

TEXTOS JURÍDICS CATALANS

LLEIS I COSTUMS

II/17

EL *LLIBRE DE VUIT SENYALS* DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (SEGLE XV)

PARLAMENT DE CATALUNYA

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia,
Drets i Memòria

TEXTOS
JURÍDICS
CATALANS

LLEIS I COSTUMS
II/17

El Llibre de Vuit Senyals
de la Generalitat de Catalunya
(segle xv)

TEXTOS JURÍDICS CATALANS

LLEIS I COSTUMS

- I. Dret tradicional
- II. Constitucions de Pau i Treva i de Corts
- III. Actes regis
- IV. Recopilacions
- V. Costums
- VI. Projectes i memorials

SENTÈNCIES

DOCUMENTS

ESCRITORS

- I. Escriptors jurídics
- II. Literatura polèmica

CONCILIS

DRET ESTATUTARI (1931-1939)

COMITÈ TÈCNIC D'EDICIÓ DELS TEXTOS JURÍDICS CATALANS

President

DR. TOMÀS DE MONTAGUT ESTRAGUÉS, catedràtic emèrit d'història del dret

Vicepresident

SR. JOSEP ENRIC REBÉS SOLÉ, membre de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya

Secretari

DR. JOSEP CAPDEFERRO PLA, professor d'història del dret

Coordinadora

DRA. IMMA BARRAL VIÑALS, directora general de Dret, Entitats Jurídiques i Mediació

Vocals

DR. JOAQUIM ALBAREDA SALVADÓ, catedràtic d'història moderna

SRA. NÚRIA ALTARRIBA VIGATÀ, cap de la Unitat Bibliogràfica de la Biblioteca de Catalunya

DRA. ESTHER ARROYO AMAYUELAS, catedràtica de dret civil

DR. FERRAN BADOSA COLL, catedràtic emèrit de dret civil

DR. IGNASI JOAQUIM BAIGES JARDÍ, catedràtic de ciències i tècniques historiogràfiques

DR. JAUME DE PUIG OLIVER, Institut d'Estudis Catalans

DR. XAVIER GIL PUJOL, catedràtic d'història moderna

DRA. ROSA LLUCH BRAMON, professora d'història medieval

DRA. EULÀLIA MIRALLES JORI, professora de filologia catalana

DR. MIQUEL PÉREZ LATRE, arxiver a l'Arxiu Nacional de Catalunya

DR. JAUME RIBALTA HARO, professor d'història del dret

DR. JOSEP MARIA SANS TRAVÉ, arxiver

DRA. M. ELISA VARELA RODRÍGUEZ, professora de ciències i tècniques historiogràfiques

El Llibre de Vuit Senyals de la Generalitat de Catalunya (segle XV)

Estudi introductori, transcripció i edició
Pere Ripoll Sastre

BARCELONA, 2023

PARLAMENT DE CATALUNYA

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia,
Drets i Memòria

BIBLIOTECA DE CATALUNYA - DADES CIP

Catalunya. Diputació del General, autor

[Llibre de vuit senyals]

Llibre de vuit senyals de la Generalitat de Catalunya, segle XV. –

(Textos jurídics catalans ; 40. Llei i costums ; 2/17)

ISBN 9788409573899

I. Ripoll Sastre, Pere, editor literari II. Catalunya. Parlament. III. Catalunya.

Departament de Justícia, Drets i Memòria. IV. Títol V. Col·lecció: Textos jurídics catalans ; 40

VI. Col·lecció: Textos jurídics catalans. Llei i costums ; 2/17

1. Catalunya. Diputació del General 2. Arxiu de la Corona d'Aragó. Manuscrits. Generalitat 4

3. Dret públic – Catalunya – Història – Fonts 4. Manuscrits catalans – Catalunya – Barcelona.
342(460.23)(093)

Primera edició: desembre del 2023

© GENERALITAT DE CATALUNYA

Departament de Justícia, Drets i Memòria

Carrer del Foc, 57 - 08038 Barcelona

justicia.gencat.cat

© PARLAMENT DE CATALUNYA

Parc de la Ciutadella, s/n - 08003 Barcelona

A/e: edicions@parlament.cat

www.parlament.cat

Disseny gràfic: Plural Disseny

Impressió: Ivel Color, SL

ISBN: 978-84-09-57389-9

Dipòsit legal: B 20498-2023

ABSTRACT

Aquesta obra és el resultat dels treballs que han possibilitat la localització del *Llibre de Vuit Senyals*, un manuscrit del qual només en coneixíem l'existència gràcies a un inventari de l'arxiu de la Diputació del General de finals del segle XVI i un manuscrit de normativa antiga de la institució de principis del segle XVII. La seva transcripció i estudi ens ha proporcionat moltes dades i ens ha mostrat que a principis del segle XV es produeix la necessitat de reflexionar, investigar i compilar el dret que va articular la Generalitat des dels seus inicis fins a la reforma de 1413-1422, com també ens indica clarament que les bases jurisdiccionals de la institució es trobaven el 1359, tot manifestant, entre d'altres aspectes, l'avenença d'aquesta visió amb els plantejaments dels estudis contemporanis. El *Llibre de Vuit Senyals* ens proporciona mitjançant un únic document una panoràmica completa dels principals esdeveniments normatius de la fase de consolidació de la Generalitat i demostra que el seu dret va ser objecte de compilació abans de la irrupció del *Llibre dels Quatre Senyals*, alhora que va servir d'instrument de reafirmació i blindatge de l'autonomia institucional de la Diputació del General davant les insinuacions absolutistes dels Trastàmara.

La presente obra es el resultado de los trabajos que han possibilitado la localización del *Llibre de Vuit Senyals*, un manuscrito cuya existencia únicamente conocíamos gracias a un inventario del archivo de la Diputación del General de finales del siglo XVI y un manuscrito de normativa antigua de la institución de principios del siglo XVII. Su transcripción y estudio nos ha proporcionado muchos datos y nos ha enseñado que a principios del siglo XV se produce la necesidad de reflexionar, investigar y compilar el derecho que articuló la Generalidad desde sus inicios hasta la reforma de 1413-1422, indicando claramente que las bases jurisdiccionales de la institución se encontraban en 1359 y manifestando, junto con otros aspectos, la concordancia de esta visión con los planteamientos de los estudios contemporáneos. El *Llibre de Vuit Senyals* nos proporciona a través de un único documento una completa panorámica de los principales acontecimientos normativos de la fase de consolidación de la Generalidad, y demuestra que su derecho fue objeto de compilación antes de la irrupción del *Llibre dels Quatre Senyals*, a la vez que sirvió de instrumento de reafirmación y blindaje de la autonomía institucional de la Diputación del General ante las insinuaciones absolutistas de los Trastámara.

The present work is the result of a research that led to the location of the *Llibre de Vuit Senyals*, a manuscript of which we knew about its existence thanks to a late sixteenth century inventory of the *Generalitat's* archive, as well as through an early seventeenth century manuscript about old rules of the institution. Its transcription and study has provided us with important data and has shown us that at the beginning of the fifteenth century there was a need to reflect, investigate and compile the law that shaped the *Generalitat* from its inception until the reform of 1413-1422, giving a clear indication that the jurisdictional bases of the institution are in 1359, and manifesting, along with other aspects, the concordance of this vision with the approaches of contemporary studies. The *Llibre de Vuit Senyals* provides us through a single document a complete overview of the main regulatory events of the consolidation phase of the *Generalitat*, demonstrating that its law was compiled before the emergence of the *Llibre dels Quatre Senyals*, as well as it also served as an instrument to reaffirm and shield the institutional autonomy of the *Generalitat* against the absolutist insinuations of the just-arrived foreign Trastamara dynasty.

TAULA DE CONTINGUTS

ABSTRACT	VII
INTRODUCCIÓ	XI
1. L'existència del Llibre de Vuit Senyals	XIII
1.1 El <i>Repertori Gros</i> de l'arxiu de la Casa de la Diputació	XIV
1.2 La compilació de capítols i actes de Cort antics del 1611	XIX
1.3 Els manuscrits G-155/3 i G-157 de l'ACA	XXII
1.4 El manuscrit G-155/3 i la seva glossa	XXIV
2. Plantejament de la recerca	XXVI
2.1 Revisió de manuscrits	XXVII
2.2 La primera compilació del dret català	XXIX
2.3 Revisió del manuscrit G-4	XXXV
2.4 El procés de composició del G-4	XLVI
3. Estudi del manuscrit	LV
3.1 Història de la tradició	LVI
3.2 La Cort General com a objecte d'estudi i edició	LVIII
3.3 Les fonts manuscrites	LXI
3.4 Filiació del G-4 i el G-154	LXIII
3.4.1 Errors per substitució	LXIII
3.4.2 Errors per omisió.	LXIV
3.4.3 Errors per transposició	LXIV
3.4.4 Altres errors	LXIV
4. Anàlisi codicològica, estructura i contingut del <i>Llibre de Vuit Senyals</i>	LXV
4.1 Estructura	LXIX
4.2 Contingut normatiu	LXXIV

4.3 Aportacions sobre la Cort de 1367-1368.	LXXX
4.4 Dualisme polític i superació de l'estamentalisme administratiu.	LXXXII
5. Criteris d'edició	LXXXIV

LLIBRE DE VUIT SENYALS	1
[CORT DEL 1376]	3
[CORT DEL 1378]	69
[CORT DEL 1380]	83
[CORT DEL 1359]	107
[CORT DEL 1367-1368]	122
[CORT DEL 1368-1369]	130
[CORT DEL 1373]	141
[CORT DEL 1375]	155
[CORT DEL 1365 (1)]	172
[CORT DEL 1365 (2)]	238
[CORT DEL 1364]	259
[CORT DEL 1365 (Tortosa)]	279
[CORT DEL 1413]	325
[CORT DEL 1422]	358

APÈNDIXS	377
Apèndix 1. Disposicions omeses	379
Apèndix 2. Manuscrits collacionats	386

BIBLIOGRAFIA	395
Fonts manuscrites	397
Bibliografia impresa	399

INTRODUCCIÓ

Abreviacions

ACA	Arxiu de la Corona d'Aragó
<i>adiec.</i>	<i>adiecit</i>
af.	afegit, afegeix
AHCB	Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
ap.	apèndix
BC	Biblioteca de Catalunya
cap.	capítol
cc.	capítol de Cort
disp.	disposició
ed.	edició, editor
exp.	expuntuat
f.	foli, folis
ibíd.	ibídem
IEC	Institut d'Estudis Catalans
int.	interlineat
marg.	al marge
ms.	manuscrit, manuscrits
n.	nota, notes
núm.	número
om.	omès, omet
p.	pàgina, pàgines
possibl.	possiblement
prov.	provisió
RAH	Real Academia de la Historia
rep.	repetit, repeteix
sobre.	sobreescrit
subr.	subratllat
<i>vid.</i>	<i>veure</i>
vol.	volum

1. L'existència del Llibre de Vuit Senyals

Poques eren les dades que ens informaven de l'existència del *Llibre de Vuit Senyals* (LVS). No apareixia a cap arxiu un manuscrit intítulat com a tal i que, per tant, eliminés qualsevol dubte sobre la seva existència, localització i autenticitat. Tomàs de Montagut va valorar en el seu estudi sobre el *Llibre dels Quatre Senyals* (LQS) un conjunt documental que pel seu contingut hauria estat relacionat amb el LVS i que hauria transmès la tradició del text. Ara bé, cap d'aquests documents no era el manuscrit en qüestió, tot i que van aportar dades fonamentals per a localitzar-lo.¹ Per tant, únicament ens arribaven referències mitjançant dues fonts principals: per una banda, el *Repertori Gros* o inventari de l'arxiu de la Diputació que es va començar a confeccionar a partir del 1596 i, per l'altra, un manuscrit de *Capítols y actes de Cort antichs* datat el 1611. També hi ha havia una tercera font que va ser clau per a poder identificar el LVS i que ens en parlava mitjançant la glossa marginal.

1. Es tracta dels manuscrits analitzats més endavant ACA-157, ACA-155/3 i ACA-154. Segons Montagut, el LQS apareix degut a la influència d'un procés previ que portaria a l'aparició del LVS, el qual hauria aplegat la normativa de la Generalitat anterior a 1413-1423, un manuscrit anomenat vulgarment així i la raó d'existir del qual hauria estat ordenar i legitimar la pràctica jurisdiccional antiga del General, una qüestió que va sorgir durant les Corts del 1413 amb l'arribada dels Trastàmara a Catalunya, quan Ferran I va fer atorgació de la jurisdicció als diputats amb certa reserva, la qual cosa implicava que, tot i les importants reformes d'aquestes Corts, la jurisdicció inicial de la Generalitat o dels seus diputats no s'abrogava sinó que quedava vigent amb caràcter subsidiari i, per tant, servia de base supletòria per a la pràctica jurisdiccional fins que unes noves Corts no n'estimessin el contrari. Els aspectes competencials de la Generalitat van anar canviant durant les dècades posteriors al 1413, de manera que molta normativa dels segles anteriors va quedar obsoleta. A més, el 1455 la forma d'elecció de diputats i oïdors va ser modificada i això va donar lloc a una nova forma de jurisdicció i, per tant, es va abandonar la pràctica jurisdiccional antiga. Això és el que hauria provocat el sorgiment del LQS i la compilació dels preceptes de la jurisdicció reformada de la Generalitat. El LQS va comptar amb una difusió que va culminar amb la seva impressió *princeps* el 1634, la qual va fixar el text canònic de l'obra que més endavant donaria lloc a les reedicions posteriors del 1683 i del 1698. T. de MONTAGUT ESTRAGUÉS, *Llibre dels Quatre Senyals, Estudi introductori*, Editorial Base, Barcelona, 2006, p. 26, 28, 29, 32, 33.

Aquestes fonts estan lligades a la figura del notari Pere Pau Vidal, de qui parlarem més endavant sobre la seva relació amb el LVS, el qual apareix vinculat a la Diputació exercint diferents càrrecs a partir del 1573 i que es va convertir en escrivà major del General de Catalunya l'any 1597.²

1.1 El *Repertori Gros* de l'arxiu de la Casa de la Diputació

L'actuació arxivística esdevé un element clau de les estructures de poder a partir del segle XIII. Des del segle XIV s'intensifica la preocupació per guardar les lleis d'una manera més acurada als centres de poder, la qual cosa fa que es vagin consolidant progressivament les cultures de creació legislativa i de pensament de govern. Per altra banda, la legislació serà vista pels estaments com un factor polític i un recurs de reforma i resolució entorn d'una autoritat consolidada.³ La Catalunya i l'Europa de la baixa edat mitjana i principis de l'edat moderna són un conglomerat de diferents espais jurisdiccionals (batllies, vegueries, senyories, ciutats...) que interactuen entre si sota una multiplicitat de normatives que fan la legislació poc clara, de manera que els arxius es converteixen en agents justificatius d'aquelles legitimitats i seran vists com a peces fonamentals lligades als principis jurisdiccionals i de l'imperi del dret, font de precedents jurídics que esdevenen un magatzem d'autoritat.⁴

Segons Pérez Latre, l'arxivística als voltants del 1600 es troba en un període de veritable efervescència que ve precedit d'una època en què els estaments reivindiquen un millor accés als principals fons del principat. Els tres més importants són l'Arxiu Reial, l'arxiu del Consell de Cent i el de la Diputació del General. Les tensions jurisdiccionals faran que els documents siguin un recurs molt important i que la maquinària de la Cort provoqui un trànsit de documents imprescindible. Tant el rei com els estaments seran conscients de la importància de la conservació

2. El dijous 29 d'octubre de 1573, els diputats nomenaren Vidal ajudant comú del «regent los comptes i racional». Uns anys més tard, concretament des del 13 de gener de 1578, apareix com «ajudant ordinari de la scrivania major y deservint dit offici de scriva major». És a dir, en algun moment és nomenat ajudant ordinari de l'escrivà major, però n'exerceix les funcions de manera accidental, segurament en substitució del titular. Així va ser fins que el dimecres 16 de juliol de 1597 l'escrivà major del General de Catalunya d'aquell moment, Lluís Rufet, va renunciar al càrrec, moment en què Vidal va passar a ser-ne el titular. Sembla que va exercir el càrrec fins al juliol del 1618, quan apareix encara com a titular, però substituït temporalment pel notari Francesc Colberó, si bé va ser rellevat definitivament al setembre d'aquell mateix any per Antoni Thió, el qual li va comprar l'ofici, tal com apareix a la renúncia formal de Thió al càrrec el 29 de novembre de 1635. J. M. SANS I TRAVÉ, *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. II, Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Barcelona, 1994, p. 423-424; vol. III, p. 199 i 305; vol. IV, p. 368 i 373; vol. V, p. 1725.

3. J. WATTS, *La formación de los sistemas políticos. Europa 1300-1500*, Publicacions Universitat de València, València, 2016, p. 238.

4. M. PÉREZ LATRE, *Sercar, ordenar y fer inventari y index. Sobre arxius i institucions a Catalunya (segles XVI-XVII)*, Lligall: Revista Catalana d'Arxivística, Barcelona, 2004, p. 74-75 i 78.

de la documentació de la institució legislativa⁵ i, per tant, del valor que representa per a la institució pactista.

S'ha de destacar que les darreries del segle XVI mostren els esforços dels principals arxius del principat per endreçar i organitzar les seves estructures logístiques i descriptives i que, com considera Pérez Latre, pel que fa a l'arxiu de la Generalitat culminaria amb l'elaboració de l'esmentat *Repertori Gros* de Pere Pau Vidal.⁶ Els anys en què aquest comença a tenir un paper rellevant dins la cancelleria destaquen també per la posada en marxa de la segona compilació de les *Constitucions i altres drets de Catalunya* de 1588-89, que té el seu origen a les Corts de Montsó del 1553, les quals en van ordenar la confecció amb la deguda distinció de les que fossin supèrflues, contràries a d'altres i corregides, aspecte que marcava la principal diferència i innovació respecte a la compilació anterior. El 1564 encara no se li havia donat execució, tal com van instar a fer-ho els capítols de Cort de la Cort de Barcelona d'aquell any. A les mencionades Corts del 1585, la compilació estava en principi acabada, tot i que sembla que l'exemplar de la Diputació s'havia perdut i, per tant, mancava del permís reial, fet que n'impedia la impressió. La mateixa Cort va demanar de refer el procés de compilació incloent-hi les noves constitucions en curs i que, un cop finalitzat, se'n fessin dues còpies, una per al virrei i l'altra per a la Diputació, que no necessitaria el vistiplau del rei per a la impressió. Finalment, la comissió paritària executora de la compilació la va donar per finalitzada el 18 de desembre de 1587 i va ser impresa per l'impressor Hubert Gotart a partir de l'any següent.⁷ Les preocupacions per tenir instruments de reafirmació jurisdiccional i el desordre dels arxius de la Generalitat marcaran, doncs, els anys de Pere Pau Vidal dins l'escribania major.

En «molt dolent orde y sens probatió y correctió y també sens repertori» és com va descriure l'estat de l'arxiu de la Diputació l'escrivà major Lluís Rufet, que era ajudat per Vidal, el 1577, quan feia les tasques de clarificació de la normativa tributària, un tema cabdal en la dinàmica dels arxius i que va ser un encàrrec que la Generalitat li va fer i que hauria respost a la necessitat política de clarificar la normativa que avalava les polítiques i els poders de la institució. Anys abans, el 1572, ja s'havia format una primera comissió per a redactar un document que guiés la localització dels fons de la institució.⁸ Per tant, l'escribania major es troba

5. Ibíd., p. 73, 75 i 76.

6. Ibíd., p. 106.

7. J. M. FONT I RIUS, *Constitucions de Catalunya, Incunable de 1495*, Textos Jurídics Catalans, Departament de Justícia, Barcelona, 1988, p. 128-129.

8. Sembla que Rufet va ser una figura polèmica, ja que va atribuir l'origen d'aquest desordre a la figura del racional, que era legalment l'arxiver de la institució, i de qui deia que, com que era una figura que no provenia del món notarial, era el causant de tal desgovern. De fet, sembla que durant aquests anys va confiscar les claus i les escriptures del racional i les va portar al seu arxiu, actuacions

en aquells anys amb la necessitat de reestructurar l'arxiu i treure'l d'aquell estat travessós en què es trobava.

La dispersió de la documentació a la casa de la Diputació, així com la desaparició d'alguns documents, van originar les actuacions de mobiliari i de centralització de la documentació més importants a partir del 1573. Posteriorment, a partir del 1581, es va plantejar la creació d'una cambra específica i amb condicions òptimes per al magatzem i la consulta. El 1579, els diputats reiteraven les queixes sobre com es conservaven i amuntegaven algunes escriptures antigues de gran valor a l'estança de l'ajudant d'escrivania en espera de nous armaris, algunes de les quals es mullaven en dies de tempesta. Es tracta d'un període en què l'arxiu de la Generalitat i molts altres es troben amb la necessitat de crear uns arxius més pràctics, dinàmics, centralitzats i curosos, ambició que també provocarà l'especial necessitat d'adquirir i centralitzar tota la documentació dispersa que va acabar en mans privades.⁹

Per tot això, com ja s'ha indicat, arribaríem al *Repertori Gros*. Es tracta d'un llibre de 1.100 folis dividit actualment en cinc toms, amb un índex a part de 339 folis i més de 21 que cataloguen les matèries que són indexades. Va ser confeccionat durant el trienni del 1611 i, per tant, arriba fins aquell any, tot i que després li van seguir dues continuacions més en els triennis del 1669 i del 1683 fetes per Lluís València, també escrivà major. La sistemàtica per a tal confecció, que va necessitar un notable equip de persones, implicava que primer de tot els llibres i les escriptures fossin col·locats per triennis, el sistema cronològic que emprava la Diputació i que va elegir per a la nova catalogació de l'arxiu. Bàsicament, d'aquests documents se'n feia una petita síntesi a les pàgines dedicades a cada trienni de l'inventari i se'n donaven altres dades rellevants. Un cop acabada aquesta tasca, es va confeccionar l'índex, actualment el manuscrit ACA, Generalitat, Sèrie G, 234/1 (G-234/1), tot i que es tracta d'una còpia de l'original, que és el G-234/1 bis, ja que pel seu mal estat es va decidir fer-ne aquesta còpia a finals del segle XVII.¹⁰

El *Repertori Gros*, el qual comprèn les signatures G-234/1-11, només es pot consultar en microfilm. Es va sol·licitar consultar l'índex original (G-234/1 bis), que no està reprografiat ni disponible per a consulta a la sala, perquè es volia comprovar si la còpia tardana que es pot consultar hauria omès informació de l'original

que van ser denunciades davant la Cort General per Antic Ribot de Palmerola, racional el 1599. M. PÉREZ LATRE, *Sercar, ordenar y fer inventari y índex. Sobre arxius i institucions a Catalunya (segles XVI-XVII)*, Lligall: Revista Catalana d'Arxivística, Barcelona, 2004, p. 83, 86, 89 i 109.

9. *Ibid.*, p. 93-95 i 100.

10. *Inventaris Generalitat G-4*, ACA, Barcelona, 1984, p. 1-3, 6. Sobre aquest document aparegut el 1984, la majoria d'estudis actuals que hi ha sobre el *Repertori Gros*, que són pocs, citen aquest estudi que agrupa els antics repertoris de la secció *Generalitat* amb la signatura G-234. Fins aquell any, l'estudi de referència previ a aquest inventari era el de González Hurtebise, tot i que s'adverteix que contenia algunes imprecisions i errors. Les dades sobre els dos triennis que continuaren el repertori són proporcionades per la web de l'ACA.

de Pere Pau Vidal que per aquest treball és important de tenir. Els dos manuscrits contenen la informació que es necessita, però es tracta de dos documents amb notables diferències. La còpia és molt més extensa que l'original, que seria més breu perquè només arribava fins el 1611. La còpia tardana hauria afegit més seccions materials per l'increment d'unitats arxivístiques, ja que l'original comença a *Armades del General de Catalunya*, mentre que la còpia comença a *Abats i abadies*. Una altra opció seria que l'original també hagués perdut folis amb el temps, ja que no està foliat numèricament, sinó alfabèticament sobre pestanyes que sobresurten pel tall davanter. Tampoc no conté l'original un índex amb les seccions i matèries i en quin foli es troben de l'índex general, aspecte que sí que trobem en la còpia. Finalment, el títol en l'original és *Libre o repertori de l'archiu de la scrivania major del General de Cathalunya*, mentre que el de la còpia és molt més extens.¹¹

Per altra banda, també conté informació interessant el ms. G-234/2, ja que és quan comença realment el *Repertori Gros* i és on Pere Pau Vidal n'exposa els motius¹² i les instruccions.¹³ Pel que s'ha pogut comprovar, l'índex general va catalogar les unitats arxivístiques per matèries, cada secció d'aquestes matèries les numerava i indicava en quin foli del repertori eren descrites. Quan es consulta, un cop revisat

11. «Índex o repertori del llibre que és sumari dels llibres de deliberacions, dietaris, registres y altres recòndits en lo archiu de la casa de la Deputació del General de Cathalunya, lo qual comensa lo any 1350 fins lo trienni 1611, exclusiu e renovat de orde dels molt illustres senyors deputats y oydors de dit General per Joseph de Sauleda, cavaller, y Joan Ribes, notari públich de Barcelona en lloch de Joan de Argila, secretari scrivà mayor de dit General. Essent deputats los molt illustres senyors lo doctor fra Joseph Sastre y Prats, abat de Sant Pere y Sant Pau del Camp y de la Portella de l'ordre de Sant Benet, don Joan Amat y Despalau y Joan Baptista Perpinyà, ciutedà honrat de Gerona. Y oydors de comptes los molt illustres senyors fra don Francisco Ferrer y Desgüell, prior de Sant Cugat del Vallès, de dit orde de Sant Benet don Joseph Meca y Cassador y lo doctor en medecina Honofre Monsalvo, ciutedà honrat de Barcelona». G-234/1.

12. «Per a que ab més facilitat se pugen trobar los libres y scriptures recòndits en dit archiu de la casa de la Diputació y lo any y dia y coses notables y de exemplars són en ells, y perquè après de trobats y trets de son lloch per mirar y pendre'n lo que serà menester se pogan tornar en son propi lloch, en cada principi de pàgina estarà intitulat la instància y nombre, y los llibres estan en la tal instància estaràn institutats a la cuberta d'ells la instància o nombre de la instància e-s són lloch y en lo primer full axí matex està intitulat lo matex número de la instància, per so, com lo nombre de les cubertes en lo temps se podrie borrar y après ab dificultat se trobarie, e per més facilitat de trobarsse les coses convindran servir en dits llibres y archiu, s'és fet hun libre gros tot rúbrica en lo qual estan rubricats los casos y effectes de les coses de importància y de exemplars dits casos o effectes y no per noms de perssones en la qual rúbrica estan cotades les cartes del present llibre, de altra part hun altre rúbrica més xicha de tots los processos de Corts y coses exemplars fetes en dites Corts, e per trobar quiscun de dits llibres seran en dit archiu serà posada una rúbrica general en la següent fulla y en les dos après següents». G-234/2, f. 2.

13. «[...] So és, en la una pàgina, lo any y los libres se son trobats de dit any, assentant en lo cap de quiscuna pàgina lo nombre de la instància o parestatge estan recòndits los libres del tal any y de quin trienni són los tals libres y los deputats y oïdors de comptes eren en dit any e trienni, e lo dia y any comenssa y acabe quiscú de dits libres y en la pàgina següent al devant de la dita, les coses notables són en quiscú de dits libres per fets o casos y no per noms de font ni cognoms per trobar-se ab més facilitat, comensant des del més antich libre se és trobat [...] que comensa al primer de agost, any MDLXXXVI, per Pere Pau Vidal, notari, scrivà major de dit General». *Ibid.*, f. 1.

l'índex general i havent trobat el foli que interessa, el primer que es troba és el trienni dins el qual s'hauria confeccionat el document que s'ha cercat, del qual s'explica breument el contingut, el foli original d'on es treia la informació, l'anterior ubicació que tenia als armaris antics i altra informació, com bé detalla l'escrivà. Resulta molt interessant la contextualització històrica amb la qual Pere Pau Vidal acompanya les seves explicacions de caire més tècnic, tal com mostra el següent text en concret, que precedeix els folis pròpiament de contingut del repertori:

«En les fulles següents seran assentats los libres se son trobats en ésser en la Casa de la Deputatió y archiu de llà dit de la scrivania major y les coses notable y de exemplars són en dits libres, coses, processos de Corts, registres, dietaris, libres de albarans, manaments y altres. Y comensen des del més antich, si és trobat que és de 1350, no perquè fins aquella hora no y hagués ja hagut General ni deputats, ans bé és cert n'i havia agut molt attràs com apar per diversos capítols de Cort y constitutions continuades en hun libre gros de pergami és en dit archiu continuat avant en lo present libre en cartes (*espai en buit*) y altrament del qual apar manifestament y és cert que més de cent anys attràs n'i havia aguts y que lo General de Cathalunya comenssaren des de que lo principat de Cathalunya fonh del rey de Aragó. Emperò, per lo larch discurs de temps y moltes mortaldats, hagué en Cathalunya com altrament dits libres de dits anys attràs no's troben y axí lo primer que s'és trobat y los altres après són los següents ab los casos y coses notables particulars en ells contengudes, continuats y comenssant en cartes VIII és la fulla següent y après conseqüetiva.»¹⁴

El *Repertori Gros* proporciona referències sobre el LVS. No són gaire exhaustives, però ens indiquen clarament que el LVS era a l'arxiu en aquells anys de catalogació. El manuscrit G-234/1 conté una secció anomenada *Librater y llibres diversos*, que en el foli 208v (159v de l'original, després de descriure unes tretze unitats arxivístiques) indica:

«Llibres diversos, ço és, del poder dels deputats, constitucions del rei en Pere y de **Vuit** y Quatre **senyals**, foli 1075.»

Per tant, l'índex remet al foli 1075, que es troba al manuscrit G-234/6 del repertori, un document amb portada pròpia en què es detalla el contingut dels dos armaris on es guardaven els originals de les butlles, els privilegis i els documents fonamentals de la Casa de la Diputació. Juntament amb el G-234/5, aquest manuscrit forma la part del repertori que va ser anomenada «cues» i que és on es van catalogar aquests documents sense ordre cronològic.¹⁵ Aquest foli 1075 es troba dins la secció que comença al foli 1073 intitulada: *Memorials e índex dels llibres, actes, privilegis, letres reals, bulles y gràcies apostòliques y altres actes y scriptures són recondits en*

14. *Ibíd.*, f. 7.

15. Existeix una còpia de la mateixa mà del G-234/6 (folis 1073-1101), que és el G-234/14, de setanta-quatre folis; a cada un hi ha indicat el número de la instància de l'armari arxivístic i a sota hi ha descrites les unitats arxivístiques que s'hi trobaven quan es va dreçar l'inventari parcial de l'arxiu. *Inventaris Generalitat G-4*, p. 3-4 i 26.

los dos armaris grans de les quatre claus, són dins lo archiu de la scrivania mayor del General de Catalunya recondits per ses instàncies ab sos nombres y títols. Dos folis després del mencionat 1075 apareix:

«Instància número 4 de dit armari intitulat “Capítols de Cort”

En dita instància és un libre gran de cubertes de fusta que és lo **Llibre de 8 senyals**.

Altre llibre en forma de qüern ab cubertes de fusta que és intitulat Libre de 4 senyals.

Altre llibre pregamí en forma de qüern ab cubertes de post de capítols de Cort antics.

Altre libre ab cubertes de cartró del poder de deputats y elecció d'ells.

Altre libre de pregamí ab cubertes de fusta que són capítols de Cort fets per lo rei en Pere.»

Com s'ha dit abans, les dades que dona el *Repertori Gros* sobre el LVS són molt escasses, ja que forma part d'aquell conjunt de documents que eren considerats fonamentals per a la institució, els batejats com «cues» durant el procés de catalogació, com ja s'ha indicat, i dels quals només se'n mencionava la situació dins l'arxiu, i s'obviaven dades que haurien pogut ser de gran importància, com ara les que proporcionaven els documents registrats per triennis. No hi ha dubte, per tant, que el LVS era un manuscrit d'especial rellevància, conegut i existent a l'arxiu.

1.2 La compilació de capítols i actes de Cort antics del 1611

Segurament influenciat per la seva important tasca de catalogació i ordenació, com també la d'afavorir l'enteniment del material custodiat a l'arxiu de la Diputació, Pere Pau Vidal es va engrescar en la composició del seu propi compendi de normes antigues. El *Repertori Gros* també ens mostra que l'escrivà no només es va limitar a organitzar l'arxiu, sinó que també va estudiar en profunditat el contingut del règim regulador de la Diputació i dels poders dels diputats i oïdors, un aspecte que sembla preocupar-li especialment i del qual aporta la seva breu gènesi precedint l'índex:

«Primerament, serà posada primer acá, la forma y modo que's tema en elegir los deputats y oydors del dit General y lo nombre d'ells

»En lo principi de la Diputació los diputats eren elegits per la Cort General y duraven fins que la Cort los havia revocats o ne havia elegits altres, y moltes vegades la Cort vinent els confirmava y no y havia número cert d'ells, e algunes voltes eren sis, altres més o menys. És ver, emperò, que casi sempre eren tres los deputats residien de continuo y feyen son exercici en Barcelona. Y axí matex era dels oydors de comptes de dit General. E, molt de dit temps regia y administrava lo qui tenia lo offic de regint la Diputació qui vuy se diu regent los comptes. E, los dits deputats e oydors, quant se moria algú d'ells, n'e elegien altre en loch del mort y de aquesta manera durà dit govern fins en lo any 1413, has de advertir que per la Cort General celebrada per lo senyor rey en Pere terç.

»En après per la Cort General celebrada lo senyor rey don Ferrando primer en Barcelona en dit any 1413, y aquella clogué son primogènit don Alfonso, fonh disposat y or-

denat que los deputats y oydors de comptes fossen triennals, e la dita Cort e o persones eletes per ella los anomenà y disposà que fossen tres los deputats, ço és, hu de quiscun estament, y axí matex los oydors de comptes. E, acabat lo trienni se eligien en la forma següent, ço és, que per cada deputat anomenaven sis persones, ço és, una quiscú de dits deputats y oydors, y aquelles axí anomenades en presentia de nou testimonis posaven en rodolins ab una bassina ab aygua y treyen-ne hu e lo primer que exia era deputat del trienni següent, y axí matex se feya dels altres deputats y oydors. E assò durà fins en lo any 1455, com apar de foli 144 del present libre fins en foleo 281 y en libre de elections de deputats y oydors continuat avant en cartes (buit).

»En après, per la Cort General celebrada en la ciutat de Barcelona en lo any 1455è, restreny la dita forma de electió fahedora de diputats y oydors y declare quines y són e's poden ser elegides e quines no, y en quin grau de parantela poden ser elegits y en quin no com apar ab diversos capítols fets en dita Cort, e aquesta forma se servà fins en lo any 1494, en lo qual any per dispositió de la Cort General celebrada en la present ciutat de Barchinona, en lo monestir de Santa Anna, per la autoritat del senyor rei don Ferrando 2, se disposà se fes per extractió conforme se fa vui y de les hores ensà s'és fet com apar e ab lo procés de dita Cort y ab diversos llibres de ditas extractions y capítols de Cort.»¹⁶

Aquesta informació demostra que l'arxiver, no sabem si per iniciativa pròpia o d'una altra instància, se sent interpellat a fer una versió més completa del LVS, que alhora sintetitzaria en un sol document aquesta evolució de normes observades durant el procés de catalogació. Es tracta del manuscrit actualment registrat com ACA, Generalitat, Sèrie G, 154 (G-154), en el segon foli del qual l'escrivà en va exposar els motius i el contingut:

«En nom de nostre senyor Déu Hiesu Chist y de la sacratíssima verge Maria mare sua y del gloriós cavaller San Jordi, patró del present principat y General de Catalunya sie amèn. Essent deputats del dit General los molt illustres senyors frare Francesch San Just, abat del monestir de nostra senyora de Arles de l'ordre de Sanct Benet, bisbat de Elna, don Jayme Camps y Mecha en Barcelona domiciliat y misser Joan Aroles, doctor en drets, ciutedà de Barcelona; e hoydors de comptes de dit General los senyors Pere Dalmau, canonge de la seu de Barcelona, Emanuel de Planella, donzell, senyor de Talamanca e Hieroni Raset y Trullas, ciutedà de Gerona, lo trieni dels quals comensà lo primer de agost de 1611, **és estat renovat y posat en tot son punt lo present llibre de capítols y actes de Cort antichs, ab sa rública, títols y notes y ab sos originals comprovats dels llibres de vuyt senyals y de la ànima y de las enseculacions de deputats y oydors de comptes del dit General, recondits en lo archiu del General**, per Pere Pau Vidal, per autoritat apostòlica notari públich per tota la cristiandad y real per totes les terres y dominis del senyor rey y senyor nostre don Phelip 2n vuy benaventuradament regnant, scrivà major de dit General.»

L'escrivà coneixia el LVS i el va identificar com la principal font informativa del conjunt de normes antigues substantives i reguladores dels oficis de diputat i oïdor. Un marc normatiu, doncs, que l'escrivà va considerar que s'havia d'actualitzar tot completant-lo amb els llibres de l'ànima de la Diputació i de les insaculacions

16. ACA, G-234/2, f. 8.

dels diputats i oïdors,¹⁷ conjunt documental que va posar al mateix nivell d'importància i recurs informatiu i que, per tant, va considerar cabdal per a entendre de manera exhaustiva aquest marc normatiu pretèrit de la Generalitat.

Pel que fa al manuscrit de Pere Pau Vidal, el G-154, s'ha de començar parlant de les seves cobertes de fusta folrades amb pell i mitjanament conservades, les quals porten inscrites, ambdues, vuit senyals o escuts de la Diputació i, per tant, la creu de sant Jordi. L'escrivà hi va disposar 44 folis d'índex alfabètic per matèries i 507 folis de capítols de Cort, de contingut, doncs, del segle XIV al XVI, tot i que no ho va fer per ordre cronològic, contràriament al que sembla a primera vista quan s'observa que comença per la Cort del 1359.¹⁸

Si el LQS era conegut perquè portava quatre senyals a la coberta que li donaven el nom, podríem deduir que el LVS hauria de ser un manuscrit amb unes cobertes on hi hauria inscrits vuit senyals. La denominació d'aquests llibres pels escuts inscrits en els seves cobertes no era oficial, si bé en el moment de l'estampació del LQS es va optar per fer un ús oficiós del nom vulgar amb què eren coneguts els llibres de la tradició. Així ho demostra la nota informativa del manuscrit G-162/7, que ens informa que els diputats van lliurar el llibre «vulgarment anomenat lo llibre dels quatre senyals» a Pere Dalmau i Jacint Descatllar, els quals van ser elegits oïdors de comptes el 1612 i el 1629, respectivament.¹⁹

Aquest aspecte no era exclusiu d'aquests dos manuscrits. Arxivers i oficials es referien informalment als manuscrits que custodiaven mitjançant característiques com determinats símbols que portaven inscrits o el seu color, com per exem-

17. Es tracta del conjunt de manuscrits que registraven el cens i els nomenaments que a partir del 1493 estableixen el sistema d'insaculació per a l'elecció dels càrrecs de la Generalitat, i que permeten tenir una idea de les persones i famílies amb drets electorals des d'aquesta data fins el 1714. Durant l'edat mitjana hi va haver diferents sistemes per a l'elecció de magistrats i autoritats públiques a Catalunya i a Europa, i el més usat va ser el de cooptació. A finals de l'edat mitjana es comença a implantar la insaculació, sistema considerat especialment característic de la Corona d'Aragó, un mecanisme lligat a la voluntat de clarificació i eliminació dels conflictes o interessos que podrien sorgir a l'hora d'elegir els càrrecs. Els divuit capítols del 1493 van regular detalladament el procediment a seguir per a la elecció dels càrrecs de la Generalitat pel ja conegut sistema de «sac e sort», i on una comissió especial formada per les divuitenes de cada estament durien a terme el procés que elegiria, nomenaria i insaculava diputats i oïdors. La mateixa normativa establia que un llibre de pergamí s'obriria per a registrar-hi el cens confeccionat per cada divuitena. Aquest llibre de pergamí seria conegut a partir del 1503 com a *llibres de l'ànima*, on es detallaven els candidats a diputats i oïdors, o també aspectes relacionats, per exemple les desinsaculacions, les renúncies, les esmenes de dades o els conflictes d'insaculacions per incompatibilitats, entre d'altres. Un cens de més de cinc-centes persones, aproximadament, formaven part de l'elit política del principat susceptible de dirigir-ne el govern en el període modern. E. SERRA I PUIG (coord.), *Els llibres de l'ànima de la Diputació del General de Catalunya* (1493-1714), vol. I, p. 7, 16, 17, 30, 55 i 59.

18. Tots els folis porten a la capçalera l'any específic del foli en qüestió, informació que ens indica que l'ordre del contingut del G-154 seria: 1359, 1363, 1365, 1369, 1380, 1364, 1376, 1378, 1380, 1359, 1368, 1373, 1375, 1365, 1368, 1365, 1364, 1365, 1413, 1422, 1413, 1493, 1533. G-154, f. 1-507.

19. T. de MONTAGUT ESTRAGUÉS, *Llibre dels Quatre Senyals, Estudi introductori*, p. 36 i nota 2.

ple el *Llibre negre* que apareix citat en el text del foli 149 del manuscrit 832 de la BC, que indica: «Aquesta còpia davall escrita e continuada en lo present libre en la present carta [...] és estada treta del llibre vulgarment dit lo Libre Negre que los reverends e magnífics senyors deputats tenen en la casa de la Deputació».

En definitiva, el que s'hauria esperat en el moment de cercar el LVS era haver trobat un manuscrit amb vuit senyals inscrits a les cobertes, que podria haver estat l'original o una còpia. Amb la revisió del G-154 ens trobàvem amb un manuscrit que portava els senyals esmentats, però que en cap moment n'era l'original, com bé descriu l'escrivà.

1.3 Els manuscrits G-155/3 i G-157 de l'ACA

Com ja s'ha dit, Tomàs de Montagut va analitzar en el seu estudi del LQS una sèrie de manuscrits que pel seu contingut haurien tingut relació amb el LVS i que finalment han guiat la recerca d'aquest treball. Pel que fa al G-157, es tracta d'un preciós i molt ben conservat còdex amb lletra i il·luminació del segle xv, de 66 folis amb text (91 en total) i amb cobertes de pell sobre fusta que porten incrustades amb relleu al centre la creu de sant Jordi, és a dir, un senyal. Conté un índex cronològic amb quaranta-tres entrades que remetent a una variada tipologia de normes, com capítols de Cort, privilegis, confirmacions o lletres, entre d'altres, i que regulen els poders dels diputats, els oïdors i el regent, com també de determinats oficials reials, especialment pel que fa a les delimitacions del càrrec respecte als poders dels diputats. Comença amb una de les mesures acordades durant les Corts Generals del 1289, per la qual s'impedia la imposició de la cisa a Catalunya i al regne de Mallorca, i acaba amb la nova jurisdicció que el lloctinent va donar per raó de la nova forma d'elecció de diputats i oïdors l'any 1455.

Aquest manuscrit va ser obra de Jaume Garcia, escrivà i tinent-les-claus de l'Arxiu Reial de Barcelona, per encàrrec de la reina Maria el 1446, tal com descriu en el foli 59v amb un èxPLICIT²⁰ que sembla que és característic d'alguns dels seus treballs més representatius, i també mostra la nota d'exacta estructura i naturalesa

20. «Ego, Jacobus Garcia, illustrissimi domini regis Aragonum scriptor ac tenens claves sui archivi regni Barchinone; presens transumptum, prescriptorum, privilegiorum, capitulorum Generalium Curiarum Cathalonie, declarationum, interpretationum, confirmationum, provisionum et libertatum, ac aliorum, in quinquagintanove folijs presenti incluso de litera rotunda scriptorum et scriptarum a diversis registris serenissimorum dominorum regnum Aragonum inclite recordacionis videlicet Alfonsi secundi, Jacobi secundi, Petri tercii, Johannis, Martini, Fferdinandi et Alfonsi quarti, nunc feliciter regnantis, in dicto archivo reconditis. De mandato serenissime domine regine Marie confortis et locumtenens generalis predicti illustrissimi domini regis Aragonum mihi facto cum euis litera patenti in dorso sigillata. Datum Barchinone decima octava die julii anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo quadragesimosesto, sumpsi et in modum predictum scripsi et cum eisdem veridice comprobavi, excepto capitulo domini regis Fferdinandi facto in Curiis Generalibus Barchinone incipiente "Declara més avant la dita Cort" et cetera, quodquidem capitulum in registris dicti archivi non reperitur registratum, et ut fides plenior impendatur hec mea manu scripsi in testimonium premissorum et meum assuetum hic signum.»

del compendi que va fer posteriorment, cap el 1458, intitulat *Libre de constitutions, capítols de Cort, privilegis, concessions, provisions e letres reysls faents en e sobre la moneda de Barchinona axí de diners menuts com de croats e, encara, de florins de Aragó*, el qual va ser un encàrrec dels cònsols de Perpinyà davant la necessitat de disposar del conjunt de normes reguladores per a la fabricació de moneda barcelonesa i el florí d'Aragó, pel fet que Pere el Cerimoniós havia atorgat el 1346 a la universitat de Perpinyà l'encunyació exclusiva del florí. Aquest encàrrec, doncs, es va trametre a Jaume Garcia, que va reunir els textos jurídics, la major part pertanyents a la cancelleria reial, durant el període comprès entre els anys 1222 i 1453.²¹

Com s'ha indicat, l'èxPLICIT o nota del G-157 atribueix l'origen d'aquest manuscrit a la demanda que la reina Maria en va fer l'any 1446. No especifica quan es va acabar, però la versió que en un primer moment Garcia va donar per definitiva va ser abans del 1455, ja que l'èxPLICIT tanca el manuscrit després de la Cort del 1423, tot analitzant l'abast del contingut, els regnats corresponents a cada Cort i la procedència de la informació, la qual va poder trobar en el mateix Arxiu Reial amb l'única excepció de la Cort del 1413. Després que l'arxiver hagués donat per finalitzat el compendi, es va celebrar la Cort del 1455 amb la important concessió de la jurisdicció per a elegir els nous diputats i oïdors, informació que Jaume Garcia va considerar que no podia romandre fora del compendi i que, per tant, va afegir en els folis posteriors a l'èxPLICIT (és clarament la mateixa lletra de la resta del manuscrit), i tancava el còdex definitivament. Per tant, la intenció compiladora d'aquest manuscrit va ser clarament la d'aplegar les normes de la jurisdicció antiga de la Generalitat, que anirien des de les més arcaiques fins a la nova forma d'elecció de diputats i oïdors, un aspecte que comportaria un punt d'inflexió en tota aquesta gènesi normativa.

En referència a la seva figura, Jaume Garcia va néixer amb tota seguretat a principis del segle xv. Va ser fill del també escrivà reial Diego Garcia, a qui va succeir a l'escrivania el 1440, tot i que ja n'era l'ajudant des del 1438, i en va exercir les funcions fins el 1475, any en que va morir de pesta. La professionalitat de Jaume Garcia va ser descrita pel seu successor, el també famós Pere Miquel Carbonell, que en destacava el vessant de glossador d'obres humanistes, el caire d'infatigable copista, el gust per la gramàtica i la il·lustre qualitat caligràfica, entre altres erudites facetes, com la d'historiador amb relació a la genealogia dels reis d'Aragó.²² Segons Rubió i Balaguer, Jaume Garcia va ser instruït en l'ofici pel

21. Es tracta d'un manuscrit conservat a l'Arxiu Municipal de Perpinyà, catalogat com AA8, de quaranta-vuit folis i de «bella i harmoniosa» escriptura gòtica cursiva. R. TRÉTON i Jérôme BÉNÉZET, *El llibre de les monedes de Barcelona i dels florins d'or d'Aragó. Compilació redactada per Jaume Garcia, arxiver reial de Barcelona, per a ús de la seca de Perpinyà*, Fundació Noguera, Barcelona, 2009, p. 7-10.

22. Es tracta de la *Genealogia comitum Barchinone* (Ramir i Ramon Berenguer IV fins a Martí l'Humà). Hi ha altres obres d'aquesta temàtica atribuïdes a Jaume Garcia, com l'*Analogia dominorum regum*

seu pare, que no va intimar gaire amb l'humanisme com ho va fer el seu fill, però que va fer intensos treballs de recerca, compilacions i registres alfabètics dins l'arxiu. L'ofici d'arxiver va ser creat per Pere el Cerimoniós l'any 1346 i en va ser el primer titular l'escrivà Pere de Passeyà, que provenia de l'escrivania reial, com bé establí la pragmàtica sobre aquest ofici dient que el seu titular seria «*unus ex scribis et de nostra scribania*», aspecte que es va complir fins a la mort de Jaume Garcia, ja que el seu successor, Pere Miquel Carbonell, era notari no procedent de l'escrivania reial.²³ L'exercici d'aquest ofici comportava no només custodiar i vetllar per la conservació i l'organització dels arxius de la Corona i, especialment, d'aquells documents que sortien de la cancelleria; l'arxiver també havia de tenir un coneixement perfecte dels altres arxius, un nivell lingüístic i paleogràfic excellent, escriptura i tècnica calligràfica i la tècnica arxivística més avançada. Per altra banda, estava habilitat per a poder expedir còpies autèntiques, dada important per a aquest treball i que més endavant es comentarà, i era, com hem vist, requerit per a elaborar documents, dossiers, compilacions o informes sobre legislació, tasques que l'obligaven a fer recerca tant dins el propi arxiu, com en d'altres, públics o privats.²⁴ Per tot això, Jaume Garcia coneixia bé l'arxiu de la Diputació i, per tant, com es veurà més endavant, podria haver tingut certa relació amb el LVS, tot i que el seu manuscrit, el G-157, no fa cap referència al LVS i no n'és una còpia; en canvi, el G-155/3, que és una còpia del G-157, sí que fa referències clares al LVS.

1.4 El manuscrit G-155/3 i la seva glossa

Aquest manuscrit és una compilació de capítols de Cort i privilegis reials feta per un escrivà major al segle XVI, de 80 folis i que conté informació del 1289 al 1455, segons la informació proporcionada per l'ACA i que no el relaciona amb el manuscrit descrit anteriorment. Després d'haver-ne examinat l'índex, que al manuscrit és intitulat *Taula del contingut del present libre*, i del seu contingut, he pogut comprovar que el G-155/3 i el G-157 contenen exactament la mateixa informació, tret de les últimes sis entrades de l'índex, que el manuscrit G-155/3 omet. El contingut d'ambdós manuscrits és fàcilment observable mitjançant les dites entrades de l'índex, que són les mateixes rúbriques de les provisions i que clarament mostren la seva relació amb els diputats i oïdors, als quals se'ls regula les diferents potestats que tenen com a «diputats de Cathalunya» en aspectes com l'organitza-

Aragonum (Memorial 32 ACA) i les petites cròniques de Joan I, Martí l'Humà i Ferran I (ms. 212 de la Biblioteca de la Universitat de València). Renat d'Anjou, comte proclamat de Barcelona (1466-1472), li va encomanar el *Llibre de les batalles* però sembla que finalment no el va redactar. Ibíd., 12 i 13.

23. J. RUBIÓ i BALAGUER, *Humanisme i Renaixement*, Abadia de Montserrat, 1990, p. 329-331.

24. R. TRÉTON i JÉRÔME BÉNÉZET, *El llibre de les monedes de Barcelona i dels florins d'or d'Aragó*, p. 13-14.

ció i l'administració de les profertes fetes amb motiu de la guerra i especialment la jurisdicció exclusiva sobre les generalitats, els seus arrendaments i les mesures contra els que cometrien frau, incloses accions diverses com execucions de béns i de persones. Per altra banda, s'insisteix en el blindatge jurisdiccional i la potestat normativa de diputats i oïdors davant els oficials reials, els quals queden sotmesos a les seves execucions i requeriments diversos i se'n prohibeix la possibilitat de revocació per l'autoritat reial.

Però el que sens dubte destaca del G-155/3 és que ha proporcionat dades d'una importància vital per a aquest treball, sense les quals difícilment s'hauria pogut localitzar el LVS. Es tracta de la glossa marginal d'aquest manuscrit que es troba en 73 dels 80 folis, la qual cosa el converteix en un manuscrit molt glossat i que conté referències directes sobre el contingut del LVS i la seva ubicació exacta, com també el nivell de concordança de la informació entre ambdós manuscrits. Són onze notes en total les referides al LVS, de les quals les quatre primeres apareixen al foli 14, que és intitulat *Potestas deputatorum Cathalonie*; la resta de la glossa referent al LVS es troba en els folis 15, 23, 25, 44 i 46:

(1) «Tots los capítulos d'estes Cor[ts] són en libre de 8 senyals, fo[li] 70 y següents, y algunes paraules dels cap[ítols] són differentes y algunes clàusules. 1359.»

(2) «Libre de 8 senyals fo[li] 72 col[umna] I.»

(3) «L[i]br[e] de 8 se[n]y[als] fo[li] 73 col[umna] 2 diu que sien eletes 8 persones.»

(4) «No foren estos consellers juristes, sinó vuyt persones dels estaments ec[lesiàst]ic y militar. Vide libre de 8 senyals fo[li] 75 col[umna] 4.»²⁵

(5) «Segell comú. Vide en li[bre] de 8 senyals fo[li] 74 col[umna] 3.»

(6) «Consellers assignats foren 8 com en libre de 8 senyals fo[li] 75 col[umna] 4.»²⁶

(7) «Regalies. Vide libre de 8 senyals fo[li] 124.»²⁷

(8) «Rey, reyna et sos fills pagan lo General. Lo matex c[apítol] ab tots altres d'esta Cort és en libre de 8 senyals fo[li] 123 y començan fo[li] 117, y és de advertir que essent una matexa Cort són los capítulos varios en tenor, encara que en este no concorden.»²⁸

(9) «Los capítulos d'esta proferta són libre de 8 senyals fo[li] 1 y aquest ca[pítol] ab dita resposta o decretatió és en fo[li] 23 col[umna] 4 de dit libre, per les quals respostes de la proferta y per la precedent és atorgat tot lo del precedent c[apítol].»²⁹

(10) «La forma dels c[apítols] 6 [i] 7 ací referits no leva res en aquest c[apítol], co[m] apar en libre de 8 senyals fo[li] 4, colu[mna] 4 et fo[li] 5 col[umna] 1.»

²⁵. G-155/3, f. 14.

²⁶. Ibíd., f. 15.

²⁷. Ibíd., f. 23.

²⁸. Ibíd., f. 25.

²⁹. Ibíd., f. 44.

(11) «Les respostes dels c[apítols] no fos[se]n contra lo present c[apítol], com apar en libre de 8 senyals fo[li] 1 e tots los altres.»³⁰

Aquestes notes fan referència en concret a les Corts del 1359, del 1365 i del 1376. Podria ser que les particularitats de la còpia haguessin fet sorgir la necessitat purament casual de postillar-ne el contingut específic d'aquestes tres Corts; ara bé, com més endavant es comentarà, es tracta de tres reunions d'especial significat quant a l'evolució de la Generalitat i el seu context polític i històric, aspectes que sembla recollir el G-155/3 només observant la concentració de notes que hi ha, per exemple, en els folis 14 i 15, que recullen les provisions de la Cort del 1359 i on es troben gairebé quaranta notes (referides majoritàriament al LVS), mentre que en la resta de folis en general se'n troben entre tres i onze.

En conclusió, tot i que representa un petita part de la glossa total del manuscrit, el fet és que el detallisme d'aquestes notes ha comportat l'establiment d'un important criteri o pauta de recerca del LVS.

2. Plantejament de la recerca

Arribats a aquest punt, l'estat de la qüestió es caracteritzava primerament per l'existència d'un inventari del segle XVII que indicava que en aquells anys el LVS es trobava a l'arxiu de la Diputació i donava algunes dades indirectes sobre la seva importància i ubicació, però poc més. Per altra banda, tres manuscrits, el G-157, G-155/3 i G-154, estaven clarament relacionats amb els poders de la Diputació, però es descartava que fossin el LVS; tot i això, aquests proporcionarien una sèrie de dades i hipòtesis que ens portarien a planificar la recerca del manuscrit de la manera següent. Primer de tot, les dades l'*Inventari Gros* de Pere Pau Vidal, la glossa del manuscrit G-155/3 i les explicacions introductòries a la compilació de normes antigues de Pere Pau Vidal o G-154 portarien a tres hipòtesis principals. La primera, derivada del G-154, és que el LVS seria un manuscrit de normes antigues reguladores de l'ofici de diputats i oïdors. La segona és que l'abast del seu contingut només podria arribar fins a 1413-1423, període en què la jurisdicció de la Generalitat és reformulada i que el LQS considera que és la normativa més antiga que ha compilat. Pel que fa a la legislació que apareixeria com la més primigènia, parlariem de les tradicionals dates ja comentades i, per tant, configuraria un manuscrit amb un contingut temporal situat entre 1289/1359 i 1413/1423, com ha indicat Montagut. I en tercer lloc, de resultes d'aquesta última hipòtesi, parlariem d'un manuscrit del segle XV, segurament de la primera meitat, que és quan sorgeix la necessitat de compilar el règim regulador de la jurisdicció originària de la Generalitat.

30. *Ibíd.*, f. 46.

Amb aquest conjunt de dades, el pla de recerca implicaria, primer, l'establiment de dos criteris que guiarien la revisió d'arxiu dels manuscrits amb capacitat de ser el LVS. El primer criteri és temporal, i limitaria la cerca a aquells documents que només contindrien legislació entre 1289/1359 i 1413/1422. El segon criteri, material, limitaria aquesta revisió a aquells documents que inequívocament concentren la normativa reguladora dels poders dels diputats i oïdors. Un cop identificats els manuscrits, és on entraria la glossa del manuscrit G-155/3, que, gràcies a la descripció detallada de la informació a què es fa referència i, sobretot, a la ubicació precisa en el foli i la columna, anirien descartant els manuscrits no coincidents amb la informació de la glossa fins a arribar, en cas de conservar-se actualment, al LVS.

2.1 Revisió de manuscrits

Com ja s'ha dit, el LVS es trobava a l'arxiu de la Diputació del General, com bé indicava Pere Pau Vidal en el seu *Inventari Gros*. Per tant, per a iniciar la revisió dels manuscrits s'havia de tenir en compte aquest aspecte i presumir, d'una banda, que d'allà no s'hauria mogut, i també, de l'altra, considerar la possibilitat que la seva destinació final hagués estat diferent. L'arxiu de la Diputació va ser creat al segle XIV i dissolt el 1714 amb la supressió de la Generalitat. La documentació es va apilar a les golfes de la Casa de la Diputació mentre la nova Reial Audiència de Catalunya, imposada com a conseqüència de la Nova Planta, s'hi instal·lava. Durant més de cent anys, aquests fons van ser abandonats i la seva conservació no va ser motiu de preocupació. Amb la creació de la Diputació Provincial de Catalunya, que va tenir una vigència efectiva de només quatre anys, entre el 1812 i el 1822, la documentació de l'arxiu va passar a dependre d'aquesta nova institució quan es va instal·lar a la Casa de la Diputació per aprovació de les Corts espanyoles l'any 1821, moment en què tota aquella documentació mal custodiada va ser tramesa a l'ACA (tot i que en va sortir el 1825 i hi va tornar definitivament el 1828). Aquest arxiu es va crear el 1754 per tal d'absorbir els fons de l'Arxiu Reial de Barcelona (tot suprimint la seva denominació originària), el qual va estar al servei dels monarques almenys des del segle XII i que amb la Nova Planta també va ser tutelat per la dita Reial Audiència. L'ACA, que especialment durant el segle XIX va esdevenir curador de documentació d'origens molt diversos,³¹ va ser la destinació final dels fons de l'arxiu de la Diputació i allà continuen actualment.

Com s'ha evidenciat anteriorment, a cap arxiu no hi consta un manuscrit catalogat com LVS. L'establiment dels criteris de recerca anteriorment citats enca-

31. R. PLANAS ALBETS, L. PAGAROLAS SABATÉ i P. PUIG USTRELL, *L'Arxiu de la Corona d'Aragó. Un nou perfil per a l'Arxiu Reial de Barcelona*, Associació d'Arxivers de Catalunya, Barcelona, 2003, p. 19, 23, 26 i 61.

minats a facilitar la identificació dels manuscrits no ha impedit, igualment, que aquestes tasques s'hagin trobat amb la problemàtica que presenta la catalogació de determinats manuscrits i, per tant, les tasques d'identificació. Pel que fa a l'ACA, la unitat «Generalitat de Catalunya» conté 5.904 llibres, 572 lligalls, 244 caixes i 3.286 pergamins.³² És un fons que, tot i ser molt voluminós, no donava en un primer moment els resultats esperats. La majoria de documents de la signatura «Generalitat» i que directament estan relacionats amb els poders dels diputats remetien a les múltiples còpies del LQS o documents similars³³ creats a partir del segon quart del segle XV. També es troben alguns nomenaments de diputats i oïdors (o regent) dels segles XIV i XV.³⁴ La sèrie «Pergaminos» conté una nombrosa quantitat de documents també dels dos segles citats, relatius als poders conferits a diputats o al regent en matèria de recaptació de determinades quantitats mitjançant, primordialment, la venda de censals morts i violaris, imposicions sobre les generalitats (i el seu arrendament), fogatges i batiment de moneda per motius diversos, com la defensa o auxili d'alguns territoris de la Corona, ajudes al rei o per a la recaptació de determinades quantitats destinades a la redempció de l'usatge *Princeps namque*.³⁵ La sèrie G conté altres documents amb referències directes als diputats (a part dels ja descrits G-154, G-155/3 i G-157) sobre alguns manaments i requeriments efectuats per aquests,³⁶ com també un manuscrit que conté els capítols de Cort i ordinacions relatives a l'elecció i potestat dels diputats amb normes que van del 1413 al 1512.³⁷ Finalment, la sèrie V és la més nombrosa pel que fa a referències als diputats a partir del segle XIV, i recull requeriments fets als diputats per part de particulars i diferents autoritats del país per a aconseguir determinades autoritzacions o pagaments de sous, poders per a la venda de censals morts i violaris, generalitats i els seus arrendaments, i també instruccions dels diputats (o administradors) a altres autoritats, com els diputats locals sobre el lliurament de la moneda recaptada. També es registren plets, notificacions i ambaixades diverses.³⁸ En total, més de dos-cents manuscrits compresos entre els segles XIV i XV parlen directament dels poders dels diputats.

Després d'haver revisat alguns d'aquests manuscrits i de la panoràmica que oferia el sondeig d'aquestes dades, només tenint en compte els manuscrits amb

32. Font ACA.

33. ACA, G-162.1-7. ACA, Carpeta 29, Perg. 569 i ACA, V-201.

34. ACA, Carpeta 10, Perg. 210, 210 dupl., 210 tripl. i Carpeta 24, Perg. 461.

35. ACA, Carpeta 4, Perg. 93; Carpeta 5, Perg. 103, 109-111 dupl., 115, 119, 121; Carpeta 6, Perg. 133, 141-141 sext., 143, 144-144 dupl.; Carpeta 8, Perg. 174, 178, 180-180 dupl.; Carpeta 22, Perg. 414; Carpeta 24, Perg. 453, 455, 457, 458, 464; Carpeta 25, Perg. 487; Carpeta 27, Perg. 515; Carpeta 49, Perg. 958, 961.

36. ACA, G-53 i 191.1.

37. ACA, G-101.

38. ACA, V-231.5, 8, 10-20, 24, 70, 73-84, 89, 90, 92-99; V-232.100-122.

una catalogació clarament identificativa, d'alguna manera, del criteri material de la recerca, s'havien de tenir en compte altres dades. Es van revisar també altres arxius de referència, com el de la BC, on tres manuscrits en concret responien als criteris establerts. El primer, el 832, una miscel·lània de textos normatius de 241 folis dels segles XV i XVI,³⁹ quedava descartat; i també els altres dos, el 1044 i 1958, que un cop revisats van resultar ser una còpia del LQS.

Tornant a l'ACA, també s'havia de considerar que la direcció que Francisco Javier de Garma va fer de l'arxiu des de l'any 1740 fins al 1783 va implicar una reorganització que va afectar sensiblement la documentació, perquè la intenció de classificar de bell nou els fons amb criteris cronològics va comportar la pèrdua de la classificació i ordre originaris, com també la seva contextualització històrica. Aquestes mesures van ser seguides d'actuacions que van comportar la remoció de cobertes i signatures originals d'alguns manuscrits i la desfeta d'antigues agrupacions documentals. La direcció de Pròsper de Bofarull, entre 1814-1840 i 1844-1849, també va implicar les mateixes actuacions per al fons de l'Arxiu Reial de Barcelona.⁴⁰ Com es veurà més endavant, aquestes mesures van afectar el LVS.

Un altre aspecte a tenir en compte quant al criteri temporal era el fet que durant el període en què la Cort va plantejar la reforma de la jurisdicció de la Generalitat, 1413-1422, també es va plantejar la primera compilació de les constitucions catalanes i, per tant, no es podia obviar la possibilitat que el LVS pogués guardar-hi relació, si es té en compte que havia de ser una compilació de normes antigues.

2.2 La primera compilació del dret català

Durant la Cort General de Barcelona de 1412-1413, els braços van manifestar la necessitat d'engegar un procés de codificació i traducció al català del disseminat dret general del principat, el qual ha estat considerat com la primera compilació de dret català. Diversos estudis de referència han exposat aquesta qüestió, el primer dels quals és el de R. d'Abadal i J. Rubió publicat el 1910.⁴¹ El seguirien

39. El contingut és el següent: 1) *Libre de les Constitucions de Catalunya appellat compendi fet de les dites constitucions per lo honorable Narcís de Sant Dionís doctor en leys i canonge de Barcelona*. Aquest és el títol de la caixa que guarda el manuscrit, i també el títol que surt al primer foli. 2) *Nom de tots aquells qui son stats deputats del General de Cathalunya de l'any 1458 a 1488*. f. 80v-87v. 3) *Capítols dels poders dels deputats de Catalunya*. Es tracta del LQS a partir del f. 88. 4) Cartes relatives a la presa de Constantinoble pels turcs, entre d'altres. Isidorus Kiowensis, *Littera missa universis orthodoxis [...] super invasione et capcione urbis Constantinopolis...* any 1453. f. 174-176v. 5) Crònica de Sant Joan de la Penya.

40. R. PLANAS ALBETS, L. PAGAROLAS SABATÉ i P. PUIG USTRELL, *L'Arxiu de la Corona d'Aragó. Un nou perfil per a l'Arxiu Reial de Barcelona*, p. 24 i 25.

41. R. D'ABADAL I J. RUBIÓ, *Notes sobre la formació de les compilacions de «Constitucions i altres drets de Catalunya» i de «Capítols de Cort» referents al General*, Estudis Universitaris Catalans IV, Barcelona, 1910.

els de F. Valls-Taberner i Pere Pujol el 1927⁴² i, dècades després (1988-1990), el de J. M. Font i Rius.⁴³ Actualment, els estudis de referència són els de Daniel Álvarez, fets sobre la Compilació del 1413⁴⁴ i sobre el *Compendium Constitutionum Cathalonie* de Narcís de Sant Dionís,⁴⁵ personatge que va ser part integrant d'aquest procés compilatori, com es veurà en les pàgines que segueixen.

Mitjançant una breu presentació podríem dir que arran de l'aprovació del capítol de Cort número IX del dia 21 de juny de 1413, conegut com *Ítem senyor com los usatges*,⁴⁶ els estaments van instar a traduir del llatí al català tots els usatges, les constitucions i els capítols de Cort del principat. Els preceptes d'aquest capítol de Cort també estableixen que, a banda de ser traduïts, haurien de ser ordenats «sots degudes matèries i títols» i rebrien posteriorment la plena eficàcia del rei i la Cort. Una comissió de «dues bones persones aptes i suficients» donarien execució a aquesta tasca. Posteriorment, el dia 31 d'agost del mateix any, es va aprovar la Constitució XVII *Per tal que les leys*, i es donava concreció a aquesta operació, aquest cop mitjançant una comissió de tres persones i un notari que contrastaria les normes abans citades, que estaven en llatí, per a després traduir-les al català sense mudar-ne la «substància, dicció, seny o letra» i ordenant-les «per títols i rúbriques». D'aquest procés en sortiria una versió llatina i una de catalana, uns originals que romandrien a l'Arxiu Reial en un primer moment. Posteriorment es va decidir que dues còpies d'aquests originals anessin a parar a l'arxiu de la Diputació.⁴⁷ Unes setmanes més

42. F. VALLS I TABERNER - P. PUJOL I TUBAU, *El "Compendium Constitutionum Cathalonie" de Narcís de Sant Dionís*, Revista Jurídica de Catalunya, núm. 23, 1927.

43. J. M. FONT I RIUS, *La compilació manuscrita de les constitucions de Catalunya (1413-1422)*, Medievalia 9, 1990.

44. D. ÁLVAREZ GÓMEZ, *Elaboració de la Compilació de 1413*, INITIUM - Revista Catalana d'Història del Dret, núm. 21, 2016, p. 429-469.

45. D. ÁLVAREZ GÓMEZ, *Compendium Constitutionum Cathalonie Narcís de Sant Dionís*, Textos Jurídics Catalans, Parlament de Catalunya - Departament de Justícia, Barcelona, 2016. També utilitza la seva tesi doctoral, amb el mateix títol i defensada el 2015 a la UB.

46. «Ítem, senyor, com los usatges, constitucions de Cathalunya e capítols de Cort sien stats ordenats en latí, e per ço les persones legues han ignorància d'aquellas e, fàcilment, fan e venen e poden venir contra aquells de que's susciten qüestions e plets en gran dan de la cosa pública e dels singulars de aquella; per ço la present Cort supplica molt humilment a vós, senyor, que los dits usatges, constitucions e capítols sien tornats de latí en romanç, e aquells sien reglats e posats sots degudes maneres e títols, tota vegada guardant los drets vostres, senyor, e de la terra e lo profit e benavenir de la cosa pública de dit principat; e sobre les dites fahedoras e spatxadors sien eletes dues persones bones, abtes e sufficients per vós, senyor, ab consentiment de la dita Cort, les quals per manament vostre continually entenguen en lo dit fet per bon espatxament de aquell; e que los dits usatges, constitucions e capítols de Cort axí arromançats, hagen aquella eficàcia, força e virtut e se hagen a practicar segons que per vós, senyor, ab voluntat e consentiment de la Cort serà acordat e ordenat. Plau al senyor rey». J. M. FONT I RIUS (Intro.), *Constitucions de Catalunya. Incunable de 1495*, Textos Jurídics Catalans, Departament de Justícia, Barcelona, 1988, f. 33v / p. 136.

47. «[...] los dits usatges e constitucions e capítols stigen purament e simple segons los antichs e vertaders originals de aquells a fi que sien bé vertaders e vertaderes [...] colloquen e ordenen aquells e aquelles axí de latí com de vulgar cathalà en propis títols e rúbriques a ffi que sien mils col·locats e

tard, el 14 de setembre, una comissió de la Cort va proposar al rei una sèrie de candidats. Els nomenaments van recaure en Bonanat Pere, llicenciat en decrets, i en Jaume Callís, doctor en lleis, com a encarregats de portar a terme l'operació i que serien assistits pel canonge Pere Regassol. No van ser, doncs, tres juristes i un notari com deia la constitució d'agost, sinó dos, com establia el capítol de Cort de juny. Per altra banda, s'ha pogut saber mitjançant un conjunt d'albarans de l'ACA que, un cop la comissió Pere-Callís va haver completat aquests treballs, la Diputació va formar cap el 1420 una altra comissió per a la revisió i perfeccionament dels dits treballs, i els seus membres van ser Francesc Basset, doctor en decrets, i Narcís de Sant Dionís, doctor en lleis. Es va formar així en total una comissió paritària de quatre persones, que serien els responsables d'aquestes tasques compilatòries.⁴⁸

El resultat de tota aquesta operació hauria d'haver produït quatre manuscrits, dos de llatins i dos de catalans, avui fàcilment identificables a l'ACA, si bé només se'n conserven tres exemplars (el quart es considera perdut) clarament pertanyents a la primera meitat del s. xv i, com indica Font i Rius, «d'esplèndida presentació, escriptura librària, il·luminació de portada i caplletres».⁴⁹

Els estudis més recents d'Álvarez Gómez sobre aquest procés compilatori i els manuscrits corresponents proporcionen una informació molt acurada, de la qual tan sols descriurem els aspectes que han resultat més rellevants i que són els que van portar a l'aparició d'un cinquè manuscrit (quart respecte a la seva conservació actual) durant el procés de compilació. La base jurídica i els documents relacionats amb el desenvolupament posterior d'aquests manuscrits són primordialment els següents:

- 1) El capítol de Cort IX, del 1413.
- 2) La constitució XVII, del 1413.
- 3) La carta dels poders dels diputats, concretament el capítol XIV.
- 4) Un conjunt d'albarans de la Diputació, en especial els 508, 509 i 510.⁵⁰

collocades; e que dels dits usatges e constitucions axí de latí com de vulgar cathalan o lengua vulgar haja e deja ésser jutjat d'ací avant en les corts e audiències nostres e de nostre primogènit e en les altres corts e juys del dit principat de Cathalunya. (...) e sien meses e recondits en lo arxiu del nostre palau major de Barçolona dels quals e, encara, axí comprovats sien fets translats vertaders e autèntichs los quals sien recondits en la casa de la Diputació de Cathalunya. E si per ventura de paraules, seny o sentència [...] en lengua vulgar cathalana serà dupte entre les parts o entre jutjes o jutjats o altres, en tal cas sia recorregut per aclariment del dupte als dits usatges e constitucions de latí constituïts e constituïdes en lo dit archiu nostre per original segons dit és. [...] per defalliment de mots [...] sia recorregut als originals explanats del dit nostre archiu; e si aquells fàcilment nos podie haver sia recorregut als translats autèntichs que seran en la casa de la Diputació. [...]». *Ibíd.*, f. 33r / p. 134 i 135.

48. J. M. FONT I RIUS, *La compilació manuscrita de les constitucions de Catalunya (1413-1422)*, *Medievalia* 9, 1990, p. 108-112.

49. *Ibíd.*, p. 118.

50. ACA, Generalitat, Sèrie General (N), 508, 509 i 510.

Primer de tot, caldria preguntar-se quin va ser l'origen d'aquesta preocupació dels estaments per engegar un procés compilatori d'aquestes característiques. La resposta estaria relacionada amb el fet que la Cort de 1412-1413 comencés amb la nova i aliena dinastia dels Trastàmara al principat, amb la consegüent necessitat de donar mostres de reafirmació de la institució pactista atesos els recels que provocava Castella en aquesta qüestió.⁵¹ No va ajudar gaire, com es veurà, el fet que Ferran I es mostrés reticent a determinades iniciatives dels estaments i no gaire receptiu, durant aquest període inicial de regnat, a les dinàmiques institucionals del principat.

La Cort General de 1412-1413 va ser convocada el dia 19 de novembre de 1412 a Tortosa. La primera sessió va tenir lloc el 4 de gener de 1413 al Palau Reial de Barcelona,⁵² tot i que les reunions amb la seva pràctica habitual van començar el 21 de març amb la presentació dels greuges, dotze en concret, que incorporaven divuit capítols de Cort que no van arribar a ser oferts al rei Martí durant la Cort de 1405-1410,⁵³ en la qual ja va ser plantejada la traducció al català del dret general en llatí. Malgrat els missatges de desconfiança reial, el fet és que la delicada situació del tresor reial, juntament amb la solidesa de la institució parlamentària, van permetre l'aprovació d'un nombrós conjunt de lleis favorables als braços. Durant la sessió del 21 de juny de 1413, es van contestar una part dels greuges mitjançant l'aprovació de setze constitucions, de les quals les més rellevants veren ser les que refermaven la potestat feudal. També es van aprovar tretze capítols de Cort, del quals destaquen els que demanaven noves concessions jurisdiccionals per a la Diputació, moment en què se'n comença a dibuixar la sistemàtica trienal. Com no podia faltar en unes Corts, en aquesta reunió també es va concedir un donatiu de 182.500 lliures barceloneses.

Però el capítol de Cort més destacable d'aquesta sessió va ser el dessús dit capítol IX, conegut com *Ítem senyor com los usatges*, el qual representava el punt de par-

51. Una idea que Álvarez recull de F. Soldevila a *Història de Catalunya*, 3 volums, Editorial Alpha, Barcelona, 1962, p. 629-631; i que també és compartida per altres autors, com Vicens Vives i J. Sobrequès. D. ÀLVAREZ GÓMEZ, *Compendium Constitutionum Cathalonie Naveis de Sant Dionís*, *Ibid.*, nota 92, p. 28.

52. R. CONDE, A. HERNÁNDEZ, S. RIERA I M. ROVIRA, *Fonts per a l'estudi de les Corts i els Parlaments de Catalunya. Catàleg dels processos de Corts i Parlaments*, dins *Les Corts a Catalunya: Actes del Congrés d'Història Institucional*, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Barcelona, 1991, p. 37.

53. El primer greuge va ser la presentació d'aquests divuit capítols de Cort. De la resta, Álvarez destaca la denúncia per falsos clams de pau i treva trencades (II); que la monarquia renunciés a nomenar oficials no domiciliats a Catalunya (III); sobre la irrupció del sometent en les possessions de barons, eclesiàstics i ciutadans honrats (IV); el carcellatge imposat sense raó als detinguts per part dels algtzirs (V); el jurament del primogènit (VI); el fingiment de miserabilitat per persones que volien recórrer a l'Audiència reial *per saltum* evitant la jurisdicció de la batllia (VII); la formació de sindicats per a impulsar la redempció del patrimoni reial mitjançant les llicències donades per oficials reials a homes de senyors feudals (IX); l'emissió i publicació sense causa suficientment justificada del llibel de denúncia pels procuradors fiscals (XI), i els abusos ocorreguts en la convocatòria del sagramental (XII). D. ÀLVAREZ GÓMEZ, tesi doctoral, p. 70-71.

tida de l'ordenació i la traducció del dret català. La seva aprovació era motivada per la necessitat de fer entenedora la legislació i així evitar que el desconeixement del llatí pogués servir per justificar l'incompliment de les lleis, i la feia, doncs, diferent de la motivació dels capítols no oferts, que pretenien esquivar al·legacions romanistes.⁵⁴ Al fons de tota aquesta qüestió es trobava la ja referida desconfiança mútua entre el nou rei i els estaments; no hi ajudaven gaire les propostes normatives dels braços, de perfil clarament limitador de les facultats reials en benefici de les del General. El capítol IX va néixer amb les sospites d'un Ferran que creia que el seu desenvolupament portaria a una modificació encoberta de la llei per tal d'afleblir les seves prerrogatives reials, ja que li havia arribat que les comissions de la Cort que perfilaven aquesta qüestió parlaven de certes «correccions» en la confecció de la Compilació. Ferran exigiria reservar-se el nomenament de la comissió de juristes que executarien els treballs compilatoris, si bé deixaria a la Cort la proposició dels candidats. Per altra banda, i com ja s'ha indicat, les especificacions procedimentals van exigir que la Compilació fos fidedigna a les fonts.

Les sessions del 31 d'agost van tancar la majoria de qüestions tant problemàtiques com procedimentals mitjançant l'aprovació de la constitució XVII i el capítol XIV de la *Carta del poder dels diputats* que es tramitava autònomament a la Cort. Setmanes més tard, la Cort va proporcionar una llista de candidats per a la comissió reial, dels quals el rei va elegir els dits Bonanat Pere i Jaume Callís. El motius d'aquesta elecció van ser que Ferran I s'havia guanyat la confiança d'aquests dos juristes quan els va sol·licitar assessorament legal per a la convocatòria de l'usatge *Princeps namque*, la qual va prosperar, i que estava encaminada a combatre la revolta que Jaume d'Urgell havia organitzat.⁵⁵ La comissió reial sembla que no va trigar gaire a engegar les tasques encomanades, ja que el 7 de març de 1414 els comissionats reclamaven per carta als oïdors de la Diputació el pagament de 330 florins d'or aragonesos que es correspondrien a l'inici de dites tasques. Si bé no va ser un criteri establert en les disposicions legals, les tasques d'ordenació van seguir la sistemàtica del codi justinià, ja que els treballs finals van donar lloc a deu llibres sense rubricar subdividits en títols, aquests amb les corresponents rúbriques, dins els quals van col·locar els capítols d'usatges i constitucions per ordre cronològic (sense gaire rigor) i amb l'encapçalament del monarca de torn i la Cort corresponent, sense especificar la data. Després dels deu llibres van seguir les disposicions relatives a la pau i treva i diferents textos d'origen feudal consuetudinari.⁵⁶ La Compilació va passar per diferents etapes amb diferents personatges que hi desenvolupa-

54. D. ÁLVAREZ GÓMEZ, *Compendium Constitutionum Cathalonie Narcís de Sant Dionís*, p. 28-31.

55. *Ibid.*, p. 32-33.

56. J. M. FONT I RIUS, *La compilació manuscrita de les constitucions de Catalunya (1413-1422)*, p. 112, 113 i 115, notes 10 i 11.

ven diverses tasques. Callís i Pere van presentar el 25 de maig de 1417 dos quaderns de paper que contenien l'ordre i traducció dels usatges, les constitucions i els capítols de Cort. Per tant, hi haurien treballat aproximadament tres anys. Seguidament és quan la comissió nomenada per la Diputació, Sant Dionís-Basset, entraria en escena per a la correcció d'aquests treballs abans que es passessin a escriure en pergamí i ser finalment considerats els originals de la Compilació. No hi ha dades específiques de quan van ser instats a començar la revisió, però el 29 de març de 1420 un albarà en registra el pagament a aquests efectes.

La finalització de les tasques de revisió portaria a l'inici de l'escriptura dels volums definitius de la Compilació, tasca que es va encomanar a Joan de Bellmunt, que apareix des del 8 d'agost de 1418 remunerat amb vint florins per aquest concepte. Passarien deu anys des d'aquesta data fins que els volums no serien acabats definitivament per Joan Desplà, que va ser retribuït el 28 de juliol de 1428 per relligar-los i enquadernar-los.⁵⁷ El resultat de tot això van ser els següents volums, que actualment es troben a l'ACA amb les signatures següents:

- a) ACA, *Colecciones, Manuscritos, Casa Real*, 10 (CR-10)
- b) ACA, *Colecciones, Manuscritos, Generalitat*, 2 (G-2)
- c) ACA, *Colecciones, Manuscritos, Generalitat*, 3 (G-3)

El CR-10 hauria estat l'original llatí de l'Arxiu Reial i el G-2 la còpia que havia de ser de la Diputació. El G-3 seria la còpia catalana de la Diputació del quart manuscrit, perdut, que era l'original català de l'Arxiu Reial.⁵⁸ En un principi, Abadal i Rubió van creure erròniament que aquests manuscrits eren de la Diputació i que els pertanyents a l'Arxiu Reial havien desaparegut, aspecte que convertia el CR-10 i el G-3 en les còpies en llatí i català oficials de la Diputació encarregades a Joan de Bellmunt. El G-2 era, segons ells, una còpia de l'original llatina també procedent de la Diputació feta per Bellmunt però al marge de l'encàrrec oficial. Segons les referències documentals d'aquests autors, tres van ser els volums atribuïts a Bellmunt per encàrrec de la Generalitat: els dos de les constitucions i usatges de Catalunya, i un altre sobre constitucions i capítols de Cort referents al General catalogat a l'ACA com *Códices, Generalidad*, núm. 4 (G-4).⁵⁹ Font i Rius no donava més dades sobre aquest manuscrit, i el considerava, en aquell moment, «fora del nostre objectiu actual».⁶⁰

57. D. ÁLVAREZ GÓMEZ, *Compendium Constitutionum Cathalonie Narcís de Sant Dionís*, p. 38-39.

58. J. M. FONT I RIUS, *La compilació manuscrita de les constitucions de Catalunya (1413-1422)*, p. 119-120. També hi coincideix D. ÁLVAREZ GÓMEZ, *Compendium Constitutionum Cathalonie Narcís de Sant Dionís*, p. 36.

59. La signatura actual d'aquest manuscrit és ACA, *Colecciones, Manuscritos, Generalitat*, 4.

60. J. M. FONT I RIUS, *La compilació manuscrita de les constitucions de Catalunya (1413-1422)*, p. 118, nota 24.

Arran de l'anàlisi de la informació d'Álvarez sobre aquest manuscrit es van poder obtenir dades d'especial importància. Tres anys abans dels primers registres que remuneraven Bellmunt per la confecció dels volums de la Compilació, ja apareixia escrivint un manuscrit sobre «certs capítols de Corts Generals celebrades als catalans; letres, confirmacions e altres concessions fetes e atorgades en favor del General de Cathalunya; e aquell dit libre façam fer per myllor veure e conservar los privilegis e libertats del dit General».⁶¹ Un volum en què els albarans de la Generalitat van registrar activitat entre el 1415 i el 1425 i que tant Abadal-Rubió com Font i Rius van relacionar amb Bellmunt i el dessús dit manuscrit G-4 de l'ACA. Es tracta d'un manuscrit intítulat *Capítols de la proferta feta en Corts Generals celebrades per lo senyor rey en Pere en la vila de Muntçó en l'any de la nativitat de nostre senyor MCCCLXXVI*; Álvarez explica que «la primera pàgina conté les armes reials de la Generalitat, amb les quatre barres i la creu de Sant Jordi, belles floritures i grans capitals. Té caplletres en vermell, com les de les rúbriques. Conté capítols de Cort no només relatius a Corts de Pere III sinó també a la Cort General de Barcelona de Ferran I (1412-1413) i la de Barcelona presidida per la reina Maria (1422)».⁶²

El G-4, per tant, apareixia com un manuscrit que complia les hipòtesis sorgides durant el plantejament de recerca: no contenir legislació més enllà de 1412-1422 i ser un manuscrit del segle XV que, per tant, implicava que el contingut era de legislació anterior a la reforma. Responia, doncs, al criteri temporal sobre el seu contingut, ja que s'indicava que abraçava els regnats de Pere el Cerimoniós a Alfons el Magnànim (mitjançant la lloctinència de la reina Maria), per tant, del 1336 al 1422. No es donaven dades específiques de les matèries del seu contingut. El seu títol, que es limita a la proferta de les Corts del 1376, semblava que no responia realment al contingut global del manuscrit. Per tot això, es feia evident la necessitat de revisar aquest document.

2.3 Revisió del manuscrit G-4

Aquest manuscrit es troba actualment catalogat com ACA, *Diversos y Colecciones, Manuscritos, Generalitat, 4*, dins una unitat anomenada «Manuscritos» que conté alhora set unitats més amb prop de mil volums, tant medievals com posteriors al segle XV (literaris, litúrgics, jurídics, entre d'altres), procedents dels monestirs de Santa Maria de Ripoll, del monestir de Sant Cugat del Vallès i de tres unitats de diferent procedència. També conté la unitat titulada «Casa Real», amb onze volums, on es troba el CR-10 (ACA, *Diversos y Colecciones, Manuscritos, Casa Real, 10*), i la unitat titulada «Generalitat», on es troben el compendi de Narcís de Sant Dionís

61. D. ÁLVAREZ GÓMEZ, *Compendium Constitutionum Cathalonie Narcís de Sant Dionís*, p. 37.

62. D. ÁLVAREZ GÓMEZ, tesi doctoral, p. 96 i 97, nota 371.

(ACA, *Colecciones, Manuscritos*, Generalitat, 1), els altres dos volums de la Compilació del 1413 abans analitzada (ACA, *Diversos y Colecciones, Manuscritos*, Generalitat, 2 i 3) i el dit G-4.⁶³ És un manuscrit en molt bon estat de conservació, de 254 folis i suport en pergamí. No té les cobertes originals, sinó unes de més recents que estarien relacionades amb les actuacions de Garma o Bofarull comentades abans. El text, disposat en quatre columnes per foli, s'ajustava a les descripcions físiques de la glossa del G-155/3, de la qual depenia qualsevol manuscrit susceptible de ser el LVS. El que quedava era revisar si les referències al contingut d'aquesta glossa es corresponien amb el G-4, que és el que va succeir, com es pot veure a continuació:

(1) «Tots los capítulos d'estes Cor[ts] són en libre de 8 senyals, fo[li] 70 y següents, y algunas paraules dels cap[ítols] són differentes y algunas clàusules. 1359.» (f. 14)

Aquesta primera nota apareix al costat de la rúbrica que indica que la informació que segueix correspon a la Cort del 1359:

*«Potestas deputatorum Cathalonie
Regis Petrii tercii in Curia Cervarie*

*Ex Capitulis factis et firmatis per dominum regem Petrum tertium in Curia Cervarie XVIII^a
die Decembris anno a nativitate domini M^oCCCL nono ratione proferte per universitates civita-
tum et villarum regalium Cathalonie dicto domino regi facte contra regem Castelle.»*

La nota remet al foli 70 i següents del LVS, que és on el ms. G-4 comença a disposar la Cort del 1359 des d'aquest foli fins al 79v.

(2) «Libre de 8 senyals fo[li] 72 col[umna] I.» (f. 14)

Aquesta nota és al mateix foli que l'anterior just després de la rúbrica citada anteriorment i al costat de la primera disposició de la Cort del 1359:

«[Í]tem, que la dita ajuda sia llevada e cullida e distribuïda tant solament per aquells qui y seran ordonats per lo dit bras; e que en açò res no haja a fer ne saber ne ordenar lo senyor rey ne nengun official, ne encara que dit senyor rey ne altra persona per ell ne per títol ne atorgament seu haja en la dita cosa algun poder, mas que sie llevada e ajustada e distribuïda e ordonada per aquells qui y seran ordonats per lo dit braç; e que'l senyor rey ne official seu no puxen demanar compte ne en res no y hajen a caber ne saber. Plau al senyor rey.»

La nota indica que aquesta informació apareix al foli 72 del LVS, concretament a la primera columna, que és on es troba exactament la informació idèntica al G-4:

«Ítem, que la dita ajuda sia levada e cullida e distribuïda tant solament per aquells qui hi seran ordonats per los dits dos braços e que en açò res no age a fer ne a saber ne a ordonar lo senyor rey ni negú official seu, ne encara que'l dit senyor rey ne altra persona per ell

63. Font ACA.

no haja en la dita cosa alcun [72r^b] poder, mas que sia levada e ajustada e partida e ordonada per aquells qui ordonaren los dits dos braços; e que'l senyor rey ne official seu no puxa demanar compte ne en res no y agen a caber ne saber. **Plau al senyor rey.**»

(3) «L[i]br[e] de 8 se[n]y[als] fo[li] 73 col[umna] 2 diu que sien eletes 8 persones.» (f. 14)

Es tracta d'una nota que segueix l'anterior en el mateix foli, al costat de la disposició que comença després de l'anterior i que indica:

«Ítem, que sien eletes quatre persones del dit bras qui sien appellats administradors, les quals cullen e facen cullir les quanti[14v]tats dessús dites e aquelles distribuesquen e administren segons la forma dessús e jus escrita; e que hagen poder bastant per manera que ells bé e profitosament e leal puxen llevar e haver e distribuir les quantitats dessús dites, e puxen deputar si vist los serà fahedor altres cullidors qui les dites quantitats insten per bisbats o per vegueries en aquella forma que a ells plaurà. És entès, emperò, que les forces e destrenyiments fahedors als no volents pagar sien fetes per los ordinaris de quascun lloc a requesta dels dits administradors o assignats per aquells; e si los dits ordinaris y eren negligents o fer ho recusaven, que en aquell cas los dits administradors ho puxen fer, així, emperò, que totes les quantitats venguen e hagen a venir en mans dels dits quatre administradors, de les quals hagen ha retre compte a aquells que per lo dit braç y seran deputats, e donar salaris covinents per llurs treballs a aquells qui a açò seran per ells assignats. E que les dites quatre persones hagen a retre compte en Barcelona en la casa dels frares preicadors dues vegades l'any o en altre lloch de la ciutat hon elegir volran, la una vegada en Sanct Miquel e l'altra vuyt dies après de pasqua en poder d'aquells qui lo dit braç y elegirà, los quals hagen poder e lloch del dit braç de reebre compte e de fer fi. E que contra los dits administradors ne altres qui res reeben, tenguen, despenen o administren per rahó de la dita ajuda, ne encara contra aquells qui per consellers y seran donats o algú de ells, no puxa ésser feta inquisició per lo dit senyor ne per officials seus ne per alguna altra persona en lloc seu ne per comissió sua. **Plau al senyor rey ab que per les messions, salaris e altres coses dessús dites lo dit do no s minve segons que [15r] en lo primer capítol és contengut.**»

Igual com indica la nota al foli 73 del G-4, a partir de la segona columna s'hi disposa la mateixa informació:

«Ítem, que sien eletes VIII persones dels dits dos braços, ço és, IIII del braç dels richs homes e cavallers, les quals cullen e facen cullir les quantitats dessús dites e aquelles distribuesquen segons la forma dessús dita; e d'açò los sia donat bastant poder per manera que ells bé, profitosa e leyalment puxen levar e haver e distribuir les quantitats dessús dites e puxen deputar, si vist los serà faedor, altres cullidors qui les dites quantitats justen per bisbats o per vegueries en aquella forma que a ells plaurà. És entès, emperò, que les forces e destrenyiments fahedors als no volents pagar dejen ésser fets per los ordinaris de cascun loch a requesta dels dits deputats e assignats per aquells; e, si los dits ordinaris hi eren negligents ho fer o recusaven, que en aquell cas los dits deputats ho puxen fer, axí emperò que totes les quantitats venguen e hagen a venir en mans dels dits VIII, de les quals hagen a retre compte a aquells qui per los dits dos braços deputats hi seran; puxen encara deputar e ordonar salaris covinents per lurs treballs a aquells qui a açò per ells deputats seran. E que les dites VIII persones hagen a retre compte en Barchinona en

la casa dels frares menors II [73v^a] vegades l'any o en altre loch de la ciutat hon elegir volran, la una a sent Miquel e l'altra VIII dies après Pasqua, en poder d'aquells qui los II braços hi elegiran, los quals hajan poder e loch dels dits deputats dos braços de reebre compte e de fer fi. **Plau al senyor rey ab què per les messions, salaris e altres coses des-sús dites lo dit do no-s minva segons que en lo primer capítol és contengut.»**

(4) «No foren estos consellers juristes, sinó vuyt persones dels estaments eccl[esiàst]ic y militar. Vide libre de 8 senyals fo[li] 75 col[umna] 4.» (f. 14)

Aquesta nota corregeix una altra nota barrada situada a sobre d'aquesta que indica «consellers ací parquè tingan principi los assessors del General». La nota remet a un passatge de la disposició anterior on es detalla «que contra los dits administradors ne altres qui res reeben, tenguen, despenen o administren per rahó de la dita ajuda, ne encara contra aquells qui per consellers y seran donats o algú de ells, no puxa ésser feta inquisició per lo dit senyor, ne per oficials seus ne per alguna altra persona en lloc seu ne per comissió sua». Al marge d'aquest passatge també hi ha dues notes que indiquen «consellers dels dits administradors i principi dels qui ara se diuen assessors». Pel que fa a la informació a la qual remet, el foli 75 columna quatre del G-4 estableix el següent:

«Ítem, que sien eletes als dits deputats VIII consellers, ço és, II richs hòmens, II cavallers e II prelats e II persones ecclesiàstiques qui donen consell, com mester hi sia, als dits deputats e que reeben compte dels dits deputats en la ciutat de Barchinona, e que lo compte no puga durar de XV dies evant; e que cascun dels dits richs hòmens e prelats ajen cascun die mentre lo compte durarà e anant e vinent a lurs cases per lur provisió. **Plau al senyor rey segons que en la resposta feta al precedent capítol és contengut.»**

L'autor de la glossa va detectar les diferències entre la informació d'ambdós manuscrits, ja que la procedència és diferent. La principal font documental de la Cort del 1359, actualment catalogada com *ACA, Cancillería, reg. 1505* (la qual es descriu codicològicament a l'apèndix 2), mostra com la informació d'aquestes reunions es va disposar mitjançant dos processos separats per braços: d'una part, la proferta de les universitats, ciutats i viles reials de Catalunya i, de l'altra, la dels braços eclesiàstic i militar.⁶⁴ El ms. G-155/3 va optar, almenys en aquesta disposició, per transcriure la informació proporcionada pel procés de les ciutats, mentre que el G-4 va emprar la del procés eclesiàstic i militar. Ambdós processos contenen informacions redactades pràcticament igual, amb l'excepció que per al braç de les ciutats es parla de quatre persones i per als braços eclesiàstic i militar es parla de vuit; en total, dotze, quatre per braç. El passatge que va provocar la nota que va ser anul·lada, i que diu que els «consellers y seran donats» als administradors

64. ACA, C, reg. 1505 a partir del f. 22v i del f. 38r. Transcrits per M. SÁNCHEZ MARTÍNEZ i P. ORTÍ GOST, *Corts, parlaments i fiscalitat a Catalunya: els capítols del donatiu (1288-1384)*, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, Barcelona, 1997, p. 191-210 i 211-228.

o diputats, no apareix en la redacció de la disposició dels braços eclesiàstic i militar. És per això que estimo que l'autor de la glossa va detectar la manca d'aquest passatge i, per tant, d'aquests consellers al G-4; tot seguit, però, indica que sí que apareixien desenvolupats al foli 75 columna quatre del LVS. La mateixa regulació es feia dels homòlegs del tercer estament, com es pot observar en el foli 28 del ms. 1505, amb la diferència que són quatre els consellers mencionats en aquesta redacció, com abans s'ha dit. Per tant, en aquesta Cort sembla que, a part dels dotze administradors o diputats que s'haurien nomenat, també s'haurien nomenat dotze consellers amb una funció doble, la d'aconsellar i la de fiscalitzar.

(5) «Segell comú. Vide en li[bre] de 8 senyals fo[li] 74 col[umna] 3.» (f. 15)
Aquesta nota és al foli 15, al costat d'un passatge que indica el següent:

«Ítem, que ls dits administradors o la major partida d'aquells pusquen fermap cartes públiques e fer lletres de comissions e altres ab un segell qui sie comú per auctoritat de la Cort a tots los officials qui y sien necessaris a ordonar, destrènyer, llevar, cullir e obligar la dita ajuda [...].»

Es refereix a l'establiment d'un segell comú per a l'expedició de documents públics per part d'aquests administradors en nom de la Cort. Les indicacions sobre el foli i columna de la nota coincideixen amb el G-4, on consta la mateixa informació:

«Ítem, que ls dits cullidors e distribuïdors ho la major partida d'aquells pusquen fermap cartes públiques e fer letres ab I segell comú, per auctoritat de la Cort, a tots los officials que hi sien necessaris a ordonar, levar e cullir e obligar la dita ajuda; e gitar e revocar tots los cullidors d'aquella e fer totes coses a açò necessàries, segons que a ells mils vist fahedor sia [...].»

(6) «Consellers assignats foren 8 com en libre de 8 senyals fo[li] 75 col[umna] 4.» (f. 15)

Aquesta nota fa referència a les mateixes indicacions establertes a la nota 4 sobre els consellers fiscalitzadors dels administradors. Es troba al costat de la disposició següent, en el mateix foli 15:

«Ítem, que si algunes coses obscures o dubtoses apparien en la dita ajuda o en los affers damunt dits, que ls dits quatre administradors o la major partida de aquells hagen poder de determenar e declarar aquells dubtes axí plenàriament com la Cort poria, ab consell, emperò, dels consellers a ells sobre açò assignats o de la major partida d'aquells.
Plau al senyor rey en la forma damunt dita en lo precedent capítol.»

La nota, per tant, matisa que els quatre consellers mencionats al G-155/3 són els vuit del LVS (G-4) abans descrits. Aquesta disposició comporta una sèrie de mesures que al G-4 són desenvolupades mitjançant les provisions següents:

«Ítem, que si algun cas novell s'esdevenia en la dita ajuda en què fos algun dupte, que ls dits deputats o la major partida d'aquells hagen poder de determenar e declarar aquell axí plenàriament com en la Cort poria fer, ab consell, emperò, dels consellers a [75r^a] ells sobre açò assignats. **Plau al senyor rey en la forma dessus dita en lo precedent capítol.**»

«Ítem, que si coses duptoses en los dits affers s'esdevenien, que los dits VIII deputats o la major partida d'aquells hagen a procehir en aquells a consell dels consellers demunt dits o la major partida d'aquells. **Plau al senyor rey en la forma dessus dita en lo precedent capítol.**»

En virtut d'aquests preceptes, els administradors tenien poder per a resoldre qualsevol dubte o problema que sorgís durant l'administració de l'ajuda com ho faria la Cort, però sense la ratificació dels estaments i només amb el consell dels assessors habilitats pels braços, els quals segurament eren juristes, com indica la glossa del G-155/3. Es tractava d'una delegació plena dels estaments per la qual es podien resoldre per majoria aquests dubtes o problemes que sorgirien. El rei acceptava aquest plantejament, tot i que la seva resposta mostrava quin era seu interès principal: que aquestes mesures no afectessin la dotació de l'ajuda. La segona disposició ampliava l'actuació dels consellers més enllà dels dubtes de l'ajuda, i es deixava als administradors la potestat de procedir pel que fa a l'administració de l'ajuda estrictament, però no de prendre decisions fora d'aquesta, ja que haurien de seguir l'opinió dels consellers. Aquestes mesures comportaven que els diputats adquirien autonomia, però al mateix temps sota el contrapoder dels consellers per a evitar que hi hagués absolutisme, i, per tant, vetllaven per l'establiment d'uns instruments mitjançant la cultura pactista.

(7) «Regalies. Vide libre de 8 senyals fo[li] 124.» (f. 23)

Aquesta nota apareix al foli en què el G-155/3 disposa certes provisions de la Cort del 1365. La glossa es refereix al passatge següent:

«[...] E açò declarat que per algunes coses contengudes en algun d'aquests capítols de les generalitats no sie fet perjudici a les regalies del senyor rey passat lo temps de les dites generalitat, ne part aquell temps algun lloch qui acostumat no haja no puxe al·legar que haja carregadors, ans passat lo dit temps sia servat, així com d'abans se servarà segons ús antich, ne aytantpoch sie fet perjudici als dits braços ne ha algun lloch de aquells, ne a singulars persones d'aquells ne ha usos, privilegis, libertats e franqueses d'aquells.»

Aquest passatge apareix al foli 124 del G-4 a partir de la quarta columna (124v^b):

«[...] E açò declarat que per algunes coses contengudes en alguns d'aquests capítols de les generalitats no sia fet perjudici a les regalies del senyor rey passat lo temps de les dites generalitats, ne part aquell temps algun loch qui acostumat no n'haja no puxa al·legar que haja carregador, ans passat lo dit temps sia servat axí con d'abans se servava segons ús antich, ne aytant poch sia fet perjudici als dits braços ne a algú loch d'aquells ne a singulars persones d'aquells ne a uses, privilegis, libertats e franqueses d'aquells.»

Forma part d'una disposició més extensa al G-4 que al G-155/3 en la qual les regalies del rei com a carregador fiscal quedaven en suspensió durant dos anys perquè passaven a la Generalitat. Un cop passats els dos anys, les seves regalies no podrien quedar afectades, tampoc els privilegis de les ciutats, fent que aquestes mesures poguessin servir de precedent. Per tant, aquells llocs que antigament tenien de carregador el rei no podrien allegar, passats els dos anys, que el rei ja no els podia carregar perquè durant aquells dos anys ho havia fet la Generalitat, ja que això era una excepcionalitat i, un cop extingida, el seu carregador antic recuperava els drets fiscals.

(8) «Rey, reyna et sos fills pagan lo General. Lo matex c[apítol] ab tots altres d'esta Cort és en libre de 8 senyals fo[li] 123 y començan fo[li] 117, y és de advertir que essent una matexa Cort són los capítols varios en tenor, encara que en este no concorden.» [f. 25]

Amb aquesta nota també s'assenyalen aspectes de la Cort del 1365 al costat de la disposició següent:

«Ítem, que'l senyor rey e la senyora reyna e'l senyor duch llurs fills e llurs companyes e domèstichs e totes persones de qualque linatge, estament o condició sien qui trauran de Cathalunya o metran en aquella algunes de les robes dessús dites, paguen la imposició o ajuda en los dits capítols contenguda a les persones qui aquelles impositcions compraran o a cullir aquelles seran; e axí mateix paguen de aquelles que comprades seran o vendran de les quals de pagar, comprant o venent en los dits capítols és feta menció.»

Aquesta disposició es troba exactament igual al foli 129^v del G-4 i no al foli 123 que assenyalava la nota. La disposició més similar en aquest últim foli és la següent:

«Ítem, que'l senyor rey e la senyora reyna e lo senyor duch e tots los altres fills dels dits senyor e senyora e totes les lurs companyes e tota altra persona de qualque ley o condició sia hagen e sien tenguts pagar la dita imposició o ajuda.»

Es tracta d'una disposició d'especials característiques, ja que sotmet també la monarquia al pagament de tributs. Aquest concepte surt primer al foli 123 del G-4 (entorn a un conjunt de provisions que regulen el tribut de la sal); és per això que possiblement l'autor de la glossa va optar per assenyalar-la abans que la mateixa reproducció del foli 129, per deixar constància que aquesta mesura afectava altres tributs («són los capítols varios en tenor»). D'altra banda, assenyalava on començava la Cort del 1365 al LVS, al foli 117 i, per tant, també al G-4, segurament per advertir el lector de la quantitat de folis que regulaven aquesta Cort en el LVS, concretament quaranta, davant dels set del G-155/3 («encara que en este no concorden»).

(9) «Los capítols d'esta proferta són libre de 8 senyals fo[li] 1 y aquest ca[pítol] ab dita resposta o decretatió és en fo[li] 23 col[umna] 4 de dit libre, per les quals respostes de la proferta y per la precedent és atorgat tot lo del precedent c[apítol].» (f. 44)

Aquesta nota es refereix a una disposició que pertany a la Cort del 1376:

«Ítem, que vós, senyor o el senyor duch o algun tresorer, official, comissari, domèstich o altre per vós o per ell o altre persona no us puxats ne puxen empatxar, entremetre ne res fer de o en la present proferta o coses en los presents capítols contengudes e altres tocants la dita proferta o administració, regiment o comptes d'aquella en los dits principat e regne, ans totes e sengles les dites coses facen e hagen a fer ordenar e espatxar e complir ab tot acabament los dits deputats, segons la forma per los Generals del dit regne e principat en los presents capítols a ells dada e, en altra manera, a llur bona coneguda, sens tot contrast e embarch de vós, senyor, e del senyor duch e de officials e comissaris vostres o seus e de qualsevol de vós e d'ell e sens contrast e enbarch de tota altra persona, ne per les dites coses o alguna de aquelles o incidents o emergents o dependents d'aquelles o aquelles tocants vós, senyor, o lo senyor duch o officials o comissaris seus o vostres o altre qualsevol persona puxats o puxen fer, haver, moure o intentar alguna inquisició, actió, demanda o qüestió civilment o criminal contra los dits deputats o algú de ells e béns llurs o del dit General per qualque rahó, dret, cas o causa que dir o entendre se puxen. **Plau al senyor rey, segons los capítols de la present proferta e les respostes en aquells fetes.**»

Tal com precisa la nota, aquesta disposició es pot trobar al foli 23 columna quatre del LVS, per tant, al foli 23^v del G-4, on apareix amb una redacció idèntica i amb una rúbrica que indica: «Que'l senyor rey ne'l senyor duch ne lurs officials no's pusquen entrametra de res de la proferta, ans totes coses hagen ordonar e fer los deputats sens contrast lur». Es tracta d'uns preceptes especialment rellevants, atès que conferien a la Generalitat la competència exclusiva sobre tot el que envolta la proferta i representen un blindatge institucional mitjançant la construcció del que podien fer els diputats (positiu) i el que no podia fer l'autoritat reial (negatiu). La nota indica que aquesta proferta feta durant la Cort del 1376 comença al foli 1 del LVS, que és exactament el que passa al G-4.

(10) «La forma dels c[apítols] 6 [i] 7 ací referits no leva res en aquest c[apítol], co[m] apar en libre de 8 senyals fo[li] 4, colu[mna] 4 et fo[li] 5 col[umna] 1.» (46)

Aquesta nota apareix al final d'una llarga disposició que comença al foli 44 i que desenvolupa diversos poders dels diputats que es poden observar fàcilment mitjançant la glossa marginal, que els destaca de la manera següent:

«Poder a deputats de vendre, arrendar y totes altres coses». La disposició especifica aquest poder sobre les impositions de les farines i les carns, i també sobre les generalitats, tant antigues com de nova regulació.

«Administrar los deputats tota la proferta com tot lo General». Comportava també l'administració a aquests efectes de totes les quantitats de diners, béns, drets presents i esdevenidors, negocis, causes i coses del General de Catalunya i, per tant, de l'exercici de l'administració i jurisdicció del General sobre aquests aspectes lligats al desenvolupament de la proferta.

«Crear officials. Comissaris». Amb aquest poder els diputats els podien nomenar i fer cessar els escrivans, porters, ajudants, comissaris, collidors, etc., que volguessin per a assegurar una execució adient de la proferta.

«Doctors y jutges per consellers assessors, advocats. Procurados, salaris». Els diputats podien cercar el consell i l'assessorament legal que els semblés oportú, i també constituir procuradors dels seus negocis i causes. Podrien establir els salaris «moderats e convinents» a tot el personal que treballés per a la Diputació. Hi ha una altra nota que fa el següent incís sobre aquest poder: «Podien pendre aquells doctors y jutges per consellers assessors y advocats que ls era ben vist, però ara és limitat per c[apítol] 8, Cort 1413, disposant que sien dos tant solament».

«Conexença de totes qüestions y dubtes y entén-se ab consell dels assessors per les paraules dels precedents poders». Aquesta disposició permetia als diputats resoldre totes les qüestions, els dubtes o els contrastes que sorgirien en l'administració de les imposicions i generalitats, i també les penes i els bans associats als fraus que es cometrien al voltant d'aquestes o en altres negocis i béns del General, i podien actuar contra qualsevol persona mitjançant les mesures que resumeix aquesta nota:

«Requerir y fer executions.»

«Crear censals, violaris». Un poder que implicava la possibilitat de vendre censals morts i violaris per a obtenir diners per a la proferta, sempre que hi estiguessin d'acord els «deputats + re[gent] los comptes o la major part», com indica una altra nota al costat d'aquests preceptes.

«Deputats o la major part. Mogubell, usura, barates pendre a damnatge». Aquesta nota fa referència a un poder pel qual els diputats, o la majoria, podien manllevar diners (préstecs) a cristians o jueus mitjançant la usura, el mogubell, la barata o una altra tipologia d'interès, i també emprant les generalitats, les imposicions i altres béns del General.

«General poder dels deputats». Es tracta del «major e pus ample e larch poder» que els diputats obtindrien per a la consecució de les tasques encomanades pel General, en nom del qual podrien signar cartes públiques «ab provisions, convenenças, obligacions, penes, renunciacions, submissions e clàusules», també fer «àpochas, diffinicions e cessions», i també en totes les coses no especificades (ells o la major part), obtenint «líbera i franca administració» sobre totes les dites coses, i representant «plenàriament totes les veus del rey y de la Cort», com indica l'última nota.

La disposició es troba amb un redacció exacta a partir del foli 29v^b del G-4. Però el que va provocar la glossa del G-155/3 va ser la resposta del rei: «Plau al senyor rey que aquest capítol sie servat segons la forma dels sis e setè capítols». Aquests dos capítols no foren transcrits en el G-155/3 i segurament per això es remetia al foli 4 columna 4 i al foli 5 columna 1 del LVS on es trobaven redactats, que és on es troben també en el G-4. Efectivament, ambdós capítols completaven

certes regulacions de la disposició comentada anteriorment. El capítol 6 establia que els salaris de «tots deputats e de tots assessors, advocats, procuradors, notaris, scrivans, cullidors, commissaris, porters e de tots altres qui, per rahó de la present proferta, treballen o treballaran e de totes messions quis fassen per la culleta o administració de la present proferta» haurien der ser pagats mitjançant altres béns del General i no imputats a les despeses de la proferta. Segurament va ser un reclam del rei, ja que solia demanar que el do no sofrís gaire reduccions («que el do no s minve»). És per això que els estaments van acceptar aquesta premissa amb la condició que fos ampliada als regnes de València i d'Aragó, els quals n'haurien d'assegurar el compliment «per ço que egualtat sia entre tots los dits Generals». El setè capítol regulava la qüestió dels préstecs (manlleuta mitjançant el mogubell, la usura, l'interès o les messions), la qual cosa permetia al principat de Catalunya i al regne de Mallorca acudir a aquests sistemes de finançament si abans de finalitzar el termini establert per al pagament dels diners destinats a la proferta («havent loch la dita proferta, sien pagades e dades de dos en dos mesos, en la fi dels dits mesos per eguals pagues») no s'havien pogut recaptar per problemes tècnics; llavors, aquests préstecs podrien ser pagats i deduïts de les quantitats principals de la proferta, si bé aquesta mesura tenia certes limitacions si apareixia una nova necessitat al començament de la guerra, i es limitava la quantitat a poder demanar en préstec i sense poder-la deduir de la quantitat principal de la proferta. Per altra banda, si els pagaments s'haurien efectuat més enllà dels dos mesos establerts, els préstecs no podrien ser pagats o deduïts de la proferta, sinó que seria a costa dels béns propis del General. Els estaments condicionaren també aquestes mesures al fet que els regnes de València i Aragó hi quedessin sotmesos.

(11) «Les respostes dels c[apítols] no fos[si]n contra lo present c[apítol], com apar en libre de 8 senyals fo[li] 1 e tots los altres.» (f. 46)

Aquesta última nota, que apareix en el mateix foli que l'anterior, fa referència a la disposició següent:

«Ítem, que vós, senyor, e lo senyor duch o algun official o comissari [46v] vostre o seu o altra persona contra la forma dels presents capítols, no puxats ne puxen apehlar, demanar o fer venir devant vós o devant aquells ne fer ajustar los dits diputats residents en Barcelona o algú d'ells contra llur voluntat fora llur lloch per ordonar, fer o espatxar alguna cosa de e sobre la present proferta o administració de aquella o coses aquella tocants per qualque manera, ans los dits deputats o cascú d'ells en son cas e en son offici hagen francha libertat e arbitri de ordonar e de fer ab acabament totes e sengles coses pertanyents a llurs officis e de cascú d'ells e a la dita Diputació e aquells e aquella tocants sens empatxament, torb o embarc algú que vós, senyor, e lo dit senyor duch o vostres officials no y puscats metre o fer. **Plau al senyor rey que la forma dels dits capítols sie observada ab les respostes per lo senyor rey fetes e concordades segons llur forma e tenor, e que ls dits diputats residents no sien embargats ne empatxats en llur offici ne puxen ésser trets fora Barcelona.**»

Es tracta d'una disposició que surt a partir del foli 33v^b del G-4 i que en el G-155/3 va acompanyada de tres glosses més que incideixen en les parts més rellevants del text: «Lo senyor rey no pot demanar los deputats contra sa voluntat, franca libertat de deputats i òptima resposta et decretatió». No és estrany, doncs, que el G-155/3 i la glossa tinguessin en compte uns preceptes jurídics que conferien a la Generalitat la potestat d'actuar com a tribunal suprem en les matèries relacionades amb la proferta, la qual cosa situava qualsevol autoritat, inclosa la reial, per sota i, per tant, representava un blindatge jurisdiccional que difícilment es podia passar per alt. Per altra banda, la nota també destaca que les respostes dels capítols d'aquesta Cort, que al LVS (i G-4) comencen al foli 1, no haurien contradit els preceptes d'aquesta rellevant disposició que, com destaca la glossa del G-157 (f. 33v), també va ser confirmada pel successor de Pere el Cerimoniós, el rei Joan, l'any 1391.

La principal conclusió d'aquesta revisió del G-4 mitjançant la precisió de la glossa del G-155/3 és que difícilment es podia tractar d'un altre manuscrit que no fos el LVS. Com s'ha pogut observar, el G-155/3 no transcriu tota la informació del G-4, ja que un sol foli pot contenir informació de tres folis diferents d'aquest últim. També ens permet intuir aquesta característica el simple fet que un manuscrit tingui 80 folis i l'altre 254. Amb tota seguretat, Jaume Garcia no va emprar el LVS per fer el G-157, com demostren algunes indicacions de la glossa, sinó que deuria seleccionar la informació directament de l'Arxiu Reial per a la confecció del manuscrit. Segons la informació que ell mateix dona, la reina Maria li va fer aquest encàrrec durant els anys en què estava exercint la lloctinència del país i la presidència de la Cort General. Podria ser que el contacte directe amb la dinàmica política i institucional fes sorgir, des de l'entorn reial, la necessitat de comptar amb un document que abregés les normes més fonamentals dels poders dels diputats; feia dècades que ambdues institucions es recordaven mútuament quins eren els seus drets i limitacions. Podria ser que el LVS en aquella època tingués certa notorietat entre els escrivans de les diferents institucions i que hagués pogut inspirar la confecció del G-157, però no es tracta d'una còpia del LVS completada amb altres normes, com sí que ho és el compendi de Pere Pau Vidal, sinó que més aviat és una espècie de memoràndum on es recorden els aspectes jurídics més destacats de la Generalitat. Un segle i mig més tard se n'hauria fet la còpia, el G-155/3. Podria ser que l'autor hagués estat Pere Pau Vidal, que, cercant normativa per a l'elaboració del seu compendi de normes antigues, comparés com es disposava la informació en els diferents compendis, tal com demostra la glossa. El fet és que la lletra del G-155/3 i la glossa tenen força similitud amb l'escriptura del G-154 (compendi de Pere Pau Vidal). Del que no hi ha cap dubte, per altra banda, és que la informació que apareix en els capçals dels folis, tant del G-4 com del G-154, prové de la mateixa mà, la qual facilita a ambdós manuscrits la mateixa informació, això és, quan en un foli

comença una nova Cort s'hi sol posar «Cort» i l'any amb números romans, i a continuació s'hi especifica en llatí el monarca i la localitat on es va celebrar la reunió, generalment amb aquesta fórmula: *Regis Petrii 3 in Curia Barchinone*. Per a la resta de folis, el capçal indica «Cort» i l'any amb numeració aràbiga.

Un cop identificada la relació de la glossa del G-155/3 amb el G-4, podríem dir, com s'ha indicat abans, que aquest últim manuscrit és el LVS. Ara bé, aquest plantejament necessita altres dades que el puguin completar, ja que manca l'anàlisi de la informació proporcionada pel G-154 i la seva relació amb el G-4.

2.4 El procés de composició del G-4

L'origen del ms. G-4 es troba en les mesures que van comportar la reformulació institucional de la Diputació durant la Cort General del 1413. El punt de partida va ser l'aprovació del capítol de Cort número 3, el dia 21 de juny, pel qual el monarca reconeixia la jurisdicció acostumada de la Generalitat, al mateix temps que aprovava, confirmava i ratificava que la nova jurisdicció de la institució s'organitzaria i s'administraria per mitjà de la normativa autònoma dels estaments, com es pot observar amb la lectura d'aquest capítol:

«Ítem, senyor, supplica la dita Cort que us plàcia per vós e vostre illustre primogènit e vostres e seus successors loar e aprovar, ratificar e confirmar los capítols e ordinacions del General de Cathalunya e, noresmenys, donar e atorgar la juredicció acostumada als diputats elegidors en la present Cort si seran trienals e a lurs succehidors triennals generalment faent, si vostra mercè serà salvetat que per aquesta confirmació no sie fet perjudici a la confirmació general ya feta per vós, senyor, en vostre novell e beneventurat adveniment. Entén però, senyor, la dita Cort que si per temps mudarà la forma de la elecció dels diputats, que haje haver consentiment vostre, senyor, tant com toch la juredicció si donchs la dita Cort ara o lavors no tornava en la pràctica de la Diputació que tenie abans que la present Cort se celebràs, la qual cosa li fos leguda ab aquella mateixa juredicció, la qual ara per llavors vos plàcia atorgar. **Plau al senyor rey e atorga la dita juredicció.**»⁶⁵

Aquest capítol, doncs, es va concretar amb la ja esmentada *Carta del poder dels diputats* i de l'elecció dels primers diputats i oïdors triennals, que va ser aprovada a finals d'agost (els dies 25, 30 i 31) per mitjà d'un capítol del redreç, instrument normatiu que alguns autors consideren autònom de la Cort perquè no requeria sanció reial,⁶⁶ qüestió que, com es veurà més endavant, presenta alguns dubtes. Els divuit

65. Transcrit per *Cortes de los antiguos reinos de Aragón y de Valencia y Principado de Cataluña*, ed. RAH, Madrid, 1896-1927, tom 11, p. 243 dins T. DE MONTAGUT I ESTRAGUÉS, *Les institucions fiscalitzadores de la Generalitat de Catalunya, des dels seus orígens fins a la reforma de 1413*, Sindicatura de Comptes de Catalunya, Barcelona, 1996, p. 130-131.

66. Sobre aquest tipus de normativa, tal com indica Álvarez citant Víctor Ferro, es presumeix que va ser un privilegi reial aprovat el 3 de maig de 1410, el qual encara no s'ha trobat, el que va

capítols de què consta la carta regulaven la renovada institució, que es caracteritzava per l'establiment de la dita dinàmica triennal⁶⁷ i per la qual els diputats i els oïdors deixaven de dependre de la Cort i, per tant, de la inestabilitat que provocava la seva convocatòria. Per als objectius d'aquest estudi, el capítol més rellevant és el 14, que va ser el que va guiar la Generalitat pel compliment de la constitució XVII, que establí el procés compilador. Del dit capítol es desprèn que la Generalitat quedava encomanada a fer els dos volums de la Compilació i un altre volum de capítols de Cort i privilegis que Abadal, Rubió i Font-Rius van relacionar amb el G-4:

«Ítem, atenen la dita Cort que es concordà que los usatges de Barchelona e les constitucions generals del principat de Cathalunya e capítols de Cort se deuen reduhir en pla, collocant aquells e aquelles axí de latí com de romanç sots deguts títols, e entendre e practicar segons se contendrà en certa constitució sobre açò faedora, vol per ço e ordona la dita Cort que los dits diputats, encontinent con la dita obra serà esplanada, arreglada e corregida, axí les de latí com de romans, per aquells a qui serà comanat, los facen metre en forma en belle pergamine e ab bones cabletres, e les posen en la casa de la Diputació ensemps ab tots capítols de Cort e privilegis comuns faents per lo dit principat e segons són stats obtenguts [...] E que de tot facen fer dos bells llibres, un de latí d'altre de romanç [...] segons que de la dita constitució és contengut [...].»⁶⁸

De la lectura d'aquests passatges queda clar que, en compliment de la constitució XVII, la Diputació faria «dos bells llibres, un de latí, d'altre de romanç de usatges de Barchelona e les constitucions generals del principat de Cathalunya e capítols de Cort». Si bé aquesta última tipologia de normes podria haver fet referència al tercer manuscrit, no és fins al passatge que estableix que els dos llibres descansarien «ensemps ab tots capítols de Cort e privilegis comuns faents per lo dit principat» que es deixa entreveure la confecció d'un volum separat dels altres, idea que finalment és reforçada amb l'aparició d'aquesta expressió en els albarans de la Generalitat dels anys posteriors i que amb més claredat descriuen un manuscrit independent de capítols de Cort i que s'hauria de dipositar a l'arxiu de la Diputació.⁶⁹ Aquests albarans han estat desenvolupats per Álvarez en la seva gènesi sobre els treballs de la Compilació,⁷⁰ que també inclou dades cronològiques sobre la confecció del G-4. Els albarans, escrits sobre paper, es troben dins carpetes de

possibilitar l'aparició d'aquesta potestat normativa dels estaments. Jo també tinc en compte l'opinió d'O. Oleart, com es pot veure a partir del punt 4.2. D. Álvarez Gómez, *Compendium Constitutionum Cathalonie Narcís de Sant Dionís*, p. 34

67. «Cap. I: [...] En axí que d'aquí avant lo dit offici dels dits diputats sia e romanga triennal [...]. Cap. II: [...] los quals tres huydors de comptes sien triennals, segons que dessús dels diputats és estat dit e ordonat [...]». La carta, que és el document ACA, Pergamins, 461, es pot trobar transcrita íntegrament a T. DE MONTAGUT I ESTRAGUÉS, *Les institucions fiscalitzadores de la Generalitat de Catalunya, des dels seus orígens fins a la reforma de 1413*, p. 185 i 208.

68. *Ibid.*, p. 197.

69. D. ÁLVAREZ GÓMEZ, tesi doctoral, p. 94.

70. *Vid.* D. ÁLVAREZ GÓMEZ, *Compendium Constitutionum Cathalonie Narcís de Sant Dionís*, p. 35-43.

pell (508, 509 i 510) que porten inscrites a la coberta l'escut de la Diputació (la creu de Sant Jordi) i el trienni o triennis dins els quals es van expedir aquests albarans o àpoques. Cada albarà porta generalment per títol la persona a la qual es reconeix algun pagament i en la redacció es detallen les persones que van formar part de la deliberació d'aquesta concessió, generalment diputats i oïdors, i també alguns assessors de la Generalitat. El document es clou amb el nom del diputat president o president accidental d'aquell moment. Com es veurà, el document 508⁷¹ és el que proporciona la informació més rellevant.

La data d'inici del manuscrit segurament es podria situar dins els cinc primers mesos del 1415, ja que el 22 de maig d'aquell any es registra un pagament de deu florins a Bellmunt en concepte d'escriptura d'un volum que tindria relació amb el G-4:

«Johannis de Bellmunt

[...] Com nosaltres hajam ordonat que vós, mestre Johan de Bellmunt, scrivà de letra rodona, scrivats e continuets en I libre de pergamins certs capítols de Corts Generals celebrades als cathalans, letres, confirmacions e altres concessions fetes e atorgades en favor del General de Cathalunya; e aquell dit libre faraz fer per millor veure conservar los privilegis e libertats del dit General [...] nosaltres, dits deputats, vos pagarem los dits X florins (d'or d'Aragó) íntegrament e complida. Scrit en Barchinona a XXII dies de maig [...] mil quatrecents quinze.»⁷²

Mesos més tard, el 30 d'octubre del mateix any, un altre albarà registra el pagament de 126 sous per la compra de vuit dotzenes de pergamins per a la continuació del llibre de capítols de Cort abans mencionat, tot precisant, aquest cop, que es tracta de normativa relacionada amb els poders dels diputats:

«Johannis de Bellmunt

[...] Com vós, mestre Johan de Bellmunt, scrivà de letra rodona, qui de nostra ordinació scrivets ara de nou per servey del dit General un libre de pergamins on havem ordonat sien continuats tots capítols fets en Corts Generals de Cathalunya, letres e poders de diputats e altres scriptures toquants lo dit General, hajats comprat ara derrerament d'en Salvador Abadal [...] dues dotzenes de pergamins rasos per preu de trenta dos sous [...] Ítem, d'en Jacme Carmau [...] sis dotzenes de pergamins rasos per preu de noranta quatre sous [...] nosaltres, dits deputats, vos pagarem de les peccúnies del dit General los dits CXXVI sous ultra los dits deu florins que ja us havem pagats [...] Scrit en Barchinona a XXX dies de octubre en l'any de la nativitat de nostre senyor MCCCCXV.»⁷³

71. Intitulat a les cobertes com *Albarans, trienni 1413, 1416 i 1419* (per tant, inclou albarans del 1413 fins a finals del 1421). Es trobava a la *Instàntia núm. 5*. Aquests albarans i la resta que s'analitzaran es troben a l'ACA, com ja s'ha dit; s'han revisat i es troben en bon estat. També es poden consultar, com indica Álvarez, en l'edició de R. D'ABADAL i J. RUBIÓ, *Notes sobre la formació de les compilacions de «Constitucions i altres drets de Catalunya»* i han estat registrats per M. BUENO SALINAS, *Edición de diversos documentos relativos a la llamada «Primera Compilación»*, Initium. Núm. 5, 2000.

72. ACA, Generalitat, Sèrie General (N), 508, f. 10v.

73. *Ibid.*, f. 13.

Els albarans també donen dades sobre altres personatges i la relació que van tenir amb el manuscrit i la seva confecció. És el cas de Diego Garcia, escrivà reial i pare del també escrivà Jaume Garcia, anteriorment esmentats, que va aportar documentació i còpies autenticades (fent ús del poder que tenia a tals efectes, com ja s'ha dit) de l'Arxiu Reial a la Diputació a instància dels diputats, una pràctica que segons Álvarez era habitual i possible i que tindria l'origen en el greuge 19 del Parlament de Barcelona del 1416.⁷⁴ El 16 de desembre de 1415, els albarans registren una retribució de vint florins a Diego Garcia per unes còpies sobre la convocatòria de l'usatge *Princeps namque* dels regnats de Pere III i Joan I, i també de dos poders d'uns administradors nomenats el 1359. Si bé en l'albarà no s'especifica el motiu pel qual els diputats varem demanar a Garcia que cerqués i copiés aquesta informació, Álvarez opina que podria tenir relació amb l'elecció dels primers diputats.⁷⁵ Es tractaria, doncs, d'un primer indici de tramesa d'informació per a la redacció del G-4, el qual conté moltes referències al *Princeps namque* i que també disposa els capítols dedicats als poders d'aquests administradors que, sens dubte, al G-4 són els primers diputats que hi surten.⁷⁶ Un albarà del 15 de març de 1418 descriu també el recurs que es feia a l'arxiver reial mitjançant les tasques de recerca de Garcia amb Callís de determinada documentació sol·licitada pels diputats, tot i que tampoc no es pot atribuir clarament al G-4.⁷⁷ El 10 d'agost de 1425, Garcia va mostrar a Pere Ramis les profertes de Pere III arran d'un litigi que la Generalitat va tenir amb la ciutat de Barcelo-

74. «Ítem, senyor, com les pragmàtiques fetes per vostres predecessors [...] sien per molts ignorades, plàcia a vós, senyor, manar al tinent les claus de l'Archiu Rey al de Barchinona, que tota vegada que per lo Parlament o diputats del General de Cathalunya [...] li seran demanades còpies de les dites pragmàtiques [...] do e liure a aquells translat autèntichs de aquelles, per ço que se'n fassa un volum [...] e semblantment sien liurades còpies de totes scriptures a aquells dits diputats [...] les quals hagen necessàries del dit archiu [...]». D. ÁLVAREZ GÓMEZ, tesi doctoral, nota 376, p. 97-98.

75. *Ibid.*

76. «[...] hajam provehit ésser donats de les peccúnies del dit General a vós, en Diego Garcia, scrivà del senyor rey e tinent les claus del present archiu real de Barchinona, vuit florins d'or d'Aragó en paga e satisfacció de diverses treballs per vós sostenguts en lo dit archiu, axí en cercar scriptes que en lo present trienni haviem mester e de algunes d'aquelles donar-nos translat en special de diverses letres del senyor rey en Pere, de bona memòria, de convocations de l'usatge princeps namque; ítem, de la convocatòria feta per lo senyor rey en Johan; ítem, de la moderació o declaració feta per lo dit senyor rey en Pere al dit usatge. Ítem, de dos poders donats a certs administradors de certa ajuda atorgada en les Corts de Cervera. [...] nosaltres, dits deputats, vos pagarem de les peccúnies del dit General los dits XX florins [...] Scrit en Barchinona a XVI dies de deembre [...] MCCCCXV.» ACA, Generalitat, Sèrie General (N), 508, f. 19v-20r.

77. «[...] Com vós, en Diego Garcia [...] sien deguts deu florins d'or d'Aragó [...] dels treballs per vós sostenguts en lo dit archiu a instància per part de nosaltres a vós feta per monsènyer Jacme Callic, és a saber, en cercar ensemps ab lo dit monsènyer Jacme moltes e diverses capítols de diverses Corts celebrades per lo senyor rey en Pere [...] axí generals com particulars e fer translat d'aquells, e en fer encara un translat de la concessió feta per lo senyor rey en Martí [...] als cònsols de la mar de Perpenyà [...] nosaltres, dits deputats e succehints, vos pagarem [...] deu florins [...] Scrit en Barchinona a XV dies de març [...] MCCCCXVIII». *Ibid.*, f. 88.

na i que hauria pogut servir també per a proporcionar informació per al G-4, tal com considera Álvarez,⁷⁸ tot i que tampoc es tracta d'una dada concloent. Més il·lustrativa és la informació de l'albarà del 19 de desembre de 1418, ja que diputats i oïdors reconeixien a Garcia (a banda d'haver rebut còpies per a la Compilació) les seves tasques, les quals li requeriren, basades a «cercar e mostrar» la normativa del General necessària per al seu ofici i, per tant, dels poders dels diputats, la qual cosa es podria interpretar en el sentit que Garcia hauria proveït les fonts del G-4:

«Diego Garcia

[...] Certificats que vós, en Diego Garcia, scrivà del senyor rey e tinens les claus del seu archiu reyal de Barchinona, havents treballat l'any present per diverses affers del dit General, és assaber, en cercar e mostrar a nosaltres en lo dit archiu tot ço que nosaltres havem mester per nostre offici axí com són capítols e privilegis atorgats al dit General, e liurar a nosaltres translat de algunes constitucions axí en latí com romanç [...] per la obra de aromançament e Compilació [...] nosaltres, dits deputats, vos pagarem de les peccúnies del dit General les dites huyt lliures e cinch sous [...] a XVIII dies de deembre [...] MCCCCXVIII.»⁷⁹

Pel que fa a l'evolució de les tasques de Bellmunt, hi ha una sèrie d'albarans suficientment descriptius. Dos d'aquests són els albarans datats el 13 de març i el 27 de juliol de 1417, que atribueixen cada un a Bellmunt quinze florins per la continuació del G-4, el qual havia de contenir la normativa favorable al General i, per tant, als diputats i oïdors. Els dos albarans contenen una redacció pràcticament idèntica:

«Johannis de Bellmunt

[...] Com nosaltres hajam ordonat que vós, maestre Johan de Bellmunt, scrivà de letra rodona, scrivats e continuets en un libre de pergamins certs capítols de Corts Generals celebrades als cathalans, letres, confirmacions e altres concessions fetes e atorgades en favor del General de Cathalunya, e aquell dit libre façam fer per millor veure e confirmar los privilegis e libertats del dit General [...] nosaltres, dits deputats, vos pagarem de les dites peccúnies los dits quinze florins íntegrament e complida. Scrit en Barchinona a XIII dies de març [...] MCCCCXVI.»⁸⁰

78. D. ÁLVAREZ GÓMEZ, tesi doctoral, nota 376, p. 108. L'albarà en qüestió forma part de la signatura 510, també dins unes carpetes de pell que indiquen *Albarans trienni 1428* i que es trobaven a la Instància núm. 6. «[...] Com a vós, an Diego Garcia [...] sien deguts XXXV florins d'or [...] en paga e satisfacció de diverses treballs per vós fets e sostenguts [...] en corregir ab los registres que són en lo dit archiu les constitucions que deuen star unes en lo dit archiu e un translat d'aquelles en la Casa de la Deputació del dit General, en les quals constitucions qui ja són meses en bell en pergamins ha moltes correccions e adobs [...] Ítem en cercar e mostrar an Pere Ramis, scrivà de la dita Deputació, tots los capítols de les profertes fetes al senyor rey an Pere [...] sobre la qüestió que lo procurador del dit General mene contra la ciutat de Barchinona per rahó dels VI diners imposats per la dita ciutat al tayll del drap [...] nosaltres, los deputats, vos pagarem [...] los dits XXXV florins [...] Scrit en Barchinona a X dies de agost [...] Mil CCCC^oXXV^a». ACA, Generalitat, Sèrie General (N), 510, f. 2.

79. ACA, Generalitat, Sèrie General (N), 508, f. 86.

80. *Ibid.*, f. 22v-23r.

«Johan de Bellmunt

[...] Com vós, mestre Johan de Bellmunt, scrivà de letra radona, scrivats de nostra ordinació e voler un libre en pregamins en lo qual seran continuats e continuades tots capítols e ordinacions fets e fetes en Corts Generals e altres provisions e concessions atorgades en favor del General demunt dit [...] nosaltres, dit deputats, vos pagarem de les peccúnies del dit General los dits quinze florins d'or, valents huyt lliures e sinch sous barchiononis [...] Scrit en Barchinona a XXVII dies de juliol [...] MCCCCXVI.»⁸¹

Encara més concís és l'albarà emès un mes després, el 25 d'agost, sobre la remuneració a Pere Palau per la compra per part de la Generalitat de seixanta pregamins per a la confecció del llibre amb la normativa dels poders dels diputats que estava escrivint Joan de Bellmunt:

«Pere Palau

[...] Com a vós, en Pere Palau [...] sien degudes quatre lliures e sinch sous Barchinonins per preu de sinch dotzenes de pragamins de cabrit [...] per fer un libre de pregamins on sien continuats tots capítols fets en Corts Generals de Cathalunya, letres e poders de diputats e altres scriptures toquants lo dit General, e liurats a maestre Johan de Bellmunt qui scriu lo dit libre [...] nosaltres, dits deputats, vos pagarem de les peccúnies del dit General les dites quatre lliures i sinch sous íntegrament e complida [...] Scrit en Barchinona a XXV dies de agost [...] MCCCC^o setze.»⁸²

Els propers tres albarans descriuen clarament que Bellmunt hauria anat compaginant, des del juliol del 1419 al juliol del 1425, la confecció del G-4 amb els volums de la Compilació:

«Johannes de Bellmunt

[...] havem tatxats a vós, mestre Johan de Bellmunt, scrivà de letra rodona e badell de la Seu de Barchinona, cinch florins d'or d'Aragó en remuneració de diverses treballs per vós sostenguts sobre certes cerques per vós fetes axí dels capítolls e ordinacions toquants lo dit General [...] com de les constitucions generals de Cathalunya en latí [...] fetes traslladar e posar en degut orde [...] nosaltres, los diputats, vos pagarem [...] dita quantitat [...] Scrit en Barchinona a XXIII dies de juliol [...] MCCCC deenou.»⁸³

«Maestre Johan de Bellmunt, escrivà de letra rodona

[...] que a vós, maestre Johan de Bellmunt [...] sien per nos delliurats quaranta florins d'or d'Aragó [...] per pagar e satisfacció de diverses llibres que scrivits e scrits havets ab letra rodona, continuant e transladant en aquells diverses capítols fets en Corts Generals per manteniment i defensa del dit General; e capítols de Cort e constitucions de Cathalunya de les quals per ordinació de la Cort de Cathalunya deven ésser fets dos llibres, la un en latí e l'altre en romanç [...] Scrit en Barchinona a XIII dies de agost [...] MCCCCXXII.»⁸⁴

81. *Ibíd.*, f. 46v-47r.

82. *Ibíd.*, f. 51v-52r.

83. *Ibíd.*, f. 124.

84. Aquest albarà forma part de la signatura 509, igualment dins una carpeta de pell intitulada *Albarans any 1422* que es trobava a la Instància núm. 6. ACA, Generalitat, Sèrie General (N), 509, f. 1.

«De maestre Johan de Bellmunt

[...] per vós, mestre Johan de Bellmunt [...] vos sien acorreguts vint florins d'or d'Aragó, valents onze lliures barchinonines en paga prorata, de ço que us es e serà degut per scriure lo libre on són continuats los capítols de Corts Generals de Cathalunya, e per scriure aquells volums que nosaltres vos fem scriure e continuar en los quals seran totes les constitucions de Cathalunya de latí e de romanç [...] nosaltres, dits deputats, vos pagarem [...] los dits vint florins [...] Scrit en Barchinona a XXVII dies de juliol [...] Mil CCCXXV.»⁸⁵

Les últimes dades sobre el progrés de Bellmunt amb el G-4 són proporcionades per aquest darrer albarà; per tant, el manuscrit s'hauria acabat de confeccionar, possiblement, l'estiu del 1425, ja que les últimes referències a Bellmunt són sobre el pagament de trenta florins el 4 de desembre de 1426 pels treballs relatius a la confecció dels volums de la Compilació⁸⁶ i que és el moment en què Bellmunt desapareix de tot aquest procés. Pel que fa a les tasques de Diego Garcia, s'haurien donat per finalitzades el 10 de juny de 1427 mitjançant un albarà que també li reconeix les tasques d'assistència al dit litigi de la Diputació amb els consellers de Barcelona⁸⁷ i que hauria estat aprofitat per fer disposició d'informació per al G-4; es reforça, tot i que de forma molt vaga amb aquesta dada, com s'ha dit abans, la idea que el manuscrit s'hauria acabat abans del 1426. Tampoc es menciona el manuscrit quan el 30 de juliol de 1428 Joan Desplà va ser remunerat per haver lligat i enquadernat els volums de la Compilació i es donava per acabat el procés.⁸⁸

Amb totes aquestes dades, les conclusions són diverses. Primer de tot, mitjançant aquests albarans podríem situar la confecció del G-4 a partir del 1415 i no més enllà del juliol del 1425. Els albarans analitzats mostren clarament que Joan de Bellmunt estava escrivint un llibre que els diputats li havien comanat, amb un contingut que definien constantment com portador de capítols de Cort i altra normativa «a favor del General o atorgats al General», una expressió que van lligar als poders dels diputats i a les normes necessàries per al desenvolupament del seu ofici. Considero que l'expressió «a favor del General» és molt il·lustrativa del perquè de l'aparició d'aquest manuscrit. Els anys de desequilibri en el desenvolupament constitucional provocats per la mort de l'últim sobirà del casal de Barcelona

85. *Ibid.*, f. 152v-153r.

86. «[...] per vós, maestre Johan de Bellmunt [...] sien acorreguts [...] trenta florins d'or d'Aragó [...] degut per los treballs per vós sostenguts e sostenidors en escriure certs volums de les constitucions de Cathalunya en latí e romanç [...] nosaltres, dits deputats, deliurarem [...] los dits trenta florins [...] Scrit en Barchinona a quatre dies de deembre [...] MCCCCXXVI». ACA, Generalitat, Sèrie General (N), 510, f. 31v.

87. «[...] E als treballs encara per vós sostenguts en cercar e mostrar al scrivà de la dita Deputació los capítols de les profertes fetes en Corts Generals de Cathalunya [...] los quals capítols nosaltres havíem de necessari que fossen vists per rahó de la qüestió que havem ab los honorables consellers de Barchinona [...]». *Ibid.*, f. 62.

88. D. ÁLVAREZ GÓMEZ, *Compendium Constitutionum Cathalonie Narcís de Sant Dionís*, p. 40.

i la irrupció dels Trastàmara a la política del principat amb les seves pràctiques, que van causar protestes de les institucions del país, com va ser el nomenament de funcionaris castellans,⁸⁹ va provocar que s'arribés a la Cort del 1413 amb un clima políticament tens. Els dos pilars de l'arquitectura institucional del principat van reaccionar decretant, per part de la Cort General, la Compilació i, per part de la Diputació del General, la normativa a favor d'aquest. D'aquesta manera, ambdues institucions cercaven protegir-se davant de la monarquia mostrant la fortalesa dels seus poders mitjançant la unitat del seu dret orgànic. Una reacció, a més, comprensible pel que fa als temors que tenia la Diputació per la imatge que Ferran havia demostrat tenir de la institució, que considerava que tenia una naturalesa no duradora que podia ser eliminada en qualsevol moment.⁹⁰

Finalment, pel que fa a la possibilitat que Jaume Callís fos l'autor intel·lectual del G-4, Abadal-Rubió van indicar que la direcció d'aquest volum hauria recaigut en la figura d'aquest jurista. Ho van deduir en primer lloc del fet que formés part de la comissió compiladora i, en segon lloc, de l'esmentat albarà del 15 de març de 1418 en què la Diputació retribuïa Garcia pels treballs centrats a cercar i copiar normativa, primordialment de Pere III;⁹¹ d'aquesta manera, Garcia i Callís haurien cercat sota la direcció d'aquest últim el contingut del G-4 i Bellmunt, que també hauria fet algunes tasques de cerca de normativa, s'hauria encarregat d'escriure *luxosament* l'obra.⁹² En la mateixa línia, J. Lalinde indicava que, simultàniament als treballs recopilatoris, Callís hauria treballat en la recopilació dels privilegis i llibertats del General per encàrrec de la Diputació,⁹³ i cita per a la sustentació d'aquest plantejament J. Rius Serra, que parlava del doble treball que va

89. J. Fontana comenta que l'elecció de Ferran d'Antequera va ser fruit de la manca d'iniciativa de l'oligarquia dominant catalana, que va acceptar el candidat perquè van pensar que permetria continuar erosionant el poder reial des de les institucions, dinàmica que s'havia desenvolupat amb els últims sobirans davant les seves polítiques de recuperació del patrimoni reial i davant l'oposició d'interessos provocada per la fractura social al camp i a les ciutats. J. FONTANA, *La formació d'una identitat. Una història de Catalunya*, Eumo editorial, Vic, 2014, p. 85 i 86.

90. Una idea que va emprar per defensar la necessitat que el dipositari final del resultat de la Compilació fos l'Arxiu Reial, el qual n'asseguraria la bona conservació perquè «les leys proceeixen principalment del poder e actoritat del príncep, encara que y entervenga assentiment de la Cort». D. ÁLVAREZ GÓMEZ, *Compendium Constitutionum Cathalonie Narçís de Sant Dionís*, p. 37.

91. *Vid.* nota al peu de pàgina núm. 77.

92. R. D'ABADAL i J. RUBIÓ, *Notes sobre la formació de les compilacions de «Constitucions i altres drets de Catalunya» i de «Capítols de Cort» referents al General*, p. 433.

93. «Simultáneamente, Callís trabaja en la recopilación de privilegios y libertades del General, por encargo de la Diputación. En el trienio que empieza el 1 de septiembre de 1413, es decir, inmediatamente a la decisión recopiladora de las Cortes, que, como se sabe, fue adoptada en agosto, empieza a trabajar una comisión de nueve personas en un informe sobre la situación de la Diputación, pues consta que se les paga ciento noventa libras y diez sueldos, haciéndose precisamente el abono a Jaime Callís y a otros, entre los cuales se encuentran Narciso de Sant Dionís y Bononato de Pera. En esa labor ha sido ayudado también por Diego García con anterioridad al 24 de julio de 1419.» J. LALINDE ABADÍA, *La persona y la obra del jurisconsulto vicense Jaume Callís*, Il·lustre Col·legi d'Advocats de Vic, 1980, p. 29.

suposar la Compilació i els capítols de Cort referents al General, tot indicant que per al desenvolupament d'ambdós treballs van ser elegits Callís, Pere i Sant Dionís, alhora que puntualitzava que «con los capítulos de Corte ocurrió lo mismo: Callís y Pera hicieron la traducción, pero Basset y Sant Dionís fueron encargados de la corrección [...]».⁹⁴ D'altra banda, Lalinde cita el memorial de remuneracions i salaris extraordinaris de la Diputació del trienni que va començar el 1413, transcrit per la RAH, que proporciona la relació d'albarans que es trobarien en el llibre ordinari segon de la Diputació, manuscrit que no hauria consultat perquè no era localitzable.⁹⁵ Es tracta, en aquest cas, d'informació molt fragmentària i poc concloent, ja que únicament un dels tres registres transcrits on apareix Callís, que no cita Lalinde, parla directament de treballs fets pel General el 1425.⁹⁶ Amb aquestes dades no es pot afirmar amb rodonesa que Callís estigués involucrat directament amb el G-4. Primerament, perquè el seu contingut no va ser traduït sinó copiat directament de les fonts; una mostra d'això és que la Cort del 1413 es disposés únicament en llatí, aspecte que invalida el plantejament de Rius Serra. En segon lloc, i per la manca de dades que clarament lliguen Callís amb el volum dels «capítols de Cort a favor del General», s'hauria produït el fenomen dels «sabers translaticis»,⁹⁷ el qual es pot observar en la cadena Lalinde, Rius Serra i Abadal-Rubió. En tercer lloc, l'única informació que mostra algun tipus de relació de Callís amb el G-4 seria l'albarà esmentat del 15 de març de 1418, valoració plantejada, com ja s'ha dit, per Abadal-Rubió. Tot i que no es pot atribuir directament al G-4, el fet és que gairebé el 85% del contingut d'aquest manuscrit pertany a normativa de Pere III; per tant, tampoc no es podria descartar que en algun moment Callís hagués proporcionat algun consell o la deduïda direcció sobre el contingut del G-4, i que és el que també es podria interpretar de la nota de l'albarà editada per la RAH citada anteriorment, si bé encara és més ambigua, ja que aquests «treballs sostenguts per lo General» podrien referir-se realment a la Compilació.

En conclusió, considero que per a la confecció del G-4 la Diputació hauria fet servir la còpia autenticada d'alguns documents procedents de l'Arxiu Reial, tal

94. J. RIUS SERRA, *Jaime Callís: notas bio-bibliográficas: 1364?-1434: discurso leído por José Rius Serra, prelado doméstico de S. S. en el solemne acto de la reposición de su retrato en la galería de vicenses ilustres celebrado el día 10 de julio de 1944*, Vic, 1944, p. 34-35.

95. A l'ACA només es conserven els volums quart i cinquè del *Llibre ordinari de càrrec i data dels administradors de la Generalitat*, amb les signatures ACA, GENERALITAT, Sèrie V, 96 i ACA, GENERALITAT, Sèrie V, 97. Contenen únicament informació de la segona meitat del segle xv.

96. «Ítem, a mossèn Jacme Callic, e altres, per treballs que han sostenguts per lo General, el libre comú, en CCLXXXVIII cartes, XM liures, un sous». RAH, *Cortes de los antiguos reinos de Aragón y de Valencia y principado de Cataluña*, tomo XVIII, Madrid, 1896, p. 86.

97. Suposa l'establiment d'un filtre entre l'historiador i les fonts, ja que aquest únicament té en compte la visió que ofereixen diversos autors sobre el tema relacionat amb aquestes fonts. A. IGLESIAS FERREIRÓS, *Saberes traslaticios*, AHDE, núm. 51, 1981, p. 685.

com apunta Álvarez.⁹⁸ Amb les dades que tenim de Bellmunt no podem assegurar que tingués coneixements de dret. D'altra banda, la forma en què està disposada la normativa en el G-4 ens indica que no es va fer respectant un ordre estrictament cronològic, però tampoc no s'hauria fet aleatòriament. Per tant, si Bellmunt no era jurista, algú li hauria indicat la manera de disposar la normativa en el manuscrit. Descartaria que fos Jaume Garcia, que només hauria cercat i copiat la informació, ja que la seva obra mostra un especial interès a seguir els criteris cronològics. Amb la informació actual no apareix cap vinculació de la resta dels comissionats amb el volum de «capítols de Cort atorgats al General», tan sols tímidament Callís, de forma no concloent, però sense descartar la possibilitat que pugui aparèixer algun albarà de l'esmentat llibre ordinari que estableixi una relació més directa. Tot i això, s'ha de valorar que el procés de composició del G-4 va ser més simple que la Compilació, ja que no va requerir treballs de traducció, ordenació i sistematització del contingut, ni tampoc d'indexació. Per tant, si Bellmunt només era escrivà i no hauria rebut instruccions de Garcia, segurament Callís o alguns dels juristes comissionats haurien seleccionat la informació i li haurien indicat com disposar-la, aspecte que no es veu reflectit en els albarans perquè es tracta d'una operació més senzilla que es podria haver dut a terme de manera més informal.

3. Estudi del manuscrit

Com s'ha pogut observar, l'anàlisi del G-4 juntament amb la glossa del G-155/3 porta a la conclusió inequívoca que l'autor d'aquestes notes va identificar el G-4 com el LVS. Per altra banda, l'anàlisi de les dades que els diferents autors atribueixen al procés de composició del G-4 es troba en consonància amb les hipòtesis inicialment plantejades. És per això que els següents passos suposen l'anàlisi de la relació del manuscrit G-4 amb el G-154, ja que aquest últim, de la mateixa manera que el G-155/3, estableix una filiació amb el LVS que esdevé fonamental per a acabar de corroborar que el G-4 és el LVS. Es proposa per a aquest objectiu l'ús dels instruments de la crítica textual, concretament mitjançant la identificació dels errors conjuntius i, per tant, aquells que difícilment el G-154 hauria comès independentment del G-4 i que són, en definitiva, els errors que hauria comès Joan de Bellmunt copiant la informació per al LVS. En principi, només hi ha un testimoni del LVS (el G-154), el qual no serveix per a identificar els errors conjuntius. El LVS és una miscel·lània de textos normatius i, per tant, la detecció de qualsevol tipus d'error d'aquest manuscrit depèn de la collació de les seves fonts, que s'han seleccionat en funció de la seva antiguitat; es facilita així la detecció dels errors conjuntius i que

98. D. ÁLVAREZ GÓMEZ, *Compendium Constitutionum Cathalonie Narcís de Sant Dionís*, p. 37.

fan del G-154 la còpia exacta del G-4 i, per tant, del LVS. Si bé l'objectiu prioritari no és la reconstrucció del text, contràriament als postulats de Lachmann i autors relacionats,⁹⁹ que són els que s'han tingut en compte, el fet és que la identificació de determinats errors conjuntius ha fet impossible l'esmena del text, com es veurà en la transcripció, la qual cosa aporta una edició més acurada del text i en fa més comprensible el contingut.

3.1 Història de la tradició

Com a miscel·lània de textos normatius, la transmissió del text del LVS és el resultat del procés legislatiu de la Cort General i, per tant, de la producció documental de caire notarial que sorgia d'aquesta. La unitat documental que reunia el conjunt d'actuacions portades a terme durant la celebració de la Cort ha estat anomenada «processos de Corts».¹⁰⁰ Aquesta documentació va acabar dins quatre dipòsits diferents pel fet que la Cort va ser una institució multipartida: 1) l'Arxiu Reial per part del rei, 2) l'arxiu de la catedral de Tarragona per part del braç eclesiàstic, 3) l'arxiu de la Diputació del General per part del braç militar i 4) l'arxiu del Consell de Cent per part del braç reial.

Els processos de Corts eren registrats mitjançant documents originals o esborranyats com a acta diària de tot el que succeïa durant aquestes reunions. La comparació dels diferents documents conservats actualment ha demostrat que existeixen diferents versions d'una mateixa Cort, i també diferents exemplars d'una mateixa versió per l'evolució de les tasques dels escrivans de la Cort, la qual cosa ha donat lloc a tres processos diferents al llarg de la història, amb documentació que va del 1350 al 1706, i que són 1) el procés del protonotari, 2) el procés familiar general i 3) el procés familiar de cada braç.¹⁰¹

El procés del protonotari girava entorn de la figura d'aquest oficial reial que actuava com a secretari del rei i anotava totes les actuacions de la Cort. El protonotari estava regulat per les *Ordinacions de la Casa Reial* de Pere el Cerimoniós, del 1344, que el convertia en el primer dels escrivans de manament de la cancelleria reial. El seu paper dins la Cort era rellevant, ja que el rei es comunicava per mitjà d'ell, llegia els actes solemnes de la Cort, i també feia constar els missatges per escrit dels braços que després inseria en el procés comú, ja que era considerat el

99. S. MARTÍ, *Tipologies i mètodes d'edició, Capítol II*, dins V. MARTÍNEZ-GIL (coord.), *Models i criteris de l'edició de textos*, Editorial UOC, Barcelona, 2014.

100. A. HERNÁNDEZ CALLEJA, *Tipología de los procesos de Cortes*, dins R. CONDE, A. HERNÁNDEZ, Sebastià RIERA i M. ROVIRA, *Fonts per a l'estudi de les Corts i els Parlaments de Catalunya. Catàleg dels processos de Corts i Parlaments*, dins *Les Corts a Catalunya: Actes del Congrés d'Història Institucional*, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Barcelona, 1991, p. 62.

101. *Ibid.*, p. 63.

secretari general de la Cort.¹⁰² El procés del protonotari era, per tant, l'acta oficial de la Cort, i no va patir gaire alteracions durant tota la seva història. Començava amb la convocatòria reial i la llista dels convocats, recollia totes les prorrogacions de la Cort fins al dia de la inauguració i solia incloure la vertebració del donatiu i les constitucions. Pels exemplars que es conserven avui dia es podria dir que segurament cada integrant de la Cort hauria rebut una còpia d'aquest procés. No es conserven esborranys que descriguin com era el procés de redacció, però es presumeix que el protonotari podria haver estat assistit per escrivans ajudants i escrivans dels braços. Pel fet que fins a finals del segle XV no es va generalitzar l'ús de la clausura notarial, resulta complicada la identificació d'alguns documents com a originals, esborranys o còpies, si bé hi ha un conjunt de còpies rellevants d'aquest procés del segle XV que més endavant es comentaran.

Quant al procés familiar general, es tracta del conjunt documental que recollia les actuacions generals (com el protonotari) dels tres braços, si bé progressivament es va anar caracteritzant perquè recollien les actuacions internes, sovint no registrades pel protonotari. Era redactat pels escrivans dels braços elegits al principi de cada Cort. Segurament aquest procés va sorgir de la col·laboració inicial dels escrivans de la Cort amb el protonotari, ja que alguns dels primers documents no es poden atribuir amb certesa a aquest últim. És complicat saber quines eren les pautes d'elaboració, però de la comparació dels diferents documents es dedueix que els escrivans de cada braç portaven el seu propi quadern de notes i esborrany i preparaven, redactaven i expedien els documents que necessitaven tant la Cort en conjunt com els braços en particular. Després es feia un registre conjunt. Aquest procés, però, presenta diferents fases. Fins al 1435 es feia una redacció conjunta on participaven els escrivans de cada braç; posteriorment, aquests se'n confiaven una còpia, com demostren alguns exemplars idèntics que van pertànyer als arxius de la ciutat i de la Diputació. Aquesta redacció conjunta sorgia de les notes que prenia cada escrivà, dels documents originals o dels esborranys que aportava. D'aquests últims, tot i la poca conservació actual, s'ha pogut deduir que els escrivans no sempre registraven les mateixes sessions, fets i termes, i que, per tant, no devien assistir a les mateixes sessions, segurament perquè feien relleus i perquè la redacció conjunta necessitava la interrelació de les notes individuals. A partir del 1435, aquest procés canvia a causa del canvi de dinàmica de la Cort, ja que els braços van començar a deliberar per separat en llocs diferents i la comunicació entre les parts implicades es va fer mitjançant intermediaris. Llavors la redacció va deixar de ser una posada en comú de les notes dels escrivans d'una mateixa reunió i va esdevenir una posada en comú de tres reunions dife-

102. V. FERRO, *El dret públic català*, p. 48, 71, 262 i 279.

rents. Així, cada escrivà de cada braç tenia un registre independent que després donava lloc a una redacció general de la suma de redaccions parcials, que eren corregides quant a estil, organització per dies i actuacions per braços, primer els privilegiats i després les ciutats. Sembla que aquest procés, del qual no se'n conserva cap mostra fins la Cort de 1480-1481, va provocar el trànsit de documentació entre escrivans a fi de completar-se els uns als altres, com demostra la glossa d'alguns d'aquests quaderns.¹⁰³

Finalment, cal mencionar el procés familiar de cada braç que va ser fruit de l'evolució del procés citat anteriorment, recollint les actuacions privatives de cada un d'aquests per part del seu propi notari. Això va portar a la desaparició definitiva del procés familiar general, la qual cosa respondria també a l'estricta separació entre els braços a partir de finals del segle xv. Entre el 1519 i el 1706, els escrivans dels braços van registrar només les reunions del seu propi braç, que van ser anomenats «procés familiar del braç eclesiàstic, militar o reial».¹⁰⁴ Es conserven molts registres —en molts casos sis per Cort— d'aquesta nova fase de producció documental, que s'hauria intensificat per la preocupació legislativa derivada de l'aprovació del capítol del Redreç 13 del 1552, que establia que els processos particulars dels braços havien de ser presents també a l'arxiu de la Diputació, i que en va provocar una còpia sistemàtica des del 1519 i fins al 1706.¹⁰⁵

3.2 La Cort General com a objecte d'estudi i edició

No ha existit, més enllà de Pere Pau Vidal, la preocupació d'estudiar i editar el LVS com a tal. Ara bé, el seu contingut sí que ha estat objecte d'estudi i edició per part de tota l'extensa obra centrada en la Cort General de Catalunya, si bé en cap d'aquestes obres mai no s'ha relacionat la normativa tractada amb el LVS, tret de Tomàs de Montagut, qui per primer cop va plantejar les hipòtesis sobre la seva existència i tradició manuscrita, com ja s'ha vist. La Cort General va néixer el 1214, any en què les ciutats, que en aquest moment ja comencen a tenir un paper important en els equilibris econòmics i de poder de la Corona, seran convocades pel rei juntament amb els altres dos estaments, i és a partir d'aquí que la

103. A. Hernández cita algunes notes del manuscrit ACA, Generalitat, 993/2: «ya lo deurà tenir en Bruio»; «té la cèdula en Moles», o «en aquest spay ha més continuacions lo qual té seny en Bruio e mentre ell té aquel jo continue ací alguns actes fets après de aquells». A. HERNÁNDEZ CALLEJA, *Tipología de los procesos de Cortes*, dins R. CONDE, A. HERNÁNDEZ, Sebastià RIERA i M. ROVIRA, *Fonts per a l'estudi de les Corts i els Parlaments de Catalunya. Catàleg dels processos de Corts i Parlaments*, dins *Les Corts a Catalunya: Actes del Congrés d'Història Institucional*, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Barcelona, 1991, p. 63-66.

104. Hauria propiciat aquesta dinàmica la lectura ambigua del capítol XV de la Cort del 1510, que semblava prescriure que cada braç registraria les seves sessions i només conservaria les seves. *Ibíd.*

105. *Ibíd.*

institució sempre comptarà amb els tres collectius fins a la seva supressió el 1713-1714.¹⁰⁶ La centralitat constitucional del parlamentarisme català va quedar reflectida en els diferents tractats i opuscles que sorgiren de la necessitat de recollir i completar, a través de fonts com el *ius commune*, el dret parlamentari català, per tal com el seu origen era consuetudinari, i dels quals el primer en aparèixer va ser l'*Extragravatorium curiarum* del ja mencionat jurista vigatà Jaume Callís, una obra de gran repercusió que hauria estat acabada el 1423¹⁰⁷ (en el mateix període en què Callís s'estava ocupant de la primera compilació) i que va ser impresa el 1518,¹⁰⁸ de la mateixa manera que també foren impreses a l'època moderna les altres obres de referència baixmedievales sobre el procediment de Corts, com l'*Speculum principum ac iustitiae* del valencià Pere Belluga (redactat el 1441 i editat el 1530)¹⁰⁹ i l'*Apparatus super Constitutionibus Curiarum Generalium Cathalonie* del també conegut Tomàs Mieres (redactat també a finals del segle xv i imprès el 1621).¹¹⁰ L'any 1632 es va imprimir una obra de gran transcendència que hauria estat redactada entre el 1604 i el 1610, la *Práctica, forma y stil de celebrar corts generals en Cathalunya y matèries incidents en aquelles* de Lluís de Peguera,¹¹¹ i que hauria rebut molta influència de l'obra baixmedieval de Callís. Aquestes i tantes altres obres¹¹² han estat de lectura obligada per als estudis actuals que han tractat la

106. F. SABATÉ CURULL, *Cortes y representatividad en la Cataluña bajomedieval*, dins G. NAVARRO ESPINACH i C. VILLANUEVA MORTE (coords.) *Cortes y parlamentos en la Edad Media peninsular*, Monografías de la Sociedad Española de Estudios Medievales, Murcia, 2020, p. 442-443; S. M. Cingolani, *Lleida Agost (?) 1214*, Revista de Dret Històric Català [Societat Catalana d'Estudis Jurídics], vol. 15, 2015, p. 91.

107. J. LALINDE ABADÍA, *La persona y la obra del jurisconsulto vicense Jaume Callís*, p. 62.

108. J. CALLÍS, *Extragravatorium curiarum per dominum Jacobum de Calicio*, Petrum Posa, Barcelona, 1518.

109. Preti Vidonaei. París, 1530.

110. Sebastiani A. Comellas. 2 vols. Barcelona, 1621.

111. Gerony Margarit, Barcelona, 1632; *vid.* T. de MONTAGUT, *Estudi introductori*, dins L. de PEGUERA, *Práctica, forma, y estil, de celebrar Corts Generales en Cathalunya y materias incidents en aquellas*, Rafel Figueró, Barcelona, 1701. Edició facsímil, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, Madrid, 1998.

112. Pel que fa als tractats i opuscles dedicats a la dinàmica de Corts a l'edat moderna, l'Eva Serra ens va indicar les obres més rellevants de l'àrea catalana i aragonesa abans de la Nova Planta, com el *Commentariorum de actionibus* d'Antoni Oliba (1606), els *De pactis nuptialibus* de Joan Pere Fontanella (1612-1622), el *Ceremonial de Cort* de Miquel Sarrovira (1599), l'*Adnotationes decisivae, non minus utiles quam necessariae, ad causam debitorum quae in Curiis Generalibus Cathaloniae [...]* de Bernabé Serra (1563), el *Discurso breve sobre la celebración de Cortes de los fidelísimos Reynos de la Corona de Aragón*, obra dedicada al comte duc d'Olivares, de Gabriel Berart (1626), els *Discursos sobre la calidad del Principado de Cataluña, inclinación de sus habitantes y su gobierno* de Francesc Gilabert (1671), el *Summari, index o epitome dels admirables y nobilíssims títols d'honor de Catalunya*, Rosselló y Cerdanya d'Andreu Bosch (1628), l'*Epítome* de Francesc Grases i Gralla (1711, el *Modo de proceder en Cortes de Aragón* de Jerónimo de Blancas (1641), el *Forma de celebrar Cortes en Aragón* de Jerónimo Martel o el *Tratado de celebración de Cortes Generales del reino de Valencia* de Llorenç Matheu i Sans (1652). També ens indicava, citant a Montagut, que mentre els autors de celebració de Corts a Aragó eren historiadors, a Catalunya eren juristes que vivien la vida parlamentària des de dins, com va ser el cas de Callís, autor a qui tenen present la resta d'autors. E. SERRA, *La vida parlamentària a la Corona d'Aragó*:

Cort General de Catalunya, amb una extensa literatura especialment generosa per a l'època moderna,¹¹³ per la qual cosa esdevé una tasca complicada fer-ne un tractament específic, a banda que no és l'objectiu del present treball, si bé s'han tingut en compte els treballs de referència que se centren o tracten d'alguna manera el període baixmedieval, com el ja citat *El dret públic català* de Víctor Ferro, obra que constitueix encara un referent per a tots els estudis que tracten d'abordar l'estructura, la lògica i la naturalesa de la Cort General, com també les ja citades actes sorgides del Congrés de Barcelona del 1988 sobre les Corts Catalanes, les quals continuen proporcionant una àmplia perspectiva sobre la matèria, les diferents obres que anem citant d'Oriol Oleart, els treballs de Núria Sales,¹¹⁴ la panoràmica institucional aportada per Sebastià Soler,¹¹⁵ i també tots els estudis sobre fiscalitat i hisenda medieval, matèria impossible de dissociar de la Cort General, de Manuel Sánchez i Pere Ortí, que també es van citant al llarg d'aquest treball. Han esdevingut especialment rellevants, quant a l'edició del text, el ja citat *Fonts per a l'estudi de les Corts i els Parlaments de Catalunya. Catàleg dels processos de Corts i Parlaments*, per a la identificació de les fonts relacionades amb les del G-4 i la seva ubicació, el ja clàssic *Cortes de los antiguos reinos de Aragón y de Valencia y principado de Cataluña*¹¹⁶ publicat per la RAH, pel que fa a la identificació de determinats textos i passatges normatius, i, especialment, *Corts, parlaments i fiscalitat*

segles XVI i XVII. Una aproximació comparativa, dins J. SOBREQUÉS, J. AGUIRREAZKUENAGA, M. MORALES, M. URQUIJO i M. CISNEROS (coords.), *Actes del 53è Congrés de la Comissió Internacional per a l'Estudi de la Història de les Institucions Representatives i Parlamentàries*, vol. 1, Parlament de Catalunya, Barcelona, 2005, p. 501-504.

113. Per a una panoràmica bibliogràfica dels primers estudis fins a un conjunt relativament recent, *vid.* E. Serra, *Bulletí bibliogràfic sobre les Corts Catalanes*, Arxiu de Textos Catalans Antics, núm. 26, 2007.

114. Es tracta d'un conjunt d'obres que segons Àngel Casals van «donar cos a una nova lectura de les Corts», especialment per al període modern, perquè es tractava d'una nova historiografia sorgida als anys vuitanta i, sobretot, als noranta que va representar un canvi en la visió de la història institucional de la Catalunya, ja que alguns autors, com García Cárcel, havien fet interpretacions esbiaixades i gens positives sobre les Corts Catalanes. Pel que fa a Oriol Oleart, la seva tesi doctoral va permetre, a banda d'estudiar els greuges des del seu vessant jurídic, «demostrar en la seva evolució i l'estudi de casos les bases de la relació entre el país i el rei i la seva degradació»; i en el cas de Núria Sales va ser important per a assenyalar errades habituals que fins a aquell moment presentaven els estudis sobre la Cort General. A. Casals, *La Cort General: una gran herència i un gran repte de futur*, dins A. ALCOBERRO i D. SOLA (coords.), *Eva Serra i Puig. Sessió en memòria*, Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 2020, p. 107-108; Oriol OLEART, *Els greuges de cort a la Catalunya del segle XVI*. Universitat de Barcelona. Barcelona 1992; O. OLEART, *Organització i atribucions de la Cort General*, dins *Les Corts a Catalunya. Actes del Congrés d'Història Institucional*; N. SALES, *Diputació, síndics i diputats. Alguns dels errors evitables*, Pedralbes: Revista d'Història Moderna, 15, 1995.

115. S. SOLER, *La Cort General a Catalunya. Síntesi de la institució. Projectió posterior a la seva extinció*, dins J. SERRANO (coord.), *El territori i les seves institucions històriques. Actes. Volum I*, Fundació Noguera, Barcelona, 1999.

116. *Cortes de los Antiguos Reinos de Aragón y de Valencia y Principado de Cataluña*. Real Academia de la Historia, Madrid, 1896-1922, 26 volums.

a Catalunya: els capítols del donatiu (1288-1384),¹¹⁷ per a la identificació d'algunes de les fonts manuscrites del LVS.

3.3 Les fonts manuscrites

Com ja s'ha detallat, la documentació referida a cada Cort és diversa i una sola mateixa reunió pot presentar relats diferents. Per altra banda, també s'ha de tenir en compte que no tota la documentació ha arribat als nostres dies, la qual cosa dona lloc a buits documentals. Per a la identificació de les fonts manuscrites del G-4, destinada a detectar els errors conjuntius i, per tant, la filiació d'aquest manuscrit amb el G-154, s'han pres en consideració diversos aspectes. El primer de tot ha estat considerar quines haurien pogut ser les fonts del G-4. A la llum dels albarans de la Generalitat, la hipòtesi més probable, o almenys amb més sentit, és la que situa Diego Garcia com a proveïdor de les fonts de la Compilació i, per deducció, del G-4. Es dedueix que en el cas concret d'aquest període, el costum habitual de demanar informació als diferents arxius respon a les polítiques iniciades durant el Parlament de 1410-1412, que, entre altres coses, van mostrar interès per consolidar l'arxiu privatiu del General amb la finalitat d'assegurar el poder informatiu dels diversos organismes.¹¹⁸ Aquesta consolidació no es podia aconseguir amb un arxiu, el de la Generalitat, creat a principis del segle XV i que, per tant, no comptava amb la riquesa documental d'altres arxius, especialment el reial. Segurament per això apareix el greuge 19 del Parlament del 1416, abans mencionat, on l'accés a la informació de l'Arxiu Reial esdevé per a la Diputació alguna cosa més que pura cortesia institucional i professional. Per tant, un dels motius pels quals la Diputació va acudir als serveis de Diego Garcia era purament tècnic, per l'absència d'un fons suficientment robust; d'aquí que els diputats li requerissin «ço que nosaltres havem mester per nostre offici axí com són capítols e privilegis atorgats al dit General». Per altra banda, el rei havia manifestat certes reticències al procés compilatori i exigia que els treballs preparatoris els iniciessin homes de la seva confiança a causa de les sospites que li feien pensar que la Compilació podia tractar-se d'una modificació encoberta de les seves prerrogatives. Per tant, es dedueix que la comissió paritària responia a una actuació destinada a reforçar la confiança

117. M. SÁNCHEZ i P. ORTÍ, *Corts, parlaments i fiscalitat a Catalunya: els capítols del donatiu (1288-1384)*, Textos Jurídics Catalans, Departament de Justícia, Barcelona, 1997.

118. Aquest període previ a la celebració de les Corts del 1413 (crisi dinàstica arran de la mort de Martí l'Humà) va donar lloc a una inestabilitat política que va submergir les institucions catalanes en un període de provisionalitat, alhora que constituent, i va originar la voluntat de millorar les estructures administratives i de reforçar les mesures de control, fiscalització i formalització jurídica de les actuacions polítiques i administratives, aspectes que serien tractats a les primeres Corts de Ferran de Trastàmara. T. DE MONTAGUT i ESTRAGUÉS, *Les institucions fiscalitzadores de la Generalitat de Catalunya, des dels seus orígens fins a la reforma de 1413*, p. 129-130.

mútua, ja que la Compilació es faria amb els fons de l'Arxiu Reial, això és, amb la llei en la qual confiava el rei, alhora que la revisió i escriptura la faria la Diputació. Aquest principi de confiança mútua hauria influenciat la creació del G-4, el qual havia de custodiar uns poders per a salvaguardar la seva autonomia, que quedaria revestida d'una legitimitat inqüestionable per part de l'autoritat reial si la normativa sortia del seu arxiu.

Pel que fa als «traslats» que Diego Garcia va confeccionar per a la Generalitat, dels quals avui dia poc se'n sap, s'ha de tenir en compte, primerament, que els albarans atribueixen aquestes còpies a la confecció de la Compilació i no al G-4, ja que en aquest últim les tasques atribuïdes a l'escrivà són les de «cercar e mostrar» la normativa a favor del General. Es podria considerar que aquests «traslats» de Diego Garcia, que haurien acabat a l'arxiu de la Diputació, haguessin estat emprats per Bellmunt per a la confecció del G-4, però aquesta hipòtesi presenta alguns problemes pel que fa a la documentació actual. A. Hernández va identificar un bloc de còpies de processos de vint-i-una Corts compreses entre el 1350 i el 1440, totes de la mateixa mà i que va atribuir a Jaume Garcia, fill i successor de Diego Garcia. Aquestes còpies van acabar a l'arxiu de la ciutat i a l'arxiu de la Diputació i, per tant, van ser comanades per aquestes institucions. S'han identificat, com es veurà més endavant, una sèrie d'aquestes còpies (sèrie Generalitat de l'ACA i de l'AHCB), les quals contenen part del contingut del G-4, però amb les dades que dona A. Hernández¹¹⁹ juntament amb la informació codicològica de l'ACA, que situen aquests exemplars a finals dels anys trenta del segle xv, resulta insostenible pensar que haurien esdevingut les fonts del G-4. De moment, per tant, l'opció més lògica és anar a les fonts disponibles anteriors al començament del G-4 (1415) i eliminar així el problema que podria presentar el fet de tenir en compte còpies coetànies o posteriors a la confecció del manuscrit per a una identificació òptima dels errors comesos per Bellmunt.

El fons documental de l'Arxiu Reial va ser forçat a convertir-se en l'ACA, com ja s'ha analitzat. Per tant, les còpies del rei es troben en aquest arxiu, dins una unitat anomenada *Real Cancillería* que compta amb 21.200 documents creats entre el 1318 i el 1727. Com es detalla a l'apèndix 2, s'ha trobat el contingut del G-4 en tres sèries diferents: 1) *Profertarum*, que conté profertes de Corts i altres documents relacionats expedits entre el 1359 i el 1368; 2) *Procesos de Cortes*, que inclou documents del procés (comú) del protonotari i del procés familiar general entre el 1350 i el 1493, i 3) *Cartas reales, legislación*, que són un conjunt variat de documents dels segles XIII i XIV.

119. A. HERNÁNDEZ CALLEJA, *Tipología de los procesos de Cortes*, p. 64.

3.4 Filiació del G-4 i el G-154

La *collatio* de les fonts abans descrites amb el G-4 ha revelat sense gaire dificultats la relació amb el G-154, el qual reproduceix tant els errors significatius del G-4 com els considerats no significatius, com ara els salts d'igual a igual, si bé es considera que les característiques especials d'alguns d'aquest darrer tipus d'error, amb l'aparició de determinades llacunes que no es veuen en cap dels testimonis però si en el G-4 i el G-154, no fan més que evidenciar que aquest últim va copiar el primer, alhora que representen uns errors considerats rellevants per la baixa probabilitat de poder ser reproduïts independentment. Per altra banda, com s'ha indicat anteriorment, l'esmena del text ha esdevingut necessària en la majoria de lliçons omeses pel G-4, ja que es volia una edició curosa del contingut del manuscrit. Tots els passatges afegits són els que també falten al G-154, que els va ometre copiant el G-4 i que s'han editat entre claudàtors amb la corresponent referència al peu de pàgina tot indicant de quins manuscrits és la lliçó que ha provocat l'esmena. D'aquesta manera, qualsevol passatge afegit, les lliçons que els testimonis mostren clarament diferents i els errors significatius han estat comprovats i apareixen al G-154 si no s'especifica el contrari. Com es podrà veure en el text, el manuscrit conté un nombre destacat d'errors de diversa tipologia i per això a continuació se'n disposen només uns pocs exemples que demostrin la filiació esmentada. Es disposa la localització del text dins el G-4 pel número de disposició o capítol de Cort, foli i, entre parèntesis, la localització de l'error al G-154; després, la lliçó objecte de comparació en cursiva.

3.4.1 Errors per substitució

2. 95r^b (193v) «[...] les dites VIIIM^cCCL lliures sia feta a les persones dessús dites a sou e *alberà*, segons que serà trobat [...]»

a libra *CG*

a lliura *K*

1. 1v^b (19v) «[...] per rahó de les impositions qu'is leven per *compensions* vostres en les ciutats e viles vostres reys de Cathalunya [...]»

concessions *AB*

8.2.16. 8r^a (30r) «[...] aquells de lana de que la comuna gent e *poble* s'i vest són tant carregats [...]»

pobre *AB*

8.2.21. 8v^a (31r) «[...] d'altre part sens *un* del general leu e alleuge càrrech [...]»

dan *ABC*

3.4.2 Errors per omisió

L'exemple següent és un dels errors per salt d'igual a igual que es considera poc probable que sigui independent del G-4. Com es pot veure, el motiu de l'error és la paraula *ultra*, que provoca la fusió de dues provisions en una:

8.2.14. 7v^b (30v) «Ítem, que de tot drap de lana de pinte ampla de XXI^a ligadura e de XXI^a ligadura ensús, sie que y haia gra[8r^a]na o no grana quis faça en Cathalunya, sien pagats com exirà del parayre, per lo dret de la bulla, *ultra les altres quantitats dessus posades als draps en que ha grana, ço és, de cascú drap entir VI sous.*»

8.2.15. «Ítem, que de tot drap de XXI^a ligadura ensús quis faça en Cathalunya, sien pagats com exiran del parayre per dret de la bolla, *ultra* ço que pagaran segons ques ordonat dessus si grana hi havia, IIII sous.»

af. de AB

59. 28r^a (70v) «[...] protesten que per aquest capítol no sien vists renunciar o derogar a les libertats dessus dites. *Respon lo senyor rey que no demanen just.*»

af. de AB

10. 98r^a (198v) «[...] e, en cascun de aquests cases, cascun veguer puscha traura e manar *sa host dins sa vegueria.*»

af. de CGK

3.4.3 Errors per transposició

L'error següent, que apareix per substitució i transposició, podria ser també un error de context per l'analogia establerta entre jurats i diputats.

40. 21bistr^a (57) «que sia legut als *deputats de Mallorques e Consell* de pendre e fer servir en Mallorques, segons que s'observen en Cathalunya, algunes de les dites constitucions que ells conexeran ésser profitoses a aquell regne»

jurats e consell de Mallorques AB

3.4.4 Altres errors

2. 121v^b (240v) «E encara açò entès e declarat que'l braç de les ciutats e viles reys puxen ara de present fer vendes dels dits censals e violaris ent[r]ò a quantitat de XXV^M lliures *que hauria a fer en lo dit segon any*¹ les quals XXV^M lliures puxen convertir en paga del do novell devall contengut, axí emperò que aquelles XXV^M lliures *sien tenguts de tornar en lo dit segon any*² segons que devall se conté.»

- 1) af. de *FHI*¹
- 2) rep. G-4 i G-154 en el lloc del passatge omès (i afegit).

En l'exemple següent, el G-4 va ometre la rúbrica del capítol 15, però va esmenar l'error disposant-lo a continuació de la rúbrica del capítol 16 al foli següent, mesura que va indicar en el lloc on hauria d'haver anat la rúbrica i mitjançant dues creus amb les lletres *a* i *b* que assenyalen on es troba realment la dita rúbrica. El G-154 va copiar la informació tal com surt al G-4, però va ometre qualsevol indicació sobre la ubicació de la rúbrica i, per tant, va mostrar el capítol 15 sense rúbrica, la qual sí que apareix juntament amb la 16 i precedint aquest capítol definitivament sense cap tipus de sentit.

15. 12v^a (40v-41v) «La rúbrica trobarets après aquest capítol¹. [13r^b] Que'ls deputats pusquen vendre censals morts e vio[13v^a]laris tro en X^M lliures de pensions e de més avant a lur bon arbitri sobre les generalitats, axí però que de les generalitats sobren cascun any al meyns X^M lliures quíties per ço que no's perpetuen. E que totes sentències per totes corts ecclesiàstiques e seglars sien dades franques de tot salari e dret sobre los dits censals e violaris e que les generalitats duren en Cathalunya entrò que tots sien reemuts, e que no puxen ésser convertides en altres usos².»

- 1) om. *AB* i G-154.
- 2) om. *AB*

La *collatio* ha permès identificar un notable conjunt d'errors en el G-4 que, per tant, hauria comès Joan de Bellmunt durant la redacció d'aquest manuscrit. No hi ha cap dubte que Pere Pau Vidal va reproduir fidelment aquests errors en el seu compendi de *Capítols i actes de Cort antics*. Considero, doncs, que les concomitànies entre el G-154 i el G-4 porten a la conclusió que aquest últim és el LVS.

4. Anàlisi codicològica, estructura i contingut del *Llibre de Vuit Senyals*

El *Repertori Gros* de Pere Pau Vidal indicava que a la instància número 4, coneguda com *Capítols de Cort de la Casa de la Diputació*, hi havia «un libre gran de cubertes de fusta que és lo Llibre de 8 senyals». Es tracta, per consegüent, d'un manuscrit escrit sobre paper vitella, enquadernat i d'una amplada de 290 mm i una alçada de 380 mm que va perdre, com ja s'ha indicat, les cobertes originals que portaven els vuit senyals. Sobre la desaparició de les cobertes no hi ha cap informació proporcionada per l'ACA o una font alternativa. Com ja s'ha indicat, segurament les actuacions de Garma i Bofarull a l'ACA haurien implicat la substitució de les cobertes originals per les actuals. Una de les causes seria l'estat deteriorat en què es trobarien. Una altra causa podria estar relacionada amb Pere Pau Vidal

i el seu G-154. No hi ha cap dubte que el LVS era conegut perquè custodiava la normativa originària de la Generalitat. Almenys és el que demostra l'escrivà Vidal, que un cop hauria acabat el seu compendi hauria considerat que era una millor versió del LVS, amb informació més completa sobre els poders de la institució i un índex alfabètic per matèries que definitivament li haurien fet considerar que havia de comptar amb unes cobertes amb vuit senyals; d'aquesta manera, qui cerqués el LVS trobaria únicament el seu *Llibre de capítols y actes de Cort antichs*. Es considera la possibilitat que Pere Pau Vidal hagués decidit deixar el LVS sense les cobertes o que les hagués emprat fins i tot per al seu compendi, aspecte que convertiria les actuals cobertes del G-154 en les originals del LVS, tot i que les dades sobre les dimensions d'ambdós manuscrits mostren que les cobertes del G-154 serien més petites (355 mm × 240 mm) que els folis del LVS (380 mm × 290 mm), per tant, l'única opció que podria sostenir aquesta hipòtesi és que les cobertes del LVS s'haguessin modificat (retallat) una mica perquè poguessin ajustar-se millor a les mesures dels folis del G-154 (340 mm × 240 mm). Així, doncs, el LVS original hauria arribat al segle XIX sense cobertes, la qual cosa hauria portat als responsables de l'ACA a col·locar-hi unes cobertes noves.

El LVS conté 254 folis, 16 dels quals són en blanc¹²⁰ (238 escrits), comptant el foli Ar, ja que a l'Av l'escrivà Antoni Llobard, de qui parlarem més endavant, hi va reproduir el text del *Quia super limitibus Cathalonie et Aragonum*, document que Jaume I va promulgar el 12 de febrer de 1243 per descriure quins eren els límits territorials de Catalunya i l'Aragó davant qualsevol dubte que pogués sorgir entorn d'aquesta qüestió.¹²¹ La llengua del LVS és el català, atès que així apareix la informació substancial del manuscrit, és a dir, la referida exclusivament a la normativa. Hi ha 19 folis dedicats a la Cort del 1413 que són en llatí i que fan que la presència d'aquesta llengua en el manuscrit sigui d'un 8%, aproximadament.

En el primer foli unes belles floritures envolten el text, on hi ha dues rúbriques, de tinta blava la primera i vermella la segona, i tres caplletres farcides amb els mateixos colors. Tanquen aquesta presentació les armes reials, que porten l'or i els tradicionals pals de gules (n'hi figuren sis, tot i que predominen els quatre centrals) a l'extrem inferior esquerre, i a l'altre extrem la creu de sant Jordi en representació del General. Els trobem també, amb reproducció, ornament i posició exactes, als còdexs CR-10, G-2 i G3. Dos escuts, per tant, oposats l'un de l'altre, al mateix nivell i alçada, símbol dels dos poders que representen el dualisme polític que definitivament articula el contingut de tot el manuscrit.

120. Ar, 39v, 49v, 50r-v, 51r-v, 69r-v, 80r-v, 81r-v, 103v, 104r-v, 105r-v, 158r-v, 174v, 219r-v, 220r-v, 240r-v, 241r-v, 242r-v, 254v.

121. ACA, Cancilleria, Pergaminos, Jaime I, Serie general, 0935.

El text és disposat mitjançant quatre columnes de 85 mm × 269 mm, separades per 20 mm, dins un marc irregular de 185 mm × 260 mm i un interlineat de 5 mm. Els folis són paginats amb números romans escrits amb tinta vermella entre dos punts de l'I al CCLIIII, amb algunes incorreccions com són la repetició del foli 21, la manca de lletres (afegides posteriorment) als folis XXV, XXVI, entre els folis CCXXXV-CCXXXVIII i al foli CCXXXIX que apareixen com a XV, XXVI i CCXXV-CCXXXVIII i CCXXXX; i lletres que sobren, com en els folis XXXIX, CXLVII i CXLVIII, que apareixen amb una C davant de tot. Els quatre últims folis apareixen numerats com a CXLV, CXLVI, CXLVII i CXLVIII, tot i que a cada un dels folis s'ha ratllat la X. L'escriptura, homogènia durant tot el text i, per tant, d'una sola mà, que és la que apareix als còdexs CR-10, G-2 i G-3, és una gòtica librària¹²² calligrafiada amb tinta negra. Una gran caplletra (sis línies), de tints vermella i blava, introdueix el text d'una nova Cort, i les seves provisions són introduïdes mitjançant capitals (dues línies) amb les mateixes tints. La provisió o contestació del rei és indicada mitjançant un calderó de color blau o vermell a sobre de la primera paraula amb la qual comença la resposta, generalment «plau», i s'empra també en les paraules que formen part d'una llista o per a la separació de diferents parts d'una disposició o capítol de Cort. Les rúbriques, totes de tinta vermella llevat de la primera, que és blava, són en català i només n'hi ha als folis 1r al 39r, que són els corresponents a la Cort del 1376, i al foli 156v, que correspon a la Cort del 1365. Es troben plecs als folis 6r, 6v, 16r, 16v, 25r, 25v, 28r, 28v, com també humitats en alguns folis i atacs als fulls de guarda.

Pel que fa a la glossa d'altres mans que apareix al manuscrit, s'hi observa el predomini de dues. Com s'ha comentat abans i pel fet que al ms. G-154 apareix la mateixa informació, amb igual disposició i per la mateixa mà, al segle XVII es van afegir títols als folis on comença cada Cort, amb referències a l'any, al monarca i al lloc de celebració de la Cort en la majoria de casos, i també als capçals de la majoria de folis amb indicació de l'any al qual fa referència la normativa del foli en concret. Segurament es tracta de la lletra de Pere Pau Vidal, ja que la lletra de les notes, més informal i descuidada, guarda moltes similituds amb la del text principal del seu compendi, ambdues clarament del segle XVII.¹²³ L'altra mà que hi apareix és la d'Antoni Llobard, escrivà major de la Diputació, que també hauria indicat l'any en números romans en els mateixos folis en què Pere Pau Vidal va afegir la informació abans esmentada, ja que la lletra és de la primera meitat del segle XV,¹²⁴ i que en alguns casos Vidal hi va sobreescriure la mateixa

122. M. J. ARNALL JUAN, *El llibre manuscrit*, Edicions Universitat Barcelona, 2002, p. 103.

123. J. i M. D. MATEU IBARS, *Colecció paleogràfica de la Corona de Aragó, siglos IX-XVIII*, p. 1214-1220.

124. *Ibid.*, p. 886 i 887.

informació. Segurament, va ser Llobard qui va identificar erròniament la segona Cort del 1365 com la del 1368, informació que Vidal va reproduir tant en el LVS com en el G-154. Llobard, de qui ja s'ha dit que va considerar que el LVS havia de començar disposant la informació del *Quia super limitibus Cathalonie et Aragonum*, va ser notari i apareix vinculat a la Diputació a partir del 1441 procurant «afers del General»¹²⁵ i exercint com ajudant de l'escrivà major, almenys des del gener del 1454.¹²⁶ A la mort de Bartomeu Sellent, va ser nomenat escrivà major el divendres 15 d'octubre de 1462, i en va exercir el càrrec fins a la seva mort, el diumenge 15 de juny de 1494.¹²⁷ Sánchez de Movellán destaca que va ser un personatge format dins la institució en virtut dels anys que hi va treballar i les funcions que hi va desenvolupar, i que va proporcionar importants dades sobre la Generalitat gràcies a un memorial ACA G-161 que va redactar i que Sánchez de Movellán considera un complet manual on s'especifiquen les prerrogatives i els privilegis dels diputats i els oïdors de la Diputació. En aquest memorial, Llobard descriu de forma molt detallada el funcionament de la Diputació, la seva estructura orgànica (oficials, càrrecs, funcions, prerrogatives, protocol, afers quotidians, jerarquies), el conjunt de la normativa que va regir la institució des del principi fins a les reformes que ell va presenciar, amb exemples pràctics, i també registra la majoria d'esdeveniments que es van produir a la Diputació.¹²⁸ Llobard va motivar la seva intervenció en el foli Av: «*quidem copia cum dicto instrumento fuit comprobato per me Anthonymum Lombardi notarium publicum Barchinone esibitive a majorem illustrissimi Deputationis Generalis Cathalonie*». Gràcies a aquesta intervenció s'ha pogut reconèixer la seva lletra i, per tant, les seves notes,¹²⁹ que ell va afegir en el LVS, que hauria estat posterior a 1464, i també quins són els aspectes que li van cridar més l'atenció. La majoria de les seves notes són molt senzilles i en llatí, i el que fan és assenyalar els poders més rellevants dels diputats mitjançant la repetició de les paraules clau d'aquell poder com «tant poder com lo senyor rey e la Cort, *de dubiis, introductio auditorum computorum et eorundem potestas et autoritas* o los oficials no hagen tenir taula». Ressalta amb freqüència la paraula *ús* o *usos* (per allò que l'*ús* fa el dret i, per tant, el poder) i assenyala diversos passatges amb la paraula *torb*, tot identificant el procediment *per via de torb*, pel qual els diputats podien imposar penes per *laudamentum Curiae* contra aquells que amenaçarien l'obtenció de tributs del General o, en general, la juris-

125. J. M. SANS I TRAVÉ, *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. I, p. 93.

126. *Ibíd.*, p. 122.

127. *Ibíd.*, p. 276.

128. I. SÁNCHEZ DE MOVELLÁN TORENT, *La Diputació del General de Catalunya (1413-1479)*, p. 18 i 196.

129. S'ha comprovat que fos una lletra pròpia de la segona meitat del segle XV. J. i M. D. MATEU IBARS, *Colección paleográfica de la Corona de Aragón*, p. 937-947.

dicció dels diputats. Es tractava, doncs, d'una competència processal molt important que ningú més no tenia concedida en tot el principat i que, mentre Ferro en situa el desenvolupament a principis del segle XVIII,¹³⁰ Llombard la detecta en la normativa dels segles XIV i XV. Les seves notes mostren un especial interès quant a la informació del segle XIV; el detall d'algunes ens porta a la deducció que el va estudiar en profunditat, potser fins i tot amb la finalitat de confeccionar el seu manual sobre la Generalitat.

4.1 Estructura

El capítol de la *Carta del poders dels diputats* analitzada anteriorment establia que els volums de la Compilació s'haurien de «reduhir en pla collocant aquells e aquelles axí de latí com de romanç sots deguts títols e entendre e praticar segons se contendrà en certa constitució sobre açò faedora», de manera, doncs, que l'estructura es faria sota els criteris del codi justinià, que és el que al final va succeir.¹³¹ Aquestes instruccions, però, no s'haurien aplicat al G-4¹³² o LVS, aspecte que explicaria la curiosa estructura d'aquest manuscrit, el qual no compta amb un índex, a diferència dels seus germans de la Compilació.

El LVS distribueix el seu contingut per Corts i amb una estructura que no es pot considerar estrictament cronològica. Ara bé, observant com apareixen consecutivament les Corts en el manuscrit, es pot dividir el contingut en quatre blocs (s'indica el percentatge aproximat que representa la informació d'aquests blocs al manuscrit):

- 1) Corts del 1376, del 1378 i del 1380 (28%).
- 2) Corts del 1359, del 1368, del 1373 i del 1375 (18%).
- 3) Corts de 1364-1365 (42%).
- 4) Corts del 1413 i del 1422 (12%).

Com es pot observar, les Corts no apareixen disposades per ordre cronològic, tot i que, en conjunt, es veu com en primer lloc es disposa la informació relativa al segle XIV mitjançant els tres primers blocs, els quals representen el 88% aproximadament del conjunt del manuscrit; i en segon lloc, la del quart bloc, que és la del segle XV i la menys representativa. Per altra banda, tots els blocs respecten un ordre cronològic intern amb l'excepció del tercer, que representa, si bé en conjunt, les Corts de 1364-1365, i la informació és desplegada de la següent manera:

130. V. FERRO, *El dret públic català*, ed. 2015, p. 335.

131. J. M. FONT I RIUS, *La compilació manuscrita de les constitucions de Catalunya (1413-1422)*, p. 115, i D. ÁLVAREZ GÓMEZ, *Compendium Constitutionum Cathalonie Narcís de Sant Dionís*, p. 41.

132. *Ibíd.*, p. 37.

- 1) Les reunions de la Cort del 1365 celebrades durant el mes de desembre a Barcelona.
- 2) Unes sessions de la mateixa Cort del 1365 celebrades uns dies abans i falsament identificades com la Cort del 1368 en el LVS i en el G-154 per la mà del segle XVII abans comentada.
- 3) La Cort del 1364 celebrada a Barcelona al juliol.
- 4) Novament la Cort del 1365 celebrada a Tortosa durant el mes d'abril.

Una lectura panoràmica o lineal de la informació disposada en el LVS no ens permet trobar una raó lògica de per què es va decidir aquest ordre. Ara bé, gràcies a l'establiment dels quatre blocs abans esmentats i de les dades que donen els principals treballs sobre els orígens de la Generalitat, s'han pogut formular algunes hipòtesis. El mig segle que separa la reforma de la Generalitat de 1410-1413 dels seus fonaments històrics es podria dividir en dues grans etapes. Una primera etapa seria la relacionada amb el procés d'institucionalització comprès entre els anys 1359 i 1375, mentre que la segona comportaria el període de consolidació entre el 1375 i l'interregne del 1410.¹³³ La guerra amb Castella coneguda com la dels dos Peres, que va durar entre el 1356 i el 1369, tot i que el conflicte bèl·lic amb Castella es podria donar per finalitzat el 1375, ha estat considerada l'element clau que va determinar l'emergència de la Generalitat.¹³⁴ Durant aquells anys, la institució va passar, a partir del 1359, de tenir dotze diputats (més dotze consellers assessors) a ser administrada per un únic regent des del 1367 fins al 1375. Que les comissions estamentals temporals passessin a tenir continuïtat no és l'única conseqüència de la capacitat transformadora dels anys centrals de la guerra amb Castella, la creació d'un conjunt de tributs propis a partir del 1362, les generalitats, que també perdrien el seu caràcter temporal, juntament amb la creació d'una complexa estructura d'emissió de deute públic a partir de 1364-1365 amb la venda de censals morts i violaris que tindrien com a garantia les generalitats citades, configurarien una Diputació amb uns poders i unes polítiques públiques que, si bé en un principi foren projectades per tenir un principi i un final, el resultat va ser la incapacitat de poder acomplir aquests objectius. El deute es perllongava, i així ho feia la institució i la importància de la seva activitat. Però la gestió dels diputats del General va ser qüestionada i això va provocar la supressió de la institució col·legiada, que va passar a tenir una única figura, el regent, el qual va governar la institució fins al

¹³³. A. ESTRADA-RIUS, *Els orígens de la Generalitat de Catalunya (la Deputació del General de Catalunya: dels precedents a la reforma de 1413)*, tesi doctoral, 2001.

¹³⁴. M. T. FERRER I MALLOL, *Els primers diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1412)*, Miquel Coll i Alentorn, miscel·lània d'homenatge en el seu vuitantè aniversari, Fundació Jaume I, Barcelona, 1984, p. 222.

1375,¹³⁵ una mostra, per tant, del vessant experimental alhora que artífex d'aquest període, si bé, com ja s'ha dit, no significa que els poders de la institució no fossin certament ambiciosos.

A partir del 1375, les tensions bèl·liques continuaven amb l'amenaça d'invasió de Catalunya per l'infant de Mallorca, l'empresa castellana contra el territori meridional del País Valencià i l'aparició d'altres conflictes, que se sumaven a episodis de fam i pesta. Tot plegat, la guerra i els esdeveniments en paral·lel continuaven transformant la política. La Cort de Lleida d'aquell any va decidir restablir els tres diputats residents a Barcelona, que, tot i que actuarien amb el regent, començarien a consolidar la representació paritària entre els braços. Després d'uns anys de crisi institucional que portaren a remocions, dimissions i fiscalització dels diputats, es va engegar un procés de reforma de la Diputació, entre el 1377 i el 1380, destinada a combatre les mesures abusives que havien estat atribuïdes als diputats, i també a millorar-ne l'eficiència econòmica.¹³⁶ Les tensions entre el rei i els diputats sobre les limitacions dels seus poders en aquesta època només poden confirmar una cosa: que la Generalitat, òrgan independent i permanent, és el braç executor d'un dels dos poders que conformen el dualisme polític.

Tornant a l'estructura del LVS, per què es devia disposar la informació en l'ordre en què apareix? Es podria pensar que va ser per pura casualitat, que el que volia la Generalitat era tan sols tenir els seus poders compilats de la manera que fos i que l'escrivà, conforme hauria rebut la informació, l'hauria anat escrivint. Considerem, però, que aquesta distribució no seria casual, o almenys no al cent per cent, sinó que podria respondre a diverses causes. Primerament, el fet que s'optés per disposar primer la informació dels anys de consolidació institucional respondria a dos motius. El primer és que hi havia interès que la primera informació que qualsevol persona es trobés consultant el LVS fos aquesta, a causa del nivell de transformació institucional al qual s'havia arribat per la influència de la guerra. Les guerres dels segles XIV i XV no foren únicament producte de la violència, sinó també del desenvolupament conceptual i governamental de l'Estat, que s'havia modernitzat: s'havia centralitzat més, havia penetrat més socialment i tenia més capacitat administrativa.¹³⁷ Després dels anys centrals del regnat de Pere el Cerimoniós, la Generalitat havia experimentat un desenvolupament institucional que s'allunyava molt del de les primeres dècades. La seva autoritat i gestió fiscal, per una banda, i l'entitat emissora de deute públic, per l'altra, queden reflectides

¹³⁵ M. T. FERRER I MALLOL, *El naixement de la Generalitat de Catalunya (1359-1413)* dins *Història de la Generalitat de Catalunya, dels orígens medievals a l'actualitat, 650 anys*, Generalitat de Catalunya - Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2011, p. 21-25.

¹³⁶ *Ibíd.*, p. 33-36.

¹³⁷ J. WATTS, *La formación de los sistemas políticos. Europa 1300-1500*, p. 40.

en les Corts del 1376, que aquell any acorden unes ordinacions per als oficials de la Generalitat i els seus salaris, alhora que consoliden definitivament el model restaurat per la prorrogada Cort del 1375, que situa els diputats residents a Barcelona com el màxim òrgan de govern de la institució.¹³⁸ Per tant, la primera imatge que hom havia de trobar obrint el LVS no era la d'una institució irregular en procés de transformació; no es tractava de crear un llibre que contés una història, sinó més aviat que proporcionés dades tècniques que, sense oblidar el motiu de la seva confecció, havia de deixar clara la seva autonomia.

En alguns estudis, la Cort del 1376 no apareix com a especialment rellevant; en canvi, es va decidir que aquesta fos la que obrís el LVS. Tot i que no és la que més folis ocupa, la realitat és que la seva presència en el manuscrit (un 16%, aproximadament) és important, com també ho són les dades que proporciona. Una de les coses que més destaquen és que defineix de manera contundent que l'administració, el regiment i els comptes de la proferta són competència exclusiva de la Generalitat, com també especifica que l'autoritat reial o qualsevol element que el representi en queden exclosos. L'aparell de la monarquia és posat al servei de la Generalitat en matèria d'execucions, amb una Diputació que té una jurisdicció que no pot ser «torbada» per cap altra institució, i es converteix en el tribunal suprem de la proferta, per tant, amb molta autonomia i amb mesures que reforcen l'autonomia financera, tot i que haurà de retre comptes pel principi de preeminència de l'interès públic per sobre del privat. Es mostra amb claredat l'estructura de la institució, jeràrquica, amb el desplegament de l'àmplia regulació d'aquesta¹³⁹ (sis folis), que comprèn l'elecció dels diputats residents a Barcelona i els dos de Mallorca, els seus amplis poders,¹⁴⁰ la definició dels oficis del regent de la Diputació convertit en regent dels comptes juntament amb els tres oïdors de comptes, els delegats anomenats també diputats sobre les estimes i mostres i els seus poders, els salaris, l'elecció i el poder dels diputats locals i el sistema de cooptació per a la vacant de diputat, entre d'altres coses. Dedicava una part important al deute públic i a l'emissió que en fan els municipis i les universitats, i estableix també mesures sobre la seguretat jurídica i econòmica que, al cap i a la fi, el que pretenen és generar confiança en el deute públic, com per exemple que el contracte privat entre el censalista i el censatari no pugui ser alterat, o també totes les qüestions sobre les imposicions i generalitats lligades al deute públic i, en definitiva, a la gestió que en fa la Generalitat.¹⁴¹ Finalment, cal destacar que aquesta Cort estableix

138. A. ESTRADA-RIUS, *Els orígens de la Generalitat de Catalunya*, p. 609-610.

139. *Vid.* disp. 65-82.

140. *Vid.* anàlisi de la glossa núm. 10 del G-155/3 a l'apartat *Revisió del manuscrit G-4*.

141. A partir del 1365, la necessitat de recaptar va anar acompanyada d'una política per a reforçar la imatge que el sistema de pensions era segur i rendible, com mostra la disposició 2 de la Cort del 1365 (1), i que presentava a l'inversor les garanties següents: 1) les generalitats locals, 2) les genera-

quins són els estàndards normatius i el seu tractament de les disposicions sorgides d'aquella Cort i, per extensió, de tot el LVS, aspecte al qual se li donarà un tracte més específic i detallat a la Cort del 1380, com es comenta més endavant.

És curiós que la Cort del 1376 és l'única del LVS que porta rúbriques que introdueixen cada capítol de Cort i mitjançant les quals es pot tenir una idea del contingut que tracten i trobar-lo amb més facilitat. Al mateix temps, les disposicions i els capítols de Cort del 1376 remetent a Corts passades, les quals són disposades en el segon i tercer bloc, que des d'aquest punt de vista actuen d'apèndix i completen la versió més succinta. Són constants les referències a la Cort de Lleida del 1375, especialment pel que fa a generalitats, autonomia fiscal i limitació al nomenament de comissaris o jutges reials *ad hoc* en causes que són competència dels ordinaris; a la Cort de Barcelona del 1373 i les limitacions establertes a la convocatòria de l'usatge *Princeps namque*, i a la Cort de Tortosa amb relació al batiment del florí d'Aragó. Les dues altres Corts del primer bloc, 1378 i 1380, completen molts aspectes de la Cort del 1376, atesa la proximitat entre totes tres, i per això les referències a aquesta Cort són molt presents. Per altra banda, la Cort del 1380 remet uns quants cops a la Cort del 1359, que és la següent en el manuscrit i la primera del segon bloc. Com es veurà més endavant, en el primer bloc la definició dels principals oficis de la Diputació són els definitius, hi havia notables diferències tant semàntiques com de contingut entre els administradors nomenats el 1359 i els diputats del General, com també entre els delegats i guardes del 1365 i els diputats locals de la institució totalment vertebrada.

Per tot això, podria ser que la Cort del 1376 fos vista com la més representativa de l'evolució dels poders que es van anar configurant durant les dues primeres etapes de formació i consolidació de la institució, i que necessités, posteriorment, les concrecions que li proporcionarien les altres dues Corts que la seguirien, les del 1378 i del 1380. Ara bé, tota aquesta exposició era impossible d'entendre si no anava acompanyada de tota l'evolució prèvia, sense la qual difícilment es podia entendre el motiu pel qual la Generalitat tenia una jurisdicció pròpia. D'aquí que

litats del principat (i del regne de Mallorca) i 3) la possibilitat de recaptar directament les generalitats. Per altra banda, la Cort veia en l'organització de les universitats dels braços l'estructura idònia per al desenvolupament d'aquesta política i facilitava l'ús del crèdit als municipis per a poder pagar les pensions si encara no sabien si els impostos podrien cobrir les obligacions contractuals. Es tractava d'un contracte amb força autonomia, en aquella primera fase, que permetria la negociació entre el comprador i la universitat, ja que la Cort reconeixia que la situació econòmica, en què les rendes havien baixat, requeria oferir les pensions per menys capital. Es considerava l'aportació del dot perquè pogués servir per a fer violaris que generarien un interès que quedaria per a la filla o el gendre. El contracte podria incloure clàusules de penes canòniques que podrien ser executades per qualsevol oficial seglar i, a banda de les generalitats i el crèdit, es permetria l'ús del 10% dels beneficis que generarien els béns propis de les universitats i els dels béns propis dels singulars dels municipis. En definitiva, es cercaven totes les possibilitats de recaptació d'un deute programat que no pensaven que es perpetuaria.

després es decidís col·locar el bloc referit a la fase més embrionària. Acte seguit, es disposaria el tercer bloc, període en què el deute estableix un dels pilars de la continuïtat de la institució; no és casual que sigui el que ocupa més folis del manuscrit. Finalment, es disposaren les Corts del 1413 i del 1422, les que van establir les bases per a una nova Generalitat, al mateix temps que van motivar l'aparició del LVS, ja que, com manté Montagut, tot i les importants reformes d'aquestes Corts, la jurisdicció inicial de la Generalitat o dels seus diputats no s'abrogava, és més, quedava confirmada i, per tant, havia de servir de base per a la pràctica jurisdiccional fins que unes noves Corts n'estimessin el contrari.¹⁴²

Finalment, s'ha de destacar l'estructura del contingut de la Cort del 1413, l'única part en llatí del manuscrit, ja que el text es disposa contigu i, sobretot, perquè es tracta de la transcripció de juraments de diferents monarques que alhora van citant altres juraments i informació.¹⁴³ A primera vista, pot semblar una informació que no concorda amb la resta del manuscrit, centrat en els poders de la Generalitat, però considerant que la constitució política de Catalunya s'articula a través d'una monarquia dualista, resulta fonamental que el LVS disposi no només els drets del General, sinó també les obligacions del monarca, entre les quals el jurament hi té un paper fonamental i on esdevé un dret del General que abans de jurar-li fidelitat el monarca hagi de jurar obligatòriament el dret general del principat,¹⁴⁴ que és el dret que limita la seva *plenitudo potestatis* i que possibilita, per tant, la jurisdicció de la Generalitat.

4.2 Contingut normatiu

El LVS és un corpus de normes relatives a tots els aspectes al voltant de la jurisdicció del General. Tant les disposicions que en van ordenar la confecció com els albarans que van registrar aquest procés, parlen primordialment del capítol de Cort per a referir-se a la normativa que va donar forma als poders de la Diputació. Com és prou sabut, la iniciativa legislativa d'aquesta tipologia de norma corresponia als estaments i, juntament amb les constitucions (proposades formalment a instància del rei) i els actes de Cort (dels quals parlem més avall), van formar part de la

¹⁴². T. DE MONTAGUT ESTRAGUÉS, *Llibre dels Quatre Senyals, Estudi introductori*, p. 26, 28-29.

¹⁴³. S'ha separat el text i numerat per a una millor lectura i comprensió. Apareix informació sobre Ferran I (any 1413, punt 2) que cita Martí l'Humà (any 1405, punt 1), que després cita Joan I (any 1387, punt 1.1), que al seu torn cita Pere III (any 1336, punt 1.1.1) i alhora aquest, Jaume I (any 1299, punt 1.1.1.1), Alfons III (any 1333, punt 1.1.1.2) i Jaume II (any 1319, punt 1.1.1.3).

¹⁴⁴. Per a una visió exhaustiva sobre aquesta qüestió, *vid.* M. BAJET ROYO, *El jurament i el seu significat jurídic al Principat segons el dret general de Catalunya (segles XIII-XVIII). Edició de la «forma i pràctica de celebrar els juraments i les eleccions a la ciutat de Barcelona en el segle XV»*, Universitat Pompeu Fabra, Seminari Permanent i Interuniversitari d'Història del Dret Català «Josep M. Font Rius», Barcelona, 2009, p. 44-60.

potestat legislativa de la Cort General i van representar la màxima expressió i materialització del pactisme català. Posteriorment, ja en època moderna, va aparèixer el capítol del redreç, tipologia especial de capítol de Cort que s'encarregava, per una banda, de redreçar la Diputació i, per l'altra, d'establir els mecanismes mitjançant els quals es recaptarien els ingressos necessaris per a finançar-se, si bé finalment s'empraria també per a regular qualsevol aspecte institucional de la Generalitat.¹⁴⁵

Les disposicions legals de la Cort van rebre en un inici denominacions indistintes, tals com estatuts, ordinacions, capítols, constitucions, restitucions, declaracions o confirmacions, i no seria fins a la segona meitat del segle XIV, a partir del 1355 i coincidint amb la irrupció del capítol de Cort, que es generaria una divisió més clara de la tipologia normativa de la Cort General.¹⁴⁶ Aquesta qüestió queda plasmada en el LVS, ja que les Corts del 1376 van establir clarament quina era la tipologia normativa que sortia del procediment parlamentari i a qui se n'encomanava l'observança:

¹⁴⁵. No és l'objectiu d'aquest treball aprofundir en aquesta qüestió, ja que el LVS no conté aquesta tipologia específica de normes, però s'ha de mencionar que la seva naturalesa jurídica ha generat diversitat d'opinions per tal com Víctor Ferro indicava que, si bé el capítol del redreç era fruit del procés legislatiu de la Cort, no es podia considerar que fos obra del mateix legislador, ja que mentre les constitucions i les lleis generals eren sancionades pel rei amb l'aprovació i el consentiment dels estaments o a petició d'aquests, els capítols del redreç eren obra dels braços, sense (suposadament) intervenció reial i que a partir d'un privilegi del maig del 1410, com ja s'ha comentat, van suposar l'establiment de la potestat normativa autònoma dels braços mitjançant la tipologia d'aquests capítols. Tot i així, aquests portaven la confirmació del monarca quan el seu contingut implicava tocar alguns aspectes de la jurisdicció reial, i quan no ho feien aquesta era voluntària com a forma de «decretar-los per llevar tota cavallació que se'n poria seguir», que és el que opinava Francesc Grases (jurista de la segona meitat del segle XVI i primera del XVII), autor que Ferro utilitza per a formular la dimensió jurídica d'aquesta normativa i que es va basar en la doctrina que havia sostingut la Cort i la Diputació el 1585 i el 1586, com també mitjançant la impugnació d'un capítol del 1706 que pretenia imposar-se per sobre de les lleis generals i que va donar lloc a la particular visió sobre la seva prevalença dins el sistema de fonts. La conclusió va ser que les característiques convertien els capítols del redreç en normativa privativa de la Generalitat, que tenia com a finalitat «la bona administració de la Casa i indemnitat del General», i que, per tant, poc tenien a veure amb les lleis generals que s'adreçaven a tota la comunitat. En canvi, Oriol Oleart ha considerat que no hi ha cap dubte que el capítol del redreç requereixi la provisió reial per a poder entrar en vigor i, per tant, el rol que hi té el monarca no ens permet considerar que sigui una normativa privativa (quan es tracta de la Generalitat) on el legislador és radicalment diferent, ja que almenys en l'època que ell analitza, no considera que es tracti d'una normativa únicament aprovada pels braços com una competència exclusiva d'aquests, ja que a finals del segle XVI es consolida la preeminència del rei com a únic element per a decretar i alterar situacions jurídiques, com bé demostra la modificació d'alguns capítols del redreç al 1599 per iniciativa regia. La formulació legislativa, per tant, és diferent de la de les constitucions, però el paper de la sanció reial i la seva titularitat són indubtables, tot i que també s'han de tenir en compte els condicionants del moment precís, i també la matèria, que donaran al rei més o menys marge de maniobra. O. Oleart, *La creació del dret: els anomenats Capítols del Redreç del General de Catalunya*, Pedralbes: Revista d'Història Moderna, núm. 13, 1993, p. 248-258; V. Ferro, *El dret públic català*, ed. 2015, p. 266-268.

¹⁴⁶. J. M. GAY, *La creació del dret a Corts i el control institucional de la seva observança*, dins *Les Corts a Catalunya. Actes del Congrés d'Història Institucional*. Generalitat de Catalunya. Departament de cultura. Barcelona, 1991, p. 87-88.

(94) «Que totes les coses dessus atorgades per lo senyor rey sien actes de Cort e per actes de Cort sien haüdes.

E totes les dites coses per los dits braços de Cathalunya e síndichs del regne de Mallorca, per condicions de la dita proferta posades e en altra manera per bon stament de la terra demanades en los dits capítols e, per vós, senyor, atorgades axí com concordades, finades e fetes en les presents Corts de comú consentiment de vós, senyor, e de les dites Corts, sien actes de Cort e haüdes per capítols e actes sollempnes de Cort e per aytals sien preses e reputades, tengudes e servades en tots los principat de Cathalunya e regne de Mallorques envers e per vós, senyor, e per lo senyor duch e tots governadors, veguers, batlles, jutges, oficials e corts vostres e totes universitats e persones de qualsevol braç, preheminència, grau, stament o condició sien e envers e per tots oficials e corts de qualssevol prelat, barons, rics hòmens e cavallers e altres persones havents jurisdicció sien. Plau al senyor rey.»

Per altra banda, el capítol de Cort 27 de la Cort del 1380 és el que dona dades tècniques i de prelació d'aquesta mateixa tipologia de norma:

(27) «Ítem, que tots los dits capítols e cascun d'aquells ab les provisions a aquelles fetes per lo senyor rey hajen força e effiçia de constitució e d'acte de Cort General e sien servats e haüts per aytals. Plau al senyor rey.»

Observant aquestes dues disposicions, les quals apareixen en el primer bloc del LVS, es pot afirmar que en aquell període es dona una definició suficientment clara sobre la naturalesa jurídica del capítol de Cort, el qual és considerat un acte solemne de Cort i, per tant, el resultat de tota decisió presa durant la Cort General, alhora que també podem veure que és compost per dues parts: una pel capítol en si mateix, que és la proposta dels estaments, i l'altra per la provisió del rei, que suposa la conformitat que dona a aquesta proposta. La suma de les dues parts és el capítol de Cort, que rep la força i l'eficàcia de constitució i, per tant, té rang de llei paccionada i llei general:

Capítol (estamental) + Provisió (reial) = Capítol de Cort = Constitució i acte de Cort.

Sobre el que podia passar si la provisió suposava dissentiment, almenys en el LVS apareixen dues possibilitats. La primera és que aquest dissentiment anés acompanyat d'una proposta encaminada a satisfer els braços, que contestarien amb la provisió *Plau a la Cort*, la qual cosa faria que el capítol de Cort entrés en vigor, com succeeix, entre d'altres, en el capítol 23 de la Cort del 1375. La segona possibilitat és que la provisió definitiva fos la del rei, amb dissentiment en aquest cas i sense quedar gaire clar què podia passar en tots els casos. El capítol 59 del 1376 demanava al monarca que renunciés al dret d'imposició per justa causa,

aquell que per influència del *ius commune*¹⁴⁷ li permetia reclamar el proveïment de fons incondicionalment per motiu de matrimoni, cavalleria o rescat, argumentant que els Generals es trobaven molt «opremuts e encarregats» a causa dels subsidis i dons provocats per les seves demandes. El rei responia que «no demanen just». Per tant, se suposa que el capítol no entrava en vigor. Des de la perspectiva dels braços, però, la demanada quedava en suspensió fins a una nova presentació, com demostra el capítol 23/A del 1378, mitjançant el qual els braços tornaven a demanar que durant aquella proferta no poguessin ser carregats addicionalment i que «si lo contrari era fet, la present ajuda e proferta tantost cessàs». La resposta del rei va ser «per ço com ja fo provehit en la darrera Cort de Muntçó» i, per tant, deixava novament en suspensió el capítol. Finalment, a la Cort General del 1380 aquesta qüestió es va plantejar en el capítol 29, però d'una manera més suavitzada i només limitada al segon casament del primogènit, i es recordava al monarca «com la terra sia ja molt carregada¹⁴⁸ e sia empatxada de pagar ço que en la present Cort vos atorguen»; aquest cop el rei va proveir el capítol. Igualment, no sembla que els braços es vegin impedits d'insistir i reformular les seves demandes. Per altra banda, hi ha un altre aspecte de la funció normativa de la Cort que gràcies als braços podem veure, ja que al capítol de Cort B-4.6 del 1380 demanen al rei «fer d'aquells e de cascú d'aquells (capítols) constitució o constitucions, privilegi o privilegis» depenent del continguts d'aquests, i que, per tant, pot fer possible que el capítol de Cort sigui l'origen d'altres categories jurídiques. A què podria respondre aquesta petició? Núria Sales ens indica que la constitució és la «norma jurídica màxima» i que «cal confirmar a cada nova Cort» el capítol de Cort,¹⁴⁹ mentre que Josep Maria Gay opina que el capítol de Cort no deixa de ser una petició dels braços que no culmina o no pot arribar a formular-se com a constitució;¹⁵⁰ podria ser, doncs, que els estaments volguessin dotar amb més

147. Vid. T. MONTAGUT ESTRAGUÉS, *La doctrina medieval sobre el "munus" y los "comuns" de Tortosa*.

148. Com es pot veure en el LVS, la qüestió sobre l'excessiu carregament és denunciat constantment pels braços i en molts casos, a causa de la necessitat urgent de finançament, el rei no té altre remei que acceptar les limitacions imposades a les seves regalies. La més sensible, segurament, la de l'usatge *Princeps namque*, que és motiu de diverses regulacions, com mostra el capítol 4 de la Cort del 1373 per la qual el monarca no podia invocar l'usatge durant tres anys a causa del préstec de cent trenta mil lliures que la Cort li havia fet i que va establir que només en podria recuperar les prerrogatives sobre aquest si tornava el dit préstec o si quedaven només vint mil lliures per retornar. Per altra banda, la interpretació i la gestió de les despeses de l'usatge quedava en mans d'una comissió estamental que aconsellaria al regent de la Diputació sobre en quines circumstàncies s'aplicaria el dit usatge, quins diners requeriria i com serien recaptats. Disposicions similars apareixen al llarg del LVS. Sobre la transformació de l'aparell fiscal per influència del *Princeps namque* vid. M. SÁNCHEZ MARTÍNEZ, *La convocatoria del usatge Princeps namque en 1368 y sus repercusiones en la ciudad de Barcelona*, Quaderns d'Història, Barcelona, 2001.

149. N. SALES, *Diputació, síndics i diputats. Alguns dels errors evitables*, p. 99.

150. J. M. GAY, *La creació del dret a Corts i el control institucional de la seva observança*, p. 88.

rigidesa les normes que proposaven. De totes maneres, i almenys en el LVS, el capítol de Cort tindrà un gran desplegament i no s'observa amb gaire insistència i regularitat la petició per part dels estaments de transposar-lo en constitució, per la qual cosa no sembla que en aquell període el sentit últim d'aquesta norma sigui forçosament aquest.

Quant a l'estructura del capítol de Cort, tot i que la redacció pot ser molt variada, en termes generals presenta les parts següents: a) subjecte actiu que té la iniciativa legislativa, b) habilitació procedimental de qui rep la jurisdicció (els diputats), c) subjecte passiu sotmès a l'habilitat, d) tipologia d'execucions i e) provisió reial que comporta l'entrada en vigor. Posem d'exemple el capítol de Cort 42 de la Cort del 1380:

a) «Ordon la Cort que ls deputats de Cathalunya o a simpla istància lur lo governador e tots los ordinaris de Cathalunya axí ecclesiàstiques com seglars e cascun d'ells requests per los deputats

b) facen e sien tenguts de fer no demanat o esperat consell de assessor ne de jutge e no reebuda ferma de dret ne appellació ne altra excepció e solempnitat e orde de dret no servat

c) contra qualssevol persones de qualsevol braç, estament o condició sien qui no volguessen pagar o fer pagar e levar en lurs terres los vectigals e drets en la present Cort, o per auctoritat d'aquella ordonats o ordonadors o no s'offerissen o empatxassen que en lurs terres o lochs los deputats los poguessen fer cullir o vendre profitosament a obs del General o qui res no presessen o se n'aturassen

d) totes execucions per haver feelment e entegre ço que ordonat sia axí per presons de persones e distraccions de béns com per apreniments de postats com per marques e represàlies, com encara ab hosts com en totes altres maneres.

e) Ffo auctoritzat per lo senyor rey.»

Pel que fa a la resta de normativa que apareix al LVS, aquest també tracta la potestat normativa de la Diputació, especialment les ordinacions que tenia a l'abast per a la regulació de les generalitats, i que eren vàlides per a tot el país.¹⁵¹ Com ja s'ha dit, les generalitats apareixen el 1363, aspecte que omet el LVS. A les Corts del 1376, el poder normatiu dels diputats vinculat a les imposicions i generalitats és més que evident i de la seva lectura es desprèn que era un poder consolidat. Així ho demostren els diversos capítols de Cort que atorguen poder per a fer totes «ordinacions e provisions», qüestió cabdal que apareix en sentit cronològic a la provisió 4.68 de la Cort del 1365, per tal com estableix que «si en cullir e levar les dites generalitats eren necessàries altres bones provisions e ordinacions [...] que ls de-

151. V. FERRO, *El dret públic català*, ed. 2015, p. 370.

putats de Cathalunya [...] los puxen fer e declarar, no mudada substància, aytantes vegades com a ells vist serà fahedor». Ara bé, resulta més representatiu el que va establir el capítol primer de la Cort del 1368-1369, el qual nomenava una comissió estamental tripartida, la qual empraria les «ordinacions e provisions en aquelles fetes e haüda plenera deliberació sobre aquestes coses per a moderar e temprar les dites generalitats», i, per tant, fent ús de dos instruments jurídics, que, a més, gaudirien de la «plena força e valor e fos haüt per acte de Cort». En aquest punt és important comentar la dificultat que ha presentat l'acte de Cort, com a tipologia de norma pactada, alhora de definir no la seva naturalesa jurídica (qualsevol acte acordat o dut a terme per la Cort General de validesa general) sinó la forma a través de la qual s'expressaria, ja que en aquest cas se'ns mostra clarament que es tracta d'aquella normativa de rang inferior, no pactada i no necessàriament aprovada en seu parlamentària a la qual es dona força de llei paccionada.¹⁵² En aquest cas en concret es tracta, per tant, de l'establiment d'una autonomia financera a disposició d'un conjunt de «persones» (no diputats) que tindran poder per a promulgar unes ordinacions¹⁵³ i provisions amb l'objectiu d'establir una normativa de planificació general que pugui també donar resposta a qüestions més espontànies o immediates. L'observació d'aquestes mesures i els actors implicats ens porten a la conclusió que l'administració fiscal s'està forjant.

152. És el que opinen Sebastià Soler, Josep Maria Gay, Oriol Oleart o Eva Serra, la qual ens indicava que l'acte de Cort, a banda de ser un tema de debat encara obert, apareix també a València i a Aragó com una tipologia de contingut ampli i versàtil que juntament amb constitucions, furs i capítols no podia ser revocat ni modificat per una sola de les parts, si no requeria el consentiment del rei i els estaments, aspecte que era un principi fonamental del dret d'aquests tres països. S. SOLER, *La Cort General a Catalunya...*, p. 136-137; J. M. GAY, *La creació del dret a Corts...*, p. 89; O. OLEART, *La creació del dret*, p. 245; E. SERRA, *La vida parlamentària a la Corona d'Aragó: segles XVI i XVII*, p. 525.

153. Sobre com s'aprovarien aquestes ordinacions, els capítols de Cort reiteren constantment l'expressió «els diputats o la major partida d'aquells». Aquesta qüestió certament important va cridar l'atenció de Llobard, que va anotar «o la major» part al marge del passatge del capítol de Cort 13 del 1376, que tractava aquesta matèria. Per altra banda, la informació sobre la comissió formada pels tres diputats més dotze persones (representants) dels estaments per a acordar les ordinacions del 1380 (f. 63) sobre els vectigals mostra com d'aquestes quinze persones «XIII d'elles regonegueren los dits vectigals dessús contenguts e anadent, temprant e mudant en aquells algunes coses»; per tant, es dedueix que no van ser aprovades per unanimitat, sinó per majoria de la comissió. Sobre aquesta qüestió destaco les indicacions de M. Hébert sobre la idea que la voluntat de la majoria davant la dissidència d'una minoria per a obtenir l'eficàcia jurídica de la unanimitat és una concepció força antiga. En el domini de la Corona d'Aragó aquesta seria proporcionada per la interpretació de l'article 80 dels usatges de Barcelona, recordat durant les diferents Corts. Majoria simple enfront de majoria qualificada serà un punt d'inflexió, com en temps actuals. Bonifaci VIII va reconèixer el 1298 el principi de majoria simple, com ho va fer la Magna Carta del 1215 i les provisions d'Oxford del 1258 o la confirmació del jutge Littleton el 1476, que avisaria les minories de l'obligació de conformar-se amb la voluntat de les majories. Jaume Callís va parlar de la imposició de la minoria quan aquesta fos l'única homogènia si no hi hagués un acord majoritari. Sorgiria també el dubte de si el vot hauria de ser per càpita o per ordre; un expert de Frioul determinaria que seria millor la primera opció, com reclamava la noblesa. M. HÉBERT, *Parlamentar*, p. 425-429.

Des del punt de vista normatiu, la visió que té el LVS sobre l'origen més remot de la Generalitat és el 1359, que és el que han mantingut els autors contemporanis més representatius. De la mateixa manera que aquests han analitzat què passava en els anys anteriors a aquesta data, com A. de la Torre, el LVS també fa referència als primers símptomes d'autonomia financera mitjançant diverses disposicions, com el capítol 92 del 1376, el capítol 33 de la Cort del 1359, el capítol 13 del 1373 o el capítol 89 del 1365, els quals remetent a les Corts del 1289, d'Alfons II, i les del 1292, de Jaume I, en què la cisa va ser recaptada sense la intervenció del rei.¹⁵⁴

4.3 Aportacions sobre la Cort de 1367-1368

Tant Eva Serra com Albert Estrada-Rius coincideixen a dir que no es conserva gaire documentació de la Cort de Vilafranca del Penedès del 1367 i que per això el nomenament de Pere Vicenç¹⁵⁵ com a regent de la Diputació en substitució dels diputats es presumeix de la informació de les Corts posteriors, les quals, efectivament, mostren com els poders d'aquests haurien estat traspassats al regent únic de la Diputació com a resultat del malestar que la gestió de la institució per part dels diputats hauria provocat als braços.¹⁵⁶ El LVS no va escapar d'aquesta important decisió i va disposar entre els folis 82 i 87 tota la informació relativa a l'origen d'aquesta figura, proporcionada per un document notarial que va expedir l'escrivà Guillem de Muntmany en què s'explica que el rei va acceptar els capítols d'aquella Cort sense que els hi haguessin presentat, possiblement perquè va haver de marxar abans per les seves obligacions militars, i que suposa una nova font d'informació sobre aquesta qüestió. Efectivament, la Cort va plantejar una nova administració de la institució amb mesures contundents. Primer de tot, es van fer cessar els diputats i els oficials de la Generalitat i, per tant, els encarregats de la proferta pel fet de considerar que «no y són mester o necessaris» (disp. 1). Aquesta Diputació cessant seria auditada per tres representants de cada braç més en Pere Vicenç, i els diputats per a les estimes i mostres (els que passen revista de soldats i cavalls per a pagar els salaris) serien substituïts per en Pere de Màrgens, escrivà de ració (disp. 2). Pere Vicenç substituïria els diputats en totes les funcions i els po-

¹⁵⁴. M. Sánchez i Pere Ortí situen els primers indicadors d'autonomia fiscal en la cisa del 1288, que consideren «el primer impost de caràcter quasi general a Catalunya que va ser administrat per una comissió emanada dels atorgants sense la intervenció del monarca. Els precedents més antics són els encara poc coneguts bovatsges del segle XIII, alguns dels quals foren concedits en una assemblea però que, a diferència de la cisa del 1288 foren recaptats per l'administració reial». M. SÁNCHEZ MARTÍNEZ i P. ORTÍ GOST, *Corts, parlaments i fiscalitat a Catalunya*, p. 3-4.

¹⁵⁵. Per a una visió més actualitzada i extensa d'aquesta qüestió, *vid.* P. Ripoll Sastre, *La Generalitat de Cataluña bajo el gobierno del regente Pere Vicenç (1367-1369)*, Revista de Estudios Histórico-Jurídicos, XLII, Valparaíso, Chile, 2020.

¹⁵⁶. M. T. FERRER i MALLOL, *Els primers diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1412)*, p. 240-241, i A. ESTRADA-RIUS, *Els orígens de la Generalitat de Catalunya*, p. 548 i 552.

ders, amb capacitat per a nomenar i remoure qualsevol oficial que executaria les seves decisions, preses, això sí, amb consell dels oïdors de comptes (disp. 9). L'administració cessant lliuraria totes les restes de diners, escriptures o béns al nou regent (disp. 10), al qual, a part, li haurien de certificar que les seves funcions havien estat necessàries i profitoses i que, en definitiva, foren remunerats per haver desenvolupat correctament les seves tasques. Si es demostrava el contrari, haurien de retornar els diners o no cobrarien el que quedava pendent, com s'establí per als oïdors cessants (disp. 5). Les dues disposicions següents prohibien la retribució per delegació d'ofici o per tasques múltiples; només es podria tenir un salari.

Pel que fa al règim jurídic de la figura del regent, el LVS ens el presenta com un oficial ordinari superior de l'administració central de la Diputació del General, nomenat per la Cort i, per tant, per la comunitat general, mitjançant el qual s'unifica la representació dels estaments en una única persona, laica i que compta amb una espècie de consell de govern, els oïdors de comptes, per a l'administració dels afers de la institució. La Generalitat de Pere Vicenç i de Bernat Bussot, successor del primer a la seva mort a mitjans del 1369, és una institució jerarquitzada, centralitzada a Barcelona i que continuarà ampliant la seva estructura administrativa¹⁵⁷ arreu del principat amb el nomenament de nous oficials encarregats de recaptar els tributs propis de la Diputació, alhora que comptarà amb una xarxa de comissions que per la seva importància es convertiran posteriorment en les diputacions locals, per la qual cosa entenem que la institució es va consolidant, i fa que la naturalesa jurídica d'alguns dels seus oficials, com el regent mateix, transiti de la delegada a l'ordinària.¹⁵⁸

Els regents es trobaran una situació en la qual moltes administracions, localitats i particulars tenen pendent l'abonament de les seves contribucions a les profertes, que la recaptació dels tributs, fonamental per a l'amortització del deute públic que alarma els braços només dos anys després de la seva creació, és insuficient, alhora que es produeix frau fiscal. Per tot això, i amb la finalitat de solucionar aquesta situació, comptaran amb poders considerables, com la força pública, l'execució de béns, la capció de persones i l'auditoria dels comptes dels oficials de la Generalitat repartits per tot el territori, de manera que es convertiran en l'única instància que jutjarà els fraus dels tributs propis de la institució, i també amb altres poders que adquiriran de les regalies del monarca, com ara l'organització

157. En el LVS, les disposicions que van de la 4.57 a la 4.65 de la Cort del 1365 (1) ja dibuixen la que serà l'estructura territorial de la Diputació mitjançant les localitats que acolliran les taules que recaptaran les generalitats. Es descriuen d'est a oest i de nord a sud, començant per les terres del Rosselló i del Vallespir i acabant a Tortosa. També s'insta els diputats del regne de Mallorca a elegir llocs i carregadors per a « metre e posar certes persones e guardes qui puxen cullir e reeebe tot ço que exirà de les coses demunt dites o vendre les dites imposicions generals ».

158. P. RIPOLL SASTRE, *La Generalitat de Cataluña bajo el gobierno del regente Pere Vicenç (1367-1369)*, p. 357, 359, 361 i 371.

de l'exèrcit o la seva convocatòria en determinades circumstàncies i mentre duri la proferta.¹⁵⁹

La figura del regent va durar fins el 1375, any en què la Cort General decideix restablir el sistema de govern col·legiat format per diputats i oïdors, i també convertir la figura del regent en regent dels comptes de la institució, tot i que en recuperaria la presidència de manera interina durant el temps que els diputats haguessin cessat.¹⁶⁰

4.4 Dualisme polític i superació de l'estamentalisme administratiu

El capítol 14 de la Cort del 1359 és molt il·lustratiu de la relació contractual que es produeix entre el rei i els estaments i que és encaminada a desplaçar el monisme polític en un moment que destaca per l'ús de la clàusula *cessante causa cessat effectus*¹⁶¹ i, per tant, dels supòsits pels quals el monarca perdria l'ajut ofert per part dels estaments. En aquest cas concret van ser 1) davant l'aplicació de la pau i treva durant més de dos anys, 2) si la treva fos d'un any o menys l'ajuda es continuaria recaptant i quedaria en mans dels diputats, els quals la reservarien per als afers de la guerra si aquesta tornava dins els dos anys següents o un tercer any, i 3) si la treva fos superior a un any però inferior a dos seria «collida» durant un any i quedaria sobreseguda, però si tornés la guerra es podria tornar a recaptar fins que s'arribés als dos anys íntegrament. La clau d'aquesta disposició en aquell moment és que hi havia dos anys per a «collir» l'ajuda; llavors, els supòsits giraven entorn d'aquests dos anys. Igualment, els supòsits eren acompanyats d'altres mesures, com ara que el rei jurés sota pena d'excomunicació (sentència de vet) a l'arquebisbe de Tarragona que no faria un ús privatiu dels diners del fisc, de l'erari, i que la recaptació que no s'ajustés als afers de la guerra es podria dedicar a altres polítiques públiques.

L'autonomia financera s'estava construint tot limitant l'actuació del monarca en tots els poders proporcionats pel *ius commune*. La disposició 35 parla clarament del principi *motu proprio*, de les regalies de gràcia, remissió (perdonar pagaments), sobreseïment (aturar el procediment), allongament (ajornar pagaments) o empara (embargaments en benefici propi); en definitiva, poders bloquejats que suposaven mesures antiabsolutistes. És una constant en tot el LVS la diferenciació entre la jurisdicció ordinària, regulada per la llei, i la jurisdicció delegada, la que el rei podia emprar per a «abusar» del seu poder. Per això, capítols com el 14 de la Cort del

159. *Ibíd.*, 371.

160. *Ibíd.*, 373.

161. *Vid.* M. Sánchez sobre el període de construcció del sistema fiscal català (1288-1345) en què apareix aquest principi, etapa anomenada per Henneman «període del subsidi de guerra» (*war financing*). M. SÁNCHEZ, *La fiscalidad real en Cataluña (siglo XIV)*, Anuario de Estudios Medievales, 1992, p. 367.

1373 prohibien durant la proferta que el rei pogués nomenar jutges *ad hoc* en les jurisdiccions ordinàries, que interferirien en la independència dels procediments oberts en aquelles jurisdiccions. Només ho podria fer en tres casos: per crims de lesa majestat (traïció, rebel·lió, sedició, etc.), falsa moneda o sodomia. Com es veurà, és una mesura que es troba en la majoria de Corts del LVS.

Considero rellevant per a la construcció del sistema dualista que no només es limités la possessió de les contribucions dels braços al rei, sinó que directament se li prohibís tocar o prendre aquests diners, ja que l'execució es faria per decisió de la Cort i només per les persones que aquesta nomenaria (disp. 16), en un moment en què, per altra banda, ja feia uns anys que s'havia establert el sotmetiment de la família reial i el seu entorn al pagament de tributs (disp. 4.71 del 1365), fet que situava la monarquia per sota de la llei. Paral·lelament a aquestes accions, l'autonomia fiscal s'anava articulant amb l'establiment de procediments administratius comuns, com van suposar els preceptes del capítol 16 del 1365, que van plantejar dos processos diferents: d'una banda, l'obligació de collectar i portar la moneda com a competència exclusiva de cada braç individualment, a causa dels diferents interessos pel que fa a la representació que tenien en el conjunt de la comunitat, però, d'altra banda, la despesa d'aquesta collecta seria mancomunada, de manera que s'integrava i esdevenia l'element comú i transversal. Per tant, la collecta representava els diferents interessos dels braços dins el General, i això feia que fos el reflex de l'estamentalisme. En canvi, la despesa representava la superació d'aquest estamentalisme, i feia que en la distribució hi hagués la solidaritat que portaria a un sistema de gestió conjunt.

Aquesta visió encara embrionària portaria a un General identificat com a corporació pública en les Corts posteriors, com a resultat del desenvolupament d'unes assemblees polítiques sorgides d'una economia orientada a la guerra, que assegurés el dret de consentir el tribut, el dret de participar de l'elaboració i la sanció de la llei, el dret de celebrar aquestes reunions de forma periòdica, l'elecció, per dir-ho d'alguna manera, més o menys democràtica dels representants del tercer estament, el control dels oficials reials i la participació en l'exercici de la justícia sobirana.¹⁶² El LVS compila les particularitats de tots aquests principis, com es pot veure en el capítol 87 del 1376, en què es condiona la proferta a la satisfacció dels greuges per via judicial (desenvolupat en altres disposicions com en la 14 del 1378, la qual destaca que es facin per justícia i no per govern, ja que implicaria que no hi hagués sentència, aspecte clarament vinculat al pactisme) amb la gratuïtat dels actes administratius i la promulgació de constitucions a instància dels braços i no del rei.

¹⁶². M. HÉBERT, *Parlamentar*, p. 10-11.

Aquesta dinàmica implicaria la multiplicitat de matèries tractades a la Cort i que apareixen al LVS. Es veu l'interès dels braços per a la regulació de matèries pròpies del dret penal, marítim, militar o processal, amb fortes mesures destinades a evitar l'evasió fiscal com a resultat d'un potent sistema tributari i financer que difícilment s'hauria aconseguit sense una estructura jurídica transversal als estaments. El descobriment de procediments complexos de finançament derivaran en un deute que, d'una banda, es convertirà en un problema, però que, de l'altra, donarà lloc a un alambinat sistema que es nodrirà de les generalitats, amb les quals es crearà una política favorable a aquestes mitjançant la unió econòmica i de mercat comú dels regnes i les terres de la Corona, com es pot veure quan es disposen les ordinacions sobre les imposicions i generalitats, i que, en definitiva, permetrà la continuïtat de la institució a causa de la ja dita fallida política d'amortització del deute.

5. Criteris d'edició

L'objectiu primordial d'aquesta tesi ha estat localitzar el LVS i fer-ne la transcripció d'acord amb els criteris que s'exposen a continuació. Com ja s'ha detallat, el ms. G-4 és el LVS i és, per tant, el que s'ha pres com a *codex optimus* o text base. El procediment seguit ha implicat la collació d'un conjunt de manuscrits (descrits codicològicament a l'apèndix 2) per a la identificació dels llocs deturpats originats durant la confecció del manuscrit i que posteriorment va copiar Pere Pau Vidal (ms. G-154); és el que l'edició final ha volgut reflectir mitjançant l'esmena *ope ingenii* dels errors de còpia, per omissió i d'altra naturalesa que provoquen la incomprensió del text. Qualsevol intervenció al text base va entre claudàtors, com ho són les lliçons afegides dels altres manuscrits (*adiec.*). S'afegeixen d'igual manera les rúbriques dels títols més significatives que apareixen en els testimonis per ajudar a entendre quin és el sentit de les normes que segueixen.

Per a la present obra s'ha optat per fer una edició modernitzada. L'aparat crític únicament disposa les variants dels diferents manuscrits rellevants i fonamentals per a la comprensió del text principal. També disposa totes les notes marginals de qualsevol mà i les que remetent a altres parts del manuscrit, però no registra les dades relatives a paraules i passatges repetits, figures, símbols, reclams o intervencions similars del text principal, ni tampoc la informació omesa pels testimonis que no sigui rellevant.¹⁶³

163. Com ja s'ha indicat, els treballs originals d'aquesta investigació van emprar la crítica textual únicament per a comprovar la filiació entre els manuscrits G-4 i G-154 i no per a la reconstrucció d'un arquetip; tot i això, es pot consultar l'edició crítica del text, amb tota la informació que la present edició ha considerat d'excloure, a P. RIPOLL SASTRE, *Llibre de Vuit Senyals (15th Century): an Edition, Legal and Comparative Study*, tesi doctoral, Universitat Pompeu Fabra, 2018.

El text es disposa per l'ordre en què apareix al manuscrit. El LVS pràcticament no enumera cap norma (capítols de Cort, ordinacions, constitucions, etc.). Per això s'ha decidit numerar tota la normativa amb xifres aràbigues entre parèntesis respectant la numeració establerta pels testimonis (els quals, en cas que numerin, utilitzen sempre xifres romanes). D'aquesta manera, tant la normativa omesa pel LVS com la que ometen els testimonis no afecta el criteri establert per aquests.¹⁶⁴ Quan hi ha més d'un protocol o algun altre tipus d'informació prèvia es numera amb xifres romanes per tal que la normativa pròpiament dita pugui coincidir amb la numeració dels testimonis; els escatocols segueixen la numeració aràbiga de la resta de normativa. Les característiques del contingut normatiu de la Cort del 1413 han provocat una numeració especial, com ja s'ha indicat a l'apartat 4.1. Les paraules escrites en llatí estan en cursiva quan apareixen en el text en català; no hi estan, en canvi, quan formen el text principal, els protocols i escatocols. Quan el text remet a altra normativa es disposa la citació entre cometes.

El text principal del LVS és obra d'una sola mà, la de Joan de Bellmunt. Després apareixen primordialment les mans d'Antoni Llombard i Pere Pau Vidal en les notes marginals, a les quals es fa referència mitjançant Llombard i Vidal en l'aparat. En alguns casos l'autoria és evident, en d'altres se n'especifica la possibilitat, mentre que en d'altres tan sols s'indica que la nota va ser afegida per una altra mà.

Tot i que se segueix el principi de mínima intervenció del text, s'han emprat els criteris actuals pel que fa a la puntuació, l'accentuació i l'ús de les majúscules. Es regularitza l'ús de les grafies *v/u*, *j/i* (aquesta última només en el text en català). S'han seguit els criteris de transcripció de la col·lecció «Els nostres clàssics» de l'Editorial Barcino, amb l'excepció dels casos de contracció vocàlica o quan queden restes gràfiques com duplicacions; les lliçons incloses en l'aparat també segueixen els mateixos criteris que el text principal. Pel que fa a l'ortotipografia, es transcriu en majúscula inicial *Cort* quan es refereix a la reunió del rei amb els estaments per diferenciar-la de la cort del rei o d'una altra autoritat; també *General* per referir-se al General de Catalunya i, per tant, a la *universitas Cathalonie*.¹⁶⁵ Les fonts de dret i les autoritats apareixen en minúscula (rei, papa, usatges, capítols, constitucions, etc.).

164. Com es podrà veure, una norma omesa pel LVS (que es disposa a l'apèndix) provocarà un salt en la numeració, alhora que una norma omesa pels testimonis provocarà la duplicació diferenciada d'aquesta norma que sí que apareix al LVS.

165. El General representa la institucionalització del *populus* català per mitjà del pactisme jurídic, fet que suposa el reconeixement de la dimensió política de la comunitat general. Sobre aquesta qüestió, *vid.* T. de MONTAGUT ESTRAGUÉS, *La monarquia i les institucions dels territoris. Les diputacions del General*, p. 368, dins E. BELENGUER I CEBRIÀ (ed.), *Ferran II i la Corona d'Aragó*, Barcelona, 2018; P. GROSSI, *El orden jurídico medieval*, Marcial Pons, Madrid, 1996, p. 199, i P. RIPOLL SASTRE, *La Generalitat de Cataluña bajo el gobierno del regente Pere Vicenç (1367-1369)*, p. 352.

LLIBRE DE VUIT SENYALS

[CORT DEL 1376]

Cort MCCCLXXVI

Capítols de la proferta feta en les Corts Generals celebrades
per lo senyor rey en Pere en la vila de Muntçó en l'ayn
de la nativitat de nostre senyor MCCCLXXVI

(1) [1r^a] Con los braçes de les ciutats, viles e lochs reyal de Cathalunya e del regne de Mallorques, en discòrdia dels braçes de la clerecia e de la cavalleria de Cathalunya qui no volien proceyr a als uns actes de la Cort tro al greuge per ells dat de les imposicions los fos satisfet, presentaren al senyor rey los capítols de la dita proferta ab çertes retencions e protestacions, jatsia que puy a la conclusió de la Cort los dits braçes de la clercia e de la cavalleria presentaren e assentiren als dits capítols.

[1r^b] Molt alt e molt excellent príncep e senyor. Segons que bé sab la vostra senyoria, vós havets convocades e manades e, ja LXX dies e més ha passats, començades a tenir e celebrar e celebrats e tenits encara vuy Corts Generals als habitants dels regnes d'Aragó, de València e de Mallorcha e del principat de Cathalunya en la vila de Muntçó per bon stament de vostres regnes e terres, en les quals Corts havets demanada graciosajuda e consell a ells per ocasió de la guerra voluntària e injusta que'l duch d'Anjou, segons que's diu, vos vol moure. Sabets encara, senyor, que en aquestes Corts tots los dits regnes e principat molts dies ha passats han acordat e deliberat concordantment e diffinitiva de donar a deffensió dels dits regnes e terres CCCXXV^m lliures de moneda barchinonesa de tern, de les quals fet compartiment entre los dits regnes e principat vénen e són stades assignades e tatxades certes parts als dits principat de Cathalunya e regne de Mallorques, segons que

Manuscrits collacionats: AB, excepte per a les disposicions que van de la 8.2.21 a la 8.3 (inclosa), que pertanyen a l'apartat de «Generalitats d'entrades e exides», a les quals s'hi afegeix a la collació el manuscrit C.

totes aquestes coses, senyor, [1v^a] són stades a vós publicades per tots los braços de les dites Corts e aparen o deuen aparer per lo procés de les presents Corts. És encara ver e cert, senyor, que après que la dita proferta és stada entre tots los dits regnes e principat concordada e la quantitat e temps d'aquella e la concòrdia en què tots los dits regnes e principat de ço eren es stada a vós, senyor, publicada e lo dit compartiment és stat fet, los braços del principat de Cathalunya e los síndichs del regne de Mallorca [han entès en ordonar e han ordonats los capítols de les condicions e de la forma de la dita proferta e de les parts qui d'aquella vénen o toquen als dits principat de Cathalunya e regne de Mallorques]¹ segons que devall són contenguts, exceptats alscons pòchs qui puy són stats [acordats]² per lo braç de les ciutats e viles reials de Cathalunya e alscons capítols faents per lo dit regne de Mallorques; e los dits capítols havien concebut e ordonats comunament en persones e nom de tots los tres braços de Cathalunya e del General del dit regne de Mallorques, entenents que tots los dits braços de Cathalunya ensemps concordantment e los síndichs del regne de Mallorques donassen e presentassen a vós, senyor, los dits capítols. Mas, per ço com après que aquests capítols foren stats axí concebut e ordonats, és stat mo[1v^b]gut contrast e debat entre los braços de la clerecia e de la cavalleria del principat de Cathalunya de una part e vós, dit senyor, de l'altra, per rahó de les imposicions quis leven per [concessions]³ vostres en les ciutats e viles vostres reials de Cathalunya, de les quals los dits dos braços de Cathalunya dien e pretenen sí ésser franchs ço que no són ni deuen ésser e demanen a vós, senyor, açò per greuge ço que greuge⁴ deu ésser dit, ço que no és, segons que vós, senyor, en aquestes Corts havets declarat, e han respost e dit a vós, senyor, en plena Cort e al braç de universitats de les dites ciutats, viles e lochs reials de Cathalunya que no entenen ne volen procehir a donar ne presentar a vós, senyor, los capítols de la dita e devall scrita proferta ne altres actes de les presents Corts tro lo dit, quells affermen, greuge sia per vós, senyor, revocat. E vós, senyor, havets requests diverses vegades lo braç de les dites ciutats e viles reials de Cathalunya e los síndichs del dit regne de Mallorques que ells almeys, en quant ells tocha, vos presentassen los capítols de les condicions [2r^a] de la dita proferta. E, finalment, après diverses requestes e instàncies per part vostra d'açò al dit braç reyal de Cathalunya e síndichs del dit regne de Mallorques fetes, havets per vostre canceller requests e amonestats ells que us presentassen dins cert spay de temps los dits capítols en altra manera que no ls reebriets d'equí avant, segons que d'açò apar [per carta presa]⁵ en poder

1. *adiec. AB.*

2. *ibíd.*

3. *En lloc de compensions, adiec. AB.*

4. si greuge *AB.*

5. *adiec. AB.*

d'en Berenguer Sagarra, scrivà vostre. Per ço, senyor, [lo dit braç]⁶ de les dites ciutats, viles e lochs reyls de Cathalunya e los síndichs del regne de Mallorques, en quant la dita proferta e les coses contengudes en los dits capítols toquen e poden tocar ells, volents e cobejants, quant en ells és, dar àviament e endreçament als afers vostres, senyor, e de la deffensió de la terra e servir e complaure a vós, [presenten a vós]⁷ senyor, los dits dejús scrits capítols ab protestació, condició e declaració expressa que per la presentació d'aquests capítols ni en altra manera no atorguen ni donen ni entenen ni sien vists atorgar ni donar res sinó ensemps e comunament ab los dits brassos de la clericia e de la cavalleria de Cathalunya, axí com [2r^b] en les dites Corts era stat comunament per tots ells acordat e no sens ells, ne que del dit braç de ciutats, viles e lochs reyls ne del dit regne de Mallorques e de les universitats o pobles per los quals hi són ne en lurs ciutats, viles e lochs sia res levat, cullit o pagat de o per rahó de la proferta en les presents Corts atorgada⁸ ni de les impositcions o generalitats en aquestes Corts ordonades de posar en Cathalunya ni despès o distribuït res d'aquella proferta, sinó en cas e ab condició que els dits altres dos braços de la clericia e dels barons, richs hòmens e cavallers e hòmens de paratge de Cathalunya realment e de fet donen e paguen axí com ells, segons que és stat ordonat per tots los dits braços concordantment e devall és contengut; e que dels prelats e religiosos e persones ecclesiàstiques e dels barons, richs hòmens e cavallers e de lurs hòmens e en lurs lochs e terres sien semblantment haüdes, posades, levades, cullides e pagades realment e de fet totes les dites impositcions, generalitats e drets en aquestes Corts per tots los dits braços de [2v^a] Cathalunya ordonades e ordonats en concòrdia e tot ço que de la proferta és, segons que devall se contenen, e despeses e distribuïdes⁹ en la deffensió, axí com en los capítols següents per tots los dits tres braços és stat ordonat, e no en altra cas o manera; e encara sots e ab les condicions, retencions, protestacions, manera e forma en les següents capítols contengudes, les quals sien haüdes tots temps per repetides e enteses en aquest acte e no sens aquelles ni en altra manera. *Plau al senyor rey que si lo subsidi atorgat per defensió de sos regnes e terres nos levave dels braços de la Església e dels barons, richs hòmens e cavallers de Cathalunya per la forma e manera que és stada ordonada concordablement per tots los dits III braços e per lo dit senyor ja auctorizada, que el dit cas no sia levat del braç de ciutats e viles reyls de Cathalunya ne del regne de Mallorcha. La tenor dels dits capítols comuns a tots los dits tres braços de Cathalunya e al regne de Mallorcha, los quals, segons que dit és [2v^b] eren stats concebuts, ordonats e concordats entre e per tots ells, és aquella quís segueix:*

6. En lloc de los dits, adiec. AB.

7. adiec. AB.

8. acordada AB.

9. contribuïdes AB.

(2) Con tots los braços de Cathalunya e de Mallorcha ensemps ab los altres braços dels regnes d'Aragó e de València proferiren en les dites Corts, a deffensió de sí mateix e de la cosa pública, CCCXXV mil lliures per I any e a aquella rahó mateixa per II meses après del dit any comptant prorata.

Con vós, molt alt e molt poderós príncep e senyor nostre lo senyor en Pere, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, de València, de Mallorcha, de Serdenya e de Còrsega e comte de Barchinona, de Rosselló e de Cerdanya, per bon stament de vostres regnes e terres hajats convocades e manades Corts Generals en la vila de Muntçó a tots vostres sotsmesos de tots los dits regnes e terres vostres deçà mar e de la mar constituïts, exceptats los regnes de Serdenya e de Còrsega; e, en aquestes Generals Corts vós, senyor, hajats demanada als braços de tots los dits regnes d'Aragó, [3r^a] de València e de Mallorcha e del principat de Cathalunya, en les presents Corts aplegats, graciosa ajuda per ocasió de la guerra ques diu ésser movedora voluntàriament e injusta per lo duch d'Anjou, donant-se dret en lo regne de Mallorques e els comdats de Rosselló e de Cerdanya per compra o cessió de l'infant o de la infanta de Mallorques, per la qual guerra, senyor, se seguirien irreparables dampnatges e perdició de vostres regnes e terres, si aquells en deffensió trobats no eren; e sia notòria cosa que vós no bastats bonament a la dita defensió sens ajuda de vostres gents, majorment com sia cert que'l dit duch d'Anjou fa grans aparellaments per terra e per mar per esvehir e ocupar los regnes e terres vostres, emperamor d'açò, los braços del principat de Cathalunya, ço és, lo braç dels prelat e persones ecclesiàstiques e lo braç dels barons, richs hòmens e cavallers e hòmens de paratge e lo braç de les ciutats, viles e lochs reials del dit principat de Cathalunya e los síndichs de la ciutat e regne de Mallorcha e de les illes a aquell adjacents, responents a la demanda per vós, senyor, en la dita Cort [3r^b] feta, pensan segons que dit és que vós, senyor, ni vostre patrimoni de present no bastàs a la dita defensió, moguts de la gran naturalesa e feultat que ells e lurs predecessors a vós, senyor, e als vostres e a honor e exalçament de vostra corona han e tots temps han haüda, han acordat ensemps ab los Generals dels regnes d'Aragó e de València en aquestes Corts mateixes ab los dits General de Cathalunya e síndichs de Mallorques comunament aplegats e no sens los dits Generals dels dits altres regnes e ab les condicions, retencions e maneres devall scrites, e no en altra manera, graciosament e no per deute quen sien tenguts ni obligats, mas per lur francha liberalitat de donar ensemps ab los dits altres regnes e no sens ells, a deffensió de sí mateix e de la cosa pública dels dessús dits regnes e terres d'Aragó, de València, de Mallorques e del principat de Cathalunya e no de negú altre, sens perjudici de cascú dels dits regnes e principat e de lurs furs, privilegis, usatges, constitucions, costums, usances e libertats e de cascún d'ells, ans ab salvament e sens dero[3v^a]gació d'aquells CCCXXV^m lliures en diners Barchinonins e en moneda de florins d'or d'Aragó,

a rahó de XI sous Barchinonins per cascun florí, segons que corren los dits florins en Cathalunya, la qual quantitat proferen e atorguen, axí com dit és, tant solament a I any e, segons aquella rahó, a II mesos après del dit any de continent següents, distribuent e compartint les dites CCCXXV^M lliures pagadores entre e per tots los dits Generals de tots los dits regnes e principat e començant a comptar lo dit temps de I any e dos mesos segons que devall se segueix. *Plau al senyor rey.*

(3) Lo compartiment fet de la dita proferta entre los dits regnes d'Aragó, de València e de Mallorques e el principat de Cathalunya, e en aquest capítol mateix ha II condicions sots les quals la dita proferta quant als dits II mesos derrers és feta.

És assaber que de les dites CCCXXV^M lliures per [tot]¹⁰ lo dit un any pach e sie tengut de pagar lo General del dit regne d'Aragó LXXVIII^M lliures Barchinones [3v^b] e lo General del dit regne de València LXVIII^MDCCCC lliures Barchinonines [e lo General de Mallorques]¹¹ XVIII^MD¹² lliures Barchinonines e lo General del dit principat de Cathalunya ab les illes de Manorcha e d'Iviça CLVIII^MDC lliures Barchinonines; e, per tots los dits dos mesos cascun dels dits Generals pach e sia tengut pagar a aquesta mateixa rahó prorata de temps e de quantitat; axí emperò e sots aquestes dues condicions la present proferta haja loch en e per los dits dos mesos, ço és, si en e per aquells serà e durarà la dita guerra; e si vós, senyor, dins aquells convocarets e celebrarets altres Corts als habitants dels dits regnes e principat vostres per provehir en sdevenidor a la deffensió d'aquells, en cas que més avant duràs la dita guerra, en altra manera, defallent qualsevol de les dues condicions, çes en los dits dos mesos e no haja valor en e per aquells la present proferta. *Plau al senyor rey.*

(4) Declarat que los XXVII^MCCCC florins d'or d'Aragó tocants Mallorcha e Cathalunya en los [4r^a] L^M florins quis donaren de la dita universal proferta a obs d'armar certas galeas, són enteses e deven ésser preses en compte de les parts qui vénen de la dita proferta a Mallorcha e a Cathalunya e, semblantment, fou puy dels altres L^M florins qui en la fi de les dites Corts se donaren a socors de Serdenya per tots los dits regnes e principat, jatsie d'aquestes derrers L^M florins en aquest capítol no haja menció, car capítols ne foren fets sparses per triat.

E, és cert que en les dites parts qui vénen e toquen als Generals dels dits regne de Mallorcha e principat de Cathalunya són encloses e enteses aquells XXVII^MCCCC

10. *adiec. AB.*

11. *Correxí, en lloc de e lo General del dit principat, València, Mallorques.*

12. XVIII^MD A.

florins d'or d'Aragó, los quals los dits Generals de Mallorca e de Cathalunya, ço és, los de Mallorca III^M florins e los de Cathalunya XXIII^MCCCC florins han contribuïts e meses en aquells L^M florins d'Aragó, los quals tots los Generals de tots los dits regnes e principat en aquestes Corts aplegats han atorgats a vós, senyor, a ops d'armar cert nombre de galeas per deffensió [4r^b] de la cosa pública. *Plau al senyor rey.*

(5) La protestació feta per los braços de les Corts que per lo dit compartiment no fos fet perjudici a algú dels dits regnes e principat, ans lo senyor rey haja a fer justícia entre los dits regnes e principat sobre lo compartiment.

Emperò, con sobre lo dit compartiment fet de les dites CCCXXV^M lliures entre los Generals dels dits regnes e principat alguns dels dits Generals entenguen e diguen aquell compartiment no ésser fet justament ne rahonable entre ells, segons les facultats e poder de cascú dels dits Generals, ans a alguns dels dits Generals ésser tatxada e assignada de les dites CCCXXV^M lliures massa gran part e a alguns dels dits Generals maça poca, per ço, tots los dits Generals volen e consinten, l'un General a l'altre *adinvicem* e protesten que per lo dit compartiment no sia fet ne vist ésser fet, calladament ni expressa, en alcuna manera a alcun dels dits Generals en aquestes Corts o proferta ne en altres es[4v^a]devenidores, alcun perjudici ni puscha ésser tret en esdevenidor per l'un dels dits Generals contra l'altre a conseqüència ne a eximpli, ans cascadun dels dits Generals romangue sobre açò en son ple dret en què eren abans de les presents Corts e de la present proferta. E, en les primeres e en totes les altres Corts Generals qui comunament se tinguen d'aquí avant als dits regnes de qualque proferta que comunament facen, puxe ésser e sia fet ent[r]e ells rahonable e just compartiment, segons les facultats e poder del cascú dels dits Generals e pensades altres degudes circumstàncies, no contrestant en res lo dessús dit compartiment en les presents Corts fet, no contrestants qualssevol alt[r]es coses en los presents capítols e en los capítols de les profertes o parts qui'n vénen als altres regnes dites o contengudes; e que semblant protestació e salvament sia en los capítols de cascun dels Generals dels dits regnes d'Aragó e de València. E que vós, senyor, per avant, axí com és contengut en lo procés de les presents Corts, appellats los deputats de cascun dels dits regnes e principat, façats justícia en lo dit compartiment. *Plau al se[4v^b]nyor rey.*

(6) Atorga la dita proferta quítia de tots salaris e messions si los altres regnes d'Aragó e de València semblantment donen ab veritat quíties les lurs parts e no en altra manera.

E les dites quantitats per lo dit any ab ço que'n vendrà, en son cas, per los dits dos mesos als dits Generals de Cathalunya e del regne de Mallorques, atorguen e

proferen los dits Generals de Cathalunya e de Mallorques, ço és, cascun d'aquests Generals la sua part de dar a la dita deffensió quíties e netes de tots e sengles salaris de tots deputats e de tots assessors, advocats, procuradors, notaris, scrivans, cullidors, commissaris, porters e de tots altres qui, per rahó de la present proferta, treballen o treballaran e de totes messions quís fassen per la culleta o administració de la present proferta o, en altra manera, per rahó o ocasió d'aquella, axí que tots aquests salaris e messions sien pagats e satisfets d'altres béns dels Generals del dit principat e regne e no sien deduïts ne levats de les dites quantitats principals; [5r^a] però, açò és entès si e en cas que les altres quantitats qui vénen als dits regnes d'Aragó e de València se donen ab veritat semblantment quíties e netes de totes les dites coses e no en altra manera, per ço que egualtat sia entre tots los dits Generals en açò observada. Quant és dels mogubells, usures, interessess e menys caps qui hauran a dar o a fer per anticipacions e manleutes, si algunes se n'hauran a fer de o sobre la dita proferta, ja és provehit en lo prop següent capítol quant ni en quin cas se pagaran de la dita proferta e quant ni en quin cas se pagaran dels altres béns dels dits Generals de Cathalunya e del regne de Mallorcha. *Plau al senyor rey.*

(7) Per quines pagues e térmens Cathalunya e Mallorcha han a dar les lurs parts a la deffensió de la cosa pública e en quin cas los mogubells se pagaran es deduïran del do e en quin cas se pagaran dels altres béns dels Generals de Mallorcha e de Cathalunya.

Que les quantitats qui de la dita proferta vénen a les parts del principat de Cathalunya [5r^b] e del regne de Mallorques, havent loch la dita proferta, sien pagades e dades a la deffensió de dos en dos mesos en la fi dels dits mesos per eguals pagues; e, si per ventura per alguna necessitat o cullyta, les dites pagues nos podien sperar per los dits térmens e sobre aquelles abans del terme se havien a pend[r]e manleutes, que tots mogubells, usures, interessess e messions qui per les dites manleutes se haurien a dar o pagar axí als prestadors o creedors com a cambiadors, los quals haurien ésser emprats per los deputats de fer-lus taula, com en altra manera, sien pagats e pagades e deduïdes de les dites quantitats principals de la dita proferta, ço, en cascú dels dits principat de Cathalunya e regne de Mallorques de la part quin ve a cascú, exceptat, emperò e declarat, que en lo començament de la dita guerra, [si aquella guerra]¹³ serà o en qualsevol partida del temps de la present proferta si cas de necessitat o de cuyta ocorrerà, sia e dege ésser anticipada, bestreta e dada e manlevada una paga de dos mesos solament en cascú dels dits principat e regne a càrrech de cascun als affers de la deffensió, [5v^a] sens que de mogubell, usura, interès o messions, qui per anticipació o man-

13. *adiec. AB.*

leuta d'aquella una paga s'eurien a dar e a fer, no pogués ésser res deduït de les dites quantitats. Mas, si per ventura alcuna de les dites pagues se tardave ultra son terme de dos mesos, en aquest cas, tots mogubells, usures, interéssers e messions qui per triga e tarda d'aquella paga se haurien a dar o a pagar se pagassen d'altres béns dels dits Generals e nos pusquen deduir de la dita quantitat principal de la dita proferta, com en aytal cas lo General fos en triga e en culpa de la paga quis tardaria ultra son terme. E açò entenen los dits General de Cathalunya e síndichs del regne de Mallorques, si en cas que ls Generals de les altres regnes d'Aragó e de València atorguen e façen açò mateix o semblant e no en altra manera. *Plau al senyor rey.*

(8) Capítol qui ha diverses clàusules e capítols e són ordonades e contengudes les imposicions generals dels blats e de les carns e les genera[5v^b] litats de què deu exir en Cathalunya la part tocant a Cathalunya en la dita proferta.

E les dites CLVIII^MDC lliures e ço que prorata d'aquelles, en son cas, vendrà per los dits dos mesos, ordona la dita Cort e lo General de Cathalunya que sien tretes e haüdes en lo dit principat de Cathalunya per les vies, manera e forma següents:

(8.1) Primerament, ordona la present Cort e lo dit General de Cathalunya que per I any e mig continus qui començen el primer die del mes de noembre prop vinent sien posades novellament e s leven e s paguen en tot lo dit principat de Cathalunya imposicions generals en e dels forments e blats qui s'i despendran segons ques segueix:

(8.1.1) És assaber, per quartera de Barchinona de forment IIII diners barchinonins fets e per quartera de mestayll, en què haja la major partida forment, III diners [barchinonins];¹⁴ e, per quartera d'altres qualssevol mestaylls e d'ordi e de tots altres blats e mestures a mesura de Barchinona [6r^a] II diners, e que en los altres lochs del principat de Cathalunya en quals no corre semblant quartera o mesura de Barchinona sia haüda rahuda rahó segons més e meyns comptant o carregant en la mesura més o meyns segons ques comportarà ab la quartera de Barchinona. En la qual imposició pach e sia tengut de pagar tota manera de gents habitants e passants e en qualsevol manera atrobats seran dins lo dit principat de Cathalunya, però, és entès que en aquesta ajuda no paguen les persones ecclesiàstiques ni los barons, cavallers ni hòmens de paratge ni ciutadans ni hòmens de vila que han lochs o castells ni lurs companyes, aquelles, però, que en sa casa e de sa messió viuran axí però dels blats que tots los dessús dits despendran en son castell o castells, loch o lochs ni los clergues ni persones ecclesiàstiques dels blats que molran a lur provisió e de ses companyes, axí com dit és, o[n] que'l molguen.

14. *adiec. A.*

(8.1.2) E que les dites impositicions de gra quis molrà sien pagades als molins o en aquell loch o per aquel[6r^b]la manera que als deputats residents en Barchinona o a aquells a qui ells [h]o comanaran sia viares que mils e pus profitosament e sens frau cullir e haver se pusquen.

(8.1.3) Encara més, ordona la dita Cort o lo dit General de Cathalunya que per dar compliment a la deffensió que's necessària segons que'n tanyerà a Cathalunya sia posada impositió general en tot lo dit principat de Cathalunya, la qual dur es leu e s pach per tot lo dit temps d'un any e mig en e de les carns que's despendran dins lo principat de Cathalunya, és assaber, per cascú moltó, XII diners barchinonins; e per cascun bou o vacha, V sous barchinonins; e, per cascun vedell o vedella de leyt, II sous barchinonins; e per cascun jònech o jònega, és assaber, bou, vedell que haje I any e queacom més, III sols; e per cascun crestà, VIII diners; e per cascuna cabra e ovella, VI diners; e per cascun cabrit o anyell axí mascle com femele, IIII diners; e per cascun porch o truge que's desfarà en carniceria, II sous barchinonins; les quals quantitats pach lo carnicer qui tallarà o desfarà les dites carns [6v^a] per vendre o altres qualsevol qui les dites carns desfaçen o desfer façen, exceptats, emperò, los porchs e truges dessus dites que no sien tenguts de pagar sinó d'aquells quis desfaran en les carniceries; e exceptades encara tota manera de carns que cascun farà salar per a provisió de sa casa, comenant tota francha e líbera administració als deputats de fer totes aquelles bones e sànies provisions que'ls serà vist axí en exeguir les coses dessus dites con en vendre aquelles. E en la dita impositió de les carns pach e sie tengut de pagar lo senyor rey, el senyor duch e la senyora duquessa e tota manera de gents, axí clergues e persones ecclesiàstiques com barons, cavallers e hòmens de paratge e totes altres gents de qualsevol estatment o ley sien, axí en lurs castells e lochs propis com en qualsevol altres lochs dins lo principat de Cathalunya, sens alcuna excepció e contrast.

(8.1.4) Emperò, entén la Cort e vol que les dites novelles impositicions dels blats o farines e de les dites carns duren solament, segons que tocat és dessus, del primer dia del mes [de noembre]¹⁵ del present ayn a I any [6v^b] e mig de lavors avant contínuament següents e no pus; e, complit lo dit any e mig, d'equí avant no duren ni's leven, ans sien finides e casses e nules e de totes extinctes.

Generalitats

(8.2) Ítem, ordona més avant la dita Cort e lo dit General de Cathalunya, per fer e haver compliment a la dita proferta o quantitat que lin ve, que en les generalitats de Cathalunya sien fets los enadiments devall scrits; e axí mateix, per ço com

15. d'agost AB.

algunes mercaderies e robes la present Cort carrega molt en los dits anadiments, ordona que en algunes altres mercaderies e robes, qui eren massa carregades e no n'ixie sinó fort poch, sien fets los tempraments dejús scrits; e que totes aquestes generalitats, segons que en la present Cort són ordonades, se començen a posar e levar, ço és, aquelles del tayll o del segell de la cera el primer dia de juy n de l'any present e aquelles de les entrades e exides el primer dia d'agost del present any, car ja tro en aquests térmens són venudes per lo dit General o deputats d'aquell les generalitats antigues.

(8.2.1) [7r^a] Primerament, que sien anadits a la generalitat o dret del sagell del tayll dels draps de lana, axí estrayns con de la terra quis vénen a tayll dins Cathalunya, dos sous [barchinonins per lliura de diners ultra los II sous]¹⁶ qui ja per ordinació d'altres Corts de Cathalunya passades se'n paguen, axí que del dit primer dia del mes de juy n de l'any present a avant sien pagats per lliura de diners, comptant a diners barchinonins, per lo venedor com lo ven per dret de generalitat del tayll dels draps de lana, entre la generalitat vella e novella IIII sous.

(8.2.2) Ítem, tothom qui faça o faça fer drap de lana per son vestir e tot draper qui tallarà o tallar farà drap de son obredor per son vestir e de ses companyes e tots altres qualssevol, paguen ultra lo dret de la bulla, per lliura de diners del preu o valor del dit drap, per lo dret quy hy era posat e per aquell qui ara s'i posa IIII sols.

(8.2.3) Ítem, tota persona de qualque stament o condició sia qui metrà en Cathalunya draps strany s per son vestir o de ses companyes qualssevulla, pach con lo metrà, per lliura de diners e lavors hi haja ésser posat lo sagell [7r^b] de la cera per lo dret ja posat e per aquell qui ara s'i posa, IIII sous.

(8.2.4) Ítem, con en los casos següents sien stats moguts diverses contrasts, ordona la dita Cort que de tot drap o draps, vulles sien entegres o escapulons quis tallaran per vestir, vulles sien donats per amor de Déu o per altra qualsevol rahó, abans que sien tallats, sie pagat per aquells, posat que aquells draps quant foren comprats no fossen comprats per intenció de tallar-los a vestir, per lliura de diners per lo dret ja posat e per aquell qui ara s'i posa, IIII sous.

(8.2.5) Ítem, per squivar fraus e contrasts que tot die se esdevenien en les generalitats dels draps següents, ordona la Cort que tots cadins strets, draps banyolenchs e altres de semblant sort, sargues stretes e miges lanes quis façen o's venen per tallar a vestir, paguen e hajen a pagar, per lo dret qui ja hi era posat e per aquell que la present Cort hi posa, per lliura de diners IIII sous.

(8.2.6) Ítem, sarzils strets paguen per lliura de diners, II sous.

(8.2.7) Ítem, tots draps o scapolons strany s [7v^a] o de la terra qui s'apparellen en quals lochs se vullen del principat de Cathalunya e aquells vullen per vestir ha-

16. *adiec. AB.*

jen a pagar en lo loch on seran apparellats e, encara, si'ls volen traure del principat de Cathalunya, pus que'ls vullen per vestir, per lliura de diners, IIII sols.

(8.2.8) Ítem, que tots fustanis tints e no tints stranys o de la terra o stamenyes quis venen o's façen per vestir paguen e hagen a pagar, abans que sien tallats, ço és, per lo venedor o per aquell o aquells qui'ls faran fer, per lliura de diners del preu o valor, II sous.

(8.2.9) E con [davant]¹⁷ la dita Cort sia proposat que per lo gran càrrech qui posat és en los draps de grana qui s'apparellen e prenen tint dins lo principat de Cathalunya, se seguesque que aquells qui los dits draps volran tînyer per esquivar lo càrrech dessús dit trahen aquells de la terra portant-los en altres diverses parts fora lo principat de Cathalunya per fer dar a aquells lo dit tint de grana; e noresmenys, per moltes e diverses frauds que per lo càrrech dessús dit se seguxen, la dita Cort, haüda sobre açò plenera in[7v^b]formació, volent provehir a tot profit del dit General, pensant que alleujar del dit càrrech és crexer les generalitats per la rahó dessús dita, per ço, ordona e vol la dita Cort que axí com fins al die de vuy ere posat de càrrech a cascun drap quis tenyís de grana XXV sous, pach X sous.

(8.2.10) Ítem, més vol e ordona la dita Cort que tota scarlata morada, clara, scura a què sia donada grana, pach, ço és per drap entir, VII sous.

(8.2.11) Ítem, tota sanguínea, colea, cendrea, cardanalat, rosat e tots altres draps qui prenguen ho hagen grana, segons aquestes colors, paguen per cascun drap entir IIII sous.

(8.2.12) Ítem, tots scapolons qui prenguen grana paguen prorata segons les quantitats e diversitats dessús dites.

(8.2.13) Ítem, tot drap entir en què sia dada polç de grana pach IIII sous; e si és escapuló, pach prorata segons més o meyns.

(8.2.14)¹⁸ Ítem, que de tot drap de lana de pinte ampla de XXI^a ligadura e de XXI^a ligadura ensús, sie que y haja gra[8r^a]na o no grana quis faça en Cathalunya, sien pagats com exirà del parayre, per lo dret de la bulla ultra [les altres quantitats dessús posades als draps en que ha grana, ço és, de cascú drap entir VI sous].¹⁹

(8.2.15) [Ítem, que de tot drap de XXI^a ligadura ensús quis faça en Cathalunya sien pagats com exiran del parayre per dret de la bolla, ultra]²⁰ ço que pagaran segons que's ordonat dessús si grana hi havia, IIII sous.

(8.2.16) E per ço com en los draps d'or e d'argent e de seda, axí brocats d'or e d'argent com d'altres, e veluts, xamellots, taffatans e sendats se usen molt de vestir en lo dit principat e alguna generalitat ni dret posat no y sia, mas solament

17. En lloc de donant, *adiec.* AB.

18. Aquesta prov. i la següent apareixen fusionades en una al ms. degut a l'*homoioteleuton*.

19. *adiec.* AB.

20. *ibíd.*

III diners per lliura per la entrada axí com en les altres mercaderies; e rahó evident demostra que los dessus dits draps no degen ésser vestits sens alcun càrrech, pus que aquells de lana de que la comuna gent e [pobre]²¹ s'i vest són tant carregats, per ço, ordona la dita Cort que tot drap d'or e d'argent e de seda, axí brocats d'or e d'argent com d'altres e veluts e xamellots e taffatans e sendats quis tallaran en Cathalunya per vestir, paguen e sien tenguts de pagar, com se vendran sis venen o en altra manera com se tallaran per vestir o per metre en qualsevol aparellament o obra, per lliura de diners del preu, I sou.

(8.2.17) [8r^b] E que per les compradors o cullidors del dit dret hi sie posat I segell de cera com se vendran, a senyal de aquell loch on los dits draps se vendran en senyal que ha pagat lo dit dret.

(8.2.18) Ítem, que de tot fres e savastre e fil d'aur e d'argent, perles e pedres precioses, encastades e no encastades, sien pagats per lo venedor per lliura de diners del preu, com se vendra, I sou.

(8.2.19) És emperò entès, que si les dites coses seran venudes, [comprades]²² o baratades per fer-ne mercaderia, que no sien tengudes de pagar sinó a la entrada o a la exida, car solament és intenció de la dita Cort que's pach lo dit dret com se despendrà en vestir o en altres coses que's tallaran o's meten en qualssevol arnesos o obres.

(8.2.20) Ítem, declara e ordona la dita Cort que pus les coses demunt dites hauran pagat lo dret demunt ordonat en I loch que no sien tenguts de pagar en alt[r]e.

[Generalitats d'entrades e exides]²³

(8.2.21) Ítem, en quant la present Cort ha [8v^a] ordonat que sien affits II sous per lliura al tayll dels draps, segons dessus se conté, e sia rahó que pus de una part posa càrrech, d'altre part sens [dan]²⁴ del General leu e alleuge càrrech, majorment com experiència haje mostrar en diverses coses que alleujant aquelles en part del càrrech que posat hi era n'exia molt més en profit dit²⁵ General en quant per la dita rahó són squivats tots frauds; per ço, la dita Cort vol e ordona que del primer die del mes d'agost prop vinent a avant sie tolt I diner per lliura de diners de les entrades e exides, en tant com axí com hi eren posats per la Cort de Cathalunya celebrada en Leyda prop passada III diners per lliura, no y sien posats

21. *En lloc de poble, adiec. AB.*

22. *En lloc de comparades, adiec. AB.*

23. *adiec. AB, a partir d'aquí i fins la provisió 8.3 (inclosa) s'afegeix a la collació el ms. C.*

24. *En lloc de un, adiec. ABC.*

25. *del dit ABC.*

ni levats del dit die a avant sinó II diners per lliura, los quals II diners se hajan a levar per la forma següent:

(8.2.21.1) És assaber, que totes mercaderies e robes que entren e isquen en e del principat de Cathalunya per mar o per terra o per aigue dols, exceptades les coses dejús scrites, paguen e sien tengudes pagar entrant e ixent, per lliura de diners de ço que les dites mercaderies e robes [8v^b] hauran costat, II diners.

(8.2.21.2) E, per ço com per la sterilitat del temps totes les naus e vexells que són girats a portar gra de Sicília e d'altres parts squivant los viatges d'ultremar per la dita rahó e per los càrrechs qui y eren posats en les mercaderies entrant e ixent en e del principat de Cathalunya, per la qual cosa se segueix en lo dit principat gran freytura de especiàyria e d'altres coses a conservació de sanitat necessàries, perquè [desijant]²⁶ provehir a la fretura e necessitat dessus dita e pensant la present Cort que alleujant del càrrech de les robes que vénen d'ultramar se faran més fahenes de mercaderia d'aquelles robes que no feyen ab lo gran càrrech que y era, ordona la dita Cort que tota nau o vexell que'l dit viatge d'ultramar farà e fer volrà, que de qualsevol mercaderia que aport d'aquelles parts no sia tenguda de pagar per la entrada per lliura de diners de ço que les dites mercaderies e robes d'ultramar hauran costat sinó I diner.

(8.2.21.3) E, si algunes mercaderies e robes [9r^a] se entrevenien entrant o ixent, les quals no haguessen [costat]²⁷ cert preu, aytals mercaderies e robes paguen e sien tenguts de pagar segons la valor o stimació d'aquelles.

(8.2.21.4) E que totes altres generalitats, drets que les dites mercaderies e robes fossen tengudes de pagar a l'intrant o ixent de Cathalunya sien levades e toltes axí que no paguen sinó los drets demunt posats; e que la present ordinació començ al primer dia d'agost prop vinent per ço com les dites generalitats d'entrades e exides són ja venudes t[r]o en aquell temps, però, vol la dita Cort que d'aquesta ordinació sien exceptades les coses següents, les quals paguen axí com se segueix:

(8.2.21.4.1) Primerament, ne són exceptats tots draps stranys de lana de qualsevol sort sien, los quals paguen entrant e ixent en Cathalunya, per lliura de diners, III diners.

(8.2.21.4.2) Ítem, ne són exceptats forment, ordi e avena e tots blats grossos e menuts e legums, carnatge e vi qui entraran en Cathalunya, les quals coses no paguen res de entrada, mas, si les dites [9r^b] coses eren tretes de Cathalunya paguen, per lliura de diners a la exida, I sou.

(8.2.21.4.3) Emperò, si los dits forment, blats, legums, carnatge e vi exien de Cathalunya per portar-ho en les illes de Mallorca e de Eviça e de Manorcha, en aquest cas no sien tenguts de pagar per lliura sinó I diner.

²⁶. *adiec. ABC.*

²⁷. *En lloc de constat, adiec. ABC.*

(8.2.21.4.4) És entès, encara, que si algun baró o rich hom o altra persona de Cathalunya poblat o havent loch en Aragó se'n volrà portar blat o blats per sa provisió de les rendes que haurà en Cathalunya, no sie tengut pagar lo dit dret.

(8.2.21.4.5) Ítem, ne sien exceptats [vi],²⁸ carnsalada, legums, aylls, panaticha e altres victualles qui sien meses a provisió de naus o d'altres vexells de mar qui sien de cathalans, les quals coses paguen a la exida per lliura de diners, III diners.

(8.2.21.4.6) Ítem, ne sien exceptats forment, ordi e avena e altres blats g[r]os-ses e menuts e legums qui isquen del dit principat e fossen portats en lo regne e illa de Serdenya e en la ciutat e regne de Mallorca, les quals coses en aquest cas paguen per lliura de diners, I diner. Emperò, si en la dita ciutat e regne de Mallorca feyen o posaven exacció o dret en les mercaderies o robes qui d'aquell regne vengués en esta terra, pus greu que aquesta exacció d'aquest capítol, la Cort comana e remet als deputats residents en Barchinona que ells a lur bona coneguda pusquen posar a hòmens de Mallorca, entrant e ixent en esta terra, aquelles imposicions e drets que'ls sia viares.

(8.2.21.4.7) Entén emperò e vol la Cort que aquells qui les dites coses trauran d'esta terra per portar-les en les dites illes de Mallorca, de Manorcha e de Iviça, hagen a dar seguratat que ho portaran al dit regne e que n'hagen a portar certificació als cullidors dels dits drets d'esta terra.

(8.2.21.4.8) Ítem, [entén]²⁹ la dita Cort que'ls dits blats e legums, si seran portats d'esta terra en les illes de Manorcha e de Iviça, paguen solament, per lliura de diners, I diner, e açò per tal com les dites illes de Manorcha e d'Iviça contribuexen ab lo principat de Cathalunya.

(8.2.21.4.9)³⁰ Ítem, ne sien exceptats de la dita ordinació tota vexella d'argent, joyes e armes que algun traurà o metrà [9v^b] en e de Cathalunya per son propi ús e aparell e no per via de mercaderia, axí que entrant ne ixent aytals coses, si nos metien o's traïen per via de mercaderia, no paguen alcun dret; però, en açò sia considerada e arbitrada la condició de la persona qui aytals coses metrà o traurà, entenent e ordonant la dita Cort que de totes les dites coses en aquest capítol contengudes qui seran meses en Cathalunya per via de mercaderia sien pagats a la entrada per lliura de diners, I diner.

(8.2.21.4.10) E, si seran trets per mercaderia fora Cathalunya paguen, per lliura de diners, VI diners.

(8.2.21.4.11) Ítem, que les mercaderies e draps que iran en fires fora Cathalunya o aquelles qui vindran en les fires de Cathalunya no paguen generalitat de entrada ni de exida sinó de les mercaderies e draps que venudes haurien en les dites

28. *adiec. ABC.*

29. *ibíd.*

30. *El ms. omet abans la disp. 1 ap.*

fires; emperò, que si comprat havien que paguen, si són mercaderies, a la entrada o exida, per lliura de diners, II diners.

(8.2.21.4.12) E, si són draps de la terra paguen, per lliura, I diner.

(8.2.21.4.13) Ítem, ne sien exceptats tots vexells de mar de Cathalunya quis venen [10r^a] a persones strangeres e tota fusta apta a vexells de mar, los quals sien tenguts de pagar per exida, [per lliura]³¹ de diners, VIII diners. Declara, emperò, la dita Cort, que no ha per strangers los hòmens de les dites illes de Mallorca, de Manorcha e d'Iviça.

(8.2.21.4.14) Ítem, ne sien exceptats tots cavalls, roçins, muls e mules, egüens e asens, los quals paguen a la exida, si exiran de tota la senyoria, regnes e terres del senyor rey, per lliura de diners, V sous.

(8.2.21.4.15) Emperò, si eren trets per ús d'aquells quilhs hic traurien o si eren trameses a grans senyors per donar, que no sien tenguts de pagar res, però, que sien considerades les persones a coneguda dels deputats.

(8.2.21.4.16) Ítem, ne sien exceptades totes lanes, les quals paguen a la exida de Cathalunya per lliura de diners, III diners e, a la entrada, paguen, per lliura de diners, II diners.

(8.2.21.4.17) Ítem, tota persona qui traurà fora Cathalunya algun bestiar per tondre que haja a pagar per la lana d'aquell bistiar la generalitat demunt ordonada sobre les di[10r^b]tes lanes; noresmeyns, haja a dar seguretat que si aquell bistiar venien fora Cathalunya [e aquell no tornaven en Cathalunya]³² que paguen del carnatge e per la dita exida qui és, per lliura de diners, I sou.

(8.2.21.4.18) E, si lo dit bistiar exirà de Cathalunya per péxer don la seguretat dessus dita, ço és, de pagar sis venia fora Cathalunya, per lliura de diners, I sou.

(8.2.21.4.19) Ítem, que negunes mercaderies o robes ne coses alsunes quals-que se sien o qualque nom hajen qui [no]³³ costen o no valguen més de V sous no paguen generalitat ne dret alcun entrant ni ixent.

(8.2.21.4.20) Ítem, com per ordinació del senyor rey sia inibit que negú de qualsevol stament, ley o condició sie no gos traure del dit principat or ni argent, axí en massa com amonedat, ne billó de qualsevol ley sie, exceptats florins d'Aragó, vol e ordona la dita Cort que si per licència del dit senyor o per relevament de la dita inibició o per qualsevol altra manera que dir ne ymaginar se puxe, or o argent, axí amonedat com en massa, ne billó de qualsevol ley sie si no los dits florins d'Aragó exien de [10v^a] Cathalunya, que pach e sie tengut de pagar a la exida, per lliura de diners, IIII diners, però que les dites coses no sien tengudes de pagar res a la entrada.

31. *adiec. ABC.*

32. *ibíd.*

33. *ibíd.*

(8.3) E arbitren e fan compte los dits braços de Cathalunya que ab ço que sobre e roman cascun any de les generalitats antigues e ab los diners que hom porà trer e haver per via de vendes de censals morts e de violaris sobre les generalitats novelles ara afites el tayll dels draps e ab ço que d'aquestes generalitats novelles sobrerà pagades les pensions dels censals e violaris quis vendran; e, ab ço que de les dites novelles imposicions dels blats e de carns exirà porà lo General de Cathalunya haver compliment a la dita quantitat que li ve de la dita proferta sens posar altres ne majors càrrechs en la terra. *Plau al senyor rey tot ço que és contengut demunt del loch intitulat VIIIe capítol a ençà.*

(9) És dat poder als deputats de fer totes ordinacions e provisions per esquivar fraus en les dites imposicions e generalitats e d'açò mateix és lo capítol [10v^b] XI, e en aquest IXe capítol és ordonat que sien dades sentències de vet franchas de tot salari e dret contra totes persones qui les dites imposicions e generalitats frau daran.

E per cessar fraus ques porien esdevenir sobre les coses dessus dites, és acordat que ls deputats residents en Barchinona hajan tot complit poder de ordonar aytant com a ells serà vist faedor e fer totes provisions per cessament de les dites fraus, les quals provisions hajan aquella efficàcia e valor que haurien si per la Cort eren fetes; e encara, sien posades sentències de vet e publicades per les trones contra qualssevol persones qui frau daran les imposicions o generalitats dessus dites; e, que l'archabisbe o administrador de la Església de Terragona e tots los bisbes de Cathalunya o lurs vicaris o officials hajan a dar o publicar, com requests ne seran per los dits deputats o per lo regent los comptes, les dites sentències sens algú salari e franques de tot dret quen poguessen demanar; e que lurs scrivans, letres, cartes e scriptures daquèn fahe[11r^a]dores hajan a fer e dar per salari just e rahonable, no implicant en los salaris d'escriptures salaris ne dret alcun pertanyents als ordinaris per les sentències dessus dites, mas solament demanant just salari de les scriptures. *Plau al senyor rey.*

(10) És provehit e ordonat que ls deputats puxen taxar e prear a lur arbitri les dites imposicions e generalitats en aquelles terres hon no's poran haver profitosament e leal, havent sguart a nombre de menjadors e de fochs etcètera; e que tots officials hagen a fer execució segons que serà stimat per los deputats e d'açò mateix ha en lo capítol XIIIe e LXXXIII.

Encara ordona la dita Cort que si algun o alguns de qualsevol dignitat, condició o stament sie amagadament o palesa contrestava o dava obra o fehia frau alcuna, que les dites imposicions ara novellament posades e ordonades per la dita Cort, axí en la farina o blats com en les carns e, encara, en los II sols que són affits

per lliura al tayll del drap e, encara, en les generalitats que són [11r^b] posades e ordonades en les Corts passades e altres coses per la present Cort ordonades no cullissen o levassen bé e profitosament e leyal a profit del dit General en lurs terres, ciutats, viles, castells e lochs situats dins lo principat de Cathalunya per la forma contenguda en los capítols sobre açò fets, que los dits deputats residents o la major partida d'ells ab lo regent los comptes de la Deputació ensemps puxen taxar e prear a lur bona coneguda en arbitri les impositcions e coses dessus dites, havent sguart quants menjadors porà haver en aquella terra, ciutat, vila o loch on lo dit contrast, frau o destorb serà fet o havent encara esguart en les dites generalitats en ço que's solien vendre e valer comunament, uns ayns ab altres, en temps passat; e que'ls governadors de Cathalunya e de Rosselló e altres oficials reyal's, a requesta dels dessus dits deputats o de la major part d'aquells o del regent los comptes, hagen a fer execució e execucions de les dites coses, segons la extimació feta per los dessus dits deputats e regent encontinent sens tota excusació, sots pena de perdre lurs [11v^a] officis e de la merçè del senyor rey, segons que açò devall se compte pus largament en altre capítol qui comença «Ítem, que vós, senyor, e lo senyor duch etcètera». [*Plau al senyor rey*].³⁴

(11) En aquest capítol és contengut que totes les ordinacions e provisions fetes en qualssevol Corts passades a bé de les generalitats romanguen en lur plena força e valor; e que'ls deputats pusquen fer tot ço que'l senyor rey e la Cort porien perquè les impositcions e generalitats dessus dites sien haudes profitosament e sens frau e sien mantengudes.

Ítem, vol e ordona la dita Cort³⁵ que tots los capítols, ordinacions e provisions qui són stades fetes en qualssevol Corts passades a conservació, fortificació e bé de les generalitats de Cathalunya sien e romanguen en lur plena força e valor e ques stenen a totes les generalitats novellament ordonades; e que'ls deputats residents en Barchinona ab lo regent los comptes de la dita Diputació puxen exeguir e usar d'aquelles, encara fer e ordonar totes provisions altres e ordinacions a bé e utilitat de totes les generalitats en la [11v^b] present Cort ordonades, axí per imposament de penes com en altra qualsevol manera; e puxen encara fer sobre les coses en lo present capítol contengudes, és assaber, per cullir e levar les dites generalitats e altres coses en la present Cort ordonades a utilitat e sens frau del General, tot ço que altres deputats elets en les altres Corts passades fer podien e tot ço que lo senyor rey e la present Cort porien, car axí plau al dit senyor e a la dita Cort per manteniment de les dites generalitats e impositcions. *Plau al senyor rey*.

34. *adiec. AB.*

35. *Assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant tant poder com lo senyor rey e la Cort.*

(12) Que'l senyor rey ne'l senyor duch ne lurs officials ne negun prelat o rich hom o altre havent jurisdicció no's pusque entremetra de enquerir ne de levar penes de negú quis digués haver feta [frau] en les generalitats o imposicions sinó a conexença e requesta dels deputats.

Ítem, que vós, senyor, ne lo senyor duch ne tresorer ne algun altre official vostre o seu, ne als uns ordinaris, corts o comissaris ne jutges ne lurs prelats, comtes, vezcomtes, barons, richs hòmens e cavallers ne altres hò[12r^a]mens jurisdicció havents en lurs lochs ne lurs officials, per propri moviment lur ne de fischal o de qualsevol persona, sinó solament a denunciació e instància dels deputats residents en Barchinona o d'altra per part o ab poder d'ells, no us puxats nis puxen nes degen entrametre contra algun qui hagués comesa frau en les dites generalitats o imposicions, ne daquèn puxats ne puxen fer inquisició ni punició alcuna, si donchs no eren requests per los dits deputats, ne puxen demanar ni haver penes algunes ni part d'aquelles si donchs abans no ere conegut per los dits deputats aquelles penes ésser comeses, ne encara levors sinó aytant com per los dits deputats requests ne fossen. *Plau al senyor rey.*

(13) Que tot senyor de qualsevol [grau sie]³⁶ haja a forçar aquella o aquelles persones que per los deputats o cullidors seran nomenades e eletes d'aquell loch a levar e cullir en aquell loch les dites imposicions e generalitats, e que'ls façen fer sagrament e homenatge de fer-ho leyalment, e si lo senyor del loch açò no volrà fer, que les imposicions e generalitats sien estimades a arbitri dels deputats e pagades per lo senyor d'aquell loch.

[12r^b] Ítem, que tot prelat, persona ecclesiàstica, cavaller e tota altra persona qui haze castells, viles e lochs en que's cullen generalitats o imposicions, requests per los deputats o per los compradors o cullidors de les dites generalitats e imposicions, degen forçar aquella persona o persones de lurs castells, viles e lochs que per los dits deputats, compradors o cullidors seran elets a cullir e fer cullir en aquells lochs les dites [generalitats]³⁷ e imposicions, e que'ls façen fer sagrament e homenatge en poder lur mateix, si tal jurisdicció han, si no en poder del veguer dins la vegueria del qual són poblats, que aquelles generalitats e imposicions culliran bé e leyalment; e que tota vegada que'n seran requests daran bon compte e leyal de les dites generalitats e imposicions e que daran tot ço que reebut ne hauran als dits deputats residents en Barchinona, deduït lur salari, lo qual per los deputats lus sie taxat. E, si los dits senyors açò no volran fer, que'ls dits deputats o la

36. *adiec. G-154.*

37. *adiec. AB.*

major partida³⁸ d'aquells ab lo regent lurs comptes puxen aquelles generalitats e imposicions estimar e fer pagar aquelles als senyors dels dits lochs e de lurs béns, segons que devall se conté en lo capítol qui comença «Ítem, que vós, senyor, e lo senyor duch etcètera». *Plau al senyor rey.*

(14) Que totes les ordinacions de [12v^a] les generalitats sien publicades [amb] veu de crida en cascun loch tota vegada que'ls deputats ho vullen.

Ítem, que la present ordinació e totes les coses dessus dites tocants les generalitats sien publicades ab veu de crida en cascun loch insigne tota vegada que'ls dits deputats e regent volran per aquells, emperò, que han jurisdicció en los lochs on les dites crides se faran. *Plau al senyor rey.*

(15) [13r^b] Que'ls deputats pusquen vendre censals morts e vio[13v^a]llaris tro en X^m lliures de pensions e de més avant a lur bon arbitri sobre les generalitats, axí però que de les generalitats sobren cascun any al meyns X^m lliures quíties per ço que nos perpetuen; e que totes sentències per totes corts ecclesiàstiques e seglars sien dades franques de tot salari e dret sobre los dits censals e violaris e que les generalitats duren en Cathalunya entrò que tots sien reemuts e que no puxen ésser convertides en altres usos.³⁹

E, per ço que pus prestament los Generals de Cathalunya e del regne de Mallorca pusquen haver moneda a compliment de les dites quantitats qui als dits Generals vénen en la dita universal proferta, proveeixen e ordonen los dits braços de Cathalunya e síndichs del regne de Mallorca, ab ferma e auctoritat del senyor rey, que'ls deputats de Cathalunya e de Mallorca residents en Barchinona e encara lo diputat del regne de Mallorca qui serà resident en la ciutat de Mallorca, ço és, cascuns dels dits deputats quant a la lur deputació e quant a la proferta de cascun dels dits principat de Cathalunya e regne de Mallorca, e encara lo regent los comptes de la dita Diputació de Cathalunya ensemps ab los dits deputats de [12v^b] Cathalunya residents en Barchinona, pusquen vendre, constituir e assignar ab carta de gràcia, ço és, cascuns en lur deputació, per si e per lurs substituïts, a aquelles persones e per aquells preus de què a ells serà bé vist, censals morts e violaris tro en quantitat o summa de X^m lliures barchinonines de fruyts o de pensions annuals e encara de més avant aytant com a ells, segons lur bon arbitri, serà bé vist havedors e reebadors per los dits compradors de les dits censals e violaris sobre to-

38. *Passatge assenyalat i amb n. marg. d'una altra mà indicant o la major part.*

39. *Aquesta rúbrica es troba al f. següent, on hi hauria d'haver la rúbrica original n'hi ha una altra indicant la rubrica trobarets après aquest capítol, una creu amb la lletra a remet a la rúbrica al següent f. on hi ha la mateixa creu i la lletra b; per tant, les rúbriques 15 i 16 es disposen contigües al manuscrit, és el que succeeix també al G-154 amb la diferència que aquest últim n'omet la indicació sobre l'ordre autèntic i per tant la disp. que li pertoca.*

tes les generalitats, axí del tayll dels draps com de les entrades e exides e axí sobre les velles ordonades en les Corts passades de Cathalunya, com sobre les novelles ordonades ara en les presents Corts; e que totes les dites generalitats, axí velles com novelles, pusquen assignar e specialment obligar e, encara, metre entre mans e obligar⁴⁰ e liurar en tot o en partida, ço és, de una ciutat, vila o loch o de molts als compradors dels dits censals e violaris. E proveexen e ordonen lo dit senyor rey e los dits braços de Cathalunya que les dites generalitats, axí velles com novelles, no puguén exir jamés de Cathalunya ni ésser relevades ni toltes, ans duren es leven e hagen ésser, romanir e durar per tant de temps e tant longament en tot lo principat de Cathalunya tro que [13r^a] tots los censals e violaris antigament venuts sobre les generalitats antigues e los censals e violaris quis vendran sobre totes les dites antigues e novelles generalitats sien complidament reemuts en les pensions annuals pagades ensemps ab totes messions fetes e faedores per totes les dites vendes e que les dites generalitats no pusquen ésser convertides en altres uses. Entenen, però, lo dit senyor rey e los dits braços de Cathalunya que les dites vendes de censals morts e de violaris no's pusquen fer en ten gran quantitat que almenys X^M lliures barchinonines cascun any no sobren quíties de totes les dites generalitats de Cathalunya, pagades daquén totes pensions de tots censals e violaris e de tots altres càrrechs ordinaris del dit General de Cathalunya per ço que les dites [generalitats]⁴¹ no s'hagen a perpetuar. Ordonen, encara, ab volentat de vós, senyor, los dits braços de Cathalunya e síndichs del dit regne de Mallorca, que tots prelats, vicaris e officials lurs, requests per los dits deputats, hagen a donar sentències de vet e de entredit e los altres officials seglars, axí reyls com altres qualssevulla, hagen a dar sentències de condempnacions sobre los dits censals e violaris contra los [13r^b] Generals de Cathalunya e del dit regne de Mallorca e contra les universitats e singulars dels dits principat e regne per complir cascun any les pagues dels dits censals e violaris e per observació de totes altres coses quis prometran o's contendran en los contractes de les dites vendes e per fermetat d'aquelles e fer totes coses que per los dits officials, axí ecclesiàstichs con seglars, són acostumades de fer en seguretats de censals morts e de violaris. E aquestes coses los dits prelats, officials e altres, axí ecclesiàstichs con seglars, e lurs jutges e assessors hagen a fer e a donar franchises de tot salari e dret a ells pertanyent per les coses dessus dites, e que lurs scrivans totes les dites sentències, confessions, seguretats, letres, cartes e scriptures daquén fahedores hagen a fer e a dar per salari just e rahonable, no implicant en los salaris de les scriptures salaris ni dret alcun pertanyents als dits prelats, vicaris, officials, jutges ordinaris o assessors per les coses dessus dites, mas, solament demanant e prenent just salari de les scriptures. *Plau al senyor rey.*

40. *om. AB.*

41. *adiec. AB.*

(16) Que negun no gos comprar en Cathalunya censals ne violaris sinó dels deputats e sobre les generalitats sots pena de ésser nulles los contractes sens licència dels deputats, exceptats per dot de muller e per preu de coses seents e per alguns altres cases.

E, per ço que les dites vendes de censals morts e de violaris se troben abans e que pus tost pusque ésser haüt compliment de moneda per via de les dites vendes de censals morts e de violaris sobre les dites generalitats venedors, proveexen e ordenen lo senyor rey e la dita Cort que neguna persona de qualsevol ley, grau, stament o condició sia no gos comprar en Cathalunya censals morts ni vio[13v^b] laris d'altres persones ni sobre alt[r]es lochs sinó dels dits deputats de Cathalunya e sobre les dites generalitats de Cathalunya ne en lo regne de Mallorca, sinó dels deputats o jurats de Mallorca e sobre les imposicions e drets per ells ordonats e ordonadors en lur ciutat e regne de Mallorca, ent[r]ò que ls dits deputats de Cathalunya e lo dit regent los lurs comptes e los deputats o jurats e Consell de Mallorca, ço és, cascuns d'ells quant a lur deputació e proferta, diguen cascuns per sa província que hajan compliment a aquella quantitat de moneda, la qual per les dites vies de les dites vendes de censals e de violaris han a trer e haver per la dita proferta, si donchs entretant no s feya ab volentat e licència dels dits deputats e regent en Cathalunya o dels jurats e consell de la ciutat de Mallorca en lo regne de Mallorca. E, si lo contrari se feya, que los contractes de les compres dels censals e dels violaris quis comprarien d'altres persones o sobre altres lochs no haguessen valor alcuna, ans fossen haüts per nulles; e tot açò se haje a publicar o intimar ab veu de crida per tots los lochs insignes de Cathalunya e del regne de Mallor[14r^a] cha. D'açò, però, sien exceptats contractes de censals morts e de violaris que la ciutat e regne de Mallorca, per pagar ço que li vé en la dita proferta de les presents Corts, volguessen vendre en Cathalunya e, encara, contractes de censals morts e de violaris quis venessen o s'assignassen a algun en Cathalunya o en lo regne de Mallorca en paga de dot que presés ab sa muller per aquell o per aquells qui lo dot li haurien a donar, exceptat encara que per preu de venda de algunes coses sehents quis venessen o s comprassen en Cathalunya o en lo regne de Mallorca pogués ésser feta venda o assignació o ésser respost de censa[l] o de violari per lo comprador al venedor de les dites coses sehents, segons que ls contrahents se n'avendrien, no contrastant la dita inibició o ordinació. *Plau al senyor rey.*

(17) Que de les generalitats sien reemuts ans de totes coses los censals o interessos quel General per los préstechs de la Cort de Leyda prop passada.

Ítem, com per ordinació de la Cort General de Cathalunya quis tench en la ciutat de Leyda [14r^b] en l'any prop passat sie stada prestada, bestreta o atorgada quantitat de diners per les universitats de Cathalunya a la deffensió de la cosa

pública, la qual quantitat fo a les dites universitats atorgada e assegurada sobre les generalitats de Cathalunya, sobre les quals ne prenen censal mort a rahó de II sous per lliura entrò que la dita quantitat sia a les dites universitats restituïda e pagada, segons que d'açò appar per la ordinació de la dita Cort de Leyda e per cartes daquèn seguides. Per ço, ordona la dita Cort, ab auctoritat vostra, senyor, que tots aquests préstechs sien pagats e los dits censals [sien reemuts a les dites universitats dels diners de les dites generalitats abans que altres censals]⁴² ne violaris qui ans de la dita Cort de Leyda fossen stats venuts sobre les generalitats dessús dites sien reemuts. *Plau al senyor rey.*

(18) Que la proferta sia entesa per atorgada si e quant la guerra del duch d'Anjou serà moguda e públicament cridada e ab consell dels deputats de tots les regnes, e no en altre cas ne abans e quel temps del dit I e II mesos començ lavors e no abans; emperò, que entretant, si era vist als deputats, ne poguessen despendre en fer [14v^a] pertrets e aparellaments de deffensió o de offensió.

Ítem, que la present proferta sia entesa ésser atorgada e vage per atorgada e per feta si e quant serà la dita guerra moguda contra vós, senyor, per lo dit duch d'Anjou públicament e aquella serà menada e públicament cridada per vós, dit senyor, o de manament vostre ab e de consell dels deputats de cascun dels dits regnes e principat en lo principat de Cathalunya e en tots los dits altres regnes e terres vostres e a ops de la dita guerra e no en altre cas o manera ne abans ne a altres actes, usos o affers, ne la dita quantitat proferta en tot o en partida sia o puxa ésser despesa per alcun dels dits Generals dels dits regnes e principat en o per alcun altre acte, cas o manera si no en deffensió dels dits regnes e principat; e, quel dit temps d'un ayn e dos mesos començ quant la dita guerra serà públicament, segons que dit és, cridada e manada e no abans. És entès, emperò, que si per ventura entretant, abans que vós, senyor, e vostres gents siats en seguretat de pau o de composició o de longua treva ab lo dit duch d'Anjou e abans que la dita guerra sia públicament [14v^b] uberta era vist als dits braços de Cathalunya e síndichs del regne de Mallorca, durants les presents Corts o après que aquestes Corts seran finides, [era vist]⁴³ als deputats de cascun regne e principat en les presents Corts [a açò]⁴⁴ ordonats que segons los ardots e fets occorrents fos fahedora alcuna armada de galeas o altra provisió, pertret o aparellament de deffensió e, en son loch, de offensió per mar o per terra, que en aquest cas los deputats ordonats a distribuir la dita proferta puxen distribuir e despendre d'aquella en aquelles coses e tro en

42. *ibíd.*

43. *ibíd.*

44. *ibíd.*

aquell nombre que per vós, senyor, e per los diputats a açò ordonats qui ab vós deuen anar serà acordat. *Plau al senyor rey.*

(19) Que cessant la guerra çes la proferta pagar ço que fos degut.

Ítem, en cas que la dita guerra no sia o aprés que fos manada, cridada o començada [cessàs]⁴⁵ per pau o per composició o per treva o per qualque altra manera perpetualment o a çert temps durant lo dit temps de la present proferta o abans que [tota la proferta sia despesa,]⁴⁶ aytal cas, encontinent *ipso facto* çes e dege e hage cessar la present proferta ne aquella sia o puxe ésser [15r^a] d'allí avant demanada, cullida, exigida o levada, ne, per consegüent, distribuïda sinó en tant solament com serà necessari a pagar, satisfer o complir ço que fos degut per sou, stimes e per armades de mar o per aparellaments de pertrets tro lavors fetes o fets o per altres coses pertanyents a guarda o deffensió, tro al temps e jorn del dit cessament tant solament, e tot ço que fos manlevat, despès o degut per ocasió de la dita guerra o per rahó de la dita proferta o cullida o administració d'aquella. *Plau al senyor rey.*

(20) En quals ni quins actes se deu despendre la proferta e a disposició de qui.

Ítem, que ls actes en los quals sia e hage ésser convertida la peccúnia de la present proferta en cas que⁴⁷ la guerra dessus declarada, segons és dit, sien e hagen ésser aquestes, és assaber, en sou de gentes d'armes e en stimes de cavalls e rossins o altres bísties servents a deffensió, qui per los diputats ab vostre scrivà de ració ensemps estimades seran, e en fer obrar e apparellar galeas e fustes e fer armades de mar e en spies, correus [15r^b] e en altres messions e coses necessàries e profitoses als affers de la dita guerra e de la deffensió de la terra e a bona execució e expedició de la present proferta, a coneguda dels diputats de cascun dels dits regnes e principat, segons la forma dada en los capítols de la proferta e de cascun regne e no en altres usos, actes o affers. Açò declarat que arbitrar⁴⁸ quanta o qual part de les dites profertes sia o dege ésser convertida, per rahó de la dita guerra, en armades de mar, e quanta o qual en affers d'armes per terra e en quin cas e temps e en qual manera dege ésser fet, sia e romanga solament e solta a disposició e coneguda de vós, senyor, e d'aquells diputats dels dits regnes e principat qui iran ab vós e no de vós solament sens ells ne en altra manera. *Plau al senyor rey, exceptat com diu «o d'altres bèsties», car los cavalls e ls roçins principals deuen ésser solament stimats.*

45. En lloc de coses, adiec. AB.

46. adiec. AB.

47. de AB.

48. arbitrar e ordonar AB.

(21) Que en tot ço que's despendrà per mar o per terra o en qualque manera per deffensió o offensió dels enamichs, pach e mete cascun dels regnes tot ço que li'n vengua prorata de sa part.

[15v^a] Ítem, que en tot ço que's despendrà os metrà en sou de gentes d'armes o en estimes de cavalls o d'altres bèsties e en armades de mar o en fer pertrets, provisions e aparellaments d'estol o d'altres coses pertanyents a deffensió dels dits regnes, principat e terres, o encara a offensió dels enamichs per mar o per terra en qualque manera, pach e meta e hage a pagar e metre e contribuir cascun dels dits Generals d'Aragó, de València, de Mallorca e de Cathalunya, tot ço que li'n venga prorata de les dites parts que a cascun dels dits Generals vénen a la dita proferta comuna de les dites CCCXXV^m lliures, exceptat que's aragonesos no hagen a contribuir en la obra de les fustes de la mar ni en les exàrcies d'aquelles, per ço com les fustes e les exàrcies romanen als lochs marítims dels altres regnes e principat. E, si algun dels dits Generals deffallie o cessave en pagar e contribuir en temps degut tot ço que li'n vengués prorata de la sua part en les dites coses, que sie tengut als altres General o Generals de tot dan e interès que per açò encorrierien o sostendrien e, noresmenys, de pagar, restituir e tornar tot ço que haurie cessat o fallit de contribuir en [15v^b] tot ço que despès o convertit fos en e per les coses demunt dites. E sobre açò cascun dels dits Generals e lurs deputats hagen a venir e star a compte vertader e leyal als altres e, vós, senyor, sobre açò hajats a fer justícia d'un a altre dels Generals dessús dits. *Lo senyor rey farà exeguir les coses contengudes en lo dit capítol en quant conté e toca que tot lo subsidi sia despès en deffensió de tota la cosa pública de sos regnes e principat.*

(22) Que nengun dels regnes ne dels braços no's pusque escusar de pagar en la proferta ne se'n pusquen res pendre o retenir per privilegi o franquea, ne per gràcia o lexa o per qualsevol necessitat, ne per pacte o avinença ne haver-ne elongament, etcètera.

Ítem, que algú dels dits regnes e principat o algun dels braços, universitats o singulars d'aquells o de qualsevol d'ells de qualsevol preheminència, dignitat, grau, stament o condició sia per alcun privilegi, libertat, causa, manera o necessitat, per gran que sia, o per gràcia o covinença o pacte que y hagués de vós, senyor, o de qualsevol altra persona ne per alcuna rahó no's pusque excusar o exemir de pagar [16r^a] o contribuir la part qui li ve en la dita universal proferta ne de pagar o contribuir en les imposicions, generalitats e drets de què la dita proferta dege exir per deffensió de la terra en los dits regnes e principat ordonats, segons e en la forma que ordonats són e en quant cascun estament de gentes, segons ordinació de les presents Corts e de les passades, hi sots⁴⁹ tenguts ne algun dels dits Generals o

49. són AB.

de les brasses, universitats o singulars d'aquells se'n puxa res retenir, deduir, compensar o disminuir per neguna rahó ne alcuna gràcia, lexa, exempció, relaxació, composició, allongament, sobrecehiment, dilació o embarch en aquestes coses sie o puxe ésser feta o atorgada secretament o palesa per qualsevol necessitat, causa, manera o rahó per vós, senyor, o per lo senyor duch o per alguna altra persona o alcun dels Generals dels dits regnes e principat ne a algun braç, universitat o persona singular d'aquells o d'alcun d'ells; e, si lo contrari era fet ans o après de la present proferta públicament o amagada, que no haja alcuna valor, ans sia cas e va e haüt per no fet, axí com cosa dampnada per acte de Cort e feta de fet contra acte de Cort; e que allò no contrastant los diputats de la [16r^b] present proferta o puxen e o degen demanar, haver e cobrar, e daquèn puxen requerir e fer execució axí com per tot l'àls de la present proferta. E totes persones, sinó solament aquelles qui solament, segons la ordinació de les presents Corts, ne sien excusades, puxen e degen ésser forçades e destretes a pagar e metre en les dites coses tota excepció remoguda, no contrastants les coses dessús dites. *Plau al senyor rey.*

(23) Que per los diputats e no per alt[r]es sia cullida, despesa e administrada la proferta e en cas de la dita guerra sia tota entegrament, sens disminució, convertida per ells e no per altres en los affers de la guerra.

Ítem, que totes les quantitats demunt qui vénen a cascun dels dits regnes e principat en e de la dita universal proferta sien cullides, levades e administrades per los diputats de cascun regne e principat; e que havent loch la dita guerra sien per mans d'aquells distribuïdes, meses e convertides totes entegrament sens alguna disminució, solament en servey, actes e affers de la dita guerra e de la dita proferta e deffensió a coneguda dels diputats a açò ordonats [16v^a] segons la forma dels capítols fet e dats en les presents Corts sobre la dita proferta per cascun dels dits Generals e no en alguns altres actes, usos o affers ni a coneguda de vós, senyor, ni d'altre, sinó aytant con se farà ab e de consell e acord dels dits diputats de cascun regne ni per mans de vós, senyor, ni del senyor duch ni de tresorer ni d'altre official o comissari vostre o seu ni d'altra persona. *Plau al senyor rey.*

(24) Que [en] tots los Generals de tots los regnes e principat hagen ésser servades les coses en los prop dits capítols III contengudes sens frau; e que en Cort particular ne en altra manera no puxe ésser res ordonat ne fet en contrari de les dites coses; e que cascun dels dits Generals puxe convenir e aver acció contra l'altre per observació de les dites coses, com sia comú interès de tots.

Ítem, con sia interès comú a cascun dels dit regne e principat que les coses contengudes en los prop dits III capítols e en lo present sien feelment per tots los

Generals de tots los dits regnes e principat [servades, que cascú dels Generals dels dits regnes e principat]⁵⁰ puxen, per les rahons contengudes en los dits dos capítols e en lo present, convenir l'altre e puxen destrènyer l'un [16v^b] l'altre dels dits Generals e haver acció l'un contra l'altre e fer e dar compliment a cascun a sa part entegrament que lin ve en la dita universal proferta e a convertir tota aquella, si loch serà, en la dita deffensió qualsevol manaments, provisions e letres com encara fossen penals per vós, senyor, o per lo senyor duch o per justícia d'Aragó o per qualsevol official fets o fahedors en contrari no contrestants en alguna manera, ne contrestants, encara, qualssevol furs, privilegis, libertats, uses e [costums]⁵¹ dels dits regnes e principat e de alcun d'aquells; e totes les dites coses sien e són de present paccionades e promeses a bona fe e sens engan fermades e jurades, axí entre e per vós, senyor, e los prelats e persones ecclesiàstiques, barons, richs hòmens e cavallers e hòmens de paratge e síndichs de ciutat, viles e lochs reyls e altres qui són applegats en les presents [Corts]⁵² per los Generals dels dits regnes e principat com entre e per aquells entre si mateix uns ab altres *adinvicem*; e que alcuna cosa en contrari de les coses en aquest capítol o en los altres capítols comuns de la dita universal proferta fets dejús e devall scrits contengudes no sia ni puxe ésser ordonada o feyta per vós, senyor, o per vostre primogènit o per [17r^a] lo General, braços, universitats e singulars d'alcun o d'alcuns dels dits regnes e principat en Cort particular o en altra manera. *Lo senyor rey farà sagrament en poder,*⁵³ *presència de la Cort General que tot lo subsidi entegrament sia levat e convertit en deffensió de tota la cosa pública e no farà ne sofferrà que alguna cosa sia deduïda o disminuïda del dit subsidi.*

(25) Que per squivar frau cascun General puxe haver compte dels deputats dels altres per saber si tota la proferta se despèn en la defensió de la terra, e si trobada hi era collusió, engan o frau, quen sia tengut lo General en què seria trobada als altres; e que per observació de les coses en los dits capítols e en lo present contengudes, tots los deputats de cascun regne fagen sagrament e homenatge e hoïen sentència de vet.

Ítem, per tal que sobre les coses contengudes en los dits capítols no s puxe fer frau o engan en alcun dels dits regnes e principat, ordonen e volen les Corts que cascun General de cascun dels dits regnes e principat pu[17r^b]xen haver rahó e compte no solament de lurs deputats, ans encara dels deputats dels altres regnes e principat [e los deputats de cascú regne e principat]⁵⁴ con requests sien per

50. *adiec. AB.*

51. *En lloc de cascuns, adiec. AB.*

52. *adiec. AB.*

53. *om. AB.*

54. *adiec. AB.*

part dels altres Generals o d'alcun d'aquells hajan a mostrar e retre e dar a cas-
 cun dels dits Generals lo dit compte leyalment e clara e vertadera sens alcuna
 cuberta, ficció e frau e, açò, per ensecar e squivar tota collusió, engan e frau, e si
 trobada hi era alcuna frau o engan, que sie tengut lo General en què seria troba-
 da de tot dan e interès als altres. E que de totes les dites coses en aquest capítol e
 en los precedents capítols contengudes feelment servadores tots los dits deputats
 de cascun regne qui hajan administració alcuna de la moneda de la proferta fa-
 çen sagrament e homenatge en poder dels ordinaris, per nom del senyor rey e n
 reembre en si sentència de vet, dels quals sagrament e homenatge e sentència de
 vet no pusquen ésser absolts aquells qui contrafaran, sinó de volentat de tots los
 dits Generals e si primerament no fa entegra e plena satisfacció e smena encara
 ab la dobla de la quantitat en què serà contrafet, convertidora en la dita deffen-
 sió e del dan e interès [17v^a] dels Generals dels altres regnes; e que I notari vage
 ab cascuns dels dits deputats qui vage fer los dits sagraments e homenatges e dar
 les dites sentències. *Lo senyor rey farà sagrament en presència de la Cort General que
 tot lo subsidi entegrament sia levat e convertit en deffensió de tota la cosa pública e no
 farà ne sofferrà que alcuna cosa sia deduïda o disminuïda.*

(26) Que'l senyor rey e tots los deputats de cascun regne e totes les perso-
 nes de la Cort jurassen e, encara, los deputats faessen homenatge e hoïssen
 sentència de vet que sobre la dita general proferta de les dites CCCXXV^M
 lliures no havie ne hauria alguna convinença, promesa o collusió, o perquè
 cascun dels Generals ab veritat no hagués a pagar tota la part que li ve e
 despendre en la deffensió.

Ítem, jurets vós, senyor, e axí mateix tots los deputats de cascun dels dits regnes
 e principat e totes altres persones de cascuna província presents en aquestes Corts
 façen sagrament e tots los dits deputats e homenatge en poder del senyor infant
 don Martí, axí com de persona [17v^b] comuna a tots los dits Generals de tots los
 dits regnes e principat, reebent en nom e loch de tots los dits Generals e, encara,
 se hajan a obligar a⁵⁵ sentència de excomunicació, que sobre la dita general pro-
 ferta de les dites CCCXXV^M lliures no ha ne haurà alguna convinença, promesa
 o pacte, collusió o frau perquè cascun General no haje de fet e ab veritat a pagar
 e dar entegrament e convertir en la dita defensió tota la part qui li n ven⁵⁶ o per-
 què la dita proferta pogués en res ésser disminuïda, ans la dita proferta, segons les
 parts d'aquella a cascuns dels dits regnes e principat dessus tatxades, serà pagada
 complidament e ab veritat per cascun dels dits regnes e principat; e, per conse-
 güent, per los deputats de casquí d'aquells en sa deputació serà entegrament culli-

55. ab AB.

56. ve AB.

da, haüda e convertida en los actes de la dita guerra solament sens alguna disminució tota frau cessant. *Lo senyor rey farà sagrament en presència de la Cort General que tot lo subsidi entegrament sia levat e convertit en deffensió de tota la cosa pública e no farà ne sofferrà que alcuna co*[18r^a]*sa sia deduïda o disminuïda del dit subsidi.*

(27) Que l'un regne no sia tengut [a pagar] per l'altre.

Ítem, que alcú dels dits regnes o principat no sia tengut ni forçat a pagar la part o parts qui vénen als altres dels dits regnes e principat en la dita universal proferta en cas que alcun dels dits regnes o principat defallís en pagar la part qui lin ven.⁵⁷
Plau al senyor rey.

(28) Que cessant la proferta tota la resta fos convertida en reemçó de censals e violaris e en descarregament del General, e que d'equí avant nos levís nes cullís res de la proferta pagat primer tot ço que fos degut; e quel senyor [rei] no se'n pogués plevir de res.

Ítem, que si era cas que durant lo temps de la present proferta o abans que aquella sia en tot despesa aquella cessarà per cessament de la dita guerra, segons és dit, hoc encara, si finit lo temps de la present proferta alcuna quantitat o cosa restarà o sobrarà de ço que cullit o degut sia de o per los dits Generals de Cathalunya o de Mallorques o per universitats [o]⁵⁸ singulars [18r^b] d'aquells tro al die del dit cessant⁵⁹ o, en son cas, tro al die del dit finament, que en qualsevol dels dits cases, pagat primerament tot ço que sie degut tro a la donchs per rahó de sou, estimes, mogubells, usures, interessos, messions e altres coses degudes per deffensió de la terra e pagar,⁶⁰ encara, tots salaris e altres coses degudes per rahó de la present proferta, tota la resta de la dita proferta qui fos cullida e deguda tro en aquell dia sia e haje ésser convertida en reemçó dels censals e violaris que ls dits Generals de Cathalunya e de Mallorcha fan e en altres descarregaments e alleujaments dels deutes e càrrechs a què los dits Generals són obligats e tenguts. E, que pagades totes les dites coses d'equí avant no fos [res]⁶¹ demanat, cullit ne levat de les coses posades en la terra per trer les dites profertes, ne vós, senyor, o vostre primogènit o altre per vós o per ell ho altra persona hi hajats o haver puxats o façats o fer [façats]⁶² alcun dret o demanda, acció o execució per qualque manera, ne us en puscats plevir en res. *Plau al senyor rey.*

57. ve AB.

58. *adiec.* AB.

59. cessament AB.

60. pagats AB.

61. *adiec.* AB.

62. *En lloc de puxats, adiec.* AB.

(29) Que'ls jurats e lo Consell de Mallorca e de Manorcha pusquen ordonar e posar a lur coneguda, per les vies e maneres que'ls serà vist, aquells drets que'ls sia [18v^a] viares en lur ciutat e regne a tota manera de gents.

Ítem, senyor, com los grans càrrechs en què la çiuat e regne de Mallorques és posat per los diverses e molt grans dons e serveix que fets han a vós, senyor, axí en adjutori de la guerra de Castella com en Serdenya e en altra manera e per les grants morts e [fams]⁶³ que en aquella ciutat e regne són estades, sia a ells importable càrrech ço que ara los tocha en la proferta feta en la present Cort, perquè, senyor, és a ells necessari que a vós suppliquen que a qualssevol càrrechs de la dita ciutat e regne sien tenguts, axí per les ajudes e donatius passats con per aquesta que ara han a fer com per qualsevol altra rahó, pusquen los jurats d'aquella ciutat e regne ab lo Consell ordonar e trer per via de impositions, generalitats o altres coses imposadores a lur bona coneguda axí en los estranys com del regne, de qualsevol nació e ley sien, com mils e pus profitós lus serà vist a tota conservació e bon stament de la dita ciutat e regne; açò ajustat que en los dessús dits drets e vectigals o altra manera de execucions que's posaran o's faran per ocasió de la dita proferta contribuesquen e hagen a contribuir los clergues e altres persones ecclesiàstiques del dit regne, per ço com la [18v^b] defensió tocha axí bé a ells e a lurs béns com als altres de la dita ciutat e regne; e, que'n aquesta provisió se estena a la illa de Menorcha, qui és del dit regne de Mallorca, car axí mateix la dita illa de Manorcha ha en aquestes Corts sos síndichs. *Plau al senyor rey que ells pusquen levar la part a ells tocant el dit subsidi tan solament per via de impositions, de ajudes e de generalitats, pus que però los clergues o persones ecclesiàstiques no contribuesquen sinó per les coses temporals e profanes con axí ho facen aquells de Cathalunya.*

(30) Que'l senyor rey per negun cas no toch ne prene res en les generalitats o impositions de Mallorca e de Menorcha.

Ítem, senyor, com sia expedient a la dita ciutat e regne de Mallorques que ço que'ls tocha en la present proferta o la major part hagen a trer per via de vendes de censals e de violaris e als compradors d'aquells obligar les impositions e generalitats dessús dites e encara aquelles qui vuy són en lo dit regne e per ço que mils los dits compradors hi creeguen o s'acorden fer les dites compres, vós, senyor, prometreis en vostra bona fe reyal que per vós ne vostres officials [19r^a] per negun cas que sdevenir, dir ne ymaginar se pusque en les dites impositions o generalitats, ne en qualsevol quantitat o quantitats que de aquelles ísquen, no pendrets ni torquerets ni pendre ni tocar farets de feyt ni de paraula, ans en aquells aytant

63. En lloc de fayts, adiec. AB.

com vostra ajuda e de vostres oficials hi sia necessària le y prestarets e daretats a tot bon profit e fermetat de les dites imposicions o generalitats, axí en aquelles ques posaran ara per ocasió del dit càrrech com en les altres qui en lo dit regne són posades; e questa provisió axí mateix se estena e sia entesa en la dita illa de Menorcha. **Plau al senyor rey.**

(31) Que de la part qui tocha Mallorca, en cas que de la proferta se fagen galees, se acaben les VI galees ja començades a Mallorca.

Ítem, senyor, con per ordinació e manament vostre sien stades començades VI galeres g[r]osses en la ciutat de Mallorques e sia necessari a bon stament de la cosa pública que aquelles hagen tost bon acabament com en les vostres mars, segons que la vostra senyoria sab, de semblants galeres grosses e d'altres haje en present [19r^b] gran deffalliment; per ço, senyor, plàcia a vós, senyor, que de la [part]⁶⁴ que tocha Mallorques en la present proferta sia dat bon⁶⁵ acabament a les dites galeres que sien meses a punt de navegar, majorment com en aquell regne, senyor, se fagen semblants fustes axí bé e a meyns messió que en altre qualsevol loch de vostra senyoria e, axí mateix, per ço que en aquelles galeres se ha meses ja més de M lliures de obra, les quals serien perdudes si la present provisió no s'i fehia. **Plau al senyor rey que, en cas que galees se degen fer de la present proferta, les dites VI galees sien fetes en la dita ciutat e illa de Mallorca.**

(32) Que les dècimes e L^M lliures haje a metra lo senyor rey del seu [tresor] durant la present proferta en la dita guerra.

Ítem, que totes les dècimes per lo papa atorgades e atorgadores a vós, senyor, dins lo temps de la present proferta e, encara, L^M lliures barchinonines de vostres propis cofres sien meses e convertides, a consell dels deputats dels dits regnes e principat, en sou d'òmens d'armes en terra e en mar e en altres actes de la dita guerra a defensió dels dits [19v^a] regnes e principat vostres durant lo temps de la present proferta. **Respon lo senyor rey que ell ha molts e diverses affers en los quals li cové despendre les dites dècimes, car les sues rendes no bastan als càrrechs que necessàriament ha a suportar.**

(33) És taxat e ordonat lo sou de tots los hòmens d'armes e per quines pagues e temps lus serà pagat.

Ítem, vol e ordona la present Cort que jatsia que en temps passat se acostumàs de donar per sou de cavall armat VII sou barchinonins e per alforrat o de la geneta V sous, emperò, havent esguart la dita Cort en la sterilitat e gran carestia que

64. En lloc de present, adiec. AB.

65. tot AB.

al present és en los regnes e terres de vós, senyor, e tal que per neguna manera les gents d'armes viure ni passar no porien ab semblant sou, ans necessàriament haurien a robar e a pendre [ço]⁶⁶ de les gents habitants en vostres regnes e terres de quès seguirien grans scàndels e mal stament de la cosa pública; per ço, a squivar a⁶⁷ tolre lo dit robament, vol e ordona la dita Cort, ab protestació que d'ací avant no puxe ésser tret a conseqüència o a ús, que'l sou quis darà de la present prof[19v^b]ferta sie de les quantitats següents, és assaber, que a tot cavall armat portant fre terí, encara que'l cavalcador d'aquell sia armat ab armes de la novella guisa, havent, emperò, altra bístia per portar son arnès, sien dats de sou per cascun dia XII sous barchinonins; e a cascun hom d'armes encavalcat e en arnès de la novella guisa, havent axí mateix altra bístia, XII sous per cascun dia; e a tot hom armat e encavalcat a la geneta VII sous; e a tot ballester que serà ordonat e reebut a la dita defensió, anant cavalcant e armat de cuyraçes e de capellina e de mànegues, VI sous per cascun dia; e que'l sou de les gents d'armes de la terra el començament de la guerra, quant entraran en sou, sien pagats de dos mesos e d'equí avant de mes en mes avençat en lo començament; però, aquesta taxació de sou no dur ne's stena a més avant sinó solament dins lo dit temps de la present proferta. *Plau al senyor rey.*

(34) És provehit quels homes d'armes, sots certa pena, no façen d'ampnatge a les gents de la terra e que sien acullits per los lochs ells pagants planament [21r^a] ço que pendran de les gents.⁶⁸

Ítem, que tot soldat de la present proferta sie e haja ésser content del dit sou e que si altres soldats eren en la dita terra, hagen semblantment estar contenta de lur sou; e que negun soldat o altre qui fos encara meyns de sou en servey del senyor rey o de la terra per si ni per ses companyes de qualsevol regne o terra sia no prenen ni gosen pendre de sotsmeses ni de amichs de vós, senyor, palesament o amagada, vianda, roba, bèsties o bestiar, ne altres coses contra voluntat d'aquells de qui seran; e, si lo contrari farà ell o ses companyies, si serà hom de paratge o honrat hom de qualsevol regne e terra, perde lo cap sens tota merçè e, si és hom de peu, sia penjat per lo coll e que de lurs béns, ço és, de lurs cavalls e armes e d'altres béns seus, com encara fossen privilegiats, sia feta restitució de tot ço que hauran pres a aquells de qui serà estat. Emperò, si lo dit robament o prenimement era tal e en tan poca quantitat o valor que'l senyor rey o al capità de les gents d'armes,

66. En lloc de sou, adiec. AB.

67. e AB.

68. La rúbrica d'aquesta disp. comença al f. 19v^b però continua a partir del f. 21r^a començant allà la disp.; a sota de la rúbrica Llobard hi indica sequitur presens rubricat ubi scribitur i ço que pendrà, i al f. 21r^a la continuació vide retro joleo XIX sub tali signo a sobre del que resta de rúbrica.

lo dit senyor absent, fos vist la dessus dita pena de mort natura ésser massa cruel, puxa aquella mittigar, [21r^b] és assaber, ab exili de dos anys en la illa de Serdenya, del qual en neguna manera remissió ne gràcia no puxa ésser feta graciosament ne per diners, si no feta primerament e abans complida satisfacció e smena als robats o dampnificats; e encara, a supplicació de tots los deputats de Cathalunya residents en Barchinona concordantment açò encara més ajustat, que si al soldat o altre de qualsevol stament, regne, terra o condició sia, faent o volent fer lo contrari de ço que dessus és ordonat serà fet o donat alcun dan en persona per aquell o aquells dels quals contra lur grat volrà res pendre o per altres soccorrents a aquells, segons és dit, que aquell dan sia sen[s] tota pena e no se'n pusque fer inquisició ni anentament alcun, ans ara per lavors lo senyor rey ho [ha]⁶⁹ per remès. E, pus és provehit que'lls soldats no façen los dits robaments, la Cort, considerant que en les fronteres e terres dels comdats de Rosselló e de Serdanya de ço se ha mal usat, proveeix e ordona ab auctoritat de vós, senyor, que tots ordinaris consellers, pahers, jurats, cònsols e altres regidors o presidents en les ciutats, viles e lochs de Cathalunya de qualsevol braç sien, reeben e acullen en lurs lochs los soldats qui en aquells lochs ven[21v^a]dran o en aquells lochs recorreran e'ls facen vendre a just e rahonable preu, segons lo for de la terra, civades, victualles e altres coses necessàries e'ls tracten amigablement, ells pagants planament ço que pendran de les gents. **Plau al senyor rey que aquells qui cometran les dites coses perden lo sou de dos mesos e que sien, encara, perduts ipso facto lo cavall e les armes del contrafaent e que sien tenguts a restitució de tot ço que hauran comès si al senyor rey e als deputats qui deuen anar ab lo dit senyor serà vist fahedor.**

(35) Que sien al sou de Cathalunya cathalans e mallorquins devant tots altres, e en deffalliment d'aquells les naturals ho habitants dels altres regnes del senyor rey o strangers a temps a conexença dels deputats.

Ítem, que al sou que deuen pagar lo dit principat de Cathalunya e regne de Mallorques per vigor de la present proferta sien reebuts e preses hòmens axí de paratge com ciutadans e hòmens de vila naturals o habitants dels dits principat e regne, ten solament de mentre que en aquells seran trobats [sufficients a coneguda los dits deputats, mas, aquells no atrobats]⁷⁰ los dits deputats hi puxen reebre a compliment de les gents d'armes que obs hauran habitants e naturals de les altres regnes e terres vostres o aquells stran[21v^b]gers covinents e aptes que ben vist lus serà, axí que tots los sufficients dels dits principat e regne sien reebuts devant tots strangers al servei e sou dessus dits, ne sie dat lo dit sou a algun stranger dementre sufficients del dit principat e regne hi sien trobats. **Plau al senyor rey.**

69. *adiec. AB.*

70. *ibid.*

(36) Que a alcun soldat no sia dat sou complit stant o servent en lo loch de son domicili.

Ítem, que a negun soldat habitant o havent propri domicili en loch o frontera no sia dat lo dit sou complit stant o servint en aquell loch de son domicili, mas, en cas que aquell volgués allí servir axí com los altres soldats ne⁷¹ domiciliats en aquell loch, que sia o puxe ésser donat a ell sou covinent en aquella quantitat que als dits deputats o al capità serà ben vist segons la suficiència d'aquell soldat. *Plau al senyor rey.*

(37) Que a negun official o domèstich del senyor rey ne del senyor duch no sia dat sou si no és hom de paratge o altre que sie regent e apte e acostumat de [menar] cavall e d'armes, ne encara a aytal sinó aytant com serà e servirà el loch on estaran los altres soldats per deffensió o offensió dels enamichs.

Ítem, que negun official⁷² o do[20r^a]mèstich de vós, senyor, o del senyor duch no sia reebut al sou⁷³ de Cathalunya ni de Mallorques si no és hom de paratge o altre qui sia regent e apte e acostumat de menar cavall e armes, ne encara a aquells aytals sinó aytant de temps con a vós, senyor, e a lo dit senyor duch o sens vós e ells seran presents e continuarà lo servey en les fronteres o lochs on se esperen los enemichs e hon estaran los altres soldats per defensió de la terra, car no és vista cosa que vostres officials e domèstichs qui són scrivans dels officis de tresoraria, d'escrivà de ració e de racional o altres qui no han exerciçi ni abtea de cavall ni d'armes prenguen lo sou ni que negú altre vostre official o domèstich, per apte que sie, seguent vostre Cort o observent⁷⁴ son offici prengue sou no servent en los lochs on los alt[r]es soldats stan. *Plau al senyor rey.*

(38) Que negú soldat nos partescha sens licència del loch on deu rafer lo servey sots certa pena.

Ítem, si alcun soldat de la present proferta de la frontera o del loch que li serà assignat a fer lo servei per son capità sens licència d'aquell o de son lochtinent se [20r^b] partirà e⁷⁵ se n'irà durant lo temps de què haurà reebuda la paga del sou, que perde lo cavall e les armes e tant con és lo sou d'un mes; e, noresmeyns, lo sou que haurà reebut haje a restituir al General per aquell temps que serà absent

71. no AB.

72. Amb n. marg. de Llobard indicant sequitur ut in folio XX tali signo, la qual remet a la continuació de la disp. al f. 20.

73. Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llobard indicant vide folio XXI tali signo.

74. servint A.

75. o AB.

d'aquella frontera o d'aquell loch a si assignada e assignat, los quals cavall, armes e sou sien guanyats e applicats en aquesta manera: que la maytat d'aquells sia dels Generals dels dits principat e regne, prorata de la proferta de cascun convertidora en los actes de la present proferta per los dits deputats e, l'altra meyta, sia d'aquell en companyia del qual o sots lo qual irà o serà aytal soldat; e, si serà cas que'l soldat qui axí aurà errat serà hom de cap, que en aytal cas la meytat pus prop dita sia del capità, la exacció e execució d'aquestes coses als dits deputats reservada. És entès, emperò, que si lo sou no era pagat bé e axí com fer se deu, segons que dessús és ordonat, que fallent lo dit sou per X dies e fadigat lo capità se puxen partir los dits soldats de les fronteres e tornar a lurs cases sens licència legudament e sens pena, de la qual tornada lus sia fet compte axí com si ab licència se'n tornaven. *Plau al senyor rey.*

(39) Provisió contra aquells que faran frau en morts o affol[20v^a]laments de les bèsties estimades e que de tots los soldats quant entraran en sou sia pres sobre açò cert sagrament.

Ítem, que com experiència en lo temps passat haje mostrat sobre lo fet de les stimes que en morts e en affollaments de les bèsties stimades són stades fetes malvadament e falsa diverses malvestats e fraus per alguns soldats, e sia cosa de fort mal eximpli e de gran dan a la cosa pública e tal de ques mereix assenyallat e molt gran càstich, car, pus lo General satisfan planament les stimes de les bèsties qui per necessitat de la defensió e en servey d'aquella seran en alguna manera mortes o affollades, no's deu sofferir que per lo soldat o soldats sia fet frau alcun en les dites stimes, morts o affollaments e, si ho fa, mou de gran malícia e deu-se fort castigar; per ço, ordona la dita Cort que tot soldat de qualque stament o condició sia qui en mort o en affollament de cavall o de rossí o d'altra bístia stimada fa, farà o fer farà o consentirà frau o engan per alcuna manera palesa o amagada, que perda la estima d'aquella bístia en què aytal frau o engan serà fet e, ultra açò, sia exellat III anys en Serdenya sens tota merçè e, noresmeyns, sia gitat del sou; de la qual frau o engan si[20v^b]en conexedors e jutges los dits deputats ensemps, senyor, ab vostre scrivà de ració a lur bona conexença. E, per ço que mils sia provehit a la indemnitat del dit General, cascun soldat, quant haurà feta la mostra o deurà ésser reebut en lo dit sou, sie tengut jurar en poder dels dits deputats e scrivà de ració e a aquells [dar]⁷⁶ o⁷⁷ prometre sa fe sens engan que en morts o en affollaments de cavall o de roçí o d'altra bístia qui sia en lo dit sou no farà ni consentirà alcuna frau o engan per alcuna manera, ans revelerà secretament als deputats tota frau que y sàpia ésser comesa per qualsevol altre soldat. *Plau al senyor rey, exceptat l'exili.*

⁷⁶. *adiec. AB.*

⁷⁷. *e AB.*

(40) Fo demanat per los síndichs de Mallorcha que de les constitucions de Cathalunya poguessen pendre e usar en Mallorcha d'aquelles que'ls parrie.

Ítem, senyor, supliquen los dits síndichs de Mallorques que jatsia hagen per franque[sa] que constitucions de Cathalunya no hagen loch nis degen servir en Mallorques, però, senyor, per tal com alcunes constitucions de les dites són vistes fort necessàries e profitoses a la cosa pública d'aquell regne, que us⁷⁸ [21bisr^a] plàcia, senyor, de atorgar que sia legut als deputats de Mallorques e Consell⁷⁹ de pendre e fer servir en Mallorques, segons que s'observen en Cathalunya, algunes de les dites constitucions que ells conexeran ésser profitoses a aquell regne sens, emperò, que per açò no'ls sia fet perjudici a lurs franqueses e privilegis ni en sdevenidor posgués ésser tret a conseqüència, ans les dites franqueses, privilegis e libertats tots temps romanguen en lur força e valor; e, que aquesta provisió s'estena en la illa de Menorcha, qui és del dit regne de Mallorcha. **Respon lo senyor rey que elegesquen e mostren les constitucions dessà dites e lavors lo senyor rey deliberar-hi ha e respondrà-lus.**

(41) Que la quema o vectigal ques leva per satisfer a aquells que són stats dampnificats per castellans, sia comuna a tots los dampnificats de tots los regnes e terres del senyor rey.

Ítem, que plàcia a vós, senyor, que'l vectigal [imposat]⁸⁰ en les terres vostres contre los sotsmesos del rey de Castella d'equí avant sia levat e cullit en les dites terres e que sia comú a tots les dampnificats del regne de Mallorques [e del principat de Cathalunya]⁸¹ e altres regnes e terres de vós, senyor, [21bisr^b] e s dege partir igualment entre aquells, con en altra manera se'n seguescha gran dan als dampnificats de Mallorques [e de Cathalunya]⁸² qui són per la [major part vídues]⁸³ e pubils e molts en nombre de persones e en quantitats de lurs deutes, los quals en altra manera no porien ésser pagats de lurs deutes com los castellans contracten poch [en Cathalunya e menys]⁸⁴ en lo dit regne [de Mallorques]⁸⁵ e finalment se seguirà gran dampnatge, car, pus los dampnificats de I regne fossen satisfets, seguir-se hi ha que'ls dits castellans porien contractar en aquell regne sens pagar algun vectigal e los altres dampnificats de les altres regnes e terres romandrien

78. Amb n. marg. de Llobard indicant sequitur in folio XXI rupricate tali signo, la disp. segueix al foli 21bis-r^e on la mateixa mà hi indica vide retro folio XX tali signo.

79. jurats e Consell de Mallorques AB, al ms. una creu int. a deputats remet a una n. marg. d'una altra mà que ho corregeix amb la paraula jurates.

80. adiec. AB.

81. ibíd.

82. ibíd.

83. ibíd.

84. ibíd.

85. adiec. A.

dampnificats de lurs drets. *Plau al senyor rey que sien eletes certes persones per tot lo General dels regnes e del principat de Cathalunya, les quals hagen a regonèxer una vegada en l'any la quema en tots los regnes e terres del senyor rey e satisfacen als sotsmeses del dit senyor rey dampnificats d'onsevol,⁸⁶ sien per sou e per lliura, qualssevol provisions en contrari fetes no contrastants en alcuna manera.*

(42) És atorgat als habitants de Mallorca e de Manorcha que deute degut a juheu qui no sia stat demanat per çerts anys nos puscha d'aquí avant demanar segons que [21bisv^a] és ordonat per constitució general en Cathalunya.

Ítem, senyor, plàcia a vós que negun juheu no pusque demanar deute qui haje dormit III anys, lo qual no sia stat demanat lo cabal ni l'interès specialment quel principal deutor sia viu; e aquest capítol demanen los síndichs de Mallorca e de Manorcha. *Respon lo senyor rey que ja hi és provehit per constitució en Cathalunya e plau al dit senyor, que semblant provisió sia feta en la ciutat e regne de Mallorca e en la illa de Manorcha, la qual constitució tan solament s'estene als deutes sdevenidors e que s'haje públicament a publicar ab veu de crida.*

(43) Queis hòmens de fora de Mallorca quis fan ciutadans de Mallorca.

Ítem, que com alguns hòmens de les parròquies de fora la ciutat de Mallorca se façen ciutadans per tal ques pusquen alegrar de privilegi de ciutadà e no serven ço que servir són tenguts, la qual cosa torna en gran dampnatge d'aquell regne per tal com no fan lo servey en la ciutat ni defora; per ço, senyor, suppliquen a vós los dits síndichs de Mallorques que us plàcia ordonar [21bisv^b] e manar que aquests ayals ques fan ciutadans degen continuadament star en ciutat e residència fer ab tots lurs alberchs tres meses de l'any, segons que prometten tots aquells quis volen fer ciutadans e degen servir les coses per ells promeses, con aquests ayals nos façen ciutadans sinó per fraudar les parròquies de fora e [ço]⁸⁷ que deuen pagar o contribuir en aquelles. *Plau al senyor rey.*

(44) Que aquells qui armaran fustes marítimes en Mallorca hagen a tornar desarmar lla mateix.

Ítem, que plàcia a vós, senyor, que en moltes galees e alt[r]es navilis de Mallorca se armen en aquell regne diverses vegades per anar en Serdenya e en cors o en altres parts, axí per affers de vós, senyor, con per singulars persones que aquells navilis armen e, après la torna de lur viatge, vagen desarmar en Cathalunya o en altres parts de què los hòmens acordats en ayals navilis qui són de Mallorques soferen gran affany

86. de qualsevol regnes o terres AB.

87. adiec. AB.

e perill e dampnatge, per ço, con despuys han a fer messió en la torna, de ordonar e manar al governador de Mallorques [que d'aquí avant tots aquells qui armaran en Mallorques]⁸⁸ axí per vós, senyor, com per singulars, sien tenguts ans de l'acordament de asse[22r^a]gurar sufficientment en poder del governador de tornar desarmar en Mallorques, vullés que les dites fustes sien de Mallorques o no. *Plau al senyor rey.*

(45) Que ls libres dels comptes de la Juraria de Mallorques sien remeses e tornats a Mallorques.

Ítem, que plàcia a vós, senyor, que ls libres dels comptes exequidors e del cambiador de la casa de la Juraria de Mallorques qui stan en poder de n'Arnau Burguès, de l'ofici de racional de vostra cort, sien remeses e tornats als dits síndichs de Mallorques per tal que ls ne puxen trametre com facen gran fretura en Mallorques. *Lo senyor rey manarà al mestre racional que reteguts envers si a missions de la cort del dit senyor translats dels dits libres; si lo dit racional aquells translats veurà ésser necessaris a la cort, liure als dits síndichs los dits libres e aquells dits translats haja fets d'ecí a Nadal primer vinent exclusive, en altra manera, passat lo dit terme los dits libres hajan ésser restituïts als dits síndichs.*

(46) Dels notaris de Mallorcha sobre los salaris dels testaments.

Ítem, com molts notaris demanen paga dels testaments per ells preses e notats bé que no ls [22r^b] hajan mesos en forma pública, ans lo testador après haja fets altres testaments en poder de altres notaris, els notaris qui ls dits testaments havien ten solament preses e notats demanen a ells ésser satisfets de lur salari, après la mort del testador, e deu-se creure que ja sien stats pagats per ço con no u havien demanat en vida del testador, per tant, senyor, suppliquen a vós los dits síndichs de Mallorques que us plàcia ordonar e manar per obviar a malícies que si lo dit [aytal]⁸⁹ notari no haurà demanada paga del dit seu salari dins l'any que'l dit testament haurà reebut e notat, que d'aquí avant no li sia respost del dit salari majorment si lo dit testador era ja mort. *Plau al senyor rey.*

(47) Que les faltes dels soldats sien de la Deputació de Cathalunya.

Que totes e sengles faltes que ls soldats del dit principat de la present proferta faran en lo serví o les quantitats provinents de les dites faltes sien retengudes, cullides, haüdes e reebudes per los dits deputats e pervenguen a mà lur e no de alguna altra persona, e aquelles sien convertides e despeses en actes de la present proferta ensemps ab l'altra peccúnia d'aquella per los dits deputats a coneguda lur. *Plau al [22v^a] senyor rey.*

88. *ibíd.*

89. *En lloc de general, adiec. AB.*

(48) Que les presoners que seran preses d'enamichs sia fet pres e servat ço que en altres guerres es stat acostumat.

Ítem, que tot soldat de la present proferta de qualque estament o condició sia, prenent o guanyant en fet d'armes en terra o mar de enemichs o en terra o en mar de vós, senyor, qualsevol presoner o presoners dels enemichs de vós, senyor, de *quanta quis* dignitat, stament o condició los presoners, sien seus propis aytals presoner o presoners e tots rescats que haver ne'n puxa a fer totes ses voluntats sens algun quint o altre dret o part que no'n sie tengut dar a vós, senyor, o a vostre primogènit o a senescal o capità o alcú official o comissari seu o vostre e sens que vós, senyor, o vostre primogènit o alt[r]e, per çert preu o rescat o en altra manera, no'ls li puxats levar o pendre, no contrestant alcun dret o costum en contrari ordonats, e servats com encara fos regalia o preheminència o dret de príncep o de senescal o de capità de guerra; emperò, si per bé o per profit o per necessitat de la terra o dels affers de la guerra lo General del dit principat volrà haver alcun o alguns dels dits presoners, que puxa pendre aquell o aquells donant preu convenient per los dits presoners als [22v^b] prenedors o detenidors d'aquells a coneguda del capità e dels dits deputats, segons condició e stament de la persona del presoner; e açò mateix sia entès si alcun o alguns dels dits principat de Cathalunya e regne de Mallorques o de les illes a aquell regne adjacents, qui soldats no sien de qualsevol stament o condició sien, pendran en terra o en mar alcú presoner o presoners de vostres enamichs [o]⁹⁰ de qualssevol gents [qui entrassen]⁹¹ o fossen trobats hostilment per fer dampnatge en vostres mars e en vostres fronteres o terres, con axí ben e mils sia rahonable d'aquells qui no són soldats, que d'aquells qui són soldats. *Diu lo senyor rey que sia fet e servat segons que en altres guerres és stat acostumat.*

(49) Que sobre totes preses de béns quis faran d'enamichs sia fet e servat ço que és stat acostumat en altres guerres.

Ítem, que tots béns e coses mobles e simovents que seran preses de enamichs en mar o en terra per los soldats de la present proferta e per altres qui seran en les dites preses sien dels soldats e altres dessus dits que aquelles preses faran franchament e quítia, salvats als almiraylls e visalmiraylls, senescals e capitans [23r^a] los drets a ells appertanyants daquèn, segons que bé és acostumat, e salvat ço que en lo prop dit capítol és dit dels presoners. És entès, però, que les fustes marítimes que preses seran ab totes ses exàrcies sien e romanguen als dits Generals de Cathalunya e de Mallorcha prorata, sàul en aquelles als dits almiralls o

90. *adiec. AB.*

91. *ibíd.*

capitans⁹² de mar qui en les dites preses seran lur d[r]et si alcun lus pertany de les dites fu[stes]. Ordonen, encara, los dits braçes de Cathalunya e síndichs de Mallorca ab volentat e auctoritat de vós, senyor, que vostre almirall ni lo capità del dit General de Cathalunya, visalmiraylls ni capitans alguns dels dits Generals de Cathalunya ni de Mallorques no pusquen secretament ni palesa, per si ne per interposada persona, [comprar]⁹³ ni pendre per títol de donació ne per altre títol, color, ni en altra manera tolre, pendre o levar als dits soldats, ni a altres qui sien en les dites preses a fer, los béns o coses que hauran preses ne fer ab ells neguna composició o avinença per que s'o pusquen pendre o retenir [com]⁹⁴ tots contractes sobre açò fets entre los soldats e lurs majors sien presumits ésser fer per força e en dan dels soldats; e que açò hagen a servir e tenir los dits capitans e officials sots pena de perdre lurs officis e, nores[23r^b]menys los dits contractes sien haüts per nulles e no valguen res; e, si los dits capitans o officials alguna cosa dels soldats o altres dessús dits havien preses per los dits contractes o en altra manera de les dites preses, que o hagen tot a restituir; e que en o de les dites coses⁹⁵ vós, senyor, ne lo General de Cathalunya o de Mallorca no puxats ni puxen quint o altra part o d[r]et demanar. *Diu lo senyor rey que sia fet e servat segons que en altres guerres és stat acostumat.*

(50) Que de tota qüestió de presoner o de presa de béns haja a conèixer lo capità.

Ítem, si sobre la presó o guany de presoners o de béns mobles o movents serà dupte o contrast entre alguns soldats en terra o en mar, aquell dupte o contrast sie e haja ésser declarat e determenat per lo capità sumàriament e de paraula, tota appellació e tot recors cessants. *Plau al senyor rey.*

(51) És feta provisió sobre les azembles que ls soldats auran mester.

Ítem, a esquivar ocasió que sol esdevenir per les coses contengudes⁹⁶ és ordonat que alcun soldat de la present proferta de *quanta quis* dignitat, condició o stament sia no gos o presumesca per sa ppropria auctoritat pendre ne haver [23v^a] atzembra o atzembles de alcun contra sa volentat per portar arneses, viandes o altres coses d'aquell soldat o per altra rahó, mas, si atzembles haurà mester, haje e sia tengut demanar e haver aquelles per mans de l'ordinari o d'aquells a quis pertany e dels consellers, pahers, cònsols e jurats d'aquella ciutat, vila o loch on

92. almiralls, viçalmiralls e capitans AB.

93. *En lloc de comptar, adiec.* AB.

94. *En lloc de e, adiec.* AB.

95. preses AB.

96. dejús AB.

les dites atzembles haurà mester, e per aquell loguer covinent que ls dits ordinaris e regidors dels lochs arbitraran e tatxaran pagador per lo dit soldat de son sou e de sos béns, en manera que no sie al senyor de les atzembles haver ne als soldats pagar aquell loguer que cascun d'ells volrà; e que'l soldat sia tengut assegurar bé e covinentment en poder de aquell ordinari la restitució de la atzembla o atzembles e loguer al senyor d'aquelles; e en aquesta e no en altra manera los dits ordinari e regidors dels lochs sien tenguts liurar als dits soldats aquelles atzembles que ops hauran; açò declarat que alcú baró, cavaller o altre del dit principat, havent loch e vassalls a aquells, los dits ordinari e regidors de lochs per la dita manera o altra no sien tenguts liurar algunes atzembles, com aquells no puxen haver de lurs vassalls e seria cosa iníqua que per fer [bé]⁹⁷ o sta[23v^b]lvi a sos vasalls fessen a altri dampnatge. Emperò, si la necessitat o quantitat⁹⁸ del fet o l temps o altra rahó covinent requerian als, a bon arbitri dels dits ordinaris e regidors de lochs, que en tal cas aquells puxen e dejen liurar atzembles als dits soldats havents vassalls en la manera e ab la seguretat dessús declarades; e, si per ventura alcun soldat farà o volrà o assajarà fer lo contrari de ço que dessús és ordonat, que li puxe ésser contrastat ab armes e en altra manera per los dits ordinaris e regidors de lochs e, encara, per los senyors d'aquelles atzembles e per aquells qui soccórren-lus volran. E, si sobre açò aytal soldat reebrà dan en persona, que aquell dan sie sens tota pena a aquell o aquells qui'l hauran fet. *Plau al senyor rey.*

(52) Que'l senyor rey nel senyor duch ne lurs oficials no s pusquen entrametra de res de la proferta, ans totes coses hajen ordonar e fer los deputats sens contrast lur.

Ítem, que vós, senyor, el senyor duch o alcú tresorer, official, comissari, domèstich o altre per vós o per ell o altra persona no us puxats ne us puxen empatxar, entremetre ni res fer de o en la present proferta o coses en los presents [24r^a] capítols contengudes o altres tochant la dita proferta, administració, regiment o comptes d'aquella en los dits principat e regne, ans totes e sengles les dites coses façen e hajen a fer ordonar e speegar e complir ab tot acabament los dits deputats, segons la forma per los dits Generals dels dits regne e principat en los dits capítols presents a ells dada e, en altra manera, a lur bona coneguda sens tot contrast⁹⁹ e embarch de vós, senyor, e del senyor duch e de oficials e commissaris vostres o seus e de qualsevol de vós e d'ell e sens contrast e embarch de tota altra persona, ne per les dites coses o alguna d'aquelles o incidents o dependents o emergents d'aquelles o aquelles tocants vós, senyor, o lo senyor duch o oficials o comissa-

97. *adiec. AB.*

98. *qualitat AB.*

99. *Amb n. marg. possibl. de Llobard indicant contrast.*

ris seus o vostres o altre qualsevol persona puxats o puxen fer, haver, moure o intemptar alguna inquisició, acció, demanda o qüestió civilment o criminal contra¹⁰⁰ los dits deputats o alcun d'ells o béns lurs o del dit General per qualque rahó, [dret,]¹⁰¹ cas o causa qui dir o entendre se puxen. *Plau al senyor rey segons los capítols de la present proferta e se*[24r^b]*gons les respostes a aquells fetes.*

(53) La general remissió de totes penes tro el dia que la Cort fo licencia-da e prorogada, ço és, tro a XII de septembre de l'ayn MCCCLXXVI.

Ítem, com los habitants de Cathalunya de tots los braços, axí per molts e grans dons e profertes que han fetes e fan sovén a vós, senyor, com per moltes adversitats de guerres e de entrades de gents stranyes, d'armes e de terribles caresties, fams e mortaldats sien molt oppremuts e encarregats, per tal vós, senyor, e lo senyor [duch]¹⁰² remetets de present e hajats per remeses al General de Cathalunya e a tots los braços del dit General e a cascuna ciutat, vila, loch e universitat e a cascuna singular persona de cascu dels dits braços e a lurs hòmens, totes e sengles penes e punicions devallants de hosts fallides e de pau e de treva e de somatent e de somatent¹⁰³ de bandejats e de gitats de pau e de treva e d'aquells qui contre lestitut e ordinació per vós, senyor, feta, han comprat blat per revendre e de tots qui són appellats dardenaris e de tots aquells qui hajen fetes inibicions de no trer de lurs [24v^a] ciutats, viles, lochs e terres, gra, victualles o altres coses, e posats o levats qualque dret de treta per aquelles coses en cas que d'açò no haguessen auctoritat o poder e totes penes de terçes de quarts e de quints; e encara, totes penes de obligacions, axí de censals e de violaris, com altres e de compromeses e de qualsevol contractes e justeyes de plets de clam e de reclams e de fermes de dret, hoc encara de homenatges trencats per no tenir hostatges e totes penes de manleutes e totes penes e punicions de notaris qui no hajen servada la constitució feta per vós senyor, en la Cort de Perpenyà sobre contractes e cartes que hajen preses, con totes encara altres penes, bans e calònies semblants a les dessus dites o no semblants; e encara totes e sengles altres penes, bans e calònies devallants de crims pus que sien convertits, o's pusquen convertir en peccuniàries, sie que sentència o sentències sien ja dades o no; e encara con fos provehit a fer la execució per via de penyores o en altra manera pus la execució no sia de tot acabada e posat quen penjàs qüestió o posar que no fossen denunciades en les quals los III brassos o alcun d'ells, o alcuna ciutat, vila e loch reyal o [24v^b] altre o universitats o singulars persones de aquelles o de algun dels dits brassos o lurs hòmens hajen encorregu-

100. *Passatge assenyalat i amb n. marg. possibl. de Llobard indicant nota.*

101. *adiec. AB.*

102. *adiec. B.*

103. *sosteniments B.*

des o en les quals sien cahuts o encorreguts per qualssevol occasions, rahons e maneres en tot lo temps passat entrò per tot lo mes de juny de l'any present; e, més avant, si més durava la present Cort tro que sia licenciada, axí que les dites penes o algunes d'aquelles no puxen ésser demanades, ne'n pusque ésser feta inquisició ne enantament alcun per vós senyor, ne per lo senyor duch o per governador de Cathalunya, de Rosselló, de Mallorca e de les illes a aquell adjaents, ne per altres officials vostres o seus, ans totes penyores fetes per les dites rahons sien restituïdes e tots protestes e enantaments fets per la dita rahó sien haüts per revocats e tot senyor sia haüt per remès. E, si per ventura per vós, senyor, o per lo senyor duch eren fetes assignacions o concessions algunes de les dites penes o per u d'aquelles a qualsevol persones per qualsevol manera o rahó, aquelles vós, senyor, revocats e per revocades e nulles havets de present. E que totes e sengles empires, seqüestracions, manleutes, cancellaries e totes se[25r^a]guretats e enantaments daquèn fets e fetes sien e vagen per cancellades [e per no fetes]¹⁰⁴ e tot açò senyor, relevats franchament fins tota reemçó salaris, messions e avaries; e axí mateix sia entès del regne de Mallorques e illes a aquell adjacents. *Lo senyor rey no passarie lo dit capítol en la dita forma, mas, plau-li que en quant lo dit capítol ço que era contengut en lo capítol dat en les Corts derrerament celebrades en Leyda sie e vage per remès e no més avant, anedit que s'i entene*¹⁰⁵ *lo regne de Mallorques ab les illes a aquell adjaents.*

(54) De no trametre ne haver commissaris en la terra.

Ítem, que dins X anys comptadors contínuament après del temps ja açò ator gat per vós, senyor, en les Corts passades, los veguers, batles e los altres ordinaris vostres de cascuna ciutat, vila e loch dels dits principat e regne de Mallorques, segons que a cascun d'ells pertany en sa jurisdicció e no altres, coneguen e agen a conèixer e fer la inquisició e conexença e tot lo procés e la execució de tots e qualsevol crims, delictes, excesses e penes, axí comeses qui no ca[25r^b] jen en la dita general remissió com d'ecí avant cometedors o cometedores per qualsevol universitat o universitats o persona o persones singulars del dit principat de Cathalunya e regne de Mallorques, per qualsevol manera o rahó [de qualsevol braç sien, axí que]¹⁰⁶ ne vós, senyor, ne vostre primogènit o altre per vós o per ell hi puxats o puxen trametre, delegar, assignar o posar dins lo dit temps lochtinent alcun o jutge, comissari o assessor, adjuncte, consellador o instigador de offici de tesoraria, d'escrivania o d'altre offici ne per altra persona qualque nom haja; e si lo contrari era fet scientment o ignorant, que no haje valor ne algun sie tengut obeir tals lochstinents, jutges, commissaris, ad-

104. *adiec. B.*

105. *comprenga B.*

106. *adiec. AB.*

junctes, conselladors o instigadors o alcun d'aquells o altres, ans sens tota pena e legudament los puxa ésser feta resistència, encara de fet si usar volien; e que a aquells e a cascun d'ells los dits ordinaris puxen contrestar e vedar de usar de lurs comissions o officis ab impositions o exaccions de penes e presons de persones e en totes altres maneres. Emperò, en açò no sien enteses los governadors de Cathalunya, de Rosselló e de Mallorca, mas, [25v^a] que aquests personalment e no per substituïts ordinàriament e ab e de consell de lurs assessors puxen dins lurs governacions inquerir e punir segons que a lurs officis se pertany; e que vós, senyor, e lo senyor duch de present revoquets e hajats per revocats e revocades e nulles tots comissaris, lochstinents, conselladors e instigadors, jutges, adjunts e tots altres de qualsevol nom sien appellats qui vuy sien en qualsevol ciutats, viles e lochs reyls e altres de Cathalunya e totes comissions e poders que hajen de vós, senyor, e del dit senyor duch per la dita rahó; e que vós, senyor, e lo senyor duch manets ab letres vostres a aquells que d'equí avant no usen de les dites comissions e poders a ells donats, ans tots [processes],¹⁰⁷ inquisicions e altres enantaments per ells fets contra qualsevol persones e per les dites rahons liuren als dits oficials ordinaris dels lochs on les dites inquisicions, [processes]¹⁰⁸ e enantaments sien stats fets. E açò sie entès si donchs los dits comissaris no eren trameses a alguna ciutat, vila o loch a requesta de la universitat d'aquell loch mateix. *Plau al senyor rey a IIII anys comptadors après que serà finit lo temps ja açò per altres Corts de Cathalunya [atorgat]¹⁰⁹ [25v^b] e que sia fet en la forma del capítol atorgat en la Cort de Leyda derrerament celebrada.*

(55) De no usar lo senyor rey de l'usatge *princeps namque*.

Ítem, com per la proferta dessus dita lo dit principat de Cathalunya reta bon e copiosament son deute en deffensió d'aquell e no sia just ne rahonable lo dit principat ésser tengut per altra cap o manera a la dita deffensió a fer, per ço, senyor, plàcia a vós atorgar e de fet hajats per atorgat al dit General e als singulars d'aquell que durant lo temps de la dita proferta vós, senyor, ne lo senyor duch ne altre havent de vós o d'ell poder, no puscats en alcuna manera convocar ni fer convocar ne praticar lo usatge «*princeps namque*» ne la interpretació d'aquell ne-n puscats, senyor, usar ne fer usar per gran necessitat que fos ne seguir se'n pogués a vós, senyor, ne a la terra, ne encara, senyor, puscats usar ne demanar ni fer demanar les penes contengudes en lo dit usatge e de interpretació d'aquell ne que demanar ne haver se poguessen per rahó o ocasió del dit usatge o interpretació. E, si lo contra era fet per vós, senyor, o per lo senyor duch o per altres qualse[26r^a]vol oficials vostres o

107. *En lloc de protestes, adiec. AB.*

108. *En lloc de protestes, adiec. AB.*

109. *adiec. AB.*

seus, que en aquell cas, per rahó de la dita convocació o usament del dit usatge o interpretació, negun del dit principat no fos tengut de anar ne exir fora de la ciutat, vila o loch on domicili o habitació tendrà, ne encara fora sa propria habitació on son domicili ne'n fos encorregut ne'n pogués encórrer en alguna pena contenguda en lo dit usatge o interpretació d'aquell, ne encara en altra pena o en altra cosa qualsevol que fos en què pogués encórrer per la dita rahó ne les dites penes o coses pusquen ésser demanades o exigides per vós, senyor, ne per lo senyor duch ne officials vostres o seus o per altres qualssevol que fossen. E, si per algun dupte o cas se podie dir o allegar que'l encorrimet de les dites penes o coses pogués haver loch, que vós, senyor, ara per lavors les remetets aytantes vegades com se poguessen cometre e imposats-ne a vós, senyor, e a vostres succehidors e als dits officials vostres callament perdurable. *Plau al senyor rey seguent la forma del capítol sobre açò fet en la derrera Cort de Barchinona que mentre del dit do resten a despendre XXXV^{M110} lliures, lo dit senyor no pusque convocar ne practicar lo usatge dins lo temps de la dita proferta.*

(56) De no trer les hosts.

[26r^b] Ítem, que vós, senyor, ne lo senyor duch ne officials vostres o seus dins lo temps de la present proferta no puxats ne puxen manar frontera als spitalers, ne forçar per rahó de host ne per qualsevol altra manera o rahó, ensemps o departidament, les hosts de ciutats e viles reys de Cathalunya, ne encara de prelatz ne de persones ecclesiàstiques, barons o cavallers e hòmens de paratge o alcuna d'aquelles, ne hòmens de ciutats, burgeses e hòmens de viles, en les quals vós, senyor, emperò, hajats dret de host o de cavalcada, de exir fora lurs lochs, si donchs no era per execució de justícia qui s'hagués a fer, per procés de pau e de treva o per procés de somatent. E, en cascun d'aquests cases, cascun veguer puxa traure e menar sa host dins sa vegaria e, si defora la vegueria per los dits cases hauran exir, que açò primerament hajats a arbitrar, si necessari serà, vós, senyor, o lo senyor duch, la qual arbitració se haja a fer per vós, senyor, e per lo senyor duch, vós, senyor, e ell stants en Cathalunya o la I de vosaltres e vos abdosos absents de Cathalunya, e ho puxe arbitrar lo governador de Cathalunya, exceptat d'aquelles vegueries de Cathalu[26v^a]nya que han de usança de manar e trer les hosts fora lurs vegueries, los quals pusquen usar segons han acostumat, entès e declarat que per açò no sie fet perjudici a aquelles ciutats o viles qui han per privilegi o per costum que lurs veguers e ordinaris no poden traure les hosts. *Respon lo senyor rey que li plau en quant lo dit capítol toca les universitats qui són tengudes de fer host e cavalcada, mas, en quant tocha les cavallers dels órdenes demanen cosa injusta, car més serien relevats per lo subsidi que agreujats.*¹¹¹

110. XXXVI^M AB.

111. car los dits cavallers per lo dit subsidi sien més relevats de càrrech que agreujats AB.

(57) De les manleutes que no vallen passat I any.

Ítem, que totes manleutes fetes o fahedores en vostra cort e del senyor duch e en totes altres corts de qualsevol officials vostres per fets criminals e civils, per qualsevol persones o per qualsevol rahons fetes entrò el die de vuy e fahedores d'equí avant dins V anys continuament següents que passat I any après que són stades e seran fetes, sien haüdes per nulles e que'ls manlevadors, passat lo dit any, sien haüts per absolts e deliures de les dites manleutes e de les penes en aquelles contengudes; e semblantment sia entès d'aquells a qui són entrò al die de vuy o [26v^b] seran dins los dits V anys après següents algun o alguns comanats axí com a carcellers. E, encara en açò sia entès si los criminoses se posen penes peccuniàries o altres de presentar-se o tornar en poder de la cort a cert die e hora e con requests ne fossen; e axí mateix si lo criminós pena peccuniària se havia posada o no e ab sagrament e homentage e cascú separadament. E aquest capítol semblantment sia entès ésser atorgat en la ciutat e regne de Mallorcha e illes a aquell regne adjaents. **Plau al senyor rey que sia fet e vage a I any, axí con és demanat, e que dur per IIII anys.**¹¹²

(58) Que en censals ne violaris nos puxa fer elongament, sobresehimment, guiatge o empatxament alcun per neguna rahó.

Ítem, que vós, senyor, e lo senyor [duch]¹¹³ e vostres governadors ne altre per nom e auctoritat vostra o sua no puxats fer ne atorgar allongaments, sobresehimments, guiatges, manaments, empires, empatxaments, inhibicions, reservacions, abdicacions de juridicció ne algunes altres provisions per neguna rahó o manera, vulles per regalia o regalies o per restauració de casal o casals o per barreja[27r^a] ment de companyes o per qualsevol altra manera, necessitat, rahó, causa o dret, per gran que fos, dretament o indirecta, d'escrit o de paraula, en o sobre execucions o qualsevol enantaments qui's demanen o's façen, axí en presons de persones com en béns, per rahó de censals o de violaris contre qualsevol universitats o persones qui sien o seran en censals morts e violaris, obligades o tengudes de qualsevol preheminiència, grau, stament, ley o condició sien; e, com encara se pogués dir que la major part dels creedors hi consentissen o faessen composició o avinença alcuna ab los obligats els dits censals e violaris, los altres creedors havents censals e violaris no haguessen en lurs execucions torb o empatxament algun, ne haguessen per força seguir l'avinença de la major partida, ne d'açò, vós,

112. *Amb n. marg. ratllada per una altra mà indicant fuit hoc capitulum perpetuatus infra folio 183. Les dades de la n. ratllada concorden amb la informació a la qual remet al f. 186v, ja que en la regulació del 1364 les manleutes es perdonen al cap d'un any i és una normativa perpètua, en canvi al 1376 caduca als quatre anys, per tant no podia ser que llei anterior (1364) derogués posterior (1376), el revisor (sembla la mà de Llombard) va anotar aquesta particularitat ja que el LVS no segueix un ordre estrictament cronològic.*

113. *adiec. AB.*

senyor, o lo senyor duch o vostres oficials los puxats forçar. E, si lo contrari era fet o's feya, que no valgués, ans fos nul·le; e, si ja són atorgats o atorgades, sien haüts per revocats e per revocades e per no fets axí que no hagen valor; e, aquells no contestants se puxen e's degen fer execucions fortment e destreta segons [27r^b] les obligacions e en altra manera. E que los oficials reials qui ara són e encara aquells qui per temps seran, hagen e sien tenguts de servir lo present capítol e les coses en aquell contingudes, no contestant si de vós o del senyor duch o de governadors o d'altres oficials vostres o seus han haüt o havien d'ecí avant manament en contrari sots qualsevol forma de paraules e per qualque necessitat o rahó aquell manament se faés, encara con fos penal, ne per açò l'official pogués encórrer reprehensió o pena alcuna. E açò sia axí mateix atorgat als habitants e regne de la ciutat de Mallorca e de les illes a aquell adjaents. E que d'açò, senyor, vós plàcia fer constitució general e perpetual bona e larga. *Plau al senyor rey.*

(59) Fo demanat que cessassen les demandes per los matrimonis del senyor duch e de les infantes e totes altres.

Ítem, senyor, con les gents de Cathalunya e del regne de Mallorques sien en diverses maneres molt oppremudes e no pusquen, ab los altres càrrechs que han, bastat als subsidits e dons que us han a fer ne a les demandes que per part de la vostra cort e del senyor duch per unes rahons e per altres so[27v^a]vén lur són fetes, los Generals de Cathalunya e de Mallorques fan la present proferta sots tal condició e reteniment que cessen e hagen a cessar d'ecí avant totes demandes que fer se poguessen de tot ço, si res és que rest a demanar en lo principat de Cathalunya e regne de Mallorques, per vós, senyor, o per part de la vostra cort o del senyor duch a qualsevol universitats o persones singulars de qualsevol braç, per rahó del matrimoni o de la cavalleria del senyor duch. E encara, cessen e hagen a cessar totes demandes per vós, senyor, començades de fer o fetes per rahó dels matrimonis de les senyores infantes dona Johana e dona Elienor, filles vostres, e de qualsevol d'elles, sia que vós, senyor, hajats dret o no de fer aquestes demandes axí que null temps d'ecí avant per les dites rahons o per alcuna d'aquelles no sia ne puxa ésser res demanat ne haüt per vós, senyor, ne per lo senyor duch d'a[1]lcuna universitat o loch o d'alcunes persones singulars de qualsevol dels dits braços en los dits principat e regne, ans ho ajats tot per reemès. E que tots comissaris e totes comissions per vós, senyor, o per lo senyor duch sobre açò fets e fetes sien haüts per revocats e per revocades e no·ls sia obeït de res ne jamés d'ecí avant ne puxa ésser feta qüestió, ans si [27v^b] penyores són fetes per les dites rahons, totes sien restituïdes e tots enantaments revocats e haüts per nul·les. E que vós, senyor, ne lo senyor duch ne altre per vós o per ell durant lo temps de la present proferta, per alcuna necessitat o cas, rahó o causa ne per neguna manera que sdevenir, dir o pensar se puxa, no

puscats en Corts o fora Corts per negun dret ne per neguna rahó ne per negun fet demanar ne haver dels Generals de Cathalunya ni de Mallorques ni dels dits braços o d'alcun d'ells ne de ciutats, viles e lochs reys o altres de Cathalunya o de Mallorcha ne de persones singulars o de hòmens dels dits braços, en general o special, directament o indirecta, alcun subsidi, do o préstech forçat o graciós, ni alcuna fermanceria, ajuda o demanda per la dita guerra del dit duch d'Anjou, ne per altra qualsevol guerra ne per altra rahó. E que açò, senyor, jurets vós e lo dit senyor duch e o prometats en vostra bona fe de tenir e servir e, si lo contrari era fet, la present ajuda e proferta tantost cessàs e cascú braç la pogués cessar o fer cessar per sa pròpria auctoritat legudament e sens pena. E totes les coses contingudes en aquest capítol de[28r^a]manen los dits Generals de Cathalunya e de Mallorques sens perjudici [de tots privilegis,]¹¹⁴ libertats e usos que qualsevol ciutats, viles e lochs dels dits principat e regne hajan que nols puxe ésser demanat ne hajan a dar per les dites rahons o semblants e protesten que per aquest capítol no sien vists renunciar o derogar a les libertats dessús dites. [*Respon lo senyor rey que*]¹¹⁵ *no demanen just*.

(60) Que totes restes d'altres profertes passades romanguen al General.

Ítem, senyor, entenen los dits Generals e's retenen expressament que totes e sengles restes¹¹⁶ romanents de qualsevol profertes fetes per los dits Generals de Cathalunya e del regne de Mallorcha o per alcun dels dits Generals en deffensió de la terra, axí en la Cort de Cathalunya darrerament celebrada en la [ciutat]¹¹⁷ de Leyda com en altres Corts passades con en altra manera, romanguen als dits Generals, ço és, a cascun d'ells la sua,¹¹⁸ per ço que d'aquells se puxen socórrer e ajudar en sos càrrechs e necessitats; e vós, senyor, ne lo senyor duch en neguna de les dites restes no puscats fer qüestió o demanda alcuna. *Plau al senyor rey*.

(61) És atorgat quel florí d'Aragó [28r^b] dur en sa ley e en son for de XI sous per V anys e més avant tant com al senyor rey plaurà.

Ítem, com los florins d'Aragó per ordinació d'altres Corts de Cathalunya passades sien afforats a XI sols barchinonins per florí e aquest for hajan de lavors a ençà corregut e correguen vuy en la terra e tothom, senyor, qui moneda ha la haja comunament e per major partida en los dits florins, per tal con la moneda barchinonina de la terra hic és exida, que plàcia a vós, senyor, per me-

¹¹⁴. *ibíd.*

¹¹⁵. *ibíd.*

¹¹⁶. *Amb n. marg. indicant nota.*

¹¹⁷. *En lloc de cort, adiec. AB.*

¹¹⁸. sua part A.

tre e posar en segur la moneda dels dits florins, provehir e ordonar que ls dits florins no pusquen ésser minvats de ley; e, que al dit for de XI sols barchinonins en que han stat e stan vuy segons ordinació de la Cort de Tortosa duren e corre-guen totstemps d'ecí avant entrò que per vós, senyor, e per Cort de Cathalunya ab vós ensemps sobre açò sie en altra manera provehit e ordonat, no contrestant qualssevilla ordinacions e condicions fetes en altres Corts passades o en altra manera contràries a açò, com lo contrari, senyor, fos total destrucció e matèria de greu scàndel en la terra. *Plau al senyor rey que ls dits florins romanguen en lo for een la ley segon que vuy són e que açò dur per V anys e més avant* [28v^a] *si a ell plaurà.*

(62) Ffo demanat que'l senyor rey satisfés als mercaders e navegants als quals per los governadors de Serdenya eren stats preses lurs mercaderies e béns, e que açò's faés ans que'l senyor rey se posqués alegrar de la proferta.

Ítem, senyor, com a molts e diverses mercaders e navegants de Cathalunya e del regne de Mallor[ca] passants per les mars de Serdenya o prop d'aquelles sien stades levades, preses e ocupades per força per los vostres governadors del regne de Serdenya molts e diverses draps de lana, forment, blats e altres mercaderies e robes e quantitats de diners, les quals coses los dits governadors e los administradors del dit regne han reebudes e preses per pagar los vostres soldats e per manteniment del dit regne, segons que d'açò han vostra cort certificada; e, noresmenys, sien deguts per vós, senyor, a diverses patrons de fustes diverses nolits dels viatges de Serdenya e, d'aquestes coses, senyor, vós ne vostre tresorer, jatsia moltes vegades supplicat e requests, no hajats curat ne curets fer satisfacció als dits mercaders e navegants, d'on han soffert e sofferen gran dampnatge en romanen la major partida desfets si satisfacció no ls n'és feta, car molts dels dits [28v^b] mercaders hi ha que no havien altre cabal ab què visquessen ells e lurs alberchs sinó ço que ls és stat levat; e sia cosa fort desigual en príncep, ab vostra reverència parlant, levar e pendre als sotsmeses ço del lur sens alcuna satisfacció, majorment pus en altres diverses maneres vós, senyor, havets tots dies de vostres gents e tenen càrrechs de generalitats e de impositcions e altres càrrechs per los subsidis e dons que sovén fan a vós e per conservació de vostra corona. Per ço, senyor, los dits braços de Cathalunya e regne de Mallorques fan la dita proferta ab tal condició que vós, senyor, hajats a satisfer ço que devets als dits mercaders e navegants reyalment e de fet abans que de la dita proferta vos alegrets, car de una part donar e d'altre tolre ben veu la vostra senyoria que no és cosa portable. *Lo senyor rey farà satisfer a aquells de qui los dits béns són stats reebuts,*¹¹⁹ *emperò, el do no's deu posar la condició dessús dita.*

¹¹⁹ preses AB.

(63) D'aquelles universitats qui havien feta seguretat de reebre dins çert temps los censals e violaris en què lo senyor rey havie fermat que-n són elongades a V anys.

Ítem, com en algunes licències [29r^a] e fermes per vós, senyor, dades o fetes en alcunes vendes fetes per alcunes universitats de Cathalunya de diverses censals e violaris vós, senyor, hajats volgut que les dites universitats o lurs síndichs hajen feta seguretat de reembre dins cert temps los dits censals e violaris, e la fi del dit temps se acost e les dites universitats per altres càrrechs molts que han axí per aquestes proferta d'aquestes Corts com per altres no pusquen bonament los dits censals e violaris reembre dins lo dit temps, que us plàcia, senyor, elongar lo dit temps a V anys més avant per indempnitat e conservació de les universitats dessús dites. *Plau al senyor rey.*

(64) De no posar capitans en cas de guerra a salari ne a messió de les universitats.

Ítem, com per alguns capitans posats per vós, senyor, en les ciutats, viles e lochs vostres de Cathalunya sien stats demanats e haüts grans salaris e fetes grans extorsions, injúries e vexacions als pobles en diverses maneres, anant regna solta e sens tot fre en lurs affers, per com no havien a tenir taula, e entrametent-se de affers e de coses a que lur offici no s'estenia, com però l'endemés de les ciutats e viles [29r^b] vostres fossen assats ben provehides e contentes de lurs ordinaris e dels caps que ja havien en lurs lochs e no sia justa cosa, senyor, que'ls pobles hajen a pagar per força los salaris dels capitans que vós, senyor, posats en los lochs, que us plàcia, senyor, provehir e ordonar que d'aquí avant en les ciutats, viles e lochs de Cathalunya, com cas de guerra fos o s'esperàs, no posets capitans a salari, messió ne a càrrech lur, com vós, senyor, per justícia ne per bona rahó, parlant ab reverència de la vostra altea, no dejats fer pagar aquells axí com no us fets los altres officials vostres a vostres pobles per força. *Plau al senyor rey.*

(65) Elecció de deputats de Cathalunya residents en Barchinona.

Ítem, los braçes del principat de Cathalunya, remoguts tots altres deputats e officials per les Corts de Cathalunya passades ordonats, elegen de present en deputats les persones devall scrites als affers e ab lo poder qui devall se seguxen, segons la diversitat, distinció e forma dejús scrites. *Plau al senyor rey.*

(66) Primerament, elegen en deputats residents en Barchinona, ço és, per lo braç de les persones ecclesià[29v^a]stiques l'onrat e religiós ffrare Guillelme de Guimerà de l'orde de l'Espital de Sent Johan, e per lo braç dels ba-

rons, richs hòmens e cavallers l'onrat monsènyer Johan Berenguer de Rajadell, cavaller, e per lo braç de les ciutats, viles e lochs reysls l'onrat en Ramon de Carcassona, ciutadà de Leyda; los quals, per bona execució e expedició de la present proferta e dels affers de la dita deffensió, façen residència personal en la ciutat de Barchinona e sien appellats deputats residents en Barchinona. [*Plau al senyor rey*].¹²⁰

(67) Elecció dels dos deputats de Mallorca.

Ítem, per la ciutat e regne de Mallorca pusquen ésser elets dos deputats, ço és, aquells que d'aquella condició e stament que'ls jurats e Consell de la dita ciutat e regne elegir volran, dels quals dos deputats l'un puscha ésser ajustat als dits III de Cathalunya residents en Barchinona e puscha fer aquí residència e entendre ab ells ensemps en tots los affers pertanyents a l'offici dels dits residents en quant poden tocar la deputació de Mallorca; e l'altra dels dits dos deputats de Mallorca ús del dit offici de la dita deputació en la dita ciutat e regne de Mallorca e haje en a[29v^b]quella ciutat e regne aytant e aytal poder con hauran en Cathalunya los dits III de Cathalunya residents en Barchinona. *Plau al senyor rey*.

(68) Lo poder dels deputats de Cathalunya residents en Barchinona, però quant a vendre censals e violaris sia vist lo capítol XV.

E als dits deputats residents en Barchinona e a la major partida d'aquells donen los dits braces de Cathalunya plen poder de vendre e arrendar en tot lo principat de Cathalunya per si o per lurs substituïts als més donants ab veritat, sens frau, totes les impositcions de les farines e de les carns e totes les dites generalitats, axí antigues com novelles, e de cullir e levar o fer cullir aquelles; e de demanar, levar e reebre tots los diners e les coses de que deu exir tota la dita proferta e totes altres quantitats de diners e tots béns, drets e coses al General de Cathalunya¹²¹ degudes o pertanyents, ara o en esdevenidor, quant que quant per qualssevol contractes, causes o rahons e per qualsevol persones sien o seran degudes o detengudes; e den distribuir, convertir e despendre en la dita defensió tota la dita proferta, segons la forma dels presents capítols, e de administrar tota la dita proferta e tots altres béns, drets, negocis, causes e coses del dit General de Cathalunya, [30r^a] presents e sdevenidores. E que puxen remoure e metre, aytantes vegades com se volran¹²² tots scrivans, porters, ajudants, cullidors, comissaris e tots altres oficials e persones a lur offici e a bona execució de la present proferta necessaris; e pendre aquells doctors o ju-

120. *adiec. AB.*

121. *Passatge assenyalat i amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota.*

122. *Amb n. marg. d'una altra mà indicant nota.*

ristes per consellers, assessors e advocats que'ls sia viares e constituir e haver procuradors per lurs negocis e causes de lur offici; e tatxar e dar a totes les dites persones e a totes altres qui treballen en qualque manera per afers de la dita Deputació aquells salaris qui'ls sian vists moderats e covinents. E puxen conèixer de totes qüestions, duptes¹²³ e contrasts qui esdevenguen axí en les dites impositcions e generalitats com en penes o bans qui's deguessen¹²⁴ o fossen comeses per ocasió d'aquelles, com en tots altres béns, negocis, causes e affers del dit General, e aquelles qüestions, duptes e contrasts declarar e determenar; e accusar a perseguir frauds e penes comeses en aquelles impositcions e generalitats e reebre aquelles penes e fer composicions, remissions e gràcies d'aquelles; e requerir e fer execucions contre totes persones qui sien en res tengudes al dit General. Hajen, encara, plen poder los dits III diputats de Cathalunya residents en Barchinona, ensemps [30r^b] ab lo dit regent los lurs comptes e la major partida d'aquells, de vend[r]e, si viares lus ho serà per haver prestament moneda a ops de la dita deffensió, censals morts e violaris tro en aquella quantitat que'ls sia ben vist e per aquells preus que a ells parrà ne trobar ne pusquen sobre les generalitats, axí velles com novelles. Puxen encara tots los dits diputats o la major partida d'aquells manlevar, en nom del General, a ops de la dita deffensió, de crestians o juheus a mogubell, usura e qualsevol interès o barates pendre, a dampnatge del dit General, tota vegada que'ls parega sobre la dita proferta e sobre les dites generalitats e impositcions e sobre altres béns dels dits Generals totes aquelles quantitats de diners que a ells sien vistes ésser necessàries a la dita deffensió e a emprar cambiadors que'ls façen taules o dites; e que, per totes les dites coses e per cascuna d'aquelles, pusquen les dites impositcions e generalitats e tota la present proferta e los altres béns del General de Cathalunya, specialment e general, obligar e assignar als compradors dels dits censals e violaris e a tots prestadors e creadors e als dits cambiadors e les dites generalitats, axí velles com novelles, e les dites impositcions metre ent[r]e [30v^a] mans e liurar a ells; e, sobre e de totes les dites coses e cascuna d'aquelles fermar totes cartes públiques, en nom de tot lo General de Cathalunya, ab provisions, convinenças, obligacions, penes, renunciacions, submissions e clàusules que als dits diputats residents sien vistes, e pusquen fer àpochas, diffinicions e cessions. E generalment hagen en totes coses no tocade e no especificades tot aquell major e pus ample e larch poder en totes coses e per totes que als diputats de Cathalunya¹²⁵ residents en Barchinona, en altres Corts passades de Cathalunya ordonats, és stat atorgat e donat, car los

123. *Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant de dubiis.*

124. *diguessen AB.*

125. *Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant general poder als diputats.*

dits brasses de Cathalunya, confiant de la indústria e leyaltat dels dits deputats residents en Barchinona, atorguen e comanen a ells e a la major partida d'ells sobre totes les dites coses liure e francha administració e plenerament totes lurs veus. E, per ço que ls mogubells mils se troben e sien pus vists, ordenen e volen los dits braçes que ls albarans que per los dits mogubells cobraran sien retuts franchament al senyor rey. *Plau al senyor rey que aquest capítol sia observat segons la forma del VIe e del VIIe capítols.*

(69) Aquest capítol e los do[s] prop següents són sobre'l poder dels depu[30v^b]tats axí de Cathalunya com de Mallorca.

Però, és entès que per la generalitat del poder dessus [ab]¹²⁶ paraules generals atorgat als dits deputats residents en Barchinona, no pusquen en res passar ne sobrepujar la forma a ells dada en los presents capítols, ans hajen a servir e tenir aquells capítols e les coses contengudes en aquells. E semblant poder donen e ator[guen] en totes coses los síndichs del regne de Mallorca en les presents Corts als lurs deputats en tot ço que tocha lo dit regne de Mallorca. *Plau al senyor rey.*

(70) Declarem, emperò, los dits braçes de Cathalunya e síndichs de Mallorca, que'l diputat de Mallorca resident en Barchinona, ensemps ab los deputats de Cathalunya residents en Barchinona, pusque caber e ésser e haje poder en totes coses qui comunament toquen los Generals dels dits principat e regne, aytant com toquen lo General de la dita ciutat e regne de Mallorca, mas, en les coses specials de Cathalunya, los deputats de Cathalunya, sens lo diputat de Mallorca, puxen fer, ordonar e speegar totes les dites coses. *Plau al senyor rey.*

(71) Ítem, per res contengut dessus [31r^a] no entenen los dits braçes de Cathalunya minvar o derogar lo poder devall comenat als deputats locals de Cathalunya. *Plau al senyor rey.*

(72) La elecció de Anthoni Buçot, regent los comptes de la Deputació.

Ítem, elegen e retenen los dits braços de Cathalunya en regent los comptes dels dits deputats residents en Barchinona n'Anthoni Buçot, qui ja per la Cort de Cathalunya derrerament celebrada en Leyda ten e reig aquest offici. *Plau al senyor rey.*

(73) La elecció dels III hoidors de les comptes.¹²⁷

¹²⁶. *adiec. AB.*

¹²⁷. *Amb n. marg. possibl. de Vidal indicant introductio auditorum computorum et eorum potestas et autoritas.*

Ítem, elegen los dits braçes de Cathalunya en deputats hoydors dels dits comp-tes los nobles monsenyer Galcerà d'Angleola, cabíscol de la esgleya de Terrago-na, e monsenyer Dalmau de Mur, e l'onrat en Johan Serra, ciutadà de Barchi-nona, qui ja tenia aquest offici matex per ordinació de les altres Corts passades de Cathalunya; als quals hoïdors de comptes los dits III braços de Cathalunya donen plen poder que axí dels dits III deputats resident com del dit regent lurs comptes com encara de totes altres perso[31r^b]nes qui res hajan administrat o tengut o d'aquí avant administren, reeben o tenguen del dit General de Cathalu-nya, pusquen demanar compte e rahó, e aquell compte reebre, hoir e examinar, impugnar e aprovar, e diffinir tots aquells comptes e fer cartes de¹²⁸ diffinicions, fins e absolucions a aquells qui retran a ells los dits comptes e totes altres coses fer que a aquest offici se pertanguen e que semblants deputats hoïdors de comp-tes, per poder a ells donat per altres Corts de Cathalunya passades, poden e han acostumat de fer. *Plau al senyor rey.*

(74) La elecció e poder dels III deputats a les stimes e mostres.

Ítem, los dits brasses de Cathalunya elegen de present los honrats ffrare Gal-cerà Çatallada, de l'orde de l'Espital de Sent Johan, en Fferrer de Lagostera, don-zell, e n'Armengau Grimau, burgès de Perpenyà, en deputats en reebre les stimes e mostres de les gents d'armes qui seran soldades a deffensió de Cathalunya, als quals los dits brasses donen plen poder de reebre e pendre les dites mostres e de fer stimes de les bèsties en què cavalcaran los soldats qui iran cavalcant. És, [31v^a] emperò, entès que d'una lança no sia stimada sinó una bístia, ço és, lo cosser de l'hom principal, e d'aquell qui mena cavall armat no sia stimat sinó lo cavall ar-mat que manerà. E, per tal que açò se faça pus endreçament, volen e ordenen que les dites mostres prenen e les dites stimes façen ensemps ab lo scrivà de ració de vós, senyor, e que'l vostre scrivà de ració do¹²⁹ tots los albarans de acurriment e de sou e los albarans del finament del sou e los albarans de les stimes, axí però, que tots los dits albarans hajan ésser subscrits de mà pròpria dels dits III depu-tats ordonats a açò o d'aquells d'ells qui presents sien en los lochs on se feren los dits actes; e que'ls dits deputats a açò ordonats sien tenguts de regonèxer ab di-ligència que'ls soldats, axí de cavall com de peu, hajan compliment d'armes qui sien covinents e sien aptes a cavalcar e regir-se ab armes los qui iran sobre bísties cavallines; e que los cavalls e roçins sien covinents e tals que la dita deffensió se faça bé e complidament, en profit de la cosa pública e en honor de vós, senyor; e que en les stimes de les bèsties se hajan ab vostre scrivà de ració ensemps justa-ment e leyal tota fa[31v^b]vor lexada; e que tota bèstia que serà restituïda als dits

128. e AB.

129. ordon AB.

deputats per affollada, que li sia tolta la meytat de la orella squerra en senyal per tal que sia coneguda e no pusque ésser tornada en sou ne frau s'i pusque fer. E lo vostre scrivà de ració, senyor, tengue e faça tots los comptes del sou ab los dits deputats ensemps e tengue los libres de les stimes e faça los notaments de les faltes, però tots los albarans sien ordonats e intitulsats per aquesta forma: «De part dels deputats de Cathalunya a les stimes e mostres e als comptes del sou que paga lo General de Cathalunya» e que sien sagellats de segell del General de Cathalunya e que en la subscripció e en lo signe de cascun dels dits deputats faran en los dits albarans expressar e scriure de lur pròpria mà lur nom propi. E que vostre scrivà de ració, senyor, per sos treballs o salari ne per sos drets, no y puxa haver en tot I any sinó lo sou de I die, posat que dins l'any se mudassen o isquessen o tornassen en sou, e aquest sou de I die solament en tot I any no haje a pagar lo General; e que noresmeyns, lo dit scrivà de ració vostre haje a fer sagrament e homenatge, axí com los dits deputats [32r^a] maxteix, que bé e leyalment e profitosa usará de totes les dites coses, tota favor, oy e temor detrats posats; e que los dits III deputats ordonats a les dites mostres e stimes, si tots hi poden ésser, sinó dos o l'un d'ells, hagen e sien tenguts d'entendre e ésser personalment en aquells en qualque part que's façen e no y puxen en loch lur altre substituir, com per lur indústria e leyaltat a ells la present Cort [açò coman].¹³⁰ *Plau al senyor rey.*

(75) Del poder e forma dada als deputats a les stimes e mostres.

Ítem, per ço com los dits III deputats a les stimes e mostres continuaran vós, senyor, ordonen los dits braços de Cathalunya que hagen poder e auctoritat los dits deputats elets a les dites stimes e mostres mentre ab vós, senyor, seran presents, de ordonar ab vós, senyor, ensemps e ab los altres deputats dels altres regnes qui ab vós, senyor, iran lo fet de la dita deffensió, és assaber, en qual ne en quant temps serà dat sou ne en quant nombre de gents d'armes ne en quin nombre de cascun regne e principat e en quin nombre de cavalls armats e lançes e en quin nombre de genets e de bellesters e d'altres hòmens armats, ne en quals fronteres e lochs se[32r^b]ran trameses los soldats e gents d'armes. E encara, si vist lus serà, pusquen ordonar [ab vós, senyor,]¹³¹ ensemps e ab los dits altres deputats dels alt[r]es regnes qui ab vós seran que sien obrades, apparellades e armades galeas e altres fustes e fets altres pertrets a la deffensió de la mar necessaris; e en aquella deffensió de mar, si a vós, senyor, e a ells serà vist, pusquen ordonar de metre la dita proferita e partida d'aquella, contribuent, emperò, los altres regnes e terres prorata en la deffensió de la mar, exceptat lo regne d'Aragó, qui en obrar ne fer les fustes ne en les exàrcies d'aquelles en alcuna manera no sien tenguts contribuir, mas en

130. *adiec. AB.*

131. *ibid.*

tota l'altra deffensió de la mar, axí en sou com en panàtica e en altres messions necessàries, sien tenguts fer la dita contribució. E d'açò, senyor, que per vós e per los dessús dits serà acordat, vós, senyor, e ells dejats certificar los deputats de cascun regne e principat residents en cert loch e que aquells ho hajen e sien tenguts de metra-ho en obra e en execució. E per aquests mateix deputats residents puxa ésser ordonat e tatxat sou o salari, aquell que a ells serà ben vist, als hòmens de qualsevol stament sien servin¹³² en la deffensió de la mar; e a aquests mateix residents done poder la pre[32v^a]sent Cort, ab auctoritat vostra, senyor, de ordonar, speegar e exeguir totes altres coses pertanyents e tocants en qualsevol manera la dita deffensió axí en la mar con en la terra. E, si cas era que per ocasió de mostres o d'estimes o per altra qualsevol rahó, vós, senyor, stant en Cathalunya, los deputats qui són elets a reembre e a pendre aquelles e anar ab vós, fossen absents de la vostra cort o del loch on vós seríets, en aquest cas, los deputats residents en Barchinona e los hoydors los lurs comptes o III d'aquells, en los quals III hagués ésser I de cascun braç e lo diputat de Mallorcha resident en Barchinona, si present hi serà e ésser hi volrà, pusquen axí en consellar a vós, senyor, con en totes altres coses a aquells comenades supplir la absència d'aquells e fer totes les coses que aquells [porien]¹³³ si eren presents ab vós, per ço que per absència d'aquells los affers de la deffensió no's perdessen ne's trigassen. *Plau al senyor rey.*

(76) Dels salaris de tots los dits deputats e del regent los comptes, e que·ls deputats a les stimes e mostres no prenen sou de lurs persones ne y tenguen companya lur de II avant per cascun.

Ítem, ordonen los dits brasses de Cathalunya e los dits [32v^b] síndichs de la dita ciutat e regne de Mallorcha sobre los salaris dels dits deputats, que als deputats dessús ordonats sien dats los salaris següents, és assaber, al dit noble monsenyer Dalmau de Mur, per cascun dia que haurà entendra en lo dit offici seu de hoir e examinar los dits comptes, XX sols barchinonins; e a cascun de tots los altres deputats dessús nomenats de qualsevol braç, regne o principat sien, axí als residents en Barchinona qui són administradors de la proferta com als hoydors dels comptes com als ordonats a reebre les estimes e mostres e al regent los comptes, ço és, a cascun d'ells per cascun dia que entendran en lur offici, XV sous barchinonins. Entès, però, e declarat que per cascun die que·ls dits deputats o regent o alcun d'ells hajen a caminar, ço és, vinent e tornant de lurs alberchs o en altra qualsevol manera fahent camí per los affers de la dita Deputació, lus sia dat major salari, ço és, II florins d'Aragó per cascun die mentre sien en camí e no plus entre totes coses. E entenen e ordonen los dits

132. sirvents A, servints B.

133. *adie.* AB.

brassos que los III deputats ordonats a les stimes e mostres degan anar ab vós, senyor, e ésser contínuament ab vós; e si mester seran en les dites fronteres per pendre les dites mostres e fer les dites estimes, que los dos [33r^a] o I d'ells hi hagen anar e l'altre romanir ab vós, senyor; e que no pusquen pendre sou de lurs pròpies persones, mas que pusquen tenir lurs companyes en sou, pus no y sien de dos avant de companya de cascun d'ells. *Plau al senyor rey, ab què però lo do no sie minvat.*

(77) Elecció e lo poder dels deputats locals.

Ítem, ordenen los dits braços de Cathalunya e elegen de present en deputats locals les persones següents, revocats tots altres deputats locals abans de aquesta Cort ordonats:

És assaber, en la ciutat e vegueria de Leyda e en los altres lochs qui són acostumats ésser d'aquesta culleta en Miquel Mulner.

Ítem, en la vila de Perpenyà e vegueries de Rosselló e de Conflent en Guillem Roger Suau.

Ítem, en la ciutat e bisbat de Gerona en Luys Strus.

Ítem, en la ciutat e vegueria de Tortosa e en la castellania d'Emposta en Bernat de Móra.

Ítem, en la vegueria de Cerdanya en Pere de Perpenyà.

Los quals deputats locals, ço [33r^b] és, cascun en los [lochs]¹³⁴ o partides a ells comenades e no fora aquelles, puxen vendre les generalitats e imposicions dessús dites e cullir e fer cullir aquelles e tots emoluments e drets del General de Cathalunya; e fer àpoches de ço que reebbran; e determenar e declarar tots dubtes e qüestions que s'esdevenguen en les generalitats o imposicions de la sua culleta per qualque rahó, cas o manera; e conèixer e determenar totes penes que's cometran en qualque manera en los lochs de lurs comissions e puxen fer gràcies e composicions a lur bona coneguda de totes penes e bans; e acusar e perseguir totes frauds e penes e fer totes requestes, processos e enantaments e requerir e fer totes execucions; e totes altres coses puxen fer e ordonar que podien fer los altres deputats locals qui són stats ordonats en les Corts passades de Cathalunya. Emperò, que ls dits deputats locals no hagen alcun poder de distribuir, despendre ne administrar la moneda que [reebran],¹³⁵ ans d'aquella hagen a respondre als deputats residents en Barchinona o a qui ells volran; e que los dits deputats locals hagen axí per caminar, si a caminar hauran, com per los treballs que faran residents en lurs lochs, aquell salari que per [33v^a] los dits deputats residents en Barchinona lus

^{134.} *ibid.*

^{135.} *En lloc de reembran, adiec. AB.*

serà tatxat a lur bona conexença segons lo treball de cascun dels dits [deputats]¹³⁶ locals; e que hajan stat de totes coses pertanyents a lur offici a la ordinació dels dits deputats residents en Barchinona en ço que per ells lus serà ordonat. *Plau al senyor rey.*

(78) Que renunciant o deffallent alcun dels deputats e lo regent los comptes los altres deputats n'i pusquen metre altres.

Ítem, vol e ordona la dita Cort que si algun dels dits deputats elegits a qualsevol de tots los officis dessús dits o lo regent los comptes morien dins lo temps de la present proferta o per malaltia o per altra rahó havien loch empatxament, a arbitri dels altres deputats, que no pogués entendre en lo offici, que'ls deputats residents en Barchinona ab los deputats hoïdors de comptes qui en la dita ciutat de Barchinona fossen presents e encara ab los deputats a les estimes e mostres ensemps qui presents fossen en la dita ciutat, puxen elegir e posar altre o altres qui a ells seran vists covinents en loch d'aquell o d'aquells qui seran morts o empatxats pus que sia d'aquell braç de què falrà; e axí mateix s'entén de qualsevol [33v^b] dels dessús dits que als dits officis renunciaran. E que aquell o aquells qui seran elets, abans que usen de l'offici, façen sagrament e homenatge semblant que és dit dejús dels elets ara per los dits braços. *Plau al senyor rey.*

(79) Que deffallents los deputats de Mallorca lo Consell de Mallorca n'i puxe metre altre.

E, si los dos deputats de Mallorca o alcun d'ells dins lo dit temps eren morts o empatxats, los jurats e lo consell de Mallorca puxen en loch de aquells elegir altre o altres a lur bona conexença, los quals hajan aquell mateix o semblant poder e hajan a fer los sagrament e homenatge dessús dits. *Plau al senyor rey.*

(80) Que'ls deputats residents no sien trets fora Barchinona ne sien embargats en lur offici.

Ítem, que vós, senyor, e lo senyor duch o alcun official¹³⁷ vostre o seu o altra persona contra la forma dels presents capítols no puxats ne puxen appellar, demanar o fer venir devant vós o devant aquells ne fer ajustar los dits deputats residents en Barchinona o alcun d'ells contra lur voluntat fora lur loch per ordonar, fer o speegar alcuna cosa de e sobre la pre[34r^a]sent proferta o administració d'aquella o coses aquelles tocants per qualque manera, ans los dits deputats o cascun d'ells en son cas e en son offici hajan francha libertat e arbitre de ordonar e de fer ab acabament totes e sengles coses pertanyents a lurs officis e de

136. *adiec. AB.*

137. official o comissari AB.

cascun d'ells e a la dita deputació e aquells o aquella tocants sens empatxament, torb¹³⁸ o embarch alcun que vós, senyor, e lo dit senyor duch o vostres officials no y puscats metre o fer. *Plau al senyor rey que la forma dels dits capítols sia observada ab les respostes per lo senyor rey fetes e concordades segons la lur tenor e que ls deputats residents no sien trets fora la ciutat de Barchinona ne sien empatxats en lur offici.*

(81) Que ls deputats pusquen conèixer e declarar, interpretar, corregir e determenar tots duptes e qüestions e contrasts qui pusquen exir en los capítols de la proferta e en les generalitats o imposicions e en altres coses tocants la proferta, e que l senyor rey ne l senyor duch ne altre no se n'entrameten.

Ítem, si alscons duptes, qüestions o contrasts exiran o entervendran en los presents axí dessús con dejús scrits capítols de la present proferta o en les coses en aquells o en alcun d'aquelles contengudes o alguna cosa tocant la dita pro[34r^b] ferta o en les generalitats o imposicions ordonades de levar en la terra, que ls dits duptes,¹³⁹ qüestions e contrasts sien e hajan ésser declarats, interpretats, corregits¹⁴⁰ e determenats aytantes vegades com cas hi haje breument e summària e de nua paraula o per scrit per los deputats residents en Barchinona ab consell de lur assessor e no per vós, senyor, ne per lo senyor duch ne per vostres audiències o officials o altre persona; e que de la conexença, declaració o juhí dels dits deputats no puxe ésser haüt recurs per appellació¹⁴¹ ne altra manera sens volentat dels dits deputats a vós, senyor, ne al dit senyor duch ne a vostres audiències o officials ne a altres, ans se haje exeguir, tenir e servir per vós e per lo dit senyor duch e per los vostres o seus officials, axí com ells conexeran e ordonaran, ne vós, senyor, ne lo senyor duch ne les audiències o cancellers vostres o seus, ne governadors ne altres officials vostres vós puxats entrametre,¹⁴² conèixer o declarar-hi res, ne encara de exeguir sinó axí e quant per los dits deputats serets requests, ne los dits deputats puxats empatxar o torbar, ans lus hajats a fer dar per tots vostres officials consell, favor e ajuda en totes les dites coses. *Plau al senyor rey.*

(82) Que tots los deputats e lo regent [34v^a] los comptes façen sagrament e homenatge de servir los capítols e de haver-se ben e leyalment.

138. *Passatge assenyalat i n. marg. de Llombard indicant nota torb.*

139. *Amb n. marg. de Llombard indicant nota dubtes.*

140. *Amb n. marg. d'una altra mà indicant corregir.*

141. *Passatge assenyalat i amb n. marg. possibl. de Vidal indicant vide I^a folio LXXXV. Aquesta n. fa referència al recurs d'apellació; al foli on remet, el 85v, una n. indica el mateix si bé pel regent i no pels diputats, alhora que també remet als preceptes del present foli.*

142. *Amb n. marg. de Llombard indicant entrametre etcètera i nota.*

Ítem, que tots los deputats en la present Cort a qualsevol actes o affers ordonats [e lo regent los comptes de la Deputació e cascú]¹⁴³ d'ells sien tenguts de fer sacrament e homenatge en poder de vós, senyor, o, vós absent, en poder de lurs ordinaris que squivaran tot dan de la cosa pública e procuraran e faran ço qui sia profit e honor d'aquella; e que en altra manera en los dits lurs officis e en totes e sengles coses contengudes en los presents capítols e en totes altres tocants la present proferta e l'offici de cascú d'ells se hauran profitosament, leyalment e ben; e aquelles e cascuna d'aquelles tendran e observaran a bona fe sens tot mal engan, no guardan favor, oy o temor ne amor d'alcun; e que los deputats o regent qui hauran administració de diners retran e daran bon compte e leyal al dit General e per ell als hoydors de lurs comptes e restituiran a la part del dit General la resta de lur administració, si alcuna o *quantaque* sia o serà, feelment e ab veritat tota frau foragitada. *Plau al senyor rey.*

(83) Que tots los governadors e officials hajan a fer totes execucions de què sien requests per los deputats, e de ço facen sacrament e homenat[34v^b] ge sots pena de perdre los officis e de ésser inàbils a aquells e a altres de X anys.

Ítem, que vós, senyor, e lo senyor duch primogènit vostre e tots los governadors, axí de Cathalunya, de Rosselló e de Cerdanya com de Mallorchas, e lo batle general de Cathalunya e tots veguers, batlles, corts e altres ordinaris, axí ecclesiàstichs com setglars, e lurs lochstinents, requestes per part dels dits deputats qui han administració de la dita proferta o per lo regent los lurs comptes o encara per los locals deputats o per algun d'ells, hajats e hajan a fer contre tots e sengles aquells prelat, barons, richs hòmens, nobles e cavallers, universitats, lochs e persones de qualsevol braç sien e contre los hòmens e béns d'aquells qui no pagaran, segons les ordinacions fetes en les presents Corts, les dites generalitats axí antigues com novelles e les dites imposicions dels blats o farines e de les carns; e no sofferren que de lurs hòmens e en lurs terres e lochs pusquen ésser levades, venudes e haüdes per los dits deputats o per aquells qui y sien per ells leyalment profitosament e bé; o en aquelles faran o faran fer palesament o amegada sots qualsevol color o enginy alcun contrast o torb o alcuna machinació o frau perquè [35r^a] no valguen ço que valer degen o perquè no n'isqués ço que exir ne degués rahonablement, segons lo nombre dels focs o de les gents d'aquelles terres o lochs e pensades altres degudes circumstàncies a conexença e arbitri dels dits deputats e segons la extimació o taxació que aquells ne farien; e contre totes alt[r]es persones qui en res sien tengudes al General de Cathalunya

¹⁴³. *adiec. AB.*

o de Mallorchas totes aquelles execucions e per aquelles quantitats de diners de què serets e seran requests per part dels dits deputats o regent. E que aquestes execucions façats e façen e hagen a fer encontinent reyalment e de fet ab acabament, fortment e destreta a messió dels rebelles e dels no volents o no soffirents que les dites coses sien leyalment e entegrament a profit del General pagades e levades, ço és, los ordinaris ecclesiàstichs, per censura ecclesiàsticha, e los altres seglars, per presons de persones e penyores e distraccions de béns, axí com per deutes fiscals¹⁴⁴ e per marques; e encara, si ops hi serà, ab hosts e ab apreheniment e reteniment de postats e en totes alt[r]es forts maneres, segons que per part dels dits deputats requests ne seran, no reebuda ferma de dret e tota appellació e excepció remoguda e sens conexença de jutge. E que de complir e servir les dites coses tots los dits governadors, ve[35r^b]guers, batlles e altres officials setglars e lurs lochstinents hagen a fer sagrament e homenatge los uns als altres reebents en nom de vós, senyor, per interès del dit General; e dels enantaments e execucions que per les dites coses, segons la requesta que ls dits deputats faran, no hagen a tenir taula¹⁴⁵ los dits veguers, batlles e corts qui en altra manera són tenguts de taula a tenir. E, si los dits governadors, veguers, batlles e corts e lurs lochtinents tantost com requests ne sien per los dits deputats o per lo dit regent recusaven o dilataven de fer los dits sagraments e homenatges, que ara per lavors sien privats¹⁴⁶ de lurs officis e sien inàbils a tenir aquells officis e altres de X anys primers vinents per vigor del present capítol qui és acte de Cort. *Plau al senyor rey.*

(84) Que les universitats per reembre censals e violaris e per obres de murs e de valls e de fortalees pusquen vendre censals e violaris sens llicència e ferma del senyor rey, mas que si per altres rahons venen quen demanen llicència al dit [senyor rei] però, en aquest cas, per dret de segell no paguen sinó a rahó de II florins per milenar de lliures.

Ítem, con les universitats de ciutats, viles e lochs vostres [35v^a] reys de Cathalunya, axí per los grans subsidis que han fets e fan tot dia a vós, senyor, en deffensió de la terra e per conservació de vostra corona, com encara per obres de murs e de valls e per fornir lurs lochs d'armes, per procurar e haver gra e victualles en aquests anys passats d'esterilitat e de terrible fretura e carestia de gra, e per moltes altres e diverses messions e càrrechs innumerables que han continuadament

¹⁴⁴. *Passatge assenyalat i amb n. marg. possibl. de Llombard indicant vide infra folio CXV; en aquest foli, el 115r, una altra n. també remet al present foli.*

¹⁴⁵. *Passatge assenyalat i amb dues nn. marg. de Llombard indicant nota béns dels sacrament e homenatge que han prestar los officials als deputats i los officials no hagen tenir taula.*

¹⁴⁶. *Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant de poena officialibus imposita.*

a supportat, hajan venuts sobre les imposicions que han en lurs lochs e façen vuy diverses censals e violaris en diverses preus; e per reembre los dits violaris e encara censals morts venuts a menor preu, vullen vendre censals morts a relevar-se en alcuna manera de càrrech; e noresmeyns, sovén lus acorreguen e los pusquen acórrer casos de necessitat en què per haver prestament moneda han a vendre censals e violaris, car no han altres vies ne maneres per les quals al meyns interès e dampnatge de les universitats pusquen haver moneda; e alguns compradors de censals e violaris, senyor, dupten de comprar aquells sobre e de universitats vostres sens licència e ferma vostra, per rahó de una sancció o ordinació quis diu ésser estada feta en contrari per vós, senyor, a sup[35v^b]plicació d'alcunes universitats vostres, jatsia tots temps abans les dites universitats haguessen llibera facultat e continuassen¹⁴⁷ de vendre per lurs necessitats e càrrechs a lur franch¹⁴⁸ arbitri censals e violaris en aquella quantitat que'ls havien mester; per ço, senyor, los braços de Cathalunya e los síndichs del regne de Mallorca suppliquen e demanen a cautella que us plàcia provehir que les dites universitats, per reembre los violaris e censals que fan a meyns preu e per totes altres necessitats, utilitats, càrrechs e affers lurs, pusquen vendre sobre les dites imposicions e sobre altres béns lurs legudament e francha totes vegades que'ls sia viares a lur bon arbitri, sens altra licència e ferma vostra, censals e violaris tro en aquelles quantitats que a ells sia ben vist, no contrestant qualssevol ordinacions, pramàtiques, sancçons, statuts o provisions per vós, senyor, en contrari fetes, car pensar pot, senyor, la vostra altea que'ls consellers de cascuna ciutat, vila o loch, sabents lurs facultats pròpies, mils que altre no faran les dites vendes sinó per lo menor dampnatge e per lo mellor ben lur. *Plau al senyor rey que per reembre censals e violaris e per obres de murs e de valls e de fortalises dels lochs, puxen vendre censals e violaris sens [36r^a] licència e ferma sua ab carta de gràcia, mas, com per altres càrrechs, necessitats o affers de les universitats volran vendre los dits censals o violaris quen demanen licència al dit senyor, emperò, atorga-lus e plau al dit senyor que per dret de segell d'aytals licències no paguen sinó a rahó de dos florins per milenar de lliures.*

(85) Que'ls clergues se puxen retenir de la dècima ço que pagaran en la generalitat.

Ítem, com no fos rahó que les persones ecclesiàstiques fossen agreujades e carregades en dues maneres ensemps, entenen e ab tal condició fan la dita proferta que les persones ecclesiàstiques, axí de Cathalunya com del regne de Mallorca, durant la present ajuda o proferta se puxen retenir de la dècima a vós, senyor, atorgada per lo sant pare dins lo dit temps tot ço que durant la dita pro-

¹⁴⁷. acostumassen AB.

¹⁴⁸. ffranch B.

ferta los prelatz e les altres persones ecclesiàstiques qui han a pagar dècima hauran a metre e contribuir de lurs pròpies persones e de lurs companyes, convents e cases en les generalitats dessus ordonades. E que per la dita proferta de les persones eccliaístiques no entenen ne sien vistes renunciar a les clàusules en favor lur posades en los rescrits papals de les dècimes dessus dites, per les quals clàusules lo papa lus atorga que, pagant a vós, senyor, la [36r^b] dècima, no ls puscats demanar alcun altre subsidi. *Plau a senyor rey quels sia deduït de les persones, però pròpies d'ells e de lurs companyes contínues comunsals e ques faça la dita deducció segons la forma e manera ques féu en les dècimes prop passades, tota frau cessant.*

(86) Prostetació del braç ecclesiàstich que totes les dites coses entenen a consentir salva ecclesiàstica libertat.

Ítem, protesta expressament lo braç de la Esgléya que no han ne entenen haver dit res, tractat, offert ne consentit calladament ni expressa, ni entenen res dir, tractar, fer ni consentir en la present proferta¹⁴⁹ qui toch pena de sanch, mas, ten solament a deffensió e a bon stament de la terra e no a offensió. E que totes les dites e dejús scrites coses consenten, atorguen e fan salva la ecclesiàsticha libertat. *Plau al senyor rey.*

(87) De la revocació dels greuges e quels presents capítols e totes provisions sien dades franques de dret de sagell.

Ítem, los dits braçes de Cathalunya e los dits síndichs de Mallorca fan la present proferta ab aytal condició e reteniment que, [36v^a] ans que la dita proferta sia haüda ni per feta e ans que la present Cort sia finida, vós, senyor, hajats a revocar reyalment e de fet tots greuges que vós o lo senyor duch o vostres oficials hajats fets e fets als dits braçes o al General de Cathalunya e de Mallorques, o a alcun d'aquells o a singulars lochs o persones d'aquells e, per los dits greuges, hajats provehit bé e complidament per favorable justícia; e totes letres e cartes que s'hauran a fer de les dites revocacions e provisions dels dits greuges sien ordonades, speegades e deliurades franques¹⁵⁰ de tot dret de segell e de bolla e de tots salaris e messions de vostres scrivans. E que durant aquesta Cort hajats a fer aquelles bones ordinacions e constitucions que per los dits braçes són demanades en aquesta Cort per bon stament dels lochs; e, si les dites coses, senyor, e cada una d'aquelles no compliets, que la present ajuda sia haüda per no feta. E que vós, senyor, fets fer e liurar per vostre pronothari o per son lochtinent, tota vegada que n seran requests axí durant la present proferta¹⁵¹ com après als dits deputats,

149. Cort AB.

150. *Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llobard indicant franques de segell.*

151. Cort AB.

als dits brasses e als dits síndichs de Mallorques e a cascun dels síndichs e persones de la Cort los presents capítols en forma pública e totes le[36v^b]tres, cartes e provisions exints e devallants d'aquells o dels dits g[r]euges, franques e quíties de dret de bolla e de segell e de totes altres messions; e que plàcia a vós, senyor, totes aquestes coses jurar o fer jurar per vostre prothonotari e per son lochtinent aytant com toquen lur offici; e que ara de present vós, senyor, manats al dit vostre prothonotari e a son lochtinent que totes cartes, letres e provisions que dels presents capítols exir deuen, façen e deliuren a cascun dels dits Generals, universitats e persones de Cathalunya e de Mallorques sens altre manament vostre, tota vegada quen seran requests. *Lo senyor rey provehirà a ells sobre les greuges ab justícia; e mana a son prothonotari e li plau que no prene res per dret de segell per les greuges satisffets en la present Cort ne per los capítols presents ne per les letres devallants d'aquells.*

(88) Protestació de tots los braços que totes les dites coses fan e consenten sens perjudici de lurs singulars.

Ítem, entenen e protesten los dits III braços de Cathalunya e los síndichs del dit regne de Mallorques e expressament s'i salven e's retenen que, per la present ajuda ni per res contengut en los capítols demunt e dejús scrits o en alcun [37r^a] d'aquells ni per res quis faça en les presents Corts Generals, no puxa ni sia fet ni engenrat alcun perjudici o derogació a concessions, privilegis, libertats, franqueses, usatges, constitucions, uses e custumes de Cathalunya ni del dit regne de Mallorques o dels dits III braços o d'alcun d'aquells o dels singular o dels singulars d'aquells o de lurs hòmens en general o en special, ans los dits privilegis, libertats, usatges, constitucions, usos, custumes e franqueses sien e stien en lur plenera força e valor e lus romanguen sàuls e illesos, la present ajuda ni los dits capítols ni res contengut en aquells en alcuna manera no contrestants; ne ço que's fa o's farà en aquestes Corts e per los dits braços de Cathalunya e per los dits síndichs de Mallorques pusque ésser tret [contra]¹⁵² ells a conseqüència en esdevenidor; e que vós, senyor, a cautella lus salvats de present tots los dits privilegis, franqueses, usatges, constitucions, usos e'ls en fets ara carta e privilegi a tots los dits tres braços e als dits síndichs de Mallorques e a cascun d'ells e singulars d'aquells e a lurs hòmens, axí com mils e pus profitosament fer ni dictar se puxa a conservació de lur dret. *Plau al senyor rey.*

(89) [37r^b] Protestació de tots los braços que per les dites coses no sia guanyat o disminuït alcun dret en possessió o en propietat a alcun dels braços, etcètera.

¹⁵². *adiec. AB.*

Ítem, que per qualsevol actes en les presents Corts e per los dits braços de Cathalunya o síndichs del dit regne de Mallorques ne per los presents capítols ne per algunes coses o paraules qualsevol sien contengudes en aquells ni per algun fet no puxe ni sie tengut, guanyat o adquisit algun dret en possessió o en propietat a alcun dels dits principat de Cathalunya e regne de Mallorques, ne a alcú dels dits brasses o universitats o singulars d'aquelles ni en res disminuït, ans cascadun principat e regne, braç, universitat e singulars sien e romanguen en tot aquell ésser e estament sens alguna lesió e perjudici en lo qual eren abans de les presens Corts e dels presents capítols. *Plau al senyor rey romanent lo dit subsidi en sa força e valor.*

(90) Manament ab pena de M morabatins d'or a tots governadors e officials de tenir e servir totes les dites coses.

Ítem, que vós, senyor, e'l dit senyor duch manets de pre[37v^a]sent, sots ira e indignació vostra e sua e sots pena de M morabatins d'or, a governadors de Cathalunya, de Rosselló e de Mallorcha e a tots veguers, batlles e a tots altres e sengles officials vostres e del dit senyor duch e a lochtinents d'aquells, e a lurs assessors e a tots ordinaris e delegats, presents e sdevenidors e, encara, a totes altres persones de quis pertangue que tots e sengles capítols demunt e devall scrits e les coses en aquelles contengudes, tenguen e observen de tot en tot e facen tenir e servir a sa e bon enteniment e que en res no façen ne y venguen contre ne y lexen contrafer ni venir per neguna manera o rahó. E, si algun governador, official, assessor o jutge o altre haven juridicció alcuna, certificat de les dites coses, aquelles no tendrà o no observarà e no farà complir e servir o contra aquelles o alguna d'aquelles farà o vendrà en qualque manera, que cage per cascuna vegada que contrafarà en la dita pena de M morabatins d'or, de la qual aytantes vegades com se cometa sie guanyada la meytat al vostre fisch e l'altra meytat a aquella universitat o singular persona, de qualsevol braç sia, en dampnatge o perjudici de la qual lo dit official o jutge trencharia o meyns[37v^b] prearia de servir alcuna de les dites coses. *Plau al senyor rey segons les respostes fetes per ell als dits capítols.*

(91) Que'l senyor rey e'l senyor duch juren totes les dites coses servir e tenir e no fer o atorgar letra o provisió alcuna contrària, e si ho fehien que no valgués ne fos obeyda.

Ítem, que vós, senyor, jurets e façats loar, fermar e jurar per lo senyor duch, primogènit vostre, de tenir e servir e de fer servir e tenir tots los capítols demunt e devall contenguts e totes e sengles provisions e coses en aquells contengudes e totes e sengles provisions per vós, senyor, fetes als dits braços e síndichs e a univer-

sitats de cascun dels dits braços e singulars persones d'aquells sobre los greuges a vós donats en les presents Corts; e que contra aquelles vós, senyor, o lo dit senyor duch no y farets ne y lexarets contrafer o venir per alguna manera o rahó. E que neguna provisió o letra contrària a les provisions fetes o fahedores en aquestes Corts, axí sobre los presents capítols com a qualsevol dels dits greuges, no puxe exir de la cort vostre o del dit senyor duch e, si ho feya, que no hagués valor alcuna ne fos obeyda ni servada. *Plau al senyor rey.*

(92) Que'l senyor rey fa aytal carta als braços com féu lo rey n'Anfós en l'altra Cort de Muntsó.

Ítem, que vós, senyor, hajats a fer als dits III brasses e a tot lo General de Cathalunya e al regne de Mallorques e illes a aquell adjaents aytals cartes o pus forts, si fer se poden, a conservació de lurs privilegis e libertats com lo rey n'Amfós féu en la Cort de Muntsó e el rey en Jacme en la Cort primera de Barchinona sobre lo fet de la sisa. *Plau al senyor rey.*

(93) [38r^a] Que per les generalitats d'Aragó no puxen star guardes en Leyda ne a Tortosa ne a Balaguer ne en altres lochs dins Cathalunya.

Ítem, senyor, con los compradors de les generalitats del regne d'Aragó novellament ordonades en les presents Corts hajen subreptíciament obtenguda de la vostra cort una provisió o letra que pusquen posar e tenir en les ciutats de Leyda, de Balaguer e de Tortosa e en altres ciutats, viles e lochs del principat de Cathalunya, proïsmes al dit regne d'Aragó, aquelles aytantes guardes com ells volran per levar aquí les dites generalitats lurs e pendre e ocupar, axí com a confiscades les mercaderies e robes qui del dit regne isquen si no'ls és feta fe que les di[38r^b] tes generalitats hajen pagades; e açò, senyor, parlant ab reverència vostra, sia cosa injusta e novella e tals que'ls cathalans no deuen sufferir, car bastar deu als aragonesos que dins lur regne en les fins d'aquell tenguen les dites guardes e no les deuen ni poden tenir fora lur regne; que plàcia a vós, senyor, revocar e haver e per revocada e per nulla la dita provisió e ordonar e provehir que semblant ne pusque ésser feta e, si u era, que no valgués ne fos per los officials ne per los regidors dels lochs ne per les gents de Cathalunya obeïda ni servada, ans puguen les dites guardes foragitar de Cathalunya e a aquelles resistir legudament e sens pena. *Plau al senyor rey.*

(94) Que totes les coses dessus atorgades per lo senyor rey sien actes de Cort e per actes de Cort sien haüdes.

E totes les dites coses per los dits braços de Cathalunya e síndichs del regne de Mallorcha, per condicions de la dita proferta posades e en altra manera per bon

stament de la terra demanades en los dits capítols, e per vós, senyor, atorgades axí com concordades, finades e fetes en les presents Corts de comú consentiment de [38v^a] vós, senyor, e de les dites Corts, sien actes de Cort e haüdes per capítols e actes sollempnes de Cort e per aytals sien preses e reputades, tengudes e servades en tots los principat de Cathalunya e regne de Mallorques envers e per vós, senyor, e per lo senyor duch e tots governadors, veguers, batlles, jutges, officials e corts vostres e totes universitats e persones de qualsevol braç, preheminència, grau, stament o condició sien e envers e per tots officials e corts de qualssevol prelat, barons, richs hòmens e cavallers e altres persones havents jurisdicció sien. *Plau al senyor rey.*

(95) Que'l senyor rey hagués a licenciar la Cort tantost com los dits capítols fossen concordats e fermats.

Ítem, que vós, senyor, hajats a licenciar les Corts presents e sien haüdes per licenciades encontinent que los presents capítols de la present proferta sien per vós, senyor, ab los dits braços de Cathalunya e síndichs de Mallorcha, concordats e fermats concordantment per vós, senyor, e per ells. *Plau al senyor rey, en cas que tots los de la Cort sien concordants, que la Cort sia licenciada.*

(96) Protestació dels braces qui en los capítols per ells dats posquessen anedir e tolre e mudar tro a final [38v^b] conclusió e licència de les Corts, etcètera.

A la derreria, retenen e protesten los dits braços e síndichs e missatgers que als demunt scrits capítols e en les coses contengudes en aquells puxen enadir, tolre, mudar, corregir e mellorar, segons que mils a la lur intenció adaptar si pusque, sí e aytantes vegades com lus serà vist tro après final conclusió e licència de les Corts presents. *Respon lo senyor rey que temps cert e determenat han haüt, dins lo qual han pogut offerir e dar lurs capítols axí com en gran nombre n'e han dats e vuy, XI de juny, hi han anadits altres capítols en gran nombre; e axí la porta és tan-cada.*

Los dessús scrits capítols foren primerament presentats e dats per lo braç de les ciutats e viles reials de Cathalunya e per los síndichs de Mallorcha ensemps en les dites Corts, e après foren presentats e dats per lo braç de la Església e puys finalment per lo braç dels richs hòmens e cavallers; e la rahó perquè no foren dats per tots los dits braços ensemps fo per tal com [39r^a] ocasió de la qüestió de les imposicions de què és ja feta menció dessús el comensament en lo primer preàmbol dels dits capítols; los dits braços no foren ensemps ne en un temps concordants en la presentació dels dits capítols, mas, a la fi, per tots los braços son stats dats.

[CORT DEL 1378]

Cort 1378

Regis Petri 3 Barchinona

[40r^a] Molt alt e excellent senyor. La Cort, haüda deliberació sobre ço que vostra senyoria en lo començament de la dita Cort proposà a aquella per lo fet del suppliment de ço qui fallia del do fet a deffensió de la terra en la Cort de Munt[40r^b]só a tots vostres regnes e terres derrerament celebrada, ha ordonat ço ques segueix:

(1) És assaber, senyor, que con a la dita Cort agradablement sia vist que axí per lo dit suppliment, si los cases se esdevenien segons forma dels capítols fets en les dites Corts Generals de Muntçó per cascun dels dits regnes e terres, con per altres càrrechs de la Deputació del General de Cathalunya, és necessari de haver la dita Diputació *centum decem mille* lliures barchinonines. Per ço, senyor, ordona la dita Cort que les dites CX^M lliures sien haüdes en la forma, temps e cas següents e no en altra manera ne en altre temps ne cas. *Plau al senyor rey segons les respostes dejús contengudes.*

(2) Ço és, que per tot lo mes de maig¹ present sien pagades XXX^M liures barchinonines per via de fogatge, és assaber, XV^M liures per lo braç de les çitats, viles e lochs reyal ab lo qual braç reyal contribuesquen totes çitats, viles e lochs [40v^a] reyal qui vuy sien en Cathalunya e tots aquells e no altres qui han acustumat de contribuir ab aquell, si donchs no han mudat de condició [de senyor qui sia d'altre braç o lur senyor ha mudat de condició], en lo qual cas o cases contribuesquen ab aquell braç del qual és lo senyor; declarat, però, e entès que con entre'l senyor rey e la Esgleya de Tarragona sia vuy qüestió per la çitutat de Tarra-

1. juliol A.

gona e per alguns altres lochs del camp de Terragona, los quals abans de la dita qüestió solien contribuir ab lo braç de la Esgleya, que'ls dits lochs contribuesquen ab lo braç ab lo qual han acostumat de contribuir sens perjudici de una part e d'altre, e les altres XV^M lliures per los altres dos braços compartidores entre'ls altres dits braços. E que les dites XXX mília liures sien ans de res àls convertides en reembre tots mogubells, usures e barates fets e fetes e fahedors e fahedores tro per tot lo dit mes de maig² present per los deputats residents en Barchinona e, si res ne sobrarà, que'n convertesquen los dits deputats en descarregar lo General de Cathalunya. E en lo present fogatge ne en alt[r]e en los presents capítols contengut en contribució ni en pendre en compte ne en deducció no són enteses les illes ne alcuna d'aquelles. **Plau al senyor rey.**

(3) Ítem, ordona la dita Cort que passat lo dit mes de maig³ present no's paguen nes donen nes pusquen pagar ne donar per alcun cas o manera per los dits deputats ne per altres oficials del dit General mogubells ne usures ne encara barates fer, ans de tot ne tol poder als deputats e a qualssevol altres oficials del General, exceptat que si alguna çiutat, vila o loch reyal o dels braços de prelatos e persones ecclesiàstiques o de barons e cavallers cessaven e tardaven de pagar ço que'ls [ve]⁴ segons los presents capítols, que, en aquell cas, sobre aquells de qui serà la falta e a dan e càrrech d'aquells se pogués a mogubell o a usura per los dits deputats manlevar largament e bastant e, per açò, la execució no romangués contra aquells qui en los cases e tèrmens en los presents capítols ordonats no haurien pagat. **Plau al senyor rey.**

(4) Ítem, ordona la dita Cort que per rahó del dit suppliment sien [41r^a] haüdes d'altre part *quingüaginta mille* lliures per via de vendes de censals morts e, si no's podien trobar totes per via de censals morts, [que sien haüdes per via de vendes de censals]⁵ e de violaris, axí que'ls dits deputats, als [quals]⁶ sobre açò dona la dita Cort poder bastant, vénen sobre les generalitats e'n procuren de present per haver-ho tro en quantitat de L^M lliures de preu de censals o de violaris a rahó d'aytant per lliura com serà bé vist als dits deputats, la consciència dels quals la Cort ne encarrega per fer-ho ab diligència e la meyns dampnosament al General que poran, e que tots temps lo meyns [dampnós]⁷ e meyns carregós a la terra prenguen. E, per seguretat e obligació a aquells que'ls dits censals e violaris compraran, obliga la dita Cort e dona poder als dits deputats de obligar les

2. juliol A.

3. juliol A.

4. *adiec. AD.*

5. *ibíd.*

6. *ibíd.*

7. *ibíd.*

generalitats e tots los béns en general e en especial tots e qualsevol a la administració dels dits deputats pertanyents; e encara, que si, ço que Déu no vulla, los emoluments de les dites generalitats, ço que par bé que no's deja esdevenir, no bastaven per qualque cas, rahó o manera a pagar los dits interéssers, que'ls dits deputats e qualsevol succehidors lurs en lo dit ofici sien estrets ab sagrament e homenatge que cessada pensió a algun singular o a [41r^b] molts encontinent, sens alguna requesta per lur pròpria auctoritat e sens tort,⁸ leven e exeguesquen ço quin falrà per via de compartiment, ço és, la meytat entre'ls dos braços e l'altre meytat al braç de les ciutats e viles reials, pagant açò cascun braç en lo dit cas segons que plaurà a cascun dels dits braços per aytant cada vegada com cascun any falria als dits interéssers, [per ço que los dits interéssers]⁹ no poguessen venir a meyns de pagar-se bé e complidament cascun any com axí u ordona la dita Cort irrevocablament durants los dits censals e violaris ara venedors. E les dites L^M liures sien per los dits deputats convertides en ço que segons los capítols de Muntçó necessàriament lus parrà convertidores seguent e servent la forma dels dits capítols. E, si per cas de pau o de longa treva o en qualsevol manera no s'esperava cuytadament la guerra del duch d'Anjou, ço que sobrarà als dits deputats, aytant com bast, convertesquen en reembre dels interéssers que ara novellament fets hauran; e que vós, senyor, més avant per trobar mils los dits çensals e violaris vos plàcia e hajats a privilegiar ab ordinació de la dita Cort que per qualsevol cas o delicte no puguen ésser confiscats ne invocats¹⁰ los dits censals e violaris que per la dita rahó seran comprats per les dites L^M lliures¹¹ [41v^a] de preu, axí que per vós, senyor, ni per vostre primogènit ni per oficials vostres ni seus en alcuna manera ni per algun cas o delicte no poguessen ésser confiscats ni annotats ni en pensions ni en propietat. E, si per aventura los deputats no trobaven d'aquí a la festa de sent Miquel de septembre primerament compradors de censals morts e de violaris tro a compliment de les dites L^M liures de preu en la manera que dit és, que ço que falrà a compliment de les dites L^M liures compartesquen mig per mig entre lo braç reyal d'una part e'ls altres dos braços de la clercia e dels barons e cavallers de la altra e segons la contribució de les dites primeres XXX^M liures; e que cascun dels dits braces per via de fogatge o de compres, ço és, per via de vendes qui per los dits deputats lus en fossen fetes, haguessen a fer e feessen fer compliment a açò que'ls en vendria prorata segons lo compartiment e, en aquest cas, los deputats haguessen per via de les dites vendes segurament e ab

8. cort AD.

9. adiec. AD.

10. adnotats A, innovats D.

11. *Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant quod ex quocumque crimine vel sic delicto censualia super generale caricata non possunt confiscari nec annotari et idem est infra folea LXIII, semblant nota apareix al f. 63r^b la qual també remet al present foli.*

les dites seguretats e obligacions a respondre a cascun dels dits braços e als lochs o universitats o altres qui les dites compres farien a rahó de II sous per lliura de interès cascun any pagadors de les dites generalitats; e que açò hagen los dits deputats assegurar als dits compra[41v^b]dors o a aquells qui s'haurien carregades les dites vendes, segons que cascun poria trobar qui compràs per ell axí bé e bastantment com és dit dels censals e violaris qui dels dits deputats serien comprats. Però, en cas que dels dits censals e violaris fallís, segons que dit és, e hagués a levar per lo dit compartiment fogatge o fer venda e compra en la manera dessús dita, entèn la dita Cort que açò en tot ni en part no's leu ne s'exeguesque, sinó en lo temps e cases en los capítols de la dita derrera Cort de Muntçó ordonats.

Plau al senyor rey.

(5) Ítem, per fer major peu als dits censals e violaris e als compradors d'aquells, e per ço ques troben per los deputats ab meyns dampnatge del General, ordona la dita Cort que part les generalitats que ja hi són que sobre la lana e'l saffrà sia posat segons que's segueix e que açò ab les altres generalitats ensemps e singularment sia obligat als dits interéssers ara venedors e a la reemçó de aquells. **Plau al senyor rey ab les respostes dejús fahedores.**

(6) [42r^a] Primerament, ordona la dita Cort que, per ço que les fruits dels censals e violaris que fa lo dit General sien mils pagats e quels dits deputats [troben]¹² mils e pus iverçosament compradors de censals e violaris qui són necessaris que sien venuts segons la ordinació dessús dita, que sien posats X diners per lliura de diners del preu de saffrà qui exirà del principat de Cathalunya per mar o per terra o per aygua dolç ultra aquells II diners qui per ordinació de la Cort de Muntçó són posats e's paguen per lliura de diners del saffrà qui hix fora lo dit principat, axí que's pach per saffrà a rahó de XII diners per lliura de diners, lo qual dret començ a ésser cullit e levat lo primer dia del prop vinent mes d'agost que's vénen les altres generalitats de entrades e exides de Cathalunya. **Plau al senyor rey.**

(7) E, per cessar tota frau que's poria seguir en la generalitat del saffrà, ordona la dita [42r^b] Cort que ara de present los prelats de Cathalunya, cascun en son bisbat, donen e hagen a donar e promulgar sentència de vet sobre totes persones de qualque estament o condició sien que en lo dit dret posat al saffrà faran frau o aquell consintran amagadament o manifesta per si o per interposada persona en alcuna manera e sobre totes persones qui en cullir la dita generalitat que no s'hagués entegrament e leyal per los deputats o per cullidors e compradors de aquella manifestament o amagada alcun embarch o empatxament da-

12. *adiec. AD.*

ran, del qual vet no puxen ésser absolts per negun dels dits prelats si no serà feta primerament plena satisfacció al General de Cathalunya o als compradors de la dita generalitat del dampnatge que per rahó dels dessús dits frauds o embarchs hauran donats, sinó en cas de mort, en lo qual cas façen satisfacció segons for de consciència. E, ultra açò, si fahien la frau aquells qui lo dit saffrà traurien de la terra, perden lo saffrà que hic traurien o la valor d'aquell e cayguen en pena de C lliures barchinonines ells e totes altres persones qui frau o embargament hi faessen, dels quals saffrà e pena sien fetes III parts, la una sia guanyada al se[42v^a]nyor qui farà la execució e l'altra segona al dit General e l'altra terça part a l'acusador. *Plau al [senyor rey]*.¹³

(8) Ítem, per les rahons demunt dites sien posats II diners per liure de diners del preu de les lanes que exiran del dit principat de Cathalunya per mar o per terra o per aygua dolç, ultra aquells III diners per lliura qui per ordinació de les Corts passades són posats en les dites lanes de exida II diners de entrada, axí que pach entre tot per liura de diners del preu de les lanes V diners de exida ultra los II diners de la entrada, lo qual dret axí mateix començ ésser cullit e levat lo dit primer dia de agost primer vinent. *Plau al senyor rey*.

(9) Ítem, ordona la dita Cort que les dites XXX^M liures restants a compliment de les dites CX^M liures sien pagades en la forma e manera de les XXX^M lliures primeres per fogatge quant lo [42v^b] cas de la guerra del duch d'Anjou sia de fet e públicament uberta segons los capítols fets per Cathalunya e per los regnes d'Aragó, de València e de Mallorques en la dita Cort de Muntçó e no abans; e que ls deputats, en lo cas que s'hajen es dejen de les dites XXX^M liures a pagar, donen dos mesos d'espai a tots aquells qui les hauran prorata a pagar o a fer pagar après que la lur letra de requesta serà presentada. E, sobre los fallents, passat lo temps e terme, sia feta execució ab lo mogubell segons que pus largament en lo capítol que per la rahó de les XXX^M liures primeres és contengut. *Plau al senyor rey, però que en lo dit cas no y hage sinó I mes d'espai axí com ne demanen dos*.

(10) Emperò, si los deputats residents e ls oydors dels comptes qui lavors serien en Barchinona atrobaven que en lur deputació axí de restes de generalitats com de altres coses sobrassen en lur poder les dites XXX^M liures o partida de aquelles, que no levassen lo dit fogatge si[43r^a]nó de ço que prorata lus falrà a compliment de les dites XXX^M lliures. E encara, ço que de les dites XXX^M liures hauran a levar per fogatge ne restituesquen dins dos anys après següents la terça part d'açò que se'n serà levat a aquelles qui pagat hauran, ço és, la meytat de la dita terça part lo

13. *ibid.*

primer any e l'altra terça part lo segon any de les restes de les generalitats. *Plau al senyor rey.*

(11) Ítem, com les impositcions ordonades en les dites derrerres Corts de Muntçó sobre les carns e les blats no degen durar segons ordinació de les dites Corts, sinó tro per tot lo mes d'abrill de l'any present, per ço, ordona la Cort que les dites impositcions cessen de tot passat lo dit mes d'abrill. *Plau al senyor rey.*

(12) Però, retèn-se la dita Cort que lo comptar dels fochs se faça per la manera en una ordinació sobre [43r^b] açò feta per la manera per la Cort contenguda, e que les XXX^M liures primeres ne les XXX^M liures derrerres en çert cas levadores per via de fogatge no's leven tro que lo dit comptament dels fochs sia fet. *Plau al senyor rey.*

(13) És, però, entès que'ls hòmens dels ciutadans, burgeses e hòmens de vila no paguen sinó aytant com pagaran los hòmens dels braces de la clerecia e dels barons e de la cavallaria, e en aquella mateixa o semblant manera e forma sens quel compartiment no'n valla meyns, ço és, que per poch que'ls hòmens sotsmessos de ciutadans, buxgeses e homes de viles paguen no sia disminuïda la part, ço és, la meytat quel braç de les ciutats, viles e lochs reyls ha presa a sa part. *Plau al senyor rey.*

(14) Ítem, senyor, par a la dita Cort que per la vostra senyoria deja ésser feta per obra e mès en execució ço que havets provehit als greuges, [43v^a] e com del greuges donats devant vós falguen alcunes provisions entre les quals són certs greuges clars fets a la esgleya de Tarragona, segons que per relació del bisbe de Leyda e de miçer Bertran Dezvall vostra senyoria pot ésser informada e axí mateix del fet de les demandes del dot de la senyora infanta e del greuge de la universitat de Perpenyà, que us plàcia, senyor, provehir breument per justícia als dits g[r]euges qui no són proveïts e, açò fet, senyor, la Cort procehirà o ente[n]drà prestament en finir e espeegar les coses demunt contengudes en la dita Cort ordonades. *Plau al senyor rey ab la manera que concordaren aquells qui y són deputats ab lo comte d'Empúries.*

(15) Ítem, senyor, par a la Cort e us supplica que dejats fermar los capítols per la dita Cort ordonats sobre alcunes coses tocants l'offici de la Deputació de Cathalunya e sobre la inquisició quis deu fer a bé del General contra los deputats passats e altres qui hajen administrat dels béns del dit General. E encara, senyor, los capítols de l'aculliment que la dita Cort ha fet al dit senyor duch de certa part d'alcunes restes e alt[r]es [43v^b] coses pertanyents al General, con tots los dits capítols, senyor, la dita Cort haja ordonats a profit e a bé de General de Cathalunya. *Plau al senyor rey ab les respostes per ell fahedores als dits capítols.*

(16) Ítem, con en les dites derrerres Corts Generals de Muntçó fossen estats ordonats¹⁴ a la generalitat o dret del segell dels draps de lana axí estranys com de la terra ques vénen a tayll dins Cathalunya II sous barchinonis per lliura de diners ultra los dos sous qui ja per ordinació de altres Corts de Cathalunya passades lavors se pagaven, axí que del primer dia del mes de juny de l'any MCCCCLXXXVI a ençà se n'eren pagats e se n'han a pagar tro per tot lo mes de maig prop vinent IIII sous per lliura; e per ço com lo dit dret era tant gros e les gents se esforçaven més de fraudar aquell e los draps ne eren fort enquerits e les gents no's vestien tant sovén ni tan volenters e era oppressió de les gents qui s'han a vestir; e experiència mostrave que la dita generalitat no s'era venuda més o fort poch més a IIII sous per lliura [44r^a] que fahia abans a II sous per lliura e la Cort troba axí gran preu o major de la dita generalitat a III o IIII anys a II sous per lliura com se havia haüts als dits IIII sous per liure, la dita Cort, a relevar les gents de càrrech e per bé del General, haja tolts e levats de la dita generalitat del tayll dels draps los dits dos sous per lliura que y foren anadits en la dita Cort de Muntçó, e haja reduïda la dita generalitat o dret a II sous per lliura solament axí com era abans de la dita Cort de Muntçó, axí que del primer dia de juny prop vinent a avant se'n paguen solament II sous per lliura e no més, e haja venuda la dita generalitat de II sous per lliura a IIII anys a preu covinent e bo. Per ço, supplica senyor la Cort a la vostra senyoria que aquest acte axí evidentment profitós e bo a la terra donets a major cautela vostra auctoritat e aprovament. *Plau al senyor rey.*

(17) Ítem, con la present Cort haja revocats e remoguts tots los deputats el regent los comptes de la Deputació de Cathalunya ordo[44r^a]nats en les dites derrerres Generals Corts de Muntçó; e haja ordonats en deputats residents en Barchinona ffrare Galcerà de Besora, elmoyner del monestir de Besora, Ripoll, mossènyer Pere Dezplà, cavaller, e en Ramon Çaruvira, çitadà de Barchinona, los quals ja de la dita remoció dels altres passats deputats a ençà administren; e per deputats oydors de comptes en Ramon Çaruvira, canonge de Barchinona, en Jacme Dezfar, donzell, e n'Armengau Martí, burgès de Perpenyà; e per deputats a les estimes e mostres ffrare Galcerà Çatellada, monsènyer Jacme March e en Ramon de Bòxols, çitadà de Gerona, les quals tots deputats, ço és, los lechs han fet ja sagrament e homenatge e los clergues sagrament per l'offiçi de lur deputació. Per ço [la dia Cort]¹⁵ conformant tots los dits deputats dóna e atorga a tots los dits deputats, ço és, a cascuns en sa deputació o en son offiçi, tot aquell mateix o semblant poder que per los braçes o General de Cathalunya en les dites derrerres Corts de Muntçó fou atorgat e dat als deputats en les dites Corts de

14. anadits AD.

15. adiec. AD.

Muntçó ordonats en totes coses e per totes a l'offici o deputació de cascuns d'ells pertanyents e en totes altres coses en los capítols de la dita derrera [44v^a] Cort de Muntçó e en los presents capítols de la present Cort contengudes; lo qual poder la present Cort ha e vol ésser haüt ací per repetit e scrit, enadent e declarant la present Cort que ls dits deputats residents en Barchinona als quals pertany la reebuda, distribució e administració del dit do puxen revocar, si ls serà vist fahe-dor, los deputats locals o comissaris que vuy són per los bisbats e vegueries de Cathalunya ordonats per lo General, e aquells mateix o altres tornar [e posar en les dites deputacions o comissions locals e aquells]¹⁶ remoure e altres metre ab aquells salaris qui als dits deputats residents seran vists ésser rahonables segons lo treball e indústria de cascú. E la present Cort constitueix a tots los IX deputats demunt dits per lur salari per cascun dia que entendran e treballaran en lur offi-ci XV sous barchinonins per cascun deputat e no pus. *Plau al senyor rey, pus quel do no se'n diminuescha.*

(18) Ítem, com la present Cort haja elet e ordonat per regent los comptes de la deputació o administració dels dits deputats residents en Barchinona en Bernat de Muntpahó, per salari seu a rahó de CC florins d'or d'Aragó per any e no pus. *Plau al senyor [44v^b] rey sens disminució del dit do.*

(19) Ítem, vol e ordona la dita Cort present que tots los dits deputats e regent los comptes façen, ço és, los clergues sacrament [e los lechs sacrament]¹⁷ e home-natge en poder de vós, senyor, o de lurs ordinaris, que en les compres de les generalitats de Cathalunya ells per si ne per altres no han ne hauran part, e que les vendes de les generalitats e los altres affers del dit General faran con pus leyalment poran a bé del General e en altra manera procuraran e faran tant com a ells sia tot ço que sia profit e mellorament e honor de la cosa pública, e li esquivaran tot dampnatge e tota frau e que cascuns en lurs officis se hauran feelment e leyal, no guardant temor, oy, favor ni amor d'alcun. *Plau al senyor rey.*

(20) Ítem, com los habitants de Cathalunya de tots los braços, axí per molts e grans dons e profertes que [45r^a] han fetes e fan sovén a la deffensió de la cosa pública e per moltes adversitats de guerres, de entrades de gents estranyes d'ar-mes e de terribles caresties, fams e mortaldats sien molt oprimuts e encarregats; e attès, senyor, que la present Cort ultra lo dit suppliment vos ha servit de diver-ses quantitats de diners e fets de diverses serveys, per tal, vós, senyor, e lo senyor duch remetets de present e hajats per remeses al General de Cathalunya e a tots los braços del dit General e a cascuna çitutat, vila o loch e universitat e a cascuna

16. *ibíd.*

17. *ibíd.*

singular persona de cascun dels dits braços e a lurs hòmens totes e sengles penes e punicions, devallants de hosts fallides e de pau e de treva e de somatent e de sosteniment de bandejats o de gitats de pau e de treva, e totes penes de terças, de quarts e de quints, encara totes penes de obligacions, axí de censals e de violaris com altres, e de compromeses e de qualssevol contractes e justeyes, de plets, de clams, de reeclams e de fermes de dret, hoc encara de homenatges trencats per no tenir hostatges e de totes penes de manleutes e punicions de notaris que no hajan servada la constitució feta per vós, senyor, en la Cort de Perpenyà sobre contractes e cartes que hajan preses con totes e encara altres penes, bans e calònies semblants a les demunt dites e no semblants; e encara totes altres [45r^b] penes devallants de crims pus que sien convertides o's pusquen convertir en pecuniàries, sia que sentència o sentències hi sien ja dades o no, e encara con fos procehit a començar la execució per via de penyores o en altra manera pus la execució no sia de tot acabada e posat quen penjàs qüestió que no fossen denunciades, les quals los III braços o alcú de aquells o alguna ciutat, vila o loch reyal o altre o universitats o singulars persones de aquelles e de algun dells dits braços o de lurs hòmens hajan encorregudes o en les quals sien cahuts o encorreguts per qualssevol occasions, rahons o maneres en tot lo temps passat e entrò al dia que la present Cort sia licenciada, axí, que les dites penes o alguna de aquelles no puxen ésser demanades ne'n puscha ésser feta inquisició ni enantament alcú per vós, senyor, ni per lo senyor duch e per los governadors de Cathalunya o de Rosselló e de Cerdanya ne per altres officials vostres o seus, ans totes penyores fetes per les dites rahons sien restituïdes e tots processos e enantaments fets per la dita rahó sien haüts per revocats e tot sia haüt per remès. E, si per ventura per vós, senyor, o per lo senyor duch eren fetes assignacions o concessions alcunes de les dites penes o partida d'aquelles e a qualsevol persones per qualsevol manera o rahó, aquelles [45v^a] vós, senyor, revoquets e per revocades e nulles havets de present, e que totes e sengles empires, seqüestracions, manleutes, ca[r]celleries e totes seguretats e enantaments daquèn fets e fetes sien e vagen per cancel·lades e per no fetes. E açò demanen lo General de Cathalunya e los singulars d'aquell salves, [romanents]¹⁸ e il·leses a cascuns, axí barons com prelats com universitats com altres, totes preheminències, libertats, privilegis, franqueses e immunitats de cascú d'ells a les quals per ço que demanen en lo present capítol no sia fet perjudici alcun. *Plau al senyor rey que sien remeses totes penes civils, pus ne devallen de propis crims.*

(21) Ítem, que dins X ayns primers vinents los veguers, batles e altres ordinaris vostres de cascuna ciutat, vila e loch del principat de Cathalunya, segons que

18. *ibid.*

a cascun d'ells pertayn en sa jurisdicció e no altres, coneguen e hajen a conèxer e fer la inquisició e conexença e tot lo procés e la execució de tots e qualsevol crims, delictes, excesses e penes, axí comeses qui no cayguen en la [45v^b] dita general remissió com d'ací avant cometadors e cometadores per qualsevol universitat o universitats o persona o persones singulars del dit principat de Cathalunya, per qualque manera o rahó de qualsevol braç sien, axí que ne vós, senyor, ne vostre primogènit o altre per vós o per ell hi puxats o puxen trametre, delegar, assignar o posar dins lo dit temps lochtinent algun e jutge, comissari o assessor, adjunc-te, consellador o instigador de offici de tresoraria, d'escrivania o d'altre offici, ne altre persona qualque nom haja; e, si de fet lo contrari era fet scientment o ignorant, que no haja valor ne algun sia tengut obeir a tals lochtinents, jutges, comissaris, accessors, adjunc-tes, conselladors e instigadors o alcun d'aquells o al-tres, ans sens totas penes e legudament lus puxa ésser fet contrast, si usar volien; e que aquells e a cascun d'aquells los dits ordinaris puxen contrestar e vedar de usar de comissions o officis en totes maneres. Emperò, en açò no sien enteses los governadors de Cathalunya e de Rosselló, mas que aquests personalment e no per lochtinents ni per substituïts ordinàriament e ab e de consell de lurs as-sessors puxen dins lurs governacions inquirir e punir segons que a lurs officis se pertany; e que vós, senyor, [46r^a] e lo senyor duch revoquets e hajats per revocats e revocades de lurs assessors e nulles tots comissaris e lochtinents, conselladors e instigadors, jutges, adjunc-tes e tots altres de qualsevol noms sien appellats que vuy sien en qualsevol ciutats, viles e lochs reyal e altres de Cathalunya e totes comis-sions e poders que hajen de vós, senyor, e del senyor duch per la dita rahó. E que vós, senyor, e lo senyor duch manets ab letres vostres a aquells que d'aquí a avant no usen de les dites comissions e poders a ells donats, ans tots processses e enan-taments per ells fets contra qualsevol persones e per les dites rahons liuren als oficials ordinaris dels lochs on les dites inquisicions, processses e enantaments sien estats fets; e açò sia entès si donchs los dits comissaris no eren trameses en alcuna çiutat, vila o loch a requesta de la universitat d'aquell loch mateix per qualque cas special o si donchs los adjunc-tes no eren dats a requesta de part de qui fos interès. *Plau al senyor rey segons la resposta feta en la dita Cort de Muntçó al capítol qui parla d'aquesta rahó.*

(22) Ítem, que totes manleutes en [46r^b] vostra cort e del senyor duch e de vos-tres algutzirs e en totes altres corts de qualsevol oficials vostres per fets criminals e civils per qualsevol persones e per qualsevol rahons fetes entrò al dia de vuy e fahedors d'aquí avant dins V anys contínuament següents, que, passat I any aprés que són estades o seran fetes, sien haüdes per nulles e que'ls manlevadors, passat lo dit any, sien haüts per absolts e deliures de les dites manleutes e de les penes en

aquelles contengudes e, semblantment, sia entès d'aquells [a]¹⁹ qui són tro al dit die de huy o seran dins los dits V anys après següents o algun o alguns comanats axí com a carcellers. E, encara en açò, sia entès si los criminoses se han posades o s posaran penes peccuniàries o altres de presentar-se o tornar en poder de la cort a cert dia o hora o com requests ne fossen;²⁰ e axí mateix si lo criminós pena peccuniària se havia posada o no e ab sacrament e homenatge e cascun separatament. **Plau al senyor rey de manleutes fahedores e que de aquelles que són fetes començ l'any a la fi de la present Cort, axí però que açò haja a ésser notificat ab veu de crida per totes les vegueries e tro lavors no corregués l'any.**

(23) [46v^a] Ítem, que us plàcia, senyor, satisffer als mercaders e sotsmeses vostres [de ço que vostres]²¹ governadors e officials de Càller e de l'Alguer han per força tolt e pres en les mars de Sardenya per pagar vostres soldats e per fornir los dits lochs vostres, com molts dels vostres sotsmeses, robats e dampnificats per la dita rahó no haguessen altre de què ajudassen si mateix ne lurs alberchs sinó ço que ls és stat levat per los dits vostres officials. **Respon lo senyor rey que ls ho encarta-rà, si encartat no és, e pagar lo sou com abans puxa.**

(23.a)²² Ítem, que vos senyor ni lo senyor duch ne altre per vos ni per ell durant lo temps de la present proferta, per alguna necessitat o cas, rahó o causa, ne per neguna manera que esdevenir dir o pensar se pusque, no puscats en Corts o fora Corts per negun dret ne per neguna rahó demanar ne haver del General de Cathalunya ne dels dits braços o de alcun de aquells ne de çitats, viles o lochs reyls o altres de Cathalunya, [46v^b] ne de persones singulars o de hòmens dels dits braços en general o en special, directament o indirecta, algú subsidi, do o préstech forçat o gràcies, ne alguna fermançeria, ajuda o demanda per la dita guerra del dit duch d'Anjou, ne per altre qualsevol guerra ne per altre cas o rahó; e que açò, senyor, jurets vós e lo dit senyor duch e ho prometats en vostra bona fe de tenir e servir e, si lo contrari era fet, la present ajuda e proferta tantost cessàs e casquí braç la pogués cessar o fer cessar per sa pròpia auctoritat legudament e sens pena. E totes les coses contengudes en aquest capítol demana lo dit General de Cathalunya sens perjudici de tots privilegis, libertats e uses que qualsevol çitats, viles e lochs del dit principat e regne hajan que no ls puxe ésser demanat ne hajan a dar per les dites rahons o semblants, e protesten que per aquest capítol no sien vists renunciar o derogar a les libertats dessús dites. **Plau al senyor rey, si donchs per necessitat no era lo dit capítol ne la resposta ne res que y sia del dit capítol no consent lo braç dels barons e cavallers, ne volen que vaja per dat, ítem per los altres**

19. En lloc de o, adiec. AD.

20. Precedit de seran.

21. adiec. D.

22. om. AD.

dos braçes és estat per no dat lo dit capítol per ço com ja fo provehit en la derrera Cort de Muntçó.

(24) [47r^a] Ítem, com en la vostra cort, senyor, ni del senyor duch ni d'alguns oficials de la terra ne encara en la ciutat de Leyda ne en negunes altres çitats, viles e lochs de Cathalunya no sien estades servades ne's serven per los scrivans vostres e del dit senyor duch ne de les çitats, viles e lochs les tatxacions, les quals en les primeres Corts Generals per vós, senyor, a Montçó celebrades foren fetes sobre salaris d'escriptures axí de processses com de cartes, ne encara alguns jutges, assessors, oficials o juristes en alcunes corts ecclesiàstiques e setglars hajen servada ne serven la tatxació ordonada en la dita Cort sobre los salaris de les condempnacions o sentències, axí de vet com de altres quis donen sobre contractes de vendes de censals morts e de violaris quis vénen en Cathalunya, ans ne vullen haver en prenguen fort destrempradament com, però, sens tot t[r]ebaill se faça axí com cosa qui és trutinada en la terra e's fa de volentat de parts; per ço, senyor, supplica la Cort a la vostra senyoria que totes les dites tatxacions façats [47r^b] destretament observar e tenir. *Plau al senyor rey.*

(25) Ítem, que us plàcia senyor, confermar e loar e novellament atorgar al General de Cathalunya e a tots los singulars lochs e singulars persones d'aquell tots los altres capítols qui us foren dats e comanats per lo General de Cathalunya en la dita derrera Cort de Muntçó, en la proferta que lavors faeren en quant són a gràcia o favor del dit General e dels singulars d'aquell, con ço que la present Cort ara supleix sia d'aquella proferta, exceptat e declarat que si als uns dels dits capítols fets en la present Cort són en alguna cosa diverses o contraris e derogants als dits capítols de la dita Cort derrera de Muntçó, que aquests romanguen e stien en sa força e valor. *Plau al senyor rey ab les respostes que y foren fetes als dits capítols.*

(26) Ítem, que la carta dels presents capítols e totes provisions, [47v^a] cartes e letres hixents o devallants dels dits capítols sien dades franques de dret de segell²³ als deputats e a cascuna universitat e persona singular de Cathalunya quin volrà carta o letra; e ara de present vós, senyor, manats totes cartes e letres ixents dels dits capítols, axí que cascun dels vostres escrivans de manament, sens altre manament, les puxen o les hajen a fer a cascun que les vulla segons les provisions per vós, senyor, fetes als dits capítols. *Plau al senyor rey segons que fo atorgat en la dita derrera Cort de Muntçó.*

(27) E totes les sobredites coses e qualsevol d'aquelles sien e vagen per fetes ab la forma e manera, cases, temps e condicions e retencions devant dites sens

23. Amb n. marg. de Llombard indicant franques de dret de segell i vide infra in folea CCXVIII.

tot perjudici dels dits braços de la Esgleya, barons e cavallers e de lurs sotsmeses e de les ciutats, viles e lochs reyal e de sotsmeses lurs e de tots los singulars dels dits III braços e de cascun dels dits singulars e de lurs libertats, privilegis, franqueses e bons [47v^b] uses. E que res per la present Cort fet o dit no puxe ésser tret a conseqüència jamés en esdevenidor ne-n sia guanyat dret algun de nou a vós, senyor, ni a ells tolt o minvat; e que vós, senyor, atorguets que us plau axí; e les dites coses atorguen los clergues salva lur libertat ecclesiàstica. *Plau al senyor rey.*

(28) Ítem, despuys que ls dits capítols foren estats per tots los braços de la dita Cort presentats al senyor rey e la Cort ach haüda relació que en diverses lochs de Cathalunya d'uns braços e d'altres havia haüdes grans fraus e errors en lo comptar dels fochs, la dita Cort de Cathalunya féu l'acte e ordinació següent:

(28.1) Ordonen la Cort General per les grans e manifests fraus quis són fetes en lo compte qui s'és novellament fet per ordinació de la Cort dels fochs de Cathalunya, que en les baronies, lochs, ciutats, viles, castells e terres de qualsevol braç sien dels quals los deputats residents e oydors de comptes entenen e hajen probable e versemblant [48r^a] sospita o conjectura que s sien mal comptats, elegen VI o III persones, en les quals ne hajen tantes d'un braç com d'altre, e I scrivà e I porter per cascuna terna, ço és saber VI o III persones e aquells scrivans e porters que a ells seran vists ésser covinents e bons a açò, e de les quals lo General puscha confiar e ab aquells salaris que als deputats sien vists rahonables, los quals totes persones façen sagrament e encara los lechs homenatge en poder del veguer de Barchinona que bé e leyalment tota favor e temor, oy o affacció lexats se hauran en açò; e que aquestes VI o III persones ensemps ab los dits scrivans e porters sien trameses per los dits deputats en aquelles terres, ciutats, viles e lochs e castells en lo dit comptament entendran que s sia mal fet. E que en les dites terres, ciutats e viles e lochs les dites VI o III persones sien tengudes de demanar e haver de lur poder dels senyors e dels regidors dels lochs, ciutats, viles e terres e castells e dels officials dels dits senyors e dels rectors e curats de les esglésies parroquials d'aquells e d'aquelles tots llibres de tailles e d'altres comptes e regoneximents fets en temps passat dels fochs e dels hòmens dels dits lochs, e totes [48r^b] altres informacions que haver pusquen e regoneguen, compten e scriven altra vegada ab subirana cura e diligència tots los fochs dels dits lochs feelment e entegra e bé tota frau cessant; e que a açò hajen a dar loch e favor sens fraus los senyors e regidors dels dits lochs, terres e viles e ciutats e castells; e d'aquest regoneximent e comptament los dits comptadors ab lur scrivà façen leyalment llibres e coerns los quals liuren als dits deputats. E, si per aquest darrer regoneximent o comptament apparrà als dits deputats ésser estada feta frau, que frau expressament puxa ésser justament dita en lo dit primer comptament fet per ordinació de la present Cort

que ls primers comptadors qui hauran comptat en los lochs en la frau se trobarà sien forçats de restituir e tornar als dits deputedats residents tot lo salari que han haüt d'ells per lo dit comptament. E, si per ventura alcun prelat o persona ecclesiàtica, baró, rich hom e cavaller, ciutadà o hom de vila o qualssevol consellers, pahers, jurats, cònsols o regidors de qualsevol ciutats, viles, castells, terres o lochs de Cathalunya vendran o empatxaran manifestament o amagada lo dit regoneximent o compartiment que no's fahés justament a bé e re[48v^a]quests per los dits comptadors no daran loch, obra e favor que'l dit regoneximent o comptament de fochs se faça en lurs terres e lochs realment²⁴ e bé, e no volran dar los libres e alt[r] es scriptures perquè la veritat puxa ésser trobada après quen seran requests, vol e ordona la present Cort que aquelles terres, baronies, ciutats, viles e castells e lochs los quals o los senyors e regidors dels quals no's lexaran regonèxer e comptar entegrament e bé als dits novells comptadors segons dit és, paguen e sien tenguts de pagar per ayants fochs con foren nombrats segons lo nombre de la Cort de Cervera, vullés que sia casa de baró o de prelat o altra qui fos tatxada, vullés que sia estada en temps passat comptada; e d'aquelles terres, ciutats, viles e lochs en los quals frau serà del dit comptament passat ara novellament fet trobat, paguen les messions que faran o salaris que pendran les dites VI o III persones ara elegidors ab lurs scrivans e porters.

(28.2) Ítem, depuys que ls capítols del suppliment devant scrits foren estats presentats per la Cort al senyor [48v^b] rey, la dita Cort vehent lo lagui de temps del comptament dels fochs de Cathalunya, prorogà e alongà la paga de les primeres XXX^M lliures quis devia fer segons los dits capítols per tot maig tro per tot lo mes de juliol après següent.

(28.3) Ítem, la dita Cort féu I altre acte, ço és, que ordonà IX persones ayant de I braç com de altre a tractar e fer l'arrendament de totes les generalitats de Cathalunya a tants anys que del preu de aquells se puxen reembre tots los censals e violaris, e pagar tots los càrrechs a què'l dit General és tengut, e que les dites generalitats puyssessen.

(28.4) Ítem, con lo dit monsenyer Pere Dez[plà], qui per lo braç dels barons e cavallers era estat elet en la dita Cort per deputedat, fos mort après que ls dits capítols del dit suppliment foren estats presentats al senyor rey, la dita Cort elegí en loch del dit en Pere Dezplà en deputedat l'onrat [49r^a] monsenyer Ramon de Paguera, cavaller.

E après fo licenciada e finada la dita Cort disapte que fo a VII d'agost en l'ayn MCCCLXXVIII.

24. leyalment *D*.

[CORT DEL 1380]

1380

Regis Petri III

(1) [52r^a] Molt alt e poderós príncep e senyor. A la proposició o proposicions per vós fetes a la Cort General de Cathalunya, la qual de present celebrats en la ciutat de Barchinona, en la qual havets demanat al General de Cathalunya que us fahés graciosament socors e ajuda en lo viat[52r^a]ge o passatge, lo qual vós personalment o per lo senyor duch, primogènit vostre, o per lo senyor infant en Martí, fill vostre, volets fer en lo regne de Sardenya per recobrar o reintegrar aquell regne a la vostra corona, lo qual per la rebel·lió e guerra del jutge d'Arborea, vassal vostre, és en perill de perdició, fan los braços de la Esgleya e de les ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya, constituïts en la dita Cort General e present aquella Cort, la resposta següent:

(2) És assaber, quels dits dos braços, si l'altre braç de la present Cort, ço és, dels barons e dels cavallers en açò met e paga la part a ells pertanyent e no en altra manera, per honor e servey vostre, graciosament e no per deute e sens perjudici de lurs privilegis, franqueas e libertats, vos atorguen prestar en ajuda de les messions del dit passatge, sots, emperò, les condicions, retencions, manera e forma devall scrites, CL^M lliures barchinonines quíties o netes, axí però, que com los dits dos braços aquest atorgament no pusquen ne entenen a fer sinó per via e per acte de Cort e ab lo dit altre braç ensemps en Cort, quel dit altre [52v^a] pach realment e de fet ab veritat la part a ells pertanyent en la dita quantitat, en altra manera, que ço quels dits dos braços atorguen sia per no atorgat. *Plau al senyor rey e n'accepta ab referiment de gràcies, però en tan com tocha que la proferta del préstech no vaja per feta si l'altra braç no paga la part a aquell tocant, que pus lo dit braç*

pach en qualsevol manera realment e de fet la dita part a aquell braç tocant, que la dita proferta haja valor e vaja per feta.

(3) Ítem, entenen los dits dos braces que tota la resta qui romanía a despendre del do fet en les derrerres Corts de Muntçó per lo General de Cathalunya e del supplement feit a aquell do en la darrera Cort de Bar[celona], sia entesa e enclosa en la dita quantitat de la dita proferta. *Plau al senyor rey ab què haja compliment a les CL^M lliures entre ells e l'altre braç.*

(4) Ítem, que aquella partida de la [52v^b] quantitat de la present proferta que serà viaries als dits III braces [pusquen los dits III braces]¹ en Cort carregar sobre les generalitats de Cathalunya per via de vendes de censals morts e de violaris venedors e reebadors sobre les dites generalitats e, en altra manera, elongant lo temps de l'arrendament fet ara novellament en aquesta Cort de les dites generalitats segons que a la Cort serà vist ésser rahonable. E que tot lo romanent de la dita quantitat cascun dels dits III braces e cascun prelat, baró, rich hom e cavaller e ciutadà e hom de vila o altres qui hajen senyoria de hòmens e cascuna universitat de cascuna ciutat, vila e loch reyal pusquen en lurs lochs la part qui'ls pertanyeran en la dita quantitat o partida de aquella part exhigir, trer e levar per via de fogatges o de talles o de imposicions, de novells vectigals o ajudes, les quals pusquen novellament ordonar e imposar o anedir [o]² crèixer a aquelles qui ja hi són o per via de vendes de censals morts e de violaris o per aquelles altres vies e maneres que a cascun en sos lochs parran meyns dampnós e pus fàcils e pus expedients; e que vós, senyor, de present per tenor del present capítol lus atorgats, ço és, a cascun en sos lochs, licència, auctoritat de ordonar, [53r^a] posar e levar los dits vectigals e ajudes e de fer les dites vendes de censals e de violaris sobre les imposicions que han e sobre aquelles que ordonaran e posaran en lurs lochs sens que no'ls en calgue demanar ne haver de vós, senyor, altra licència ne altra carta. Retén-se, però, lo dit braç de les persones ecclesiàstiques que ells de lurs persones ne de lurs companyas qui visquen a lur messió no entenen atorgar ne obligar-se de pagar en los vectigals o imposicions qui per la present proferta seran posades, emperò, plau lurs que la present quantitat de la dita resta del do de Montçó, la qual és enclosa en la present proferta, romanga quant a açò en l'estament de la dita Cort de Muntçó; emperò, si la Cort present se concordarà de maneres covinents³ per les quals la dita proferta se pusque bonament trer e haver de tots los braces, que s'exeguesquen per aquelles maneres que en la present Cort seran ordonades. *Plau al senyor rey, però en ço que toca la retenció que fa lo braç de les persones eccle-*

1. *adiec. E.*

2. *ibíd.*

3. comunes E.

siàstiques, lo senyor rey no y assent ne y dissent, avenguen-se'n los dits dos braços, axí però quel do no se'n minve.

(5) [53r^b] Ítem, que us plàcia, senyor, loar e fermar lo dit novell contracte de l'arrendament fet de les dites generalitats en esta Cort. *Plau al senyor rey.*

(6) Ítem, que cessen e sien haüdes per revocades e per nulles e cancellades totes les demandes que vós, senyor, haviets particularment fets als prelats e hòmens de la Esgleya e a les ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya per lo fet de Sicília e de [Cerdanya]⁴ o de Sardenya solament e totes concessions, profertes, obligacions e seguretats que de ço per ells fossen estades fetes a vós o a altre per vós, com fossen contra lurs franquees e bons usos e de gran perjudici e greuge a ells, axí que d'aquell vós ne lo tresorer ne comissaris, cambiadors ne assignataris ne altres no puxats usar ne res demanar; e, si per la dita rahó hi havia penyores fetes o execució alguna començada, que les penyores sien restituïdes e tot sia tornat al primer [53v^a] stament; e que a açò, senyor, façats consentir e fermar aquells cambiadors e altres persones als quals per rahó de les dites demandes sien estades fetes les dites obligacions e seguretats. E que us plàcia, senyor, atorgar als dits braços e a les persones, universitats e hòmens de cascun dels dits braços que per les dites demandes que ls haviets fetes ne per ço que n'haviets haüt o tret o que ells vós ne havien atorgat, pagat o assegurat, no ls sia fet ne vist ésser fet alcun perjudici en lurs privilegis, libertats o immunitats, ne pusque ésser jamés induït contra ells a conseqüència o eximpli, ans lus romanga totes lus libertats en sa plena força e valor, no contrestants les dites demandes, e que sobre açò lurs façats semblant carta d'aquella que fahés en la Cort de Cervera. *Plau al senyor rey que tresorer, comissaris, cambiadors, assignataris e porters ne altres no puxen res demanar de les dites demandes, ans aquelles obligacions quin són fetes sien cancellades e anul·lades, e que tota execució començada e penyores fetes sia tornat al primer estament; e açò farà consentir lo senyor rey a totes persones qui n'[hagen]⁵ haüdes dites o obligacions. E noresmeyns, que per les dites demandes no puxe ésser fet perjudici a privilegis, libertats o immunitats que hagen los dits dos braços, ne puxe ésser fet, tret o [53v^b] induït a conseqüència, ans lurs romangue tots lurs privilegis e franquees en plena força e valor axí com si no eren stades fetes les dites demandes.*

(7) Ítem, entenen los dits dos braços e ab tal condició fan aquesta proferta quel dit passatge se haja a fer dins I any primer vinent e, si dins lo dit temps no s farà, que la present proferta sia haüda per no atorgada e per no feta e que vós, senyor, no puscats usar ne alegrar-vos d'aquella. *Plau al senyor rey, però per tal com anul·la-*

4. En lloc de Cerdanya, adiec. E.

5. adiec. E.

ment del do va en açò, entén lo senyor rey quel temps sia de VII⁶ meses comptadors del dia quels presents capítols seran fermats a avant.

(8) Ítem, senyor, com lo dit passatge se deje fer a honor vostre o de vostres sots-meses e dege ésser de tal esforç e poder que ab aquell, mijançant la ajuda de Déu, lo dit regne torn [54r^a] a vostra mà e senyoria e que d'aquí avant non calegue vexar vostres gents e, açò, senyor, com sia reintegrament e conservació de vostra corona, dejen ajudar los altres regnes e terres vostres com aquesta proferta sola no y fos bastant, per ço, los dits braçes fan la present proferta ab tal condició e forma que vós, senyor, procurets e hajats a fer ab acabament quels regnes d'Aragó e de València e de Mallorques donen a vós, senyor, e meten ab veritat en ajuda del dit passatge, ço és, cascuns tals quantitats segons les facultats de cascuns dels dits regnes, que venguen a igual segons més e meyns a la dita quantitat atorgada a vós, senyor, en la present Cort per lo General de Cathalunya. E, si los dits regnes e cascun d'aquells dins I any primer vinent los dits dons no faran convertidors en lo dit passatge, volen los dits dos braçes e ab aquesta condició fan la present offera quel dit do vaja per no atorgat e que vós, senyor, ni vostre primogènit ne officials vostres o seus no'ls puxats forçar ne destrènyer a pagar aquell en tot o partida ne ells n'agen res a dar, metre o despendre en lo dit passatge, ans hi puxen contrestar en totes maneres que volran sens lesió de lur fe, ne us puscats alegrar ne usar [54r^b] de la present proferta si los dits altres regnes no fan los dits dons ne entrò que fets los hagen. *Plau al senyor rey, però quel temps sia segons que en la pus prop resposta del precedent capítol atràs és contengut.*

(9) Emperò, los dits braçes vehents que vós, senyor, havets fetes diverses e grans despeses per secórrer al dit regne de Sardenya e per sosteniment dels soldats d'aquell, e per les quals sots obligat a diverses persones que aquelles vos han prestades, atorguen a vós, senyor, graciosament e per reverència vostra, si, emperò, lo braç dels rics hòmens e cavallers en açò metrà e pagarà la part quils en pertanyerà e no en altra manera, que en paga del dit do, no contrestants les condicions dessús dites en los precedents capítols contengudes, sien a adés, ço és, dins espay de VI meses pagades a vós, senyor, e per vós a aquell o aquells de qui són estades manlevades per la dita rahó L^M lliures barchinonines, ço és, dins espay de III meses, XXV^M liures e dins altres III meses après [54v^a] següents, los romanents XXV^M lliures, les quals L^M liures vós, dit senyor, hajats a pendre en paga al dit do; axí emperò, que en compte d'aquestes L^M liures, ço és, de la primera paga, vagen e sien preses totes les quantitats de diners qui ja són estades pagades e dades a vós, senyor, o a vostre tresorer o a cambiador o altre per vós per qualssevol universitats o persones singulars de Cathalunya per rahó de les dites demandes; e que a les dites persones e universi-

6. XVI E.

tats qui han res pagat de les dites demandes sia restituït de la quantitat de la present proferta ans de totes coses per los administradors d'aquella tot ço que y han pagat, axí que en compte de la present proferta vage tot ço que ja és estat pagat de les dites demandes. E, en lo romanent de ço que farà o romandrà a pagar del do dessús dit, sien e romanguen en lur fermetat les condicions dessús e davall scrites sens que en res no s'i puxa tochar. E les dites L^M liures vos atorguen, senyor, per tot lo sosteniment del dit regne axí fet com fahedor en lo temps esdevenidor. *Plau al senyor rey, però açò que toquen que açò sia per lo sosteniment de Serdenya axí fet com fahedor per lo temps esdevenidor, respon lo senyor rey que li plau que sia per lo sosteniment passat e esdevenidor entrò que haje tengudes Corts als* [54v^b] *regnes d'Aragó e de València.*

(10) Ítem, és intenció dels dits dos braços que en cas que ls regnes dessús dits no volguessen dar a vós, senyor, per rahó del dit passatge o si no ns daven ço que ls [pertany]⁷ prorata de la quantitat demunt dita que us atorga de present lo principat de Cathalunya, que vós, senyor, romangats obligat al dit principat ab bones seguretats, les quals ara de present fermets e façats de tornar-lurs les dites L^M liures que a adés vos acorren o açò quin pertanyarà al dit principat prorata de ço que ls dits regnes vos volran dar o accórrer per la dita rahó. *Plau al senyor rey de tornar ço que ara pagaran per ço que s'és manlevat per Serdenya.*

(11) Ítem, és intenció dels dits dos braços e sots aquesta con[55r^a]dició fan lo dit do que per los dits regnes e per lo principat de Cathalunya sien eletes certes persones en poder de les quals tota la moneda qui procehirà de tots los dits dons sia mesa, les quals persones hajan a convertir aquella en la execució del dit passatge sens que vós, senyor, ne vostre primogènit ne oficials vostres no s'hajan a entramet[r]e en res de reebre ne distribuir aquella, sinó solament les dites persones elegidores per los dits regnes e principat, per mans de les quals les dites quantitats o dons se hajan a reebre e distribuir o convertir en la execució del passatge dessús dit e no en altres uss; axí, però, que les persones ordonadores a administració d'aquesta proferta no hajan poder alcun en exhigir o levar res d'aquesta proferta, sinó solament en les dites L^M liures que s'han a pagar per sosteniment del dit regne passat e sdevenidor t[r]o que ls dits altres regnes hajan fets los dits dons, e lavors exeguesquen e leven aquesta proferta e ab los altres deputats ensemps dels dits altres regnes despenguen tots los dits dons en lo dit passatge; e façen ara, com seran eletes, sagrament e homenatge de tenir e servir la forma dels presents capítols e de haver-se leyalment e bé en la dita ad[55r^b]ministració e en los affers del General; e que aquests qui administraran lo present do hajan a retre compte d'aquella administració als oydors dels comptes del General de Cathalunya, quals que sien, los

7. En lloc de daven, adiec. E.

quals lurs pusquen fer diffinició e fi de lur administració. *Plau al senyor rey, però ço que tocha del sosteniment esdevenidor que sia entès segons la resposta del IXe capítol.*

(12) Ítem, que per lo fet de Sardenya ne per neguna altra necessitat, cas o rahó qualsevol sia vós, senyor, ne lo senyor duch no façats ne façats fer d'aquí avant als dits dos braces o a l'un d'aquells ne a prelats, universitats o persones singulars d'alcun dels dits dos braces o ne a hòmens lurs per neguna via o manera alcuna demanda o demandes, ne puscats exegir, pendre o haver res d'ells en general o particularment fora Corts; e açò demanen sens perjudici de lurs privilegis, libertats e bens usús. *Plau al senyor rey a III ayns e vol e consent que per açò no sia fet perjudici alcun en lurs privilegis, [55va] libertats o bons usús, ans romanguen en sa plena força e valor.*

(13) Ítem, com no fos rahó que les persones ecclesiàstiques fossen agreujades en dues maneres ensemps, entenen e ab tal condició fan la dita proferta que les persones ecclesiàstiques de Cathalunya, durant la present ajuda o proferta, se puxen retenir de la dècima a vós, senyor, [ator]gada de les derrerres Corts de Muntçó ençà, axí com per vós, senyor, en aquelles fo ja atorgat a ells o atorgadors per lo sant pare dins lo dit temps, tot ço que durant la dita proferta los prelats e les [altres]⁸ persones ecclesiàstiques qui han a pagar dècima han mès de les dites Corts ençà e hauran a metre e contribuir de lurs pròpies persones e de lurs companyes, [convents]⁹ e cases en les generalitats del tall del drap e en les altres generalitats de Cathalunya; e que per la dita proferta les persones ecclesiàstiques no entenen ne sien vistes renunciar a les clàusules en favor lur posades en los rescrits papals de les dècimes dessús dites, per les quals clàusules lo papa lus atorgà que [55v^b] pagant a vós, senyor, la dècima, no ls puscats demanar alcun altre subsidi. *Respon lo senyor rey que de ço que [demanen]¹⁰ del passat ja és en compromès de miçer Ramon Çervera e de monsenyer Phelip d'Anglola e terçer miçer Pere Terré. Quant a açò que demanen de les dècimes atorgados, plau al senyor rey que ço que pagaran en les generalitats, durant, emperò, tant solament lo temps de la present proferta, se puxen retenir o deduir de les dècimes atorgades al dit senyor dins lo dit temps o de les atorgades après de la mort de papa Gregori XI, si alcunes n'i ha atorgades per los altres papes.*

(14) Ítem, com en lo dit passatge vós, senyor, hajats necessàries galees e exàrcies, entenen los dits braces que'l General de Cathalunya o los deputats d'aquell pusquen metre en compte e en paga de la present proferta aquelles galeas e exàrcies que ha, les quals havets mester al dit passatge per aquella quantitat o stimació a la qual seran justament estimades, car si vós n'aurièts a fer de [56r^a] noves e és açò

8. En lloc de eletes, adiec. E.

9. En lloc de tenents, adiec. E.

10. adiec. E.

cosa rahonable majorment pus que a messions covinents de tots lo regnes e comunes e terres vostres se ha a fer lo dit passatge. *No par al senyor rey que diguen rahó, mas lo senyor rey prega los dits braçes que si I de sos fills farà lo dit passatge e haurà mester les dites galees e exàrcies, que, en aquest cas, les li presten ayals com se són tro en nombre de X galees; e lo dit senyor promet e jura que après que sia servit restituirà e tornarà als deputats de Cathalunya les dites galees e exàrcies en la ciutat de Barchinona.*

(15) Ítem, com per vós, dit senyor, ab reverència vostra parlant o per vostres oficials sien estades fetes alcunes injúries, greuges e torts, per ço, suppliquen que sia mercè vostra de assignar alcunes bones persones qui proveesquen e tornen a bon e degut estament de present les dites injúries, greuges e torts; e que vós, senyor, jurets que les dites persones en fer les dites provisions ne aquelles qui les dites provisions han exeguir no empatxa[56r^b]rets en neguna manera perquè los dits greuges e torts no sien reparats e satisfets; e que per les persones a açò assignades façats fer sacrament que ab cura e diligència hi entendran; e que açò hagen a finir abans que la present Cort sia licenciada. *Plau al senyor rey de ordonar son canceller e vicecanceller que proveesquen a les dites coses.*

(17)¹¹ Ítem, com los vostres governadors, senyor, de Càller e de l'Alguer del dit regne de Sardenya depuys que és la guerra en aquell regne hagen preses e ocupades per força axí en mar com per terra diverses quantitats de diners, mercaderies e béns de diverses cathalans per furnir los dits vostres lochs e per satisfer a vostres soldats, no contrestant que ls dit braçes e lo General de Cathalunya no hagen moltes e diverses vegades [dat]¹² per sosteniment del dit regne e, vós, senyor, jatsia moltes vegades vos en sia estat supplicat no hajats satisfet ne fet satisfer als dits dampnificats, per ço, senyor, entenen e ordonen los dits braçes [56v^a] ab auctoritat e volentat de vós, senyor, que si per dar o despendre prestament en lo passatge del dit regne la quantitat de la dita proferta o alguna partida d'aquella se hauran a fer manleutes o mogubell o altre interès, que devant totes altres persones sien admeses aquells als quals vós, senyor, devets per la dita rahó; e que mentre d'aquells hi haje qui prestar pusquen no sien preses manleutes d'altres persones ne dat mogubell ne interès a altres, car axí, senyor, com dats V sous e VI sous e més per liure de mogubell fort, és justa cosa e encara piadosa que aquells de qui havets pres ço del lur donets lo dit mogubell en paga de ço que ls devets, pus en altra manera haver no n poden; e que aquest mogubell e interès sia compartit entre tots aquells cathalans a qui és degut per la dita rahó, de qualsevol loch de Cathalunya sien, qui prestar pusquen comptant a sou e a lliura. *Plau al senyor rey.*

11. *El ms. omet abans la disp. 2 ap.*

12. *En lloc de dit, adiec. E.*

(18) Ítem, senyor, com en temps passat, axí en temps del senyor rey en Jacme, avi vostre, com dels altres predecessors vostres, les naus dels mercaders [56v^b] e navegants de Cathalunya qui anaven en Alexandria e altres parts del soldà de Babilònia, com tornaven d'aquelles parts en Cathalunya, acostumassen de fer graciosament algun servey o present d'alcuns draps d'or o d'alcunes altres coses que portaven d'aquelles parts al senyor rey e altra reemçó no·ls fos demanada ne·ls fos feta altra vexació; e puys, senyor, per vostres tresorers o officials sia estat introduït abús e escès en tant que cascuna nau qui va o ve de les dites parts se ha avenir ab vós o ab vostre tresorer e u han a dar grossa reemçó, per bé que no y porten ferro ne arnes¹³ ne coses vedades, en altra manera són vexats de inquisicions e de perseguiments de vostres fiscals e officials; e per tolre aquestes vexacions la ciutat de Barchinona sobre açò hage de vós obtenguda certa provisió a certa cosa a vós per aquen donadora, que plàcia a vós, senyor, per bon estament de vostres navegants e de la vostra [cosa]¹⁴ pública, atorgar a tots cathalans qui sien poblats o habitants en tota Cathalunya, presents e sdevenidors, aytant com s'estén Cathalunya est[r]ò a Salçes, semblant provisió o avinença d'aquella de la dita ciutat de Barchinona, com açò, senyor, tornarà a major profit de la vostra cort per tal com tot cathalà qui vulla a[57r^a]nar en les dites parts, sabent que per certa cosa ja sabuda escaparà o passarà ab la vostra cort, hi irà de qualsevol partida del món e vendrà segur en Cathalunya e, car ara se'n fraudà, e lavors no us en serà res fraudat. **Plau al senyor rey de fer semblant als altres lochs de Cathalunya que fo fet a Barchinona e de present lus ho atorga.**

(19) Ítem, com en molts e diverses lochs insignes de Cathalunya diverses vegades als notaris de aquells lochs e en l'ofici de notaria e, per consegüent, a la cosa pública per diverses commissaris e officials vostres, no per clam ne instància que n'haguessen d'alcun ne per zell de bé públich, mas per propri moviment e per extorció, sien estades fetes inquisicions e vexacions grans per rahó de la constitució de Perpenyà qui comença «*Ad occurrendum desidie etcetera*» e se'n sia seguida greu novitat a la cosa pública en ocupar los capbreus e regonèxer per comissaris e officials les notes dels contractes de les gentes e [açò]¹⁵ sàpia a inquisició general, que plàcia a vós, senyor, declarant en açò lo dit capítol, pro[57r^b]vehir per solre¹⁶ vexacions e per bé públich que per la dita constitució, si serà servada o no servada d'aquí avant, no·s pusque fer alguna inquisició, procés ne punició sinó solament a clam o instància de part qui pretengués interès o dan propri e per les cartes o carta solament d'aquell o d'aquells qui'n faria clam o instància, com

13. armes E.

14. En lloc de cort, adiec. E.

15. adiec. E.

16. toldre E.

vós, senyor, no hajats acostumat ne fos cosa covinent de fet¹⁷ per propri moviment inquisició de les altres constitucions o capítols de Cort si són servats per cascun offici o per cascun estament de gents ne per cascun singular. *Plau al senyor rey que romanent la constitució en sa força nos puxe enquerir ne punir sinó a instància de part pretenent propri interès.*

(20) Ítem, com los algutzirs vostres, senyor, e del senyor duch usen indistinctament no solament en los domèstichs de vós, senyor, e del dit senyor duch e en los strangers cortesans, los [quals]¹⁸ domèstichs e cortesans [solament]¹⁹ segons ordinació de la vostra casa e ús antich són de lur for, ans encara usen axí generalment com los ordinaris dels lochs en totes persones de [57v^a] qualsevol condició, och encara çitant e bandejant e béns annotant e en totes altres coses axí en causes civils com criminals, prenent encara [cap sou e morabatí]²⁰ indiferetment de totes maneres de gents, estenent²¹ en tant lurs officis que major seïlla e auditori tenen que ls ordinaris e leven tots los affers, per menuts que sien, als ordinaris, de ques segueixen grans oppressions, greuges, vexacions, injustícies e extorcions a les gents, com los dits algutzirs no hajen a tenir taula no curen de servir les constitucions e los drets de la terra, ans vagen regna solta, que plàcia a vós, senyor, per bé públich de la terra provehir que ls dits algutzirs nos pusquen entrametre ne conèixer sinó solament dels domèstichs e dels cortesants estrangers e de vostres oficials, e que alt[r]es maneres o condició de persones no hajen a comparar ne a respondre devant ells ne obeir a ells, si donchs no eren alguns fets criminals enormes e assenyalats dels quals haguessen special comissió de vós, senyor, o del dit senyor duch, la qual comissió haguessen a mostrar. *Plau al senyor rey que ls algutzirs no s'entrameten ne pusquen conèixer de neguns fets civils ne criminals de ciutadans o habitants de ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya [57v^b] sinó d'aquells qui són de casa del senyor rey, si donchs lo senyor rey no ls se havia reservats e que n'haguessen comissió o manament del senyor rey ab letra o albarà seu, car lo senyor rey, per informació que n'ha haüda de persones antigues e dignes de fe, ha trobat que axí és stat usat e acostumat en temps passat. Entén, però, lo senyor rey que per lo dit manament de letra o d'albarà no puxen conèixer los dits algutzirs en los fets civils de part, a part qui no sien de casa del senyor rey sens lo vicecanceller o aquell qui en loch d'ell, ell, però, absent, regís la cancellaria e que per açò no fos perjudicat a altres concessions o privilegis o usances que han les ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya, sis vol en particular, sis vol en general.*

17. fer E.

18. adiec. E.

19. ibíd.

20. En lloc de capsal e motí, adiec. E.

21. estament E.

(21) Ítem, que vós, senyor, remetats de present e hajats per remeses als dos braços e a cascun d'ells e a ciutats, viles e lochs d'aquells e singulars persones dels dits braços e a cascun d'ells e a lurs hòmens, tots e sengles terces e pe[58r^a]nes comeses per censals e per violaris, och encara com haguessen trencats sacraments e home-natges fets per hostatges o per altres contractes o coses civils, e totes penes de hosts fallides o de generalitats o de bans o de terces o de quarts o de quints o de obligacions o de compromeses o de contractes o de plets o de clams e reeclams, de fermes de dret e de empires o manaments trencats, e de notaris qui no hajan servada la constitució de Perpenyà sobre contractes e altres cartes que hajan preses, e de sosteniment de bandejats e de manleutes e totes altres penes peccuniàries e civils qui sien comeses tro al dia que la present Cort sia finida e per vós, senyor, licenciada; e que les dites penes e altres coses demunt dites no puxen ésser demanades per vós, senyor, ne per lo senyor duch ne per altres oficials vostres. E, si per les demunt dites penes e altres coses havia plet penjant o proçes o penyores per execució ques fos ja començada, que sia haüt tot per remès e les penyores tornades. *Plau al senyor rey de remetre les totes penes contengudes en lo capítol qui no devallen de crims.*

(22) [58r^b] Ítem, que vós, senyor, e lo senyor duch atorguets als dits dos braços e a cascun d'ells e a ciutats, viles e lochs de Cathalunya en què vós, senyor, e lo senyor duch hajats jurisdicció, que dins X anys prop vinents per vós, senyor, ne per lo senyor duch ne per negun official vostre o seu ne per altre ne puxen ésser trameses ne posats comissari o comissaris ne consellador ne instigador ne adjunt ne ajudador ne scrivà ne altre de la tesoraria ne altre de qualque condició sia o per qualsevol nom sia appellat per qualquesevol crim, excesses o delictes o penes comeses o cometedores dins lo dit temps en qualsevol de les ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya o per hòmens lurs, ne encara de prelats o persones ecclesiàstiques e lochs lurs e de cascun d'ells en los quals vós o lo senyor duch hajats jurisdicció, ans de tots crims, excesses, delictes e penes comeses e cometedores a vós, senyor, e al senyor duch pertanyents dins qualsevol vegueria o batlia de les dites ciutats, viles e lochs reys e altres demunt dits en què vós, senyor, o lo senyor duch hajan jurisdicció, coneguen solament los veguers, batles e altres ordinaris oficials dels lochs on los dits crims, excesses, delictes e penes són comeses o d'aquí avant se cometran dins lo dit temps e no altres. Emperò, que [58v^a] en açò no sien enteses lo procurador o governador general de Cathalunya ne governador de Rosselló e de Cerdanya, ans aquells personalment però, e no per substituïts, ordinàriament e ab e de consell de lur accessor puxen enquerir e punir los crims comeses e cometedores dins los lochs on vós, senyor, o lo senyor duch hajats jurisdicció. E que vós, senyor, ne lo senyor duch no puxats fer en lo ducat de Gerona ne comdat de Çervera procurador, governador ne portantveus sinó aquell qui serà governador, procurador o portantveus general en les altres partides de Cathalunya; e que en Cathalunya, sis vol al ducat o fora lo ducat de Gerona

e comdat de Cervera, no pusque usar sinó I procurador o governador o portantveus solament sots vós, senyor, o sots lo senyor duch, e que aquell no pusque substituir altra persona en loch seu ne y pusque haver dos governadors o procuradors o portantveus, com multiplicació de officials supèrfluus sia desfeycó de la terra e dege bastar I governador e los ordinaris dels lochs axí com era acostumat; e que sien haüdes per revocades e nulles totes comissions que sien estades fetes a qualsevol persones de ésser procuradors o portantveus en lo ducat de Gerona o en qualsevol parts de Cathalunya e totes comissions que sien fetes a qualsevol comissaris, conselladors, [58v^b] instigadors, adjunts, scrivans e altres qui vuy sien en los lochs reys e altres dessús dits e totes comissions e poders que hajen de vós, senyor, e del dit senyor duch per la dita rahó. E que vós, senyor, e lo senyor duch manets ab letres vostres a tots los dessus dits que d'equí avant no usen de les dites comissions e poders a ells donats, ans tots processess, inquisicions e altres enantaments [per ells]²² fets [contra qualsevol persones per les dites rahons liuren als officials ordinaris dels lochs on les dites inquisicions, processess e enantaments sien estats fets];²³ e, si per ventura contra les coses demunt dites en lo present capítol contengudes era fet, que no'ls sia hom tengut obeir, ne los ordinaris dels lochs lurs hajen a dar consell, favor ne ajuda ne obeir-lus en res. E que lo present capítol sia entès sens perjudici, lesió e tota altra derogació de qualsevol dret e juridicció o de qualsevol dels dits braçes e de singulars d'aquells, si donchs los comissaris no eren trameses en alcuna ciutat, vila o loch a requesta de la universitat d'aquella mateixa ciutat, vila o loch. E de tot açò sien exceptats crims de lesa magestat, de sodomia e de falsa moneda. *Plau al senyor rey e, encara, que si los dits lochstinents, jutges, comissaris, assessors, adjunts, conselladors e instigadors o algun d'ells volien fer lo contrari, quels puxa sens tota pena e leegudament e [59r^a] dege ésser fet contrast per los ordinaris, si usar volien.*

(23) Ítem, senyor, com per haver les haveries que'ls savis e los fiscals esperen haver dels fets criminals, si venen a composició de diners com en altra manera no hajen o no dejen res haver, los savis e los fiscals façen als delats, qui moltes vegades són innocents, greus oppressions e injustícies, axí en tenir-los forrats e en agreujar lus presons e no voler-los dar a manleuta com en dar-los breus dilacions a dar-lurs deffensions com en turmentar-los com en altres maneres a fi que'ls forçen de reembres e de venir a composició com encara mal no meresquen, que plàcia a vós, senyor, tolre de tot o almeyns temprar les dites averies o dar altre remey sobre que la gent no sia axí leig menada, car a vostre offici reyal, senyor, pertany provehir sobre aytals coses. *Lo senyor rey ordona e proveix que les averies sien axí com antigament se prenien, ço és saber, IIII sous per lliura departidors en la forma acostumada;*

22. En lloc de sien stats, adiec. E.

23. adiec. E.

emperò, [59r^b] vol lo senyor rey que negun savi no pusque haver més de cent liures per gran composició que sia, sis vol sia I jutge o molts, e per molts que sien los delats pus que sien tots en I procés e que ent[r]e tots los altres qui han part en les haveries no puxen haver sinó cent lliures per gran composició que sia.

(24) Ítem, com los savis de la vostra cort de les sentències que donen en los fets criminals, encara d'aquelles qui han a dar e donen per justícia absolutòries als delats innocents, d'alcun temps ençà demanen e prenguen salaris dels delats que absolven e'n vullen a vegades haver aytant o més com n'aguera la cort si fossen colposables e feessen composició, com, però, no dejen res pendre del delat innocent qui ja injustament és stat perseguit e vexat de presons e de messions, que plàcia a vós, senyor, proveir que de sentències que donen per justícia absolutòries als delats que no són colposables no gosen res demanar ne pendre, com en neguna cort nos façen dege fer. *Plau al [59v^a] senyor rey.*

(25) Ítem, senyor, com d'alcun temps ençà, axí com sap la vostra senyoria, los moros de Barbaria entren ab lenys armats en vostres mars e ençà, façen terraçanies en vostres marítimes e cativen e se'n menen preses vostres gents, la qual cosa torna en vituperi de la fe crestiana e en gran menyspreu vostre e dampnatge de vostres gents e de les generalitats de Cathalunya; e vós, senyor, per deute del vostre reyal offiçi dejats deffendre e tenir segures vostres mars e vostres gents, majorment esguardat ço que tot dia havets de vostres sotsmeses, per ço, suppliquen a la vostra senyoria que almeys safirats e donats licència a vostres naturals que tots aquells qui volran armar contra los dits moros de Barbaria e contra altr[e]s moros qui no sien ab vós, senyor, en pau e seguretat ho pusquen fer legudament sens altra licència vostra, ells, però, assegurants covinentment a conexença dels ordinaris e dels regidors dels lochs on armaran de no dampnificar amichs; e que vós, senyor, si alre no y volets metre del vostre, almeys lexets als dits [59v^b] armadors lo quint e tota part e dret qui us puxa pertànyer en tot ço que prenguen de persones o de béns dels dits moros; e que per tolre dupte vos plàcia specificar de present quals moros són ab vós en pau. *Plau al senyor rey, però quels armadors hajan haver licència sua e no d'altre e assegurant en poder d'aquell de què acostumen assegurar, e que li plau que en la dita seguretat sien demanats consellers o regidors dels lochs. Quant en açò que tochan quel senyor rey lus leig tot dret qui li pertangen, lo senyor rey a complaure de present al General lus torna lo quint quel paguen al d[es]en e als no y lexaria lo dit senyor de son dret. Quant a declarar los enemichs, nos poden al present per tota hora declarar, car a vegades són en guerra e tornen en pau, mas la donchs com partiran lus ho declararà. Mas, seria necessari ques fahés lo pariatge si no serà gran perdició de Cathalunya perquè hi deuen dar obra. E entén lo senyor rey que tota hora hajan per exceptat lo soldà de Babilònia que no puxen dampnificar ell ni ses gents.*

(26) [60r^a] Ítem, com en la Cort de Barchinona derrer passada fos ordonat que certes persones enquerissen contra aquells qui havien administrat per lo General e, en aquesta Cort, senyor, sia estat acordat, axí com és de rahó, que aquells qui ja han retut compte de ço que han administrat e han haüda diffinició no sien inquietats si donchs no havien feta frau o no hi havia haüda error de compte, per ço, senyor, suppliquen a vós los dits braçes que us plàcia provehir per tolre vexacion que inquisició ne enantaments alcun contra los dessús dits, qui ja han retut compte e haüda diffinició, no pusquen fer sinó per frau o error de compte manifesta. *Plau al senyor rey.*

(27) Ítem, que tots los dits capítols e cascun d'aquells ab les provisions a aquelles fetes per lo senyor rey hajen força e efficàcia de constitució e d'acte de Cort General e sien servats e haüts per aytals. *Plau al senyor rey.*

(28) [60r^b] Ítem, que per la present proferta o per l'atorgament d'aquella o per res alre atorgat, demanat o contengut en los presents capítols no sia fet alcun perjudici o derogació als dits dos braçes ne a ciutats, viles, lochs, universitats ne persones singulars d'aquells en lurs libertats, privilegis, immunitats e bons usus en propietat ne possessió, ans romanguen e perseveren en lur plena força e valor e pusquen usar e alegrar-se'n d'aquells no contrestant en res les dites coses; e que vós, senyor, de present les lus confermets e que açò no pusque ésser tret jamés contra ells a conseqüència ne eximpli. *Plau al senyor rey.*

(29) Ítem, senyor, com per lo segon matrimoni del senyor duch, primogènit vostre, se comença ja de fer demandes particularment en Cathalunya, demanen los dits braçes que us plàcia provehir que per lo dit matrimoni no's pusquen fer demandes; e que açò façats fermar per lo dit senyor duch, com la terra sia ja molt carregada e sia empatxada de pagar ço que en la present Cort vos atorguen e no deje ésser anedida afflicció sobre altre [60v^a] afflicció; e que us plàcia, senyor, fer sobre açò totes provisions e letres necessàries a tots aquells dels dits braçes qui les demanaran. Emperò, per açò no entenen perjudicar a lurs privilegis e franques aquelles universitats o persones dels dits braçes qui ja són privilegiats o franques de aytals demandes e de semblants coses. *Plau al senyor rey.*

(30) Ítem, que de tots ensemps los presents capítols provehits e de cascuna provisió de cascun capítol lus sien fetes cartes e letres aytantes com ne volran largament ordonadores ab totes clàusules covinents segons la vera substància e que, ara de present vós, senyor, les hajats per manades axí que vostre prothonotari o son lochtinent e cascun scrivà vostre de manament les puxe fer sens altra manament tota vegada que'ls sien demanades per alguna universitat o persona singular de qui sia interès; e que totes sien espegades e deliurades franques de dret de tot segell e de dret de bulla, si ab bulla ne volran alcuna. *Lo senyor rey mana a*

son pronotari e li plau que no reebe res de dret de [60v^b] sagell dels greuges provehits en la present Cort, ne dels presents capítols ne de letres devallants d'aquells.

(31) Ítem, que us plàcia senyor que totes les dites coses façats fermar e jurar per lo senyor duch. *Plau al senyor rey.*

(32) Ítem, que no licenciets la present Cort sens volentat de aquests dos braços. *Plau al senyor rey.*

Enaprés, com tota la Cort, a XIX dies de maig de l'any MCCCLXXX, hagués atorgat e consentit que les L^M liures barchinonines, les quals los dits dos braços d'Església e de ciutats e viles en lo novèn dels dits capítols havien atorgades de anticipar per soccorriment del regne de Sardenya dins VI meses lavors primers vinents, fossen de present anticipades, los [61r^a] dits dos braços offeriren al senyor rey lo següent capítol, lo qual lo dit senyor acceptà segons que en la resposta a la fi se conté:

(33) Ítem, com en lo capítol novè de los capítols donats per los dos braços d'Esgleya e dels lochs reys de Cathalunya sia contengut expressament que de les L^M liures en aquell capítol atorgades de pagar al senyor rey de la present proferta en ajuda de pagar ço que manlevat havia per Sardenya, fos restituit e pagat a alunes universitats e persones de Cathalunya ço que pagat havien de les demandes particulars al dit senyor o an Pere Dezcaus o altre per lo dit senyor, per ço, los dits dos braços, romanent lo dit capítol en sa força, atorguen al dit senyor per reverència e servey seu e ordonen que tot ço que per la dita rahó se deduirà o deffalria de les dites L^M liures sia supplit e pagat tro a compliment de L^M liures al dit senyor per los dits deputats de les restants C^M lliures de la dita proferta, no contres-tants qualssevol condicions, retencions o forma posadas sobre les dites C^M lliures; e que ls deputats vénen tants censals e [61r^b] violaris sobre los vectigals demunt dits que ls preus d'aquells bastan a pagar totes les dites coses. *Plau al senyor rey.*

Sequencia capitula fuerunt oblata domino regi per brachia Ecclesie et civitatum et villarum et provisum per dominum regem, XXVI^a [die]²⁴ madii anno a Nativitate Domini M^oCCC^oLXXX^o.

(34) Molt alt senyor: los vectigals concordats per los braços de la Esgleya e de les ciutats, viles e lochs reys de quès fan menció en lo quart dels capítols a vós, senyor, donats per los dits dos braços són aquests:

(34.1) Primerament, sien anedits e posats al tall dels draps, ultra ço que ja hi és imposat, per lliura, VI diners.

(34.2) Ítem, a tots draps franceses e a tots draps adobats altres qui entren en Cathalunya paguen, ultra [61v^a] ço que ja hi és imposat, per lliura, III diners.

24. *adiec. E.*

(34.3) Ítem, tot saffrà qui exirà fora Cathalunya paguen los estrangers, ultra los XII diners per lliura qui ja hi són imposats, VI diners.

(34.4) Ítem, tota lana qui exirà de Cathalunya paguen los strangers a la exida, ultra ço qui ja hi és imposat, per lliura de diners, VI diners.

(34.5) Ítem, tot pastell qui entrarà en Cathalunya pach, ultra ço qui vuy hi és imposat, III diners.

(34.6) Ítem, tots draps d'or e de seda, perles e xamellots, fil d'or e d'argent, fres e tots obratges d'or e d'argent e pedres fines, seda crua e adobada, paguen a la entrada per lliura de diners, ultra ço que hi és imposat, VI diners.

(34.7) Ítem, tots erminis, letisses, vays, esquirols, conils e gats, flandreses, cruus e adobats, paguen a la intrada, ultra ço qui ja hi és imposat, per lliura de diners, VI diners.

(34.8) Ítem, tot drap de li e de cànem e tots canamasses o de genesta o cotonines tints o no tints, bagadells e bogarams, paguen, ultra ço qui vuy hi és imposat, per lliura de diners, VI diners.

(34.9) Ítem, tot vi blanch qui entrarà en Cathalunya pach a la entrada, per [61v^b] cascuna bóta, I florí.

(35)²⁵ Ítem, senyor, com alcun abús se introduescha en lo procés de pau e de treva, ço és, com alcun és gitat de pau e de treva que la cort los fa enderrocar les forces, mases e altres alberchs que tenen sots senyoria e alou d'altres, axí que lo senyor per quis té lo feu d'aquelles forces o coses emphiteoticals pert son feu d'aquelles e son cenç e altres que drets que pren sobre les dites coses emphiteoticals e feudals qui s'enderroquen, e no sia rahonable cosa que los dits senyors qui no han colpa porten dampnatge per forfet o per delicte de sos favaters, pageses o emphiteotes, que us plàcia, senyor, atorgar als dits dos brases que lo dit abús d'equí avant çes e que les dites forces, mases o altres alberchs quis tenguen per altre no degen ésser enderrocades per colpa dels favaters, pageses o altres emphiteotes. *Plau al senyor rey, si donchs lo senyor de l'alou no era consent o donave sosteniment al gitat de pau e de treva après que request ne fos.*

(36) Ítem, que d'equí avant clam de pau e de treva no puxa ésser donat si[62r^a] nó de instància de part e no per procurador fiscal ne per qualssevol altres persones, ne encara nos puxe procehir *ex officio* sinó en aytant com és legut per constitució de Cathalunya. *Plau al senyor rey.*

(37) Ítem, que plàcia a vós, senyor, atorgar e consentir que si les universitats dels lochs reyls de Cathalunya o los regidors d'aquelles han res despeses e convertit de les imposicions qui són e són estades en los dits lochs reyls en qualsque

25. *El ms. omet abans la disp. 3 ap.*

feynes, negocis o fets de les dites universitats, posat que sien altres que no aquelles per les quals les dites imposicions són estades per vós, senyor, atorgades, que açò hagen pogut fer legudament. E que per açò inquisició ne procés ne demanda ne punició alcuna contra les dites universitats o regidors d'aquelles no puxa ésser feta e, si és stada començada, que sia haüda per revocada e per no feta; e que de les imposicions que han haüdes ne han en lurs çiutats, viles e lochs vós, senyor, ne vostres oficials no ls puscats demanar de compte; la qual demanda, però, se puxa fer e perseguir contra alguns singulars de les dites universitats, si envers aquells res de les dites universitats [62r^b] fraudulosament e ab mala manera haurà ne serà. E, si per açò fan regonèxer les dites imposicions, que per vós, senyor, fos una persona eleta e dues per la universitat reyal on la dita regonexença se faria qui aytal regonexament faessen en aquella forma e manera e ab semblants cauteles com les dites universitats acustumen de servir en los fe[t]s de les dites imposicions, romanents, senyor, en sa força los capítols fets e atorgats per vós, senyor, e per nom e per part vostra sobre les dites imposicions en los Parlaments e Corts per vós, senyor, tenguts e tengudes als dits lochs reysals o en altra manera a les dites universitats o alcuna d'aquelles; e semblantment sia entès de les imposicions dades e atorgades als lochs de la Esgleya. *Plau al senyor rey.*

(38) Ítem, senyor, que totes manleutes en les corts vostres e del dit senyor duch e de algutzirs e en totes altres corts de qualssevol oficials vostres per fets criminals e civils per qualssevol persones dels dits dos brases e hòmens e vassals lurs, e per qualssevol rahons, fe[ts] [62v^a] entrò lo dia de vuy e fahedores d'aquí avant dins V anys contínuament següents, que passat I any après que són estades o seran fetes sien haüdes per nulles e que ls manlevadors, passat lo dit any, sien haüts per absolts e deliures de les dites manleutes e de les penes en aquelles contengudes; e semblantment sia entès d'aquell o d'aquells qui són tro al dia de vuy o seran dins los V anys après següents alcú o alguns comenats axí com a carcellers; e encara, en açò sia entès si los crimosos se han posades o s posaran penes peccuniàries o altres de presentar-se o tornar en poder de la cort a çert dia o hora o com requests ne fossen; e axí mateix si los crimosos pena peccuniària se havia posada o no ab sagrament e homenatge o cascú separadament. *Plau al senyor rey.*

(39) Ítem, com lo capítol dessus per los dits dos brases donat a vós, senyor, de la remissió general per ells demanada de les penes sia estat provehit per vós, senyor, fort magrament, esguardada la provisió que havets feta al braç dels richs hòmens e cavallers so[62v^b]bre lo capítol que us han demanat de semblant rahó e, encara, en lo dit capítol del dit altre braç sia estada demanada e atorgada remissió d'alcunes altres penes de les quals no és estada especificadament demanada ne atorgada en lo dit capítol dels dits dos brases, e sia rahonable cosa que ls dits

dos braços hagen axí bastant e larga remissió com l'altra braç e encara pus larga, per ço, suppliquen a vós, senyor, que remetets de present e hajats per remeses als dits dos braços e a cascun d'ells e a ciutats, viles e lochs d'aquells e a singulars persones dels dits braços e a cascun d'ells e a lurs hòmens tots e sengles terçes e penes comeses per censals e per violaris, hoc encara com haguessen trencats sacraments e homenatges fets per hostatges o per altres contractes e coses civils, e totes penes de hosts fallides e de generalitats e de bans e de terçes e de quarts e de quints, de obligacions e de compromeses, de contractes e de plets e de clams e de reeclams, e de fermes de dret e de emparees o manaments trencats o de notaris qui no hagen servada la constitució de Perpenyà sobre contractes e altres cartes que hagen preses, e de sosteniment de bandejats e de gitats de pau e de treva e [63r^a] de manleutes e totes penes de dret comú o municipal per qualssevol universitats dels dits dos braços o per regidors d'aquelles comeses o encorregudes per rahó de qualssevol vectigals, imposicions o gabelles per ells scientment o ignorant imposats o imposades e levats o levades tro al dia de vuy en lurs ciutats, viles e lochs e totes altres penes peccuniàries e civils qui sien comeses tro al dia que la present Cort sia finada e per vós, senyor, licenciada; e que les dites penes e altres coses demunt dites no puxen ésser demanades per vós, senyor, ne per lo senyor duch ni per altres officials vostres. E, si per les demunt dites penes e altres coses havia plet penjant o proçes o penyores [per execució qui on fos ja començada, qui sia haüt tot per remès e les penyores]²⁶ tornades. *Plau al senyor rey que totes les dites penes especificades dessus en lo capítol e encara totes altres penes peccuniàries sien remeses, e encara les corporals qui no devallen de crims propis per los quals deguésser imposada pena de mort o mutilació de membre; retén-se, però lo senyor rey les hosts*²⁷ *per l'execució de Querol.*

(40) Ítem, per ço que'ls deputats puxen [63r^b] mils trobar compradors als censals e violaris que vendran per haver la quantitat de la proferta o alguna partida d'aquella, que us plàcia, senyor, privilegiar los dits censals e violaris, provehit e ordonax ab la present Cort ensemps que per negun crim o delicte comès o cometedor per aquell o aquella de qui seran los dits censals e violaris, [aquells censals o violaris]²⁸ ne pensions ne preus d'aquells, no's puxen anotar ne confiscar ne fer alcuna empara, seqüestre o empatxament alcun,²⁹ ne en aquells vós, senyor, o vostres officials no puxats posar la mà. *Plau al senyor rey.*

26. *adiec. E.*

27. hosts fallides *E.*

28. *adiec. E.*

29. *Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant quod propter crimen non potest fieri exequutio censuallium generalis nedum pro causa civili ut habet usus ex practica domus, idem supra folea XXXXI i usque hic bene.*

(41) Ordon la Cort que ls deputats de Cathalunya, o a simpla istància lur lo governador e tots los ordinaris de Cathalunya axí ecclesiàstiques com seglars e cascun d'ells requests per los deputats, facen e sien tenguts de fer, no demanat o esperat consell de assessor ne de jutge e no reebuda ferma de dret ne appellació ne altra excepció e solemnitat e orde de dret no servat, contra qualssevol persones de qualsevol braç, estament o condició sien qui no volguesen pagar o fer pagar e levar en lurs terres los vectigals e drets en la present Cort o per auc[63v^a]toritat d'aquella ordonats o ordonadors o no s'offerissen o empatxassen que en lurs terres o lochs los deputats los poguessen fer cullir o vendre profitosament a obs del General o qui res no presessen o se n'aturassen totes execucions per haver feelment e entegre ço que ordonat sia axí per presons de persones e distraccions de béns, com per apreniments de postats com per marques e represàlies com encara ab hosts com en totes altres maneres. *Ffo auctoritzat per lo senyor rey.*

1380 Ordinacions³⁰

(42) [64r^a] Aprés que ls precedents capítols foren scrits, dats e provehits e la Cort fo finada, los nobles e molt honrats monsènyer en Phelip d'Angleola, sacristà de Tarragona, monsènyer G. Çanoguera, cavaller, e en G. Fferrer, ciutadà de Barchinona, deputats de Cathalunya ordonats en la dita Cort ensemps ab XII persones, ço és, IIII persones de cascun braç les quals la dita Cort lurs acompanyà e lus ajustà en açò per poder dat per la dita Cort a totes les dites XV persones e a XIII d'elles regonegueren los dits vectigals dessus contenguts e anadent, temprant e mudant en aquells alcunes coses ordonaren ab carta feta en poder de n'Andreu Figuera, notari e scrivà lur, los vectigals qui's segueixen:

(42.1) Primerament, que per cascuna bóta de mena de vi blanch de IIII somades de qualque terratge o spècia qui serà mesa per mar o per terra o per aygua dolç dins lo principat de Cathalunya sia [64r^b] pagat I florí dor d'Aragó.

(42.2) E si la bóta serà de major o menor capacitat, que pach prorata de la mesura que té la bóta de mena.

(42.3) E aquest dret mateix de I florí per bóta de mena sia tengut de pagar lo vi blanch estranger que vuy és en lo principat per vendre, lo qual dret pach de present lo venedor.

(42.4) Ítem, per cascuna bóta de mena de vi blanch qui ischa del dit principat sia pagat mig florí d'or.

30. *af. al capçal possibl. per Vidal; es tracta d'un document notarial, expedit per n'Andreu Figuera, que segurament es trobava a la Generalitat i no a l'Arxiu Reial.*

(42.5) E si la bóta tendrà més o meyns que pach prorata de la mesura que té la dita bóta de mena.

(42.6) És emperò entès, que'l dit dret sobre lo dit vi imposat no són tenguts de pagar les persones ecclesiàstiques qui del dit vi faran venir per lur pròpia provisió tansolament.

(42.7) Ítem, que de tot drap e scapoló o scaig qui s'apparell dins lo dit principat sia pagat, abans que ischa del parayre, per lliura de diners, I diner.³¹

(42.8) Declarat però e entès, que'l dit dret no sien tenguts pagar les dites persones ecclesiàstiques qui faran fer draps o scaigs per lur ús o empriu [64v^a] o de lurs companyes qui visquen a pròpies despeses de les dites persones ecclesiàstiques.

(42.9) Ítem, que de tot saffrà qui exirà del dit principat sien pagats, ultra lo dret que ja hi és imposat, per lliura de diners, IIII diners.

(42.10) Ítem, tota speciària qui entra o isque en o del dit principat sia pagat, ultra lo dret qui ja hi és imposat, per lliura de diners, I diner.

(42.11) Ítem, de tot pastell qui entrarà en lo dit principat sien pagats, per lliura de diners ultra lo dret qui ja hi és posat, IIII diners.

(42.12) Ítem, de tot drap de li o d'estopa e de tots canamasses e cotoninas tints o no tints, bagadells, bocarams qui entraran en lo dit principat sien pagats, per lliura de diners, IIII diners.

(42.13) Ítem, de tots draps d'or e de seda, perles, xamellots, fil d'aur e d'argent, fres e peres finas e tots obratges de fil d'aur e d'argent e de seda qui entren o isquen en o del dit principat sien pagats, per lliura de diners ultra lo dret qui ja en algunes de les dites coses és imposat per lliura de diners, VI diners.

(42.14) Aquest, emperò, dret del prop dit capítol no sien tenguts pagar les [64v^b] persones ecclesiàstiques qui algunes de les dites coses faran venir o portar a obs de ornaments d'altar o altres ornaments de esgleya.

(42.15) Ítem, de tots erminis, letisses, vays, esquirols, conils e gats, flandreses, cruus e adobats sien pagats, ultra ço qui ja hi és carregat quant entraran o exiran en o del dit principat, per lliura de diners, IIII diners.

(42.16) Ítem, de tots cotons, filats e a filar tints o no tints, sien pagats com exiran del dit principat, per lliura de diners, IIII diners.

(42.17) Ítem, de totes lanes qui isquen del dit principat sien pagats, ultra lo dret qui ja hi és carregat, per lliura de diners, II diners.

(42.18) Entès, emperò e declarat que les mercaderies, robes e coses dessus dites qui sien de passatge no sien tengudes pagar los drets o vectigals dessus continguts, si donchs no's descargaven en terra o de aquelles estant en les platges no's fahie contracte de vendes o no's trestajaven de I vexell en altre.

31. *om. E.*

(B) Segueixen-se los capítols dats en la dita Cort per lo braç dels barons, [65r^a] richs hòmens e cavallers ab les provisions e respostes per lo senyor rey a aquells capítols fetes qui foren donats a XVII de març de l'any MCCCLXXX:

(B 1) [65r^b] Molt alt e molt excellent príncep e senyor. Com per la vostra excellència en lo començament de la Cort General que per vós se celebre als cathalans en la çiutat de Barchinona hajats demanada als vostres sotsmeses del principat de Cathalunya ajuda per reparar e cobrar ço que per lo jutge d'Arborea iníquament vos és stat [attemptat]³² e occupat en lo regne vostre de Sardenya, en dampnatge e offensa de vós, senyor, e lo braç, senyor, dels barons, nobles e cavallers de Cathalunya, ja en lo començament de la dita Cort, vós, senyor, en aquella present resposès a la vostra senyoria que en les dites coses ne per la dita rahó no us darien res, ara, senyor, lo dit braç vos respon finalment que estan e perseveran en la dita resposta e per les dites rahons no us donarien res ne us ferien ajuda com parlant ab humil reverència de la vostra senyoria, açò per rahó de libertats, privilegis e immunitats del dit braç no sien obligats ne tenguts; però, senyor, com ells sàpien e vejen que vós, senyor, havets fort a cor los dits affers e venets e alienats del vostre patrimoni e dels vostres drets per ço que pugats menar a fi vostre bon propòsit sobre les dites coses, lo braç dessus dit és apparellat e s'offer que si vós, senyor, los volets atorgar los capítols devall scrits, ell per vía de compra o per altre contracte nominat o in[65v^a]nominat, qui pus pròpiament pusque ésser applicat a açò, consintran e de present consenten fet per vós. Emperò, lo dit atorgament e venda o contracte que en lo principat de Cathalunya sien posats e meses, levats e exhegits vectigals per la forma devall escrita, dels quals isquen compresa e entesa en aquells la quantitat de la resta del do de Muntçó CL^M liures barchinonines e, si no u fehien, consintran que sia anadit als dits vectigals o encara quen sien meses de novells tro que la quantitat ne pusque ésser redigida³³ e haüda, exceptat, emperò, que en la sal no sia ne puxa ésser mès vectigal alcun ne per lo dit suppliment puxen ésser meses imposicions en pa, en vi ne en carn ne en civada de la terra ne fogatges. Entén, encara més, lo dit braç e ab aytal condició, forma e manera consent als dits vectigals que sien levats, cullits e administrats e despeses per lo deputat del dit braç ensemps ab los altres deputats dels altres dos braçes en aquella forma que ls altres ho faran. ***Lo senyor rey accepta la dita offerta ab referiment de gràcies e atorga los capítols axí com en la resposta de cascú devall se conté.***

(B 2) [65v^b] Los vectigals, senyor, què demunt és feta menció són les següents:

(B 2.1) Primerament, sien enadits e posats ab tall dels draps, ultra ço que ja hi és imposat, per lliura, VI diners.

32. *En lloc de acceptat, adiec. E.*

33. *exegida E.*

(B 2.2) Ítem, a tots draps franceses e altres draps adobats qui entren en Cathalunya, paguen etcètera *ut supra*.³⁴ **Plau al senyor rey.**

(B 3) Los capítols, senyor, per vós atorgadors de què demunt en lo prohemi és feta menció són aquests:

(B 3.1) Primerament, senyor, que tothom de paratge e sotsmeses, hòmens e vassalls lurs, amonestats o çitats per pau e per treva sien guiats de tots crims, salvant de aquells de què seran citats o admonestats, lo qual citament o amonestament se haja a fer segons que's segueix, és assaber, senyor, que com lo dit clam serà donat per pau e treva contra alcun dels demunt dits per mal que sia fet o donat *in corpore vel in rebus* o en altra manera que loch pogués haver lo dit clam, sien servades les [66r^a] stimacions dels usatges e les constitucions de pau e de treva e tots altres drets de la terra, axí que la moderació que s'ha a fer del clam se faça per lo jutge segons que y és ja provehit per los dits usatges, constitucions e altres drets e no en altra manera; e, si convendrà que clam serà donat de pau e de treva per rahó o ocasió d'alcun mal forfet e delicte qui no age ne prena estimació per los dits usatges ne altres drets, que la dita moderació faça e haja a fer lo dit jutge segons lo capítol de la Cort de Cervera, lo qual comença «*Deinde sanctimus* etcètera», enadent-hi que sia presa informació sumària primerament de la qualitat del delicte qui serà contingut en lo clam e del dampnatge donat e que après, feta la moderació, si aquell contracte [contra]³⁵ lo qual serà donat lo clam serà publicat, sia procehit a la declaració dels dampnatges segons que és contingut en alguna declaració del senyor [rey, la donchs infant n'Amfós, puys rey, pare del senyor rey]³⁶ vuy regnant, feta contra trencadors de pau e de treva, la qual per letra sua fo significada al veguer e cort de Leyda e de Pallars, e que aquella sia servada segons la forma e tenor, confirmants totes e sengles constitucions de pau e de treva e ordonen que d'aquí avant clam de pau e de treva no puxa ésser donat sinó a instància de part e no per procurador fiscal ne per qualsse[66r^b]vol altres oficials o persones, ne encara no's puxa procehir *exofficio* sinó aytant com és legut per constitució de Cathalunya. **Plau al senyor, axí però quel privilegi dur a VII anys; e quel dit guiatge dur III jorns, aquells quel citat volrà dins los XV dies dins les quals deu comparar, e quel citat haja a declarar quels III dies volrà com demana lo guiatge.**

(B 3.2) Ítem, senyor, que com algú abús se introdueixen en lo procés de pau e de treva, [ço és con algú és gitat de pau e de treva],³⁷ que la cort los fa enderrocar les forces, mases e altres alberchs que tenen sots senyoria e alou d'altre, axí

34. Es refereix als vectigals que falten i que es troben a partir de la disp. 34.3 a la 34.9, ambdues incloses.

35. *adiec. E.*

36. *ibíd.*

37. *ibíd.*

que lo senyor per quis té lo feu d'aquelles forces o cases emphiteoticals pert son u de aquelles e son çens e altres drets que pren sobre les dites coses emphiteoticals o feudals qui s'enderroquen, e no sia rahonable cosa que los dits senyors qui no han colpa porten dampnatge per fet, delictes de sos favetors, pageses o emphiteotes, que us plàcia, senyor, atorgar al dit braç que lo dit [66v^a] abús d'aquí avant çes e que les dites forces, mases o altres alberchs quis tenguen per altre no dejen ésser enderrocades per colpa dels favaters, pageses o emphiteotes. *Plau al senyor rey, si donchs lo senyor de l'alou no era consent o donave sosteniment al gitat de pau e de treva après que request ne fos.*

(B 3.3) Ítem, que vós, senyor, ne vostre primogènit ne officials v[ost]res ne seus d'aquí avant no turmentets ne turmentar puxats null [hom]³⁸ de paratge en alguna manera, si donchs no havien mort lur senyor o son primogènit o li eren traydors, ço és, que ab sos enamichs li occupassen de fet sos regnes e terres o alcun loch d'aquells o eren heretges; e dades encara en los dits cases e ells primerament plenes deffensions per dret atorgades e promulgada axí mateix primerament interlocutòria de jutge, ne ls puxats per consciència en alguna manera condempnar sinó a coneguda de jutges covinents, a conexença d'aquells, haguessen a ésser donats a manlevar segons les constitucions de Cathalunya. *Plau al senyor rey.*

(B 3.4) [66v^b] Ítem, que'l senyor rey allonch quant al dit braç e singulars d'aquell lo temps de la anotació dels béns, ço és, que axí com és de I any e I dia que sia [de]³⁹ I any e mig. *Plau al senyor rey, però que dur III anys après que la Cort present serà licenciada.*

(B 4) E la dessús dita oferta o compra, molt alt senyor, fa lo dit braç dels barons, richs hòmens e cavallers ab les condicions e retencions següents:

(B 4.1) Primerament, que vós, senyor, remetats de present e hajats per remeses al dit braç e a çutats, viles e lochs de aquell e a singulars persones del dit braç e a lurs hòmens e vassals, tots e sengles terçes o penes comeses per censals e violaris, hoc encara com haguessen trencats sagraments e homenatges fets [67r^a] per tenir hostatges o per altres contractes o cases civils, e totes penes de hosts fallides e de generalitats e de bans e de contractes de terces, de quarts e de quints o de obligacions e de compromeses e de plets e de clams e de reeclams, de formes de dret e d'empares e manaments trencats e de sosteniment de bandejats e de gitats de pau e de treva e de manleutes e de totes altres penes peccuniàries e civils que sien comeses tro al dia que la present Cort sia finida e per vós, senyor, licenciada; e que les dites penes e altres coses demunt dites no puxen ésser demanades per vós, senyor, ne per lo senyor duch ne per altres

38. *ibíd.*

39. *En lloc de o, adiec. E.*

officials vostres ne seus; e, si per ventura per les demunt dites penes e altres coses havia plet penjant o procés o penyores per execució quin fos ja començada, que sia haüt tot per remès e les penyores tornades e, noresmenys, totes altres e sengles penes de dret comú o municipal per qualsevol singulars o singular del dit braç comeses per rahó de qualsevol vectigals, impositons o gabelles per aquells singulars o singular scientment o ignorant imposats o imposades e levat o levades tro al dia de huy en lurs terres. E d'açò demanen lo dit braç e singulars d'aquell salves, romanents [67r^b] e illeses al dit braç e a singulars d'aquell e lochs lurs totes preheminències e libertats, privilegis, franqueses e immunitats e juridiccions de cascun d'ells a les quals, per ço que [demanen]⁴⁰ en lo present capítol, no sia fet perjudici alcú. *Plau al senyor rey que totes penes sien remeses sau que no devallen de crims de què meresquen mort o mutilació de membre.*

(B 4.2) Ítem, senyor, que dins X anys primers vinents los veguers, batles e los altres officials vostres ordinaris de Cathalunya, segons que a cascun d'ells se pertany en sa juridicció e no altres, coneguen e hagen a conèixer e fer la inquisició e conexença e fer tot lo procés e la execució de tots e qualssevol crims, delictes e excesses e penes axí comeses qui no cayguen en la dita general remissió, com d'ecí avant cometadors e cometadores per [per qualssevol singulars o singular del dit braç e per]⁴¹ qualssevol manera o rahó, axí que vós, senyor, ne lo senyor duch o altres no y puxats trametre delegar, assignar e posar dins lo dit temps lochtinent alcun o jutge, comissari o assessor [67v^a] adjunt, consellador o instigador de offici de tesoraria, de escrivania o algun altre offici, ne alguna altra persona qualque nom haja; e, si de fet lo contrari era fet scientment o ignorant, que no haja valor ne algun sie tengut obehir a tals lochtinents, jutges, comissaris, accessors, adjunts, conselladors o instigadors d'alcun d'aquells, ans sens tota pena e legudament los puxa ésser fet contrast, si usar volien, e que a aquells e a cascú d'aquells los dits ordinaris puxen contrastar e vedar de usar de lurs commissions e officis en totes maneres. Emperò, en açò no sien enteses los governadors de Cathalunya e de Rosselló ne lo batle general de Cathalunya e de Rosselló, ne lo procurador reyal de Rosselló, mas que aquests personalment e no per lochtinents ne per substituïts ordinàriament de consell de lurs assessors puxen dins lurs governacions inquirir e punir segons que a lurs officis però pertany. E que vós, senyor, de present revoquets e hajats per revocats e nulles tots comissaris e lochtinents, conselladors, instigadors, jutges, adjunts e tots altres de qualsevol altres noms sien appellats qui vuy sien en qualsevol terres e loch del dit braç e de singulars d'aquell, e totes comissions e poders que hagen de vós, senyor, e del dit senyor duch per les dites rahons; e que vós, senyor, [67v^b] e lo senyor duch manets ab letres vostres a

40. En lloc de donaven, adiec. E.

41. adiec. E.

aquells qui d'aquí avant no usen de les dites comissions e poders a ells donats, ans tots processos e inquisicions e altres enantaments per ells fets contra qualssevol persones del dit braç e per les dites rahons liuren als officials ordinaris dels lochs on les dites inquisicions, processos e enantaments sien stats fets. *Plau al senyor rey axí com en lo capítol és contengut.*

(B 4.3) Ítem, senyor, que totes manleutes en les corts vostres e del dit senyor duch e de algtzirs e en totes altres corts de qualssevol officials vostres, per fets criminals e civils per qualsevol persones del dit braç e hòmens e vassals lurs e per qualssevol rahons, fetes entrò lo dia de vuy e fahedores d'aquí avant dins V anys contínuament següents que passat I any après que són estades o seran fetes sien haüdes per nulles, e que ls manlevadors, passat lo dit any sien haüts per absolts e deliures de les dites manleutes e de les penes en aquelles contengudes; e semblantment sia entès d'aquell [68r^a] o d'aquells a qui són tro al dia de vuy o seran dins los dits V anys après següents alcú o alguns comenats axí com a carcellers; e encara, en açò sia entès si los criminoses se han posades o's posaran penes peccuniàries o altres de presentar-se o tornar en poder de la cort a çert dia e hora o com requests ne fossen; e axí mateix si lo criminós pena peccuniària se havia posada o no ab sagrament e homenatge o cascú separadament. *Plau al senyor rey.*

(B 4.4) Ítem, que totes provisions, cartes, letres exints o devallants dels presents capítols e, encara, de les provisions dels greuges del dit braç per ells fetes o fahedores a aquells, sien dades per vostre prothonotari o son lochtinent franchs de dret de sagell al dit braç e a cascun singular d'aquell quin volrà carta o letra tota vegada que per lo dit braç o algun singular d'aquell requests ne seran. *Plau al senyor rey.*

(B 4.5) [68r^b] Ítem, senyor, protesta specialment lo dit braç que si en los capítols de la proferta a vós, senyor, feta en la present Cort per los braçes de la Esgleya e de les ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya ne en les respostes per vós, senyor, a aquelles fetes havia alcuna cosa prejudicial al dit braç o a singulars o singular d'aquell, no entén lo dit braç a consentir ne consent a aquelles, ans expressament hi dissent e y contrasta. *Plau al senyor rey.*

(B 4.6) Ítem, que vós, senyor, e lo senyor duch, primogènit vostre, hajats a fer-mar e jurar e de fet fermets e jurets de servir e fer servir als vostres officials los presents capítols axí largament com fer ne dictar se puxa, e fer d'aquells e de cascú d'aquells constitució o constitucions, privilegi o privilegis e cartes públiques, ab vostres sagells pendants sagellades, aytantes com lo dit braç o singulars d'aquell ne volran e'n demanaran a conexença dels advocats del dit braç franques de dret de sagell axí com dit és. *Plau al senyor rey que les dites fermes e sagraments se facen e* [68v^a] *privilegis e cartes públiques axí com és contegut en lo dit capítol.*

[CORT DEL 1359]

Cort 1359

Regis Petri 3

(1) [70r^a] Con lo molt alt e poderós príncep e senyor, lo senyor en Pere, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, etcètera, celebràs Corts Generals als cathalans en la vila de Cervera en les quals ell demanàs graciosa ajuda als cathalans per la guerra que injustament li fa lo rey de Castella, ab la qual ajuda pogués ésser deffensada la cosa pública de Cathalunya, majorment com sia cert que'l dit rey de Castella fa grans apparellaments per terra e per mar per [70r^b] esvehir e ocupar les terres del senyor rey e specialment lo principat de Cathalunya, segons que l'any prop passat ha hom vist per experiència, vinent en les mars de Barchinona e per diverses lochs de la costera de Barchinona e de Cathalunya. Emperamor d'açò, los braçes dels prelat, religioses, persones ecclesiàstiques e dels richs hòmens, cavallers e hòmens de paratge acordaren e provehiren, ab condicions emperò e retencions e maneres davall scrites e no en altra manera, graciosament e no per deute, que'n fossen tenguts ni obligats de donar per lurs hòmens e altres segons que davall és declarat, a deffensió de si mateix e de la cosa pública de Cathalunya, VIII meses de l'any, DCCCC hòmens a cavall, la meytat armats e la meytat alforrats, ço és, VII sous per hom a cavall armat e V sous per hom a cavall alforrat, per sou dels quals e per les esmenes ho estimes dels cavalls se paguen LXXII^m lliures de moneda de barçaloneses de tern, segons la forma següent, lo qual do feren a II anys primers esdevenidors, axí que cascun any sien pagades les dites LXXII^m liures en deffensió de la cosa pública demunt dita, los quals II anys començen lo primer dia de maig primer esdevenidor, la qual quantitat se pach de III en III meses, ço, en comença[70v^a]ment dels III meses, que sia plegada e distribuïda e despesa segons la forma següent:

(1.2) És entès, emperò, que tots salaris de cullidors e totes messions fahedores per cullir e justar la dita moneda e per portar aquella a Barchinona e encara¹ tots salaris de deputats, administradors, consellers e oydors de comptes e tots altres salaris de oficials que en la present Cort seran ordonats a la administració de la dita ajuda, sien pagats per los dits braços qui fan la dita proferta o ajuda, part les dites LXXII^M lliures. Totes les altres messions e salaris o loguers concernens los affers de la guerra sien pagats e pagades [de]² les dites LXXII^M lliures. *[Lo senyor rey reeb agradablement lo dit do de les LXXIIM]³ en la forma en lo present capítol contenguda.*

(2) Primerament, per haver compliment a les dites LXXII^M lliures, haja e tengut sia assegurar e pagar lo marquès de Tortosa, per los hòmens que són poblats dins les sues baronies, terres e lochs e per tots altres poblats en lochs e terres hon ell ha ja jurisdicció en Cathalunya, tres mília treentes liures.

(2.1) [70v^b] Ítem, que lo comte de Prades, per la manera dessus dita, MDC lliures.

(2.2) Ítem, lo comte d'Urgell, per la manera dessus dita, IIII^MCC liures.

(2.3) Ítem, lo comte de Trestàmara, per la manera dessus dita, MDCC lliures.

(2.4) Ítem, lo comte de Pallars, per la manera dessus dita, MCCCC lliures.

(2.5) Ítem, lo vezcomte de Castellbó, per la manera dessus dita, MD lliures.

(2.6) Ítem, lo vezcomte de Cardona, per la manera dessus dita e sa mara, III^{MD} liures.

(2.7) Ítem, lo comte d'Osona e monsenyer en Bernat, pare seu, IIII^MCC liures.

(2.8) Ítem, lo comte d'Empúries, per la manera dessus dita, IIII^{MD}C lliures.

(2.9) Ítem, lo vezcomte de Rochabertí, per la manera dessus dita, MD lliures.

(2.10) Ítem, los barons e cavallers e hòmens de paratge de Rosselló e de Cerdanya, III^{MD} liures.

(2.11) E les demunt dites quantitats sien levades per aquesta manera, ço és, que sia levat de cascun foch poblat dins les baronies e terres e lochs dessus dits, XX sous, e pus no puxa ésser levat per la rahó dessus dita, lo qual levament sia fet segons que davall en los capítols següents és contengut. *Plau al senyor rey la dita compartició ab què la quantitat de les LXXII^M lliures no aminva, ans se complescha* [71r^a] *segons que en lo primer capítol és contengut.*

(3) Ítem, se paguen oltra les coses dessus dites en totes les ciutats, viles, castells, lochs e terres dels prelats, persones ecclesiàstiques, nobles e cavallers, hòmens de paratge de Cathalunya, ultra los dessus nomenats, per lurs hòmens e altres po-

1. entrar *F*.

2. *adiec. F*.

3. *ibid.*

blats dins aquests lochs e terres, XX sous per cascun foch habitant e, encara, per tots lurs hòmens poblats en la terra del senyor rey, exceptats, emperò, tots los homes de Esgleya o de tots los damunt dits richs hòmens, cavallers o hòmens de paratge poblats en castells, viles, lochs o quadres, los quals castells, viles, lochs o quadres sien de homes de ciutats o de viles reyalz o poblats là on ciutadans ho hòmens de viles hajen jurisdicció, fora baronies o tèrmens de castells o lochs de Esgleya, de richs hòmens o cavallers ho hòmens de paratge e, encara, exceptats tots hòmens de Esgleya o de tots los demunt dits richs hòmens, cavallers ho hòmens de paratge poblats en terres reyalz, los quals hòmens, emperò, hajen acostumat de contribuir ab les dites ciutats o viles reyalz en totes coses o al meyns hajen acostumat de contribuir ab les dites ciutats o [71r^b] viles reyalz ab elles en dons fets al senyor rey e per deffensió de la cosa pública, fora imposicions, segons la forma ordonada e declarada en los homes de la Esgleya en la scriptura de la tenor següent:

(3.1) En nom de Déu nos, en Romeu Çescomes, pebordre de Tarragona e en Pere Dezplà, ciutadà de Barchinona, declaram que en la ajuda que en la present Cort se farà per deffensió de la terra de Cathalunya los hòmens de la Esgleya poblats dins tèrmens de ciutats, viles, castells e d'altres lochs reyalz de Cathalunya contribuesquen ab lo braç de la Església, si donchs no eren alscons qui en dons fets al senyor rey o per defensió de la cosa pública de Cathalunya haguessen acostumat de contribuir, fora imposicions, ab les dites ciutats, viles, castells e lochs reyalz, ab los quals contribuesquen axí com acostumat han. Declaram, encara, que los hòmens de la Esgleya poblats dins viles, castells e lochs [reyalz, los quals, emperò, en los dits dons o semblants són acostumats de contribuir ab lo braç de la Sgleya, que contribuesquen ab aquell segons que han acostumat.

(3.2) Ítem, pronunciam que los hòmens de la Sgleya poblats dins viles, castells e lochs]⁴ de ciutadans e de hòmens de viles o tèrmens dels dits lochs o en què ciutadans hajen jurdicció contribuesquen sens tota distinció ab los senyors de les dites [71v^a] viles, castells e lochs e, axí mateix, los hòmens dels ciutadans e de hòmens poblats dins viles, castells e lochs de la Esgleya o tèrmens d'aquells lochs o en què Esgleya haja jurisdicció contribuesquen en la dita Esgleya; [axí]⁵ que sia fet compliment per los dessus dits, ultra los XI richs hòmens primerament nomenats són tenguts assegurar de XL una mília liures, a les quals ajustades trenta una mília lliures, les quals los richs hòmens primerament nomenats són tenguts assegurar a pagar, complexen setanta dues mília liures, les quals sien despeses en

4. *ibíd.*

5. *ibíd.*

lo sou e en les estimes⁶ de cavalls segons que en lo primer capítol és contengut. *Plau al senyor rey ab què sia fet compliment a la quantitat demunt dita segons que en lo prop dit capítol és contengut.*

(4) Ítem, ultra les dites quantitats, sien levats e cullits per los deputats, ho qui ells volran en totes les terres de tots los dessus nomenats e dels primers e dels altres, XII diners per liure de totes sollades⁷ que's sien dades e's daran dins lo demunt dit temps a missatges qui estien ab qualssevol persones en les terres [71v^b] dels dessus nomenats, ço és, de aquella moneda que la soldada se darà; de la qual quantitat de XII diners per liura sien pagades totes messions que per açò's façen en qualsevulla manera; e d'allò que'n sobre puxe ésser fet compliment a les dites LXXII^m lliures, si res ne fallia. E lo sobrepús sia despès en profit de la cosa pública de Cathalunya a conexença dels deputats; e, que durant la dita ajuda, la dita tatxació dels soldades no puxa ésser remoguda per alscuns dels braços de la Cort ne per alcun singular d'aquells, ans la dita tatxació se haja a complir⁸ e a levar per tot lo dit temps segons la forma demunt expressada. *Plau al senyor rey segons la forma demunt expressada e contenguda en lo primer⁹ capítol.*

(5) Ítem, que durant la dita ajuda dins los dits II anys neguna altra demanda ne ajuda lo senyor rey no puxa fer ne demanar ne haver per neguna [72r^a] rahó o obligació feta o esdevenguda o que esdevenir, dir ne pensar se puxa al dits dos braços ne als hòmens d'aquells ne a negú dels braços dessus dits ne als singulars d'aquells per qualsevol manera. E açò prometa e jur lo dit senyor rey e la senyora reyna e los de concell lur qui ara presents són ab ells; e, si per aventura lo contrari de fet se feya, que la present ajuda no hagués valor, ans fos haüda per no feta e no atorgada e cassa e nulla *ipso facto*, axí que cascun dels dits braces en aquell cas la pogués fer cessar per sa pròpria auctoritat en ço del seu. *Plau al senyor rey, exceptat questes ordinàries, rendes e altres coses e deutes deguts a ell.*

(6) Ítem, que la dita ajuda sia levada e cullida e distribuïda tant solament per aquells qui hi seran ordonats per los dits dos braços e, que en açò, res no age a fer ne a saber ne a ordonar lo senyor rey ni negú official seu ne, encara, quel dit senyor rey ne altra persona per ell no haja en la dita cosa alcun [72r^b] poder, mas, que sia levada e ajustada e partida e ordonada per aquells qui ordonaren los dits dos braços; e quel senyor rey ne official seu no puxa demanar compte ne en res no y agen a caber ne saber. *Plau al senyor rey.*

6. stimes o esmenes *F*

7. soldades *F*

8. cullir *F*

9. precedent *F*

(7) Ítem, que la dita provisió sia despesa en defeniment de Cathalunya en sou de hòmens a cavall e en esmenes e stimes de cavalls dessus dites, segons la forma demunt e davall escrita, en los fets esdevenidors e no en negun altra fet a conexença e a ordinació d'aquells qui per los dits braços a açò deputats seran; axí, emperò, que los dits hòmens a cavall hajan anar e estar là on pus necessaris seran a deffensió de Cathalunya, emperò, que ls deputats hajan poder de consentir, si vist lurs serà fahedors, que aquests o alguna partida d'aquests vagen en altres partides fora Cathalunya a prechs del senyor rey fahedors per carta o per letra; però, si los dits hòmens a cavall de Cathalunya no y bastaven al dit nombre, no vo[72v^a]lent-hi anar o que no s'i trobassen tans, en aquell cas haguessen a metre e a despendre aquesta quantitat en sou de altres homes a cavall, los quals lo senyor rey se hagués haver, donant per los deputats a aquells sou acostumat de dar en Cathalunya, ço és, VII sous per cavall armat e V sous per alforrat. Emperò, que los dits deputats, ab volentat de lurs consellers, puguen metra aquesta ajuda o partida de aquella en armada de mar, si a ells necessari e profitós vist serà, e que la resta e ço que romandrà de les faltes dels hòmens a cavall e de cavalls sia convertida per los deputats en proffit de la deffensió de la cosa pública. *Plau al senyor rey.*

(8) Ítem, que en cas que de la dita ajuda se hagués a fer armada de mar, que'l capità de la dita armada haja a ésser ordonat e elet per tots los deputats e consellers ordonats a la dita administració de la dita ajuda per tots los tres braços de la Cort; e que'l senyor rey li haja a donar jurdicció [72v^b] e poder sobre acordats de la dita armada segons que en semblants affers és acostumat. *Plau al senyor rey.*

(9) Ítem, que per los deputats de la dita ajuda puxen ésser donat a tots aquells qui acordar se volran en armada de mar, sis fa, sou, salaris o loguers segons lo cot per la cort del senyor rey tatxats e, encara, del guany que facen durant lo temps per lo qual serien acordats¹⁰ per los dits deputats; e encara, que si passat lo temps per lo qual serien acordats per los dits deputats volien entrar [en cors]¹¹ aquells qui les galees manarien, que ls fos dada licència ab volentat del senyor rey de tenir les dites galees costejant e donant dampnatge als enamichs del senyor rey per dos meses, finit lo dit temps per lo qual serien estats acordats per lo General, los dits cossaris assegurants, segons que acostumat és, de no fer mal a amichs del dit senyor rey e que seran tornats dins los dits dos meses e pagants solament lo loguer de la xorma [73r^a] de les dites galees e pa per los dits dos meses o per aytant temps con les tendrien per lur costejar. *Plau al senyor rey.*

10. acordats e pagats *F*.

11. *En lloc de entès, adiec. F.*

(10) Ítem, que tots los fochs¹² qui són o dins los dits dos anys seran en çiu-tats, lochs, viles, castells, quadres e parròquies dels dessús dits prelat, clergues o persones ecclesiàstiques, richs hòmens o cavallers ho hòmens de paratges o encara hon que sien dins Cathalunya, per ço que frau no s'i puxa fer, sien escrits en II llibres, dels quals tenga la I lo senyor dels hòmens e l'altre aquells qui a culler e distribuir a açò deputats seran. Lo capítol present, emperò, no haja loch en los barons XI demunt scrits en aquells, emperò, qui volran estar a la tatxació feta d'ells e assegurar la quantitat en la qual són tatxats. *Plau al senyor rey.*

(11) [73r^b] Ítem, que sien eletes VIII persones dels dits dos braços, ço és, [IIII del braç de la Sgleya e]¹³ IIII del braç dels richs homes e cavallers, les quals cullen e facen cullir les quantitats dessús dites e aquelles distribuesquen segons la forma dessús dita; e d'açò los sia donat bastant poder per manera que ells bé, profitosa e leyalment puxen levar e haver e distribuir les quantitats dessús dites e puxen deputar, si vist los serà faedor, altres cullidors qui les dites quantitats justen per bisbats o per vegueries en aquella forma que a ells plaurà. És entès, emperò, que les forces e destrenyiments fahedors als no volents pagar dejen ésser fets per los ordinaris de cascun loch a requesta dels dits deputats e assignats per aquells e, si los dits ordinaris hi eren negligents ho fer o recusaven, que en aquell cas los dits deputats ho puxen fer, axí emperò que totes les quantitats venguen e hagen a venir en mans dels dits VIII, de les quals hagen a retre compte a aquells qui per los dits dos braços deputats hi seran. Puxen encara deputar e ordonar salaris covinents per lurs treballs a aquells qui a açò per ells deputats seran; e que les dites VIII persones hagen a retre compte en Barchinona en la casa dels frares menors II [73v^a] vegades l'any o en altre loch de la ciutat hon elegir volran, la una a sent Miquel e l'altra VIII dies après Pasqua, en poder d'aquells qui los II braços hi elegiran, los quals hagen poder e loch dels dits deputats dos braços de reebre compte e de fer fi. *Plau al senyor rey ab què per les messions, salaris e altres coses dessús dites lo dit do nos minva segons que en lo primer capítol és contengut.*

(12) Ítem, que la dita moneda sia tota ajustada en I loch a Barçalona o en altre loch on los deputats ordonaran e sia mesa en una caxa¹⁴ en la qual aja II claus, de les quals tingua aquells IIII qui deputats seran per lo braç de la Esgleya e l'altra aquells qui deputats seran per lo braç dels richs hòmens e cavallers. *Plau al senyor rey.*

12. Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant taxació dels fochs.

13. adiec. F.

14. Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota.

(13) Ítem, que ls dits cullidors e di[73v^b]sribuïdors tots ensemps, si necessàri serà, pusquen manlevar e obligar la dita ajuda e les cullites d'aquella e donar guay e interèsser, lo qual fos pagat e abatut de la dita ajuda segons la forma davall escrita, ço és saber, tota generalment o partida d'aquella; axí emperò, que açò no puxen fer sinó ab consell de aquells qui per los dits dos braces seran assignats per consellers als dits cullidors e distribuïdors. Emperò, sia entès que si la I loch era obligat per lo dit deute a pus lonch temps o a més que l'altre loch, ques pach generalment de tota la ajuda de la terra dels dits dos braços, en axí que la dita ajuda no puxa exir de la terra dels dits dos braços ni d'alcun loch d'aquella dins los dits dos anys d'entrò que sia pagat ço que manlevat hi serà sots la forma desús dita. *Respon lo senyor rey que no és rahó que de la ajuda sia abatut ne pagat ne gun guany ne interès pagador per la moneda manlevadora per ço com ja ha cert terme de pagar segons que demunt és contengut, però, en cas que anticipassen a prechs del senyor rey, lavors plau al senyor rey que ls mogubells sien deduïts de la dita quantitat de les dites LXXII^M liures.*

(14) [74r^a] Ítem, que si era feta pau entre lo senyor rey e lo rey de Castella o presa entre ells treva de dos anys o de més, que la dita ajuda cessàs; e, si era presa treva de I any o de menys, que la dita ajuda sia contínuament cullida e conservada per los deputats a reebre aquella a obs dels affers de la dita guerra, si tornava dins los II anys entegrament o I any après; e, si era presa treva a més de I any, a menys, emperò, de dos anys, que la dita ajuda fos cullida en lo primer any de la dita treva e conservada per los dits deputats a obs dels affers de la dita guerra e, finit lo dit any, per aytant temps com duràs la dita treva, part lo dit any, pus no bastàs a II anys, sobresegués la dita ajuda que no s cullís, axí emperò, que si finida la dita treva romania guerra, que en lo terç any se cullís es levàs la dita ajuda per aytant temps com hagués sobresegut e no s fos levada en los primers dos anys per rahó de la dita treva, en guisa que, si la dita guerra durava, la dita ajuda fos levada per dos anys entegrament. E que'l senyor rey prena en si sentència de vet de l'arquebisbe de Tarragona que de la dita moneda que serà cullida res no tocarà per si ne per altre ne ésser tocat sofferrà; e que si pau se fehia axí que la guerra no tornàs dins III anys del primer dia de maig [74r^b] primer vinent d'aquí avant coptadors, que allò que justat¹⁵ romanga a cascun dels dits braces la quantitat que de cascun serà cullida. *Plau al senyor rey.*

(15) Ítem, que jatsia que la dita quantitat se haja a levar segons lo nombre dels fochs, que cascun dels dits braces puxa aquella fer departir entre los lurs hòmens e altres dins les dites lurs terres poblats carregant als uns més que als altres; e

15. justat seria *F*.

aquells qui són en la terra del senyor rey sien tallats per lurs senyors dels dits braços, axí emperò que sots color de la dita contribució major quantitat no puxa ésser levada ne tallada sinó aytant com pujaran XX sous per foch; e que per açò no sia fet perjudici en possessió ne en propietat ne acresque dret ni minve a negun dels braços demunt dits ne a singulars d'aquells per les dites coses o alguna d'aquelles, ans lur dret en tot e per tot romangue illès e en son ésser axí con abans ere; declarat, emperò, que'l senyor del loch, sobre la tatxació fahedora, haja a [74v^a] elegir çerts prohòmens del loch, dels quals tatxadors, en cas que y haja hòmens d'Esgleya, n'i haja aver almeyns I de Esgleya, e los dits tatxadors hajan a fer sagrament de tatxar bé e egualment en poder del dit senyor o de son batle. *Plau al senyor rey ab què no sia minvat lo dit do de les dites LXXII^M liures segons que en lo primer capítol és contengut.*

(16) Ítem, que cascun dels demunt dits VIII cullidors e distribuïdors hajan per son treball cascun dia [sia¹⁶ que treballen per lo dit fet o no, sàul que si eren en la frontera ab cavall e ab armes que ultra la dita pensió prenguen sou axí com los altres; e encare que si anant per lo dit offici ho procurant fora lurs alberchs perdi-en cavalls ni altres bèsties, quels en fos feta satisfacció e esmena a coneguda dels altres companys lurs. *Plau al senyor rey ab què no sse'n minve lo dit do de les dites LXXII^M lliures segons que en lo primer capítol és contengut*].¹⁷

(17) Ítem, que'ls dits cullidors e distribuïdors, ho la major partida d'aquells, pusquen fermap cartes públiques e fer letres ab I segell comú¹⁸ per auctoritat de la Cort a tots los officials que hi sien necessaris a ordonar, levar e cullir e obligar la dita ajuda; e gitar e revocar tots los cullidors d'aquella e fer totes coses a açò necessàries, segons que a ells mils vist fahedor sia. E que lo procurador de Cathalunya, ho lo portant[74v^b]veus d'aquell, els veguers e les corts, els officials dels lochs del senyor rey e dels altres dels dits II braços, sien tenguts a ells de donar consell e ajuda, com per ells requests ne seran, e de fer execucions reyalment e de fet contra aquells qui als dits cullidors qui en açò contrast farien e a messió dels rebelles. E, si per aventura alcun delinquia en les dites coses e aquell condempnaven, que l'hajen a condempnar per nom del senyor del loch en delinquirà e que la execució sia feta per lo senyor del dit loch hon delenquit haurà; e, si serà punit peccuniàriament, que la punició sia la meytat del senyor del loch e l'altra dels dits deputats convertidora en bé de la dita cosa pública; e, si lo senyor fer no la volia, que'ls deputats la poguessen fer. *Plau al senyor rey segons que en lo precedent capítol e pus prop és contengut.*

16. Precedit d'una línia horitzontal on hi hauria la quantitat.

17. adiec. F.

18. Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota.

(18) Ítem, que si algun cas novell s'esdevenia en la dita ajuda¹⁹ en què fos algun dupte, que'ls dits deputedats o la major partida d'aquells hagen poder de determinar e declarar aquell axí plenàriament com en la Cort poria fer, ab consell, emperò, dels consellers a [75r^a] ells sobre açò assignats. *Plau al senyor rey en la forma dessus dita en lo precedent capítol.*

(19) Ítem, que si coses duptoses en los dits affers s'esdevenien, que los dits VIII deputedats o la major partida d'aquells hagen a procehir²⁰ en aquells a consell dels consellers demunt dits o la major partida d'aquells. *Plau al senyor rey en la forma dessus dita en lo precedent capítol.*

(20) Ítem, que si algun o alguns dels dits VIII deputedats se moria dins lo dit temps o per malaltia o per altra rahó havia embargament larch a arbitre dels altres deputedats que no y pogués entendre, que'ls altres romanents n'i poguessen elegir altre en loch d'aquell, en aquesta manera que si era del braç de la Esgleya, que li tornassen d'aquell braç mateix e axí mateix d'aquells dels nobles e dels cavallers e axí mateix sia servat en los consellers. [75r^b] *Plau al senyor rey.*

(21) Ítem, que si alcun no volia pagar los dits XX sous,²¹ que d'açò no li sia presa ninguna ferma de dret, ans sia feta execució realment e de fet contra ell, remoguda tota appellació e diffugi, e que aquell qui seria rebel·le en pagar los dits XX sous agués a pagar totes messions que per ocasió del dit contrast se farien. És entès, emperò, que si per aventura n'i havia alscons de qui los dits XX sous no's poguessen haver per altra rahó, part pobrea, que açò no fos carregat als altres qui pagat aurien, ans aquells qui pagat aurien los dits XX sous no haguessen a pagar pus aquella vegada, açò, emperò, és entès si per contradicció de fet estava que'ls XX sous no's paguen, cor, si per pobrea d'alcun o per altra [rahó]²² s'esdevenia, la relevació o no poder d'aquests fos departit entre les altres habitants dels lochs on aquests estarien; e, si algun senyor de ciutat, castell, vila o loch metrà alcun contrast o empatxament dava als dits cullidors o a deputedats, [75v^a] fos feta tantost execució contra ell segons la forma del capítol qui comença «Ítem, que'ls dits cullidors e distribuïdors pusquen fermap cartes etcètera» e en tota altra manera que fer se pogués. *Plau al senyor rey.*

(22) Ítem, que si los dits VIII deputedats o alcun d'aquells usaven mal en lo dit ofici²³ e açò ere regonegut per aquells qui reebren lo compte, que'ls reebedors del

19. Passatge assenyalat i amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota.

20. Passatge assenyalat i amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota.

21. Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota.

22. adiec. F.

23. Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota.

dit compte los ne puxen gitar e metre altres o altres e punir segons que de dret trobarien fahedor; e quel senyor rey ne official seu açò no puxen embargar;²⁴ ans hajen a donar a açò als dits hoydors socors, favor e ajuda segons la forma del capítol qui comença «Ítem, que ls dits cullidors e distribuïdors pusquen fermap cartes etcètera». **Plau al senyor rey ab què non sia minvat lo dit do de les dites LXXII^m lliures segons que en lo primer capítol és contengut.**

(23) [75v^b] Ítem, que sien eletes als dits deputats VIII consellers, ço és, II richs hòmens, II cavallers e II prelats e II persones ecclesiàstiques qui donen consell, com mester hi sia, als dits deputats e que reeben compte dels dits deputats en la çitutat de Barchinona, e que lo compte no puga durar de XV dies evant; e que cascadun dels dits richs hòmens e prelats ajen cascadun die mentre lo compte durarà e anant e vinent a lurs cases per lur provisió [e²⁵ les persones ecclesiàstiques e cavallers cascadun per lo temps dassús dit].²⁶ **Plau al senyor rey segons que en la respòsta feta al precedent capítol és contengut.**

(24) Ítem, que tots los moros domiciliats e poblats en terres dels richs hòmens, cavallers e hòmens de paratge, prelats e persones ecclesiàstiques paguen e contribuesquen XX sous per foch axí com los cristians. **Plau al senyor rey.**

(25) [76r^a] Ítem, que si los hòmens a cavall o la armada de mar qui de la dita quantitat seran pagats fehien entrades o preses o guany, que lo dret que al rey se appertany vinga en mà dels dits deputats qui ho agen a convertir, ultra lo do, a lur conexença, en deffensió de la cosa pública de Cathalunya; e d'açò lo senyor rey res demanar ne haver no puxa, pus que ell no y met res del seu. **Plau al senyor rey.**

(26) Ítem, que'l senyor rey haja a consentir e fermap e complir los IIII capítols qui li són estats dats per la Cort, ço és, en çert²⁷ segons que ja són ordonats e dictats; e encara, durant aquesta Cort e ans que sia finida, haja a revocar realment e de fet tots greuges que fets aja o faça als dits II braços o a l'I de aquells e als singulars d'aquells o aquells provehir per justícia a conexença de dos elegits per lo senyor rey e I per cascadun braç e per sizena persona l'archabisbe de Terragona; e, si les dites coses cascaduna d'aquelles lo dit senyor rey no complirà, que [76r^b] present ajuda sia haüda per no feta e nulla. **Quant en ço que parla dels IIII capítols, plau al senyor rey sots la forma ja contenguda,²⁸ quant al revocament dels greuges, plau al se-**

24. Amb n. marg. de Llombard indicant embargar.

25. Precedit d'una línia horitzontal on hi hauria la quantitat.

26. adiec. F.

27. Cort F.

28. convenguda F.

nyor rey revocar-los tots justament, però la conexença deja ésser sua, mes, plau-li de fer-ho ab son consell en lo qual sien aquells que ells hi deputeran.

(27) Ítem, que una bona persona sia electa per los braçes que prena mostra dels cavalls e dels cavallers ensemps ab una persona a açò deputada pel lo senyor rey, la qual, si après que'n fos requesta ab carta pública no y volia entendre, la dita persona per los dits braçes electa ho pogués fer après tres dies depuys que la dita requesta fos feta, la qual persona electa per los dits braçes puxa fer albarans de la paga del sou, en los quals albarans la persona electa per lo senyor rey se sotsscriba aquesta paraula escrivent «visa». *Plau al senyor rey.*

(28) [76v^a] Ítem, que'l senyor rey remete a tots los dits dos braçes e a cascun d'els e als hòmens lurs e de cascun d'ells totes penes de hosts fallides, justeyes de pleits contestats e totes altres penes civils e peccuniàries, axí de terçes deguts per clams o reeclams o per fermes de dret com per altra manera semblant a les demunt dites o no semblant en què los dessús dits dos braçes e cascun d'els o lurs hòmens e de cascun d'ells generalment e en especial sien encorreguts e tenguts per qualque manera en juhí ho fora juhí tro per tot lo mes de desembre present; e axí mateix hi sien enteses les penes si eren comeses per lo usatge «*princeps namque*». E que les inquisicions fetes o fahedores per ço que's deya que los fochs per rahó dels XXIII sous e dels X sous no foren tots nombrats, ans n'i foren molts abçegats, sien casses e haüdes per nulles e per aquelles no se'n poguessen ne puxen seguir condempnacions criminals o p[e]ccuniàries. *Plau al senyor rey que les penes devallants de hosts fallides e de bans e terçes, de obligacions e de fermes de dret e altres civils e peccuniàries no devallants de crims propis sien [remeses].*²⁹

(29) Ítem, inquisicions fetes o fahedores contra aquells qui los fochs no han bé comptats o los [76v^b] han abçegats sien remeses en manera que no se'n puxen seguir penes peccuniàries o criminals ab què pagar vullen; romanga, emperò, dret al senyor rey de encercar e de inquirir los fochs habitats e de exhigir³⁰ de aquells qui pagat no auran quant és dels mases e alberchs qui's lauren e no són habitants per bé que'n sob[r]e, pagat dret del senyor. *Lo senyor rey graciosament atorga que's sia remès axí que res no se'n puxa haver, salvant ço qui sia ja estat pagat e assegurat.*

(30) Ítem, que totes cartes, provisions e letres que s'hajen a fer per rahó de la present ajuda o per qualsevol capítol dels capítols demunt e dejús contenguts e totes altres cartes, provisions e letres, qui en la present Cort se provehiran a instància dels dits dos braçes e singular o singulars d'aquells, axí en general com en

29. En lloc de enteses, *adiec.* F.

30. *exeguir* F.

especial, sien franques de tot dret de segell³¹ e de tot altre al dit senyor rey o a scrivans o a altres per lo dit senyor rey pertanyents per rahó de les dites car[77r^a] tes, provisions e letres. *Plau al senyor rey que sien franques totes les dites cartes de dret de segell.*

(31) Ítem, entenen los dits II braçes e expressament se salven e's retenen que per la present ajuda ne per res contengut en los capítols demunt e dejús scrits o en alcun de aquells ne que's faça en la present Cort no puxa ne sia fet ne engenrat alcun prejudici a concessions, privilegis, libertats, uses e franqueses dels dits dos braçes e de cascun de aquells e de singular o singulars d'aquells o de lurs hòmens en general o en especial, ans los dits privilegis, libertats, franqueses e uses sien e estien en lur plena força e valor, la present ajuda ne los dits capítols ne res contengut en aquells en alcuna manera no contrestant. E que lo dit senyor rey ne faça ara carta e privilegi a tots los dits dos braços e a cascun d'ells e a singulars d'aquells e a lurs hòmens quils ne volran, axí com mils e pus profitosament fer e dictar se puxa a conservació de lur dret. *Plau al senyor rey.*

(32) [77r^b] Ítem, que totes manleutes fetes e fahedores en les corts reials per fets criminals per qualssevol persones e per qualssevol rahons, passat I any après que són e seran estades fetes, sien haüdes per nulles; e que los manlevadors, passat lo dit any, sien haüts per absolts e deliures de les dites manleutes; e que semblantment se entena d'aquells a qui són o seran comanats alcú o als alguns axí com a carcellers. *Plau al senyor rey de les manleutes ja fetes e fahedores durant lo temps de la dita proferta.*

(33) Ítem, que'l senyor rey haja a fer als dits dos braçes e a tot lo General de Cathalunya aytals cartes e pus forts, si fer se poden, a conservació de lurs privilegis e libertats³² con lo rey n'Amfós féu en la Cort de Muntçó e el rey en Jacme en la Cort primera de Barchinona sobre lo fet de la siza. *Plau al senyor rey.*

(34) [77v^a] Ítem, que de totes les coses contengudes en los capítols demunt e davall scrits o en qualsevol d'aquells sien fetes letres e cartes per lo dit senyor rey als dits dos braçes e a cascun d'aquells qui les demanaran, bé e largament dictades a profit d'aquells e de lurs hòmens qui les demanaran, no mudada substància del fet, franques de tot dret de segell.³³ *Plau al senyor rey.*

(35) Ítem, que'l senyor rey ne altre en nom d'ell no puxa fer gràcia, remissió, sobresehimient, alongament, empara o qualsevol altra provisió a alcuna persona o

31. Amb n. marg. de Llombard indicant franques de segell.

32. Passatge assenyalat i amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota.

33. Amb n. marg. de Llombard indicant franques de segell.

universitat, ni pendre ni fer pendre res a obs de si ni d'altre de la dita ajuda ni de part o alcuna cosa d'aquella. E, si u fehia, que aytal remissió, posat encara que fos atorgada [ans de la present concessió, no valla nes tenga e encara que fos atorgada]³⁴ e obtenguda per moviment propi del senyor rey. **Plau al senyor rey.**

(36) [77v^b] Ítem, que alcun prelat o religiós o qualque altra persona ecclesiàstica ne alcun baró o cavaller o qualsevol altra persona de qualsevol estament sia no puxa demanar ne fer demanar en tot o en partida o qualsevol altra cosa o quantitat, per pocha que sia, de la dita ajuda, gràcia o remissió, sobresehiment, alongament o qualsevol altra provisió, per la qual se pogués la dita ajuda remetre, allongar, minvar o sobreseure³⁵ o per qualsevol altra manera embargar en tot o en partida³⁶ o en alcuna cosa o quantitat, per pocha que sia, ne encara puxa d'aquestes coses o d'alcuna d'aquelles per bé que fossen fetes o atorgades per moviment propi del dit senyor rey usar. E, si alcuna [persona]³⁷ contra açò fehia pach³⁸ en doble tot ço en què serà contrafet a la deffensió de la cosa pública de Cathalunya e sens tota merçè; e que totes aquestes coses ajen a jurar los clergues, barons e altres persones legues e n'hajen a reebre en si sentència de vet. **Plau al senyor rey.**

(37) Ítem, que totes les persones que [78r^a] per qualsevol braç o braços de la clericia e cavalleria seran deputades a tenir o distribuir la moneda de la dita ajuda e totes altres persones que per ocasió de la dita ajuda seran a alcuna cosa a fer deputades, façen sagrament e reeben en si sentència de vet de no fer ne consentir alcuna cosa per si o per altre, scientment o fraudulosa, perquè la dita moneda no's convertesca tota sens alcuna deducció o diminució en los affers de la deffensió de la cosa pública e no en altra cosa, de la qual sentència de vet no puxa ésser aquell qui contrafarà absolt si primerament no fa plenera e íntegra satisfacció e esmena a la dobla de ço que contraserà fet, la qual esmena e satisfacció se n'haja a fer als braços dessús dits segons que demunt és declarat. **Plau al senyor rey.**

(38) Ítem, que'l senyor rey, del dia de la concessió present fins que'ls dits II anys de la dita ajuda sien finits, no puxa impetrar dècima o subsidi alcun en Cathalunya del papa³⁹ e dels clergues e persones ecclesiàstiques, a açò de present lo senyor rey jur. E, si per aventura per propi moviment del papa [78r^b] li era

34. *adiec. F.*

35. *Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota.*

36. *Amb n. marg. de Llombard indicant torb.*

37. *En lloc de cosa, adiec. F.*

38. *Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant in persona.*

39. *Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota.*

atorgada o atorgat, que de aquell atorgament no pogués usar ne la dècima o sub-sidi levar e los clergues e persones ecclesiàstiques aquella o aquell no fossen tenguts pagar, ans de present per lavors aquella o aquell los remet. *Respon lo senyor rey que no és rahó que per ço que paguen los hòmens dels clergues lo senyor rey perda gràcia, si lo papa la li vol fer per deffensió del regne, mas, plau-li que en cas que lo papa li atorch les dècimes no les puxe cullir ni fer cullir lo senyor rey mentre cardenal o altre solenne legat del papa sia en ses regnes o en les parts de Espanya per lo fet de la present guerra.*

(39) Ítem, que per res la I loch no pach per l'altre ne I rich hom per l'altre ni la I prelat o loch de prelat per l'altre o de persona ecclesiàstica [ne la I braç per l'altre]⁴⁰ ne puscha ésser forçat, destret ne marchat ne penyorat la I per l'altre, mas que sia feta executió per los deputats, a instància d'ells, axí com se compte en lo capítol qui comença «Ítem, que ls dits cullidors e distribuïdors pusquen [78v^a] fermap cartes etcètera». *Plau al senyor rey ab què haja compliment del dit do segons que en lo primer capítol és contengut.*

(40) Ítem, que'l senyor rey ne altre en loch d'ell durant lo temps de la dita ajuda no puxa appellar, citar, ne demanar ne fer venir ne ajustar alcun o alguns dels dits diputats⁴¹ o consellers per res dels affers de la dita ajuda o ordinació o administració d'aquella, sinó a la çitutat de Barchinona o dins aquella per ço que la administració d'aquella no pogués ésser mudada ne torbada; e açò jur lo dit senyor rey e, si lo contrari fehia, que la ajuda cessàs *ipso facto* axí que los braçes no fossen tenguts de res a pagar de la dita ajuda. *Plau al senyor rey.*

(41) Ítem, que'l dit senyor rey atorch als dits II braçes e a cascun d'aquells que dins V [78v^b] anys primers vinents per lo dit senyor rey ne per official seu ne per altre en loch seu no puxa ésser tramès ne posat comissari ne consellador ne instigador ni adjunt ni scrivà de la tesoraria ne altre de qualque condició sia per qualssevol críms, excesses e penes en alcunes de les çitats, viles, castells, lochs e terres de Cathalunya dels dits prelats, persones ecclesiàstiques, barons, cavallers e hòmens de paratge e de cascun [d'ells],⁴² ans de tots crims, excesses e penes comeses e cometedores dins qualsevol vegueria o batlia de les dites çitats, viles e lochs dels demunt dits coneguen los veguers e batles e altres ordinaris officials dels lochs on los dits crims, delictes o penes són comeses e d'ací avant se cometràn; emperò, que en açò no sien enteses lo procurador general de Cathalunya, ni governador de Rosselló ni de Cerdanya, ni lo batle general de Cathalunya, ans

40. *adiec. F.*

41. *Passatge assenyalat i amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota.*

42. *En lloc de dels dits prelats, adiec. F.*

aquells per lur offici o per comissió del dit senyor puxen enquerir e punir los crims comeses e cometadors dins los lochs on lo dit senyor rey ha jurisdicció; e que sien haüdes per revocades e nulles totes comissions que sien fetes a qualssevol comissaris, conselladors, instigadors, adjunts o scrivans o altres qui vuy sien en los dits lochs o en alcun d'aquells e totes comissi[79r^a]ons e poders que hajan del dit senyor rey per la dita rahó; e que'l dit senyor rey man ab letres sues a aquells que d'aquí avant no usen de les dites comissions o poders a ells donats, ans tots processos, inquisicions e altres enantaments per ells fets contra qualsevol persones e per les dites rahons liuren als officials ordinaris dels lochs on les dites inquisicions, processos e enantaments sien estats fets. Plau al senyor rey durant lo temps de la dita ajuda en la forma, emperò, que fo atorgat per lo senyor rey al Parlament que tench als cathalans a Vilafrancha e, que en açò, no puxa ésser feta frau sots cuberta o color de assessor o de adjunt o de qualsevol altre nom de comissari per qualsevol nom puxa ésser appellat.

(42) Ítem, que'l dit senyor rey ne official seu ne altre per ell durant la dita ajuda no puxen forçar per rahó de host ne per qualsevol altra manera ensemps o departidament les hosts de les universitats, viles e lochs de Cathalunya dels dits prelats, persones ecclesiàstiques, barons, cavallers e hòmens de paratge o [79r^b] alcuna d'aquelles, aquelles, emperò, en les quals lo dit senyor rey ha dret d'ost e de cavalcada, de exir fora lurs lochs sinó en cas que l'usatge «*princeps namque*» agüés loch per deffensió de Cathalunya. ***Respon lo senyor rey que li plau, si donchs no era per execució de justícia que s'hagués a fer per procès de pau e de treva o per lo usatge «princeps namque».***

(43) Ítem, que'l senyor rey faça donar e liurar de continent als dits II braços lo libre lo qual en Màrgens té dels comptes dels fochs qui són estats comptats en los II anys passats o trellat d'aquell e axí mateix aquell que té en Pere Dezvall. ***Plau al senyor rey.***

(44) Ítem, que passats los dos anys dessús dits tots comptes e totes altres scrip-tures privades fetes sobre les coses dessús dites, per quis vulla sien tengudes en Cathalunya, [79v^a] vinguen en mà dels dits deputats, les quals scriptures sien cremades e abolides per ells axí que no puxen apparer ne pogudes ésser atrobades ne administrades en temps esdevenidor. ***Plau al senyor rey.***

(45) La dita proferta e tot ço que ç'és fet, es fa o's farà en la present Cort entén a fer lo braç ecclesiàstich, salvats sos privilegis e ses immunitats, protestan que açò no entenen a donar en invasió mas solament a deffensió de la cosa pública e aytant com sostè la lur honestat e que no entenen en açò res a fer sinó aytant com de dret legut los sia; e d'açò demanen que'ls sien fetes cartes, tot quot, etcètera.

[CORT DEL 1367-1368]

Cort 1368

Regis Petri 3 in Curia Barchinone

[82r^a] Noverint universi quod die lune XVII^a die ianuarii anno a nativitate domino millesimo trecentesimo sexagesimo octavo honorabilis Curia Generalis Cathalonie, que in presenciarum celebratur in civitate Barchinone convocata et congregata in monasterio predicatorum ipsius civitatis in quandam domo comuni consilii eius[82r^b]dem civitatis pro ipsius Curie negociis continuandis et agendis in qua domo erant pro celebracione ipsius Curie presentes prelati et persone ecclesiastice, richi homines et milites ac syndici universitatum, civitatum et locorum regalium Cathalonie qui ad ipsius Curie celebracionem veniant in presencia nostri Guillelmi de Muntmany notario pu[bli]ci Barchinone et in presencia etiam testium infra scriptorum lectis et publicatis per me dictum notario de mandato ipsius Curie eorum ipsa Curia seu omnibus in dicta domo pro celebracione ipsius Curie presentibus capitulis et ordinacionibus infrascriptis que et quas dicta Curia concorditer fecerat et ordinaverat, in quibus nondum erant facte seu posite responsiones domini regis que ipsa capitula adhuc no fuerant eidem domino regi presentata firmavit, laudavit et approbavit ipsa capitula et ordinaciones quorum seu quarum tenor dinoscitur esse talis.

(1) Con la administració o regiment dels dons o profertes fetes en defensió del principat [82v^a] de Cathalunya en les Corts Generals del dit principat, dererament celebrades en les ciutats de Tortosa e de Barchinona, sie en tal estament que no y són mester o necessaris [l]o[s] deputats o administradors sobre la administració dels dits dons o profertes ordonats en les dites Corts, ans sie expedient e profitós al dit principat e a la cosa pública que'ls dits deputats e

administradors sobre la administració dels dits dons o profertes ordonats en les dites Corts e tots oficials e altres persones qui sien en la deputació e administració de les dites profertes sien remoguts per cessar messions al General de Cathalunya, per ço, la Cort General de Cathalunya, qui de present se celebra en la ciutat de Barcelona, ha acordat e deliberat que los dits deputats e administradors e oficials e altres persones qui sien en la deputació e administració de les dites profertes sien de present remoguts e remogudes, e aquells e aquelles de present remou ab los capítols següents e en la forma següent. *Plau al senyor rey segons dels capítols devall scrits e de les respostes en la fi de cascun capítol contengudes e scrites.*

(2) Primerament, la dita Cort General remou e foragita de l'ofici de la Deputació tots los deputats en les dites Corts de Tortosa e de Barchinona ordonats, axí los residents en Barchinona com encara aquells de les estimes e mostres e tots altres e tots oficials e altres persones qui sien e càpien en qualque manera en la dita Deputació, axí que d'aquí avant de l'ofici a ells comanat no usen ne puxen usar en res e del present dia avant no hajan ne prenguen salari algú, ne ls sia pres en compte ni fet compte, exceptats emperò, III dels dits deputats residents en Barchinona, I de cascun braç, ço és, aquells de què ells se avendran e los dits III deputats romanguen solament per retre compte de la administració de la dita Deputació ensemps ab en Pere Viçens, regidor dels comptes de la dita Deputació, los quals III deputats ensemps ab lo dit Pere Viçens puxen, hajan e dejen retre lo dit compte per si, e los altres codeputats lurs, e haver fi d'aquell. Emperò, en loch dels dits deputats e mostres assigna la dita Cort a exercir en nom d'aquella Cort lo offiç a ells comanat en Pere de Màrgens, scrivà de ració de la cort del senyor rey, sens, emperò, salari que no haje, e al dit en Pere Vicenç hajan a liu[83r^a] rar los dits deputats de les dites estimes e mostres lo sagell del dit offiç. *Plau al senyor rey.*

(3) Ítem, que los dits III deputats qui romanen per retre lo dit compte hajan salari, ço és, cascun d'ells L liures barchinonines per los treballs que sostendran en retre lo dit compte e, sia quel temps del retement del dit compte dur molt o poch, no hajan ne puxen haver més o meyns salari. *Plau al senyor rey.*

(4) Ítem, la dita Cort remou e foragita de present de la administració dels dons fets en la dita Cort darrera de Barchinona per la entrada de Castella, tots los administradors sobre los dits dons ordonats e tots oficials e altres persones qui sien o càpien en la dita administració en neguna manera, axí que d'aquí avant no usen ne puxen usar en [83r^b] res de l'offiç a ells comanat, ne hajan ne prenguen algun salari ne ls en sia fet compte d'aquí avant. E que los dits administradors ab n'Uguet Cardona, regidor dels lurs comptes, sien tenguts de retre compte als oy-

dors a açò ordonats tota vegada que per los dits oydors requests ne seran, lo qual compte hajan a retre sens algun salari que no n'hajen com molt temps ha que per los dits oydors són estats requests de retre lo dit compte e aquell no han volgut o curat retre perquè ha estat en colpa lur. *Ídem*.

(5) Ítem, ordona la dita Cort que en lo retiment del dit compte dels dits administradors sie vist e regonegut per los dits oydors del dit compte si los dits administradors e lurs officials e altres persones qui hajan cabut en la dita administració necessàriament e profitosa sien romases tro en lo present dia en la dita administració o no; e si trobaran que profitosament o necessària no y sien romases o no y fossen mester segons lur co[83v^a]nexença, en aquell cas los dits oydors de comptes, per aquell temps que trobaran les dites persones no ésser necessàries e profitoses en la dita administració, no reeben en compte a ells algun salari o salaris ne altres despeses o messions vanes o no profitoses que fetes agen, ans dits administradors e altres persones qui los dits salaris haguessen preses o fetes les dites despeses ho hajan a tornar e refondre encontinent que per los oydors del dit compte requests ne seran. *Ídem*.

(6) Ítem, ordona la dita Cort que per los oydors de compte sia vist e regonegut si los dits administradors o algun d'ells havien poder per capítol o ordinació de Cort o en altra manera de substituir¹ algun en loch seu e si substituït havié poder de substituir altre; e, si per capítol o ordinació de Cort o en altra manera del dit poder no appar, en aquell cas salari o salaris dat o dats a substituït per los dits administradors o algun d'ells e ja menys a substituït de substituït, no sie pres ne reebut en compte, ans aquell o aquells qui lo dit salari o salaris [83v^b] hajan reebuts sien tenguts restituir aquells encontinent que per los dits oydors de comptes requests ne seran. *Ídem*.

(7) Ítem, ordona la dita Cort que per los dits oydors de comptes sie vist e regonegut si per capítol de Cort, ordinació de Cort o en altra manera és legut per algú o alguns dels dits deputats o administradors o altres persones qui hagen cabut en lo regiment o administració dels dits dons o profertes, de pendre o haver dos salaris o I salari e mig o més del salari ordonat e tatxat per la Cort derrera de Barchinona, sie que haja o hajan tengudes II o III administracions per si o per altre o altres axí en lo fet de la deputació principal o de la administració dels dons fets per la intrada de Castella o de administrar les generalitats. E, si per capítol o ordinació de Cort o per altra manera o rahó qui efficàcia o valor no haja de les dites coses no apparrà res, no sia reebut en compte més avant del salari ordonat a cascun, per bé que hagués tengudes

1. *Passatge assenyalat i amb n. marg. possibl. de Llobard indicant de substituir.*

II o III administracions, ans aquell o aquells qui més avant reebut [84r^a] hagen o sien tenguts de restituir encontinent que per los dits oydors de comptes requests ne seran. *Ídem*.

(8) Ítem, remou e foragita la dita Cort de la recepció e administració de les generalitats los III deputats o persones qui per la Cort derrera de Barchinona eren ordonades e assignades a reebre e administrar les generalitats après que n seria exida la quantitat quin devia exir, e a reembre los censals e violaris qui venuts hi serien e a pagar les pensions e messions d'aquells axí que d'aquí avant no se n'entremeten ne n'usen ells ne regidor de lurs comptes ne scrivà lur, ne d'aquí avant sien en salari ne ls en sia fet compte, exceptat e declarat que cascun d'ells e lo regidor de lurs comptes hagen per salari XXV lliures solament per lo retiment del compte, lo qual hagen a retre tota vegada que per los dits oydors de compte requests ne seran e més salari no puxen ne dejen haver, sie que'l retiment del dit compte dur molt o poch. Emperò, vol la dita Cort que les persones per los dits III deputats [84r^b] ordonades a cullir les dites generalitats romanguen en lur offici ab lur salari fins que n sien remogudes per la dita Cort o per altre a qui la dita Cort ho comanarà. *Ídem*.

(9) Ítem, la dita Cort attenant ésser necessari e expedient que en loch dels dits deputats e administradors sia diputada e assignada alguna persona apte e sufficient qui regescha e administre la Deputació e administració damunt dites, e faça e exeguescha e complescha tot ço qui hi roman a fer complir e exeguir axí e en aquella manera e forma que pogueren los dits deputats e administradors si romanguts no fossen; per ço, la dita Cort, confiant de la leyltat, indústria e suficiència del dit Pere Vicenç, regidor dels dits deputats e administradors, assigne e ordona lo dit en Pere Vicenç en loch dels dits deputats e administradors en regir e administrar la Diputació e administració demunt dites, e en reebre tots diners e altres béns a les dites deputació e administració e a cascuna [84v^a] d'elles, deguts e pertanyents ara o de aquí avant de tot ço encara qui pertany al General de Cathalunya segons ordinació de la dita Cort de Barchinona, en la secha dels florins quis baten a Perpenyà e en fer exeguir e complir totes e sengles coses qui hi romanguen a fer exeguir e complir, axí e en aquella manera e forma que podien e pogueren los dits deputats e administradors e, encara, en reembre e administrar les dites generalitats e en reembre los censals e violaris qui venuts hi són e pagar les pensions e messions d'aquells e en fer e fer fer e requerir totes e sengles altres coses pertanyents a les coses demunt dites e dependents o emergents² d'aquelles o aquelles tocants en qualque

2. Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant dependents o emergents.

manera, comanant al dit en Pere Viçenç sobre les demunt dites coses, axí en la deputació e administració demunt dites com en lo fet de les generalitats e secha e en complir e exeguir les dites coses, aquell e semblant poder que havien los dits deputats e administradors e les dites III persones assignades a les dites generalitats, e a reeb[r]e ço qui pertangua al dit General en la dita secha, lo qual poder sia ací haüt per expressat e per repetit, lo qual, encara, Pere Vincens haja poder de retenir e remoure, ab [84v^b] volentat e consentiment dels dits oydors, les persones assignades a cullir les dites generalitats, com en altres coses demunt dites puxa metre, posar e ordonar aquelles persones qui viares li serà que y sien bones, necessàries e profitoses e, a aquelles persones, puxa tatxar salari e salaris e açò haje a fer ab consell e volentat dels oydors dels dits comptes. **Plau al senyor rey en axí que-l dit Pere Vincens, ab consell dels dits III oydors o dos d'aquells, haja en totes coses aquell poder que havien los dits deputats e administradors o la major partida d'aquells.**

(10) Ítem, vol e ordona la dita Cort que-ls dits deputats e administradors e les dites III persones assignades a les dites generalitats, tot ço e quant apparrà que sobre en la deputació e administració demunt dites e de les dites generalitats sie que sien restes de diners o d'altres béns o scriptures, hajan e sien tenguts de respondre e liurar-ho al dit en Pere Vicenç sens tot embarch e contrast. **Plau al senyor rey.**

(11) [85r^a] Ítem, que-l dit en Pere Viçens sia tengut de regir, administrar e exeguir totes e sengles coses damunt dites e davall scrites, bé e diligentment e leyalment; e servir les ordinacions e capítols de les dites coses o Corts, axí com los deputats e administradors eren tenguts de servir aquells, servats, emperò, los capítols demunt e davall scrits. **Placet domino regi.**

(12) Ítem, que-l dit en Pere Vicenç haje e sie tengut los diners qui exiran de les dites generalitats convertir e metre, en tot cas a coneguda dels dits oydors, en reembre los censals e violaris qui són estats venuts sobre les generalitats pagades solament d'aquelles les pensions dels dits çensals e violaris, e deduïts salaris e messions per ajustar les dites generalitats pagadores e fahedores, e en pagar [85r^b] los interéssers a aquells qui per altra manera han pagat ço que devien pagar per via de censals morts e violaris; e encara, en reemença dels dits çensals morts e violaris e en pagar les pensions e messions d'aquells, sie tengut convertit tot ço quis pertany al General de Cathalunya en la dita secha dels dits florins aytant, emperò, com se'n deu convertir en reembre los dits censals e violaris e en pagar les pensions e messions d'aquells segons los capítols de la dita Cort darrera de Barchinona, havent-se en açò en tal manera que los diners qui exiran de les dites generalitats e de la dita secha en son cas no

romanguen en poder seu o d'altre, ans encontinent ne reema aquell censal o violari que porrà per poch que fos; e, per ço que les dites reemçons se façen pus clarament e spatxada, tots los diners qui exiran de les dites generalitats e de la dita secha e en son cas, sien posats en una taula de canvi de Barchinona, elegidora per lo dit Pere Viçens, ab consell dels dits oydors de comptes convertidors en les dites reemençes. *Plau al senyor rey, axí emperò que ço qui exirà de la secha no-s convertescha en reembre los dits çensals e violaris ne altres coses contingudes en lo present capítol, sinó aytant e axí com deu segons los capítols fets en la derre*[85v^a]*ra Cort de Barchinona.*

(13) Ítem, vol e ordona la dita Cort que tot ço qui sobrarà dels béns de la dita Deputació, en los quals no són ne sien enteses les dites generalitats e tot ço qui sobrarà dels béns de la dita administració, pagats primerament sou e stimes e altres coses legudament deguts e degudes e salaris e messions fetes e fahedores, ledesvament lo dit en Pere Vicenç sia tengut en cas, emperò, que ls dits per pau o en altra manera cosse segons los capítols de la dita Cort derrera de Barchinona, convertir en reembre los dits censals morts e violaris per ço que abans los dits censals e violaris sien reemuts. *Plau al senyor rey servats los capítols de les Corts de Tortosa e de Barchinona, exceptat en ço que poden prejudicar al present capítol.*

(14) [85v^b] Ítem, que si en fer execucions en o per les coses demunt dites o en alcuna de aquelles exia o havia alcun dupte o dubtes, que lo dit en Pere Vicenç haja e puxe aquell dubte o dubtes declarar, det[er]menar e exenir ab consell dels dits oydors dels dits comptes. *Plau al senyor rey.*

(15) Ítem, ordona la dita Cort que si per ventura contrasts, qüestions o dubtes si esdevendran entre lo dit Pere Vicenç o comissaris o cullidors per ell posats e alguns a qui per ell o los dits comissaris o cullidors res fos demanat, per deute o per penes comeses o per qualssevol altres drets o rahons tocants en qualque manera lo regiment o administració del dit Pere Vicenç, los dits oydors dels dits comptes puxen e hajen poder de declarar termenar e finir los dits contrasts, qüestions o dubtes, tota appellació e contradicció remogudes e cessants. E que al senyor rey o a la senyora reyna o al senyor duch o a official o officials ne a audiència lurs no puxen ésser haüt recors per appellació o supplicació o en altra manera,³ [86r^a] ans en tot e per tot la conexença e determenació sia dels dits oydors dels dits comptes, tota appellació o supplicació e altre recorts cessants. *Plau al senyor rey e açò ls atorga graciosament.*

3. Passatge assenyalat i amb n. marg. d'una altra mà indicant vide retro folio XXXIII.

(16) Ítem, vol e ordona la dita Cort que si per ventura en los capítols de les Corts de Tortosa e de Barchinona o en algun o alguns d'aquells o per rahó d'aquells eren alguns dupte o dubtes, qüestions o contrasts en qualque manera o per qualque rahó d'aquells, que aquells dubtes, qüestions o contrasts puxen declarar, interpretar, conèxer e diffinir los dits oydors de comptes o la major partida d'aquells serà, declarat tota appellació e contradicció cessants; e que ço que per los dits oydors o la major partida d'aquells serà declarat conegut e diffinit o interpretat haja a seguir lo dit Pere Viçens. *Plau al senyor rey.*

(17) Ítem, que tots e sengles oficials axí del senyor rey e de la [86r^b] senyora reyna e del senyor duch, com de totes e sengles altres persones de qualque stament o condició sien dels dits tres braços, sien tenguts dar al dit en Pere Vicenç e a comissaris o cullidors seus o per ell posat e als oydors dels comptes favor, consell e ajuda tota vegada que per ells e cascun d'ells requests ne seran, e de fer execucions realment e de fet contra aquells lochs, universitats e persones qui al dit en Pere Vicenç e oydors de comptes o comissaris o cullidors seus en les dites coses o alguna d'aquelles contrast farien o pagar no volrien a messió, emperò, d'aquells qui lo dit contrast farien o no volrien pagar; e açò sien tenguts de fer los dits oficials, axí com ho foren tenguts per los dits deputats e administradors per virtut del sagrament e homenatge que ja han fets. E, si requests per lo dit Pere Vicenç o comissaris o cullidors seus o per los oydors dels comptes les dites execucions fer no volien e aquelles dilataven de fer, en aquell cas lo dit en Pere Vicenç e los comissaris e cullidors seus e els dits oydors de comptes puxen fer les dites execucions contra les dites persones, universitats e lochs e, encara, contra los oficials e ordinaris qui en açò negligents seran o les dites execucions fer no volran. *Plau al senyor rey.*

(18) [86v^a] Ítem, que'l dit en Pere Viçens e totes altres persones qui res cullen, regesquen o administren en los dits affers sien tenguts de retre bé e leyalment compte de tot ço que culliran, regiran e administraran als dits oydors dels dits comptes, les quals hajan poder de impugnar, examinar, diffinir e finar los dits comptes als quals oydors la dita Cort done aquell e semblant poder sobre açò qui en les dites Corts lus estat donat, lo qual poder los conferma, ells approva e ratiffica la dita Cort. *Plau al senyor rey.*

(19) Ítem, vol e ordona la dita Cort que lo dit en Pere Vicenç sie tengut de fer sagrament e homenatge en poder del veguer de Barchinona, e reebre sentència de vet en poder de monsenyer lo bisbe de Barchinona o de son vicari o official, de complir e servir aytant com [86v^b] en ell serà les quals coses demunt dites totes e sengles qui per ell són fahedores e complidores. *Plau al senyor rey.*

(20) Ítem, vol e ordona la dita Cort que lo dit Pere Viçenç haja cascun dia de salari per treballs seus de totes les dites coses a coneguda dels dits oydors de comptes. *Plau al senyor rey.*

(21) Ítem, vol e ordona la dita Cort que en deffalliment del dit Pere Viçens los dits oydors de comptes puxen, per nom e per auctoritat de la dita Cort, metre e posar en e sobre les coses demunt dites altre persona abte e sufficient a lur bona consciència e coneguda, la qual persona haja aquell mateix poder sob[r]e les dites coses, lo qual la dita Cort demunt ha ordonat, donat e comanat al dit Pere Viçenç; e, si per aventura s'esdevenia aquella persona deffallir, axí que per mort o en altra manera no pugués o no volgués entendre en [87r^a] les dites coses, en aquell cas los dits oydors hajan encara poder de metre e posar-hi altra persona sufficient a lur coneguda, la qual haja aquell mateix poder en totes. E açò puxen fer los dits oydors ayntantes vegades com lo regiment de la persona qui posada hi serà deffallirà, la qual persona qui en loch del dit en Pere Viçenç posada hi serà aquell salari que ls dits oydors coneixeran; e sia tenguda de fer semblant sagrament e homeatge e reebre sentència de vet. *Plau al senyor rey.*

(22) Emperò, vol e ordona la dita Cort e declara que ls dits oydors de comptes per les coses a ells comanades no puguén haver més salari d'aquell que ls és tatxat per la Cort, axí que per aquestes coses salari no ls sia crescut. *Plau al senyor rey.*

(23) Ítem, vol e ordona la dita Cort expressament que finits los comptes de les dites deputació e administració e de les generalitats, encontinent los dits comptes sien abolits e cremats per los dits oydors. *Plau al senyor rey.*

(24) [87r^b] Ítem, vol e ordona la dita Cort que si algun dels dits oydors entre tant per mort o en altra manera deffalrà, que les romanents n'i puxen altre en loch d'aquell metre aquell qui a ells serà viars, qui en totes coses hage aquell mateix poder, lo qual, emperò, haja a ésser d'aquell braç mateix. *Plau al senyor rey.*

(25) Lectis itaque in dicta Curia capitulis et ordinacionibus supradictis et eis firmatis per dictam Curiam Generalem ipsa Curia iussit et voluit inde fieri publicum instrumentum vel pu[bli]ca instrumenta in testimonium premissorum per me notario supradictum que fuerunt acta et firmata per Curiam predictam in domo predicta Consilii civitatis die et anno predictis presente me Guillelmo de Muntmany notario predicto et presentibus, etiam testibus Ffrancischo Roqueti notario Ilerde, Berengario de Vineis notario habitatore ville Cardone, Petro de Cumba scriptore domini archiepiscopi Terrachone et Ffrancischo Luch scriptore Barchinone.

[CORT DEL 1368-1369]

Cort 1368

Regis Petri 3 in Curia Barchinone

[87v^a] In Christi nomine. Pateat universis quod cum illustrissimus princeps et dominus Petrus Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie cum licteris suis data Barchinone XIII^a die iulii anno a nativitate domini millesimo CCCLXVIII [87v^b] induxisset Curias Generales Cathalanis in civitate Barchinone prima die augusti eiusdem amicam continuacione dierum sequencium celebrandis et eas de facto celebraret, et durante celebracione ipsa diversi actus facti fuissent in ipsa Curia et interesset consiliariourum et universitas proborum hominum Barchinone habere copiam ipsorum actuum in formam publicam pro tanto mandato dicti domini regis ad requisicionem et instanciam ipsorum consiliariorum et proborum hominum seu sindicorum ipsius civitatis videlicet Iohannis Serra, Romei de Busquetis, Petri Buçot, Petri Terreni legum doctoris ac Bernardi Turelli qui fuerit syndici ad celebracionem dictarum Curiarum seu interessendum in eis deputati ipsi actus fuerunt reducti in presenti volumine sub illis diebus ipsi actus celebrati seu facti fuerunt ut inferius per ordinem subsequuntur.

(1) En nom de Déu. Com la present Cort attenent quen les generalitats posades e ordona[88r^a]des en lo principat de Cathalunya en les Corts de Tortosa e de Barchinona foren posats càrrechs grans qui quaix eren importables a les gens e per los quals, segons que per experiència és stat vist, se fahien molts fraus en les dites generalitats per los dits grans càrrechs no contrestants les provisions e ordinacions sobre aquelles fetes; e attenent, encara, que moltes de les dites genera-

litats per los dits grans càrrechs no eren profitoses al General de Cathalunya, car considerats aquells càrrechs poch profit ne pervenia al dit General, assignaren a moderar e temprar les dites generalitats a fer provisions e ordinacions sobre cessar e squivar les dites frauds les persones següents, és assaber, los honrats ffrare Pere Toló de l'orde del spital, comenador de Barchinona, Bernat Çascala, canonge de Leyda, Pere Anglós, official d'Urgell, per lo braç de la Esgleya; e los nobles e honrats monsènyer Pere Galçerà de Pinós, monsènyer Pauquet de Bellcastell, cavallers, e en Gispert de Barberà, donzell per lo braç dels barons e cavallers; e los honrats en Johan Fra, çitadà de Barchinona e en Pere Dezprat, savi ciutadà de Gerona, e n'Armengau Martí, burgès de Perpenyà¹ per lo braç de les çitats e viles reyal; les quals encara persones foren assignades per la dita Cort sobre lo [88r^b] fet de la sal, lo qual o la imposició sobre la dita sal posada poguessen moderar e mirvar o aquella, si a les dites persones era vist fahedor a profit de la cosa pública, tolre e levar e en altre exacció mudar axí e en aquella forma que a les dites persones serà vist fahedor a profit de la cosa pú[bli]ca del principat de Cathalunya, volent e consentent la dita Cort que tot ço que les dites persones concordants farien e ordonarien sobre les dites generalitats e sal hagués plena força e valor e fos haüt per acte de Cort, axí com si fos ordonat per la dita Cort, perquè les dites persones concordants per auctoritat del dit poder ajustades per aquest fet una vegada e moltes haüt parlament entre ells sobre les dites generalitats e sal e vistes e regonegudes les dites generalitats e los càrrechs posats sobre aquelles e la dita sal e les ordinacions e provisions en aquelles fetes e haüda plenera deliberació sobre aquestes coses, axí ab l'onrat en Pere Vicenç, regidor de la Deputació de Cathalunya, com encara ab altres persones en aquestes coses expertes per bé de la cosa pública del General de Cathalunya, han en concòrdia moderades les dites generalitats e mudada la imposició de la dita [sal]² e fetes sobre aquelles generalitats e sal ordinacions axí com devall se segueix:

(1.1) [88v^a] Primerament, que tot drap estrany hon haja grana vulles sia listat o pla sia pagat, per peça com entrarà en Cathalunya per mar o per terra o per aygua dolç, XXX sous per cascú.

(1.2) Ítem, que tots draps de Mellines en què no haurà grana pach, per peça con entrarà, XX sous.

(1.3) Ítem, de tot drap florentí de Bruxelles, de loany d'Ippre de la major siza on no haja grana pach, per peça con entrarà, XX sous.

(1.4) Ítem, tot drap de loany de la menor cisa de mostavillers de Bruges e de Vui, de Cortray e de tot altre vilatge de Flandres e de França pach, per peça a l'entrada, XII sous, VI diners.

1. *Precedit de Gerona, Perpinyà exp. Q.*

2. *adiec. Q.*

(1.5) Ítem, de tot drap de Lenguadoch on no haja grana ne sia de lana anglesa pach, per peça a la entrada, axí emperò que valla [X lliures o]³ de X lliures ensús, V sous.

(1.5.1) E, si lo dit drap valrà [menys]⁴ de X liures pach, per peça en la entrada, III sous.

(1.5.2) E, si serà de lana anglesa o haurà grana pach XII sous, VI diners.

(1.6) Ítem, que tota persona de qualque stament o condició sia que metrà en Cathalunya draps estranys per son vestir o de ses companyes qualsevulla pach e haja a pagar com los metrà, [88v^a] per lliura de diners, II sous e lavors hi haja ésser posat lo sagell de la cera.

(1.7) Ítem, que de tot [drap]⁵ quis vena a tayll dins Cathalunya sien pagats, per lo venedor per lliura de diners com lo vendrà, II sous.

(1.7.1) En aquesta manera sie entès de pagar tot drap vulles entregue o escapoló que sie venut per vestir.

(1.8) Ítem, que tothom qui faça o faça fer drap per son vestir, e tot draper qui tallarà o tallar fa drap de son obrador per son vestir o de ses companyes o d'altres qualssevol paguen, ultra lo dret de la bolla, per lliura de diners del preu o [valor]⁶ del dit drap, II sous.

(1.9) Ítem, que de tot drap que's faça e s'apparell dins Cathalunya en què haja grana sien pagats, per peça com exiran del parayre, XXV sous.

(1.10) Ítem, de tot drap de lana de pinta ampla de XXI^a ligadura e de XXI^a ligadura ensús en què no haurà grana quis faça en Cathalunya sien pagats, com exirà del parayre, VI sous.

(1.11) [89r^a] Ítem, que de tot drap de XXI^a ligadura enjús quis faça en Cathalunya sien pagats, con exirà del parayre per cascuna peça, IIII sous.

(1.12) Ítem, de tots draps qui exiran de Cathalunya per mar o per terra o per aygua dolç sien pagats, per liura de diners del preu o valor dels dits draps, II diners.

(1.13) Ítem, de tots cadins estrets o draps banyolenchs e altres de semblant sort, sarzills estrets, sargues estretes, stamenyes, fustanis e miges lanes sie pagat, per cascuna cana de Barchinona, II diners.

(1.14) Ítem, que tota persona estranya o privada qui traurà de Cathalunya draps cruus, lana filada o a filar o envedilla, sutza o levada pach, per lliura de diners, I sou.

3. *ibíd.*

4. *En lloc de més, adiec. Q.*

5. *adiec. Q.*

6. *ibíd.*

(1.15) Ítem, de tota seda fluxa o torta, crua o cuyta qui isque de Cathalunya pach aquell qui l'entaurà, per liura de diners,⁷ III diners.

(1.16) Ítem, per tots draps d'or e de seda, xamellots, camocans e velluts sien [89r^b] pagats per lo venedor, per lliura de diners, I sou.

(1.16.1) E, si seran trets de la terra o passaran per la terra paguen, per lliura de diners, I sou.

(1.17) Ítem, que de tot fil d'or e d'argent e de tot fres sien pagats per lo venedor, per lliura de diners, I sou.

(1.17.1) E, si passavan per la terra o seran venuts en gros a mercader estrany o privat per trer de la terra sien pagats, per lliura de diners, I sou.

(1.18) Ítem, de totes perles e pedres precioses encastades e no encastades sien pagats, per liura de diners per lo venedor, I sou.

(1.19) Ítem, de tota tela blancha o tinta e de tot altre drap d'estopa, de cànem e de genesta sien pagats per aquells qui'ls trauran de la terra, per lliura de diners, I sou.

(1.20) Ítem, de tota pelliceria crua e adobada qui entrarà en Cathalunya per mar o per terra [o per ayga dolç]⁸ pach en la entrada, per lliura de diners d'açò que serà estimada, I sou.

(1.21) Ítem, tota pelliceria crua e adobada qui exirà de Cathalunya [89v^a] sien pagats per aquell qui l'entaurà, per lliura de diners, I sou.

(1.22) Ítem, de saffrà sien pagats, per liura de Barchinona de saffrà con exirà de Cathalunya, I sou.

(1.23) Ítem, per oli sien pagats, per lliura de diners a la exida, I sou.

(1.24) Ítem, de tota grana qui exirà de Cathalunya VI diners.

(1.25) Ítem, de tota mel qui isque de Cathalunya sien pagats, per lliura de diners, I sou.

(1.26) Ítem, de sabó per lliura de diners a la exida sien pagats I sou.

(1.27) Ítem, de tot plom e coffoll que isque de Cathalunya sien pagats, per lliura de diners, I sou.

(1.28) Ítem, de tot ferre obrat e a obrar sien pagats a la exida, per lliura de diners, I sou.

(1.29) Ítem, de tot sèu obrat e a obrar sien pagats per quintar a la exida V sous.

(1.30) Ítem, de tot cuyram adobat e adobar e pelós e obrat e a obrar estrany qui isque de Cathalunya pach a la exida, per liura de diners, I sou III⁹ [diners].¹⁰

7. sou *Q*.

8. *adiec. Q*.

9. VI *Q*.

10. *adiec. Q*.

(1.31) [89v^b] Ítem, de tot roudor, sumach e tany sien pagat a la exida, per lliura de diners, I sou.

(1.32) Ítem, per tot arròs sien pagats, per lliura de diners a la exida, I sou.

(1.33) Ítem, de todas figues e pançes e de totes altres fruites seques sien pagats, per lliura de diners a la exida, I sou.

(1.33.1) En açò no són enteses fruytes verdes com aquelles res no degen pa[gar].

(1.34) Ítem, de tota palma obrada e a obrar e d'espert obrat e a obrar sien pagats, per lliura de diners a la exida, I sou.

(1.35) Ítem, peix fresch e salat pach a la exida, per lliura de diners, I sou [VI diners].¹¹

(1.36) Ítem, tota formageria pach a la exida, per lliura de diners, I sou VI [diners].¹²

(1.37) Ítem, carnsalada e sagí pach a la exida, per lliura de diners, II sous VI [diners].¹³

(1.37.1) Exceptat carnsalada qui sia mès en nau o en altre vexell per provisió dels navegants que pach, per lliura de diners, VI diners.

(1.38) Ítem, tot vexell de mar quis vena a persona estranya e de [90r^a] tota fusta apte a vaxells de mar sien pagats a la exida,¹⁴ per lliura de diner, II sous.¹⁵

(1.39) Ítem, de tota altra fusta obrada e a obrar que algun traurà fora Cathalunya o passarà per Cathalunya sien pagats¹⁶ I sou, VI [diners].¹⁷

(1.39.1) Emperò, de astella de pinta sien pagats, per lliura de diners e no més, VI diners.

(1.40) Ítem, de tot vi qui exirà de Cathalunya sien pagats, per lliura de diners, I sou.

(1.40.1) Exceptat vi qui sie mès en nau o altres vexells per provisió dels navegants, per lo qual sien pagats, per lliura de diners, VI diners.

(1.41) Ítem, de tot cavall e roçí qui exirà fora la senyoria del senyor rey sien pagats, per lliura de diners e no més, VI diners.¹⁸

(1.42) Ítem, per tot mul o mula qui exirà de Cathalunya per vendre sien pagats, per lliura de diners, I sou.

11. *ibíd.*

12. *ibíd.*

13. *ibíd.*

14. *om. Q*

15. I sou VI diners *Q*.

16. pagats per lliura de diners *Q*.

17. *adiec. Q*.

18. X sous *Q*.

(1.43) Ítem, de tot bestiar gros e menut qui exirà de Cathalunya per vendre sien pagats, per lliura de diners a la exida, X sous.

(1.44) Ítem, de tota çera obrada e a [90r^b] obrar sien pagats a la exida, per lliura de diners, III diners.

(1.45) Ítem, de tot comí e batafalua sien pagats a la exida, per lliura de diners, I sou.

(1.46) Ítem, de tota pega e alquitrà sien pagats con exirà de Cathalunya II sous.

(1.47) Ítem, de tots blats e legums e mils que isquen de Cathalunya per terra sien pagats, per lliura de diners, II sous, VI [diners].¹⁹

(1.47.1) Emperò, sis trauran per mar paguen e ajan a pagar, per lliura de diners, V sous.

(1.47.2) E hajan assegurar per esquivar que no'ls traguen de Cathalunya e, si ho fan, que paguen a la dita rahó de V sous.

(1.47.3) En açò no són enteses blats, legums e mils que vagen dins les terras e ylles de la senyoria del senyor rey, los quals sien tenguts de pagar e paguen, per lliura de diners en la exida, I diner.

(1.47.4) E per tal com los lochs de Rosselló se ajuden moltes vegades en cas de necessitat de gra de la terra francesa e sia rahonable cosa en cas de necessitat que aquells de la terra francesa se ajuden dels esplets qui's leven en Rosselló, per ço, tots blats e legums qui exiran per los lochs de [90v^a] Rosselló e de Conflent e de Cerdanya e de Pallars, axí marítimes com de terra, paguen, per lliura de diners, II sous.

(1.48) Ítem, que totes mercaderies qui entraran en Cathalunya qui no paguen generalitat a la entrada, paguen, per lliura de diners, II diners.

(1.49) Ítem, que totes mercaderies e vittualles qui exiran de Cathalunya qui no paguen generalitat a la exida, paguen, per lliura de diners, II diners.

(1.49.1) Però, és entès que peix salat ne fresch, formatgeria, candelles e sèu, fruytes seques²⁰ no paguen res a la exida si no valen més de V sous.

(1.50) Ítem, que tota persona qui traurà fora Cathalunya alcun bestiar per tondre que haja a pagar per la lana d'aquell bestiar la generalitat demunt ordonada.²¹

(1.51) Ítem, que tot cànem, li, estopa obrat e a obrar qui isque de Cathalunya pach, per lliura de diners, I sou.

(2) [90v^b] Ítem, com per experiència e de fet haja hom vist e vege que la imposició o dret qui en la dita Cort de Barchinona fo posada o posat en e sobre la sal és estada e és fort dampnosa e prejudicial a tot lo General del principat de Ca-

19. *adiec. Q.*

20. *fresques Q.*

21. *ordonada sobre les lanas Q.*

thalunya e poch profitosa a açò perquè aquell dret fo ordonat, per ço, com segons lo nombre dels fochs qui són en lo dit principat comptant una quartera per foch cascun any a rahó de X sous per quartera qui y foren posats degué pajar lo dit dret a L^M liures e dins III anys pus prop passats no n'aja exit a profit del dit General sinó entorn XXII^M lliures e, noresmenys, que la dita imposició o ordinació qui és a manera de gabella és contra ordinació de les constitucions de Cathalunya; e en les ordinacions de la dita sal se haje fetes e s façen evidentment fraus sob[r]e les quals fraus nos poria bonament provehir en tal manera que cessassen estant la ordinació de la dita sal en la forma o estament que vuy és, per ço, ateses les dites rahons e altres moltes qui dir se porien, les dites IX persones a açò assignades per lo poder a elles donat concordants, ordonen que la dita imposició o dret de la dita sal e les ordinacions sobre aquella [91r^a] fetes e los arrendaments daquèn fets cessen de tot en tot d'aquí avant e sien casses e nulles; e que tothom de qualque condició sia pusque metre, vendre e trer dint[r]e e defora Cathalunya sal, axí con fehien ans de les dites imposició e ordinacions fetes en la dita Cort de Barchinona e encara en la Cort de Tortosa.

(2.1) Emperò, per ço com de la dita sal roman encara de la dita quantitat alguna a trer d'açò que exir ne havia al dit General per lo do fet en les dites Corts, e per comportar e pagar lo càrrech del do qui ara novellament s'és fet en la present Cort al senyor rey, al qual do en certa quantitat són estades assignades e obligades les generalitats e lo dret de la sal, ordonen les dites persones per lo dit poder a ells donat que lo braç de la Esgleya, per XXVI^MLXXIII quarteres de sal que pot despendre en I any pach, a raó de III sous per quartera per cascun any entre dues pagues, ço és, primer dia de janer la meytat e primer dia d'agost l'altra meytat III^MDCCCCXI lliures, II sous; e lo braç dels richs hòmens e cavallers per XXXVI^MDLXXI quartera de sal que pot despendre pach, cascun any en les dites pagues V^MCCCCLXXXV liures, XIII sous.

(2.2) Ítem, lo braç de les ciutats e viles reials per XXXIII^M[91r^b]CXLVII quarteres de sal que poch²² despendre cascun any pach, a la dita rahó en les dites pagues IIII^MDCCCCLXXII lliures, I sou. E aquells lochs del comtat d'Osona qui paguen per ells mateix per IIII^M quarteres de sal que poden despendre cascun any paguen, a la dita rahó e en les dites pagues o térmens, DC lliures, les quals quantitats sien cullides e levades per aquella persona o persones qui per la dita Cort hi seran assignades.

(3) E, con los dits III sous per quartera de sal sien ordonats de pagar per relevació de la dita imposició de la dita sal, qui era gran càrrech, sie rahonable que qui més sal despenia o menys deje pagar més dels dits tres sous o menys, per ço,

22. pot *Q*.

ordonen les dites persones que açò sie carregat a consciència dels senyors dels lochs quant als braços de la Esgleya e dels rics hòmens e cavallers. E, quant al braç de les ciutats e viles reyal, a consciència dels consellers, pahers, còsols e jurats e procuradors o altres regidors de aquells, ordonen encara que les quantitats dessús dites se hagen de compartir per los fochs de cascun braç per en Pere Vicenç segons lo nombre dels fochs que ell té; e que los juheus e moros qui compreses no sien en lo dit nombre que [91v^a] té lo dit en Pere Vicenç qui són poblats en Cathalunya, paguen e ajuden en la present ajuda ab aquell braç de qui seran los lochs hon poblats seran.

(4) Ítem, que la dita ordinació de la dita sal e les dites generalitats duren tan solament tro que sia pagat ço que devia exir de la sal e tro que la quantitat qui per rahó del dit do de novell hi és assignada e los preus dels çensals morts e violaris qui són estats venuts sobre les generalitats e, encara, aquells qui vendran per haver la dita quantitat qui del dit do novell és assignada sobre les dites generalitats e sal e les pensions e interéssers d'aquells e les messions fetes e fahedores sien entegrament pagats e pagades e reemuts.

(5) Ítem, que tots los capítols fets e ordonats en la dita Cort de Barchinona sobre les provisions fetes axí en pagar les dites generalitats com per cessar los fraus de aquelles e les penes en los dits capítols posades romanguen, sien e stiguen en la pre[91v^b]sent ordinació en lur plena força e valor, axí com eren en la ordinació feta en la dita Cort de Barchinona de les dites generalitats, ajustant e declarant que tots los senyors ecclesiàstichs dels lochs on se levaran [havents jurisdicció hajan a fer sagrament que no sofferran ne consintran, ans aytant com poran esquivaran, que frau ne]²³ alcuna matxinació no's faça en pagar lo dret de les dites generalitats;²⁴ e los rics hòmens e cavallers e altres persones del braç laycal hajan a fer sagrament e homenatge.

(6) E publicats los [capítols] e ordinacions demunt dites devant la dita Cort, monsenyer Ramon de Juyà, cavaller dient-se procurador del dit senyor compte d'Empúries, qui era absent, protesta en nom del dit senyor comte que no entenia a consentir en la ordinació feta de la dita sal, sinó aytant com lo dit senyor comte hagués consentit en lo poder donat a les dites nou persones sobre la dita sal; e semblant protestació feren monsenyer en Berenguer d'Anglola e en Camporrells en nom lur propi e en nom segons que digueren del senyor comte d'Urgell, qui de la dita Cort era absent. E açò demanaran que fos més e posat en la fi dels dits capítols o ordinacions de la dita sal.

23. *adiec. Q.*

24. generalitats e sal *Q.*

(7) [92r^a] Ítem, dimecres a XVIII del dit mes de octubre del any dessus dit, lo senyor rey, vists e regoneguts los capítols, moderacions, correccions e ordinations fetes sobre les dites generalitats, sal reputants aquells ésser rahonables, útils e justs, loa, approva e ferma los dits capítols, moderacions, correccions e ordinations en la casa dels dits preycadors, presents molts de la dita Cort de cascú braç e presents encara testimonis missèr Francesch Roma, vicecanceller, monsenyer en Jacme Dezfar, cavallers; en Berenguer de Reelat, en Pere Çacosta, consellers del dit senyor rey; e present encara mi en Jacme Conesa, prothonotari del dit senyor; e lo dit senyor comte d'Urgell, qui a açò era present en nom seu e dels aserents a ell, protesta que a les dites coses no consentrà, presents los testimonis demunt dits e mi dit Jacme Conesa prothonotari.

(8) Ítem, dimarts a XXI de novembre de l'any demunt dit, convocada e ajustada la dita Cort en la casa demunt dita del dit Consell de Cent Jurats de la dita ciutat, lo dit senyor rey, aquí present de [92r^b] consentiment e volentat de la dita Cort, féu les ordinations e provisions dejús scrites sobre les fraus de les dites generalitats, les quals provisions e ordinations féu publicar e legir en la dita Cort per mi en Jacme Conesa, prothonotari del dit senyor, e són les dites provisions e ordinations de la tenor següent:

(9) Per esquivar que fraus no's facen en pagar les generalitats, proveix lo senyor rey de consentiment de la Cort segons que's segueix:

(9.1) Primerament, que en tot loch, vila o castell on lo senyor rey haje juridicció o al menys mer imperi sia que sia de Esgleya, baró, cavaller o altre, que en aquest loch se puga posar per cullir les generalitats tota persona que sia viares an Pere Viçenç o a altre diputat a cullir les dites generalitats.

(9.2) Ítem, que negun official ne conseller del senyor rey ne regidor de loch reyal ni d'altres lochs, prelat, baró, cavaller o altra persona qui haja baronies, viles, castells o lochs, ne officials lurs ne altres persones, per ells no puguen comprar, ni fer comprar en alguna manera o rahó les generalitats [92v^a] dels dits lochs reys ne de les dites baronies, castells o lochs lurs, ni haver part e, si ho fan, que la dita compra no haja alguna valor e, noresmeyns, que en aquell cas sia donada sentència de vet per lo ordinari lur de la Esgleya, de la qual sentència no pusquen ésser absolts sinó per lo dit ordinari e, encara, entrò que hajan pagat en la dobla tot dan que'l dit General haja sostengut per aquella rahó e totes messions e despeses fetes.

(9.3) Ítem, que a requesta simpla del dit en Pere Viçens o d'altra persona a allò deputada tota persona dels dessus dits qui frau farà²⁵ ne sofferrà ne lo dret de les

25. Amb n. marg. de Llombard indicant torb.

dites generalitats pendrà o pendre farà, haja ésser denunciada per vedada públicament en los dicmenges per les esgleyas principals tant e tan longament tro sia feta la dita satisfacció en la manera demunt contenguda *consisto*²⁶ *summarie de fraude vel occupacione*.

(9.4) Ítem, que totes aquelles persones qui seran deputades per cullir [92v^b] les dites generalitats en les ciutats, viles, lochs o castells dels dits braços hajan a respondre entregament del dret de les dites generalitats al dit en Pere Viçenç o a aquella persona qui per lo General a allò serà deputada e no a altre; e, si lo contrari fahien, que contra ells sia donada sentència de vet de la qual no pusque ésser [absolts]²⁷ sinó en la manera demunt contenguda.

(9.5) Ítem, que tota persona de qualque estament o condició sia havent baronies, ciutats, viles, lochs o castells no do algun empatxament ne embarch palesament o secreta en cullir ne en vendre o comprar les dites generalitats; e, si lo contrari fahia per qualque manera, que contra ell sia donada sentència de vet de la qual no puscha ésser absolt sinó en la manera demunt contenguda.

(9.6) Ítem, que tota persona de qualque estament o condició sia [93r^a] havent baronies, ciutats, viles, lochs o castells e havent jurisdicció en aquelles [1] o[s] oficials lurs requests per los cullidors o compradors de les dites generalitats hajan fer execucions aquells que necessari es fan per haver lo dret de les dites generalitats; e si lo contrari fahien, que contra ells sia donada sentència de vet *pro ut supra*.

(9.7) Ítem, que en los lochs de la Esgleya e dels barons e cavallers no puxa haver guardes de les generalitats sinó de lochs de lur braç on hajan jurisdicció alta, e entenen que en los lochs dels barons puxen ésser posats per guardes persones dels lochs d'Esgleya e contra e que y puxen ésser posats e remoguts per en Pere Viçenç o per altre a açò deputat.

(10) E publicades les dites provisions devant la dita Cort aquelles plagueren a la dita Cort e a aquells qui en la dita Cort eren presents, les quals loaren e approvaren e lur consentiment a aquells donaren.

(11) Aprés dimars demunt dit a [93r^b] XXI de noembre de l'any dessús dit, convocada e ajustada la dita Cort en la dita casa, present lo senyor rey, lo dit senyor féu la declaració devall escrita, la qual féu legir e publicar devant la dita Cort per mi, dit en Jacme Conesa, prothonotari en la forma següent:

(11.1) Con qüestió fos entre los braços de la Cort sobre lo levament de la exacció de la sal e sobre una ordinació que IX persones assignades a açò per los dits braços havien feta finalment, los dits braços, volents que amigablement la dita qüestió

26. *constito Q.*

27. *adiec. Q.*

fos determenada, meteren la dita qüestió soltament en poder del dit senyor rey e a conexença sua.

(11.2) Perquè lo dit senyor, oydes les rahons de les parts e haüt plener acort sobre açò, declara e pronuncia per lo poder sobre açò a ell donat, que del primer dia de deembre primer esdevenidor a davant alguna exacció no sia levada sobre la sal en Cathalunya, ans çes tota exació sobre aquella posada e ordonada e passat lo dit primer dia de deembre la dita sal sia en aquell estament que era ans de la Cort de Tortosa pus prop passada.

(11.3) [93v^a] Ítem, declara lo dit senyor rey que per rahó de la exacció ques posada sobre la sal, la qual serà levada segons que damunt és dit lo primer dia de deembre, en loch de la dita exacció sien pag[a]ts per les persones dels dits braços que han acostumat de pagar fogatge III sous per foch cascun any. E açò dur per dos anys primers esdevenidors, començadors del primer die de deembre primer vinent a avant e no pus; e d'aquests III sous per foch, abans de totes coses, sia pagada la resta que romanía a pagar de la dita sal, la qual resta és estada donada per la dita Cort al dit senyor rey; e lo sobrepús que exirà dels dits III sous sia compresa en lo do de les LXXV^m liures, les quals d'altra part la Cort ha donades al senyor rey.

(11.4) Ítem, que se reté lo senyor rey que si sobre algunes coses apparien escurres o duptoses o que haguessen mester interpretació o declaració, aquelles puga declarar e interpretar tota vegada que li plaurà.

(12) E subsegüentment, dimecres a [93v^b] [XV]²⁸ dies de deembre de l'any demunt dit, convocada e ajustada la dita Cort en la casa demunt dita, present lo dit senyor rey, foren concordats e publicats en la dita Cort de volentat del dit senyor e en presència sua los capítols següents:

(13) Parria que lo senyor rey dege continuar la Cort present ques té en Barchinona a XV dies primers vinents; axí emperò, que durant la dita continuació la senyora reyna, no contrestant la absència del braç dels rics hòmens e cavallers, puxa provehir los greuges dels braços de la Esgleya e de les çiutats e viles reyls e les condicions que los prop dits braços han posades en lur do desempatxar sens perjudici del dit braç dels rics hòmens e cavallers e dels singulars [d'aquells; e encara puxa finir lo do e lo poder donador an Pere Vicenç segons la forma dels capítols que hir foren legits en la Cort, la tenor dels quals se segueix].²⁹

28. *ibíd.*

29. *adiec. Q, el ms. omet abans les disposicions 23-31 ap.*

[CORT DEL 1373]

Cort 1373

Regis Petri 3 Barchinone

[94r^a] Molt alt e excellent senyor. La Cort de Cathalunya, per vós de present en la ciutat de Barchinona convocada, attenents la proposició per vós, senyor, feta en començament d'aquella en la qual pregàs la dita Cort que graciosament vos volgués ajudar en lo socorriment e gran esforç que vós, senyor, ente[94r^b]nets a fer en lo regne e illa de [Sardenya],¹ fa, sens emperò perjudici dels III braços de la dita Cort e de cascun d'aquells e dels singulars de aquells e de lurs hòmens, ciutats, viles e lochs reyls, e de privilegis, franqueses, immunitats e libertats lurs, graciosament e no per deute que y sien tenguts e de francha e mera libertat a vós, senyor, sots los capítols, condicions, forma e manera davall scrites, la resposta següent:

(1) Phrimerament, senyor, com la dita Cort entena que vós havets mester dos anys e mig d'espai, del mes de ffebrer prop passat a avant comptadors, a procurar e haver de les altres terres e regnes vostres e de vostre patrimoni e a percasar e endressar axí companya com altres coses a l'acabament del passatge e del fet de la illa de Cerdenya necessàries, e en los quals II anys e mig veén que vós havets a fer diverses messions en sosteniment de la dita illa e pagues a alguns a qui és degut per lo fet de Cerdenya de temps passat, per ço, la present Cort, senyor, vos prestarà [94v^a] a bon retre LXX mília liures barchinonines en aytal manera e condició que d'aquelles sien pagades per lo regent la Deputació dels emoluments de les generalitats e convertides en sosteniment de Cerdenya ab cosell dels oydors de sos comptes, axí que tresorer ni altre per vós, senyor, no y haja res a fer; LX mília lliures, ço és, XXX mília liures en lo primer any del dit

1. *En lloc de Cerdanya, adiec. G.*

sosteniment pagadores per tres terçes d'aquell any, e en aquestes XXX^M liures sien compreses e encloses X^M florins, los quals a prechs vostres, senyor, la dita Cort l'altre dia vos consentí de la primera paga del dit sosteniment [e qui per lo dit regent la Diputació són estats tramesos en la dita illa per sosteniment]² de aquella axí de viandes com de sou degut del primer dia de ffabrer prop passat a avant; e encara hi sien compreses mil florins, los quals són estats pagats a la companya de la galea d'en Pere Bernat e, encara, hi sien compreses IIII mília liures, les quals a prechs vostres, senyor, la dita Cort vos ha atorgades e consentides per soccòrrer prestament a l'Alguer e a altres coses contengudes en la letra sobre açò feta per la dita Cort en Bernat Bussot, regent la Deputació, segons que en aquella se conté e les quals lo dit regent ha assegurades de pagar; e en lo segon anyn XX^M lliures pagadores per semblant terces d'aquell any, de les quals XX^M [94v^b] sien de present manlevades per lo regent la Deputació de la primera paga d'aquelles a dan o interès del General M liures, les quals sien pagades e distribuïdes a disposició de vós, senyor, ab albarans de vostre scrivà de ració entre los governadors de Càller e de l'Alguer per ço qui'ls sie degut d'estimes de cavalls a Rigo de la Rocha e en Jordà de Toló e alguns altres a qui és degut per lo fet de Cerdenya, e X mília liures en lo dit mig any pagadores per dues pagues d'aquell mig any. Axí emperò, que si abans dels dits II ayns e mig lo passatge de [Sardenya]³ se fehia e la necessitat del dit préstech, atorgat per lo dit sosteniment de Cerdenya, cessava per qualsevol rahó, que'l dit préstech cessàs per aquell temps que cessaria la rahó del dit sosteniment e, encara, per aquell temps que'l dit passatge seria anticipat ans dels dits dos anys e mig; açò declarat que ço que sobrarà del dit sosteniment fos ajustat a l'esforç major, en cas que's fes, en aquelles pagues e térmens en les quals se deu pagar lo dit sosteniment e no abans. *Plau al senyor rey.*

(2) [95r^a] Ítem, que de les X^M liures qui resten a compliment de les dites LXX mília liures sien deduïdes MDCCL lliures, les quals a prechs vostres, senyor, són stades ja pagades al dit sosteniment de volentat e ab letra de la dita Cort per en Bernat Buçot, regent la dita Deputació, a la galea d'en Pere Bernat e a la xurma d'aquella, la qual novellament és venguda de Cerdenya e ha açí desarmat; e les romanents VIII^MCCL liures sien pagades dels emoluments de les generalitats e distribuïdes per lo dit regent ab consell dels oydors de sos comptes, ço és, V^M liures en lo primer any e III^MCCL lliures en lo dit segon any a alguns richs hòmens e cavallers e homes de paratge e ciutadans e homes de vila e mercaders e patrons del principat de Cathalunya a qui són degudes al-

2. *adiec. CGK.*

3. *En lloc de Cerdanya, adiec. G.*

gunes quantitats, axí per sou com per estimes, com per robes, vittualles e mercaderies preses en la dita ylla, com per nòlits deguts per los navilis, com per lo calament de la galea de monsènyer Guillem Çanoguera, e açò del començament del viatge que'l comte de Quirra derrerament ha fet en la dita ylla tro al dit primer dia de ffabrer prop passat. Entès, emperò, e declarat, que negun caval[95r^b]ler ne soldat ne mercader ne patró, qui tro en lo primer dia del dit mes de ffebrer prop passat no sia vengut de la dita illa, no sia entès en la dessús dita paga salvant monsènyer n'Uguet de Santapau, lo qual sia entès e comprès en la dita paga tro, emperò, en quantitat de VI^M sous que diu que li són deguts per sou de servey per ell fet en la dita ylla ans del dit viatge; e que la paga e distribució de les dites VIII^MCCL lliures sia feta a les persones dessús dites a sou e [a lliura]⁴ segons que serà trobat que del dit temps tro al primer dia del dit mes de ffabrer prop passat los sia degut, comprès en açò lo dit monsènyer Huguet solament; fet, emperò, primerament agualament dels dits richs hòmens e cavallers e hòmens de paratge e ciutadans e hòmens de vila e mercaders e patrons demunt dits d'açò que la present Cort en aquests dies passats los féu pagar, als quals fo pagat més a uns que a altres; lo qual egualament fet sia pagat e distribuït entre los dessús dits prorata aytant com restarà de les dites VIII^MCCL lliures. *Plau al senyor rey.*

(3) [95v^a] Ítem, senyor, la dita Cort entén que al passatge e fet principal de Cerdenya ha mester almenys VII comptes de moneda barchinonins, dels quals VII comptes fa a vós, senyor, la dita Cort aytal resposta ab les condicions e capítols següents, ço és, que si vós, senyor, haurets dins los dits dos anys e mig de les altres terres e regnes vostres e de vostre patrimoni doentes XX^M liures clares e prestes per metre on lo dit fet de Cerdenya e havets, senyor, tal cap e companya que a la Cort de Cathalunya sia vist ésser bastants a l'acabament del dit passatge e fet de Cerdenya, la qual Cort vós, senyor, hajats convocada dins los dits dos anys e mig en guisa que les dites coses en aquella Cort sien ésser vistes fermes e segures per ço que més avant d'açò qui perdut s'és no's perda en lo dit fet de Cerdenya, en aquest cas, totes les dites coses havent loch la present Cort vos respon que lavors vos prestarà CXXX^M liures a compliment dels dits VII comptes, fahent la dita Cort administrar les dites CXXX^M liures segons e en la manera que li parà, vós senyor, prometent e assegurant de [95v^b] tornar a bon retre lo dit préstech ensemps ab lo préstech en lo precedent capítol contengut per la forma següent, ço és, fahent-ne assignació sobre los béns del jutge axí mobles com seents, aquelles o partida d'aquells conquests; e que la dita seguretat e assignació e totes coses d'açò dependents e emergents sia dictat a coneguda de II juristes per la Cort

4. *En lloc de alberà, adiec. CGK.*

elegidors a profit e fermetat del General de Cathalunya e dels singulars d'aquell.
Plau al senyor rey.

(4) Ítem, senyor, la present Cort fa la dita resposta ab aytal manera e condició que, si dins III anys e II mesos comptadors del primer dia del mes de ffa-brer prop passat e a avant, dins los quals encorreran lo sosteniment e lo gran esforç fahedor per Cerdanya, s'esdevenia cas que l'usatge «*princeps namque*» o la interpretació o declaració sobre aquell feta hagués loch, que, en aquell cas, per lo regent la Deputació del dit General de Cathalunya, de consell del bisbe de Barchinona o de son vicari o de l'abbat de Sent Cugat de Vallès e del compte d'Empúries e d'en Ponç Dezcastlar, donzell, e de dues persones [96r^a] per los concellers de Barchinona e eligidores o de la major partida d'aquells qui en lo dit cas seran presents en Barchinona, los quals hajan a appellar los altres qui no seran en la dita çitutat, però que no ls hajan a esperar, los quals la present Cort a açò elegeix sots⁵ algun salari que no hajan, sia pagat e best[r]et del préstech de les CXXX^M lliures dessús dites aytant com sia necessari al dit usatge o a la interpretació o declaració d'aquell e per aytantes vegades com loch haja dins lo dit temps ment[r]e basten les dites CXXX^M liures, dins los quals III anys e II mesos vós, senyor, no puscats en altra forma ne manera convocar ne fer convocar ne praticar los dits usatge ne interpretació d'aquell ne y puscats, senyor, usar ne fer usar per gran necessitat que fos ne seguir se'n pogués a vós, senyor, ne a la terra ne encara, senyor, a puscats usar ne demanar ne fer demanar les penes contingudes en los dits usatge e interpretació d'aquell ne qui demanar ne haver se poguessen per rahó o ocasió dels dits usatge e interpretació. E, si lo contrari era fet per vós, senyor, o per la senyora reyna o per lo senyor duch o altres qualssevol oficials vostres o lurs, que en aquell cas, per rahó de la dita convocació o usament dels dits usatge o interpretació, negun del principat de Ca[96r^b]thalunya no fos tengut de anar ne exir de la çitutat, vila o loch on domicili o habitació tendrà, ne encara [fora]⁶ sa pròpia habitació o domicili ne'n fos encorregut ne'n pogués encórrer en neguna pena continguda en los dits usatge o interpretació d'aquell, ne encara en altra pena o en altra cosa qualsevol que fos en què pogués encórrer per la dita rahó, ne les dites penes o coses pusquen ésser demanades ne exegides per vós, senyor, ne los dits senyora reyna o senyor duch ne oficials vostres o lurs o altres persones qualssevol que fossen. E, si per alcun dupte o cas se podia dir ne allegar que lo encorrimment de les dites penes o coses hagués loch o pogués haver loch, que vós, senyor, ara per lavors les remetets aytantes vegades com se poguessen cometre e imposats-ne a vós, senyor, e als vostres succehidors

5. sens CG.

6. En lloc de farà, adiec. CG.

e als dits oficials vostres calament perdurable. E que lo dit regent la Deputació en los dits cas o coses de l'usatge o interpretació e no en altre, de consell de les dites persones, puscha vendre censals e violaris sobre les dites generalitats per aquells preu o preus que li parrà e encara fer manleutes e altres coses per haver moneda a provisió e necessitat dels dits usatge e interpretació entrò a la [96v^a] dita quantitat de CXXX^M lliures, si totes hi eren mester, fins⁷ per aquella quantitat qui necessària hi fos. És entès, emperò, que, despeses les dites CXXX^M lliures [o tal partida d'aquelles que'l restant no bastàs a XX^M lliures]⁸ per qualsevol rahó, lo dret de convocar l'usatge romanga salve al senyor rey, axí que la resta qui romandria, en cas que'l senyor rey usàs de l'usatge, romangués al General de Cathalunya. *Plau al senyor rey.*

(5) La dita resposta, emperò, senyor, vos fa la dita Cort en cas que vós jurets ací que entrò que altra Cort General als cathalans hajats tornada convocar per concloure segons e en la manera que dit és ço qui en la present resposta se conté, no aemprarets ne aemprar farets la dita Cort ne algun dels dits braços d'aquella ne singulars d'aquells braços de diners per lo dit fet de Cerdunya ni d'alguna cosa dels dits fet o fets de Cerdunya devallant ne, encara, la dita Cort ne braces de aquella, com li haurets convocada dins los dits II anys e mig, segons que dit és, d'als no emprarets ne emprar farets sinó tan solament de la execució d'aço qui en la present resposta és contengut en la forma, [96v^b] manera e condicions sobredites. *Plau al senyor rey.*

(6) Ítem, fan la dita resposta del dit préstech sots e ab los capítols següents e ab les condicions e altres coses en aquelles contengudes, ço és, que per les demunt dites coses no sia fet en neguna manera als braços de la dita Cort o a algun o alguns d'ells ne a lurs sotsmeses ne, encara, a çitats, viles e lochs reysals ne a singulars persones dels dits tres braços, ne privilegis, franqueses e libertats lurs algun perjudici, lesió o derogació ne puxe ésser tret a conseqüència ne a exempli, ans sien e romanguen en totes coses los dits privilegis, libertats e franqueses en lur plena força e valor. *Plau al senyor rey.*

(7) Ítem, com los dits tres braços e los singulars d'aquells e lurs hòmens, per los grans dons e profertas qui a vós, senyor, són estades fetes en temps passats, sien molt oppremuts e encarregats, per ço, vós senyor, e la senyora reyna [97r^a] e lo senyor duch hajats a remetre e remetets de present e sien haüdes per remeses als dits braços e a cascun d'ells e a çitats, viles e lochs [d'aquells]⁹ e

7. sinó GK.

8. *adiec.* CGK.

9. *En lloc de reysals, adiec.* CGK.

a singulars persones dels dits braços e de cascun d'ells e a lurs hòmens, totes e sengles penes devallants de hosts fallides e de pau e de treva e de sometent o de bans o de terçes o de quarts o de quints o de obligacions o de compromeses o de contractes o de plets o de clams o reeclams o de fermes de dret o per sosteniment de bandejats o de manleutes que a vós o a la senyora reyna o al senyor duch o a officials vostres o lurs se pertanguessen per qualque manera per les rahons demunt dites tro al present dia, que és XII^{en} dia de maig,¹⁰ la qual remissió haja loch sia que sentència o sentències hi sien dades o no; e encara, llà on fos procehit de fer la execució [per via de penyores o en altra manera e là encara on per raó d'aquells plets]¹¹ per clams e reeclams, fermes de dret, contractes o altres fets demunt nomenats penjàs qüestió, axí que d'aquí avant demanar ne haver no's puxan. E, si vós, senyor, o la senyora reyna o lo senyor duch havets fetes assignacions, donacions o cessions algunes de les dites penes o partida de aquelles a qualssevol persones per qualsevol manera o rahó, aquelles vós, senyor, revocats e per revocades [97r^b] e nulles havets de present, declarat e entès en lo present capítol e en tots los següents, que quals que gràcies e remissions per vós, senyor, sien fetes axí de terçes, quarts, quints com de qualssevol altres penes peccuniàries o qualssevol altres per virtut dels presents capítols, en cas que fos loch a recobrament del dit préstech, puxa ésser feta retenció per vós, senyor, del dit préstech per aytant com munten e sien les dites gràcies per vós, senyor, fetes, comptant a cascun braç en la quantitat que lin tanyerà les gràcies qui a aquelles de son braç serien fetes [tro]¹² a concurrent quantitat. *Plau al senyor rey.*

(8) Ítem, que totes manleutes fetes en corts reyal e del senyor duch per fets criminals e civils per qualssevol persones e per qualssevol rahons entrò al die de huy e fahedores d'aquí a avant dins dos anys contínuament següents, que passat I any après que són estades o seran fetes sien haüdes per nulles, que los manlevadors, passat lo dit any, sien haüts per [97v^a] absolts e deliures de les dites manleutes e de les penes en aquelles contengudes; e semblantment sia entès d'aquells a qui són tro al die de huy o seran dins los dits dos anys contínuament següents algun o alguns comanats, axí com a carcellers. E, encara en açò sien enteses si los crimi-noses se posen penes peccuniàries o altres de presentar-se o tornar en poder de la cort a çert dia o hora o com requests ne seran; e axí mateix si los criminós pena peccuniària se havia posada o no ab sagrament e homenatge o cascun separadament. *Plau al senyor rey.*

10. març G.

11. adiec. CGK.

12. En lloc de no, adiec. GK.

(9) Ítem, que vós, senyor, o la senyora reyna o lo senyor duch o altre per nom o auctoritat vostre o lur no puxar fer o atorgar allongaments, sobrehiments, guiatges, manaments, empires, empatxaments, ne algunes altres provisions per neguna rahó o manera, vullés per regalia o regalies o restauració de [casal o casals]¹³ o barrajament de companyes o per qualsevol altra manera o rahó a negunes persones en e sobre censals morts e violaris venuts e venedors, ne a universitats o persones en aquells obligades o obligadores de qualsevol estament o con[97v^b]dicion sien; e, si lo contrari era fet o s'feya, que no valgués ans fos nul·le; e, si ja són atorgats o atorgades, sien haüts per revocats e per revocades axí que no hagen valor; e aquells no contrastants se puxen e s'dejen fer les execucions segons les obligacions e en altra manera; e que los officials reysals qui ara són e encara aquells qui per temps seran hagen e sien tenguts de servir lo present capítol e les coses en aquells contengudes. *Plau al senyor rey.*

(10) Ítem, que vós, senyor, o la senyora reyna o lo senyor duch ne officials vostres o lurs dins lo dit temps, ço és, tro que altra Cort haurets ajustada per metre en execució lo dit préstech ne, encara, après durant la distribució del dit préstech no puxats ne puxen forçar per rahó de host ne per qualsevol altra manera o rahó ensemps o departidament les hosts de ciutats, viles e lochs reysals de Cathalunya ne, encara, de prelats e persones ecclesiàstiques, barons e cavallers e hòmens de paratge o alguna d'aquelles, ne hòmens de ciutats, burgueses e hòmens de viles, en les quals, emperò, vós, senyor, hajats dret de host [98r^a] e de cavalcada, de exir fora lurs lochs, si donchs no era per execució de justícia que s'hagués a fer per procés de pau e de treva o per procés de sometent; e, en cascun de aquests cases, cascun veguer puscha traura e manar [sa host dins]¹⁴ sa vegueria; e, si fora la vegueria per los dits cases auran exir, que açò primerament haja a arbitrar, si serà necessari, lo senyor rey o lo senyor duch, la qual arbitració se haja a fer per los dits senyors stants ells en Cathalunya o la I d'ells e, ells amdosos absents de Cathalunya, ho hagen e ho puxen arbitrar los portantveus de governador general en Cathalunya. *Plau al senyor rey.*

(11) Ítem, que vós, senyor, remetets de present a tots los notaris de ciutats, viles e lochs reysals e a tots los altres totes penes peccuniàries e criminals e qualssevol altres en les quals sien encorreguts o tenguts per qualque manera, en temps passat e encara entrò que la present Cort sia licenciada, si no havien servat en los contractes o altres cartes per ells ree[98r^b]buts e reebudes lo capítol o constitució per vós, senyor, feta en la primera Cort de Perpenyà sobre los contractes e altres

13. *En lloc de censal o censals, adiec. CG.*

14. *adiec. CGK.*

cartes en lurs capsbreus largament ordonadores. **Plau al senyor rey la constitució romanent en sa força.**

(12) Ítem, que vós, senyor, ne la senyora reyna ne lo senyor duch ne officials vostres o lurs no puxats res demanar, exhigir ne haver per neguna manera ne per neguna rahó del *residuum* dels testaments, ne lexes pias ara ne per avant dins Cathalunya, ne per aquesta rahó puxats trametre o fer trametre comissari algun o altra qualsevol persona, per bé que l'archabisbe de Terragona o los bisbes qui són dins Cathalunya o altres per nom e auctoritat lur hajen atorgat o atorgaran a vós, senyor, o a la senyora reyna o al senyor duch lo dit *residuum* o lexes pies o certa part d'aquell, axí que per via directa o indirecta res no puxats demanar¹⁵ ara o per avant. **Plau al senyor rey.**

(13) [98v^a] Ítem, que vós, senyor, hajats a fer als dits III braços e al General de Cathalunya aytantes cartes a conservació de lurs privilegis, uses, custumes, franqueses e libertats com lo dit rey n'Amfós féu en la dita Cort de Muntçó, e lo rey en Jacme, avi vostre, senyor, en la Cort primera de Barchinona sobre lo fet de la cisa, confirmant aquells sens, emperò, novella concessió e perjudici vostre, senyor. **Plau al senyor rey.**

(14) Ítem, que vós, senyor, e la senyora reyna e lo senyor duch atorguets e atorguen als dits III braços e a cascun d'ells e a ciutats, viles e lochs de Cathalunya en què vós, senyor, hajats jurisdicció, que dins I any comptador après del temps atorgat en les Corts passades, que per vós, senyor, ne per la senyora reyna ne per lo senyor duch ne per negun official vostre o lur no puxen ésser trameses ne posats comissari o comissaris ne consellador ne instigador, jutjador ne adjunt ne scrivà ne altre de la tesoraria ne altre de qualque condició, sia ne per qualsevol nom sia appellat per qualssevol crims, excesses o delictes o penes en algunes de les ciutats, viles e lochs reys [98v^b] de Cathalunya, ne hòmens lurs ne encara de prelats o persones eclesiàstiques, barons, cavallers e hòmens de paratge e lochs lurs e de cascun d'ells en los quals vós, senyor, hajats jurisdicció, ans de tots crims, excesses, delictes e penes comeses e cometadores a vós, senyor, pertenyents dins qualsevol vegueria o batlia de les dites ciutats, viles e lochs reys e altres demunt dits en què vós, senyor, hajats jurisdicció, coneguen los veguers, batles e altres ordinaris officials dels lochs on los dits crims, excesses e delictes o penes són comeses o d'aquí avant se cometran; emperò, que en açò no sien enteses lo procurador general de Cathalunya ne governador de Rosselló e de Cerdanya ne batle general de Cathalunya, ans aquells personalment e no per substituït ordinàriament e ab consell de lur as-

15. demanar ne haver CGK.

sensor puxen enquerir e punir los crims comeses e cometedors dins los lochs on vós, senyor, hajats jurisdicció; e que sien haüdes per revocades e nulles totes commissions que sien fetes a qualssevol commissaris, conselladors, instigadors, adjuncs, scrivans e altres qui huy sien en los lochs reysals e altres dessus dits o en algun d'aquells, e totes commissions e poders que hajen de vós, senyor, per la dita rahó; e que vós, senyor, [99r^a] e lo senyor duch manets ab letres vostres a aquells que d'aquí avant no usen de les dites comissions e poders a ells donats, ans tots processos, inquisicions e altres enantaments per ells fets contra qualssevol persones per les dites rahons liuren als dits oficials ordinaris dels lochs on les dites inquisicions, processos e altres enantaments sien estats fets. E, si per ventura contra les coses dessus dites en aquest capítol contengudes era fet, que aquelles contra los quals seran donats comissaris no sien tenguts a aquells comissaris de obeir, ans los ordinaris dels lochs hajen als dits comissaris contristar que no usen de les dites commissions. E que lo present capítol sia entès sens perjudici, lesió e tota altra derogació de qualsevol dret e jurisdicció de qualsevol dels dits bracs e de singulars d'aquells, si donchs los dits comissaris no eren trameses en una ciutat, vila e loch a requesta de la universitat d'aquella mateixa ciutat, vila e loch; e de tot açò sien exceptats crims de lesa majestat e de falsa moneda e de sodomia. *Plau al senyor rey.*

(15) Ítem, que si per ventura dels diners del dit préstech se fehia alguna [99r^a] armada de mar e ab aquella se prenia res de bé de enamichs o se fehia algun guany o emolument en qualque manera, que allò tot haja a venir en mà e poder de les persones qui administraran lo dit préstech, convertidor, emperò, per ells en reparació, restauració e deffensió de Cerdenya; e que lo capità de la dita armada haja a jurar de complir e servir les coses contengudes en aquest capítol. *Plau al senyor rey.*

(16) Ítem, que vós, senyor, e la senyora reyna e lo senyor duch o altre, per nom e auctoritat vostra o lur, de la moneda del dit préstech res no puxats pendre ne tocar [ne fer-hi tocar]¹⁶ per neguna rahó, manera o necessitat, ne fer despendre sinó axí com la Cort de Cathalunya ha ordonat e ordonarà com la distribució del dit préstech metrà en execució; e que no façats ne fer puscats ne façats fer per manament o per alguna altra manera de força, que res del dit préstech sia despès o convertit sinó en recuperació e restauració de Cerdenya sinó axí e per aquelles persones que la dita Cort ha ordonat e ordonarà com lo dit préstech metrà en execució. *Plau al senyor rey.*

16. *adiec. CGK.*

(17) [99v^a] Ítem, que los diners del dit préstech venguen e sien posats en aquella taula o taules de cambi de la ciutat de Barchinona o d'altres lochs elegidores e elegidors per aquelles persones qui a administrar e distribuir lo dit préstech seran per la dita Cort ordonades; e que en aquelles sien fetes les pagues als soldats e altres persones e en aquella manera e forma que a les dites persones mils serà vist expedient e profitós. *Plau al senyor rey.*

(21)¹⁷ Ítem, que vós, senyor, ne la senyora reyna ne lo senyor duch o altre per nom o auctoritat vostra o lur, tro que l'altre Cort haurets convocada per metre en execució lo dit préstech e les altres coses dessus dites en la dita resposta o encara durant la distribució del dit préstech en Corts o fora Corts, per algun dret ne per alguna rahó o cas qui esdevenir o pensar se puxa per qualsevol rahó o manera o per rahó o ocasió del fet de Cerdenya ne per qualsevol altre fet, no puxats ne puxen res dema[99v^b]nar ne haver dels dits braços o d'algun d'ells ne de ciutats, viles o lochs d'aquells o d'algun d'ells ne dels singulars dells dits braços o lurs hòmens per via de préstech o de do o per qualsevol altra manera o rahó; e que açò, [senyor],¹⁸ vós e la senyora reyna e lo senyor duch prometats e jurets; e, si lo contrari ere fet, que la present resposta e les coses en aquella contengudes sien haüdes per nulles. *Plau al senyor rey que durant lo temps dels dits dos anys e mig lo dit senyor ne la senyora reyna ne lo senyor duch, o altre havent poder d'ells, no facen costrenta ne força alguna ne alguna exacció directament o indirecta per rahó de les demandes ne préstech demunt dits.*

(22) Ítem, que tot capità e patró de qualque galea o galeas que sien o seran en la ylla de Cerdenya haje a prometre que ells per força no faran girar en castell de Càller ni a l'Alguer ni en altra partida de Cerdenya alguna nau o altre vexell marítim de cathalans, ne pendran ne pendre faran algunes robes, victualles o altres mer[100r^a]caderies o coses dels dits vexells, la qual força no pusquen fer, posat que vós, senyor, licència los en haguéssets dada; e, si contrafaran, que vós, senyor, prometets de punir e castigar-los-ne; e noresmeyns, que tot ço que serà pres ne haüt de les dites naus o vexells, que lo regent la Deputació ho haja a pagar a aquell o aquells de qui serà ço que hauran pres, la qual paga en lo dit cas haja a fer lo dit regent del préstech demunt atorgat per sosteniment de la dita illa de Cerdenya. *Plau al senyor rey.*

(23) Ítem, senyor, que a vós plàcia atorgar e consentir que si les universitats dels lochs reys de Cathalunya e los regidors de aquelles han res despès e convertit de les impositcions qui són e són estades en los lochs reys en qualsque

17. El ms. omet abans les disposicions 4, 5 i 6 ap.

18. En lloc de senyora, adiec. CG.

fahenes, negocis e fets de les dites universitats, posat que sien altres que no aquells per los quals les diteç imposicions són estades per vós, senyor, atorgades, que açò aguen pogut fer legudament e que per açò inquisició ne procés [100r^b] ne demanda ne punició alguna contra les dites universitats e regidors d'aquelles no puscha ésser feta e, si és stada començada, que sia haüda per revocada e per no feta; la qual demanda, emperò, se pusque fer e perseguir contra alguns singulars de les dites universitats si envers aquells res de les dites imposicions fraudulosament e ab mala manera haurà ne serà. E, si per açò fan a regonèxer les dites imposicions, que per vós, senyor, fos una persona eleta e dues per la universitat reyal on la dita regonexença se faria, qui aytal regoneximent faessen en aquella forma e manera e ab semblants [cauteles]¹⁹ con les dites universitats acostumen de servir en los fets de les dites imposicions, romanents, senyor, en sa força los capítols fets e atorgats per vós, senyor, o per nom o per part vostra sobre les dites imposicions en los Parlaments per vós, senyor, tenguts als dits lochs reysals o en altra manera a les dites universitats o a alguna de aquelles. *Plau al senyor rey.*

(24) Ítem, com per ordinació de les Corts darrerament celebrades [100v^a] en la ciutat de Tortosa, tot drap d'or e de seda, xamellots, camocans, velluts, savastres, freses d'aur e d'argent quis vendrien per tallar e metre en arneses, e tot fil d'aur e d'argent, perles e pedres precioses, encastades e no encastades, fossen pagats con se vendrien, per liure de diners del preu que se n'hauria, XII diners; e del dit dret ísquen poch emolument per los fraus qui s'i fan, segons la present Cort és estada informada, per ço, la dita Cort de voluntat de vós, senyor, ordona que per los dits draps d'or e de seda e altres coses dessus dites sien pagades intrant e ixent de Cathalunya II diners per liura del preu e valor de les dites coses e que cessen los dits XII diners per lliura. Però aquesta ordinació no haja loch tro passat lo mes de juliol prop vinent, per ço com les generalitats són estades venudes per tot lo dit mes e, aquell passat, la present ordinació sia publicada ab veu de crida per los lochs acostumats de Cathalunya. *Plau al senyor rey.*

(25) Ítem, com les penes de terçes e altres qui s'acostumen [100v^b] de posar en contractes de censals e violaris se posen en aquells a instància e en favor de la part e parega rahonable que aquelles no degen ésser levades sinó a instància de part; e los fiscals, terçers e altres se'n vagen a aquells qui prenen censals e violaris e façen-los fer sagrament dients: jurats si us és pagada aytal pensió que us fa aytal universitat o singular en son terme[?] e, si dien no, és procehit de fet contra les dites universitats e singulars sens altre clam e instància a exegir e levar les di-

19. En lloc de capítols, adiec. CG.

tes penes per ço com no han pagat dia adiat; perquè, senyor, demana e supplica la dita Cort que penes algunes judicials en los dits contractes posades e posadores, comeses e cometadores, no puxen ésser demanades, exegides o levades en neguna manera, si donchs no era fet clam e reeclam o fet a instància de part e solament per aquella quantitat de què serà fet lo clam o reeclam. **Plau al senyor rey durant lo temps de la ajuda.**

(26) Ítem, vol e ordona la dita Cort de volentat del dit senyor [101r^a] rey que lo regent la Deputació, qui ara és o per temps serà, haja a ésser tengut de fer totes e sengles vendes per ell en qualsevol forma o manera fahedores de censals morts e violaris e tornar violaris a censals morts e reembre aquells, de volentat e consentiment dels oydors dels comptes de la dita Deputació qui ara són o per temps seran. **Plau al senyor rey.**

(27) Ítem, que vós, senyor, a supplicació de la Cort atorgats de present que posarets per guardes e alleadors e scrivans en les seques del florí d'Aragó quis bat en les seques de Saragoça e de València aquelles persones que los consellers de la ciutat de Barchinona vos nomenaran de present e que'ls sia tatxat salari covinent segons la condició de les persones a coneguda de monsènyer de Leyda; e encara, que en les seques de Barchinona e de Perpenyà haja compliment de guardes e de altres officials segons la ordinació de la Cort de Tortosa a coneguda de monsènyer de Leyda. **Plau al [101r^b] senyor rey.**

(28) Ítem, per ço que'l General puxa clarament saber quants marchs d'or fi de què són fets florins d'Aragó se són batuts en les seques de Perpenyà, de Barchinona, de Saragoça e de València de la Cort de Tortosa ençà en la qual fo dat aforament al florí, supplica la dita Cort que vós, senyor, dejats manar, sots pena de M morabatins d'or, als maestres e scrivans de totes les dessus dites seques que mostren los comptes dels batiments de les dites seques davant en Bernat Buçot, regent la Deputació de Cathalunya, e aquells comptes averen ab sagrament, per ço que en la pus prop Cort, la qual vós, senyor, devets celebrar en Cathalunya, se puxa fer relació del dit batiment. **Plau al senyor rey.**

(29) Ítem, supplica la dita Cort que sia mercè vostra, senyor, [101v^a] que d'aquí a la prop Cort celebrada en Cathalunya no donets ne prestets vostra auctoritat e, si prestada la hi havets, que no vaylla en una obra appellada ferma reyal, en altra manera sagell petit, que alguns tracten que's faça en Cathalunya per ço com és cosa novella e de la qual se poria gran dan seguir al principat de Cathalunya si ab gran diligència e maturitat no és discutida. **Plau al senyor rey.**

(30) Ítem, protesta expressament lo braç de la Esgleya que no han ne entenen haver res dit, tractat, offert, prestat ne consentit, calladament ne expressa, ne en-

tenen dir, tractar, offerir, prestar, consentir ne fer res en la present Cort sinó tan solament a deffensió e no a offensió. *Plau al senyor rey.*

(31) Ítem, que vós, senyor, e la senyora reyna e lo senyor duch [101v^b] manets de present, sots ira e indignació vostra e lur e sots pena de M morabatins d'or, a tots e sengles oficials vostres e de la dita senyora reyna e del dit senyor duch e a lochstinents d'aquells, presents e esdevenidors e, encara, a totes alt[r]es persones de quis pertenga, que tots e sengles capítols damunt dits e les coses en aquelles contengudes tenguen e observen de tot en tot e que en res no y façen ne y ven-guen contra, ne y lexen [contrafer]²⁰ ne venir per nenguna rahó o manera. *Plau al senyor rey.*

(32) Ítem, que vós, senyor, e la senyora reyna e lo senyor duch jurets per nostre senyor Déus e los sants quatre evangelis, que tindrets e servarets tots e sengles capítols demunt dits e totes les coses en aquells e en cascun d'aquells contengudes e tenir e servir farets, e que no y farets ne y vendrets contra ne y lexarets ne y consintrets contrafer ne venir calladament o expressa, directa o indirecta o en altra manera per neguna rahó. *Plau al senyor rey. Visa Roma.*

(33) [102r^a] Petrus Dei gracia rex Aragorum, Valencie, Maiorica[rum], Sardinie et Ceritanie, dilectis et fidelibus universis et singulis officialibus nostris et aliis ad quos hec pertinere noscantur, salutem et dilectionem. Noveritis quod die presenti, nobis Curiam Generalem celebrantibus in civitate Barchinone gentibus nostris Cathalonie principatus, fuerunt concordata inter nos et dictam Curiam certa capitula que in presenti volumine sunt descripta et in fine uniuscuiusque ipsorum continentur responsiones ad ipsa capitula per nos facte. Quocirca, volentes, ut decet, ipsa capitula cum responsionibus ad ea factis inviolabiliter observari, vobis et unicuique vestrum dicimus et mandamus de certa scientia et expresse et subire et indignationis nostre incursu ac sub pena in ipsis capitulis expressata quatinus capitula ipsa, prout in presenti quaterno seu volumine describuntur et nostri sunt sigilli appositione munita iuramento que proprio incliti infantis Iohannis, primogeniti nostri carissimi, roborata, observetis et [102r^b] observari faciatis et ea que sunt executioni mandanda exequamini et compleatis iuxta ipsorum continentiam pleniorum. Data Barchinone, XIII^a die madii anno a Nativitate Domini M^oCCC^oLXX^o tercio. Visa Roma.

(34) Per ço com per falta de la drassana de Barchinona, qui no és cuberta, se segueix gran dampnatge al General de Cathalunya, com les galeas e altres vexells del dit General per la dita rahó se podresquen e's consumen, los dos brases de

20. En lloc de fer, adiec. CG.

la Esgleya e de les çitats e viles reyal, volem e consenten que totes les restes qui sien degudes al dit General per rahó de qualssevol dons fets per lo dit General en temps passat per qualssevol persones o universitats, exceptat restes qui sien degudes devallants de fets de generalitats del dia ençà que en Bernat Buçot començà a regir la Deputació, les quals los dits dos braçes e lurs hòmens deuen cobrar o's deuen convertir en reembre los interéssers carregats sobre les generalitats segons ordinació de les Corts Generals de Ca[102v^a]thalunya passades, sien convertides en fer o cobrir una daraçana. Emperò, per tal com la dita obra redunda en gran profit de vós, senyor, volem los dits dos braçes que la dita quantitat de les dites restes sia feta carta per vós, senyor, als dits dos braçes de retre-lus a cascú la quantitat qui per ells e lurs homes lurs pertanyerà, tota vegada que per ells, vós, senyor, ne fossets request la manera de la qual seguretat vos plàcia leixar, senyor, a ordinació dels dits dos braçes si vostra merçè és. Però, senyor, ço qui exirà de les dites restes de què és fet préstech a vós, senyor, sia destret e haüt de aquells qui ho deuen per lo regent la Deputació de e ab consell dels oydors de sos comptes en manera que salari algun per la dita destreta no sia donat e que de les dites restes, axí com se hauran, sia respost per lo dit regent a n'Esteve Marquet, lo qual los dits dos braçes elegen a la dita obra aministrar ab CL florins de salari cascun any, comptant lo dit salari per aytant temps com en la dita obra entendrà; e que no y puga altres substituïts metre sinó I scrivà qui cascuna setmana en lo dissapte faça albarà ab son sagell de tots aquells salaris e messions que en la dita setmana seran despeses en la dita obra, [102v^b] les quantitats del qual albarà lo dit Steve Marquet sie tengut pagar personalment a cascun singular a qui degut serà per cascun dissapte que per lo dit scrivà lo dit albarà serà fet e, ab aquell albarà, haja a metre en compte les quantitats que pagades haurà, lo qual scrivà haja de salari cascun any L lliures barchinonines e no més. E que la manera del cobrir o fer la dita daraçana faça lo dit Esteve Marquet a ordinació de vós, senyor, ab consell dels consellers de barchinona o a ordinació de la senyora reyna en absència vostra, ab consell dels dits consellers; e que'l dit Steve Marquet e lo dit scrivà facen sagrament e homenatge de haver-se bé e leyalment en los dits affers; e que'l dit Steve sia tengut retre compte cascun any de la administració de la dita obra en poder dels oydors dels comptes del dit General.

(35) Protestaren, emperò, los síndichs de Leyda e de Gerona, de Tortosa e de Cervera e altres a açò fahents part que si per rahó de algun contrast de la farina havien a cobrar de la çitutat de Barchinona o de alguns altres lochs qui a ells fossen tenguts, que açò no entenen a consentir que vengués o cay[103r^a]gués en les dites restes com no sia cosa deguda al General ne per lo General.

(36) Semblant cédula fo feta per lo braç dels richs hòmens e cavallers.

[CORT DEL 1375]

MCCCLXXV

Regis Petri 3 in Curia Illerde

[106r^a] Molt alt e molt excellent príncep e senyor. [La Cort] de Cathalunya, per vós de present en la ciutat de Leyda convocada, atnent la proposició per vós, senyor, feta en lo començament d'aquella en la qual demanàvets [106r^b] que fos provehit a la deffensió del principat de Cathalunya per rahó de la entrada que l'infant de Mallorques havia fetes en lo dit principat ab gran multitud de companyes d'armes estranyes per dampnificar aquell e, encara, foç provehit a la deffensió del principat de Cathalunya si en esdevenidor aquells companyes o altres en major nombre de companyes d'armes estranyes entraven en aquell principat per donar dampnatge en aquell, per ço, la dita Cort, volent, senyor, provehir a la dita deffensió per les persones o companyes estranyes qui eren estades en lo dit principat e s'esperave que tornassen en aquell, hajen donat a la dita deffensió per pagar lo sou a les companyes d'armes qui eren en la deffensió dessús dita entre diverses vegades CXIIII^M florins d'or segons que açò la vostra senyoria sap, e per provehir, senyor, a la dita deffensió per lo temps esdevenidor e per aquestes companyes qui de present són entrades en Rosselló e per resistir encara a altre major esforç de companyes ques diu que deuen entrar en lo dit principat, la dita Cort ha ordonat que sia feta la deffensió segons forma dels capítols següents e ab les maneres, condicions e retencions en aquells contengudes:

(1) [106v^a] Primerament, senyor, la dita Cort entén que per contrestar a la entrada que les companyes dessús dites han feta de present e s'esperen en major nombre fer en esdevenidor per dampnificar lo dit principat són necessàries per deffensió d'aquell mil lances, les quals la dita Cort dona de present a la dita

deffensió a dos mesos e mig pagadors, encloses en aquelles les CCC lances que de present van en Rosselló ab lo vezcomte d'Illa, al sou de les quals mil lances són necessaris LXXV mills florins [a raó de I florí per lança lo jorn, e XV^M florins]¹ axí per estimes de les dites M lances com per mogubells, barates e usures e altres interéssers que s'hauran a donar per haver los dits LXXV mills florins, qui són en summa XC mills florins, los quals se deuen levar e haver per aquesta forma. *Respon lo senyor rey que li plau ab què si los dits XV mills florís no basten a usures, mogubells e altres càrrechs, que la dita Cort hi faça compliment de les generalitats per via de ventes, barates o mogubells.* Plau a la Cort.

(2) Ço és, que de present sien eletes III persones, I^a de cascú dels bra[106v^b] çes de la Cort, les quals, ensemps ab en Johan Serra e ab en Bernat Buçot o ab la I d'ells, façen compartiment entre los dits III braços dels dits XC^M florins, en los quals XC^M florins són encloses e compreses aquells XX^M florins, los quals la dita Cort per altre acte fet per aquella Cort havia acordat de ésser haüts per la forma dessús e dejús escrita per lo sou de les dites CCC lances, lo qual compartiment façen entre les universitats dels dits III braços e altres segons nombre dels fochs per los quals és estat derrerament pagat e contribuït, et fet lo dit compartiment taxen a cascuna universitat e altres ço que lin tanyerà a pagar segons lo nombre dessús dit, la qual quantitat les dites universitats e altres hajan haver haüda e pagada per tot lo mes d'agost prop vinent e portada allí on los deputats presents o esdevenidors ensemps ab lo regent la Deputació ordonaran, e aquella quantitat les dites universitats e altres puguen haver per via de censals morts e violaris o per aquella manera que'ls plaurà. E, la dita Cort elegeix ara de present a fer lo dit compartiment, per lo braç de la Esgleya, en Guerau de Requesen, canonge e pebordre de la seu [107r^a] de Leyda, e per lo braç dels barons e cavallers en Ramon d'Oluja, e per lo braç de les ciutats e viles reials en Francesch de Sentdionís, savi en dret de la çitutat de Gerona. *Plau al senyor rey.*

(3) E les quals universitats e altres, vol e ordona la dita Cort que sia respost per interès de la quantitat que pagada hauran, del dia que la pagaran a avant encara que la pagassen abans del terme demunt dit, de II sous per lliura l'any tant e tan longament fins que per los deputats e regent los sia restituïda e tornada de les generalitats quis cullen es leven en lo principat dessús dit; e, si alguna universitat o altres per la quantitat que'ls tocarà a pagar trobaran compradors sobre les generalitats de censals e violaris a rahó de II sous per lliura, que'ls deputats e regent puxen e dejen fer aquelles vendes; e que'ls dits deputats e regent façen a cascuna universitat e altres que la dita quantitat pagaran assignacions ab letres de [107r^b]

1. *adiec. C.*

la Deputació per les quals aparega la quantitat que pagada hauran per lur cautela e per la qual los sia assignat interésser en aquell cap de vegueria e altres lochs pus covinents que serà vist als dits diputats e regent sobre les dites generalitats.

Plau al senyor rey.

(4) Ítem, que·ls dits diputats e regent, fet lo dit compartiment, signifiquen per ses letres a cascuna universitat e altres qui en açò hagen a pagar la quantitat que·ls pertanyerà a pagar al terme de la paga; e, si alguna universitat o altres seran negligents en pagar o no volran pagar al dit terme ço que·ls pertanyerà, que passat lo dit terme dejen e sien tenguts de respondre al General de Cathalunya de mogubell a raó de VI sous per lliura l'any de la quantitat que cessaran a pagar, emperò, que aquella quantitat en tot ne en partida no puguen tenir ni cessar a pagar més de I mes, e si u fahien, que contra aquella universitat e altres pugua e deja ésser feta execució realment e de fet e per lo senyor rey o per sos officials en persones e en béns de la [107v^a] dita universitat e singulars de aquella e altres, fortment e rigorosa, axí per la quantitat principal com per l'interésser e mogubells e per les messions; e que·l senyor rey de present e el senyor duch juren que a neguna universitat o altra persona no faran gràcia, allongament o sobresehiment de la dita quantitat ne dels mogubells e messions dessús dites. **Plau al senyor rey.**

(5) Ítem, que de present la dita Cort do bastant e ple poder als diputats presents e esdevenidors e al dit regent la Diputació que·ls dits LXXV^m florins puguen haver per via de vendes de censals morts e violaris sobre les dites generalitats venedors o per via de manleutes o préstechs a barates, usures, mogubells o altres interéssers que·ls parrà per haver aquells prestament; e puguen elegir cambiador o cambiadors en qualsevol part que·ls serà viars qui façen dita o dites a les persones de qui los dits LXXV^m florins seran manlevats, als quals cambiadors e prestadors los dits diputats e regent puguen obligar totes les [107v^b] generalitats e, encara, hi obliguen tota la quantitat que exirà del dit compartiment e, encara, tots los altres béns de la Deputació del dit General, axí com pus fortment fer se puxa; e hagen poder de substituir. **Plau al senyor rey.**

(6) Ítem, que de present sien eletes certes persones de cascú dels dits III braços, les quals, com mester serà, sien justades en loch covinent o sien ab lo dit senyor rey, lo qual senyor rey, ab consell de les dites persones qui presents hi seran, ordon segons les ardots que hauram de companyes e pugue arbitrar quin nombre e lançes serà necessari a la deffensió; e açò tro en les dites M lançes, però, no pugue multiplicar aquelles ultra lo nombre dessús dit, axí que la quantitat dels dits II meses e mig no·s pogués despendre en menys temps dels dits II meses e mig; e que les dites persones, si en lo loch on elles presents seran se

covendrà pendre mostres e estimes de les gents d'armes que seran asoldades, puxen aquelles estimes e mostres pendre ensemps ab l'escrivà [108r^a] de ració [del senyor rey o de son lochtinent, los quals se sotscriven en los albarans del sou e de les estimes que per lo dit scrivà de ració]² seran fets a les dites gents d'armes; e, en cas que en altres partides en les dites III persones no fossen se haguessen a pendre mostres e estimes, que les dites III persones puguen substituir altres qui en loch d'ells fossen a les dites mostres e estimes, les quals persones substituïdes se hajan a subscriure en los albarans segons que dit és. *Plau al senyor rey.*

(7) Entén, emperò, e vol la dita Cort que la moneda dessus dita ordenada al sou de les dites M lançes, axí dels dits II meses e mig com de l'altre temps devall contengut, no puga servir ne servescha ne puga ésser distribuïda en neguns actes, cases o coses ne en neguna altra manera, sinó en deffensió del dit principat de Cathalunya, ço és, en lo dit sou e estimes, la qual deffensió no puga ésser feta sinó en e dins lo principat de Cathalunya tan solament. Emperò, per tal com Cathalunya per si ne algun dels regnes del dit senyor per si no són bastants a resistir a companyes d'armes [108r^b] estranyes si entraven en gran multitud en la senyoria del dit senyor rey, e tots los dits regnes ajustats en una deffensió són bastants a contrastar a qualsevol companyes qui entrassen per dampnificar la senyoria del dit senyor, entén la dita Cort que, si'l senyor rey dins I mes e mig primer vinent farà ab acabament que de si e de sos altres regnes, fora Cathalunya, hauran MD lances per deffensió axí dels regnes dessus dits com de Cathalunya, que en aquell cas, les M lançes dessus dites per los dits dos meses e mig o per aytant com la moneda dessus dita bastarà ensemps [ab les dites MD lances, servesquen e sien trameses totes ensemps]³ en aquell regne e loch deçà mar on la dita deffensió serà necessària; e, en altra manera, açò no havent loch, la dita Cort certifica lo dit senyor que no és de intenció que d'aquí avant sia en neguna deffensió e ajuda ab los regnes dessus dits, ne ab algun d'ells, sinó solament del dit principat de Cathalunya e, açò, aytant com les límites de Cathaluny[a] tendran. *Plau al senyor rey.*

(8) Entén, encara, la dita Cort que si dins los dits II meses [108v^a] e mig venia cas per lo qual la dita deffensió no hagués loch, axí que la moneda tota no fos convertida o distribuïda en la dita deffensió, que aytant com romandrà d'aquella no puga ésser convertida en [negun]⁴ cas ne en neguna manera en altra cosa sinó en pagar los càrrechs e deutes als quals lo General de Cathalunya és vuy obligat, e

2. *adiec. C.*

3. *ibíd.*

4. *En lloc de negua, adiec. C.*

que d'aquella quantitat se haja a pagar primerament qualche quantitat que restàs a deure an Pere Dezcaus e a altres per aquells LX^M florins que la dita Cort ha donats a la dita deffensió en cas que ls dits deputats e regent no haguessen trobades vendes de censals e de violaris o altres contractes o barates perquè sens fogatge ho poguessen haver pagat. *Plau al senyor rey.*

(9) Ítem, que si passats los dits II meses e mig restave res dels dits XC^M florins a distribuir e aquella quantitat restant los dits deputats e regent havien convertida en pagar los càrrechs de la Deputació del dit General e, après, s'esdevenia cas que companyes estranyes entraven en lo dit prin[108v^b]cipat per dampnificar aquell, vol e ordona la dita Cort que en aquell cas los dits deputats e regent puguen haver aytanta quantitat com hauria restada a despendre dels dits XC^M florins per via de vendes de censals morts o violaris sobre les generalitats venedors o per via de manleutes, barates, mogubells e usures sobre les dites generalitats e no en àls, la qual resta, com haüda serà per ells, en aquell cas, puguen convertir en sou o en estimes de les dites lançes aytant com bastaran pus no sobrepugen les dites M lançes, axí e en la forma dessús dita. E que'l senyor rey, si de la dita moneda sobre a distribuir més de XV^M florins o per aytant temps com durarà a distribuir tro en los dits XV^M florins, no puga convocar ne appellar lo dit usatge ne usar d'aquell ne puga aver loch lo dit usatge, axí poch com si no era estat fet, ne altra ajuda, axí com demunt és contegut, ne puga manar frontera als espitalers, bé, lo dit senyor rey, com de la dita moneda romandran o restaran a distribuir tan solament XV^M florins e de XV^M florins enjús, puga lo dit usatge convocar e usar d'aquell com li plaurà si la dita deffensió ha loch ne'l dit usatge per aquella serà necessari. *Plau al senyor rey.*

(10) [109r^a] Ítem, entén la dita Cort que si finits les dits dos meses e mig per los quals ha ordonat que les dites M lançes sien en deffensió de Cathalunya e despesa la quantitat a açò destinada, segons que en los capítols demunt és conten gut, la dita deffensió era encara necessària al dit [principat]⁵ per les dites companyes o altres que entrassen en lo dit principat dessús dit, que ls deputats del dit General de Cathalunya presents e esdevenidors e lo regent la Diputació, als quals la dita Cort de present ne dona bastant e ple poder, puguen sobre les dites generalitats vendre qualssevol quantitats de censals e violaris per pagar lo sou e stimes de les dites M lançes, les quals la dita Cort de present dona a la dita defen sió, en la manera, però, devall contenguda, a I any e mig primer venidors si per aquest temps la dita deffensió serà necessària, e, si no, per aquell temps que ne cessari hi sia, pus no sobrepug lo dit any e mig ne'l nombre de les dites M lançes

5. En lloc de principal, adiec. C.

en lo qual [109r^b] temps de I any e mig sien enteses e compreses los dits II mesos e mig; e, si per ventura los dits deputats e regent la quantitat als dits sou e stimes necessària per lo dit temps o partida d'aquella no poden haver per via de vendes de censals morts e violaris, que puguen aquella haver en tot o en partida per via de manleutes, préstechs, barates, mogubells e altres interéssers, los quals, però, sien pagats de les dites generalitats e no d'als. E açò entén la dita Cort mentre les dites generalitats basten a les pensions e interéssers e altres càrrechs del dit General e, encara, ne sobren almeyns X^m lliures quíties cascun any per ço que no puguen ésser perpetuades; e que'l senyor rey durant lo temps del dit any e mig per negun cas o manera ne per neguna necessitat no puga convocar ne appellar l'usatge «*princeps namque*» ne aquell usatge en neguna manera puga haver loch, ne les gents del dit principat sien tengudes la convocatíó d'aquell obeir, axí poch com si'l dit usatge no era estat fet, ne manar frontera als dits spitalers; e axí mateix lo dit senyor en sa bona fe reyal prometa e jur als sants evangelis de Déu que durants los dits I any e mig per neguna manera ne per ne[109v^a]gun cas no appellarà ne tindrà Corts en Barchinona ne en Cathalunya, ne aquelles Corts en neguna manera celebrarà quant és per deffensió del dit principat, ni ell ni el senyor duch ne altres persones per ells no empararan⁶ ne demanaran res en general ne en special per deffensió del dit principat ne per res que aquell toch. És entès, emperò, que en cas que'ls dits deputats e regent no poguessen haver lo sou de les dites M lances o d'aquelles que necessaris fossen per deffensió del dit principat e de la terra, segons la forma en los capítols demunt ordonada, que en aquell cas lo dit senyor pogués convocar lo dit usatge «*princeps namque*» o tenir Corts, en lo qual cas del convocament del dit usatge o appellament de dita Cort cessàs la oferta de les dites M lances e anàs per no feta. Entén, emperò, la dita Cort, que si'l senyor rey vol tenir entretant Corts Generals a tots sos regnes per ajustar aquells a una deffensió, que ho puga fer. **Plau al senyor rey.**

(11) [109v^b] E, per ço que'l bé públich del General de Cathalunya sia mils conservat e sia sabuda mils e pus clarament la distribució de la moneda donada per la present Cort en la dita deffensió, vol e ordona la dita Cort que sien electes III bones persones, ço és, una de cascun braç qui sien deputats residents en Barchinona a manament, volentat e consell dels quals la moneda donada a la deffensió del dit principat sia distribuïda e administrada segons forma e tenor dels dits capítols, los quals hajan poder de vendre les dites generalitats o fer cul·lir aquelles e encara administrar tots los altres béns del dit [General]⁷ e totes

6. empraran C.

7. *adiec.* C.

altres coses fer que podien los deputats⁸ passats residents en Barchinona fer e ordonar a bé e profit del dit General. E ara de present la dita Cort elegeix per deputats residents en Barchinona lo reverent pare en Christ monsènyer Romeu, bisbe de Leyda per lo braç [de la Esgleya]⁹ e l'alt senyor en Johan, comte d'Empúries per lo braç dels barons e cavallers, e l'onrat en Ramon Çarovira, ciutadà de Barchinona per lo braç de les ciutats e lochs reys. E, per tal com los dits bisbe e comte per ventura no porien contínuament entendre en la deputació demunt dita, [110r^a] ordona e vol la dita Cort, sens perjudici de cascun dels dits braços e que en l'esdevenidor no puxa ésser tret a conseqüència ne a eximpli, puxen substituir en loch lur en la dita Deputació una persona e moltes successives cada vegada que plaurà al dit bisbe e al dit comte que sien abtes e covinents a exercir lo dit ofici, los quals bisbe e comte hajan per lur salari tots jorns que entendran en los affers de la Deputació LX sous barchinonins, e el dit en Ramon Çarovira e els dits substituïts XV sous barchinonins per cascun jorn, però quel dit ofici no puxa ésser exercit o regit per los dits senyors bisbe e comte e els dits lurs substituïts ensemps, ne'l salari dels principals e substituïts puxa ensemps concórrer. *Plau al senyor rey.*

(12) És intenció, emperò, e ordinació de la Cort que pus la Deputació és ordonada, l'ofici del regent la Deputació no haja loch sinó en aquella manera que en Pere Viçenç o tenia e regia com hi havia deputats ans [110r^b] que y hagués regent, no, però, ab més salari que huy se done, ço és, que en tot e per tot aquest ofici e la persona assignada e assignadora en aquell sia en tot e per tot a ordinació dels deputats residents en Barchinona. Però, per ço que'ls capítols fets en la present Cort en res no puxen ésser deteriorats, ordona la dita Cort e declara que en tot loch on en los dits capítols sia nomenat lo regent qui parla del temps esdevenidor sia entès dels dits deputats; però, entén la Cort que, com n'Anthoni Buçot sia regent los comptes dels deputats, que aquest, sens volentat de tots los deputats e oydors de comptes e aquells qui segueixen lo senyor rey, negú ne discrepant, no puga ésser remogut del dit ofici, emperò, vol la Cort que quant la present Diputació çes, que n'Anthoni Buçot sia regent la Diputació en aquella manera que era ordonat en la present Cort ans que la present Diputació fos feta. *Plau al senyor rey.*

(13) Ítem, semblantment ordona la dita Cort que los scrivans [de la] Deputació sien elegits per los dits [110v^a] diputats, e aquell de l'oïr dels comptes per los oydors, una vegada e moltes successive, com de tots los officis sobredits e de les persones qui aquells regiran ordon la dita Cort ésser fet a disposició en

8. Assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant poder dels deputats.

9. adiec. C.

tot e per tot dels dits diputats qui n'han lo càrrech de la dita Diputació. *Plau al senyor rey.*

(14) Ítem, vol e ordona la dita Cort que sien eletes III bones persones, ço és, I^a de cascú dels dits III braços, los quals sien oydors de comptes de les administracions del dit General, axí del regent la Diputació com de totes altres persones que res administren del dit General, los quals hajan poder de oir, loar, impugnar e diffinir los dits comptes e fer fins e absolucions e totes altres coses que en açò se pertanguen. E ara la dita Cort elegeix al dit ofici de oydors de comptes ffrare Pere Toló, comanador de Guardeny, per lo braç de la Esgleya remogut del dit ofici en Ramon Janer, cabiscol d'Urgell, e monsenyer Galcerà de Vilarig per lo braç dels barons e cavallers remogut d'aquell ofici monsenyer Pere [110v^b] Galcerà de Pinós, e en Johan Serra, ciutadà de Barchinona, qui ja lo dit ofici regia per lo braç de les ciutats e viles reyal, als quals oydors sia donat per salari tots dies que entendran en lo dit ofici XV sous barchinonins a cascú. *Plau al senyor rey.*

(15) E, per tal que les generalitats sien mils e pus profitosament cullides e levades, ordona la dita Cort que en cascú bisbat de Cathalunya e en la vegueria de Cerdanya sia eleta e posada I^a bona persona la qual sia appellada deputat local, la qual vena e puxa vendre les generalitats quís cullen e s'leven en los bisbats e vegueria segons que davall se conté, e fer cullir e levar aquelles e puxa reebre, cullir e levar tota la moneda que exirà del dit compartiment en lo bisbat en què seran elets e tots los altres drets e emoluments del dit General; e puga, encara, determenar e declarar tots dubtes que s'esdevenguen en les generalitats de la sua cullita, e accusar penes e fraus que s'esdevenguessen en les gene[111r^a]ralitats de la sua cullita e dessus dites, e totes altres coses puxa fer que fer e ordonar podien los deputats locals qui foren ordonats en la Cort de Barchinona que fou celebrada après la primera Cort de Tortosa, los quals deputats locals hajan aquell salari que per los dits deputats residents los serà ordonat ne ells conexeran que degen haver; emperò, que ls dits deputats locals no hajan algú poder de administrar res de la moneda que reebren, ans aquella moneda donen e liuren als dits deputats residents en Barchinona o a qui ells volran, e de totes aquestes coses e d'altres quís pertanguen a lur ofici hajan estar e stiguen a ordinació e voluntat dels dits deputats residents, los quals deputats residents, síls deputats locals o alguns d'ells dellinquien en lur ofici o eren negligents o en altra manera algun dampnatge acordat donaven al dit General, que ls deputats residents en Barchinona pugen aquell o aquells remoure e posar-n'i altres en loch lur e, açò mateix, sia entès si algú dels dits deputats morien o no podien o no volien entendre en lur ofici; e

que·ls dits deputats locals e cascú d'ells per rahó de lur offiçi hajen a fer seguretat bastant e donar fermances convinents, abtes a convenir, a coneguda dels dits deputats residents [111r^b] en Barchinona. E ara de present la dita Cort elegeix per deputats locals:

(15.1) Primerament, en l'archabisbat de Tarragona, Guillem de Galliners.

(15.2) Ítem, en lo bisbat de Leyda en Miq[ue]l Mulner.

(15.3) Ítem, en lo bisbat de Barchinona n'Anthoni Buçot.

(15.4) Ítem, en lo bisbat d'Urgell, Ramon de Gironella, pebordre de Lillet, exceptant-ne la vegueria de Cerdanya.

(15.5) Ítem, en la vegueria de Cerdanya en Ponç Bosser.

(15.6) Ítem, en lo bisbat de Vich en Barthomeu Amargós, de Manresa.

(15.7) Ítem, en lo bisbat de Gerona en Loys Astruç, de Gerona.

(15.8) Ítem, en lo bisbat d'Elna en Pere Guerau, de Perpenyà.

(15.9) Ítem, en lo bisbat de Tortosa en Guillem Goda. *Plau al senyor rey.*

(16) Entén, emperò, la dita Cort que la elecció dels dits deputats locals, la qual és de persones del braç de la Esgleya e de les ciutats e lochs reys, no puxa prejudicar ne prejudich al braç dels barons e cavallers, ans en altra Cort e Corts venidores lo dit braç, si viares li serà, puxa posar deputats locals de persones [111v^a] del lur braç ayntantes com lin pertanyerà, la dita ordinació en res no constrestant ne açò puga ésser tret a conseqüència ni a eximpli. *Plau al senyor rey.*

(17) E, com per ordinació feta per la present Cort dejen ésser eletes III bones persones, I^a de cascú dels dits braços, los quals deuen ésser ab lo senyor rey, ab consell dels quals lo dit senyor rey deu ordonar e arbitrar quantes companyes d'òmens d'armes seran necessàries a la dita deffensió, per ço, la dita Cort elegeix de present a les dites coses per lo braç de la Església los honrats e religiós ffrare Guillem de Guimerà de l'orde de l'Espital de Sent Johan, e per lo braç dels barons e cavallers monsènyer Ramon de Peguera, e per lo braç de les ciutats, viles e lochs reys en Ramon de Carcassona, ciutadà de Leyda, als quals, ço és, a cascun d'ells sia donat per salari a cascun jorn que entendrà en lo dit fet II florins d'or d'Aragó, però que per açò no·ls sia vedat ne tolt no puxen pendre sou del dit General e quitació del senyor rey. L'offiçi, emperò, dessús dit dur ayntant temps com és contengut en los capítols desús dits qui parlen dels deputats qui deuen seguir lo dit senyor. *Plau [111v^b] al senyor rey.*

(18) Ítem, vol e ordona la dita Cort que si algun dels dits deputats e elegits a qualsevol dels officis desús dits morien, que·ls deputats residents en Barchinona ab los oydors de comptes qui en la dita ciutat de Barchinona fossen presents, e encara ne sien consultats e hi hajen veu aquells deputats a oir los comptes e·ls

altres qui són elets a la administració qui fossen absents, n'i puxen elegir e posar altre o altres en loch d'ells, aquell que viares los serà, pus que sia d'aquell braç de que falrà; e axí mateix se entén de qualsevol dels dessús dits que als dits officiis renunciaran, açò, emperò, no sia entès dels deputats locals ni del regent los comptes com ja hi sia provehit dessús. *Plau al senyor rey.*

(19) Ítem, com vós, senyor, hajats demanat a la dita Cort que us donàs alguna cosa per sosteniment de la ylla [112r^a] [de Cerdunya e singularment, senyor, en vostra demanda hajats dit que la dita Cort vos donàs aytanta quantitat com los cambiadors en nom del General han reebuda de les dècimes que a vós, senyor, són estades atorgades per nostre senyor lo papa, les quals, vós senyor, haviets donades al dit General e, encara, vos donàs tota la quantitat que resta a pagar de les dites dècimes tro en quantitat de XV^m florins, per ço, senyor, la dita Cort, responnent a la dita vostra demanda, ha acordat que no us donaria res en defensió ne sosteniment de la dita illa, mas per reverència vostra, senyor, a la dita Cort plau que ls dits XV^m florins vos sien prestats per aquesta forma, ço és, que de present sia arbitrat per los deputats residents en Barchinona, en la present Cort elets e per en Bernat Buçot, que d'açò deu haver conexença, quanta quantitat pot ésser deguda o roman a pagar de les dites dècimes e, aytant com arbitraran que n reste, l'altra quantitat presten de present, e la quantitat que s'exigirà de les dites restes de les dècimes venga en mà de I cambiador de Barchinona qui reeba tota la resta de les dècimes, axí però que no n respona a vós, senyor, sinó tro en la quantitat dels dits XV^m florins; e del romanent respongue als deputats, deduït encara dels dits XV^m florins ço que'l General hauria sostengut de dan per haver-vos pagat més que no deu si la arbitració sobredita era per les persones demunt dites errada en dan del dit General; emperò, si la dita resta no bastave a compliment dels dits XV^m florins, que ls deputats dessús dits hi hagen a fer compliment e que vós, senyor, prometats ab carta pública als dits deputats, en nom del dit General, que ls dits XV^m florins los retrets com vos seran demanats. *Plau al senyor rey*]¹⁰

(23)¹¹ [Ítem, que vós, senyor, ne'l senyor duch ne officials vostres o seus dins lo temps del dit any e mig no puxats ne puxen forçar per raó de host ne per qualsevol altra manera o raó ensemps o departidament les hosts de ciutats e viles reials de Catalunya, en encara de prelat ne persones ecclesiàstiques, barons o cavallers e hòmens de paratge o alguna d'aquelles, ne hòmens de ciutats, burgueses e hòmens de viles, en les quals, emperò, vós, senyor, hajats dret

10. *adiec. C.*

11. *El ms. omet abans les disposicions 7, 8 i 9 ap.*

de host]¹² o de cavalcada, de exir fora lurs lochs, si donchs no era per execució de justícia qui s'hagués a fer per procés de pau e de treva o per procés de somatent. E, en cascú d'aquests cases cascun veguer puxa traure e menar sa hosts dins sa vegueria; e si fora la vegueria per los dits cases hauran exir, que açò primerament hajats arbitrar, si necessari serà, vós, senyor rey o'l senyor duch, la qual arbitració se haja a fer per vós, senyor, o per lo senyor duch, vós, senyor, e ell stants en Cathalunya o la I de vosalt[r]es, e vosaltres abdoes absents de Cathalunya ho haja en puxa arbitrar lo portantveus de governador general de Cathalunya. *Par rahonable quel senyor rey no puxa demanar les hosts per deffensió de la terra, mas que per totes altres [coses]*¹³ *les puxa demanar.* Plau a la Cort.

(24) Ítem, que vós, senyor, e lo senyor duch atorguets als dits III braçes e a cascun d'ells e a çitats, viles e lochs de Cathalunya en què vós, senyor, hajats jurisdicció, que dins X anys comptadors après de la festa de Carnestoltes prop vinent que per vós, senyor, ne per lo senyor [112r^b] duch ne per altre ne per ne-
gun official vostre o seu no puxen ésser trameses ne posats comissari o comissaris ne conselladors ne instigador ne adjunt ne ajudador¹⁴ ne escrivà ne altre de la tesoraria ne altre de qualque condició sia o per qualsevol nom sia appellat per qualssevol crims, excesses o delictes o penes en alguna de les çitats, viles e lochs reys de Cathalunya ne hòmens lurs ne encara de prelats o persones ecclesiàstiques, barons, cavallers e hòmens de paratge e lochs lurs e de cascun d'ells en los quals vós, senyor, hajats jurisdicció, ans de tots crims, excesses, delictes e penes comeses e cometedores a vós, senyor, pertanyents dins qualsevol vegueria o batlia de les dites çitats, viles e lochs reys e alt[r]es demunt dits en què vós, senyor, hajats jurisdicció coneguen los veguers, batles e altres ordinaris officials dels lochs on los dits crims, excesses e delictes o penes són comeses o d'aquí avant se cometran; emperò, que en açò no sien enteses lo procurador reyal¹⁵ de Cathalunya, ne governador de Rosselló e de Cerdanya, ans aquells personalment e no per substituïts ordinàriament e ab e de consell de lur assessor puxen enquerir e punir los crims comeses e cometedors dins los lochs on vós, senyor, ha-
[112v^a]ljats jurisdicció; e que sien haüdes per revocades e nulles totes missions¹⁶ qui sien estades fetes a qualsevol comissaris, conselladors, instigadors, adjunts e scrivans e altres qui huy sien en los [lochs]¹⁷ reys e altres dessus dits, e totes

12. *adiec. C.*

13. *ibid.*

14. jutjador C.

15. general C.

16. comissions C.

17. *adiec. C.*

comissions e poders que hagen de vós, senyor, e del dit senyor duch [per la dita raó; e que vós, senyor, e'l senyor duch]¹⁸ manets ab letres vostres a aquells que d'aquí avant no usen de les dites comissions e poders a ells donats, ans tots processos, inquisicions e altres enantaments per ells fets contra qualsevol persones e per les dites rahons liuren als oficials ordinaris dels lochs on les dites inquisicions, processos e enantaments sien estats fets; e, si per ventura contra les coses demunt dites en lo present capítol contengudes era fet, que aquells contra los quals seran donats comissaris no sien tenguts a aquells comissaris obeir, ans los ordinaris dels lochs hagen als dits comissaris contrastar que no usen de les dites comissions; e que'l present capítol sia entès sens perjudici, lesió e tota altra derogació de qualsevol dret e jurisdicció de qualsevol dels dits braços e de singulars d'aquells, si donchs los dits comissaris no eren trameses en [112v^b] alguna ciutat, vila o loch a requesta de la universitat d'aquella mateixa ciutat, vila o loch. E de tot açò sien exceptats crims de lesa majestat, de sodomia e de falsa moneda. ***Ja hi és provehüt per altres capítols de Corts de Cathalunya e lo senyor rey allonga-ho més avant a I any.*** Plau a la Cort.

(25) Ítem, que vós, senyor, façats fer e liurar per lo vostre prothonotari als dits braços e a cascun d'aquells los presents capítols e totes cartes, letres e provisions devallants d'aquells franques e quíties de dret de segell, e de totes altres messions; e que vós, senyor, contra aquelles provisions, letres e cartes e'ls dits capítols res no façats ni lexets ni consintats fer en alguna manera; e que tot açò que és contengut en lo present capítol jurets vós, senyor, e lo dit prothonotari aytant com toca son offiçi. ***Plau al senyor rey.***

(26) Ítem, com les penes de terces e [113r^a] altres que s'acustumen de posar en contractes de censals e violaris se posen en aquells a instància e en favor de la part e parega rahonable que aquelles no dejen ésser levades sinó a instància de part, e los fiscals, terçers e altres se'n vagen a aquells qui prenen censals e violaris e'ls façen fer sacrament dients si'ls és pagada la pensió en son terme e, si no ho és,¹⁹ és procehit de fet contra la universitat o singulars sens altre clam e instància a exigir e levar les dites penes per ço com no han pagat dia adiat; per ço, senyor, demana e supplica la dita Cort que penes algunes judicials en los dits contractes posades o posadores, comeses o cometadores no puxen ésser demanades, exhigides o levades en neguna manera si donchs no era fet clam, reeclam o requesta o fet a instància de part e solament per aquella quantitat de què serà fet lo clam o reeclam o requesta. ***Plau al senyor rey.***

18. *ibíd.*

19. e si dien no C.

(27) Ítem, supplica la dita Cort que sia vostra mercè, senyor, que vós [113r^b] nel senyor duch no donets ni prestets vostra auctoritat en una obra appellada ferma reyal, en altra manera segell petit, que alguns han tractat que's fahés en Cathalunya, per ço com és cosa novella e de la qual se poria seguir gran dan al dit principat de Cathalunya. *Plau al senyor rey.*

(28) Ítem, protesta expressament lo braç de la Esgleya que no han ne entenen haver res dit, tractat, offert ne consentit calladament ne expressa, ne entenen dir, tractar, offert ne consentir ne fer res en la present Cort, sinó tan solament a defensió e no a offensió. *Plau al senyor rey.*

(29) Ítem, com vós, senyor, en lo mes d'octubre prop passat féssets algunes ordinacions sobre'l quot del forment e altres blats, lo qual quot dura fins per tot lo mes d'a[113v^a]gost prop vinent, que us plàcia, senyor, de tot levar lo dit quot e altres ordinacions sobre aquell fetes. *Plau al senyor rey.*

(30) Ítem, senyor, la dita Cort fa lo dit do sots e ab los capítols dessus dits e ab les condicions e altres coses en aquells contengudes, ço és, que per les demunt dites coses no sia fet ne engendrat en neguna manera als braços de la dita Cort o algú o alguns d'ells ne a lurs sotmeses ne encara a çitats, viles e lochs reys ne a singulars persones dels dits III braços ne a privilegis, franqueses, libertats, drets o preheminiències lurs algú prejudici, lesió o derogació, ne puxa ésser tret a conseqüència o eximpli, ans sien e romanguen en totes coses los dits privilegis, libertats, franqueses, d[r]ets e preheminiències en lur plena força e valor. *Plau al senyor rey e que no sia a ell prejudicat en sos d[r]ets.* Plau a la Cort.

(31) [113v^b] Ítem, que vós, senyor, e el senyor duch manets de present, sots ira e indignació vostra e sua e sots pena de M morabatins d'or, a tots e sengles offici- als vostres e del dit senyor duch e a lochtinents d'aquells, presents e esdevenidors e, encara, a totes altres persones de quis pertanga, que tots e sengles capítols demunt dits e les coses en aquells contengudes tenguen e observen de tot en tot e que en res no façen ne y vinguen contra ne y lexen contrafer ne venir per neguna manera o rahó. *Plau al senyor rey.*

(32) Ítem, que vós, senyor, e el senyor duch jurets per nostre senyor Déu e los sants IIII Evangelis que tendrets e servarets totes e sengles provisions per vós, senyor, fetes a la Cort o als braços d'aquella e a universitats de cascun dels dits braços e a singulars persones de aquells sobre los greuges a vós donats per la present Cort o per les dites universitats e singulars dessus dits, e contra aquelles no farets ne y vendrets contra ne y lexarets con[114r^a]trafer o venir per alguna manera o rahó. *Plau al senyor rey.*

[Les generalitats]²⁰

(33) Per fortificar e augmentar les generalitats de les entrades e exides de Cathalunya e per ço com és pus profitós que sien moderades, axí com devall se segueix, que si eren posades generalitats en unes coses e no en altres, la qual cosa se hauria a fer ateses los càrrechs a què les generalitats són tengudes e les minves que han pres de I temps a ençà, e per cessar ocasió de fraus que en cullir aquelles se cometien e qüestions que daquèn se seguien, vol e ordona la present Cort que totes robes e mercaderies qui isquen e entren [en]²¹ e dins lo principat de Cathalunya per mar o per terra o per aygua dolç, exceptades les coses devall scrites, paguen e sien tengudes pagar intren e ixen III diners per lliura de diners del preu o valor que les dites robes e mercaderies valran; e que totes altres generalitats que aquestes mercaderies e robes fossen tengudes de pagar [114r^b] a l'entrant e ixent de Cathalunya, exceptades les coses devall scrites, sien levades e toltes axí que no paguen sinó los dits III diners per lliura; e que la present ordinació començ lo primer dia d'agost prop vinent per ço com les dites generalitats de entrades e exides són ja venudes tro en aquell temps.

(33.1) Però vol la dita Cort que de aquesta ordinació sien exceptades les coses següents les quals paguen axí com se segueix:

(33.1.1) Primerament, ne sien exceptats forment, ordi e avena e tots blats grossos e menuts e legums, carnatge e vi qui entraran en Cathalunya, mas, si les dites coses eren tretes de Cathalunya que paguen los dits III diners per lliura, exceptat vi qui sia mès en provisió de naus o d'altres vexells de mar que sien de persones del dit principat, lo qual en aquest cas pach lo dret que pagave abans que la present ordinació fos feta.

(33.1.2) Ítem, ne sia exceptat carnsalada, legums, alls, panàtica [114v^a] e altres viandes que sien meses a provisió de naus e altres vexells de mar qui sien de cathalans, les quals coses paguen los drets ja posats e acostumats e no àls.

(33.1.3) Ítem, ne sien exceptats forment, ordi e avena e altres blats grossos e menuts e legums qui isquen del dit principat e fos portat en lo regne e ylla de Cerdanya, les quals coses en aquest cas paguen I diner per lliura de diners; e, si les dites coses eren portades en altres parts fora Cathalunya, que paguen VI diners per lliura.

20. *adiec. C.*

21. *ibíd.*

(33.1.4) Ítem, ne sien exceptats alguns blats e legums que exint de la terra de Rosselló són meses en França, les quals coses romanguen en aquell dret a pagar que ja era ordonat e pagaven d'abans segons que ja és ordonat.

(33.1.5) [114v^b] Ítem, sien exceptats de la dita ordinació tots draps de lana quis façen e s'apparellen en Cathalunya, los quals paguen tan solament d'aquí avant I diner per lliura de diners a la exida de Cathalunya per ço com ja paguen lo dret de la bolla.

(33.1.6) Ítem, sien exceptats de la dita ordinació tota vexella d'argent, joyes, armes que algú traurà o metrà en e de Cathalunya per son propi ús e aparell e no per via de mercaderia, axí que entrant ne ixent aytals coses si nos metien o nos treyen per via de mercaderia no paguen algun dret; però, en açò sia considerada e arbitrada la condició de la persona qui aytals coses metrà o traurà entenent e ordonant la dita Cort que tots arneses que seran meses en Cathalunya per via de mercaderia sien pagats a l'entrant I diner per lliura, e si seran trets per mercaderia fora Cathalunya sien pagats VI diners per lliura.

(33.1.7) [115r^a] Ítem, sien exceptades de la dita ordinació tots vexells de mar de cathalans quis venen, los quals paguen la generalitat o dret ja ordonat e segons que havien ja acostumat en la darrera Cort de Tortosa e no àls.

(33.1.8) Ítem, ne sien exceptades tots lanes, les quals paguen a la entrada de Cathalunya III diners per lliura de diners, e a la exida VI diners e no més avant.

(33.1.9) Ítem, ne sien exceptats cavalls, roçins, muls e altre bestiar g[r]os, lo qual pach a l'entrant e exint lo dret ja posat e acostumat e no àls.

(33.2) E, per ço que ls dits capítols tocants les dites generalitats e les coses en aquells contengudes e, encara, per ço que les generalitats de Cathalunya axí de les entrades [115r^b] e exides com les altres mils sien levades e cullides, vol e ordona la dita Cort, ultra les altres ordinacions sobre açò fetes, que negun prelat ne negun singular del braç ecclesiàstich ne negú comte ne vezcomte, rich hom ne cavaller ne altra persona de lur braç, ne procuradors lurs ne altre en nom d'ells²² ne neguns pahers, consellers, procuradors, cònsols ne altres regidors de ciutats, viles e lochs de Cathalunya on se venen o s cullen les dites generalitats, tàcitament ni palesa per si ni per intreposada persona, no gosen comprar les dites generalitats ne en les vendes d'aquelles donar algun embarch, ans aquelles lexen vendre e encantar en lurs lochs e comprar a aquells a qui los dits deputats, regent e oydors volran vendre; e, si per ventura alguna persona o universitat de qualche braç que sia e de qualche estament o preheminència fos que en les dites vendes ne encara en cullir e levar aquelles generalitats a profit

22. *Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant nota.*

del General metien algun torb o empatxament, que aytals persones e universitats cayguen e sien cayguts en pena de la dobla²³ del [dampnatge]²⁴ que'l dit General hauria per lo dit torb o empatxament, lo qual dampnatge puxen arbitrar e conèixer los dits deputats, oydors de comptes e regent sens citació de part e sens [115v^a] conexença de²⁵ jutge;²⁶ e que aquelles persones hagen e sien tenguts pagar aquella dobla al dit General après que per los dits deputats, oydors de comptes e regent serà declarat, car la dita Cort de volentat del senyor rey ha per ferm tot ço que aquells deputats, oydors de comptes e regent hauran arbitrat, axí com a cosa que és acte de Cort; e que'l senyor rey, comtes e vezcomtes, richs homs e cavallers e lurs oficials e universitats dels dits III braços e regidors d'aquells, com requests ne seran per los dits deputats, façen e façen fer execució contra aytals rebelles e lurs béns, axí ab hosts com ab marches e represàlies e en altra manera.²⁷

(33.3) Ítem,²⁸ que'ls prelats e persones ecclesiàstiques, comtes e vezcomtes, barons e cavallers e altres havents jurisdicció, hagen e dejen met[r]e en lurs lochs e en aquells ports, passes e altres parts de Cathalunya aquelles persones que los deputats e regent los nomenaran e, encara, cullidors qui estiguen en plaçes e en lochs públichs per cullir e levar les dites generalitats e béns del dit General a mesió, però, del dit General; e, si contra açò e[115v^b]ra fet algun embarch o torb,²⁹ que semblantment aquella persona e universitat qui aytal embarch o torb daria, caygue en la dita pena de la dobla del dan que'l General hauria per [açò],³⁰ lo qual dampnatge arbitrassen los dits deputats e demanassen segons que demunt és dit.

(33.4) Ítem, que'l senyor rey e tots³¹ los prelats, comtes e vezcomtes, barons, richs homes e cavallers de Cathalunya qui hagen jurisdicció e senyoria d'òmens sots encorrimment de la dita pena de la dobla, facen ab acabament que tots los oficials,³² procuradors, jutges e regidors lurs, com requests ne seran per los dits deputats, regent e oydors, façen sagrament e homenatge en poder de lurs senyors e de lurs ordinaris o d'altres persones de quis pertangue que faran to-

23. *Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant no torb i pena dupli.*

24. *adiec. C.*

25. *d'altre C.*

26. *Passatge assenyalat i amb les nn. marg. de Llombard indicant potestas deputatorum contra perturbantes exactionem generalitatu, vide supra folio 35, nota torb, pena dupli i absque partis citacione.*

27. *Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant poder dels deputats, hosts i vide supra folio XXXV.*

28. *Disposició assenyalada i amb n. marg. de Llombard indicant super eodem i pena contra lo qui dara torb.*

29. *Amb n. marg. de Llombard indicant torb.*

30. *adiec. C.*

31. *Amb n. marg. de Llombard indicant super eodem.*

32. *Amb n. marg. de Llombard indicant dels oficials.*

tes execucions, forces e compulsions; e que les coses dessus dites tendran e servaran tota vegada que'n sien requests per los dits deputats, oydors e regent a bé e profit del dit General, no esperant consell de assessor ne de jutge ne d'altre persona [116r^a] e tota excepció, dilació, appellació, provocació e recurs foragitats; e, si contra açò era fet, que aquella persona que contra açò faria ultra lo dit sagrament e homenatge, fos cayguda en la dita pena de la doble del dan que'l General sostendria per açò, lo qual dan fos arbitrat e demanat segons que demunt és dit.

(33.5) Ítem, que'l senyor rey ara de present faça e man a son prothonotari totes letres, manaments e altres provisions en favor de les dites coses, tota vegada que per los dits deputats, regent e oydors ne serà request, franques de tot dret de segell³³ e altre qualsevol.

(33.6) Ítem, que la present ordinació e totes les coses dessus dites tocants les generalitats sien publicades ab veu de crida en cascú loch insigne tota vegada que'ls dits deputats, regent e oydors de comptes se volran per [16r^b] aquells, emperò, que han jurisdicció en los lochs on les dites crides se faran. ***Plau al senyor rey tot quant toca les generalitats dessus dites.*** Roma, *cancellarius*.

(34) Petrus Dei gracia rex Aragorum, Valencie, Majoricarum, Sardinie et Corsice, comesques Barchinona, Rossilionis et Ceritanie; dilectis et fidelibus universis et singulis officialibus nostris et aliis ad quos hec pertinere noscantur, salutem et dilectionem. Noveritis quod die presenti, nobis Curiam Generalem celebrantibus in civitate Ilerde gentibus nostris Cathalonie principatus, fuerunt concordata inter nos et dictam Curiam certa capitula que in presenti volumine sunt descripta et in fine ipsorum continentur responsiones ad ipsa capitula per nos facte. Quocirca, volentes, ut decet, ipsa capitula cum responsionibus ad ea factis inviolabiliter observari, vobis et unicuique vestrum dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse et sub ire et indignacionis nostre incursu ac sub pena in ipsis capitulis expressata quatenus [116v^a] capitula ipsa, prout in presenti quaterno seu volumine describuntur et nostri sunt sigilli appositione munita iuramento que proprio roborata, observetis et observari faciatis et ea que sint execucioni mandanda exequamini et compleatis iuxta ipsorum continenciam pleniorum. Data Ilerde, XXVI^a die iunii anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo quinto. Roma cancellarius.

(35) La provisió que aquesta Cort féu sobre les calçes frandreses que entren en Cathalunya e fustanis és avant registrada.

33. Amb n. marg. de Llobard indicant franques de segell.

[CORT DEL 1365 (1)]

MCCCLXV

Regis Petri 3 in Curia Barchinone

(I) [117r^a] In Christi nomine. Pateat universis presentibus et futuris quod, cum illustrissimus et magnificus princeps et dominus, dominus Petrus, Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, cum litteris suis datis Barchinone, quarta die iulii anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto, pro declaratione, supplectione et supplicatione diversorum dubiorum et defectum occurrentium in capi[117r^b]tulis editis in Curia Generali nuper celebrata Dertuse super dono seu proferta facta ad deffensionem rei publice Cathalonie principatus et regni Maioricarum et alias pro efficaci deffensione regnorum et terrarum ipsius domini regis et specialiter dictorum principatus Cathalonie et regni Maioricarum, indixisset Curiam Generalem cathalanis celebrandam in civitate Barchinone septima decima die dicti mensis iulii, in qua illustrissima regina, dictam Curiam ad quam convenerunt prelati et persone ecclesiastice, richi homines et milites ac syndici universitatum, civitatum et villarum regiarum Cathalonie, incepisset celebrare et ad plures actus in ip[s]a Curia processisset a die predicta ad quam fuerat convocata usque ad ultimam diem mensis octobris, in qua die dictus dominus rex, qui usque tunc interfuerat in expeditione armorum in regno Valencie, intravit civitatem Barchinone et extunc celebrationi dicte Curie personaliter interfuit. Tandem die sabbati, tercia decima, mensis decembris anno predicto, dicto domino rege personaliter existente in domo predicatorum Barchinone in ea, videlicet, domo que dicitur Consilii Centum iuratorum ubi dicta Generalis Curia consuevit celebrari et continuari, nec [117v^a] minus exis-

tentibus ibidem prelati et personis ecclesiasticis, baronibus ac militibus, sindicis et procuratoribus civitatum et villarum predictarum, qui ad dictas Curias convenerant et quorum nomina inferius [designantur]¹ fuit presentatum seu oblatum donum in ipsa Curia concordatum ipso domino regi in scriptis continencie subsequentis:

(II) [C]on vós, molt alt e molt excellent príncep e senyor, en Pere, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, de València, de Mallorques, de Cerdanya e de Còrcega, e comte de Barchinona, de Rosselló e de Cerdanya, per supplir diverses duptes e deffalliments occurrents en lo do o proferta en deffensió de la cosa pública fets en la Cort General derrerament en la ciutat de Tortosa als cathalans celebrada, los quals duptes e deffalliments profitosament no podien ésser supplits sinó per Cort General e, encara, per efficable deffensió de la cosa pública dels regnes e terres vostres e specialment del principat de Cathalunya e del regne de Mallorques, e per cercar vies e maneres per les quals a la dita deffensió e al bon stament de vostres sotsmeses fos bé provehit, hajats manada Cort General als cathalans [117v^b] en la ciutat de Barchinona e appellat a ésser a la dita celebració de la dita Cort lo dit regne de Mallorques, a la qual Cort són venguts en la dita ciutat de Barchinona prelati e altres persones ecclesiàstichs, barons e cavallers e síndichs de ciutats e viles reials de Cathalunya; e de les coses dessus dites en absència vostra, senyor, qui erets en lo setge de Morvedra, sia stada feta proposició en la dita Cort bé e sàviament e per la molt alta e molt excellent senyora, dona Alienora, per la gràcia de Déu reyna d'Aragó, de València, de Mallorques, de Serdenya e de Còrcega, e comte[ssa] de Barchinona, de Rosselló e de Cerdanya, axí com a lochtinent vostre, en nom e en veu de vós, dit senyor; per ço, los braços dels prelati e persones ecclesiàstiques, barons e cavallers e de ciutats e viles reials de Cathalunya, guardants e attenents la gran naturalea e leyaltat que per tots temps a vós, senyor, e a vostres predecessors e a la honor e exaltament de la vostra reyal corona e a la cosa pública, aquells braces han haüda e han e hauran, si a Déus plau, cobeejants que vós, senyor, ab la ajuda de Déu e a l'esforç vostre e de vostres sotmeses puxats poderosament contrestar al rey de Castella e a son poder, e fer la dita deffensió, pensants e veents cla[118r^a]rament per experiència que lo do fet en la dita Cort de Tortosa és en partida axí embargat que la cosa pública no se'n pot ajudar nes pot haver axí com seria expedient ne, encara, és bastant ne sufficient a la dita deffensió, majorment com se diu ja ésser despès en ço qui és clar tot o la major partida, sens, emperò, perjudici dels dits braços e de cascun d'aquells, e de ciutats e viles e lochs de Cathalunya e dels dits regne de Mallorques e illa de Manorcha e dels singulars de aquells e de lurs hòmens e de privile-

1. *En lloc de designanter, adiec. FH.*

gis, franqueses e immunitats e libertats lurs, graciosament e no per deute² que hi sien o hi fossen tenguts, fan los dits III brases e la dita Cort, sots e en les formes, maneres, condicions e retencions devall scrites e no en altra manera en deffensió de si mateix de la cosa pública del principat de Cathalunya e del regne de Mallorca e illes de Manorcha e de Eviça, en cas emperò, que contribuesquen en aquesta proferta ab los dits braçes segons que devall se conté, la proferta següent, axí per proferta com per satisfacció e supplecció dels deffalliments occurrents en lo do ho proferta fets en la dita Cort de Tortosa, lo qual do sia enclòs, entès e comprès en aquesta proferta o do:

(1) [118r^b] Primerament, que les CL mília lliures que segons ordinació feta en la dita Cort de Tortosa devien ésser levades e pagades per via de imposició de farina e de fogatge en los térmens per aquella Cort constituïts, sien haüdes e pagades en los térmens en la dita Cort ordonats e per les formes e maneres dejús scrites, ço és, LXXV^m lliures per los homes dels dits dos braços de la clercia e cavellaria e per tots aquells qui ab ells contribuir deuen en lo do fet en la dita Cort de Tortosa e, encara, ab la vall d'Andorra; e les altres LXXV^m lliures per lo dit braç de ciutats e viles reys de Cathalunya ab la dita ciutat de Tortosa e altres lochs que l'infant en Fferrando possehia en Cathalunya e ab aquells qui ab ell contribuïran en lo do fet en la Cort de Muntçó e, encara, ab tots aquells qui ab lo dit braç contribuïren en lo do fet en la dita Cort de Muntçó e de Cervera e ab tots los lochs de la vall d'Aran qui és compresa dins les límites de Cathalunya, servada, emperò, als dits dos braços la deducció en la dita Cort de Tortosa ordonada. E que cascun dels dits braços pugua levar la quantitat que'ls en pertanyerà per via de imposició posadora en pa e en vi e en carn fresca e salada quis vena a tayll o [118v^a] per altres vies e maneres ques volran. En la qual, emperò, quantitat de LXXV^m lliures quel dit braç de ciutats e viles reys ha a pagar, sien compreses, comptades e encloses qualsque quantitats sien stades reebudes per los deputats ordonats en la Cort de Tortosa o seran reebudes o exides, d'equí avant tro la present proferta sia mesa en execució, de la imposició de la farina, la qual en les ciutats, viles e loch reys se cull per rahó de la proferta en la Cort de Tortosa feta. *Plau al senyor rey, exceptat ço ques diu de la vall d'Aran, car no és cert que sia dins les límites de Cathalunya ne han contribuït en alguns dons o profertes de Cathalunya ne en alguna Cort de Cathalunya és estada feta menció de les dites valls; emperò, si pot apparer quen sia stat res haüt per lo do fet en la Cort de Muntçó, que axí mateix ne sia haüt; e encara, que si apparer d'equí avant que la dita vall d'Aran sie dins les límites de Cathalunya, en aquell cas, pach e haja a pagar ab lo dit braç en les coses demunt e devall contingudes posat que no haja contribuït ne pagat en lo do de Muntçó.*

2. Subr., assenyalat i amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota.

(2) Ítem, con segons ordinació feta en la dita Cort de Tortosa L^M lliures [118v^b] barchinonines quíties deguessen ésser haüdes e pagades en lo primer any per vendes de censals morts fehedores en e per la forma en la dita Cort ordonada, per ço, la dita Cort dona e profer en la dita deffensió les dites L^M lliures pagadores dins VIII meses qui començan lo primer dia de octubre prop vinent, havedores per vendes de censals morts e de violaris venedors dins los dits VIII meses, ço és, per los dits II braços sobre les universitats de ciutats, viles e lochs lurs per XXV^M lliures quíties de messions, e per les universitats de ciutats, viles e lochs reys de Cathalu-nya e per tots los altres lochs e persones qui ab lo dit braç de ciutats e viles reys contribuïren en los dons de Cervera, de Muntçó e de Tortosa e ab la dita Vall d'Aran per altres XXV^M lliures quíties. E que les pensions dels dits censals e violaris que cascun dels dits braços vendrà o vendre farà e totes messions qui per rahó de les dites vendes se faran sien assignades en special sobre les generalitats quis culliran en cascuna de les universitats o lochs qui les dites vendes faran e, en general, sobre totes les altres generalitats quis culliran en tot lo principat de Cathalu-nya e en los dits regne e illa, les quals generalitats sien meses enfre mans als compradors dels dits censals e violaris [119r^a] o d'aquells que a ells plaurà, si reebre los volran, e de cascun d'aquells per lur seguretat tro en concurrent quantitat de les pensions d'aquells censals e violaris, e d'aquells sien pagades les dites pensions e messions; e, si los compradors les dites generalitats enfre mans reebre no volran, que les dites universitats o aquells qui per les universitats qui vendran a açò seran assignats, aquelles generalitats puxen franquement e sens negun embarch retenir envers si per pagar les dites pensions e messions, la qual retenció puxen fer per lur pròpria auctoritat en aquell temps e en aquella forma e manera que'ls parrà pus expedient. E, si per ventura en alcun dels lochs de qualsevulla dels dits braços que les dites vendes hauran fetes no's cullien generalitats o aquelles qui s'i cullissen no bastaven als fruyts e pensions dels dits censals e violaris que haurien [venuts]³ e a les messions que, en aquell cas, aquell cambiador o cambiadors qui per los dits tres braços reebrien les dites generalitats, façen dita solament a les dites universitats de aytanta quantitat com los deffalcarà o los deffallirà de les dites pensions e messions; e aquelles pensions qui'ls falran los sien tenguts de pagar cascun any ab les messions dessus dites. E puxen fer les dites universitats qui vendran de e sobre [119r^b] les dites generalitats totes e sengles e aquelles obligacions, assignacions, caucions o seguretats axí e en aquella manera e forma e ab aquelles clàusules qui viaries los serà o de les quals ab los compradors se convendran e, encara, puxen fer les dites universitats e los singulars d'aquelles, ultra les obligacions de les dites generalitats, totes e sengles e aytals e aquelles seguretats, obligacions e caucions que's

3. *En lloc de reemuts, adiec. FHI¹.*

volran dels béns propis d'aquelles universitats e dels singulars d'aquelles, no contrestant la pramàtica sancció de la qual devall és feta menció ne altra qualsevol ordinació; declarants que'ls dits censals puxen vendre per preu de X^M sous per milenar, lo qual preu dona la dita Cort per just, per ço entre les altres coses com lo preu de les rendes⁴ e altres possessions és minvat, e axí rahonable cosa és quel preu dels dits censals se minve; declarants encara que'ls violaris puxen ésser venuts per los preus acostumats o segons que ab los compradors se poran convenir. E, en cas que'ls comprador vullen en los dits contractes de censals morts e de violaris sentències de vet o entredit o condempnacions o altres obligacions en corts ecclesiàstichs o setglars, que los officials del senyor rey e altres officials setglars e los prelats, vicaris e of[119v^a]ficials lurs hajan a dar les dites sentències e condempnacions franchament e sens alcun salari, ne encara hajan res per altres sentències, condempnacions o obligacions per les coses demunt dites o devall scrites en lur poder fahedores, salvant que los scrivans, per cascuna sentència o condempnacion ho altre obligació faedora en cascun contracte, hajan solament I florí d'or e no més, exceptat que en los lochs on les scriptures sien tatxades a meyns sia servada aquella tatxació; e per seguretat de les dites universitats qui les dites vendes faran, ordona la Cort, consentent e volent lo dit senyor rey, que les generalitats no puxen jamés exir de Cathalunya ne dels dits regne e ylla, ne ésser relevades o toltes, emparades o empatxades en tot o en partida tro que los censals e violaris qui venuts hi seran sien complidament e íntegre reemuts, e les pensions o interéssers, messions e dampnatges satisfets e pagats a les dites universitats e a cascuna d'aquelles qui los dits censals o violaris venuts hauran, les quals generalitats totes los dits braços e les dites universitats e els compradors dels dits censals e violaris de present obliguen axí com mils e pus plenament fer, dir o entendre se puegue. E prometen, ab [119v^b] ferma e sollempna stipulació, que aquelles generalitats seran e romendran entegrament en Cathalunya e en lo dit regne e ylla tro que los dits censals e violaris sien tots reemuts e les pensions e messions totes pagades segons que dit és; axí emperò, que passats los dits II anys de la dita proferta, qui seran finits lo darrer die de maig de l'ayn de la nativitat de nostre senyor [MCCCLXVII],⁵ tot ço qui axirà de les dites generalitats sia convertit en paga e en reemço dels dits censals e violaris e pensions e messions d'aquells, axí que per lo senyor rey o per la senyora reyna o per lo senyor duch o per lurs officials o delegats o commissaris o per los deputats o qualsevol altra persona o encara per Cort General celebradora en Cathalunya, no puxen ne degen ésser despeses o convertides en altres coses. E prometen e juren los dits senyor rey⁶ e lo dit senyor duch e encara la dita Cort, que les dites co-

4. vendes *FH*.

5. *En lloc de CCCLXXVII, adiec. FHI*¹.

6. senyors rey e reyna *FHI*¹.

ses totes e sengles servaran e servir faran e que en res no y faran ne y vendran contra per neguna rahó o necessitat per gran que fos ne per negun cas cogitat e no cogitat; e que los deputats, ans que usen de lur offici en la present proferta, hajan e sien tenguts en special de fer sagrament e homenatge, los [lechs]⁷ en poder del vaguer de Barchinona [120r^a] e los clergues sagrament en poder del bisbe de Barchinona o de son official, e tots reebre sentència de vet en poder del dit bisbe o de son vicari o official que totes les dites coses tendran e observaran e que no y faran ne y vendran contra ne y lexaran contravenir per neguna rahó. Però, per tal que les dites vendes sien mils e en menor difficultat e pus ivasosament trobades, ordo-na la dita Cort de volentat e consentiment del senyor rey que tro les dites vendes sien fetes e hajan perfecció en la quantitat demunt dita de L^M lliures quíties de messions, alguna universitat o algunes universitats o persona o persones de qual-que stament o condició sien no puxen ne gosen en Cathalunya fer venda o vendes o altres qualsevol contractes de violari o qui sabés natura o forma de violari en ne-guna manera, ne algun notari o notaris o scrivans aytals vendes o contractes pu-xen ne gosen pendre o per si o per jurats o substituïts lurs o, si lo contrari era fet, que les dites vendes o contractes *ipso facto* fossen nulles e haüdes per no fetes e per no fets e los compradors perden lo preu qui sia liurat als deputats, convertidor, em-però, en la dita deffensió e los notaris o scrivans *ipso facto* sien privats de lur offici del qual d'aquí avant no [120r^b] gosen ne puxen usar e, noresmeyns, sien punits axí com trencadors de ordinació feta en Cort General. Entès, emperò, e declarat a tolre dupte, de consentiment del dit senyor rey, que cascuna universitat e loch e cascuna persona singular puxen a tota lur volentat e quant se volrà vendre censals morts [e tots altres contractes de censals morts]⁸ fer en poder de qualsevol nota-ris, no contrestant la pramàtica sancció de la qual devall és feta menció, ne con-trestant la present prohibició ne encara la prohibició feta en la dita Cort de Torto-sa, la qual sia haüda per revocada quant a les coses demunt e devall posades en lo present capítol. E encara, si e après que los dits braços o les universitats d'aquells hauran compliment per via de vendes de censals morts o de violaris o en altra ma-nera a les dites L^M lliures, cascuna universitat e loch e cascuna persona puxen le-gudament, dins, emperò, los dits VIII mesos, fer vendes e altres qualssevol contrac-tes de violaris, no contrestant les dites prohibicions ne encara una pramàtica sancció e inibició feta per lo senyor rey a Muntçó que alguna universitat o univer-sitats reials de Cathalunya no gosassen ne poguessen vendre censals morts ne vio-laris, [120v^a] la qual pramàtica sancció sia haüda per revocada en tot cas axí que d'aquí avant no aja loch, de la qual revocació sien fetes carta o cartes o letres a les dites universitats. Entès, encara, e declarat que en la demunt dita prohibició no

7. En lloc de lochs, adiec. HI¹.

8. adiec. FHI¹, al ms. hi ha un símbol int. en el lloc on s'omet el fragment.

sien enteses violaris quis façen per matrimonis, ans se puxen fer en aquesta manera que, si aquell qui lo dot darà voldrà fer contracte de violari per rahó de dot al marit *vel e converso*, que, en aytal cas, lo dit contracte de violari puxa fer, però, si lo dot se pagava en diners es convertia en [compra]⁹ de violaris, que, en aquell cas, les compres se hagen a fer de les dites universitats dels dits braços. En la qual encara prohibició present no sien enteses violaris, los quals alguna persona o algunes persones han ja per qualsevol títol o rahó, ans los puxen vendre, donar, canviar, transportar e alienar a tota lur voluntat e quant se volran, les dites prohibicions e ordinacions en res no contrastants, com sia cosa rahonable que cascun se puxa ajudar de ço del seu. [120v^b] Entès, encara, que com les dites universitats o alguna d'aquelles hauran fetes les dites vendes qui segons compartiment dades los seran o en altra manera hauran haüda la quantitat que ls pertanyeria, cascuna d'aquelles universitats, après que haurà fetes les vendes o haurà la dita quantitat per altra manera qualsevulla qui segons aquell compartiment los pertanyeria, puxen legudament en son loch, emperò, o en altres qui no fossen de les universitats qui les dites vendes no haguessen complides, fer vendes e altres contractes de violaris no sperat que les altres universitats haguessen compliment a les vendes qui segons lo dit compartiment dades los seran. E la dita ordinació e ordinacions e coses en lo present capítol fetes o contengudes sien servades e s'hagen a servir en tot e per tot en lo segon any, qui començarà en lo primer jorn de juny primer vinent, en e per rahó de les vendes en aquell segon any fahedores de censals morts e de violaris per les dites universitats dels dits braços sobre les dites generalitats tro en quantitat d'altres cinquanta mil lliures quíties de messions. E, en cas que les universitats dels dits dos braços per les dites XXV^m [121r^a] lliures en cascun dels dits anys acordassen de no vendre censals morts o violaris e les volguessen haver per altra via o manera, que n puxen fer e, en aquell cas, hagen e puxen pendre de les dites generalitats cinch mília lliures, que és la meytat de les deu mília lliures, per pagar les dites pensions a les dites generalitats carregades, e aquelles puxen convertir [en ço]¹⁰ que s volran; ho, si per ventura no venien censals morts o violaris en tanta quantitat com lo braç de les ciutats e viles reys ab aquells de la lur contribució, en aquell cas, les universitats dels dits dos braços hagen e prenguen de les dites generalitats aytanta quantitat en aquell temps quanta és e quant lo dit braç de les ciutats, viles e lochs reys convertirà en reembre los censals morts e violaris qui per aquell braç o per les dites universitats venuts seran; e açò e axí mateix sia servat en lo dit braç de ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya e de la lur contribució. És entès, emperò, que si los deputats ordonats en la Cort de Tortosa havien ja venuts censals o violaris en algun loch o lochs de qualsevol dels dits braços, que aquella quantitat

9. *En lloc de compte, adiec. FHI¹.*

10. *En lloc de entrò, adiec. FHI¹.*

sia presa en compte al braç o brases del qual o de les quals seran les dites [121r^b] universitats qui los dits censals o violaris venuts hauran. E que de tots los vedaments e prohibicions dessus dits, los dits deputats hajan e sien tenguts fer fer per tot lo principat de Cathalunya públiques crides. Entén, emperò, e declara la dita Cort que en cas que nos trobassen vendes de censals morts e s'haguessen a vendre violaris en lo qual cas no bastarien pensions de V^M lliures a L^M liures de preu per cascun dels II anys, en aquell cas, los dits II braços de clericia e de cavallaria e lo braç de les ciutats e viles reials de cascun d'ells puxen pendre de les dites generalitats tanta quantitat per pensions de les vendes dels violaris que basten a cascuna part dels dits braços a preu de XXV^M lliures per cascun any; e encara açò, entès e declarat quel braç de les ciutats e viles reials puxen ara de present fer vendes dels dits censals e violaris ent[r]ò a quantitat de XXV^M liures [que hauria a fer en lo dit segon any],¹¹ les quals XXV^M lliures puxen convertir en paga del do novell devall contengut, axí emperò que aquelles XXV^M lliures sien tenguts de tornar en lo dit segon any segons que devall se conté. E açò mateix puxen fer los dos braços de cleri[121v^a]cia e cavalleria sis volran, però que los dits dos braços de clericia e cavalleria cascun dels dits dos anys les XXV^M liures qui'ls en venen, e lo braç de ciutats e viles reials ab tots aquells de la sua contribució cascun any les altres XXV^M lliures pertanyents a ells, hajan e sien tenguts pagar¹² o per via de les dites vendes o per altres vies e maneres ques volran en cas que no volguessen fer les dites vendes o no les trobassen. *Plau al senyor rey, entén, emperò, que los¹³ dits dos anys sia fet compliment per tots los dits braços a C milia liures, ço és, cascun any L^M lliures, exceptat ço que's diu de les dites valls per les rahon en lo primer capítol contengudes, exceptat que passats los dits dos anys la pramàtica sancció feta de no vendre censals e violaris romanguen en sa força e valor, e declarat que en cas quel braç de les ciutats e viles reials les dites vendes dels censals e violaris faça ara de present, que haja a fer compliment en tot cas en lo II any a XXV^M lliures; e açò mateix sien tenguts de fer los dits dos braços en cas que feessen les dites vendes.*

(3) [121v^b] Ítem, con en la dita Cort de Tortosa sia stada posada certa ajuda en los dits principat, regne e illes de Mallorques e de Menorcha en la sal, de la qual devien exir en I anyi XXV^M lliures quíties de messions, convertidores en deffensió de la cosa pública, e experiència de fet haja monstat que la dita ajuda posada en la dita sal no poden exir en l'any les dites XXV^M liures, per ço, supplem lo dit deffalliment e crexent la dita ajuda, és ordonat per la dita Cort que sia haüda vertadera informació del preu o quantitat que'ls senyors de les sali-

11. *adiec. FHI¹.*

12. *Al ms. pagats i amb r int. d'una altra mà a sobre de a² indicant que seria pagar.*

13. *per los FHI¹.*

nes de Cathalunya han haüda per venda o arrendament o en altra manera de la sal de les dites salines de III anys pus prop passats levades messions necessàries e, feta summa d'açò que'n serà haüt dins los dits III anys, sia vist e reconegut que'n venrà per cascun any; e aytal quantitat com ne vendrà a cascun [any]¹⁴ sia donada per lo General als senyors de les dites salines, crexent a aquells per aventatge deu sous per lliura e, donant-los lo dit avantatge, los dits senyors de les salines hajen e sien tenguts per vigor e ordinació feta en la present Cort de arrendar e lezar les dites salines als deputats del General de Cathalunya o aquells qui per ells hi seran [122r^a] ordonats per lo preu dessús dit durant lo temps de la present proferta; e que açò als senyors de les dites salines no sia ne puxa ésser fet ne engendrat alcun prejudici en alcun dret, jurisdicció o senyoria que hajen en les dites salines ne en los ús d'aquelles, passat lo temps de la dita proferta, ans de tot en tot los romangue sàul e sens tota lesió axí con lo han haüt e l'havien ans de la present ordinació. Los dits, emperò, senyors de les dites salines e lurs oficials hajen e sien tenguts de reebre aquells qui a cullir la ajuda o imposició en la sal posada,¹⁵ segons que devall se segueix, seran ordonats graciosament, e aquells deffendre e mantenir e dar-los consell e favor e ajuda tota hora que per ells requests seran axí en aquella forma e manera que farien si per ells hi eren ordonats e assignats. En los lochs on la sal és d'aquelles persones qui la fan, sia haüda informació quant hi haurà valgut la quartera de Barchinona de la sal dins los dits tres anys passats, compensat I temps ab altre, e que ls sia donat e anedit de la sal que hauran en les dites salines segons que dessús. *Aquest capítol e tots los següents parlant del fet de la* [122r^b] *sal entrò al IIII capítol de les generalitats qui comença «Ítem, attenent etcètera» exclusivament plaen al senyor rey. Entén, emperò, lo dit senyor rey que en cascun dels dits dos anys sia fet compliment per via de la sal a XXV^m lliures quíties de messions.*

(3.1) Ítem, per ço que de la imposició de la dita sal puxen exir dins los VIII meses demunt dits les dites XXV^m lliures quíties de messions e del preu que costaran les dites salines e en l'any següent altres XXV^m lliures quíties, ordona la dita Cort que sien pagats, per cascuna quartera de sal a mesura de Barchinona, X sous barchinonins, la qual imposició sia cullida, levada e pagada en les sa[lines] de Cathalunya e con la dita sal exirà de les dites salines per aquell qui lan traurà.

(3.2) Ítem, que totes aquelles persones qui seran ordonades a tenir les dites salines e reebre lo preu e imposició de la dita sal, sien tengudes en lo començament del regiment que hauran a fer de les dites salines fer sagrament e homenatge en poder de l'ordinari del loch on la dita sal vendran, del qual sagrament e homenatge aparega per carta pública que bé e [122v^a] leyalment se hauran en la admi-

14. *adiec. FHI¹.*

15. *imposada FHI¹.*

nistració de les salines; e que per tot guayn e emolument que de la dita sal trauran daran e atribuiran al General o a la Deputació d'aquell axí que en lur poder algun guany o emolument no romandrà; e que de les dites coses ogen sentència de vet en poder de lur ordinari que contra açò no faran, del qual vet no poguessen ésser absolts si contrafahien tro haguessen restituit al General tot guany e emolument que, part lur salari, los en fos pervengut ab lo doble.

(3.3) Ítem, que tota sal qui de present sia trobada en poder de qualssevol persones qui aquella tenguessen per revendre fora les dites salines sia mesurada e aquella sien tenguts de pagar la dita imposició, presa a ells en compte aquella quantitat que pagada hauran ja per la imposició de la dita¹⁶ sal segons la ordinació feta en la Cort de Tortosa.

(3.4) Ítem, que tota quartera de sal de compàs quis despendrà en lo principat de Cathalunya e regne e illa dessus dits sien pagats per lo comprador VI sous barchinonins.

(3.5) Ítem, que de tota sal qui exirà de Cathalunya axí per terra [122v^b] com per mar o per aygua dolç per mercaderia, pach e haja a pagar, per quartera de Barchinona de sal aquell qui la'n traurà, IIII sous barchinonins; e que aquells qui la'n trauran hajan a donar seguretats bastants en poder dels cullidors de la dita imposició que aquella sal que en les dites salines compraran, trauran e hauran treta de Cathalunya dins dos meses al pus luny; e que aquella no metran ne tornaran dins Cathalunya ne dins los dits regne ne ylla sots pena de cors e d'aver, ans sots la dita pena hajan a portar albarà de l'ordinari del loch o lochs on la dita sal hauran venuda, en lo qual albarà lo dit ordinari confés que aquella sal que treta hauran de què la dita ajuda hauran pagada han allí portada e venuda, del qual albarà hajan a fer fe al cullidor de la dita imposició dins lo temps qui per lo dit cullidor a ells serà assignat.

(3.6) Ítem, que alguna persona de qualsevol ley, stament o condició sia no gos metre dins lo principat de Cathalunya per terra ni per mar ne per aygua dolç alguna sal sinó serà de les salines del dit principat de Cathalunya, sots pena de perdre lo peu e de perdre les bèsties ab què la metrà e la sal e la exàrcia [123r^a] en què la aportarà e, si per mar o per aygua dolç la metrà, de perdre la sal e lo vexell en què la aportarà, exceptats que aquells que per los dits deputats assignats hi seran puxen fer portar sal de Calasanç e d'aquell loch o lochs que viares los serà fora de Cathalunya, e aquella metre solament en la ciutat de Leyda en loch sabut e a allò assignat per los deputats de Cathalunya o per aquells qui per ells hi seran assignats e no en altre loch, per ço que pus covinentment e ab meyns messió puguen aquells de la dita ciutat haver la dita sal e aquella sal vendre en la dita ciutat, per-

16. *En lloc de dital.*

nent d'aquella ço que costarà ab les messions e los dits deu sous per quartera de Barchinona per la dita ajuda. E, si per ventura aquell o aquells qui contra la prohibició dessus dita metrà o metran sal o'n despendran dins lo principat de Cathalunya, [si]¹⁷ serà clergue, sia caygut e encorregut en pena de D sous barchinonins, e la sal e la bístia sien perdudes, e tota pena¹⁸ guanyada lo terç a l'accusador e lo terç al General de Cathalunya e l'altre terç al seu ordinari.

(3.7) Ítem, que de tota sal que entrarà o serà portada en la dita ciutat e regne de Mallorques e en la ylla de Manorcha, en cas que paguen e contribuesquen en lo pre[123r^b]sent do ab Cathalunya, sien pagats los dits deu sous barchinonins per quartera de sal de Barchinona; e que neguna persona de qualque stament o condició sie no gos metre ne descarregar en la dita ciutat, regne e ylla alguna sal sens sabuda d'aquell o d'aquells qui a culler la dita ajuda seran aquí assignats e tro que hagen pagada la dita ajuda o's sien avenguts ab los cullidors d'aquella, si donchs no mostraven albarà d'aquell o d'aquells qui a cullir la dita ajuda en Cathalunya seran assignats que ja haguessen pagada la dita ajuda en les parts de Cathalunya. E qui contra açò farà, que perde lo peu e la sal e lo vexell ab què la aportarà ab totes les exàrcies e, si clergue serà, sie encorregut en la pena en lo prop dit capítol contenguda.

(3.8) Intén, emperò, la dita Cort que la sal que una vegada haurà pagada la dita imposició no pach més avant per bé que la dita sal sia moltes vegades venuda.

(3.9) Ítem, que'l senyor rey¹⁹ e la senyora reyna e lo senyor duch e tots los altres fills dels dits senyor e senyora e totes les lurs companyes e tota altra persona de qualque ley o condició sia, hagen e sien tenguts pagar la dita imposició o ajuda.

(3.10) [123v^a] Ítem, per ço que la dita imposició sia mils cullida e levada e puxa ésser trobada major còpia de sal, ordona la dita Cort que l'almirall del senyor rey o altres capitans o armadors en mar o altres qualssevol persones no prenguen ne gosen ne puxen [pendre]²⁰ en alguna armada de mar, per gran minva o necessitat que haguessen de gents, alguna persona o algunas persones qui faça o fassen sal, ne aytant poch puxen ésser forçades de anar en la guerra per terra, ne encara en neguna host, axí per vigor de usatge *Princep[s] namque*, con per altra rahó, açò, emperò, sia entès en lo temps que la sal se fa e mentre que la faran.

(3.11) Ítem, que totes altres impositicions o altres qualssevol càrrechs qui sien posades o posats sobre la sal en qualssevol lochs de prelats, persones ecclesiàstichs, richs hòmens e cavallers e de ciutats e viles reyls de Cathalunya e dels dits regne

17. *adiec. FH.*

18. aquesta pena *FHI*¹.

19. *Ordinació assenyalada i amb les nn. marg. de Llombard indicant nota, que'l senyor rey, etcètera, paguen los drets del General.*

20. *En lloc de vendre, adiec. FHI*¹.

e ylla sien relevades e relevats e per relevades haüdes, axí que non n'i haja ne n'i puxa haver sinó aquesta demunt ordenada.

(3.12) Emperò, si alguna persona de qualque condició sia o loch haurà per privilegi poder o licèn^[123v^b]cia de prendre sal franchament en qualsevol de les salines de Cathalunya e dels dits regnes e ylla, que aquell privilegi li sia salvat, sau que en tot cas de la sal que traurà o pendrà haja e hagen e sien tenguts de pagar la imposició demunt dita.

(3.13) Encara ordona la dita Cort que tota persona de qualque stament o condició sia que traurà, per terra o per mar o per aygua dolç de les salines de Cathalunya e dels dits regne e ylla, sal per revendre o per despendre, per pocha que sia, haja a pendre albarà dels plegadors o cullidors de dita imposició en lo qual façen expressa menció de la imposició que pagada haurà; e, qui contra açò farà que perda la sal e la bístia ab què la portarà e, noresmenys, pach per pena, per cascuna càrrega, C sols; e, si la dita sal no bastava a càrrega, encara sia encorregut en les dites penes, e si la traurà per mar o per aygua dolç perda lo vexell ab totes ses exàrcies; los quals cullidors hagen e sien tenguts fer e dar los albarans franchs sens tota triga sots pena de C sols.

(3.14) Ítem, ordona la dita Cort que no contrestants qualsse^[vol] constitucions o ordinacions, inhibicions o penes fetes sobre la ^[124r^a] gabella de la sal, les quals lo senyor rey de volentat de la Cort sospén e toll per lo dit temps solament, tota sal qualsevulla de què serà pagada la dita imposició puga córrer e ésser despesa per tota Cathalunya e per los dits regne e ylla.

(3.15) Ítem, que la dita imposició de la dita sal sia cullida e levada tan solament tro al darrer dia de juny MCCCLXVII en cas que de la dita imposició sien exides les dites XXV^M lliures quíties de messions e de preus de les dites salines; e, si no eren exides, que sia servada la forma contenguda en lo capítol del do de la imposició de la sal del segon any; e, con la dita ordinació feta sobre la sal se faça per gran necessitat en què lo senyor rey e la terra són posats, e sia contra constitució de Cathalunya ordenada sobre la gabella de la sal, per ço, lo senyor rey, consentent la dita Cort, volen que per aquesta ordinació no sia fet ne's puxa fer algun perjudici a la dita constitució o a altres sobre la gabella de la dita sal fetes, les quals lo dit senyor rey durant lo dit temps consistent, la dita Cort sospèn e toll ne, encara, per la dita ordinació o per los capítols dessús dits, sia fet o's puxa fer alcun perjudici o lesió als privilegis, libertats e franqueses de cascun dels dits braços ne als ^[124r^b] dits regne e ylla, ne a singular o singulars d'aquells, ans les dites constitucions, privilegis, libertats e franqueses, passat lo dit temps, sien e romanguen en lur poder, plena força e valor, la dita imposició o ordinació o les altres coses dessús dites en res no contrestants, les quals en lo temps esdevenidor en alguna manera o forma a conseqüència o a eximpli no puguen ésser tretes.

[Les generalitats]²¹

(4) Ítem, attenent que en la dita Cort de Tortosa foren ordonades certes generalitats de les quals havien e devien exir en I any L^{M22} lliures barchinonines quíties de totes messions, convertidores, ço és, L^M lliures en deffensió de la cosa pública e los romanents X^M liures en paga de les pensions dels censals morts ordonats ésser venuts en la dita Cort, e segons que per experiència és stat vist e reconegut en lo temps passat de la dita Cort a ençà les dites LX^M lliures no poden exir de les dites genera[litats] en la forma en la dita Cort ordo[124v^a]nada, e per ordinació en aquella Cort feta és cosa necessària que n'isquen e per consegüent lo dit deffalliment se ha a supplir, és encara cosa ncessària, atesa la gran necessitat de la dita defensió per lo gran esforç que lo rey de Castella axí per terra com per mar ha fet e fa e proposat de fer, que de les dites generalitats isquen dins los dits VIII meses qui començan lo dit primer dia d'octubre prop vinent les dites LX^M liures, convertidores, ço és assaber, L^M liures en la dita deffensió e X^M lliures en paga dels censals morts e violaris qui sobre aquelles generalitats venuts seran segons que damunt e davall és ordonat, per ço, la dita Cort ordona e posa en tot lo dit principat de Cathalunya, en lo qual són les valls d'Aran e d'Andorra,²³ e en los dits regne de Mallorques e ylla de Manorcha les generalitats devall scrites en les casos, coses, maneres e forma ques segueixen. *Aquest capítol e tots los altres següents parlants de les generalitats entrò al V capítol exclusive qui comença «Però ordona la dita Cort etcètera» plaen al senyor rey; entén, emperò, que en cascun dels dits II anys se dejen haver per via de les dites generalitats L^M lliures quíties de totes messions e quíties encara de totes pensions de censals [124v^b] e de violaris qui sobre aquelles seran venudes o als braces qui no vendran o no tantes com l'altre braç seran pagades, les quals pensions puxen muntar a més de X^M lliures en lo cas contengut dessus en lo capítol parlant de censals e de violaris. E açò declarat que per algunes coses contengudes en alguns d'aquests capítols de les generalitats no sia fet perjudici a les regalies del senyor rey passat lo temps de les dites generalitats, ne part aquell temps algun loch qui acostumat no n'haja no puxa allegar que haja carregador, ans, passat lo dit temps, sia servat axí con d'abans se servava segons ús antich, ne aytant poch sia fet perjudici als dits braces ne a algú loch d'aquells ne a singulars persones d'aquells ne a uses, privilegis, libertats e franqueses d'aquells.*

(4.1) Primerament, que tots draps stranys, franceses e altres qui entren en Cathalunya e en los dits regne de Mallorques e ylla de Manorcha paguen en la entrada ço ques segueix:

21. *adiec. FHI¹.*

22. LX^M FHI¹.

23. *Subr., assenyalat i amb n. marg. possibl. de Llombard indicant nota per la vall d'Aran.*

(4.1.1) És assaber, que tot drap strany on haja grana, vulles que sia listat o pla, pach per peça, con entrarà en Cathalunya o en los dits regne e ylla per mar o per terra o per aygua dolç, LX sols.²⁴

(4.1.2) [125r^a] Ítem, tots draps de Mellines en què no haja grana paguen en la entrada, per peça, XL sols barchinonins.²⁵

(4.1.3) Ítem, tot drap florentí de Bruxelles, de Loany e d'Ipre de la major siza on no haja grana pach, per peça con entrarà, XL sous barchinonins.²⁶

(4.1.4) Ítem, tot drap de Loany de la menor siza, de Mostevilles, de Bruges e de Vervi e de Cortray e de tot altre vilatge de Flandres e de França pach, per peça en la entrada, XXV sous.

(4.1.5) Ítem, tot drap de Lenguadoch o[n] no haja grana ne sia de lana anglesa pach, per peça en la dita entrada, X sous.

(4.1.6) E, si serà de lana anglesa o y haurà grana pach XXV sous.

(4.1.7) Ítem, que tota persona de qualque lig, stament o condició sia qui metrà en Cathalunya o en lo dit regne e ylla draps stranys per son vestir o de ses compaynes o a obs d'altres qualssevulla pach e haja a pagar, com los metrà, per lliura de diners, e lavors hi haja a ésser posat lo sagell de la cera, III sous.

(4.1.8) En aquell loch per on los dits draps stranys entraran [125r^b] paguen en la entrada les quantitats dessus dites e, en aquell loch, sien bullats e sagellats ab sagell de plom acostumat a II caps, los quals hajen a ésser denunciats, bullats e pagats dins IIII dies après que sien entrats dins lo dit principat o regne, ço és, en lo primer loch que trobaran en lur camí en la entrada on se leven generalitats sots pena [de perdre]²⁷ los draps, los quals sien guanyats, ço és, la terça part a l'acusador e l'a[ltra] terça part al cullidor e comprador, e l'altre terça part al senyor del loch o a l'official d'aquell loch on la frau se cometrà e qui farà la execució. E lo dit cullidor o comprador haja a fer àpocha de reebuda al mercader dels draps en la qual sia feta menció de les quantitats dels draps e dels noms e d'aço que reebut haurà, la qual àpocha sia dada e feta encontinent al mercader per lo dit comprador o cullidor francha e quítia per ço que en los altres lochs no li sia fet embarch per rahó d'aquells draps per los quals la dita àpocha li serà feta.

(4.2) Ítem, que de tot drap quis vena a tayll dins Cathalunya e regne e ylla dessus dits sien pagats per lo venedor, per lliura de diners com los vendrà, II sous.

(4.3) Ítem, que tots drapers e fahe[125v^a]dors d'aquells hajen a fer sagrament tots dissaptes, si requests ne seran, en poder del comprador o cullidor que bé e

24. sous barchinonins *FHI*¹.

25. *om. FHI*¹.

26. *ibíd.*

27. *adiec. FHI*¹.

leyalment los pagaran tot ço que pagar deuen d'açò que venut hauran e, encara, lo comprador o cullidor puxa, sis volrà, tenir guardes sobre açò en aquells lochs que volrà.

(4.4) Ítem, que tothom qui faça o faça fer drap, ultra lo dret de la bolla, e tot draper qui tallarà o tallar farà draps de son obrador a si o a ses companyes [per son vestir de si o de ses companyes]²⁸ o d'altres qualssevol persones paguen, per lliura de diners del preu o valor del dit drap, II sous, los quals dos sols sien pagats com lo sagell de la cera serà posat als draps al cullidor o comprador de la ajuda dels dits draps.

(4.5) Ítem, que de tot drap quis faça e s'apparell dins Cathalunya e dins lo regne de Mallorques e ylla dessús dits en què haja grana sien pagats com exiran del parayre, per peça, XXV sous.

(4.6) Ítem, que de tot drap de pinta ampla e de XXI^a ligadura, e de XXI^a ligadura ensús en què no haja grana quis faça en Cathalunya e en lo dit regne sien pagats, com exiran del parayre, VI sous.

(4.7) [125v^b] Ítem, que de tot altre drap de XXI^a ligadura e enjús quis faça en Cathalunya e en lo dit regne e ylla sien pagats, con exiran del parayre per cascuna peça, IIII sols.

(4.8) Ítem, tots draps qui exiran de Cathalunya e del dit regne e ylla per terra o per mar o per aygua dolç paguen con los hic trauren, per lliura de diners del preu o valor dels dits draps, III diners.²⁹

(4.9) Ítem, de tots cadins estrets e draps banyolenchs e altres de semblant sort, sarzils estrets, sargues estretes, estamenyes, fustanis e miges lanes sia pagat, per cascuna cana de Barchinona, IIII diners.

(4.10) E, per esquivar tota frau que en les coses dessús dites se pogués seguir, ordona la dita Cort que tots los draps dessús dits quis faran e s'apparellaran dins Cathalunya, regne e ylla dessús dits, ans que isquen del parayre o dels fustamets, e dins VIII dies après que [apparellats]³⁰ seran e, encara, ans que sien apuntats ne plegats, paguen e hagen a pagar la ajuda dessús dita, e sien bullats ab bulles de plom acostumades e ordonades en la Cort de Muntçó en cascun cap, la [126r^a] qual los sia posada e donada francha de tot dret per los compradors de la present ajuda o cullidor d'aquella.

(4.11) Ítem,³¹ que tot drap cruu, lana filada e a filar puxen entrar dins Cathalunya, regne e ylla dessús dits sens pagar algun dret o ajuda, però, com los dits draps seran apparellats, paguen segons la forma damunt compresa e segons la

28. *ibíd.*

29. diners barchinonins *FHI*¹.

30. *En lloc de appellats, adiec. FH.*

31. *Amb n. marg. indicant nota.*

sort de què seran, ço és, quant exiran del parayre e con se vendran a tall segons que demunt és dit.

(4.12) Ítem, que tota persona estranya o privada qui traurà draps cruus, lana filada e a filar o en vedilla, sutza e lavada de Cathalunya e del dit regne e ylla pach e haja a pagar, per lliura de diners, VI sous.

(4.13) Ítem, que de tota seda fluxa e torta, crua o cuyta qui isque de Cathalunya e del dit regne e ylla, pach aquell qui la'n traurà, per lliura de diners, VI diners.

(4.14) Ítem, que de tots draps d'or e de seda, xamellots, camocans e velluts sien pagats per lo venedor, per lliura de diners, III sous.

(4.15) E, si per aventura passaran per la terra o seran venuts en gros a mercader estrany o privat [126r^b] per tret de la terra sien pagats, per lliura de diners, II sous.

(4.16) Ítem, que de tot fill d'or e d'argent e fres sien pagats per lo venedor, per lliura de diners, III sous.

(4.17) E, si per aventura passaran per la terra on[o]³² seran venuts en gros a mercader strany o privat per trer de la terra sien pagats, per lliura de diners, II sous.

(4.18) Ítem, que de totes perles e pedres precioses encastades o no encastades sien pagats per lo venedor, per lliura de diners, III sous.

(4.19) Ítem, tota tela blanca o tinta e de tot altre drap d'estopa, de cànem o de genesta sien pagats per aquells qui'ls trauran de la terra, per lliura de diners, com exirà de la terra, II sous.

(4.20) Ítem, de tota [pelliceria]³³ crua o adobada qui entrarà en Cathalunya o en los dits regne e ylla per mar e per terra o per aygua dolç pach a la entrada, per lliura de diners d'açò que serà stimada, II sous.

(4.21) Ítem, de tota pelliceria crua e adobada qui isque fora Cathalunya e del dit regne e ylla sien pagats per aquell qui la'n traurà, per lliura de diners, II sous.

(4.22) Ítem, que tota persona de qualque [126v^a] lig, stament o condició sia qui traurà de Cathalunya e del dit regne e ylla per mar o per terra o per aygua dolç saffrà, pach e sia tengut de pagar, per lliura de Barchinona de saffrà, III sous.

(4.23) Ítem, que tota persona qui traurà de Cathalunya e del dit regne e ylla oli, pach e sia tengut de pagar del preu del dit oli, per lliura de diners, XVIII diners.

(4.24) Ítem, que de tota grana qui exirà de Cathalunya e del dit regne e ylla sien pagats per aquell qui la'n traurà, per lliura de grana a lliura de Barchinona, XII diners.³⁴

32. *En lloc de on, adiec. FHI¹.*

33. *adiec. FHI¹.*

34. *I sou FH.*

(4.25) Ítem, de tota mel qui isque de Cathalunya³⁵ sien pagats per aquell que lan traurà, per lliura de diners del preu o valor de la dita mel, II sous.

(4.26) Ítem, tot sabó qui isque del dit principat e regne e ylla pach, per lliura de diners, II sous.

(4.27) Ítem, de tot plom e alcolfol que isquen de Cathalunya e del dit regne e ylla sien pagats per aquells qui ls ne trauran, per lliura de diners del [126v^b] preu o valor del dit plom e alcolfol, II sous.

(4.28) Ítem, de tot ferre obrat e a obrar qui isque de Cathalunya e del dit regne e ylla sien pagats per aquells qui ls ne trauran, per lliura de diners, II sous VI diners.

(4.29) Ítem, de tot sèu obrat e a obrar qui isque de Cathalunya e del dit regne e ylla sien pagats per aquell qui l ne traurà, per quintar de Barchinona del dit sèu, X sols.

(4.30) Ítem, de tot cuyram adobat e adobar [e pelós e obrat e a obrar estrany]³⁶ qui isque de Cathalunya e del dit regne e ylla sien pagats, per lliura de diners per aquell qui l ne traurà, II sous VI diners.

(4.31) Ítem, de tot roudor, sumach e tany qui exiran fora de Cathalunya e del dit regne e ylla sien pagats per aquell qui ls ne traurà, per liura de diners, II sous.

(4.32) Ítem, de tot arroç qui isque de Cathalunya e del dit regne e ylla sien pagats per aquell qui l ne traurà, per lliura de diners, III sous.

(4.33) Ítem, de totes figues, panses e totes altres fruytes verdes e seques que isquen de Cathalunya e dels dits regne e ylla sien pagats per aquells qui ls ne trauran, per lliura de diners del preu o valor de les [127r^a] dites coses, II sols.

(4.34) Ítem, de tota palma obrada e a obrar que isque de Cathalunya e del dit regne e ylla sien pagats, per lliura de diners, III sols.

(4.35) Ítem, tot peix fresch e salat qui isque de Cathalunya e dels dits regne e ylla sien pagats, per lliura de diners [del preu]³⁷ o valor del dit peix, III sous.

(4.36) Ítem, de tota formageria qui isque de Cathalunya e dels dits regne e ylle sien pagats, per lliura de diners, III sous.

(4.37) Ítem, de tota carnsalada e sagí qui isquen de Cathalunya e dels dits regne e ylla sien pagats, per lliura de diners, V sols.

(4.38) En açò, emperò, no sia entesa carnsalada qui sia mesa en nau o en altre vexell de mar per provisió dels navegants, la qual pach, per lliura de diners, tan solament XII diners.

(4.39) Ítem, que tot vexell de mar quis vena a persona stranya en qualque part que es vendrà axí en Cathalunya e en lo dit regne e ylla com defora e de tota fusta apta a vexells de mar sien pagats, per liura de diners, III sous.

35. Catalunya e dels dits regne e ylla *FHI*¹.

36. *adiec. FHI*¹.

37. *ibíd.*

(4.40) Ítem, de tota fusta de anaps, de scudelles e de talladors de fust [127r^b] o de terra qui exiran fora de Cathalunya e dels dits regne e ylla sien pagats, per lliura de diners del preu o valor de les dites coses, IIII sous.

(4.41) Ítem, de tota altra fusta obrada e a obrar que algú traurà fora de Cathalunya o dels dits regne e ylla per mar o per terra o per aygua dolç sien pagats per aquell qui lan traurà, per lliura de diners del preu o valor de la dita fusta, III sols.

(4.42) Ítem, que de tot vi que exirà de Cathalunya e dels dits regne e ylla sien pagats, per lliura de diners del preu o valor del dit vi, II sous.

(4.43) En açò, emperò, no sia entès vi qui serà mès en nau o en altres vexells a obs dels navegants, lo qual pach, per lliura de diners, tan solament si donchs aquell vi no havia ja pagat lo vuytè, ne pach res vi qui sia aportat al reyal del senyor rey on què fos en les fronteres, XII diners.

(4.44) Ítem, de tots cavalls e rocins qui exiran de Cathalunya e del dit regne e ylla per vendre sien pagats, per lliura de diners, X sous.

(4.45) En açò, emperò, no sien enteses los cavalls o rocins qui exiran de Cathalunya e iran en servey del senyor rey en la guerra.

(4.46) [127v^a] Ítem, de tot bestiar gros e menut qui isque de Cathalunya e del dit regne e ylla sien pagats si donchs del dit regne e ylla no entraran en Cathalunya, sien pagats per aquell qui'l ne traurà, per lliura de diners del preu o valor del dit bestiar, X sous.

(4.47) Ítem, de tota cera obrada e a obrar qui isque de Cathalunya e del dit regne e ylla sien pagats per aquells qui lan trauran, per lliura de diners, VI diners.

(4.48) Ítem, de tots aylls e cebes qui isquen de Cathalunya e del dit regne e ylla paguen, per lliura³⁸ aquells qui'ls ne trauran, exceptats aylls e cebes qui sien meses en naus o en altres vexells en mar a obs de provisió dels navegants qui no paguen res, XII diners.

(4.49) Ítem, tot comí e bathafalua qui isquen de Cathalunya e del dit regne e ylla pach, per lliura de diners, II sous.

(4.50) Ítem, tota pega e alquitrà qui isquen de Cathalunya e dels dits regne e ylla sien pagats per aquell qui'ls ne traurà, per lliura de diners, IIII sous.

(4.51) Ítem, de tots blats e legums e mils qui isquen de Cathalunya e dels dits regne e ylla sia pagat per aquell qui'ls ne traurà, per lliura de [127v^b] diners [del preu o valor dels dits blats, legums e mils]³⁹ V sous, exceptats legums⁴⁰ qui seran meses en naus o en altres vexells a obs dels navegants que no paguen res.

(4.52) Declara, emperò, la dita Cort que'ls blats de la exida de Cathalunya per portar en Aragó o en regne de València no paguen sinó aytant com los del regne de

38. per lliura de diners *FHI*¹.

39. *adiec.* *FHI*¹.

40. blats legums e mils *FH*.

Aragó e de València faran pagar per exida dels dits regnes, com és semblant rahó a aquells [de Cathalunya];⁴¹ emperò, sia entès que los III diners per lliura de la exida de Cathalunya se paguen en tot cas de les mercaderies e encara dels dits blats, e si los d'Aragó o de regne de València fahien pagar més avant per los dits blats e mercaderies, que'ls deputats de Cathalunya puxen enadir als dits blats e mercaderies segons que a ells serà semblant. *Plau al senyor rey.*

(4.53) Ítem, que de tota mercaderia qui isque de Cathalunya e del dit regne e ylla o entre en Cathalunya o en los dits regne e ylla per mar o per terra o per aygua dolç que en los presents capítols no serà compresa o nomenada e tatxada, pach a la entrada e a la exida per lliura de diners, III diners.

(4.54) Ítem, que tot cànem, li e stopa, obrat e a obrar que isque de [128r^a] Cathalunya e dels dits regne e ylla pach, per lliura de diners, II sous.

(4.55) Ítem, totes mercaderies e coses demunt dites en los presents capítols contengudes quis portaran de Cathalunya al regne e ciutat de Mallorques e ylla de Manorcha e dels dit regne e ylla entraran o's portaran en Cathalunya, hajan a pagar e contribuir en les dites generalitats fins que hajan atorgat e mès en ordinació los dons, ajudes e profertes fetes en la Cort de Tortosa e de la present Cort de Barchinona axí com si eren portades en altres [parts]⁴² fora Cathalunya.

(4.56) Ítem, ordona la dita Cort que'ls deputats residents en Barchinona ne negun comprador o cullidor de les generalitats ne neguna altra persona qui en les dites generalitats haja res a fer, no faça ne fer puxa alguna gràcia, lexa o remissió de les quantitats sobre les mercaderies e coses o alguna de aquelles carregades ni alcun mercader o altre lan gos pendre; e si los dits deputats, cullidors o compradors ne fahien gràcia neguna a algú, que hajan a restituir del lur propi al General de Cathalunya aytant com ne farien gràcia o remissió; e quel mercader [128r^b] o aquell a qui la dita gràcia o remissió serà feta, perde la rauba sens tota merçè que sia guanyada al dit General.

(4.57) Ítem, que tota persona de qualque stament o condició sia qui traurà de Cathalunya o metrà en aquella les coses demunt expressades o alguna d'aquelles per la terra de Rosselló e de Vallspir, haja e sia tengut de manifestar les dites coses a les persones qui a açò a cullir seran deputades o als compradors d'aquelles en la vila de Perpenyà, e a les dites persones pagar ço que damunt és ordonat de pagar, les quals persones estimaran e sagellaran los dit draps e les altres coses desús dites; e que totes les dites coses hajan exir de la dita vila ab albarà de les dites persones.

(4.58) Ítem, que tota persona qui traurà de Cathalunya o metrà en aquella les coses demunt especificades o alcuna de aquelles per la terra de Conflent e de Cap-

41. *adiec. FHI¹.*

42. *En lloc de corts, adiec. FHI¹.*

cir sia tenguda manifestar aquelles a les persones qui a cullir açò seran assignades o als compradors de aquelles en Vilafranca de Conflent, segons la forma damunt especificada.

(4.59) Ítem, que tota persona qui traurà de Cathalunya o metrà en [128v^a] aquella algunes de les coses demunt contengudes per la terra de Cerdanya sia tenguda de manifestar e denunciar les dites coses en la vila de Puigcerdà a les persones que en la dita vila seran a açò deputades o als compradors de les dites generalitats e pagar per aquelles ço que damunt és ordonat, e que d'aquelles coses no gos trer de la dita vila sens albarà de les dites persones o compradors.

(4.60) Ítem, que tota persona qui traurà de Cathalunya o en aquella metrà alguna de les dites [coses]⁴³ per la vall d'Andorra e per tot lo vescomdat de Castellbó haja a presentar e manifestar aquelles a les persones que en la Seu d'Urgell, a Tragó o al pont d'Oliana, qui són del comdat d'Urgell, a açò seran deputades segons la forma demunt dita.

(4.61) Ítem, que tota persona qui alscunes de les dites coses traurà de Cathalunya o metrà en aquella per lo port de Cenet,⁴⁴ de Malpàs e de la vall de Boy haja aquelles manifestar en lo loch de Çenet⁴⁵ e al loch de Malpàs o a la I d'aquells qui pus prop serà de lur camí.

(4.62) Ítem, que totes les coses dessús dites qui entraran o exiran per la terra de Pallars se hajen a manifestar en los lochs de Tremp, de Tírvia o de València o de Arany o de Muntanyana o de la Pobla [128v^b] de Bellvehí o de Lebercuy, ço és, I d'aquells lochs qui pus prop serà de lur camí e en aquells lochs o en la I d'aquells hajen a pagar ço que demunt se conté.

(4.63) Ítem, que totes les mercaderies e coses dessús dites qui entraran o exiran en Aragó sien manifestades en les ciutats de Tortosa, de Leyda e de Balaguer e en los lochs de Flix, de Aythona, de Orta, de Gandesa, de Móra, de Miquinença e de Uildachona, e en tots altres lochs qui als deputats serà vist fahedor, en aquell que pus prop serà de lur venguda a les persones que en los dits lochs seran deputades.

(4.64) Ítem, que en les marítimes de Cathalunya sien ordonats principalment certs lochs a carregadors en los quals qualsque persones qui trauran o metran alscunes de les coses dessús dites, qui hajen e sien tengudes pagar segons que damunt és ordonat, dejen ésser denunciades en los lochs dejús scrits o en algun d'aquells e en aquells dejen pagar ço que pagar deuen segons que demunt és ordonat, los quals són aquests, ço és, Canet, Cobliure, Roses, Torrella de Muntgrí, Palamós, Sent Lorenc, Sent Feliu de Guíxols, Barchinona, Ciges, Cu[129r^a]belles, Tarragona, Cambrils e Tortosa.

43. *adiec. FHI*¹.

44. *Ceret FHI*¹.

45. *Çeret I*¹.

(4.65) Ítem, que en ylles de Mallorques e de Manorcha sien elets semblantment certs lochs a carregadors per los deputats del dit regne, aquells que ls serà viares, e en aquells lochs o en altres de les dites ylles metre e posar certes persones e guardes qui puxen cullir e reebe tot ço que exirà de les coses demunt dites o vendre les dites imposicions generals, les quals, emperò, persones e guardes, en cas que nos venessen, hajan a fer sagrament e homenatge segons que demunt és contengut; és entès, emperò, que en cascun dels dits lochs qui són assignats a carregadors, en cas, emperò, que les dites generalitats no's venen, sien elettes certes persones feels e leylals per los deputats de Cathalunya qui sien bones e profitoses a les dites coses cullir e reebre, les quals façen sagrament e homenatge segons la forma devall scripta.

(4.66) Ítem, ordona la dita Cort que si alguna persona de qualque stament o condició sia farà frau en alguna de les coses demunt ordonades que perda aquelles en què aquella frau feta o començada haurà e, noresmeyns, pach per pena CC sous barchinonins, de les quals coses e pena, en cas que sien comeses, [129r^b] la terça part sia de la Deputació e l'altre terça part sia de l'ordinari que farà la execució e l'altra terça part de l'acusador.

(4.67) Ítem, que tots oficials, axí del senyor rey com d'altres qualsevol persones de la dita senyoria qui hajan jurisdicció e tots los senyors dels lochs, dejen tenir e servir totes les dites coses en los presents capítols contengudes, e que tota vegada que d'açò per los dits deputats o altres persones demunt dites seran requests, axí en punició e execució a fer com en altres coses als dits affers necessàries, donen tota favor e ajuda e façen justícia spatxada; e açò hajan a jurar los dits oficials als sants IIII Evangelis de Déu, si per aquells requests ne seran; e, si per ventura per colpa o negligència dels dits oficials o dels senyors dels lochs en les dites coses justícia no's fahia, que tot ço que per colpa d'ells se perdria a la dita ajuda hajan a pagar d'açò del lur propi,⁴⁶ lo qual dampnatge puguen stimar los dits deputats e aquell fer pagar a les persones qui contrafarien.

(4.68) Ítem, si en cullir e levar les dites generalitats eren necessàries altres bones provisions e ordinacions o en aquelles parien alguns duptes,⁴⁷ que ls deputats de Cathalunya residents en Barchinona, [129v^a] o aquells a qui ells ho manaran, los puxen fer e declarar, no mudada substància, ayntantes vegades com a ells vist serà fahedor.

(4.69) E⁴⁸ és axí avengut per la Cort que totes les generalitats sien levades e cullides en lo principat de Cathalunya e en los dits regne e ylla en la forma desús dita, ço és, per via e ordinació dels deputats en la present Cort ordonats o per

46. *Capítol assenyalat i amb n. marg. de Llobard indicant nota pagar del lur propi.*

47. *Amb n. marg. de Llobard indicant dubtes.*

48. *Correxi, en lloc de L.*

aquells qui per ells hi seran assignats, los quals deputats sien tenguts per virtut del sacrament e homenatge per ells fahedors que ells ho aplegaran e u faran cullir e aplegar com mils e pus profitosament puxen e quen daran bon compte e leyal.

(4.70) Ítem, que totes imposicions⁴⁹ qualssevvulle, les quals són o seran posades per qualsevulla universitats dels braçes dessús dits o senyors de les dites universitats o altres qualssevol persones, les quals hajan per concessió del senyor rey o del General de Cathalunya o per pròpia auctoritat, les quals sien posades en los draps cruus o altres tints o adobats, sien de fet e de present levades e, axí mateix, sien levades totes imposicions qui sien o seran posades per entrada o per exida en qualssevulla mercaderies o coses qui entraran o exiran del principat de Catha[129v^b] lunya, axí que d'aquí avant no y sien cullides durant lo temps dessús dit sinó aquestes que dessús són ordonades; e semblantment s'entenen dels dits regne e ylla en cas que pach ab Cathalunya.

(4.71) Ítem, que'l senyor rey e la senyora reyna el senyor duch e tots lurs fills e lurs companyes e domèstichs e totes persones de qualque lig, stament o condició sien qui trauran de Cathalunya o metran en aquella algunes de les dites robes dessús dites, paguen⁵⁰ la dita imposició e ajuda en los dits capítols contengudes a les persones qui aquelles imposicions compraran o cullir aquelles deputades seran e, axí mateix, paguen de aquelles que compraran o vendran de les quals de pagar, comprant o venent en los dits capítols és feta menció.

(4.72) Ítem, que tots patrons e scrivans de naus e de qualssevol altres vexells de mar e d'aygua dolç qui metran alguna mercaderia dins Cathalunya e en los dits regne e ylla [o de Catalunya e dels dits regne e illa]⁵¹ trauran les mercaderies dessús dites o alguna d'aquelles, façen e hajan a fer sacrament en poder dels compradors o cullidors de les dites generalitats, tota vegada que requests ne seran, que denunciaran bé e ley[130r^a] alment totes mercaderies e altres coses que trauran e metran dins Cathalunya, regne e ylla segons que dit és e, ultra açò, hajan a mostrar los lib[r]es on les dites coses e mercaderies són o seran scrites; e aquell o aquells qui contra açò faran sien encorreguts encontinent en pena de CC sols barchinonins per cascuna vegada que contra açò faran.

(4.73) E, en cas que en lo vescomdat de Castellbó e en les valls d'Aran⁵² e d'Andorra⁵³ no's cullissen generalitats per los deputats o per aquells que per ells hi seran ordonats, ordona la dita Cort e vol que mercaderies e altres coses qui exint de Cathalunya entraran en lo dit vezcomdat e valls o en algun d'aquells o

49. Amb n. marg. de Llobard indicant que nos pos dret a les robes que paguen dret del General entrada y exida en Cathalunya.

50. Passatge assenyalat i amb n. de Llobard indicant nota.

51. adiec. FHI¹.

52. Amb n. marg. de Llobard indicant Aran.

53. Amb n. marg. de Llobard indicant nota.

dels dits vezcomdat e valls entraran en Cathalunya, paguen e hajan a pa[gar] per aquell[e]s totes imposicions e altres càrrechs axí com si exien de Cathalunya e anaven en altres terres estranyes, les quals coses sien pagades en aquells lochs que als deputats residents en Barchinona parrà ésser fahedor.

(4.74) Ítem, ordona, vol e entén la dita Cort que ls deputats del General de Cathalunya en aquesta Cort ordonats e encara tots comissaris per caps de vegueries ordonats en la dita Cort, si per ventura vehien e conexien [130r^a] que en alguns lochs o passes ultra los dessus dits fossen necessàries ésser posades guardes⁵⁴ o cullidor de les dites generalitats, que puguen aquells lochs o passes mudar, anadent o tollent d'aquells qui ja són ordonats, e en aquells [lochs]⁵⁵ que viares los serà posar guardes o cullidors d'aquelles generalitats, e remoure o mudar les guardes que en los dits lochs són o seran axí com mils e pus profitosament fer se puxa a bé del General de Cathalunya; e açò mateix puxen fer los compradors de les dites generalitats en cas ques venen.

(5) Però, ordona la dita Cort e vol que per lo segon any, qui començarà lo primer dia de juny prop vinent de l'any de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXVI, per ço com serà un any complit, les dites generalitats e la ajuda de la sal damunt dita sien crescudes o minvades per los deputats qui seran residents en Barchinona o per los oydors dels lurs comptes o per la major partida d'aquells en absència dels altres; e, si viares los ho serà, que puguen pendre e haver consell d'altres persones que ls parrà en tal manera e forma a lur bon arbitri que vallen dins I any, començador lo dit primer [130v^a] dia de juny, ço és, les dites generalitats les L^{M56} lliures dessus dites quíties de messions e la ajuda de la dita sal XXV^M lliures quíties de messions e dels preus que costaran les salines dels senyors da qui són; axí, emperò, que lo dit creximent o minvament sien tenguts fer per lo dit segon any e per los dits VIII meses [si bastat no y havia en lo darrer mes dels dits VIII meses]⁵⁷ del primer any, per ço con hauran haüda experiència quin ni qual lo poran fer segons les quantitats qui tro a lavors exides ne seran. ***Plau al senyor rey, axí emperò que en cascú dels dits II anys se hajan L^M lliures de les generalitats e XXV^M lliures de la sal quíties de totes coses segons que damunt en los precedents capítols és declarat.***

(6) Ítem, con segons ordinació en la dita ciutat⁵⁸ de Tortosa feta la secha dels florins, los quals en la forma en la Cort de Tortosa ordonada se baten es deuen batre en e per lo temps en aquella Cort ordonat en la vila de Perpenyà sia del dit

54. Amb n. marg. de Llombard indicant de guardes.

55. En lloc de los, adiec. FHI¹.

56. LX^M FHI¹.

57. adiec. FI¹.

58. Cort FHI¹.

General, per ço, la dita Cort vol, ordona e atorgue quel guany e emolument qui és ja exit e d'aquí avant exirà dins lo primer [130v^b] any, qui segons l'arrendament de la dita secha fet per los deputats en la dita Cort de Tortosa ordonats residents en Barchinona serà finit e complit migant lo mes de juliol primer vinent, sie convertit e mès en la dita deffensió e comptat e comprès en lo present do tro en quantitat de L^M lliures, la qual ordinació e atorgament fan en la forma, maneres e condicions ordonades en la dita Cort de Tortosa e, encara, per major pujament del dit florí en la forma, manera e condicions ordonades e davall scrites e posades en lo do del segon any. *Plau al senyor rey, açò declarat que en aquest primer any, qui serà finit segons quen lo dit capítol se conté, sie [comptat]⁵⁹ ço que del dit emolument s'és haüt e s'haurà d'aquí avant en lo dit primer any tro en quantitat de XLIII^M lliures per les quals s'és stat arrendat aquest any; emperò, si dins aquest any se batien e s'obraven més marches d'aur que nos contenen en lo dit arrendament, aytant con se n'hauria més de XL quatre mília lliures, sia pres en compte entrò a les dites L^M lliures. Si, emperò, no se'n batia més avant quel preu bastàs a XLIII^M lliures, aquelles VI^M lliures qui d'aquest primer any falrie se puxen haver del segon any e del temps après següent [131r^a] e sien reebudes en compte al dit General; axí emperò que entre lo primer e lo segon anys nos puxen sens licència del senyor rey batre més avant de L^M marches d'aur segons ordinació feta en la dita Cort de Tortosa, retenguts, emperò, al senyor rey per cascun dels dits dos anys aquells XII^[M]⁶⁰ florins quel dit senyor ne deu haver cascun any segons la dita ordinació.*

(7) Ítem, con se digue que certes companyes de les parts de França en gran multitud deuen venir en socors del dit senyor rey e de la cosa pública de sos regnes e terres, per la qual cosa és necessari fer major do en la dita deffensió que no és lo do fet en la dita Cort de Tortosa, lo qual se compleix e los deffalliments en aquell occurrents se suplexen en la forma damunt ordonada, per ço, la dita Cort done e profer per si e per los dits regne de Mallorques e ylla de Manorcha en la dita deffensió de novell C mil lliures barchinonines pagadores solament en lo primer any dels dits dos anys e no més, les quals sien entre los dits III braços compartides per aquesta forma, ço és, que'n sien pagades L^M lliures per los hòmens dels dits dos braços de prelats e persones ec[131r^b]clesiàstiques, richs hòmens e cavallers e per tots aquells qui ab ells pagaren e contribuïren en los dons fets en les Corts de Cervera e de Muntçó, exceptats los devall scrits lochs qui en aquest do paguen e contribuesquen ab lo braç de les ciutats e viles reyal; e que los dits braços de la clercia e cavalleria e los singulars d'aquells puxen haver, cullir, levar e pagar per via de fogatges o per aquella via o manera ques volran les dites L^M lliures qui a la lur part ne vénen; e les altres L^M liures paguen lo dit braç de ciutats e viles reyal

59. En lloc de *comprat*, *adiec. FHI*¹.

60. *adiec. FHI*¹.

e lo regne de Mallorques ab tots aquells lochs e persones qui ab lo dit braç contribuïren en los dons fets en les dites Corts de Cervera e de Muntçó e, encara, ab la ylla de Manorcha e ab la ciutat e vegueria de Tortosa e ab tots aquells lochs que l'infant en Ferrando possehia en Cathalunya e qui ab ell contribuïren en los dits dons fets en les dites Corts de Cervera e de Muntçó, açò, emperò, entès e declarat que la dita ciutat e vegueria de Tortosa e la ylla de Manorcha contribuesquen ab lo dit braç de ciutats e viles reyalas en lo do de les dites cent mil liures sens tota deducció aquesta vegada solament e, encara, contribuesquen [131v^a] ab lo dit braç en lo dit do les honors de Camarasa, de Cubells, d'Alòs e de Meyà ab tots los lochs qui contribuï[ren] ab l'infant en Ferrando en lo do fet en la Cort de Cervera aquesta vegada solament sens tota deducció quant al dit braç; però, que als hòmens dels dits dos braços de la Esgleya e cavalleria sie deduïda de les L^M lliures que en lo dit do deuen pagar aquella quantitat quen pertanguerà a pagar als hòmens de les dites honors, si ab los homes dels dits dos braços pagassen aquesta vegada. E, per ço que la cosa pública no perda la dita quantitat, lo senyor rey sie tengut de pagar al General de Cathalunya la dita quantitat qui deduïda serà als hòmens dels dits dos braços de la dècima a ell novellament atorgada per lo sant pare, axí que aquells qui culliran per lo senyor rey la dita dècima se obliguen ab sacrament per ells fahedor en poder de l'archabisbe de Terragona ans que usen de la cullita de la dita dècima, ço és, los cullidors de la dècima del bisbat de Terragona e del bisbat de Barchinona que de la dècima del primer any daran e pagaran als deputats residents en Barchinona la quantitat de la dita deducció, la qual munta a XV^M sous poch més o meyns; e les dites coses [131v^b] juren lo senyor rey e l dit archabisbe de fer complir e servir als dits cullidors e de no contravenir en neguna manera e les dites [coses]⁶¹ [sien]⁶² fetes sens perjudici dels dits dos braços. Los hòmens, emperò, de les dites honors de Camarasa, de Cubells, d'Alòs e de Meyà e altres de les dites honors paguen aytant e no més que pagaren si pagassen ab los dits dos braços. E que les dites L^M lliures puxen haver e cullir, levar e pagar lo dit braç e altres de la sua contribució e los singulars d'aquell per via de imposició o per aquelles vies e maneres ques volran; e, si los dits III braces o la I d'aquells o d'algun singular o singulars d'aquells volran pagar la quantitat que en lo dit do los tocarà per via de imposició, la qual, en aquell cas, hagen a posar en pa, en vi e en carn fresca o salada quis vene a tall, e que los clergues, persones ecclesiàstiques, richs hòmens e cavallers e tant solament homes de paratge ne altres en aquella no paguen sinó axí com huy fan e aquesta vegada sens perjudici d'algun dels dits braces, les quals, emperò, C mil lliures de novell donades sien [pagades]⁶³ e convertides axí e en

61. *En lloc de cosen, adiec. FHI¹.*

62. *adiec. FHI¹.*

63. *En lloc de donades, adiec. FHI¹.*

aquell temps e en aquells affers qu'is [132r^a] segueixen, ço és, que per tot octubre prop vinent los dits dos braces hajan fet compliment a la sua part, e lo dit braç ab tots aquells de la sua contribució a la sua part; però, que aquelles persones qui hi seran per la present Cort ordonades ab sagrament e homenatge, lo qual hajan a fer los lechs en poder del veguer de Barchinona e los clergues sagrament en poder del bisbe de Barchinona o de son official e tots ab sentència de vet, la qual hajan a reeb[r]e del dit bisbe de Barchinona o de son vicari o official, sien [escrites]⁶⁴ o obligades axí efficablament com fer se puxe que les dites cent mil convertiran solament en paga de les dites companyes e del comte de Trastàmara, si entraran en Castella, e no en altra manera ne en altres uses ne en altres coses ne cases; e, si lo contrari fahien, que no'ls sia pres en compte, ans sia imputat a ells e a lurs béns dels quals lo General ho puxa haver e cobrar e, encara, sien punits com a trenca-dor de sagrament e homenatge sens tota excusació. E, si les dites C^M lliures ab les dites coses no bastaven, que lo senyor rey d'açò del seu propi o de son patrimoni hi haja a fer compliment ho n'haje a ffer fer als regnes d'Aragó e de València, axí que dels diners o béns de la Deputació de Cathalunya e dels dits regne e ylla no'n sia més [132r^a] avant despès ne convertit I diner. E, si per ventura cas s'esdevenia que la dita entrada no's fes, que totes les dites C^M lliures se hajan a convertir e dependre en la forma e manera contenguda en lo capítol fet sobre la distribució de les CCCCXXV^M lliures del do del primer any davall scrit e per aquelles persones en aquell capítol contengudes. *Plau al senyor rey, exceptat ço que dessus se conté de la deducció de la dita honor d'Alòs e de Meyà e del pagament fahedor de les dècimes, car nos poria fer per ço com són obligades axí en Berenguer Bertran per lo fet de Cerdanya com als cardenals per restitució de ço que fon pres de les lurs rendes que fon convertit en los affers de la guerra; e, exceptat e declarat quel do fet en la Cort de Tortosa se puxa e s'haja a convertir en deffensió de la cosa pública segons la ordinació davall fe[ta] en lo XVIII capítol qui comença «Les quals CCCCXXV^M lliures etcètera»; emperò, plau al senyor rey que aquesta quantitat quen vendrà a les dites honors sia deduïda e levada de tot lo dit do.*

(8) [132v^a] Ítem, con en la dita Cort de Tortosa per lo segon any fossen donades en la dita deffensió CCCXXV^M lliures barchinonines en les quals occurríen aquells mateix deffalliments qui eren en les CCCXXV^M lliures del do del primer any fet en la dita Cort, per ço, la present Cort, supplem e declarant los dits deffalliments axí per creximent de les dites generalitats e sal, segons la forma e ordinació damunt dites, com per la forma e ordinació següents, vol e ordona que les dites CCCXXV^M lliures sien pagades axí com se segueix, ço és, que les cent cinquanta mil lliures, qui segons ordinació feta en la dita Cort de Tortosa

64. En lloc de stretes, adiec. FH.

devien ésser haüdes e pagades en lo segon any per imposició de farina e de fogatge, sien haüdes e pagades en lo dit segon any qui, emperò, començarà lo dit primer dia de juny MCCCLXVI axí e en les formes e maneres ordonades e contengudes damunt en lo primer capítol tocant la ordinació de la paga de les cent L^M lliures del primer any, exceptat que sien pagades per los térmens següents, ço és, la terça part lo primer dia de septembre del dit any qui començarà lo dit primer dia de juny prop vinent e l'altra terça part lo primer dia de janer après següent qui serà de l'any MCCCLXVII, e l'altra terça part lo [132v^b] primer dia de maig après lavors següe[n]t. *Plau al senyor rey.*

(9) Ítem, com segons ordinació de la Cort de Tortosa en lo primer any del present do o proferta deguessen ésser venuts censals morts per los dits III braços de la Cort tro en preu de L^M e en l'any segon de la dita proferta ne deguessen ésser venuts per semblant quantitat d'altres cinquanta mil lliures, l'interesse de les quals devie ésser assignat sobre les generalitats segons que en los dits capítols de la Cort de Tortosa se conté, e per les grans quantitats que en lo primer a[n]y de la dita proferta se han haver e a cullir per moltes despeses ja fetes, sia necessari que en lo primer any los dits III braços se puxen acórrer de les dites L^M liures perquè's devien vendre censals en lo dit segon any; et per ço sia ordonat per la dita Cort que en lo dit primer any sien venuts çensals morts e violaris per totes les dites C^M lliures, les quals totes entren en paga de la proferta e ajuda del dit primer any e, per consegüent, se haja a fer esmena a la ajuda del dit segon any de les dites L^M liures qui s'havien [133r^a] haver per les dites vendes, per ço, ordona la dita Cort que en satisfacció e esmena de les dites L^M liures de l'any segon o d'aytant com los dits braces o la I d'ells hagués pres e mès en paga del do del dit primer any de la quantitat de les dites L^M lliures o de la part a qualsevol dels dits braços pertanyent a pagar en aquelles, hajen a donar e a crèxer en lo dit segon any a la dita deffensió en los térmens en lo dit VIIIe capítol contenguts, la qual quantitat o quantitats poguessen haver e levar aquell braç o braços qui per la dita forma se fos plevit de les dites L^M lliures del segon any o partida d'aquelles per aquella forma e manera ques vol com, en altra manera, falrien a la ajuda de les dites CCCXXV^M lliures promeses per ajuda del segon any. *Plau al senyor rey.*

(10) Ítem, vint e çinch mil lliures barchinonines havedores e pagadores en lo dit segon any de la dita ajuda o imposició posada sobre la dita sal segons la ordinació damunt dita, però, que passat e complit lo dit segon la dita ajuda o imposició de la dita sal çes de continent d'aquí avant de tot en tot, pagades, emperò, anans les dites quantitats de XXV^M lliures per cascun any quíties de messions; emperò, si dins los dits dos anys de la dita imposició de la sal no eren exides les dites L^M lliures quíties de messions e dels preus de les sa[133r^b]lines, axí com dit és, ab anadi-

ment e sens anadiment, que la dita sal sia e estia tant e tant longament en lo dit principat, regne e ylla tro que exides ne sien complidament les L^M lliures segons que dit és. *Plau al dit senyor rey per aquella forma e manera que damunt ha ja respost als capítols que parlen de la sal del primer any.*

(11) Ítem, L^{M65} liures barchinonines, havedores e pagadores en lo dit segon any de les generalitats demunt dites, convertidores, ço és, L^M lliures en la deffen-sió demunt dita e X^M liures en pagar les pensions dels censals morts e violaris qui venuts hi seran lo dit segon any segons la forma demunt en lo primer any ordo-nada; e que lo capítol sobre les dites vendes en lo primer any fahedores dessus or-donat sia servat en totes coses en e per les vendes fahedores en lo dit segon any e, encara, totes les altres coses en aquell capítol contengudes. *Plau al senyor rey per aquella forma e manera que ha damunt [r]espost als capítols qui parlen de les generali-tats del primer any e de les vendes dels censals e violaris fahedores en lo dit primer any.*

(12) [133v^a] Ítem, L^M lliures barchinonines havedores de la secha del dit florí quis bat a Perpenyà dins I any començador, segons lo arrendament fet de la dita sec-ha, migant lo mes de juliol de l'any MCCCLXVII. E, si lo gua[n]y o emolument de la dita secha o florí no muntava⁶⁶ a les dites L^M lliures, la dita seca o florí stiga o ro-mangue tant e tan longament que bast a les dites L^M lliures, quíties de messions; e, si en lo primer any, lo qual segons arrendament fet de la dita secha començant migant juliol prop passat de l'any present MCCCLXV, exie de la dita secha més de L^M liures quíties, que ço qui més ne exirà vaje en compte prorata de les dites L^M del dit segó any. E vol e ordona la dita Cort que lo arrendament fet de la dita secha o florí per los deputats residents en Barchinona, qui aquell feren ab gran consell e deliberació e de consentiment de la dita senyora reyna, sia e romangue en sa plena força e valor. *Plau al senyor rey quel dit arrendament romangue e haje fermetat. Quant a les altres co-ses, respon segons que dessus ha respost en los capítols de la secha del florí del primer any.*

(13) E lo gua[n]y e emolument qui exirà de la dita secha e florí [133v^b] dona la dita Cort en los dits primer e segon anys, segons que damunt se conté, sots les condicions posades en los capítols fetes en la dita Cort de Tortosa, los quals sien e romanguen en lur plena força e valor axí com si aquí eren repetits; e encara, per major pujament del dit florí, sots la condició següent, ço és, que'l senyor rey o la se-nyora reyna o lo senyor duch o altre en nom e auctoritat lur no puxen per neguna rahó o necessitat, per gran que fos là on fos extrema necessitat ne per negun cas, fer ne fer fer ne batre o obrar en tota lur senyoria deçà o dellà mar altra moneda d'or, afforada o no afforada, de qualsevol ley, pes, forma e condició sia, sinó lo dit

65. LX^M FHI^l.

66. en lo dit any no mutava FHI^l.

florí a Perpenyà en la forma e manera ordonades en la dita Cort de Tortosa, exceptat, solament, lo reyal d'or de Mallorques, la qual se puxe batre e fer en la ciutat de Mallorques en la ley, pes e manera acostumades e no en altra manera per ço que de la dita secha puxe exir molt guany e emolument. E, si lo contrari per lo senyor rey o per la senyora reyna o per lo senyor duch o altre en nom e per auctoritat lur era fet en qual manera o per qualsevol cas, rahó o necessitat, tots los dits diners⁶⁷ axí del primer con del segon anys sien encontinent vans, casses, nulles [134r^a] e haüts per no atorgats e per no fets. Encontinent, emperò, que les dites C^M liures quíties qui de la dita secha o florí deuen exir e seran exides, segons ordinació feta en la dita Cort de Tortosa, convertidores en la dita deffensió e servat lo capítol prop següent, lo afforament o quot fet del dit florí en la dita Cort de Tortosa haja a cessar e çes de tot en tot per ordinació que la present Cort ne fa de volentat e consentiment del senyor rey. *Plau al senyor rey.*

(14) Emperò, declara, vol e ordona la dita Cort de consentiment del dit senyor rey que no solament les generalitats damunt dites, segons que damunt ja és ordonat, ans encara la dita secha, sien e romanguen al General de Cathalunya e als dits regne e ylla, si ab los dits braces contribuiran, après que les dites C^M lliures quíties ne sien exides tant e tant longament tro los censals morts e violaris, qui sobre les generalitats venuts seran, sien entegrament reemuts e quitats e totes les pensions de aquells e [les messions]⁶⁸ per ocasió de aquells censals e violaris en qualque manera fahedores sien complidament pagades o les quantitats que ls dits braces hau[134r^b]ran a cobrar, en cas que no venen censals morts o violaris, sien axí mateix complidament pagades; e que ne les dites generalitats ne la dita secha puxen jamés cessar ne exir ne ésser relevades ne toltes ne embargades ne y puxen ésser tocat en tot o en partida per lo dit senyor rey o per la dita senyora reyna o per lo senyor duch o per altre qualsevol persona tro que d'açò que n'exirà sien totes les coses complides e pagades; e que les persones qui a açò per la present Cort assignades seran les dites generalitats e emolument o guany del dit florí o secha, cullen e reeben o cullir e reebre façen e puxen e convertesquen en les dites coses e ho puxen arrendar e vend[r]e axí com los parega mils fahedor e expedient; e hajan en especial a ffer les dites persones sagrament e homenatge, los lechs en poder del veguer de Barchinona e los clergues sagrament en poder del bisbe de Barchinona o de son vicari o official, e tots reebre sentència de vet en poder del dit bisbe o de son vicari o official que en les dites coses bé e leyalment e curosa se hauran, tota frau cessant, e que aquelles cessaran[servaran]⁶⁹ e compliran, a les

67. dons *FHI*¹.

68. *adiec. FHI*¹.

69. *En lloc de cessaran, adiec. FHI*¹.

quals persones la dita Cort dona e atorga ple poder de fer e complir totes les coses dessus dites; e que lo dit senyor rey e senyora reyna e lo senyor duch juren en special [134v^a] per Déu e per los sants IIII Evangelis que les coses demunt contingudes tendran e servaran e tenir, servir e complir faran, e que no y vendran ne y faran contra ne y lexaran contrafer o venir per neguna rahó, dret o necessitat o per negú cas cogitat o no cogitat. Les quals personas per la dita Cort a açò eletes són aquestes, ço és, per lo braç de la clerícia en Berenguer Dezpujol, canonge de Vich, e per lo braç de la cavalleria en Berenguer de Pontons, cavaller, e per lo braç de les ciutats e viles reials en Pere Dezplà, ciutadà de Barchinona; e si per aventura alguns dels dessus dits ans que les dites coses fossen complides se moria o per longua absència no podie entendre en los dits affers, que ls altres dels romanents per poder que la present Cort los en done ne puxen eleger altre d'aquell braç e de semblant condició qui haja semblant poder. *Plau al senyor rey, exceptat ço que en lo capítol se conté de l'emolument de la secha del florí sobre la qual les vendes dels censals e violaris nos deuen fer segons la ordinació feta en la Cort de Tortosa, mas tant solament sobre les generalitats; e axí no seria rahonable cosa que per rembourse aquells censals o violaris ne per paga de les pensions duràs part lo temps ultra la manera quel senyor rey atorgà al General de Cathalunya en la Cort de Tortosa.*

(15) [134v^b] Ítem, quel guany quis farà del batiment del florí en la secha de Perpenyà sien pagats los cavallers e los hòmens de peu qui tenen e guarden les reenes e[n] los castells d'Òpol e de Tanthauil; e [si]⁷⁰ lo dit gua[n]y qui exirà del batiment del dit florí no bastave a pagar lo sou dels homes a cavall e de peu demunt dits axí e per aquella manera que és acordat entre lo senyor rey e ells o per avant se acordarà, que ls deputats del General de Cathalunya paguen e sien tenguts a pagar tot ço qui fallirà a sou dels dits cavallers e hòmens de peu, axí emperò que tot ço que s pagarà a ells per lo dit sou sia pres en compte als deputats e abatut del present do. *Plau al senyor rey.*

(16) Ítem, vol e ordona la dita Cort que la moneda havedora, levadora e pagadora per los dits dos brases de la clerícia e cavalleria per la lur part en o de les dites profertes o [dons]⁷¹ sia posada, exida o cullida solament per los deputats dels dits brases residents en Barchinona o per aquelles per[135r^a]sones qui per aquells deputats a açò seran ordonats e, semblantment, la moneda havedora, levadora e pagadora en o de les dites profertes o dons per lo dit braç de ciutats e viles reials e altres de la sua contribució sia posada, exida e cullida tan solament per aquelles persones qui per lo dit braç deputades hi seran, sàul que en la ciutat

70. *adiec. FHI¹.*

71. *ibid.*

de Mallorques, en cas que lo dit regne contribuescha ab los dits braçes, [haje]⁷² I o II diputats; emperò tota la dita moneda sia distribuïda e convertida per tots los dits deputats ensemps residents en Barchinona en la dita deffensió, segons que damunt e davall és ordonat, axí que solament la dita distribució sia comuna. *Plau al senyor rey.*

(17) Ítem, que en cas que lo dit regne de Mallorques ab la dita ylla de Manorca no volgués pagar ab lo dit principat de Cathalunya en la manera e forma demunt expressades, que lo senyor rey prometa e jur que farà fer de fet e ab tot acabament al dit regne e ylla la dita paga e contribució axí com dit és, con sia cosa rahonable que los dits regne e ylla no sien franchs de la dita contribució, e que açòs faça d'ací per tot lo mes de noembre prop vinent; e, en cas que'l dit senyor rey [135r^b] no ho fes fer de fet e ab acabament, encontinent, la present ajuda o proferta axí del primer any com del segon çes de tot e sia haüda per no feta e per no atorgada e encara nulla. Però, és entès que abans que la primera⁷³ ajuda, do o proferta cessàs, sie pagat tot ço que serà degut tro en aquell dia an Berenguer Bertran, cambiador, o a qualsevol altres persones per la Deputació; e encara sien pagats e reemuts los censals e violaris segons que damunt és dit e tots altres deutes que la Deputació dege en aquell temps e tot ço que n'isqués sia convertit solament en les dites coses e no en altres; però, allò pagat, cessàs encontinent lo dit do o proferta del primer e del segon anys. E noresmeyns, durant lo dit temps d'ací per tot lo mes de noembre totes mercaderies e altres⁷⁴ contengudes en los capítols de les generalitats qui entraran en lo dit regne e ylles a aquell adjahents e d'aquell regne e ylles entraran en Cathalunya, paguen entretant en Cathalunya totes les generalitats dessús dites e tots altres càrrechs contenguts en aquelles. E que lo senyor rey o la senyora reyna o los diputats o altres qualssevol persona o persones sob[r] e les coses contengudes en aquest capítol o partida d'aquelles no puguen fer o fer alguna declaració o inter[135v^a]pretació o altre qualsevol acte contrari; e, si lo contrari en qualque manera se fehia, que tot ço que contrari s'i fes sia haüt per no fet e per nulla. *Plau al senyor rey, emperò, exceptat e declarat que axí com és prefinit temps del dit mes, ço és, per tot lo mes de noembre, sia prefinit e haüt per prefinit per tot lo mes de deembre e, açò, per tal cor per lo temps de l'ivern en què som tan breu temps no seria sufficient majorment a la tan gran pena quel capítol hi posa. E açò declarat que abast que per tot lo dit mes de deembre sia atorgat e posat en stament ques puga haver per los de Mallorques de contribuir en lo dit do, car de necessitat és que han haver temps covinent a fer les pagues de ço que els hi pertany. Emperò, que los diputats residents en*

72. En lloc de a, adiec. FHI¹.

73. present FHI¹.

74. altres coses FHI¹.

Barchinona qui en la fi del dit temps seran puxen, si ls serà vist necessari, aquest temps prorogar solament III meses.

(18) Les quals CCCXXV^M lliures sien despeses en la forma següent: primerament, ne sia deduïda la quantitat que los deputats e elets en la Cort de Tortosa han ja despesa; encara més, ne sien despeses en la entrada fahedora en Castella, ço és, en les companyes de [135v^b] Ffrança e del comte de Trastàmara C^M liures e aquestes sien levades devant totes coses per ço [com i vaçosament]⁷⁵ se han aver e despendre e, en cas que la dita entrada se faça, sien tenguts haver D hòmens de cavall de Cathalunya e en les fronteres o n là on lo senyor rey los haurà mester d'aquí per tot lo mes de maig prop vinent o ayants homes a cavall com als deputats residents en Barchinona serà vist fahedor; e lo romanent a compliment de totes les dites CCCXXV^M lliures del do de l'any present sie convertit en pagar les reenes, si pagades no eren, de l'emolument del florí e, encara, en apparellaments de armada de mar e en altres messions necessàries a la Deputació. E, en cas que la dita entrada de Castella no s fes, per ço com la dita deffensió hauria mester més hòmens a cavall, les C^M liures que s degueren convertir en la dita entrada sien convertidas en sou de homes a cavall, ayants com trobar e haver se'n puxen de Cathalunya, e lo romanent sia convertit e despès en sou de altres hòmens a cavall, los quals lo senyor rey puxe e haje haver d'on li plàcia e n armada de mar. ***Plau al senyor rey.***

(19) [136r^a] Imperò, plau a la Cort, per ço que'l senyor rey no romangua desacompanyat majorment si l'entrada se fehia e per ço encara que'l senyor rey puxa cobrar poderosament ço del seu, que los deputats puxen pagar de la dita quantitat axí en sou de cavallers de Cathalunya com d'altres e a despendre fins d'aquí a la festa de Nadal, ultra lo sou dels dits D hòmens de cavall e ultra aquells del compte de Trastàmara, XVIII^M liures barchinonines e no més. ***Plau al senyor rey.***

(20) Ítem, que tot hom de qualque condició sia qui entre en sou de novell dins X dies après que'l sou haurà pres, sia tengut de partir del loch hon [lo]⁷⁶ pendrà per anar en la frontera e, d'açò, sia tengut de fer sagrament e homenatge com pendrà la dita paga; e encara, los demunt dits qui entraran en sou o encara pendran sou adevançar per la ordinació feta per la dita Cort, con pendrà la paga del dit sou adevançar, facen sagrament e homenatge en poder d'aquells qui'l dit sou los pagaran que si per qualsevol cas no complien de servir lo temps de què lo dit sou adevançat pres haurien, que aquell sou o ço que n romangués a servir sens tota requesta dins II meses [136r^b] [aprés]⁷⁷ que seran tornats en

75. *En lloc de que inexcusament, adiec. FHI¹.*

76. *adiec. FHI¹.*

77. *ibid.*

lurs cases restituïran als dits diputats o a aquells qui per ells ordonats hi seran.
Plau al senyor rey.

(21) Ítem, que les CCCXXV^M lliures del do del segon any, per çò com la cosa esdevenidora és incerta e no's pot saber de present los affers com exiran, los diputats residents en Barchinona, com veuran que serà necessari que s'ordon la despesa del do del segon any, no hajan res a despendre d'aquell, hajan e dejen appellar les persones devall scrites a açò per la present Cort eletes, ço és, del braç de la Esgleya los reverents en Pere, per la gràcia de Déu archabisbe de Teragona, e en Romeu de Leyda,⁷⁸ en Bernat Olives, artiacha de Leyda, en Ramon Giner, cabiscol d'Urgell; e del braç de la cavellaria l'egregi baró en Johan, comte d'Empúries, e lo noble n'Uch, vezcomte de Cardona, e en Pauquet de Bellcastell e en Berenguer Dezpujol, cavallers; e del braç de les çiutats e viles reyls en Romeu de Busquets, ciutadà de Barchinona, Pere de Carcassona, ciutadà de Leyda, en Luys Esteve⁷⁹ de Gerona, en Guillem Redon, burgès de Perpenyà, e en Berenguer de Vergós de la vila de Cervera, los quals ab los dits diputats ensemps, ab consell d'altres persones que'ls serà viares que y sien [136v^a] messter, hajan plen poder, lo qual la present Cort los dona de present de ordonar en quina manera e forma e en quines ne quals coses axí per terra com per mar lo dit do de CCCXXV^M lliures se despendrà e's convertirà e, encara, de elegir capità aytal com los parega segons la armada que acordaran ésser feta. E, si les dites persones dins XX dies comptadors après que per los diputats seran personalment o en lurs domicilis o cases citades no venien en Barchinona per qualssevol cas o rahó, que en aquell cas los dits diputats ab aquelles de les dites persones qui seran vengudes en Barchinona o ab la major partida d'aquelles puxen fer e ordonar les dites coses damunt e davall en aquest capítol contengudes; entès, emperò, e declarant que si alguna o algun de les dites persones après lo dit terme e abans que les dites coses fossen [ordonades]⁸⁰ venien, puxen e degen ésser reebudes en la dita ordinació en aquell punt que lavors seria. Entén, emperò, e ordona la dita Cort que les persones demunt dites e cascuna d'aquelles hajan e sien tengudes de venir personalment a la çiutat de Barchinona per la dita rahó, si donchs no eren en la frontera en servey del senyor rey e de la cosa pública o no eren [empatxades]⁸¹ per malaltia, en lo qual cas puxen e hajan a trametre procuradors [136v^b] qui sien bones persones e sufficients a fer les dites coses a les quals hajan a dar plen poder e bastant sobre les dites coses e no limitat. E, que ent[r]etant tro que la dita distribució, segons que dit és, serà ordonada, lo dit do

78. bisbe de Leyda *FHI*¹.

79. Esturç *FHI*¹.

80. *En lloc de donades, adiec. FHI*¹.

81. *En lloc de empatrades, adiec. FHI*¹.

en tot o en partida per los deputats o per altres qualssevol persones no puxe ésser en res obligat ni despès, si donchs no era ço que n'haguessen a pendre e despendre per apparellament de armada de mar, exceptat, emperò, e declarat que si los XII^m florins a pagar lo sou per la present Cort devall assignats en lo capítol fet de la distribució de LXXX^m florins a pagar lo sou e stimes deguts als cavallers cathalans de temps passat no bastaven a pagar lo dit sou e estimes, que ls dits deputats sens consentiment de les dites persones e aquelles no appellades puxen pendre e convertir en açò del dit do del segon any aytant com hi falrà tro a compliment del dit sou e estimes; e encara, del dit do puxen pendre e despendre e convertir en messions necessàries a lur arbitre a la dita deputació VI^m lliures quíties de messions; e, que per ço que defalrà a pagar lo dit sou e estimes e per les dites VI^m liures, puxen manlevar sobre'l dit do e mogubellar e aquell do obligar per les dites rahons, ço és, per fer compliment al dit sou en estimes de temps passats deguts als dits cavallers cathalans e [137r^a] per haver les dites VI^m lliures quíties de mogubell. Entén, emperò, la dita Cort que si n'Aymerich Dusay e en Jacme de Gualbes, cambiadors, per la obligació a ells novellament feta reebien res de la resta que dels dons fets en les Corts de Muntçó e de Barchinona deu ésser tornada al General de Cathalunya, que tot ço que ells hauran o reebbran de la dita resta sia deduït del dit do del segon any e tornat e restituït al dit General, ço és, a cascun braç e singulars d'aquells ço que ls pertanyerà. *Plau al senyor rey, emperò, que la resta, la qual és ja obligada a n'Aymerich Dusay e an Jacme de Gualbes, no sia haüda del do del segon any, lo qual és obligat a grans quantitats de diners qui són ja despeses en lo primer any, car per esguart d'aquesta resta lo senyor rey ha soffert quel do novell quis deya al començament de cent XXX^m lliures sia stat fet de cent mil lliures tant solament, emperò, plau al senyor rey que si los deputats residents en Barchinona veen e conexen quel do del segon any bast a deffensió de la cosa pública, que en aquell cas la dita resta sia haüda e deduïda d'aquell do e no en altra manera.*

(24)⁸² [137r^b] Ítem, que les pensions dels dits censals e violaris e totes messions per aquells fahedores sien pagades entegrament cascun any de les dites generalitats e secha tant e tan longament tro que sien complidament reemuts, los quals se puxen e s'hajen a reembre de l'emolument o gua[n]y de la dita secha, encontinent que sien batuts en aquella secha L^m marches d'or fi atorgats en la Cort de Tortosa ésser batuts en la dita secha e dequèn sien exides les C^m lliures en la dita Cort de Tortosa ordonades, de la qual secha o emolument d'aquella sien haüdes e cobrades totes les pensions dels dits censals e violaris qui seran stades pagades e s'pagaran de les dites generalitats e, encara, les dites messions; la qual reemçó

82. *El ms. omet abans les disposicions 10 i 11 ap.*

dels dits censals e violaris sia feta per aquelles persones qui per la present Cort són o seran ordonades a reembre los altres censals e violaris demunt dits, a les quals persones sia respost en lo dit cas sens tot contrast del gua[n]y e emolument de la dita secha continuament tro que los dits censals e violaris sien reemuts e les pensions e messions pagades, és assaber, aquelles qui per la dita rahó seran venuts, romanents, emperò, obligades les [137v^a] dites generalitats per los dits censals e violaris e pensions e messions d'aquells tro que sien reemuts. *Plau al senyor rey, però que encontinent, pagades les cent mil lliures atorgades en la Cort de Tortosa del gua[n]y del dit flori, sien reemuts los dits censals e violaris entrò a la dita quantitat, romanents al senyor rey los XII^m florís, ço és, mil florins per cascun mes quel senyor rey ne deu haver segons les Corts de Tortosa.*

(25) Ítem, que la dita secha haja a ésser e durar en la forma ordonada en la Cort de Tortosa e, encara, lo aforament dels dits florins tant e tant longament e continuament ultra les dites generalitats tro que complidament los dits censals e violaris sien reemuts e les dites pensions e messions pagades, los quals, emperò, se hagen a reembre de la dita secha axí con damunt és dit, de la qual secha sien pagades e restituïdes e haüdes les pensions qui seran estades pagades es pagaran de les dites generalitats e les dites messions, e que encontinent sien començats de reembre, com en la dita secha seran batuts, los dits L^m marches d'or fi [137v^b] d'aquells⁸³ sien exides les dites C^m lliures; e que tro que tot açò sia complit lo emolument de la dita secha provenidor, après que los dits L^m marches d'or fi seran batuts e les dites C^m lliures d'aquells seran exides, no puxe ésser convertit en tot o en partida en neguns altres affers ne coses per neguna rahó, ne puxe ésser en res obligada⁸⁴ ne perjudicada per vós, senyor, ne per la senyora reyna ne per lo senyor duch ne per altra qualsevol persona en nom o per auctoritat vostra o de la dita senyora o del senyor duch ne encara per la Cort General, ans les dites persones assignades a reembre los dits censals e violaris puxen la dita secha arrendar sens tot embarch, segons que ls parrà ésser fahedor, tant e tan longuament tro que totes les dites coses sien complides. E que aquells qui la dita secha regiran façen e sien tenguts de fer sagrament e homenatge que d'aquella secha e emolument daquèn provenidor respondran entegrament a les dites persones per les rahons demunt dites. Però, com los L^m marches d'or fi hi seran batuts e daquèn seran exides les dites C^m lliures quíties de messions e los dits censals e violaris seran reemuts e totes les pensions d'aquells e messions pagades entegrament, encontinent haja a cessar e çes lo afforament dels dits florins ordonat en la dita Cort [138r^a] de Tortosa. Entén, emperò, la dita Cort que per les dites coses no sia fet algun perjudici al capítol da-

83. o daquells *FHI*¹.

84. embargada *FHI*¹.

munt ordonat⁸⁵ e fet sobre les vendes dels alt[r]es censals morts e violaris qui són estats ordonats vendre sobre les dites generalitats, ans lo dit capítol e tots los altres faents per los dits censals e violaris e per pagar les pensions e messions d'aquells e, encara, per reembre aquells, sien e romanguen en lur plenera força e valor. *Plau al senyor rey que haüdes les dites cent mil lliures del gua[n]y del dit florí, sien reemuts⁸⁶ los dits censals e violaris e pensions e messions fetes per rahó dels XX^M florins, lo qual atorgament lo dit senyor rey fa en la forma que n'atorgà en la Cort de Tortosa les dites cent mil liures qui deuen exir del dit guany.*

(26) E, si per aventura los braçes de la clericia e cavellaria los X^M florins qui a la lur part ne vénen no volran o no poran haver per via de les dites vendes de censals morts o de violaris d'aquí per tot lo mes de desembre⁸⁷ prop vinent, aquells hajan e sien tenguts haver e pagar en lo mes de gener après se[138r^a]güent en aquesta forma, ço és, que la Cort dona de present plen poder als deputats elets en aquesta Cort o als procuradors e execudors del do novell que puxen e degen affíger a la paga del fogatge, que s'a a pagar en lo dit mes de gener del do de Tortosa, als hòmens de aquells qui per les dites [vendes]⁸⁸ no hauran compliment haüt a la part a ells pertanyent en los dits X^M florins aytant com los hi falrà, ne als dits hòmens toca e tocarà. E aquesta quantitat per la forma demunt dita e en lo mes de gener pagadora hajan assegurar les universitats dels dits dos braçes ab plenes e bastants seguretats als cambiadors que d'açò dites faran, les quals seguretats puxen fer⁸⁹ los dits deputats o los dits procuradors e execudors axí plenerament e segura com fer se puxen; emperò, ab tota aquella cura e diligència que dar s'i puxe, sien çercades de present [les dites vendes]⁹⁰ e ques façen totes aquelles ques puxen trobar. Entén, emperò, la dita Cort que là on los dits braçes pagassen los dits X^M florins o partida d'aquells per via de fogatge, que encara puxen fer les dites vendes per la quantitat que hauran pagada per via de fogatge e aquella convertir en ço ques volran. *Plau al senyor rey.*

(27) [138v^a] Axí mateix, si lo dit braç de les ciutats e viles reials no porà o no volrà los dits X^M florins que ls en vénen haver e pagar per les dites vendes, que aquells puxa e haja haver per la forma demunt prop dita e dins lo dit mes de gener, al qual braç e a aquells de la sua contribució sien axí mateix servades les coses en lo prop dit capítol contengudes, les quals sien haüdes açí per repetides. *Plau al senyor rey.*

85. posat *FHI*¹.

86. reemuts del guany del dit florí *FHI*¹.

87. noembre *amb des int. per una altra mà.*

88. *adiec. FHI*¹.

89. fer fer *FHI*¹.

90. *adiec. FHI*¹.

(28) E, en cas que los dits braços o algun d'aquells haguessen, ço és, cascun braç la sua part per altres vies o maneres e no per les dites vendes, que aquella quantitat que ha a pagar per certes vies o maneres hagen e cobren e puxen haver e cobrar de la dita secha e [138v^b] de l'emolument d'aquella e de les dites generalitats, en lo qual, encara, cas aquell braç o braços que no vendrà o no vendran e pagaran per altres vies e maneres puxen haver e reebre de les dites generalitats e secha e cascuna d'aquelles cascun any ayntantes pensions con seran aquelles dels dits braç o braços que vendran e, encara, puxen pendre e haver de les dites generalitats e secha ayntanta quantitat e en aquell temps quanta e quant ne pendran [e-n rebran]⁹¹ aquells qui les dites vendes hauran fetes per reembre aquelles. Però, tot ço e quant se pagarà o serà estat [pagat]⁹² e haüt de les dites generalitats, per rahó d'aquells censals e violaris o per rahó d'aquesta proferta quants als dits romanents XX^M florins, puxe e dege ésser haüt e cobrat de la dita secha e de l'emolument de aquella, la qual no puxe cessar ne ésser embargada en res tro que tot açò sia pagat e restituit d'aquella e, après, encontinent açò pagat, çes lo dit afforament del dit florí e no anans. *Plau al senyor rey.*

(29) [139r^a] Ítem, la dita Cort, volent e consintent lo senyor rey, attenent que segons que damunt se conté los dits XX^M florins, los quals se han haver de la resta dels dons de la Cort de Muntçó e de Barchinona, la qual és obligada als dits n'Aymerich Dusay e an Jacme de Gualbes, cambiadors, no's purien haver si la dita resta no era desobligada de la obligació dels dits cambiadors, vol e ordona e plen poder dona de present al reverent en Romeu, bisbe de Leyda, e a monsèn Pauquet de Bellcastell, cavaller, e an Pere Dezplà, ciutadà de Barchinona, de desobligar e fer e tractar desobligar la dita resta de la obligació dels dits cambiadors e de fer a aquells cambiadors o a qualssevol altres persones, per desobligació de la dita resta, totes e sengles e aquelles obligacions, assignacions e caucions ab totes seguretats e clàusules que's volran o a ells parran fahedores o de les quals se poran convenir ab los dits cambiadors o altres persones, axí sobre la secha del florí de Perpenyà e guany e emolument de aquella com de e sobre lo do fet en la dita Cort de Tortosa e no sobre los altres béns del dit General ni dels singulars d'aquells, lo qual do fet en la dita Cort de Tortosa la present Cort ha clarificat; e que les dites obligacions puxen fer axí ple[139r^b]nament e bastant, com fer se puxe, a profit dels dits cambiadors o d'altres qualssevol persones ab les quals sobre açò contractaran e a tota fermetat lur sobre, emperò, les dites coses e no altres. E la dita Cort, de volentat del dit senyor, aquelles obligacions e assignacions ara per lavors loa, aprova e conferma axí com mils fer e entendre

91. *ibíd.*

92. *ibíd.*

se puxe e vol que [vallen]⁹³ e tenguen e hajan plena valor e fermetat axí com si per la dita Cort eren fetes e fermades, prometent ab ferma e sollempne stipulació que aquelles tendrà e observarà e tenir e servir farà e que en res no y farà ne y vendrà contra, ne y leixarà contrafer ni venir per alguna rahó o necessitat per gran que fos. **Plau al senyor rey.**

(30) Ítem, vol e ordona la dita Cort que lo reverent pare en Crist en Romeu, bisbe de Leyda, e los honrats monsènyer Pauquet de Bel·lcastell, cavaller, e en Pere Dezplà, ciutadà de Barchinona, procuradors e executadors del novell do, o II d'ells, hajan plen poder, la qual la dita Cort de present lus done, de vendre la dita resta dels dons de les Corts de Muntçó e de Barchinona prop passades damunt assignada a XX^M florins e al mogubell d'aquells [139v^a] que's conté en lo capítol del do dels dits XX^M florins, la qual resta puxen vendre per aquell preu e a aquelles persones de les quals e axí com a ells parrà ho serà viyares ésser fahedor; la qual venda o vendes puxen fer ab totes aquelles fermetats e caucions que a ells parran ésser fahedores e totes altres coses en açò que la dita [Cort]⁹⁴ poria, però, quel General de Cathalunya o los singulars d'aquell, sia que de la dita resta se haja poch o molt, no sien tenguts en altra manera dels dits XX^M florins o partida d'aquells ne encara de evicció, mas, si la dita resta de les dites XV^MDC lliures o partida d'aquella era stada ja reebuda per los dits n'Aymerich Dusay e en Jacme de Gualbes per vigor de la obligació d'aquella resta a ells feta, que aytant com ells ne haguessen reebut puxen vendre e obligar los dessús dits sobre la secha del florí de les pagues esdevenidores ço que los dits n'Aymerich e en Jacme de Gualbes haguessen reebut de la dita resta per ço con, si de la dita resta no fossen pagats, los era assignat e ho havien haver de la dita secha del florí. **Plau al senyor rey.**

(31) Ítem, vol e ordona la dita Cort que aquells LXXX^M florins d'or, [139v^b] dels quals en Berenguer Bertran, cambiador de Barchinona, deu fer dita de taula per lo General de Cathalunya, sien despeses e distribuïts per los deputats de Cathalunya residents en Barchinona en la forma següent, ço és, que de present ne sien trameses XX^M florins als hòmens a cavall e de peu cathalans qui són en les fronteres del regne de València per lo sou degut dels mesos de octubre e de noembre, si monte a tant; e XXI^MCCC florins poch més o meyns ab lo mogubell, los quals lo senyor rey ab alguns richs hòmens de Cathalunya manlevaran a València per pagar lo sou dels dits hòmens a cavall e de peu cathalans de temps passat; e XII^M florins en paga de ço que és degut als hòmens a cavall e de peu cathalans per les estimes dels cavalls que han perduts en servey del senyor rey en la dita

93. *En lloc de valen, adiec. FHI¹.*

94. *adiec. FHI¹.*

deffensió e per lo sou a ells degut de temps antich; e X^M florins en paga del sou del comte de Trastàmara e de ses companyes; e encara ne sien despeses X^M florins al sou dels hòmens a cavall qui guarden les reenes en los castells de Òpol e de Tanthauill e en paga d'aquelles LI lliures barchinonines, les quals en Guillem Guiu, ciutadà de Gerona, bestragué a pagar lo sou de algunes companyes qui [140r^a] guarden lo castell d'Ostalrich e en los salaris d'escrivans e porters e d'altres persones qui hajen treballat per la present Cort; e encara dels LXXX^M florins sien pagats an Pere Bernat e an Ramon Company, patrons de galees, d'aço que ls és degut per rahó de la armada t[r]o al dia de huy; e lo romanent dels dits LXXX^M florins sie despès a coneguda dels dits deputats en coses necessàries a la dita deffensió. E que de la part pertanyent a pagar en los dits dons al regne de Mallorques sien preses XL^M florins, los quals puxen ésser convertits e distribuïts en paga del sou de les companyes del comte de Trastàmara axí e en aquella manera que als deputats parrà ésser fahedor. Emperò, és intenció de la dita Cort que tot ço que'l dit comte o ses companyes hajen pres e hajen donat de don als sotsmeses del senyor rey, axí en Cathalunya com en Aragó, sia retengut e pagat per los dits deputats d'aquesta quantitat e de aquella que li deu ésser dada per la entrada de Castella e, encara, tot ço que hagués a tornar a la Deputació a coneguda dels dits deputats. E lo sobrepús de la dita part que al dit regne ve o pertany a pagar en los dits dons sia convertit e distribuït en sou e stimes dels hòmens a cavall e de peu ca[140r^b]thalans qui són o seran en les fronteres en ajuda de la deffensió de la cosa pública. E, [si]⁹⁵ la resta de la dita part que'n ve a Mallorques en aquest primer any qui deu ésser convertida en lo dit sou e stimes no bastave a XXX^M florins, que sie fet compliment a aquells de la part que al dit regne pertany a pagar en los dits dons en lo segon any. E que'lls deputats residents en Barchinona façen sagrament e homenatge que les dites quantitats distribuïran en les coses dessus dites e no en altres sàul en messions a cullir e levar lo dit do e, si u fahien, que no ls sie pres en compte, an[s] ho hajen a pagar e restituir d'aço del lur propi. E açò axí mateix prometa lo senyor rey e jur de servir e fer servir e complir e no contravenir en res per si o per altres persones qualssevilla e, si u fahie, que'l present do o proferta sia cassa e nulla e haüda per no feta e no atorgada e cessàs encontinent de tot en tot. Emperò, abans que'l dit do o proferta cessàs, fossen pagats tots deutes que fossen deguts a qualssevol cambiadors o persones per la Deputació e, encara, los censals e violaris reemuts e pagats complidament ab les pensions e messions d'aquells axí com dit és; encara, cessàs lo dit do en la forma prop dita si lo dit senyor rey no fahia o no fahia fer e complir ab aca[140v^a] bament al dit regne de Mallorques que la part al dit regne pertanyent en los dits

95. *ibid.*

dons fos mesa, pagada e distribuïda en les coses dessus dites e no en altres quals-sevulla coses en alguna manera. *Plau al senyor rey.*

(32) Ítem, com los deputats de Cathalunya residents en Barchinona, a gran instància del senyor rey e de la dita Cort, hajen fetes atorgades de fer an Berenguer Bertran, cambiador de Barchinona, per dites per ell fetes e fahedores per rahó de la deffensió de la cosa pública, alsunes obligacions de lurs béns propis, jatsia a les dites obligacions no fossen tenguts sinó solament dels béns de la Deputació, per ço, ordona la dita Cort de volentat e esprès consentiment del senyor rey, que si e quantes vegades los dits deputats conexeran e veuran o presumaran rahonablement que al dit en Berenguer Bertran defalgués o degué deffallir per qualsevol cas en son terme alguna paga o alguna partida d'açò que li és assignat, e que ells per rahó de les dites obligacions que fan o faran en noms propis n'esperassen dampnatge si no s'i provehie, en aquest cas [140v^b] los dits deputats, appellats primerament una persona de cascun braç, ço és, per lo braç de la clerícia monsenyer lo bisbe de Barchinona e per lo braç de la cavallaria en Jacme de Meyà, donzell, e per lo braç de les ciutats e viles reyal's en Ramon Saruvira, ciutadà de Barchinona; e, fet primerament sacrament per ells que en fer la dita tatxació egualment segons que dit és se hauran leyalment e bé, poguessen tatxar e compartir, destrènyer e fer cullir per tot lo principat de Cathalunya, compartent-ho per tots los lochs e persones de cascun braç, segons que les altres coses són compartides en la present Cort, per via de fogatge o per altra manera que a ells fos vista expedient ço que entendrien que degué fallir al dit Berenguer Bertran d'aquella paga. Emperò, si dins X dies après que les dites persones d'açò seran requestes no venien en la ciutat de Barchinona o estants en aquella en lo dit compartiment entendre no volien o no podien, en aquell cas, los deputats ab aquells qui presents hi seran o entendre hi volran la puguen fer, les dites persones en alguna cosa no esperades. Emperò, que los deputats no puguen manlevar o obligar al dit en Berenguer Bertran [141r^a] ne a altres persones més que'l do en la present Cort fet no és, ne aquell do despendre en altres coses contengudes en los capítols damunt e davall en la present Cort fets e ordonats. Entén encara la dita Cort que si de alguna ciutat, vila, castell o loch e persones de Cathalunya de qualsevol dels dits III braçes la quantitat que'ls pertangués a pagar en los dits dons no's pogué haver, per la qual cosa se hagués a fer lo dit compartiment, que les dites persones hajen a compartir aquella quantitat que falaria als lochs e persones del braç d'on seria lo dit loch qui pagar no volria o no poria; e que en exeguir e cullir aquelles quantitats que deffalrien, les quals haurien compartides, haguessen aquell poder que huy han en los dits dons per auctoritat de l'offiçi de lur deputació. E, si per ventura los dits deputats per qualsevol cas havien res a pagar al dit Berenguer Bertran de lurs béns a sofferir dans per les dites obligacions que fan o faran al dit Berenguer en noms propis, que aque-

lles quantitats ab tots dampnatges e messions quen sofferrien, de les quals fossen creeguts de lur sacrament, cobrassen e haguessen del General de Cathalunya, no contrestant algun capítol ordonat o ordonador per la dita Cort lo qual pogués ésser contrari a açò; e que per Cort de Ca[141r^b]thalunya present o esdevenidora los dits deputats, en cas que dampnatge ne haguessen haüt, no puxen ésser revocats o gitats de la dita Deputació ne lur poder en res minvat fins que en totes les dites coses sien plenament satisfets e guardats de dampnatge; e noresmeyns, ara de present la dita Cort obliga als dits deputats tots los béns del General de Cathalunya per guardar-los de don de les dites coses. *Plau al senyor rey.*

(33) Que'l senyor rey e la senyora reyna o lo senyor duch o altra qualsevol persona en nom lur no puxen res tocar ni fer thocar⁹⁶ ni consentir a la moneda de les presentes profertes, ne distribuir ne fer distribuir res, ne manaments lurs o d'algun d'ells no sien sobre açò obeïts en res; e que'l dit senyor rey o la senyora reyna o lo senyor duch o altre per noms lurs no pusquen demanar compte a aquelles persones qui distribuïran la dita moneda per los dits braços; e que tot açò en especial juren los dits senyors que ho tendrà e ho servaran e en res no y faran ni hi vendran contra. *Plau al senyor rey.*

(34) [141v^a] Ítem, durant la present ajuda dins lo dit temps dels dits dos anys ninguna altra demanda ne ajuda ne préstech lo senyor rey ne la senyora reyna ne lo senyor duch ne altre per noms d'ells no pusquen fer, demanar, ne haver en Corts o fora Corts per alguna rahó o cas que esdevenir o dir o pensar se puxe per qualsevol rahó o manera o per rahó o ocasió de la present guerra de Castella o per altra guerra o per altre fet, la qual demanda ne ajuda ne préstech no puscha ésser feta ne als dits III braços ne als homes d'aquells ne a negun dels dits braços ne a singulars d'aquells ne al regne de Mallorques ne ylles d'aquell, en cas que paguen e contribuequen en lo present do, segons la forma o manera damunt expressades; e que açò prometen e juren los dits senyor rey e senyora reyna e lo senyor duch. E que les dites demanda, ajuda o préstech nos façen ne's puguen [fer]⁹⁷ per força ne per grat als dits III braços o a ciutats, viles e lochs d'aquells, ne encara a singulars persones d'aquells. E, si lo contrari de res d'açò se fahie, que la present ajuda o pro[141v^b]ferta no hagués valor, ans fos cassa e nulla ipso facto e fos haüda per no feta e no atorgada axí que cascun dels dits braços o singulars lochs d'aquells, en aquell cas, la pogués fer cessàs per sa pròpia auctoritat, pagat, emperò, ans que'l dit do cessàs, tot ço que del dit do fos despès tro el die que cessarie e reemuts los dits censals morts⁹⁸ e les pensions d'aquells pagades ab les messions per aquells fahedores. *Plau al senyor*

96. Amb n. marg. de Llombard indicant nota.

97. adiec. FHI¹.

98. censals morts e violaris FHI¹.

rey, exceptat aquestes ordinàries e rendes e altres coses al senyor rey degudes; exceptat ço que de grat per los dits braçes o singulars d'aquells a prechs del senyor o meyns de prechs graciosament sens tota força e menaces e enfortiment li serà atorgat.

(35) Ítem, que la dita ajuda sia posada, levada e cullida segons que damunt és ja ordonat e sia distribuïda tan solament per los deputats dels dits braçes residents en Barchinona; e, que en açò ne per lo senyor rey ne per la senyora reyna ne per lo senyor duch ne per negun official lur ne per altra persona no pusca ésser res mudat ne tochat ne encara als presents capítols ne a cascun d'aquells; e que negun manament [142r^a] en contrari no sia servat ne los dits deputats ne altres que les coses damunt e davall scrites o alguna d'aquelles hagen administrar o a fer no sien tenguts de obeir algun manament en contrari. *Plau al senyor rey si donchs request dins XV dies après no revocave.*

(36) Ítem, que algun dels deputats o altres persones no hagen poder de fer manleutes ne barates ne obligar los dits dons, sinó solament los deputats residents en Barchinona e aquells deputats solament hagen poder de fer manleutes e barates conv[er]tidores en les coses demunt dites e no en altra manera e cosa segons que dit és; e, si per algun dels deputats o per altres sinó per los deputats residents en Barchinona o per aquells matexs ultra la forma demunt dita se feyen manleutes o barates o obligacions, que aquells lo dit General no sia tengut pagar ne los oydors de comptes a açò elets no u degen ne u puxen pendre en compte, ans aquells qui fetes les hauran ho u haguessen a pagar d'açò del lur. *Plau al senyor rey.*

(37) [142r^b] Ítem, que tota la moneda del present do venga en poder de cert cambiador o cambiadors axí que ls dits deputats ne altra persona no n puxen reebre res, ans los dits cambiadors ho hagen, dejen [e ho pusquen reebre tot, los quals cambiador o cambiadors ho hagen]⁹⁹ a pagar en les coses demunt e davall scrites e no en altres ab albarà del dits deputats residents en Barchinona. *Plau al senyor rey.*

(38) Ítem, que tota la ajuda feta per la dita Cort sia convertida e despesa en deffeniment dels dits principat de Cathalunya e regne de Mallorques e ylla de Manorchia, en cas que ls dits regne e ylla contribuesquen e paguen en lo dit do en la quantitat quil·ls en vengue. E, si per les parts de Rosselló, de Cerdanya e de Conflent o d'altre part del dit principat de Cathalunya per mar o per terra era necessari de fer ajuda e deffensió per invasió de enamichs o per altre manera, que los dits de[142v^a]putats residents en Barchinona, certificats d'açò per lo governador de Rosselló e de Cerdanya o per altre official o persona de auctoritat, degen e sien tenguts de acórrer e donar recapte aquella partida axí de hòmens a cavall com de

99. *adiec. FHI¹.*

peu segons lur bon arbitre, tot oy e tota favor postposats; e que en açò vullen ésser diligents e que messions vanes no se'n façen ne y consenten; e que axí mateix guarden diligentment que les dites partides del dit principat sien ben guardes en manera que no pusquen ésser invaydes ne maltractades; e semblantment sia entès del dit regne de Mallorques e ylla de Manorcha, en cas que paguen e contribuesquen en lo present do. Emperò, los dits deputats hajen poder de consentir, si vist los serà fahedor, que'ls hòmens a cavall o partida d'aquells quis pagaran del dit do vagen en altres partides fora Cathalunya a prechs del senyor rey fahedores per letra o carta sua en deffensió de la cosa pública. Entén, emperò, la dita Cort que'ls dits deputats no puguen res despendre dels dits dons en establiments de forces e, sin feyen, que no'ls fos pres en compte. *Plau al senyor rey.*

(39) [142v^b] Ítem, vol e ordona la dita Cort que totes messions que durant la present guerra se faran axí en correus per terra com per mar en lahuts o altres vexells qui porten algunes noves o ardits del fet de la guerra sien pagades de la moneda del dit General. *Plau al senyor rey.*

(40) Ítem, que tots cavalls e roçins qui l'any present se són perduts o durant lo temps del present do o proferta se perdran per terracenia de enamichs o en altra manera en deffensió de la terra en lo principat de Cathalunya o en lo regne de Mallorques e ylles a aquell adjacents, posats que'ls dits cavalls o roçins no sien meses en [sou]¹⁰⁰ ni en stimats, sien esmenats e pagats a conexença dels deputats residents en Barchinona. *Plau al senyor rey.*

(41) Ítem, com en la dita Cort de Tortosa del nombre dels deputats en aquella Cort elets fossen ordonats III deputats residents en Barchinona, ço és, del braç de la clercia en Bernat Vallès, canonge de Barchinona, [143r^a] e del braç de la cavallaria monsenyer en Bernat Çestorres, cavaller, e per lo braç de les çitats e viles reys en Pere Buçot, çitadà de Barchinona, a demanar tot ço qui exiria per qualque manera del do fet en la dita Cort o a levar e cullir per si o per altres aquell do e, encara, a demanar totes penes e tota altra peccúnia que per qualque rahó o manera pogués pervenir a la Deputació; e que aquella peccúnia poguessen administrar, metre e despendre en la dita deffensió, segons, emperò, la forma e condició expresades en los capítols ordonats en la dita Cort; e que poguessen ordonar oficials, comissaris e ajudants e cullidors e scrivans e porters a lur offici necessaris, e a aquells constituir salaris covinents e moderats e aquells remoure e revocar, com a ells fos vist fahedor; e encara, si los ordinaris dels lochs a requesta dels dits deputats no volien fer execucions o en fer aquelles eren negligents contra aquells qui tenguts fossen de pagar lo dit do, si pagar no u volien o en altra manera no complissen ço

100. *ibid.*

que deguessen per rahó del dit do, que, en aquell cas, los dits deputats poguessen per si o per altres fer les dites execucions; e la present Cort, vehent e considerant que aquestes [143r^b] coses no són bastants III deputats com los affairs sien grans e de gran pes e hagen mester sobirana cura e diligència, vulle e ordon que dos deputats del braç de la clericia e altres II del braç de la cavallaria e III del braç de les ciutats e viles reials qui puxen ésser residents en Barchinona sien elets e assignats a cullir, administrar e despendre ço qui roman del dit [do]¹⁰¹ fet en la dita Cort de Tortosa, e a fer complir e exequir les altres coses damunt e davall per la present Cort ordonades; e açò són elets del dit braç de clericia lo dit Bernat Vallès e en Berenguer Dezpujol, canonges de la seu de Vich, e del braç de la cavalleria lo dit monsenyer en Bernat Çestorres e monsenyer en Bernat Alamany d'Oriols, cavallers, e del braç de les ciutats e viles reials en Pere Dezplà e lo dit en Pere Buçot, ciutadans de Barchinona, e n'Armengau Martí, burzès de Perpenyà. E que aquests deputats puxen fer e façen residència en Barchinona axí com dit és e puxen tots o la major partida posar, cullir, levar e exhigir la moneda havedora dels dits dons o profferres, servat, emperò, lo XVI capítol damunt posat qui comença «Ítem, vol e ordona la dita Cort que la moneda havedora, levadora e pagadora etcètera»; e aquella moneda e aquells dons daquèn provenidora e tota [143v^a] altra moneda pertanyent a la dita Deputació puxen administrar, despendre e convertir en la dita deffensió e fer complir e exequir les altres coses contengudes en lo present capítol e los altres precedents e subseqüents capítols, servades, emperò, les formes, maneres e condicions en aquells damunt e davall contengudes e posades. *Plau al senyor rey.*

(42) Ítem, del dit braç de les ciutats e viles reials són elets deputats per caps de vegueries a la exacció dels dits dons ho profertes los davall scrits, ço és, I de la ciutat de Gerona e aquest és en Luy Astruç, ciutadà de aquella [ciutat],¹⁰² e l'altre de la ciutat de Tortosa és[s] en Guillem Pi[n]yol, ciutadà d'aquella, e l'altre de la vila de Perpenyà e és en Pere Alanyà, burguès de la dita vila, e altre de la ciutat de Manresa e és en Ffrancesch Fferrer, ciutadà d'aquella, e altre de la vila de Cervera e és en Ramon Pere, e altre de Vilaffrancha de Penedès e és en Ramon Pellicer, e altre de la vila de Puigçerdà e és en Ponç Bosser de la dita vila. *Plau al senyor rey.*

(43) [143v^b] Ítem, jatsia que en la dita Cort de Tortosa fossen elets del dit braç, ço és, a les estimes e mostres en Ramon de Sentmartí, ciutadà de Leyda, e a oyr e diffinir los comptes en Jacme de Besanta, ciutadà de Barchinona, emperò, ara revocat lo dit Jacme de Besanta és elegit en loch d'aquell n'Anthoni de Maçanet, ciutadà de Leyda, los quals Ramon e Anthoni exercequen lo dit ofici en la forma

101. *ibid.*

102. *En lloc de ciutadà, adiec. FHI¹.*

e manera contengudes en la dita Cort de Tortosa axí en lo do fet en aquella Cort de Tortosa com en lo do novell damunt dit per la present Cort fet, e hagen cascun d'ells en son offici e n to[t]s los dits dons per ordinació de la present Cort plen poder, ço és, aquell e aytal e semblant poder com als dits en Ramon de Santmartí e en Jacme de Besanta e a cascun d'ells és o fo donat en la dita Cort de Tortosa, lo qual açí sia haüt per posat e repetit e que valle aytant com si u ere de paraula a paraula. *Plau al senyor rey.*

(44) Vol, emperò, e ordona la dita Cort que dos dels VII diputats residents en Barchinona, ço és, a[144r^a]quells qui per ells a açò seran ordonats, los quals se puxen mudar e variar, hagen plen poder de reebre e hoyr, determenar e diffinir comptes particulars, axí dels diputats e comissaris per caps de veguerias en la present Cort ordonats com d'altres singulars persones a les quals són estades o seran comenades quantitats de diners per los diputats residents en Barchinona, axí en la present Cort con en la Cort de Tortosa elets, o per los cambiadors ab albarà dels dits diputats o en altra manera hauran res regit, tengut o administrat dels béns de la Deputació; hagen, encara, plen poder de fer cartes de diffinicions e absolucions sobre los dits comptes. *Plau al senyor rey.*

(45) [Tots]¹⁰³ los altres, emperò, diputats, elets e ordonats en la dita Cort de Tortosa qui en la present Cort no són stats mudats o revocats, vol e ordona la present Cort, confirmant aquells, que sien e romanguen cascun en son offici axí com en lo dit do fet en aquella Cort com en lo dit do novell en aquesta Cort fet, e hagen aquell e semblant poder qui en la dita Cort de Tortosa los és stat dat, lo qual açí sia [144r^b] haüt per repetit e posat e que valla aytant com si u era. *Plau senyor rey.*

(46) XLVI.¹⁰⁴ Ítem, que los dits diputats, axí aquells qui en la present Cort són estats mudats e elets com los altres qui romanen qui foren elets en la dita Cort de Tortosa, ha[gin] salari aquell e aytal e axí e en la forma e manera com és ordonat e tatxat en la dita Cort de Tortosa, exceptat e declarat que los diputats qui no seran residents en Barchinona e treballaran en exhigir, cullir e levar la moneda dels dits dons hagen aquell salari qui per los diputats residents en Barch[inona] tatxat los serà, los quals diputats lo dit salari puxen tatxar segons lur viares; e encara si als dits diputats residents en Barchinona serà viares, e d'açò la Cort ne carrega lurs consciències, que per meyns persones que la Cort no y ha assignades se puxen fer profitosament les cullites del do e los altres affers de la Deputació, que ls dits diputats residents en Barchinona puxen lo dit nombre aminvar en aquell loch e en aquell temps que a ells serà viares, sens mudament, emperò, de persones, e que

103. *En lloc de lots, adiec. FHI¹.*

104. *af. marg. per una altra mà.*

aquells que ne¹⁰⁵ hauran mester no sien tenguts [144v^a] ne degen dar salaris. *Plau al senyor rey.*

(47) XLVII.¹⁰⁶ Ítem, ordona la dita Cort per cessar grans messions e despeses que huy fa lo General de Cathalunya en salari de deputats, axí de la present Cort com de la Cort de Muntçó, que los deputats elets en la dita Cort de Muntçó hajan e sien tenguts transportar e metre encontinent entre mans als deputats del dit General residents en Barchinona en la dita Cort elets tots los béns qualssevullen sien de la Deputació de la dita Cort de Muntçó qui, pagats tots deutes a qui la dita Deputació sia tenguda e obligada a qualssevulla cambiadors o altres persones, sobren o sobraran al dit General dels diners de la dita Cort de Muntçó e de la Cort de Barchinona en l'any prop passat celebrada, axí que d'aquí avant en aquella deputació no entenen ne d'aquí avant no hajan ne prenguen per la dita rahó algun salari. *Plau al senyor rey.*

(48) [144v^b] Los altres, emperò, capítols fets e ordonats en la dita Cort de Tortosa en quant toquen ne tocar poden lo do fet en aquella Cort e en la present o altres qualssevol sien, en la dita Cort de Tortosa ordonats e atorgats als dits braços o a qualsevol de aquells e a singulars persones d'aquells, sien e romanguen en lur força e vigor sinó aytant com en la present Cort demunt e davall són stats mudats o corregits, declarats, revocats o tolts. *Plau al senyor rey segons les respostes fetes en la dita Cort de Tortosa.*

(49) Ítem, vol e ordona la dita Cort que ls dits deputats qui seran residents en Barchinona, si fahedor los parrà, puxen elegir e crear de nou cambiador o cambiador[s] qui reeben tota la moneda qui sobrarà dels dits dons o profertes, feta assignació an Berenguer Bertran e a altres cambiadors e persones a qui sia degut per la Deputació e per manera que n sien guardats de [dan]¹⁰⁷ e façen dites e pagues a aquelles persones que los dits deputats volran; e puguen los dits deputats assegurar en nom del General de Cathalunya, axí e en aquelles maneres e formes que ls parrà fahedor, la taula o taules [145r^a] als dits cambiador o cambiadors tro a la quantitat que dels dits dons sobrarà al dit en Berenguer Bertran e a altres, axí com dit és, feta la dita assignació; e puguen a aquell o aquells cambiador o cambiadors constituir e donar salaris aquells e aytals com viares los serà; e que valla e haja valor e efficàcia per acte de Cort e aytant com si per la present Cort les dites seguretats eren fetes com axí plau a la dita Cort. E que los dits deputats, en nom e per part del dit general, assegurants les dites taules en la forma des-

105. no FHI¹.

106. af. marg. per una altra mà.

107. En lloc de don, adiec. FHI¹.

sús dita, no calla als dits cambiadors donar ne fer la seguretat contenguda en la constitució feta en la Cort de Cervera ne en altra qualsevulla, com les quantitats dels dits dons basten a molt més que les quantitats per les quals cambiadors són tenguts de assegurar segons la tenor de les dites constitucions. *Plau al senyor rey.*

(50) Ítem, ordona la dita Cort, per tolra lo gran dampnatge quel General pren per mogubells e usures e per salaris de cambiadors e de corredors qui s'han a dar per rahó de les manleutes ques fan a mogubells e usures, que los deputats residents [145r^b] en Barchinona ab les XII persones que són ordonades a departir e ordonar ab los dits deputats lo do o ajuda del segon any en què serà convertit e despès puxen, si profitós los parrà, fer vendes de censals e violaris o ordonar persones qui aquelles façen sobre generalitats o altres drets e coses al dit do ordonades; e fer totes altres obligacions e contractes que a ells parrà ésser [profitós al dit General e per aquells fer totes obligacions sobre les dites generalitats e altres drets ordonats en la dita Cort que a ells parrà ésser]¹⁰⁸ fahedores e los compradors o altres, ab què los contractes faran, requerran; e en les dites coses e emergents d'aquelles hajen tot aquell poder que la Cort hauria. E d'açò ab lo present capítol fan acte de Cort, axí emperò que no puxen crèixer en res la quantitat del dit do, ans ço que haguessen venut o obligat sien tenguts e hajen los dits deputats a reembre e desobligar de les derreres pagas del dit do del segon any. *Plau al senyor rey.*

(51) Ítem, que'ls dits deputats residents en Barchinona hajen plen poder de manlevar sobre la dita ajuda o cullites d'aquella, si necessari serà, [145v^a] e aquella obligar en tot o en partida e donar gua[n]y o interès o mogubell, lo qual fos pagat e abatut de la dita ajuda, emperò, que'ls dits deputats, ayntant com més puxen, se guarden de mogubellar dels dits dons ni manlevar a usures o barates o fer anticipació de moneda; e, si per les quantitats ja manlevades o manlevadores havien a mogubellar a lur bon viares, que los albarans o cartes o letres debitòries que per aquells se daran, axí del senyor rey com de la senyora reyna e del senyor duch, ni ells reebbran sien retuts franchament al senyor rey e senyora reyna e al senyor duch per ço que mils se troben e sien pus justs, los quals albarans, letres o cartes debitòries dona a la Cort axí per justs com si eren albarans, letres o cartes debitòries de la cosa pública. E açò prometen de fer e complir ço de no mogubellar ni baratar sinó, axí com dit és, sots virtut del sagrament e homenatge per ells fahedors. E, si contra açò fahien, que'ls dits mogubells o barates no'ls sien preses en compte, axí emperò, que'ls dits deputats no puxen res manlevar ne en res obligar ne despendre en aquest any primer del do de les dites CCCXXV^m lliures del segon any sinó

108. *adiec. FHI*.

per aparellament de la armada de mar, axí com dit és, tro sia acordat per les persones a açò appelladores per los dits deputats con se despendrà [145v^b] ne en quès convertirà lo dit do del segon any. *Plau al senyor rey.*

(52) Ítem, vol e ordona la dita Cort que si alguna o algunes ciutats, viles, castells o lochs o singulars persones dels dits braços o de la lur contribució cessarà de pagar la part a ells e a cascun d'elles pertanyent a pagar en los dits dons o profertes o en cascuna d'aquelles, ultra lo terme de la paga, XV dies après cascun terme continuament següents, en aquest cas cascuna¹⁰⁹ vila, castell o loch o persona, que XV dies après lo terme cessarà la dita paga, pach e sia tengut pagar d'aquí avant, per lo temps après los dits XV dies esdevenidor, mogubell prorata del temps que après los dits XV dies cessarà la dita paga tota o partida, e prorata de la quantitat que cessarà pagar, a rahó de VI sous per lliura l'any; per açò, emperò, no sia cessada fer execució contra los cessants o no volents pagar. E semblantment cascun dels deputats e comissaris per caps de vegueries ordonats, si dins XV dies après que hauran reebuda qualche quantitat de moneda de la lur cullita aquella no hauran liurada als cambiadors o a altres persones a les quals ne [146r^a] degen respondre, hajan e sien tenguts pagar mogubell per la forma e manera prop dites. *Plau al senyor.*

(53) Ítem, sia entès que si la ajuda de I loch era obligada per los dits deputats a pus lonch temps o a més que l'altre loch e despuys la dita ajuda cessave, que's pach ço que lo dit loch serà obligat més que no degués generalment de tota la ajuda de la terra dels dits III braços, en axí que de la dita ajuda no puxa exir de la terra dels dits III braços ni de algun loch d'aquella dins lo temps de la ajuda tro que sia pagat ço que manlevat hi serà, sots la forma dessus dita, encara quel do degués cessar per algun cas o rahó. *Plau al senyor rey.*

(54) Ítem, que los dits deputats residents en Barchinona o la major partida d'aquells puxen fermar totes cartes públiques e fer letres de comissions e altres ab I sagell comú per auctoritat de la Cort, servats, emperò, los capítols damunt e davall scrits, a totes aquelles [146r^b] persones qui seran necessàries e ordonades per ells a levar e cullir los dits dons. E encara puxen metre, gitar, mudar e revocar tots cullidors¹¹⁰ d'aquells dons e escrivans e porters e totes altres persones qui a cullir los dits dons seran deputates, servat, emperò, lo capítol damunt posat qui comença «Ítem, vol e ordona la dita Cort que la moneda havedora, levadora e pagadora etcètera» e fer totes altres [coses]¹¹¹ a açò necessàries segons que a ells mils vist serà fahedor. E que lo procurador de Cathalunya e lo portantveus de

109. cascuna ciutat FHI¹.

110. *Amb n. marg. de Llombard indicant metre cullidors.*

111. *adiec. FHI¹.*

aquell, e los governadors de Rosselló e de Mallorques e los veguers e les corts e los officials dels lochs del senyor rey e del senyor duch e dels altres dels dits III braços sien tenguts als dits deputats e cullidors de donar consell e ajuda com per ells requests ne seran e de fer execucions realment e de fet contra aquells qui als dits deputats o cullidors en açò contrast farien a messió dels rebelles;¹¹² e d'açò façen sacrament e homenatge. E, si algun delinquirà¹¹³ contra algun capítol de la dita Cort o en altra manera contra les coses dessús o davall scrites e en aquell delicte pena ordinària e certa per ordinació de la present Cort posada serà, que l'ordinari del delinqüent per aquella lo haja a punir ne remissió [146v^a] de tot ne de partida fer no puxe e la pena sia departida segons que en la present Cort és stat ordonat; e, si pena certa ne ordinària no y ha, que sia punit per l'ordinari del loch segons la qualitat del crim; e, si és punit en béns, que la pena sia departida açí com dessús; entès, emperò, que abans de totes coses sia pagat lo dret pertanyent a la Deputació e los ordinaris sien tenguts de fer les dites execucions sens tot lagui;¹¹⁴ e, si requests per los deputats fer no les volien o maliciosament la dita execució dilataven, que los deputats puxen e dejen fer les dites execucions no solement contra los delinqüents, ans encara contra los ordinaris qui en açò negligents¹¹⁵ seran o les dites execucions fer no volran. *Plau al senyor rey.*

(55) Ítem, que los porters qui seran deputats a fer les execucions o a cullir e levar la proferta dels dits dons, hagen salari de VI sous per cascun dia e no més, per bé que en I dia çercassen diverses lochs, ne los deputats los pusquen més salari tatxar ne ells no gosen ne puguen més pendre; e, si ho fahien, que perden lo [146v^b] offici e paguen per pena D sous; e açò sia estès quant a la pena a totes altres persones qui per la Deputació levaran o culliran ho faran fahenes, si prenen ultra salari a ells ordonat per los deputats ni si'l prenien més de una vegada en lo dia. *Plau al senyor rey.*

(56) Ítem, que si algunes coses o cases novells o duptes apparien en la dita ajuda o en los affers¹¹⁶ de dita Deputació damunt e davall dits, que'ls dits deputats residents en Barchinona hagen poder de declarar e determenar aquells duptes axí plenament com la Cort General poria; però, si los affers eren de gran pes, hagen demanar consell dels altres deputats de aquells que a ells serà ben vist fahedor; e, si los affers eren de gran pes o perill gran o gran proffit s'esdevenia a la terra o poria versemblant esdevenir axí com invasió de la terra de gents estranyes per mar

112. *Amb n. marg. de Llombard indicant* nota a messió dels rebelles.

113. *Amb n. marg. de Llombard indicant* si algun delinquirà.

114. *Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant* nota.

115. *Amb n. marg. de Llombard indicant* nota i contra ordinaris fer execució si seran negligents.

116. *Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant* nota.

o per terra, o entrada fahedora en Castella e semblants affers hon fos necessari ho expedient consell de grans e notables persones, que ls dits deputats residents en Barchinona hagen a demanar consell dels altres deputats tots, si seran en Cathalunya, los quals hagen a citar e demanar ab letres; e, si el dia per [147r^a] ells assignat no seran en Barchinona, que aquells qui y seran o sien ho puxen fer e ordonar; e, si mester hi serà, consultar lo senyor rey e la senyora reyna e lo senyor duch, si lavors seran en Barchinona, e aquells ab lur consell e encara a lur arbitri ab prelat, richs hòmens, cavallers e ciutadans e homes de viles reyalz ab los quals puguen haver lur plen consell e provehir e recórrer als dits affers, perill o profit de la defensió de la terra emergents¹¹⁷ dins lo temps de aquesta ajuda. E sobre aquells no covenguen de necessitat convocar Cort General de Cathalunya e fer per açò messios grans, però que novell do o proferta no puxen fer. *Plau al senyor rey.*

(57) Ítem, que per cessar frauds, alguna persona o persones a qui serà comanada alguna administració, tocant armada de mar o altres affers de aquella o altres affers de la Deputació, no puxen ne gosen en nom lur propi per si o per interposada persona o persones comprar ne vendre algunes coses necessàries als dits affers ne haver part en aquells ne encara gosen o puxen prestar a mogubell a la dita Deputació si [147r^b] nó en cas que haguessen albarans propis de deutes quel senyor rey a ells degués, los quals fossen a lur nom e fossen fets ans de la present proferta; e que de açò hagen e sien tenguts fer, ans que usen de la administració, sagrament e homenatge en poder del veguer de Barchinona los lechs e los clergues sagrament en poder del bisbe de Barchinona o de son official; e, si lo contrari faran, sien punits sens tota merçè axí com a trencadors de sagrament e de homenatge aquells qui estrets hi seran e de ordinació feta en la present Cort e, noresmeyns, perden les coses que compreses o venudes haurien o en los quals haguessen part per si o per interposada persona, les quals coses ipso facto sien de la Deputació, axí que profit propi les dites persones en les dites coses no puxen haver, exceptat lo salari qui per lurs t[r]eballs tatxat los serà; e la present ordinació se estena axí als deputats com a aquells qui per ells hi seran ordonats. *Plau al senyor rey.*

(58) LVIII.¹¹⁸ Ítem, que alcun deputat, comissari o altra persona qui faça fahenes per lo General no gos [147v^a] pendre per si o per interposada persona o persones manifestament o amagada o en altra qualsevol manera alcun servey o do d'algun per rahó de la Deputació o dels offiçis qui comanats li seran sinó cosa de menjar o de beure,¹¹⁹ segons la constitució feta en la Cort de Muntçó, celebrada

¹¹⁷. *Passatge assenyalat i amb n. marg. de Llombard indicant nota.*

¹¹⁸. *af. marg. per una altra mà.*

¹¹⁹. *Amb n. marg. de Llombard indicant nota i n. possibl. de Vidal indicant non potest aliquod recipi nisi esculentum et potulentum.*

per lo senyor rey n'Amfós, de bona memòria, ne encara puxe haver ne sperar gràcia del senyor rey ne de la senyora reyna ne del senyor duch ne d'altre en nom lur per aquella rahó; e que d'açò hajan a fer sagrament e homenatge en poder del veguer de Barchinona los lechs e los clergues sagrament en poder del bisbe de Barchinona o de son official abans que usen ne puxen usar dels dits officis; e, que ultra açò sien encorreguts en sentència de vet de la qual no puxen ésser absolts sinó donant al General ço que pres ne haurien. *Plau al senyor rey.*

(59) Ítem, que tot deputat o comissari o altra persona qui algú offiçi haja tengut per los affers del General, ço és, de les deputacions de Muntçó, de Barchinona o de Tortosa, o res haja ad[147v^b]ministrar per les dites deputacions o alguna d'aquelles, qui haja pres alguna corrupció de diners o d'altres coses o altre servey per allongar alguna universitat o alguna persona o persones de les pagues dels fogatges o altres a què fossen tengudes al General, o per metre algun en offici o en alguna administració dels affers de les dites deputacions o per altra manera o rahons tocants los dits affers, que u hajan a restituir al doble,¹²⁰ ço és, lo simple a aquell o a aquells de qui pres ho hauran e atretant al General o als deputats residents en Barchinona convertidor en la dita deffensió. *Plau al senyor rey.*

(60) Ítem, que ls dits deputats e cambiadors en totes manleutes e barates que hajan a fer per lo General sien tenguts de guardar en les dites manleutes e barates tot aquell profit e avantatge que puxen al dit General, axí en haver mercat de mogubells o logres com en altra manera; e que tot emolument e proffit que de les dites manleutes o barates trauran o trer poran per minve de temps o per mercat dels dits mogubells o log[r]es o per [avançament]¹²¹ de monedes e en [148r^a] altra manera atribuesquen e compten a profit del dit General, axí que res en ells no romangue sinó lo salari que atorgat los serà. E de les dites coses en especial façen sagrament e homenatge e prenguen en si sentència de vet de la [qual]¹²² no pugen ésser absolts si complidament no restituïen al dit General tot emolument e gua[n]y que, part lur salari, pervengut los fos per la dita rahó ab lo dobra. *Plau al senyor rey.*

(61) Ítem, sia eleta una bona persona experta en l'art de la mar a qui sia comanar lo fet del daraçanal de les galees e vexells de la armada del dit General, lo qual haja poder de reebre e deliurar¹²³ ab inventari totes les exàrcies e armes e altres coses de les dites galees e armada, e la qual se entrameta de pagar los maestres qui obraran en lo dit daraçanal del General e haja per son salari l'any

^{120.} *Passatge assenyalat i amb n. marg. possibl. de Vidal indicant restituit in duplum si aliquod recipere pro officis oferendis.*

^{121.} *En lloc de mancament, adiec. FHI¹.*

^{122.} *adiec. FHI¹.*

^{123.} *de levar FH.*

LX lliures, e una altra persona de major estament, la qual se entrameta de adobament de galees e de fer-ne de noves, si mester hi serà, a conexença dels deputats residents en Barchinona; e de procurar e de fer procurar fusta e totes altres coses necessàries a fer les dites obres e de [148r^b] procurar e fer fer comprar de exàrcies e altres coses necessàries al daraçanal; e que pusque oyr comptes de tots aquells qui seran deputats de comprar exàrcies, remes e armes e a fer panàtica e altres coses necessàries a les dites galees e armada e, encara, d'aquells qui pagaran los maestres e altres persones qui obraran les dites galees e vexells de la dita armada, e de diffinir aquells comptes e que les restes d'aquells comptes hagen a reebre los dits cambiadors; e, finalment, pusque fer e entrametre de totes coses dependents e emergents del fet del dit daraçanal e armada servada la forma desús dita. E que en tota cosa que sia grossa o de pes haja a demanar consell dels dits deputats residents en Barchinona e que haje per son salari e treball l'any C lliures barchinonines. *Plau al senyor rey.*

(62) Ítem, que en la çitutat e regne de Mallorques sien posats I o dos deputats elegidors per la dita çitutat de Mallorques, los quals hagen poder de vend[r]e e venen les generalitats e la sal e façen cullir e cullen la part [148v^a] que a ells pertanyia en los presents dons, axí en lo dit regne de Mallorques con en la dita ylla de Manorcha; e hagen semblant salari que hauran los deputats residents en Barchinona, e reten e a hagen a retre compte de ço que administraran [a]¹²⁴ aquelles persones qui hoyran [los comptes]¹²⁵ dels deputats residents en Barchinona. *Plau al senyor rey.*

(63) LXIII.¹²⁶ Ítem, que si algun dels dits deputats se morrà dins lo temps de la ajuda o per malaltia o per altra rahó havia lonch embargament a arbitri dels altres deputats, que ls altres deputats romanents n'i puxen elegir altre en loch d'aquell durant lo temps de la dita malautia o embargament, però, guarit e finit lo dit embargament puxe tornar e torn en son offiçi, en aquesta manera que si era del braç de la Esgleya, que n'i tornassen altre d'aquell mateix braç e d'aquella condició e loch, e axí mateix d'aquells dels nobles e de cavallers e de çitats e de viles reyls de Cathalunya; e aquesta elecció matexa, en cas que hagués loch en los deputats del regne de Mallorques, sia feta per la dita çitutat de Mallorques. *Plau al senyor* [148v^b] *rey.*

(64) LXIII.¹²⁷ Ítem, que si algun o alguns dels dits deputats usarien mal en lur offiçi e açò era reconegut per los altres deputats, que los altres deputats romanents

¹²⁴. *adiéc. FHI¹.*

¹²⁵. *ibíd.*

¹²⁶. *af. marg. per una altra mà.*

¹²⁷. *ibíd.*

los ne puguen e degen gitar e remoure e [metre]¹²⁸ altre e altres; e quel senyor rey ne official seu açò no puxen embargar, ans hajen a açò donar als dits deputats romanents socors, favor e ajuda segons la forma del capítol qui comença «Ítem, que ls dits deputats hajen poder de fermar cartes etcètera». *Plau al senyor rey.*

(65) Ítem, que ls dits deputats residents en Barchinona hajen a donar sou a hòmens a cavall qui sien cathalans o domiciliats en Cathalunya o qui no sien domiciliats fora Cathalunya; e que en açò tota frau sia foragitada e esquivada a conexança dels deputats de les estimes e mostres; e, si algun cathalà o qui haüt serà per cathalà en la forma prop dita haurà tengut [companyó]¹²⁹ o escuders o [do] mèstichs un any o més, posat [149r^a] que aquell no sia cathalà o haüt per cathalà, que li puga ésser donat sou per los dits deputats, si, emperò, apte serà a cavalcar e a portar armes a conexença dels dits deputats a reebre estimes e mostres; però, si los dits deputats no trobaven tants cathalans [o qui són haüts per cathalans]¹³⁰ al nombre dels hòmens a cavall demunt dit o los dits cathalans no y volien anar, que, en aquell cas, los dits deputats poguessen haver e pagar altres hòmens a cavall, los quals lo senyor rey pogués elegir e haver, donant, emperò, lo sou acostumat, ço és, VII sous per cavall armat e V sous per cavall alforrat. *Plau al senyor rey.*

(70)¹³¹ Ítem, ordona la dita Cort, per tal con en lo principat de Cathalunya e en altres terres del senyor rey on corre moneda barcelonesa ha gran fretura de la dita moneda e la dita terra ne és fort minva, que sia feta inhibició general, la qual la dita Cort de volentat del dit senyor rey de present fa, la qual ab veu de crida sia publicada per to[t]s los regnes e terres del senyor rey deçà mar e en lo regne de Mallorques e illes a aquell adjacents, que alguna persona de qualque condició o sta[149r^b]ment sia no traga ne gos traure ne faça traure dels dits regnes e terres del senyor rey deçà mar e dels dits regne e ylla moneda barcelonesa axí croats com menuts; e, qui contra açò farà sie encorregut ipso facto en pena de cors e de aver sens tota mercè, açò, emperò, sia entès si la dita moneda que traurien sobrepujava quantitat de CC sous barchinonins. Aquesta, emperò, inhibició dur per lo temps del do o proferta present e no més, ans, finit lo dit temps, la dita inhibició sia revocada, cassa e nulla e haüda per no feta. Encara ordona la dita Cort, de volentat del dit senyor rey, que la prohibició de la qual és stada [feta]¹³² crida pública que lo florí de Florença no puxa exi[r] ni ésser tret de la terra, sia haüda per revocada, de la qual revocació sia feta crida pública de present e quel dit florí hic

128. *adiec. FHI¹.*

129. *ibíd.*

130. *ibíd.*

131. *El ms. omet abans les disposicions 12-15 ap.*

132. *adiec. FHI¹.*

puxa ésser tret axí com d'abans tota pena cessant. *Plau al senyor, exceptada la revocació de la prohibició del florí de Florença, la qual lo senyor rey e la senyora reyna per sacrament fet en lo arrendament de la seca són tenguts de servir, de la qual secha seria dampnatge si la dita prohibició se revocava.*

(71) [149v^a] LXXI.¹³³ Ítem, que si era feta pau o t[r]eva a més de I any durant lo present do entre lo senyor rey e lo rey de Castella, que encontinent lo present do o ajuda cessàs, aytant com a cullir se n'hagués, del dia de la pau o treva a avant e fos nulla e haüda per no feta; axí emperò, que si los dits deputats residents en Barchinona havien fetes algunes obligacions, manleutes o barates, les quals en aquell dia no fossen pagades, que totes aquelles se haguessen a pagar abans ne lo dit do o ajuda no cessàs fins que tot allò fos pagat e, encara, fossen pagades e reemudes complidament totes coses en los demunt dits capítols contengudes; e encara, si la dita guerra tornave dins lo temps del present do, que'l do dessus dit se cullís e tornàs en son ésser. *Plau al senyor rey.*

(72) Ítem, que si los hòmens a cavall e a peu que pagarà Cathalunya e la armada de mar que [de]¹³⁴ la dita quantitat se pagarà feyen entrades o preses o guany algun, [que aquell dret]¹³⁵ que'l senyor rey hacustuma de aver en los dits guanys e preses ne a ell [149v^b] se pertany venga e haja a venir en mà e en poder dels deputats residents en Barchinona e dels cambiador o cambiadors qui seran ordonats a reebre la moneda de la dita Deputació; e que'ls dits hòmens a cavall o a peu e aquells qui en la dita armada iran sien tenguts de donar aquell dret sens tota disminució als dits deputats o cambiador o cambiadors, los quals aquells drets hajan a convertir, ultra lo dit do, en deffenssió del principat de Cathalunya e regne de Mallorques e ylla dessus dits en cas que contribuesquen axí com dit és ab Cathalunya; e que d'açò lo dit senyor ne altra persona no puga res en alguna manera demanar ni haver ne n'haja. *Plau al senyor rey.*

(73) Ítem, que'ls hòmens dels çitadans e de homes de viles no paguen ne sien tenguts de pagar sinó segons que han pagat en lo do de la Cort de Muntçó, prorata del present do, ne paguen sinó aytant com los hòmens dels richs hòmens e cavallers; e que'ls senyors dels dits hòmens en lurs lochs ho puxen levar per la forma [150r^a] que's levarà en les dites viles e lochs reysals o en altra manera que'ls plaurà. *Plau al senyor rey.*

(74) Ítem, que tots los moros e juheus domiciliats e poblats en les terres dels prelats e persones ecclesiàstiques, richs hòmens e cavallers e hòmens de paratge

133. *af. marg. per una altra mà.*

134. *adiec. FHI¹.*

135. *ibid.*

e de çitats e viles reys de Cathalunya e del dit regne e ylla e dels lochs de çitadans e de hòmens de vila, paguen e contribuesquen en lo dit do e altres coses damunt contengudes axí com los cristians poblats en les dites çitats, viles e lochs. *Plau al senyor que paguen en ço que han pagat tro al dia de vuy ab tot lo creximent que en allò volran posar e, si per ventura en algun loch no havien res pagat o si u havien no tant con en la çitutat de Barchinona se pague, que d'aquí avant paguen e hagen a pagar axí e en la forma que paguen en la dita çitutat de Barchinona.*

(75) Ítem, que si algun dels dits III braços o singulars de [150r^b] aquells no volien pagar ço que pagar deuen segons que ordonat és en aquesta Cort, allegant franquesa o qualsevol altra rahó, que d'açò no li sia presa neguna ferma de dret, ans sia feta execució realment e de fet contra ell, remoguda tota appellació e diffugii; e que aquell qui seria rebel·le en pagar ço que deuria hagués a pagar totes messions que per ocasió del dit contrast se farien. És entès, emperò, que si per ventura n'i hauria alscuns o algun que ço que deuria no pogués aver per altra rahó part pobrea, que açò no fos carregat als altres que pagat haurien, ans aquells que pagat haurien ço que deurién no haguessen a pagar pus aquella vegada; açò, emperò, és entès si per [contradicció]¹³⁶ de fet estava que ço que deurién no's pagàs, cor, si per pobrea d'algú o per altra rahó se esdevenia, la relació[relevació]¹³⁷ o no poder d'aquests fos departit entre los altres habitants dels lochs on starien. E, si alguna ciutat, castell, vila o loch o algun singular metrà algun contrast o empatxament donava a la paga d'açò que deurién, fos tantost feta execució contra aquell o aquells qui lo dit empatxament farien segons la forma del capítol qui comença «Ítem, que ls dits deputats pusquen fermap cartes etcètera» e en tota altra manera [150v^a] que fer se pogués. E que lo senyor rey o son general procurador o portantveus d'aquell o batle general de Cathalunya a requesta dels dits deputats encontinent hagen a demanar e pendre postats, les quals, emperò, no sien meses penyora, e aquelles retenir tan solament per aquest fet entrò que ls deputats sien satisfets d'açò que degut los sia ab dons e messions e interéssers; e que'l senyor rey quant a aquella vegada no la retenga per altra rahó e noresmeyns que hagen a fer altres execucions ab hosts e en altra manera segons que'n seran requests per los dits deputats. *Plau al senyor rey.*

(76) LXXVI.¹³⁸ Ítem, que durant aquesta Cort e ans que sia finida lo dit senyor rey o la dita senyora reyna en nom seu hagen a revocar reyalment e de fet tots greuges que hagen fets o's façen als dits III braços o a la I d'aquells o a singulars d'aquells e aquells provehir justament; e fer ordinacions bones e constitucions a

136. *En lloc de contradictu, adiec. FHI¹.*

137. *En lloc de relació, adiec. FHI¹.*

138. *af. marg. per una altra mà.*

conexença de dos savis en dret elegidors per lo senyor rey o per la senyora reyna en nom d'ell e I per cascun braç e per VI^a persona monsènyer l'archabisbe de Tarragona; e, si les dites coses e cascuna d'aquelles lo dit seyor rey [150v^b] o la dita senyora reyna en nom seu no complien, que lo present do e ajuda sia haüda per no feta e nulla; e axí mateix sia entès del regne de Mallorques e ylla de Manorcha, en cas, emperò, que paguen e contribuesquen ab Cathalunya; però, abans que'l dit do cessàs, fossen pagats los cambiadors d'açò que'ls serà degut fins en aquell dia e tots [altres deutes que la Deputació degué e, encara, pagats e reemuts]¹³⁹ los dits censals e violaris e totes altres coses a què la Deputació fos obligada. *Lo senyor rey assigne monsènyer en Berenguer d'Abella, en Jacme Dezfar e en Pere Çacosta, los quals revoquen tots greuges que sien notoris e aquells proveesquen per justícia; e de les provisions per ells sobre aquells fahedores sien fetes letres aquelles que s'i pertanguen; e axí mateix proveesquen segons lur bona consciència tots altres greuges allegats o allegadors dels quals sia dubte o qüestió; e que los dessús nomenats facen sagrament que cascun jorn una hora se n'ajustaran en lo monestir dels frares preycadors. E prometen e juren lo senyor rey e la senyora reyna e lo senyor duch que no'ls empatxaran per alguna manera fins que les dites provisions sien fetes, axí com dit és, en les quals les parts sien hoydes e, encara, li plau que y haja una persona per escú braç que aquells rahonen.*

(77) [151r^a] Ítem, que'l senyor rey haja a revocar de fet e de present totes emparees fetes en los feus de Cathalunya quis tenen per lo senyor¹⁴⁰ per rahó de la guerra de Castella e totes penes per rahó dels dits feus o algú o alguns d'aquells posades en qualque manera e per qualque se vol rahó; e que totes les dites emparees e penes sien nulles e haüdes per revocades e per no fetes; e encara les postats preses dels dits feus sien de present retudes, si donchs no eren preses e ocupades a instància dels deputats dessús dits. *Respon lo senyor rey segons que ha respost en lo prop precedent capítol, açò ajustat que fora [Cort]¹⁴¹ li sia d'açò supplicat, e ell per amor de la Cort farà solre e relaxar totes emparees fetes e postats reebudes per rahó com aquells, dels quals [són los]¹⁴² feus, no eren anats en les fronteres. E de present mana lo senyor rey an Pere Çacosta, batle general de Cathalunya, que totes postats que per la dita rahó haje preses ne emparees fetes ne penes posades dege retre e absolve e dege haver per retudes e absoltes e d'açò no esper altre manament ne letres.*

(78) Ítem, que totes manleutes fe[151r^b]tes e fahedores en corts reysals e del senyor duch per fets criminals e civils per qualssevol persones o per qualssevol rahons, passat I any après que són o seran fetes, sien haüdes per nulles

139. *adiec. FH.*

140. senyor rey *FHI*¹.

141. *adiec. FHI*¹.

142. *ibid.*

e que los manlevadors, passat lo dit any, sien haüts per absolts e per deliures de les dites manleutes; e que semblantment s'entena d'aquells a qui són o seran algun o alguns comanats axí com a cancellers. En açò encara sien enteses si'ls criminoses se posen penes peccuniàries de presentar-se o de tornar en poder de la cort reyal o del senyor duch e, axí mateix, si'l dit criminós pena peccuniària se havia posada [o no posada ab sagrament e homenatge o cas-cun seperadament].¹⁴³ *Respon lo senyor rey segons que ha respost damunt al LVIIe capítol, ajustant de gràcia que li plau e que dur dos anys après del temps que fo atorgat en la Cort de Tortosa.*

(79) Ítem, que algun prelat o religiós o qualque altra persona ecclesiàstica ne algun baró, cavaller o hom de ciutat o de vila o qualsevol altra persona de qualsevol estament sia no puxa demanar ne fer demanar, ne haver en tot o en par[151v^a]tida o qualsevol altra cosa per pocha cosa que sia o quantitat del dit do o ajuda, gràcia o remissió, sobresehiment, alongament o qualsevol altra provisió per la qual se pogués lo dit do o ajuda remetre, allongar, minvar o sobreseure o per qualsevol altra manera embargar en tot o en partida [o en alguna quantitat]¹⁴⁴ per pocha que sia, ne encara puxen de aquestes coses o alguna [de aquelles]¹⁴⁵ per bé que fossen fetes o atorgades per moviment propi del senyor rey usar; e, si alguna persona contra açò fahia, pach en dobla tot ço en què serà contrafet a la deffensió de la cosa pública sens tota merçè. E que lo senyor rey ne la senyora reyna ne lo senyor duch ne altre per ells no puguen empatxar ne tolre poder als oficials lurs, ans aquells oficials no sien tenguts de obeir negun manament ne alguna letra per lo dit senyor rey ne altres dessús dits contra les dites coses a ells tramesa; e, si lo senyor rey o la senyora reyna o lo senyor duch o officiàls lurs contra açò fahien, que encontinent çes lo dit do, pagats, emperò, los cambiadors e tots altres deutes per la Deputació deguts [tro]¹⁴⁶ en aquell dia e, encara, pagats e reemuts los cen[151v^b]sals e violaris qui s'hauran a vendre e les pensions e messions que per aquells se deuran e's seran fetes. E, que'ls deputats hagen a leixar e desemparrar lur offici, e si d'aquí avant d'aquell usaven o res reebien, que u hagen a retre e a pagar d'açò del lur propi al doble, lo qual sia guanyat e mès en la dita deffensió; e açò juren en special tots los de la dita Cort e, encara, lo senyor rey e la dita senyora reyna e lo senyor duch. *Plau al senyor, [però entén lo senyor rey que en negun cars lo do no ces, si donchs request tantost no revocava ço que seria fet en contrari].*¹⁴⁷

^{143.} *ibíd.*

^{144.} *ibíd.*

^{145.} *ibíd.*

^{146.} *ibíd.*

^{147.} *ibíd.*

(80) Ítem, que totes les persones de qualsevol braç o braços de la clerícia o de la cavallaria e de ciutats e viles reials de Cathalunya e del dit regne de Mallorques e ylla de Manorcha qui seran deputats a tenir e distribuir la moneda de la dita proferta, e totes altres persones que per ocasió de la dita ajuda o proferta seran a alguna cosa a fer deputades, façen sagrament e homenatge e reeben en si sentència de vet de no fer o consentir alguna cosa, per si o per altre scientment o fraudulosa, per[152r^a]què la moneda de la dita proferta no-s convertescha tota sens alguna disminució e deducció en los affers de la deffensió de la cosa pública segons la forma e manera demunt expressades e no en altres coses, de la qual sentència de vet no puga aquell que contrafarà [ésser]¹⁴⁸ absolut si primerament no fa entegra e plenera satisfacció e esmena ab lo doble d'açò que contra serà fet, la qual esmena e satisfacció se haja a fer als braços dessús dits segons que demunt és declarat. *Plau al senyor rey.*

(81) LXXXI.¹⁴⁹ Ítem, que per res la I loch no pach per altre, ne I rich hom per altre, ne I prelat o loch de prelat o de persona ecclesiàstica per altra, ne alguna ciutat, vila o loch reyal de Cathalunya e del dit regne e ylla per altre ne la I braç no puscha ésser marcat ne empenyorat la I per l'altre. *Plau al senyor rey ab què los dits dons hajen compliment, axí emperò, que si algun loch de prelat, rich hom, cavaller, ciutadà o altre qui hagués molts lochs no volia pagar e en lo senyor d'aquell o sos oficials era atrobada fadiga, los altres lochs d'aquell per bé que haguessen pagat puxen [152r^b] ésser penyorats e destrets en ço de què fadiga seria atrobada en¹⁵⁰ les missions daquèn fetes.*

(82) LXXXII.¹⁵¹ Ítem, que lo senyor rey o la dita senyora reyna ne altre en loch lur durant lo temps del dit do o ajuda no puxa appellar, citar, demanar ne fer venir o ajustar algun o alguns dels dits deputats per res dels affers de la dita ajuda o ordinació o administració de aquella sinó a la ciutat de Barchinona per ço que la administració d'aquella no pogués ésser mudada ne torbada; e açò jur lo dit senyor rey e, si lo contrari fahien, que la dita ajuda cessàs ipso facto axí que ls dits braços no fossen tenguts de res a pagar de aquella; però, abans que'l dit do cessàs fossen pagades totes manleutes e altres deutes que la Deputació degués e, encara, fossen reemuts tots los censals e violaris qui sien venuts axí com dit és. *Plau al senyor rey, si donchs lo senyor, après quen seria request, no revocava ço que seria contrafet.*

148. *ibíd.*

149. *af. marg. per una altra mà.*

150. e en *FHI*¹.

151. *af. marg. per una altra mà.*

(83) [152v^a] LXXXIII.¹⁵² Ítem, que'l dit senyor rey ne la senyora reyna ne officials lurs ne altre per ells ne lo senyor duch durant la dita ajuda no puxen forçar per rahó de host¹⁵³ ne per qualsevol altra manera ensemps o departidament les hosts de les ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya ne dels dits prelat, persones ecclesiàstichs, barons, cavallers e hòmens de paratge o alguna d'aquelles e hòmens de ciutadans e hòmens de viles e del regne de Mallorques e ylla de Manorcha, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, en les [quals],¹⁵⁴ emperò, lo dit senyor rey ha dret de host e de cavalcada de exir fora lurs lochs sinó en cas que l'usatge «princeps namque» hagués loch per deffensió de Cathalunya. *Plau al senyor rey, exceptat per lo usatge «princeps namque» e procès de pau e de treve e procès de sometent; e que açò dur per dos anys après esdevenidors finit lo temps de la provisió sobre açò feta en la Cort de Tortosa.*

(84) Ítem, que'l senyor rey e la se[152v^b]nyora reyna ne son primogènit o procurador general ne portantveus d'aquell, capità o almirall ne lochtinent d'aquells ne negun altre official lur, per nom d'ells o del I d'ells, no pusquen ne degen forçar ne metre per força negun hom de Esgleya, de rich hom ne de cavaller ne de ciutats ne viles reys de Cathaluny, ne hòmens dels dits ciutadans e de hòmens de vila ne del dit regne de Mallorques e ylla de Manorcha, en lo dit cas que contribuesquen ab Cathalunya, en alguna armada, estol, galea o algun vexell de mar;¹⁵⁵ e que per les forces que són estades fetes tro al die de huy no sia fet perjudici a algun o alguns dels dits braços ne a lochs lurs ne a singulars de aquells, com sien stades fetes per concessió e mera liberalitat de la Cort e per ordinació per aquella Cort feta e no per deute quen fossen tenguts; e, en cas que contra les coses dessús dites fos fet, que no sien tenguts obeir als dits oficials e altres dessús dits, ans aquells puxen contrestar sens incorriment de alguna pena. *Plau al senyor rey, exceptats los lochs hon ho ha de costum; e que alguna força que sia feta de la primera Cort de Perpnyà a ençà celebrada en l'any MCCCCL no pugua ésser treta a conseqüència ni introduir ús ne co[153r^a]stum; però, parrie al senyor rey ques degués provehir per manera que la armada se pugua fer.*

(85) Ítem, que'l senyor rey e la senyora reyna ne lo senyor duch ne procurador general ne portatveus ne algun official o altra persona, qualsevulla que sia, no faça ne puxa atorgar alongaments, sobresehiments o empires per rahó de la guerra de Castella o per altra qualsevol rahó a qualsevol persones de qualsevol

152. *af. marg. per una altra mà.*

153. *Amb n. marg. de Llombard indicant nota.*

154. *adiec. FHI¹.*

155. *Amb n. marg. de Llombard indicant nota.*

condició sien que sien obligades a censals morts e a violaris venuts e¹⁵⁶ d'aquí avant se vendran a instància de part ne [per]¹⁵⁷ propi moviment; e, si ja són atorgats o atorgades o d'aquí avant se atorgaven, no puguén d'aquelles usar en alguna manera ans sien ara com lavors e lavors com ara haüdes per casses e per nulles; e açò mateix sia entès de guiatges fahedors a qualsevol persones per rahó de la guerra de Castella o per qualsevol altra manera. *Plau al senyor rey.*

(86) Ítem, que'l senyor rey remeta [153r^b] a tots los notaris de les ciutats e viles reys de Cathalunya totes penes peccuniàries e criminals e qualssevol altres en les quals sien encorreguts o tenguts per qualche manera tro per tot lo present mes de deembre, sinó havien servada en los contractes per ells reebuts e altres cartes per ells reebudes lo capítol o constitució per lo dit senyor rey feta en la primera Cort de Perpenyà sobre les contractes e altres cartes largament en lurs capbreus ordonades. *Plau al senyor rey romanent la constitució en sa força.*

(87) Ítem, entenen los dits III braços e expressament se salven e's retenen que per la present ajuda ne per res contengut en los capítols damunt e davall scrites, o en algun d'aquells, ne per los préstechs ordonats en la dita Cort de Tortosa ne exacció d'aquells ne per res que's faça o's sia fet en la present Cort, no sie ne puxa ésser fet ne engenrat algun perjudici a concessions, privilegis, libertats, uses e franqueses dels dits III braços e de cascun d'aquells o de singular o singulars d'aquells o de lurs hòmens en general o en special [153v^a] e, encara, al regne de Mallorques e ylles a aquell adjacents e habitants d'aquelles en lo dit cas, ans los dits privilegis, libertats, franqueses e uses sien e estien en lur plenera força e valor, la present ajuda ne los dits capítols ne res contengut en aquells en alguna manera no contrestants ne ço que's farà en aquesta Cort no pusque ésser tret a conseqüència en esdevenidor; e que lo dit senyor rey ne faça ara carta o privilegi a tots los dits braços e a cascun d'ells e singulars d'aquells e lurs hòmens quals ne volran, axí com mils e pus profitosament dir e dictar se puxa a conservació de lur dret, franques de tot d[r]et de sagell. *Plau al senyor rey e que semblantment no sia fet perjudici al senyor rey ne a ses regalies.*

(88) Ítem, és ordonat que en les manleutes e obligacions e altres seguretats qualssevol, los quals los deputats residents en Barchinona a reebre e administrar lo dit do faran, no sien ne puxen ésser tenguts ni en alguna manera obligats los altres deputats dessús dits, si donchs en aquelles no havien [153v^b] fermat e no y eren specialment obligats, ne aytant¹⁵⁸ no sien tenguts de retre compte de les co-

156. e que *FHI*¹.

157. *adiec. FHI*¹.

158. aytanpoch *FHI*¹.

ses que per los dits deputats residents en Barchinona seran administrades. **Plau al senyor rey.**

(89) Ítem, quel senyor rey haja a fer a tots los dits III braçes e al General de Cathalunya e al regne de Mallorques e ylla de Manorcha, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, aytals cartes o pus forts, si fer se poden, a conservació de lurs privilegis e libertats com lo rey n'Amfós féu en la Cort de Muntçó e l rey en Jacme en la primera Cort de Barchinona sobre lo do fet de la siza, confermant aquelles. **Plau al senyor rey sens novella confirmació e axí com fo atorgat en la Cort de Tortosa.**

(90) Ítem, que totes e sengles ciutats, viles e castells e qualsseville lochs, rendes, drets e alt[r]es [154r^a] béns en qualque partida sien de la senyoria del senyor rey que sien stats e sien vuy de Esgleya o universitat, collegi, capítol o covent o de qualsevol persona dels dits tres braçes, los quals sien o seran perduts per la guerra present es sien cobrats o s cobraran d'aquí a avant per lo dit senyor rey o per sos valedors, officials e sotsmeses, tornen franchament e quítia sens alguna ree[m]çó e messió als senyors e a aquells de qui eren primer o a lurs hereus o succehidors ab tots e sengles hòmens e fembres de qualque estament, condició e lig sien ab mer e mixt imperi, e tota altra jurisdicció e ab tots drets e privilegis, furs, custums e libertats les [quals]¹⁵⁹ havien ans de la present guerra, no contrestant alguna donació o a alienació per lo senyor rey feta o fahedora. **Plau al senyor rey quels prelats e persones ecclesiàstiques, barons e altres domiciliats en Cathalunya cobren los dits lochs e béns, si donchs per trayció o per lur fet fraudors los dits lochs e béns no eren perduts.**

(91) Ítem, que per los presents capítols ne algunes coses o parau[154r^b]les qualssevol sien contengudes en aquelles ne per algun fet no puxe ne sia guanyat o adquirít algun dret en possessió o en propietat a algun dels dits braçes o universitats o singulars d'aquells ni en res disminuït, ans cascun braç, universitat o singulars sien, estien e romanguen en tot aquell dret, ésser, estament sens alguna lesió e perjudici en la qual eren abans de la present Cort e dels presents capítols. **Plau al senyor rey e que semblantment lo dret o les regalies del senyor rey romanguen en lur força e valor.**

(92) XCII.¹⁶⁰ Ítem, que de totes les coses contengudes en los damunt e davall scrits capítols o en qualsevol d'aquells sien fetes cartes e letres per lo dit senyor rey als dits III braçes e al dit regne e ylla de Manorcha e a cascun d'aquells, en cas que pach e contribuescha ab Cathalunya, qui les demanaran ara o tota vegada que les demanaran bé e [largament]¹⁶¹ ordonades a profit d'aquells e de lurs hòmens qui

159. *adiec. FHI¹.*

160. *af. marg. per una altra mà.*

161. *En lloc de leyalment, adiec. FHI¹.*

les demanaran, no mudada la substància del fet, franques [154v^a] de tot dret de segell.¹⁶² *Plau al senyor rey dels capítols dessus e dejús provehits.*

(93) XCIII.¹⁶³ Ítem, que totes cartes, provisions e letres que hagen a fer per rahó de la ajuda o per qualsevol dels dits capítols e totes altres cartes, provisions e letres que ls dits deputats hauran a [mester]¹⁶⁴ ara o d'aquí a avant e qui en la present Cort se provehiran a instància dels dits III braçes e singular o singulars, axí en general con en especial, sien franques de tot dret de segell¹⁶⁵ e de tot altre al dit senyor rey o a scrivants o a altres per lo dit senyor rey pertanyents per rahó de les dites cartes, provisions e letres. *Respon lo senyor rey segons que al prop precedent capítol ha respost.*

(94) XCIII.¹⁶⁶ Ítem, que lo braç dels prelats e persones ecclesiàstiques consenten en los presents capítols e fermen en aquest do salva la libertat ecclesiàstica e dret de la Es[154v^b]gleya e sàul que no entenen res a fermar perquè se pogués seguir effusió de sanch ne en altra manera per la qual poguessen irregularitat incórrer. *Plau al senyor rey.*

(95) Ítem, com los dits III braçes e los singulars de aquells e lurs hòmens per los grans dons e profertes, axí en les Corts en temps passat celebrades com en la present Cort, fets en deffensió de la cosa pública sien molt carregats e oppresses per via quaix importable, e los oficials reys sien volenteroses a fer inquisicions e vexacions a lurs sotsmeses d'on se segueix a aquells o alguns dells dampnatges, messions e fatigacions, que'l dit senyor rey e la senyora reyna e lo senyor duch hagen remetre e remetèn de present e sien haüdes per remeses totes e sengles penes que als dits senyor rey o senyora o senyor duch per justeyes de plets, contestats en temps passat o contestadors dins lo present mes de deembre, o per clams o reeclams ja fets o dins lo dit [155r^a] mes fahedors, o per fermes de dret ja fetes en temps passat o fahedores dins lo dit mes o, encara, per qualsevol altres contractes ja fets en temps passat o fahedors dins lo dit mes, o per hosts fallides o per altres actes o fets ja seguits, civils o criminals se pertenguessen e s poguessen pertànyer als dits senyors o al a l d'ells o a lurs oficials, ara o d'aquí avant, axí civilment com criminalment, sia que sentència o sentències hi sien dades o no o, encara, là o[n] fos procehit a fer la execució per via de penyores o en altra manera e là encara on per rahó d'aquells plets clams, reeclams, fermes de dret, contractes e fets penjàs qüestions, exceptades solament

162. *Amb n. marg. de Llombard indicant franchs de sagell.*

163. *af. marg. per una altra mà.*

164. *En lloc de fer, adiec. FHI¹.*

165. *Assenyalat i amb n. marg. possibl. de Vidal indicant franchs de segell ara hi esdevenidor i amb n. de Llombard indicant franchs de sagell.*

166. *af. marg. per una altra mà.*

aquelles penes que devallassen de tals crims de què mort o mutilació de memb[r]e o deformitat de la cara sien seguides, axí que, aquestes solament exceptades, totes les altres sien haüdes per remeses axí que d'aquí avant demanar, exhigir o haver no's puxen. *Plau al senyor rey que penes devallans de hosts fallides o de bans o de terces o de obligacions o de fermes de d[r]et e, encara, altres civils e peccuniàries, no devallants dels propis crims, sien remeses, però los devallants de contracte fernet ab* [155r^b] *pena peccuniària ab sagrament e homenatge no sien remeses.*

(96) Ítem, com sia cosa rahonable que'ls richs hòmens de Cathalunya vagen e sien acompanyats dels hòmens a cavall cathalans que Cathalunya paga, [per ço],¹⁶⁷ vol e ordona la present Cort que'ls dits hòmens a cavall, en cas que vullen fer cap, hagen a fer cap del senyor rey o de rich hom de Cathalunya d'aquell que'ls plaurà e no d'alt[r]e, com sie pus rahonable, per tal com Cathalunya los paga lur sou e stimes de cavalls, ells¹⁶⁸ façen cap de richs hòmens de Cathalunya que no d'altres, si donchs del senyor rey no'l fahien; e, si açò los dits hòmens a cavall no servaran, perden lo sou e stimes. Respon lo senyor rey que alsuns cavallers de la Cort li són venguts complanyents-se del dit capítol, lo qual affermen a ells ésser prejudicial e, axí diu, lo senyor rey, que se n'avenguen e là donchs ell hi darà loch.

(97) [155v^a] Ítem, que absent lo senyor rey o la senyora reyna, lochtinent seu, de alguna çitutat, vila o loch de Cathalunya, audiència no s'i puxa tenir ne signar ne alguns negocis o fets qualsevol fer ne reservar ne altres provisions fer, sinó tant solament per lo canceller o vicecanceller del dit senyor o per lo canceller del senyor duch e no per altre; e, si lo contrari era fet, ipso facto tot fos nul·le, cas e va e haüt per no fet, axí que alguna efficàcia o valor no hagués ço quis fes en contrari del present capítol en tot o en partida. *Plau al senyor rey.*

(98) Ítem, que'ls deputats hagen e sien tenguts de tenir e servir tots los dits capítols e totes e sengles coses en aquells e en cascun d'ells contengudes segons forma e tenor dels dits capítols e de cascun d'aquells. E que de açò, ans que usen ne puxen usar de lur ofici, sien tenguts de fer, ço és, los lechs sagrament e homenatge en poder del veguer de Barchinona o son lochtinent e de semblant official rey[-155v^b]al, e los clergues sagrament en poder del bisbe de Barchinona o de son vicari o official, [e tots reebre sentència de vet en poder del dit bisbe de Barchinona o vicari o oficial seu];¹⁶⁹ e, si lo contrari fahien, que sien punits axí com a trencadors de sagrament e homenatge e axí encara com a trencadors de ordinació [feta]¹⁷⁰ en

167. *En lloc de però, adiec. FHI¹.*

168. els *FHI¹.*

169. *adiet. FHI¹.*

170. *ibid.*

Cort General e, encara, que no·ls [sia]¹⁷¹ ne·ls puxa ésser pres en comte res de çò en què fessen lo contrari, ans sia imputat a ells e a lurs béns, dels quals lo dit General ho pogués [demanar],¹⁷² haver e cobrar. *Plau al senyor rey segons les respostes fetes en la fi dels dits capítols.*

(99) Ítem, que·l senyor rey o la senyora reyna o lo senyor duch o lo portantveus de governador de Cathalunya o almirai·ll o visalmirai·ll o capità de alguna armada o altre qualsevol official reyal, alguna persona de qualque condició sia que per crim o per algun deute çert o altra cosa o fet civil serà e estarà presa, no puxen per via de acordar o per altra qualsevol via, manera o rahó gitar ne fer gitar o traure de la presó tro que lo deute cert perquè serà presa reyal[156r^a]ment e de fet haja pagat a la part, e si era cosa incerta civil o criminal tro que covinentment haja dada e feta seguretat de estar a dret a la part. E que lo veguer o batle o altre official reyal, en poder del qual aquella persona estarà presa entretant o anans, no sia tengut ne puxe la dita persona lexar, anar o trer o lexar trer de la presó e, si u fahia, que ell haja a satisfer a la part d'açò del seu propi; e allò mateix sien tenguts almirai·ll o visalmirai·ll o capità qui aytal persona anans gitàs o fes gitar de la dita presó; e que açò hajen a fer fer e complir lo senyor rey e la senyora reyna e lo senyor duch; la qual encara persona no puxa ésser guiada ne allongada, estant presa per rahó de la armada ne per neguna altra rahó e, si u era, que no valgués, ans ipso facto fos cas e va e nulla e stia presa e contra ella e sos béns puxa e dege ésser feta execució, lo dit guiatge e allongament no contrastant; per aquestes coses, emperò, no sie tolt que a la dita persona no pogués ésser feta remissió del crim perquè seria presa, ella, emperò, assegurant covinentment de estar a dret a la part en cas que tocàs part. [*Plau al senyor rey*].¹⁷³

(100) [156r^b] Ítem, com la dita senyora reyna en nom e axí com a lochtinent del senyor rey haja començat de celebrar e gran res continuada la present Cort continuadament e personalment, per ço com lo dit senyor per gran necessitat dels affers de la guerra de Castella la dita Cort no ha pogut personalment començar de celebrar ni continuar, sinó del dia de *Omnium sanctor* ençà, e la celebració de les Corts de Cathalunya se pertanga [a la persona]¹⁷⁴ del senyor rey tan solament e no a altra persona, per ço, la present Cort protesta que per la celebració per la dita senyora en nom demunt dit feta de la dita Cort present no sia ne puxa ésser fet perjudici al General de Cathalunya ne als dits III braços ni a algun d'equells ne als singulars d'aquells, ne açò puga ésser d'aquí avant tret a conseqüència o eximpli;

171. *ibíd.*

172. *ibíd.*

173. *ibíd.*

174. *En lloc de a les Corts, adiec. FHI¹.*

e que d'açò sien fetes letres del senyor rey e de la dita senyora franques de tot dret de sagell qui sien dictades a profit de la dita Cort General de Cathalunya. **Plau al senyor rey e que semblantment no sia fet perjudici al senyor rey ne a son dret.**

(101) [156v^a] Sagrament del senyor rey, de la senyora reyna e del senyor duch de servir los capítols.

Ítem, quel senyor rey e la senyora reyna juren per nostre senyor Déu e per los seus sants IIII Evangelis que tots los dits capítols e totes e sengles coses en aquells e cascun d'ells contengudes tindran e servaran e encara tenir, servir e complir faran tots aquells, los quals segons lur forma e tenor dejen fer, tenir, complir e servir; e que no y faran ne y vendran contra ne y lexaran ne y consintran contrafer ne venir per neguna rahó, causa o necessitat per gran que fos ne per negun cas cogitat o no cogitat; e que alguna inquietació o greuge de fet o de paraula no faran ne diran ne fer ne dir faran ne consintran ne permetran als dits deputats o a algun o alguns d'ells, ne als oydors de lurs comptes contra les dites coses o alguna d'aquelles, ans franchament e sens tot empatxament los lexaran usar de lur offici en totes coses e servir los dits capítols e cascuns d'aquells. **Plau al senyor rey segons les respostes dessus fetes e de present ferma e jura aquells e axí mateix ho ferma lo senyor duch en poder** [156v^b] **del dit prothonotari.**

(102) Sagrament dels del consell del senyor rey.

Ítem, que tots aquells de consell del senyor rey e de la senyora reyna e del senyor duch qui són presents en Barchinona juren que no faran ni consintran ne consellaran res en qualsevol forma e manera ne per qualsevol rahó o cas contra los dits capítols o algun d'aquells, ne les coses en aquell contengudes en tot o en partida, ans, aytant com a ells serà, consellaran e faran que sien servades, complides e servats e complits. **Plau al senyor rey e de present ho fermen e u juren tots los consellers que són presents aquí en la Cort.**

(103) Licència de la Cort.

Ítem, que vós, dit senyor, hajats a licenciar la Cort present encontinent com los capítols del do dessus dit sien publicats e fermats per vós, dit senyor, e per la Cort. **[Plau al senyor rey].**¹⁷⁵

(104) Facta itaque oblatione et publicatione ipsius domi et capitulorum predictorum, dictus dominus rex voluit et consensit, ipsa Curia approbante, quod nondum ipsa Curia [157r^a] licenciatur, quin ymo fuit continuata usque ad diem lune proxime sequentem et quod etiam extunc intra duos vel tres dies possint fieri constitutiones, si aliquae sint fiende, et quevis alie provisiones ac omnes alii

¹⁷⁵. *adiec. FHI*.

actus qui possint fieri in Curia Generali et quod habeant illam et eandem efficaciam et roboris firmitatem quam haberent antequam dicti doni publicatio esset facta et antequam Curia licenciata fuisset. Et iuravit ipse dominus rex super crucem Domini nostri Ihesuchristi et eius sancta quatuor Evangelia, corporaliter ab eo tacta, omnia et singula contenta in ipsis capitulis tenere et observare quatenus ipsum tangunt seu concernunt et facere inviolabiliter observari. Et omnes alii de dicta Curia firmarunt et consenserunt ac promiserunt tenere et observare quatenus ipsos concernunt omnia et singula contenta in capitulis memoratis. Et sequenti die lune, que erat quintadecima die mensis decembris, in domo superius designata, presentibus ibidem tam dicto domino rege quam dictis prelati et personis ecclesiasticis, richis hominibus et militibus et sindicis civitatum et villarum, excepto episcopo Barchinone qui ipsa die lune hiis non interfuit, prefatus dominus rex, regratiendo verbis congruis et placidis illis de dicta Curia qui [157r^b] declarationes et [suppletiones]¹⁷⁶ et novi doni additiones fecerant effundensque preces ad dominum nostrum¹⁷⁷ Ihesumchristum, quo iuvante et causam sue iustitie prosequente, confidenter de suo adversario qui guerram iniuste et inique movit et pluries contra pacis federa proditorie suscitavit confidenter triumpharie intendit sic quod ipsius domini regis subditi in pacis et tranquillitatis amenitate manebunt, licenciavit Curiam antedictam hoc addito seu retento, de consilio et approbatione ipsius Curie, quod hinc ad diem mercurii proxime sequentem inclusive valeant quicumque actus fieri et ordinari per ipsos de dicta Curia quemadmodum fierent et quod eandem firmitatem et efficaciam obtineant quam obtinerent si dicta Curia licenciata minime extitisset. Que fuerunt acta diebus et anno ac loco superius declaratis, presentibus ad hec pro testibus Guillelmo de Uxio, milite armorum, uxerio domini regis, Guillelmo de Muntmany, Petro de Cumba, Petro Morelli, notariis, et Bernardo Calopa, scriptore, et pluribus aliis.

(105) Petrus et cetera. Universis et singulis officialibus et sub[157v^a]ditis nostris ad quos presentes pervenerint, salutem et dilectionem. Cum in Curiis celebratis noviter Barchinone et die presenti per nos licenciatis fuerint ordinata et facta certa capitula que vobis exhiberi poterunt sigillo nostro munita, prout in eis videbitis contineri, propterea, vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus expresse ac de certa scientia quatinus omnia et singula contenta in dictis capitulis observetis et observari inviolabiliter faciatis iuxta eorum seriem et tenorem cum nos ad ipsorum observationem teneamur et astricti fuerimus medio iuramento. Data Barchinone, XV^a die decembris, anno a Nativitate Domini millesimo CCC^oLX^o quinto.

¹⁷⁶. *En lloc de supplicationes, adiec. FHI¹.*

¹⁷⁷. *En lloc de nostram.*

[CORT DEL 1365 (2)]

1365¹

Regis Petri 3 in Curia Barchinone

(I) [159r^a] En nom de Déu. Con la Cort General del principat de Cathalunya qui de present se celebre en la çiuat de Barchinona, la qual és stada convocada per lo molt alt e molt excellent príncep e senyor en Pere, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, de València, de Mallorques, de Serdenya e de Còrsega, e comte de Barchinona, de Rosselló e de Cerdanya, per supplir les duptes e deffalliments occor[159r^b] rents en lo do fet en deffensió de la cosa pública en la Cort derrerament celebrada en la ciutat de Tortosa, e per efficable deffensió de la cosa pública e dels regnes et terres del dit senyor rey specialment del dit principat de Cathalunya e del regne de Mallorques e ylles a aquell adjaents, lo qual regne a la celebració de la present Cort és stat appellat e per cercar vies e maneres per les quals el bon estament dels regnes e terres del dit senyor e de sos sotmesos e de la dita deffensió fos bé provehit, haje profert novellament ultra lo do fet en la dita Cort de Tortosa en la dita deffensió cent mília liures barchinonines convertidores en la entrada fahedora en Castella, en cas ques fassa, per la qual entrada certes companyes de la part de França deuen venir en soccors e ajuda del dit senyor rey o de sos sotsmeses o en altres coses en la dita deffensió, segons que parrà a les III persones devall nomenades o a dues d'aquelles segons lo capítol de la dita proferta, de les quals C mília liures deuen pagar los braçes dels prelatz e persones ecclesiàstiques, richs hòmens e cavallers per lurs hòmens L^M liures, e lo braç de les çiuatats e viles reyalz de Cathalunya ab lo dit regne [159v^a] de Mallorques e ylla de Manorcha e ab la çiuat e

1. Amb MCCCLXVIII *af. a la capçalera del foli possibl. per Llobard i amb una altra mà que corregeix l'error indicant 1365 veure folis 170v 2ª columna y 171v 2ª columna que és on el ms. indica que es tracta realment de la Cort de 1365; el mateix succeeix en el ms. G-154 f. 315 on la mateixa mà hi indica 1365 vide 338v y 340.*

Manuscris collacionats: J només a partir de la provisió 25 fins a la 36.1.

marquesat de Tortosa e ab tots los lochs que l'infant en Fferrando possehia dins Cathalunya, e qui ab ell contribuiren en los dons fets en les Corts de Cervera e de Muntçó e, encara, ab tots los lochs e persones qui ab lo dit braç contribuiren e[n] la dita Cort de Cervera altres L^m liures segons lo capítol de la proferta o do novell; les quals C mília liures e de la dita novella proferta o do los dits tres braços poden haver, levar, cullir e pagar per via de fogatge o de imposicions o per altres vies o maneres ques volran segons ordinació feta en la present Cort. E, en la dita present Cort sie estat ordonat que tota la moneda de la dita novella proferta o do sie reebuda e pervengue a mà d'algun cambiador o d'alguns cambiadors als quals no sia feta assignació e seguretat; e que aquells cambiadors segurs de la quantitat del dit novell do façen sobre la moneda havedora del dit do ditas per àviament de la dita entrada o de la dita deffensió, migançant les quals ditas se puxen trobar o fer manleutes e haver moneda convertidora en la dita entrada en la dita deffensió per les persones devall nomenades e açò per la present Cort [159v^b] ara eletes e assignades; per ço, la present Cort confiant de la leyaltat, indústria e sufficiència de n'Enrich Dusay e d'en Jacme de Gualbes, companyons cambiadors de Barchinona, de volentat e consentiment de la molt alta e molt excellent senyora dona Alienor per la gràcia de Déu reyna d'Aragó, present a la celebració de la dita Cort e aquella celebrant com a lochtinent e procurador general e havent-ne poder special del dit senyor rey, cap de la dita Cort e de la cosa pública, eleg de present los dits cambiadors a reebre tota la moneda del dit novell do de les dites cent mília liures, de la qual los sia assignat e feta assignació e seguretat e a fer de la dita moneda ditas per les persones devall nomenades ab albarà lur, sagellat ab lurs sagells propis, al qual albarà vol la dita Cort de volentat de la dita senyora reyna que sia dona[da] e haüda plena fe, los quals cambiadors la dita senyora e la dita Cort affectuosament prega que per reverència del dit senyor rey e de la dita senyora e per honor de la dita Cort e per expedició dels affers de la dita entrada e de la dita deffensió qui requeren gran cuyta e celeritat e per servey de la cosa pública, prenguen en si aquest [160r^a] càrrech e treball offirents-se de fer a ells per los dits càrrechs e trebayll e servey tal remuneració que ells s'entendran per contents.

(II) E los dits cambiadors, volents e cobejants servir lo dit senyor rey e la dita senyora reyna de la dita Cort e lo General de Cathalunya e la cosa pública, atorguen de reebre en si e reeben lo càrrech demunt dit sots los capítols, emperò, devall contenguts e en les formes, condicions e maneres en aquells capítols contengudes, los quals los sien servats e complits sens alguna contradicció.

(1) Primerament, la dita Cort ajustada principalment per aquest acte e per aquests affers en la casa dels preycadors de Barchinona, de volentat e exprés consentiment e auctoritat de la dita senyora reyna en nom demunt dit a açò pre-

sent elegí, constituí, assignà e féu procuradors e executadors certs e specials e generals ab ple e bastant [160r^b] poder lo reverent pare en Crist en Romeu, bisbe de Leyda, e los honrats monsenyer en Pauquet de Bellcastell, cavaller, e en Pere Dezplà, çitadà de Barchinona, als quals e a cascun d'ells la dita Cort de volentat, consentiment exprés e auctoritat de la dita senyora en nom dessus dit, done e atorgue de present ple e liure e franch e bastant poder de posar, metre, exigir, cullir, levar, administrar e distribuir e de fer posar e exigir, cullir e levar lo dit do novell, ço és, les dites C mília lliures per via de fogatge o de imposicions o per altres e maneres, per les quals lur parrà mils ésser fahedor e de fer venir e posar tota la moneda del dit do novell en mà e en poder dels dits cambiadors e en la lur taula e de fer assegurar a ells o a qui ells volran la dita moneda ab aquelles obligacions, renunciacions, penes peccuniàries, hostatges, sagraments e homenatges, scriptures de terç e de quart e condempnacions judicials e sentència de vet e de entredit e ab totes altres seguretats axí com mils e pus largament e pus forment e pus profitosa fer se puxen, es puxen dictar a utilitat a tot profit e a tota fermetat dels dits cambiadors per les universitats [160v^a] de çitats e viles e lochs e castells de Cathalunya, axí de prelats e persones ecclesiàstiques, richs hòmens e cavallers e persones de paratge com de çitats e viles e lochs reys e de çitadans burgeses e homes de vila, e de fer e fer fer per si o per sos comissaris o per aquells qui per la present Cort hi són o seran assignats de e sobre les coses demunt e davall scrites totes aquelles execucions, forces, destrenyiments e compulsions en persona e en béns axí e en aquella manera e forma que a ells e a cascun d'ells serà vist fahedor o per los dits cambiadors seran requests en scrit o de paraula e quantes vegades e quant per ells ne sien requests; e de exigir e levar totes penes qui en açò seran comeses e de fer exigir e complir totes altres coses e sengles, les quals a ells e als dits cambiadors pareguen ésser fahedores, exeguidores e complidores en e sobre les coses demunt dites o devall scrites o alguna d'aquelles, e les dependents e emergents d'aquelles o aquelles tocants en qualque manera, encara com fossen tals que requerissen manament o poder e, encara, fossen majors e pus forts e pus greus e pus dures de les coses demunt e davall contengudes e [160v^b] expressades; e que totes sien açí haüdes per enteses, compreses e expressades e que valla aytant com si especialment singular e distincta ho eren con axí ho vol e u ordona la present Cort, la qual Cort de volentat e consentiment de la dita senyora reyna en nom que dessus done e comana als demunt dits de e sobre les coses demunt e devall scrites e les dependents e emergents d'aquelles tocant en qualque manera plenerament ses veus e liure, franch e general administració e tot aquell, encara, poder qui en les Corts passades e en la present és stat dat als deputats en aquelles Corts elets, lo qual poder vol la dita Cort ab exprés consentiment de la dita senyora reyna que sia haüt per expressament posat e repetit

sus, axí com si açí largament fos contengut e expressat, promettents en bona fe e sollempnement e ab stipulació en totes aquelles formes e maneres que pus ferà fer se puga la dita senyora reyna en nom demunt dit e en nom seu propi e la dita Cort e, encara, la dita senyora reyna e tots los presents en la dita Cort jurants per Déu e los sants IIII evangelis corporalment tocats que tot ço qui per les dites III persones e cascuna de [161r^a] elles o per aquelles qui per elles o per la dita Cort ordonades hi seran, serà fet, procurat, exigit, distribuït o ordonat en qualque manera en e sobre les coses demunt e devall scrites hauram per ferm e per agradable e que no u revocaran, ne revocar ho puxen ne y faran ne y vendran comte, ne y consintran ne y lexaran contrafer ne venir per negun cas ne per ninguna rahó o necessitat per gran que fos per la present guerra de Castella o per altre cas, encara pus fort e pus pesant e pus greu, ans tot ho servaran e u compliran e u faran servir e complir tota contradicció qui escent.

(2) E, volch e ordona la dita Cort que si totes les universitats de ciutats, viles, castells e lochs de Cathalunya les dites no feyen dins X dies après que seran requests per nom dels dits procuradors e executadors o lurs substituïts o alcun d'ells o per los dits cambiadors o lur procurador o per aquells qui per la present Cort hi són o seran assignats de la quantitat a cascuna d'aquelles universitats [161r^b] pertanyent pagar en lo dit do segons compartiment, lo qual de present se haja a fer si fet no és que cascuna universitat qui la dita seguretat dins los dits X dies feta no haurà, cage ipso facto en pena de mil morabatins d'or, guanyadora la meytat al General de Cathalunya e l'altre meytat als cambiadors e, noresmeyns, passats los dits X dies encontinent contra cascuna universitat qui la dita seguretat feta no hagués e los singulars d'aquella, puxe e dege ésser feta execució en persona e en béns axí per la quantitat a ella pertanyent de assegurar com per la dita pena per lo senyor d'aquella universitat o official seu si jurisdicció hi haurà, sinó per aquell de qui la jurisdicció serà. E si aquell senyor, sia prelat o altra qualsevol persona, haurà dues o més universitats, que contra totes e los singulars d'aquelles se puxe e s dege fer la dita execució, la qual se dege e s puxe fer axí com de cosa en juy consellada e jutjada sens consell e assignació de jutge e citació de part e tota appellació, excusació, excepció e dilació foragitades; e si lo dit senyor o son official la dita execució reyalment e ab acabament dins VIII dies continuus feta no haurà o aquella fer no volrà, que los dits procuradors e executadors e cascun d'ells e, encara, tots e se[n]gles [161v^a] officials reys puxen e degen fer aquella en la dita forma no contrestants qualssevol constitucions, privilegis, uses e libertats, les quals la dita senyora de volentat de la dita Cort quant a açò toll e sospèn. Entén, emperò, la dita Cort, que dels senyors qui han moltes universitats que II d'aquelles les millors, ço és, aquelles dues que los dits cambiadors volran, puxen per si e per les altres universitats d'aquell senyor fer la seguretat de la part a totes aquelles universitats pertanyent

pagar en lo dit do, e que aquella seguretat bast per aquelles dues e per les altres universitats del dit senyor.

(3) Ítem, ordona la dita Cort e vol que tots los dits procuradors e execudors es-tien e façen residència personalment en la çitutat de Barchinona per posar, metre e per exigir e complir e fer posar e metre e exigir e complir totes les coses demunt e devall contengudes, e que de la dita çitutat no degen ne puxen exir sens especial liçència dels dits cambiadors tro que la dita moneda del dit do novell de les dites cent mília lliures sia pervenguda en mà e en poder dels [161v^b] dits cambiadors o de qui ells volran e tro, encara, que los dits cambiadors sien pagats e satisfets complidament de totes ditas que haguessen fetes del dit do e de totes messions, dans, interéssers, barates e mogubells e usures que haguessen fetes, sostengudes o pagats o pagades en qualque manera; e si per ventura de licència dels dits cambiadors algun o alguns dels dits procuradors e execudors exien fora la dita çitutat, que en aquell cas hagen e degen e puxen lexar en la dita çitutat en loch lur substituït o substituïts aquell o aquells, emperò, que volguessen los dits cambiadors qui fos del braç de què ferie lo principal, lo qual o los quals substituïts hagen aquell e semblant poder que han los dits procuradors e execudors, lo qual poder la dita Cort ara per lavors lus done e ls atorgue de volentat e consentiment exprés de la dita senyora reyna en nom damunt dit. Emperò, aquell o aquells qui lexaran los dits substituïts de licència dels dits cambiadors, hagen e sien tenguts de tornar en la dita çitutat tota excusació cessant encontinent que per los dits cambiadors o altre en nom lur ne seran requests. E, si per ventura ans que los dits cambiadors fossen complidament pagats algun dels dits III procuradors o execu[162r^a]dors era mort o malalt o haurà altre empatxament tal que a coneguda dels dits cambiadors no y pogués entendre, que los romanents dos n'i puxen e degen altre metre, elegir e posar en loch d'aquell e qui sie d'aquell braç mateix, lo qual ho age a pendre e haja aquell e semblant mateix poder, lo qual ara per lavors la dita Cort li done e li atorga de volentat expressa de la dita senyora reyna; e durant lo cessament del dit terç per qualsevol manera cessàs los romaments II puxen e dejen fer complir e exeguir totes les coses demunt e devall scrites e cascuna d'aquelles.

(4) Ítem, vol e ordona la dita Cort de volentat e consentiment exprés de la dita senyora reyna en nom demunt dit, que n'Uguet Cardona de l'offiç de la tesoraria del senyor rey, lo qual la dita Cort a açò eleig e assigna, tenga e regescha e ordon les comptes sobre les dites coses fahedores e ordonadors e faça àpochas a totes e sengles universitats e persones de la part a ells pertanyent pagar e contribuir en lo dit do novell e, encara, a totes altres a qui fer se degen e, encara, de totes les quantitats que [162r^b] pervendran en mà e en poder dels dits cambiadors o en la lur taula o de lurs procuradors; e que puxen dar e liurar pagar e despendre e fer liurar e pa-

gar e per los dits cambiadors qualsevol quantitat o quantitats de moneda ab albarà, emperò, dels dits III procuradors e execudors o substituïts lurs o dos d'ells segellat ab lurs segells propis als quals albarans sia dada e haüda plena fe; e que les àpochas quis faran de les datas e despeses s'endressen al dit n'Uguet Cardona, qui n'hage e sie tengut de retre compte als oydors dels comptes ja assignats o assignadors per la present Cort, los qual oydors dejen e sien tenguts reebre en compte al dit n'Uguet Cardona tot ço que pagat e despès haurà ab los dits albarans ell, emperò, aquells albarans restituent als dits oydors de comptes ab àpochas de les persones a qui pagat haurà e que li puguen fer fi general dels dits comptes axí com poria la dita Cort General, com axí plau a la dita Cort e u vol e u ordona de volentat e consentiment de la dita senyora reyna en nom dessus dit. E vol e ordona la dita Cort de volentat de la dita senyora que los procuradors e execudors o substituïts lurs no sien tenguts de retre compte de e sob[r]e les dites coses o alcuna d'aquelles ne, encara, sien tenguts de retre compte [162v^a] los dits cambiadors, sinó tan solament al dit n'Uguet Cardona per nom de la dita Cort o dels dits procuradors o execudors.

(5) Ítem, vol e ordona la dita Cort de volentat e consentiment exprés de la dita senyora en nom demunt dit, que tots e sengles oficials axí del senyor rey e de la senyora reyna e del senyor duch, com de prelat e persones ecclesiàstiques, richs homes e cavallers, com encara altres dins Cathalunya constituïts, presents e sdevenidors, hagen e dejen e sien tenguts de fer e de fer fer en persona e en béns tota appellació, supplicació e simple querela e tota altra contradicció cessants e remogudes totes e sengles aquelles execucions, compulcions, forces e destrenyiments que per los dits procuradors e execudors o lurs substituïts o dos d'ells o altre en nom lur o per los dits cambiadors o lur procurador requests seran, e açò sens tota triga e dilació; e que d'açò hagen a fer los dits oficials e cascun d'ells sacrament e homenatge en poder d'aquell ordinari o ordinaris que ls dits [162v^b] procuradors e execudors o lurs substituïts o los dits cambiadors volran e com per ells requests ne seran; e, si los dits oficials o algun o alguns d'ells en les dites execucions, forces e compulcions eren negligents o no les volien fer, que los dits procuradors e execudors o lurs substituïts e cascun de ells per lur pròpria auctoritat e sens tot contrast e embarch puxen e degen fer e fer fer les dites execucions, forces, compulcions e destrenyiments fortment e destreta, no contrestants a açò algunes franqueses, privilegis, usatges, libertats ne constitucions, e que d'açò la dita Cort, ab volentat de la dita senyora reyna, en nom que dessus lus en dona especial e ple poder.

(6) Ítem, vol e ordona la dita Cort de volentat expressa de la dita senyora reyna en nom que dessus, fahent de ço special privilegi e acte de Cort, que lo poder lo qual ha dat de present e dona als dits procuradors e execudors e a lurs substituïts sobre les coses demunt e de [163r^a]vall scrites no puxe ésser revocat, tolt ne embar-

gat en res en tot o en partida per la dita Cort ne per algú dels dits III braços ne per los singulars d'aquells, ne encara per altra Cort General quis tengués, ne encara per lo senyor rey ne per la dita senyora reyna ne per lo senyor duch ne per alguna altra persona tro que los dits cambiadors sien plenerament e entegra pagats e satisfets. E, si per ventura lo contrari se fehia o s'assejava de fer, vol e ordona la dita Cort de volentat de la dita senyora que tot ço qui en contrari s'i fes o s'assejàs de fer fos irrit e nul·le, cas e va e haüt per no fet, e que lo dit poder allò no contrestant sie e romangue en tot cas en sa plena força e valor e d'aquell puxen e degen usar los dits procuradors e executors e lurs substituïts qui axí mateix al dit poder no puxen ne dejen renunciar, ans d'aquell hajen e sien tenguts de usar tant e tan longament tro que los dits cambiadors complidament sien pagats e satisfets realment e de fet de totes dites que fetes haguessen e de totes messions, dans e interesses e mogubells que fetes o sostengudes o pagats haguessen; [163r^b] e la dita senyora en nom del dit senyor rey e en nom seu propi e la dita Cort General atorguen e reconeguen deure per la dita rahó als dits cambiadors e als seus e a qui ells volran *octuaginta septem millia quingentas libras* pertanyents a pagar lo principat de Cathalunya en lo dit novell do, prometents, en bona fe per ferme e sollempne stipulació als dits cambiadors, que daran e pagaran a ells o a qui ells volran o dar o pagar faran en la çitutat de Barchinona en la taula de cambi dels dits cambiadors o en l'alberch de la habitació de l'I d'ells les dites *octuaginta septem millia quingentas libras* I mes anans del terme que ells dita o dites ne faran, tota excepció e dilació foragitades; e que açò se pugue dictar aytant fortment e largament com dictar se pugue a profit e utilitat dels dits cambiadors a coneguda del savi per aquells cambiadors elegidor, e que s'i pugue metre e posar totes clàusules e cauteles que ls dits cambiador ne savi per ells elegidor volran ne diran.

(7) [163v^a] Però, entén e vol la dita Cort de consentiment e volentat de la dita senyora reyna en nom que dessús, que los dits cambiadors no hajen ne sien tenguts fer dita o dites de la dita part pertanyent de pagar en lo dit do lo dit principat de Cathalunya, sinó axí com se n'avendrà ab los dits procuradors e executors o lurs substituïts o II d'ells, e per aquells térmens e pagues que los dits procuradors o substituïts lurs e los dits cambiedors se avendran, entès, encara, e declarat que tota vegada haje a romanir de la dita part per creix al meyns V^m lliures de les quals no sien tenguts de fer dites.

(8) Ítem, promès o covench la dita Cort de volentat de la dita senyora reyna en nom que dessús als dits cambiadors e, encara, volch e ordona la dita Cort que si cascuna paga no era feta complidament en son terme als dits cambiadors e als seus de les dites que faran I mes [163v^b] anans de son terme que ells haurien a pagar, que los dits procuradors o executors o lurs substituïts a requesta per los dits

cambiadors o altra en nom lur feta a ells o a dos d'ells encontinent hajan e sien tenguts manlevar o pendre a mogubell, usura o altres guanyys o interessess, barates o a canvi, o a qualsevol altre contracte sobre lo dit do tanta moneda que bast complidament a pagar als dits cambiadors tot ço qui degut los fos, e que'ls pagaran e'ls satisfaran en tot allò entegrament. E noresmeyns, la dita Cort volch e ordona e plen poder e licència dona als dits cambiadors e als seus que ells per lur pròpia auctoritat e sens alguna fadiga e requesta puxen, sis volran, mogubellar e manlevar e pendre sobre lo dit do e sobre los dits procuradors e executadors a usures, barates o altres qualssevol guanyys e interessess tanta quantitat de moneda, robes e mercaderies qui bastassen a pagar e satisfer a ells entegrament, e que açò puxen fer a tot profit e avantatge lur. E la dita Cort General ordona, promès e covench als dits cambiadors que tot ço hauran per ferm la dita Cort e lo General de Cathalunya e que pagarà e satisfarà tot açò entegrament als dits cambiadors o a aquells [164r^a] que ells volran o a aquells ab los quals les dites manleutes o contractes fets hauran ensemps ab totes messions, dans, interessess, barates, usures e mogubells que per aquesta rahó o per les altres coses demunt e devall contengudes, fetes o sostenguts o pagats haguessen, sobre les quals sie cregut als dits cambiadors e als seus per sol simple sagrament o per lur libre sens alguna altra prova.

(9) Ítem, la dita Cort General de volentat de la dita senyora reyna en nom del senyor rey per complir, attendre e servir totes les coses demunt e davall contengudes e scrites, obliga, ypotheca e assigna de present als dits cambiadors e als seus e a qui ells vullen specialment e expressa, tot lo dit do de cent mília liures entegrament axí ço qui ve al dit principat de Cathalunya, com açò quin ve al dit regne de Mallorca e ylla de Manorcha e tota la moneda qui exirà del dit do; e encara, en deffalliment del dit [164r^b] do tot lo emolument del primer e del segon any de la secha dels florins quis baten a Perpenyà per ordinació feta en la dita Cort de Tortosa e, generalment, en deffalliment de les dites coses tots los altres béns del General de Cathalunya quals que sien o seran e de la Deputació del dit General; e questa obligació se pugue fer e ditar com pus ferm e largament fer ne dictar se pugue a proffit dels dits cambiadors, exceptades, emperò, de la dita obligació general solament les obligacions d'en Berenguer Bertran aytant, emperò, com requer lo do fet en la dita Cort de Tortosa.

(10) Ítem, la dita senyora reyna en nom del senyor rey e en nom seu propri e la dita Cort General e, encara, los dits procuradors e executadors prometeren en bona fe als dits cambiadors que en la moneda del dit do no tocan ne pendran o reebbran ne tocar pendre o reebre faran, consintran ne permetran en res, ans tota aquella [164v^a] moneda faran venir e posar en poder dels dits cambiadors o da qui ells volran e en la lur taula; e que allongament algú o guiatge o sobre-

sehiment o manament o alguna provisió o ordinació contra les pagues del dit do o les altres coses demunt e davall contengudes o en perjudici d'aquelles no faran ni consintran ésser fets en neguna manera ne per neguna rahó, cas o necessitat per gran que sie e, si u fehien o assejaven de fer, que fos cas va e nul·le e haüt per no fet e per no atorgat e per no ordonat; e que alguna universitat de ciutats, vilas e lochs de Cathalunya e del dit regne e ylla o alguna persona o persones de qualque ley, estament o condició o preheminència sien no se'n puxen en res alegrar ne'n puxen usar, ans allò no contrestants dejen e puxen ésser fetes contre les dites universitats e persones execucions, destrenyiments e forces axí en persona com en béns fortment e destreta, les quals hajen e dejen fer tots e sengles officials exerçents jurisdicció en los dits principat de Cathalunya e regne e ylla e encara los dits procuradors e execudors axí com dit és demunt.

(11) [164v^b] Ítem, ordonaren la dita senyora reyna e la dita Cort que alguna universitat o persona de qualsevol braç o de qualsevol condició o estament sie no puxe fer deducció, compensació o retenció alcuna per sou degut o devedor o per estimes de cavalls degudes o devedores o per altra rahó, forma o manera de la part a ella pertanyent de pagar en lo dit do o d'alguna partida d'aquella part, ans la hagen a pagar e a dar entegrament tota excepció qualsevuilla remoguda.

(12) Ítem, que los fogatges ordonats e ordonadors e les imposicions o altres coses ordonades e ordonadores per pagar lo dit do novell no puxen jamés cessar ni ésser [tolts],² emparats, embargats ne perjudicats ne emparades, [toltes],³ embergades ne perjudicades, ne relevades en tot o en partida per lo senyor rey o per la senyora reyna o per lo senyor duch, ne per la dita Cort General, ne encara per altra Cort General de Cathalunya [165r^a] esdevenidora, ne per los dits braços o algun d'aquells, ne per algun singular o singulars dels dits braços o algun d'aquells; ne lo dit do puxa cessar ni ésser relevat o minvat en tot o en partida encara com fos feta pau o treva a qualsevol temps sobre la guerra o encara com lo regne de Mallorques no contribuís ab Cathalunya en lo dit do o encara com lo senyor rey o la senyora reyna o lo senyor duch no servassen al General de Cathalunya los capítols, condicions o pactes sots los quals ha fet lo dit do novell, ne encara per neguna altra rahó o ocasió, cas o necessitat empreses e no empreses en los capítols del dit do, ans lo dit do entegrament sie exigit, cullit e levat fins que los dits cambiadors sien entegrament satisfets en totes les coses demunt dites.

(13) Ítem, con lo dit senyor rey e la dita senyora reyna e lo senyor duch e la dita Cort e los dits III procuradors e execudors e, encara, en son cas, lurs substituïts puxen, hajen e dejen e sien tenguts servir, tenir e com[165r^b]plir e attendre als dits

2. *En lloc de colts.*

3. *En lloc de coltes.*

cambiadors e als seus e a qui ells volran tots los capítols demunt e devall scrits e les coses en aquells contengudes e, encara, tots los capítols posats en la proferta del dit do e les coses en aquelles contengudes e, encara, tots los capítols posats en la profer-ta del dit do e les coses en aquells contengudes aytant con fassen per complir e ser-var aquestes coses o façen per los dits cambiadors a profit lur e aytant com toquen lo dit do novell. E, si per ventura en los presents capítols o en los capítols posats en la proferta del dit do havia algunes coses duptoses o scures, que aquelles puxen e degen declarar o interpretar una vegada e moltes a requesta dels dits cambiadors, no crexent, emperò, lo dit do e que lur declaració valgués e tengués e hagués força e efficació de acte de Cort e axí com si per acte de Cort e axí com si per Cort Ge-neral era feta com axí plau a la present Cort; e u vol e u ordona e'n done plen po-der als dits procuradors e execudors de volentat e consentiment de la dita senyora reyna, en nom que dessús és dit; [i vol i ordona que facin] monsenyer [bisbe] de Leyda sacrament, e los dits en Pauquet de Bellcastell e en Pere Dezplà sacrament e homenatge en poder del veguer de Barchinona o de son lochtinent, e tots reebre sentència de vet en poder del [165v^a] reverent bisbe de Barchinona o de son vicari o official, exceptat que la dita senyora no prenga sentència de vet.

(14) Ítem, vol e ordona la dita Cort de volentat de la dita senyora reyna que si als dits procuradors e execudors o a lurs substituïts o als dits cambiadors serà via-res ésser expedient o profitós ésser fetes majors seguretats de les damunt dites als dits cambiadors, que aquelles puxen e sien tenguts de fer als dits cambiadors axí e en aquella manera e forma que a ells o als dits cambiadors parrà ésser fahedores, les quals la dita Cort vol e mana e consent que vallen e hajen força e valor e effi-càcia de acte de Cort, no crexent emperò lo dit do.

(15) Ítem, ultra les dites obligacions e assignacions e aquelles romanents en lur plena força e valor, la dita senyora reyna, com a pro[165v^b]curadriu e lochtinent general del dit senyor rey e encara en nom seu propri dels quals és principal in-teresse e, encara, del senyor duch primogènit lur promès en bona fe royal del dit senyor e de la dita senyora, e jura en ànima del dit senyor e sua per nostre senyor Déu e per la sua santa creu devant ella posada e per los seus sants IIII evangelis ab les sues mans corporalment tocats, que lo dit senyor rey e la dita senyora e lo dit senyor duch e cascun d'ells totes les coses demunt e devall scrites tendran e serva-ran e tenir servir e complir faran, e que en tot o en partida no y faran ne y ven-dran contra ne y lexaran ne y consintran contrafer ne venir per alguna rahó, cas o necessitat per gran que fos; e que noresmeyns, lo dit senyor rey e la dita senyora reyna e lo dit senyor duch e cascun d'ells per lo tot seran tenguts als dits cambia-dors e als lurs e a qui ells volran ab lo dit General de Cathalunya e sens ell de tota la quantitat de la qual los dits cambiadors dita o ditas faran per lo dit General de

Cathalunya o per los procuradors e executadors demunt dits o per lurs substituïts en nom del dit General; e encara que totes les coses demunt e devall scrites e que sobre [166r^a] les dites coses guardaran los dits cambiadors e els seus de tot damnatge, constituint la dita senyora en nom demunt dit lo dit senyor rey e si mateixa e lo dit senyor duch e cascun per lo tot als dits cambiadors e als seus a major fermetat lurs deutors e principals pagadors en totes les coses dessus dites. E per açò, la dita senyora en nom demunt dit assigna e obliga en special als dits cambiadors e als seus totes les penyores d'aur e d'argent del dit senyor e sues, les quals los dits cambiadors ja tenen per altres obligacions, les quals romanguen en lur plena força e valor e que les puxen vendre e alienar a tota lur voluntat e, encara, sobre aquelles manlevar axí com los parrà ne a ells plaurà e generalment tots altres béns del dit senyor rey e seus e del dit senyor duch, mobles e sients haüts e havedors.

(16) Ítem, vol e promet la dita senyora reyna en nom dessus dit que lo dit senyor duch lou e ferm expressament e ab carta sua totes les coses demunt e devall scrites, e que to[166r^b]tes cartes e letres necessàries e profitoses sobre aquests affers, axí de la cort del senyor rey e sua com del senyor duch, sien dades e speegades franques de dret de segell; e que los cancellers, vicicancellers, promovedors majors d'òmens, tresorers, prothonotaris e lurs lochtinents e tots consellers e de consell del dit senyor rey e de la dita senyora reyna e del senyor duch, prometen e juren que en res no y faran ne y vendran contra, ne manaran, signaran, consellaran ne speegaran, ne u faran fer alcuna carta, letra o provisió per la qual puxa ésser fet contra les coses demunt e devall scrites o alguna d'aquelles, ans consellaran e favor e ajuda daran e faran aytant com en ells sie tota frau cessant que sien servades e complides.

(17) Ítem, volgueren e ordonaren la dita senyora en nom damunt dit e la dita Cort General que si per ventura contra les coses demunt e davall scrites o alguna d'aquelles scientment o ignorantment se feya o s'assejatve de fer en res per lo senyor rey o per la senyora reyna o per lo senyor duch o per la dita Cort General o per altra Cort General de Cathalunya celebradora, o per qualsevol persona, official o altre de qualsevol [166v^a] condició, estament o preminència fos, que encontinent *ipso facto* sie haüt per irrit, nulle, cas e va e per no fet e per revocar de tot en tot.

(18) Ítem, volgueren e ordonaren la dita senyora reyna en nom del dit senyor rey e de la dita Cort concordablement que tots los presents capítols e cascun d'aquells e les coses en aquells contengudes en lo present contracte vallen e tenguen e hagen en si plena força, vigor e efficàcia de constitució, privilegi e acte de Cort, axí e en tant que lo senyor rey e la senyora regina e lo senyor duch e tots prelats e persones ecclesiàstiques, richs hòmens e cavallers e homes de paratge, çiu-tadans, burgeses e hòmens de vila, e totes universitats, viles e lochs de qualsevol

braç sien e tots oficials presents e sdevenidors jurisdicció exercent, e totes persones del principat de Cathalunya e del regne de Mallorques e ylla de Manorcha de qualsevol estament sia, grau o condició, hajen e sien tengudes attendre, complir e servir totes les coses demunt e davall scrites, com a acte de Cort General, no contrestants capítols, condicions o retencions posats en los capítols de[l] dit [166v^b] do novell de les dites C^M liures e, encara, altres capítols ordonats en la present Cort, ne encara contrestants qualssevol constitucions, usatges e ordinations generals o specials fetes o fahedores, ne encara privilegis, libertats, statuts, uses o costumes de qualsevol çitutat, loch o lochs o persones dels dits principat, regne e ylla los quals la dita senyora en noms demunt dits e la dita Cort en quant poden ésser contràries a aquestes coses tollen e sospenen tro que los dits cambiadors sien plenerament e entegre satisfets e pagats en totes les coses demunt dites.

(19) Ítem, la dita senyora reyna en nom demunt dit, per plen reyal poder, e la dita Cort tollen e supplexen de present tots e sengles duptes e deffalliments e nullitats qui sien o puxen ésser o fossen allegats e allegades de ésser en les coses demunt dites o alguna d'aquelles e tots aquells duptes, nullitats, viçis e deffalliments volen que sien haüts per tolts, supplits e per declarats, e que vallen aytant com si singularment los havien supplits e declarats; e encara volen [167r^a] e ordonen la dita senyora e la dita Cort, que si per ventura algunes coses deffallien qui no sien expressament posades e que valla aytant e sien servades axí com si expressament e singularment hi eren posades.

(20) Ítem, volgueren que totes messions axí de encartaments com de scriptures e totes altres fahedores per aquests affers sien pagades del dit do.

(21) Ítem, que totes e sengles persones qui són a la celebració de la dita Cort axí de prelats com procuradors de capítols e altres persones ecclesiàstiques, com richs hòmens e cavallers e lurs procuradors e síndichs de ciutats e viles reys e lochs reys de Cathalunya, prometen e juren que contre les coses demunt dites o alguna d'aquelles no faran ne vendran ne y consintran ne y lexaran contrafer ne venir per alguna rahó, cas o necessitat per gran que fos.

(22) [167r^b] Ítem, volen e ordonen la dita senyora reyna e la dita Cort e, encara, la dita senyora reyna en nom demunt dit mana expressament a tots e sengles oficials reys e del senyor duch e a lurs lochtinents presents e esdevenidors, que fassen, ço és, los presents sagrament e homenatge de present e los esdevenidors ans que puxen o dejen usar de lur offiçi que ells e cascun d'ells en son destret faran; e sien tenguts fer sens conexença tota contradicció, appellació, reclamació e dilació e sens assignació e consell de jutge e encara part no appellada totes aquelles e sengles execucions, compulsions, forces e destrenyiments en persones e en

béns que per los dits procuradors e execudors o dos d'ells o lurs substituïts o altre en nom lur o per los dits cambiadors o succehidors lurs o per lurs procuradors ne seran requests en scrits o de paraula, no contrestants qualssevol usatges, constitucions, ordinacions, privilegis, uses, franqueses e libertots generals o specials qui a açò poguessen contrestar, les quals la dita senyora, en nom demunt dit de [167v^a] volentat e consentiment exprés de la dita Cort quant a açò tolle, sospèn tro que los dits cambiadors sien complidament e íntegre pagats de tot ço qui degut los fos. E, volen e ordonen la dita senyora reyna e la dita Cort que les coses contengudes en aquest capítol hagen specialment força e efficàcia e vigor de acte de Cort General.

(23) Ítem, que de totes les dites coses e demunt contengudes e de cascuna d'aquelles sien fetes es puxen fer carta o cartes e scriptures públiques ordonadores largament ab totes provissions, stipulacions, obligacions, renunciacions, submissions, sacraments, penes peccuniàries, clàusules, cauteles a tot major profit dels dits cambiadors a coneguda d'aquells savi o savis en dret que ells elegiran e d'en Guillem de Muntmany, notari de Barchinona, los quals hi puxen metre, posar e adobar tot ço qui pogués ésser profit ne seguretat dels dits cambiadors; e que en tot açò d'aquí avant lo dit se[167v^b]nyor rey o la dita senyora reyna e lo dit General de Cathalunya ne los dits procuradors e execudors no y sien requests ne demanats en res.

(25)⁴ [168r] Primerament, sia posada imposició sobre la farina que's molrà en les çitats, viles e lochs reys de Cathalunya e alt[r]es de la contribució del braç de les dites çitats e viles, exceptat lo regne de Mallorques e ylla de Manorcha, ço és, per cascuna quartera de forment a mesura de Barchinona quis molrà en les dites ciutats, viles e lochs reys e altres de la lur contribució sien pagats II sous barchinonins encloses, emperò, aquells XII diners posats per los deputats ordonats en la Cort de Tortosa.

(26) E per cascuna quartera de farina de mestura de ordi, de segal e de tots altres blats e legums e melcha, e de tots altres esplets que's molguen XVIII [diners]⁵ barchinonis, enclosa, axí mateix, la imposició qui posada hi és per ordinació de la dita Cort de Tortosa. És entès, emperò, que mestura sia entesa aquella en què la menor part serà lo forment e açò sia entès ultra la imposició qui ja és en cascuna çitutat, vila e loch reyal de Cathalunya, les quals impositcions començan lo primer die de noembre prop vinent.

4. *El ms. omet abans la disp. 16 ap.*

5. *adiec. J.*

(27) Ítem, sie posada imposició qui [168v^a] comens lo dit primer die de noembre anadint a aquella qui ja hi és sobre la lliura de la carn, ço és, I diner barchinonins per cascuna lliura axí de carn fresca que's vene a tayll o's despene, com de carnsalada quis vene a tayll o a pes per despendre, declarat que per cascun cabrit o porcell de leyt qui no's vene a pes sien pagats IIII diners barceloneses, e per cascun anyell quis vene sens pes per menjar sien pagats per aquell qui'l vendrà II sous barchinonins; emperò, si algú loch ha ja tal imposició en la lliura de la carn que no y vulle més créxer e volrà donar I diner per lliura de carn de la imposició que ja hi ha que ho puxe fer.

(28) Ítem, sia posada imposició qui comens lo dit primer die de novembre en lo vi quis vendrà a menut o engròs per boure, ço és, lo XIIe del preu per lo qual serà venut, exceptat vi qui isque de Cathalunya per mercaderia com ja paga dret de generalitats; lo qual, emperò, XIIe sie abatut de la mesura del dit vi axí com ja més abatut e minvat lo dret o imposició que cascuna çitutat, vila o loch hi pren per sos pròpris càrrechs; e que en alguna çitutat, vila o loch reyal o qui pach ab lo braç de çitats e viles reyal's en què sie la dita imposició, [168v^b] no's gos vendre ne comprar vi ab altra mesura sinó ab la dessús dita, e si algun comprarà vi ab altre mesura, sinó ab aquella, que perda lo vi e pach XX sous barchinonins per pena per cascuna vegada que contrafarà.

(29) Ítem, que tota persona de les dites ciutats e viles reyal's e altres de la lur contribució en què la dita imposició sie qui bourà vi quinquenlle, lo qual haje de ses vinyes pròpies o de ses rendes o delmes o per compra de venema o per qualsevol altra manera, pach e haja a pagar als compradors o cullidors de la dita imposició lo XIIe del preu o valor del dit vi que ell e sa companya bouran, sobre la qual imposició sie creegut ab sacrament fahedor per aquell qui la dita imposició a pagar haurà si lo comprador o cullidor de la imposició l'on volrà.

(30) Les quals imposicions sien posades axí en aquella manera e forma, penes e bans que són posades les imposicions pròpies en e de cascun loch per pagar lurs càrrechs o majors si als deputats ho serà viares, les quals imposicions pròpies los romanguen salves e ultra aquelles lurs pròpies hi sien les de[169r^a] munt dites per pagar lo do del General.

(31) Ítem, que tota persona de les dites ciutats, viles e lochs reyal's e altres de la lur contribució qui comprarà vi engròs en qualsevol çitutat, vila o loch hon la present imposició serà posada, e aquell portarà en loch on la dita imposició sia, que aquella imposició pach e haje a pagar en lo loch on lo dit vi se bourà e's despendrà.

(32) Ítem, que tot senyor de molí qui prene la molige en gra com farà molre lo dit gra per sa despesa, pach la dita imposició e que lo moliner ho haje a denunciar

per sacrament als cullidors e compradors de la imposició totes setmanes segons que'n serà request; e, si lo senyor del molí farà frau en les dites coses, que pach mil sous per cascuna vegada que contrafarà departidors segons la forma dejús escrita; e si lo moliner no volie fer lo dit sacrament o denunciar lo dit fet, caygue en pena de XX sous per cascuna vegada que contrafarà; e axí mateix sie entès dels senyors dels forns e dels forners qui menjança del pa de les puges e, encara, d'aquells qui compren pa de canongies o de mongies o de [169r^b] altre pa.

(33) Ítem, que algun hom de qualque estament o condició sie no gos fer frau en la dita imposició de la farina fahent portar la dita farina en coffres o en barrals o en altra manera amagadament, ans palesament e per camins públichs e acustumats e en sachs la haje fer portar e sens tota maestria e la haje fer molre en molins acustumats. E qui contrafarà, que pach cascun per cascuna vegada D sous e perde la farina, e lo tragner o altre qui la aportarà perde la bèstia si és sua, e si sua no serà que pach cent sols per cascuna vegada, e si pagar no'ls porà que estie cent dies en la presó; e aquest ban mateix sie posat a hom o a fembra qui la dita farina portarà al cap amagadament e, encara, cayguen en lo dit ban tota flaquera o pastador e altre qui sots color de vendre pa a [huyll]⁶ o en altra manera farà frau en la dita imposició.

(34) Ítem, és entès e avengut que tota farina qui sie mòlta [169v^a] en loch on no haja pagada la dita imposició, si serà mesa en loch reyal o en loch de lur contribució en què la dita imposició serà per mar o per terra o per aygua dolç, que pach la dita imposició; e axí mateix sie entès de pa cuit. E qui frau hi farà sie caygut en les penes dejús scrites departidores o pagadores segons que dejús.

(35) Ítem, per cessar fraus de les imposicions de la farina tots molins de sanch, qui son en cascuna ciutat, vila o loch reyal e altres de la lur contribució, cessen que no puxen molre durant lo temps del do e que negun no y puxa ne y deje molre sots pena de M sous, ans hajan a molre en los altres molins bladers; e que tots los missatges e altres companyes d'aquells qui los dits molins de sanch hauran, hajan a denunciar als compradors e cullidors de la dita imposició tot ço que contra tenor d'aquest capítol sie fet sots pena de perdre la soldada de I any; e que de les dites coses sia feta crida pública en cascuna de les ciutats, viles e lochs reysals e altres dessús dites.

(36) Ítem, per esquivar fraus sia servada en lo vendre la forma següent e en cul·lir les imposicions dessús dites.

6. *En lloc de vuyll, adiec. J.*

(36.1) [169v^b] So és, que les dites imposicions de novell axí com dit és imposades en la farina, vi e carn, sien imposades per los deputats a açò ordonats en la present Cort o per comissaris lurs, axí que ls dits deputats o comissaris qui a açò ordonats seran façen d'aquelles; e encara de la imposició ja en la farina imposada per los deputats ordonats en la Cort de Tortosa, vendes aytant com possible lurs serà e expedient los parrà ensemps ab les vendes que ls consellers, pahers, cònsols, jurats e procuradors e altres regidors de cascuna universitat, vila o loch faran de les imposicions que han en les dites coses per los càrrechs de lurs universitats. E si lo temps de les vendes que hauran a fer de les dites imposicions no concordaven ab lo temps de les vendes, que ls dits regidors de ciutats, viles e lochs han a fer de les dites lurs imposicions que ls dits deputats o comissaris comanen e cullir façen, o si pus profitós los parrà, venen les dites imposicions [tro al temps que ls dits regidors de les dites universitats aquelles vendran per ço que ensemps les dites imposicions]⁷ puxen ésser venudes per esquivar messions e frauds; e, si alguna venda hi era feta per los dits deputats en la Cort de Tortosa per la dita imposició de farina a diners primers, ne encara a més de III meses com lo poder dels dits deputats no fos bastant segons ordinació de la dita Cort de Tortosa a [170r^a] vendre la dita imposició a més de III meses, que ls dits deputats o comissaris aquelles vendes puxen revocar per lo temps venidor per vendre la dita imposició ensemps ab aquella de les dites universitats. E si per les compres fetes a diners primers o en altra manera hi havia interésser d'aquells qui comprat ho haurien, que ls en sie feta esmena a coneguda del dit diputat o comissari qui la venda revocaria e dels regidors del loch hon la dita venda seria feta, de la qual esmena, en cas que s faés per venda ja feta a diners primers, sie presa carta pública testimonial de la tatxació qui se'n faria e àpocha per lo diputat o comissari qui la esmena farà per ço com deu ésser mesa en compte a la cosa pública en loch de mogubell ab ço que del temps passat ne fos haüt, menys per la compra feta a diners primers que no se'n fora haüt a pagar per meses, de la qual pèrdua de temps passat sie feta especial tatxació per lo dit diputat e regidors e mesa en la dita carta testimonial per ço que per lo dit braç puxe ésser mesa en la dita pèrdua en compte de ço que pagar deu.

(36.2) Ítem, que cascun diputat ordonat en cascun cap de vegueria haje e sie tengut de vendre o levar o cullir les dites im[170r^b]posicions en cascuna ciutat, vila o loch hon haje imposicions pròpies de les dites ciutats, viles e lochs ensemps ab los consellers, pahers, jurats, cònsols, procuradors e síndichs de les dites ciutats, viles e lochs ensemps ab aquelles e en aquella forma e ab aquell temps que les dites ciutats, viles e lochs lurs pròpies imposicions vendran. E a les dites coses

7. *adiec. J.*

complir e servir sien tenguts e costrets los dits consellers, pahers, jurats, cònsols e procuradors e altres regidors dels dits lochs, si donchs los deputats del dit braç residents en barchinona no conexien que en les dites vendes hagués altra manera pus profitosa al dit braç, en lo qual cas se hagués a servir lur ordinació.

(36.3) Emperò, en cas que alguna o algunes ciutats, viles o lochs haguessen venudes ans del primer die de noembre les lurs pròpies imposicions a algun temps qui lavors no fos complit, en lo qual cas lo dit diputat o comissari les dites imposicions ensemps ab les altres pròpies dels dits lochs no porie vendre, que aquelles sobresegue e çes de vendre tro que lo dit temps fos complit e, que [170v^a] entretant, puxe aquelles cullir o levar per si o per altre o vendre si a ell serà vijares que sie expedient no aquell temps que les dites ciutats, viles e lochs venut hauran per ço que complit aquell temps en vendre les dites imposicions puxe servir la forma e ordinació dessus dita.

(36.4) Ítem, que cascun diputat o comissari com haurà venudes les dites imposicions o alguna d'aquelles e cascuna vegada que les vendrà les haje e sie tengut de vendre sots condició e pacte que los compradors hagen e sien tenguts pagar los preus de les dites imposicions qui són del General cascun mes en la fi del mes; e que appartadament faça fer dels dits preus pagadors en la dita forma bones e bastants e covinents obligacions, caucions, seguretats e fermetats aquelles e aytals o semblants d'aquelles qui seran fetes a les dites ciutats, viles e lochs per lurs pròpies imposicions, exceptat quel temps de les pagues no pugue ésser mudat. E, si açò cascun diputat o comissari no fahia, que sie imputat a ell e a sos béns sous quals los deputats de dit braç residents en Barchinona ho puxen demanar, exhigir e haver, si donchs per los dits diputats residents en [170v^b] Barchinona no era declarat que altra via hi fos pus profitosa e pus expedient a profit del dit braç e del General axí com demunt és dit.

(36.5) Ítem, que cascun diputat o comissari si a ell serà vist que dins la vegueria de la sua deputació haurà alcun loch o lochs, parròquies o quadres de la contribució del dit braç on les dites imposicions profitosament cullir e levar no's poguessen, puxe aquell loch o lochs, parròquies o quadres tatxar per nombre de fochs qui trobats hi seran, ço és, per cascun foch XLV sous barchinonins comptat I ab altre en loch e satisfacció de la dita imposició, la qual quantitat hagen e assegurar al dit diputat o comissari cascun loch o lochs, parròquies, quadres o persones, ço és, a pagar per tot maig primer vinent, és assaber, la terce part per tot lo mes de deembre⁸ primer vinent, a l'altra terça part per tot lo mes de ffebrer e l'altra terça part per tot lo mes de mars après següent e en l'any segon del do qui començarà lo primer die de juyn de l'any MCCCLXVI per IIII pagues de l'any, ço és, de III en

8. Sembla que inicialment posava noembre però que posteriorment es va rectificar.

III meses XI sous III diners barchinonins. Emperò, és entès que en la paga de la dita quantitat los majors hajan a comportar e pagar més que'ls menors a coneguda dels regidors [171r^a] dels dits lochs si n'i haurà, e sinó de aquelles persones qui lo deputat d'aquella vegueria hi assignarà; però en cas que los dits lochs, parròquies o quadres vullen posar e levar entre si les dites impositcions, que'n puxen fer e la quantitat que se n'haurà convertir en paga prorata de la quantitat a que tatxats seran per lo dit deputat o comissari, la qual tatxació ensemps ab les dites seguretats e obligacions romangue en sa força e valor.

(36.6) Ítem, que tots aloers e franquers e altres hòmens del dit senyor rey qui sien en cascuna vegueria que sien de contribució del dit braç puxen e dejen ésser tatxats per lo deputat o comissari d'aquella vegaria a son bon arbitri, segons les facultats de cascun per cascun any, e que la dita tatxació paguen per los térmens prop dits.

(36.7) Ítem, que passat lo mes de febrer prop vinent los deputats del braç de ciutats e viles reyal residents en Barchinona, appellats los altres deputats del dit braç, regoneguen les vendes qui seran estades fetes o les cullites que seran fetes de les impositcions dessús dites per regonèxer e saber si serà fet [171r^b] diligentment e sens frau e sens negligència en cascun loch. E si troben que en algun loch o alguns lochs se sien fetes frauds o negligències ateses totes coses atenedores e specialment ateses, les vendes qui en aquells lochs se solien fer de pa, de vi e de carn e, attès lo nombre dels fochs qui ab veritat seran en aquells lochs, que en aquell cas de frauds o de negligències facen fer deguda esmena e satisfacció a aytal loch o lochs qui frauds o negligències haguessen comeses; si, emperò, sens frauds o sens negligència trobaven que les dites impositcions no bastassen a la quantitat a la qual deven bestar segons la proferta de la Cort, que puxen los dits deputats per creximent de impositcions en les dites coses en què són o per altres maneres que coneixeran ordonar en tal manera que bast al dit do en lo temps que bastar deu. E axí mateix puxen e dejen en lo dit cas créxer als lochs qui stan tatxats a XLV sous per foch e als altres tots qui tatxats seran; axí emperò, que los hòmens de les ciutadans e de hòmens de viles no paguen més avant que pagaran los hòmens dels braços de la clercia e cavalleria; e en cas que'l dit compliment se haja a fer segons nombre de fochs, que'ls deputats [171v^a] facen comptar tots fochs del dit braç e aquelles persones que viares los serà e en aquella forma e manera que'ls parrà.

(36.8) Ítem, que si en alguna ciutat, vila o loch reyal de Cathalunya ab la impositció que ja hauran per sos pròpris càrrechs en la farina eren mesclades altres coses ultra la dita impositció de farina, que aquelles coses hajan a ésser venudes per los regidors de les dites ciutats, viles e lochs a part e no ab la dita impositció de farina.

(36.9) Ítem, que si alcun dupte o duptes se apparien o s'esdevenien en les imposicions dessus dites e en alguna d'aquelles o en posar, cullir e levar aquelles o encara en squivar frauds eren necessàries fer algunes altres bones provisions o ordinacions en aquelles que'l deputat o deputats o comissaris de cascuna vegueria o batlia de les dites ciutats, viles e lochs de Cathalunya ab consell dels consellers, pahers, jurats, còsols o procuradors o altres regidors de les dites ciutats, viles e lochs les puxen interpretar, declarar e ordonar per aquella mane[171v^b]ra que viare los ferie, les quals interpretacions, declaracions e ordinacions sien servades e regides axí com si per Cort eren fetes.

(37) Die mercurii decima die decembris anno a nativitate domini millesimo CCC^o sexagesimo V^o sindici universitatum civitatum et villarum regalium congregati in monasterio predicatorum Barchinone in domo Consilii Centum Juratorum fecerunt ordinationem sequentem praesentatae me, Guillelmo de Muntmany, notario pu[bli]co barchinona, et presentibus testibus Francischo Soquen notario Ilerde et Bernardo Calopa scriptore in qua domo erat congregata Curia Generalis Cathalonie.

(38) Los síndichs de les ciutats, viles reys de Cathalunya ajustats en la dita Cort, revocant lo capítol sobre açò ja fet per los dits síndichs e per lo braç de les ciutats e viles, ordonen que en cascuna ciutat e vila reyal puxa haver molins de sanch per molre axí com n'i podia haver anans de la ordinació del dit capítol, emperò, que tots aquells qui tindran los dits molins e que molran en aquells, hajen e sien tenguts pagar la dita imposició bé e leyalment sens tota frau sots pe[172r^a]na de V çents sous e de perdre la farina que mòlta hi haurà d'aquella dita imposició hajen pagada o de la valor d'aquella de les quals penes haja lo accusador la terça part e la terça altra part la Deputació e lo ordinari qui farà la execució altra terça part; e que tots aquells qui tindran dels dits molins hajen a fer sagrament tota hora que per los compradors o cullidors de la dita imposició requests ne seran que la dita imposició entegrament e leyalment pagaran de tots forment e blats que molran o molre faran en los dits molins, e que los dits molins hajen a manifestar sots la dita pena departidora segons que dessus.

(38.1) [172r^b] Primerament, la universitat de la ciutat de Barchinona, cascun dels dits temps ab tots los lochs reys e aloers e franquers constituïts dins la vegueria e batlia de Barchinona e la vegueria de Vallès, faça de les dites vendes per quantitat de preu de VII^{MD} lliures.

(38.2) Ítem, la universitat de la ciutat de Leyda, los lochs reys e aloers e franquers qui sien dins la sua vegueria e batlia, faça de les dites vendes cascun dels dits temps per quantitat de preu de II^{MD} lliures.

(38.3) Ítem, la universitat de la ciutat de Gerona ab Sent Ffeliu de Guíxols e ab altres lochs reyls e aloers e franquers poblats dins la vegueria e batlia de Gerona, exceptada la vila de Figueres, cascun any per II^M liures.

(38.4) Ítem, la universitat de la ciutat de Tortosa ab los lochs reyls e aloers e franquers de la sua vegueria e batlia, per cascun any per II^M lliures.

(38.5) Ítem, la universitat de la vila de Perpenyà ab los lochs reyls e aloers e franquers de la sua vegueria e batlia, cascun any per III^MDCCC lliures.

(38.6) [172v^a] Ítem, la universitat de Cothliure cascun any per CCCC lliures.

(38.7) Ítem, la universitat de Vilafrancha de Conflent cascun any DC lliures.

(38.8) Ítem, la universitat de la vila de Puigcerdà cascun ay per MCCC liures.

(38.9) Ítem, la universitat de la vila de Campredó cascun any per D lliures.

(38.10) Ítem, la universitat de la vila de Berga cascun any per DCC lliures.

(38.11) Ítem, la universitat de Manresa ab Moyà cascun any per DC lliures.

(38.12) Ítem, la universitat de Sent Pedor cascun any per CL lliures.

(38.13) Ítem, la universitat de la vila de Cervera ab los lochs reyls e aloers e franquers de la sua vegueria e batlia, cascun any per M lliures.

(38.14) Ítem, la universitat de Vilafrancha de Peneders ab los lochs reyls e aloers e franquers poblats dins la vegueria e batlia de la dita vila, cascun any per DCCC lliures.

(38.15) Ítem, la universitat de Basuldo cascun any per CCCC lliures.

(38.16) [172v^b] Ítem, la universitat de ça reyal Cabra de Forès ab son batliu, cascun any per D lliures.

(38.17) Ítem, la universitat de la vila de Figueres cascun any CCL lliures.

(38.18) Axí emperò, que cascuna de les dites universitats haje e sie tenguda de haver e pagar cascun dels dits temps la sua quantitat demunt dita e a aquella fer compliment o per via de les dites vendes de censals morts e de violaris o per via de manleutes o préstechs o per altres vias o maneres e que prestament e ivarçosa haja cascuna universitat, specialment la dita sua quantitat qui per tot lo dit mes de noembre se ha haver per una via o per altra.

(39) Ítem, ordona lo dit braç que los lochs reyls e aloers e franquers qui en les dites vendes són de contribució de alguna o algunes de les dites universitats segons lo compartiment e ordinació demunt dits, hagen e sien tenguts sens tota contradicció e dilació fer vendes dels dits censals e violaris en e per aquella quantitat de preu e axí com los regidors d'aquella o d'aquelles universitats diran e conexeran. E, si per ventura [173r^a] bonament aquelles vendes trobar no's podien, en aquell cas hagen e sien tenguts tota condició cessant fer a les dites universitats o als regidors d'aquelles per la quantitat que los dits regidors diran e conexeran aquelles e aytals seguretats e obligacions e en aquella forma e manera que les di-

tes universitats faran e fetes hauran als compradors dels dits censals morts o violaris e, en açò, no'ls sie reebuda alcuna excusació o excepció.

(39.1) [173r^b] Primerament, la çitutat de Barchinona MDCLV lliures e cinch sous.

(39.2) Leyda, DLII lliures, I sou, VIII [diners].

(39.3) Gerona, CCCCXLI^a lliures, XIII sous, IIII [diners].

(39.4) Tortosa, CCCCXLI lliures, XIII sols, IIII diners.

(39.5) Perpenyà, DCCCXXXIX lliures, III sous e IIII diners.

(39.6) Cochliure, LXXXXVIII lliures, VI sous, VIII [diners].

(39.7) Vilafrancha de Conflent, CXXXII liures, X sous.

(39.8) Puigçerdà, CCLXXXVII lliures, I sou, VIII [diners].

(39.9) Campredó, CX lliures, VIII sous, IIII diners.

(39.10) Berga, CLIIII lliures, XII sols, VIII [diners].

(39.11) Manresa ab Moyà, CXXXII lliures, X sous.

(39.12) Sentpedor, XXXIII lliures, II sous, VI [diners].

(39.13) Cervera, CCXX lliures, XVI sous, VIII diners.

(39.14) [173v^a] Vilafrancha de Peneders, CLXXVI liures, XIII sous, IIII [diners].

(39.15) Bisuldo, LXXXVIII lliures, VI sous, VIII [diners].

(39.16) La batlia ça reyal de Cabra e de Forès, CX lliures, VIII sous, IIII [diners].

(39.17) Ffigueres, LV lliures, IIII sols, II [diners].

(39.18) [173v^b] Primerament, la çitutat de Barchinona cascun any VI^m DCXXV lliures.

(39.19) Leyda, MDCCCLXXV lliures.

(39.20) Gerona, MD lliures.

(39.21) Tortosa, MD lliures.

(39.22) Perpenyà, II^mDCCCL lliures.

(39.23) Cochliure, CCC lliures.

(39.24) Vilafrancha de Conflent, CCCCL liures.

(39.25) Puigçerdà, DCCCCLXXV lliures.

(39.26) Campredon, CCCLXXV lliures.

(39.27) Berga, DXXV liures.

(39.28) Manresa, CCCCLXXXX lliures, X sous.

(39.29) Moyà, LVIIII lliures, X sous.

(39.30) Sentpedor, CXII lliures, X sous.

(39.31) Servera, DCCL lliures.

(39.32) Vilafrancha de Penedès, DC lliures.

(39.33) Bisuldo, CCC lliures.

(39.34) [174^r] Batlia de ça reyal de Cabra e de Forès, CCCLXXV lliures.

(39.35) Ffigueres, CLXXXVII lliures, X sous.

[CORT DEL 1364]

1364

Regis Petri 3

Capítols diversos fogatges Cort 1365¹

(I) [175r^a] Con la Cort de Cathalunya ajustada en la çitutat de Barchinona veia que la ajuda feta en la Cort de Muntçó no basta a deffensió de la terra, enperamor de ço ordona que mig fogatge de I any, segons la manera que fo ordonat en la Cort de Muntçó, sia de novell ajustat al dit do fet en la dita Cort de Muntçó, lo qual fogatge s'age a pagar la meytat per tot maig primer vinent e l'altra meytat per tot agost prop següent. Però, ordona e vol la dita Cort que'l dit fogatge qui ara ajusta o ço que n'exirà sia pagat e levat segons la forma de la dita Cort de Muntçó e distribuït per los deputats elets en la Cort de Muntçó e sats aquells pijaments e ligaments que en aquella Cort foren fets, però, que la Cort encara hi puxe ajustar si li plaurà.

(II) Ítem, que la senyora reyna faça donar e pagar aquest mateix fogatge a sots les dites condicions al regne de Mallorques e illes adjaents a aquell regne.

(III) [175r^b] Ítem, que la dita Cort faça assegurar lo dit fogatge pagador per los temps dessus dits a aquells cambiadors e persones que la Cort conexerà n'i ordonarà a les universitats de Cathalunya e regne dessus dit e segons que a la dita Cort viares serà.

(IV) Ítem, quels deputats façen letres a les universitats de Cathalunya e del dit regne que lo dit fogatge són contengudes² de pagar, que fassen, encontinent, cul·lir lo dit fogatge e encara assegurar aquell si mester hi serà.

1. *af. possibl. per Vidal i amb n. af. marg. inferior per una altra mà indicant* translat dels capítols fets per lo mig fogatge de I any.

2. *tengudes L.*

(1) [175v^a] Con lo molt alt príncep e senyor lo senyor en Pere, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, de València, de Mallorques, de Serdenya e de Còrsega e comte de Barchinona, de Rosselló e de Cerdanya hagués menades Corts Generals als cathalans en la ciutat de Barchinona e aquelles celebràssets vós, molt alta senyora dona Alienor, per la gràcia de Déu reyna d'Aragó, de València, de Mallorques, de Serdenya e de Còrsega e comtessa de Barchinona, de Rosselló e de Serdanya, axí com a lochtinent general e en persona del dit senyor rey, per ço, com lo dit senyor rey personalment aquelles no pogués celebrar con hagués acórrer per força personalment a la ciutat de València per deliurar aquella del setge, lo qual hi tenia lo senyor rey de Castella ab grans companyies e hòmens de cavall e de peu e ab gran armada de naus e de galeas, la qual ciutat era en via de perdició si no fos acorreguda; en les quals Corts vós, molt alta senyora, demanàs graciosament ajuda per la guerra que'l dit rey de Castella malvadament e iniqua fehia e fa al dit senyor rey e a tots los seus sotmeses e per desliurar la dita ciu[175v^b]tat e regne de València, los quals, axí com dit és, eren en via de perdició e per cobrar moltes ciutats, viles e lochs per lo dit rey de Castella ocupats, axí en lo dit regne d'Aragó com en lo regne de València, lo qual recobrament era e és deffensió del principat de Cathalunya, car, aquells II regnes perduts se poguera seguir fort leugerament gran perdició e destrucció del dit principat de Cathalunya e, per consegüent, per deffensar principalment lo dit principat e tots los habitants en aquell, especialment per fer gran estol en la mar per offendre e esvahir l'estol que'l dit rey de Castella tenia en les dites mars de València per ço que'l dit rey de Castella no pogués ab lo dit estol esvehir, ocupar e dampnificar les marítimes de Cathalunya, segons que en l'altra guerra per lo dit rey de Castella fo vist per experiència de fet e vedat que viandes e altres coses necessàries a Cathalunya per la dita mar venir no poguessen. Emperamor d'açò, la Cort General de Cathalunya, vehent e considerant totes les coses dessus dites e les grans neccessitats en què lo dit senyor rey és, attenents que'l dit senyor rey ne son patrimoni no basta ne poria complir a occórrer a les dites coses tocants deffensió de Cathalunya, accordà e provehí, sots, emperò, les [176r^a] formes, maneres, condicions e retencions e altres coses devall escrites e no en altra manera, graciosament e no per algun deute que'n fos tenguda ne obligada, de donar a deffensió de si mateixa e de la cosa pública del principat de Cathalunya CXX^m lliures barchinonines ultra la meytat del fogatge de I any, lo qual per les rahons demunt dites la dita present Cort haja donat en la dita defensió, levadores e pagadores per via de fogatge; e sien tenguts de pagar los dits braços dels prelat, persones ecclesiàstiques, rics homes e cavallers per lurs homes e per tots aquells qui ab ells contribuïren en lo do fet en la Cort de Muntçó LX^m liures, axí que de aquella quantitat sia deduït e pres en compte als dits braços, prorata de les dites LX^m liures, ço que a les illes de Manorcha e de Eviça en lo do fet en les Corts de

Muntçó ajudaren als dits braçes e contribuïren ab aquells; e lo braç de les çitats e viles reyls, per si e per tots aquells qui ab lo dit braç contribuïren en lo do fet en la dita Cort de Muntçó, sien tenguts de pagar les altres LX^M liures, en les quals sia enclosa e compresa la çitad, illa de Mallorques, axí que de la quantitat sia deduït e pres en compte al dit braç, prorata del present [176r^b] do, tot ço que la çitad e illa de Mallorques en lo do fet en les Corts de Muntçó ajudà al dit braç e contribuï ab aquell. *Respon la senyora reyna, lochtinent general del senyor rey e en la persona sua la present Cort tinent, que reeb agradablament lo dit do segons la forma e condicions demunt dites e segons la forma quen les respostes per ella devall fetes és contengut.*

(2) De la qual quantitat de tot lo dit do, mentre bastarà, se pach e s'haja a pagar lo sou de homes a cavall de Cathalunya, pagant VII sous per cavall armat e V sous per cavall alforrat; e s'haja a pagar tota armada de mar, la qual los deputats qui vuy són volran e ordonaran de fer; e encara se'n [pach]³ sou de hòmens ballesters e altres homes de peu a coneguda dels dits deputats; e se'n paguen salaris de cullidors e totes messions fahedores per cullir la dita moneda e salaris dels dits deputats, administradors, oydors de comptes e totes altres messions e salaris e loguers concernents los affers de la deffensió [176v^a] de la dita cosa pública del principat de Cathalunya a coneguda dels dits deputats. Lo qual do fa la dita Cort per espay de I any, comptador del primer dia del prop vinent mes d'agost a avant, el qual sia pagat de III en III meses, és assaber, en lo derrer mes dels dits III meses, e despeses e distribuït, levat e administrat per los dits diputats. *Plau a la senyora reyna.*

(3) Ítem, que durant la dita ajuda o do e dins lo dit temps neguna altra demanda ni ajuda lo senyor rey ne la senyora reyna ni lo senyor duch ne altre per nom lur no puguen fer ni haver per neguna rahó, obligació feta o esdevenguda o que esdevenir dir o pensar se puxa als dits III braçes ni als hòmens d'aquells ni a negú dels dits braçes ni als singulars de aquells, ne al regne de Mallorques e ylles d'aquell, en cas que contribuesquen en aquest do ab Cathalunya, per qualsevol rahó o manera per ocasió d'aquesta guerra de Castella o per altra guerra o per altra fet. E per açò prometa e jur lo dit senyor rey e la senyora reyna e lo senyor duch e tots los de [176v^b] son consell qui ara de present són ab ells ne encara aquella ajuda, demanda o prèstech puguen fer per força ne per grat als dits III braçes o a çitad, vila o loch de aquella e, encara, a singulars persones d'aquells; e, si per ventura lo contrari de fet se fehia, que la present ajuda no hagués valor, ans fos haüda per no feyta e no atorgada e cassa e nulla ipso facto, axí que cascú dels dits braçes en aquell cas la pogués fer cessar per sa pròpia auctoritat. *Plau a la senyora reyna, exceptat aquestes ordinàries, rendes e altres coses al senyor rey degudes; exceptat ço que de grat per*

3. En lloc de pau, adiec. H.

los dits braços o singulars d'aquells, a prechs del senyor rey o meyns de prechs, graciosa-ment sens tota força e menaços e emfortiment, li serà atorgat.

(4) Ítem, que la dita ajuda sia levada e cullida e distribuïda tan solament per aquells qui hi seran ordonats per los dits braços e que en açò res no haja [177r^a] [a fer ni a saber ni ordonar lo senyor rey ni negun official seu ni encara que'l dit senyor rey ni al[t]ra persona per ell no haja]⁴ en la dita cosa negun poder, mas, que sia levada, ajustada, partida e ordonada e administrada per aquells que ordonaran los dits braços. E que'l senyor rey ni official seu no puxen demanar compte ni en res no y hagen a caber ni saber; e, en cas que se n'entrametessen de res ni hi ordonassen, que en res no'ls sia obeït ne alguna ordinació per ells fahedora sia en res observada; e que sien revocades e haüdes [per nulles]⁵ totes letres, provisions e manaments fets e fahedors per lo dit senyor e per la senyora reyna e per officials seus en contrari dels capítols demunt e devall escrits. **Plau a la senyora reyna.**

(5) Ítem, que la dita ajuda sia [despesa en]⁶ desfeniment de Cathalunya e del dit regne de Mallorques e de les illes d'aquell, en cas que contribuesquen ab aquell Cathalunya, en sou de hòmens a cavall de cathalans e esmenes e stimes de cavalls dessus dits, segons la forma damunt escrita,⁷ a conexença e ordonació d'aquells qui per los dits braços a açò diputats seran; e en[177r^b]cara ne sia pagat tot ço de quèn Berenguer Bertran, cambiador de Barchinona, ha feta dita de tau-la sots sperança del present do. **Plau a la senyora reyna.**

(6) Ítem, que'ls deputats hagen poder de consentir, si vist los serà fahedors, que aquests o alcuna partida dels hòmens a cavall vagen en les partides altres fora Cathalunya a prechs del senyor rey fahedors per carta o per letra; però, si los dits hòmens a cavall de Cathalunya no y bastaven o no y volien anar o que no se n'hi trobassen tants, en aquell cas haguessen a metre e despendre aquesta quantitat en sou d'altres hòmens a cavall, los quals lo senyor rey se hagués a aver, donant per los deputats a aquells sou acostumat de donar en Cathalunya, ço és, VII sols per cavall armat e V sous per alforrat o a menys si haver los poden. Emperò, que'ls dits deputats puguen metre aquesta ajuda o partida d'aquella en armada de mar, si a ells necessari e profitós vist serà, e que la resta o ço [177v^a] que romandrà de les faltes dels hòmens a cavall e de cavalls sia convertida per los deputats en profit de la deffensió de la cosa pública. **Plau a la senyora reyna, però que'ls diputats, a prechs del senyor rey o de la senyora, puxen satisfer al comte de Trastàma[ra] en lo sou seu e de ses companyes, satisfet primerament als hòmens a cavall de Cathalunya.**

4. *adiec. HL.*

5. *ibíd.*

6. *ibíd.*

7. damunt e davall escrita *HL.*

(7) Ítem, que en cas que de la dita ajuda se hagués a fer armada de mar, quel capità de la dita armada haja a ésser ordonat e elet per los diputats ordonats a la administració de la dita ajuda per tots los III braços de la Cort, e quel senyor rey li haja a donar e ara li do per lavors jurisdicció e poder sobre los acordats de la dita armada segons que en semblants affers és acostumat. **Plau a la senyora reyna.**

(8) Ítem, que per los diputats de la dita ajuda puxen ésser donats a tots aquells qui acordar se volran en armada de mar sis fa, salaris o loguers segons cot de la cort del senyor rey tatxats o a arbitri lur e, encara, [del]⁸ guany que façen durant lo temps per lo qual serien acordats e pagats per los dits deputats. [E, encara, que si passat lo temps per lo qual serien acordats per los dits deputats]⁹ volien entrar en cors aquells qui les galeas manaran, que ls sia dada licència per los dits diputats ab volentat del senyor rey, si serà en Cathalunya, de tenir les dites galeas cossejant per II meses o per aquell temps que als dits deputats bé vist serà, finit lo dit temps per lo qual serien estats acordats per lo General los dits cossaris assegurant, segons que acostumat, de no fer mal a amichs del dit senyor rey e que seran tornats dins lo temps per los diputats a ells donat e pagants solament lo loguer de la xurma de les dites galeas e pa per los dits II meses o per aytant temps com los tendrien per lur cossejar. **Plau a la senyora reyna.**

(9) [178r^a] Ítem, que sien elegides per los dits III braços XX persones, ço és, assaber, VI del braç ecclesiàstich, II prelatz e I cavaller de l'Espital e III persones de seus cathedrals; e del braç dels richs hòmens e dels cavallers VI persones, ço és, II richs hòmens e IIII cavallers; e del braç de les ciutats e viles reys de Cathalunya VIII persones, V de ciutats e III de hòmens de viles. E que de les dites XX persones ne sien elegides III, ço és, I del braç ecclesiàstich e altre dels richs hòmens e cavallers e altre de les ciutats e viles qui sien oydors e reebedors¹⁰ dels comtes dels dits deputats, los quals comptes reeben dues vegades l'any, és assaber, passada la festa de Sent Miquel de septembre e VIII dies après la festa de Pasqua, los quals hajan a venir cascun any en los dits temps e en lo darrer any en la festa de Tots Sants en la ciutat de Barchinona, e en aquell loch de la dita ciutat on ells volran e ordoneran reeben los dits comptes; e que hajan poder bastant de la Cort de reebre e examinar los dits comptes e, com a ells serà vist fahedor, aquells diffinir e determenar e fer d'aquells carta diffinició e absolució; e façen sagrament e homenatge al veguer de Barchinona, reebent en nom del senyor rey e de [178r^b] la Cort de haver-se bé e leyalment en lur ofici, no guardada favor ne desfavor d'algun ne pahor ne favor del senyor rey; e quels dits comptes sien reebuts e finats cascuna vegada dins XV dies,

8. *En lloc de le, adiec. HL.*

9. *adiec. HL.*

10. reebedors e difinidors *HL.*

salvant en lo derrer e final compte en què haja a ésser reebut e finat dins I mes; e que ls sia donat salari del dia que partiran de lurs alberchs, tro que sien en la ciutat de Barchinona per covinents jornades, XX sous barchinonins per cascun dia a cascun; e stant en Barchinona XV dies tan solament XV sous barchinonins per cascun dia cascun; e partent de Barchinona tro sien a lurs cases per covinents jornades XX sous barchinonins per cascun dia a quescú; emperò, que més avant dels dits XV dies e de les jornades covinents, segons que dit és, no ls puxa ésser donat algun salari, salvant en lo derrer compte e final lo qual haja a ésser reebut dins I mes segons que dit és; e que aquest qui als dits comptes serà elet per lo braç de ciutats e viles reials de Cathalunya sia de Vilafrancha de Penedès. *Plau a la senyora reyna.*

(10) [178v^a] Ítem, que de les dites romanents XVII persones sien eletes VI persones, ço és, II per lo braç de la Esgleya e II per lo braç dels richs hòmens e cavallers e altres II per lo braç de les ciutats e viles reials, les quals hajan poder bastant de pendre mostres dels hòmens a cavall qui seran pagats per los deputats dejús escrits e de fer estimes de cavalls e de regonèxer que hajan compliment d'armes segons ques pertany e, encara, que sien hòmens covinents e que hajan cavalls o roçins covinents segons que pendran sou per cavall armat o per alforrat. E encara hajan poder de fer albarans de sou e de l'als qui donat los serà, los quals albarans façan registrar e los quals sien segellats ab I petit segell que tenguen que sia aytal com se segueix¹¹ e que tots VI o los III o al meyns los II hi sotsscriven lur nom de lur mà pròpria, si escriure saben, sinó, aquells II o III quin sàpien, e que ab los dits albarans los deputats paguen lo sou e altres coses als soldades; e semblantment façen les dites VI persones dels servents, ballesters o scuders qui seran soldejats per Cathalunya, los quals VI persones hajan lur salari mentre que seran en los dits affers, ço [178v^b] és, mentre caminaran o seran fora lo principat de Cathalunya, si cas és que n'hajan a exir per lo dit lur ofici, XX sous barchinonins a cascun per cascun dia; emperò, dementre que per lur dit ofici estaran en qualque ciutat, vila o loch de Cathalunya sens caminar, hajan per cascú XV sous per cascun dia. Les quals VI persones, ço és, los clergues en poder del bisbe de Barchinona o de son vicari e los altres dels braçes dels richs hòmens e cavallers e de ciutats e viles, façen sagrament e homenatge en poder del veguer de Barchinona de haver-se bé e leyalment en les dites coses, no guardada temor o amor del senyor rey ni favor ne desfavor de neguna altra persona. E, aquells II qui hi seran per les ciutats e viles reials sien mudats d'any en any d'aquells lochs que ara en la Cort seran ordonats; e que aquells que a fer les dites estimes e mostres seran elets per les ciutats e viles de Cathalunya sien la I de la ciutat de Manresa e altre de Cervera. *Plau a la senyora reyna ab què l'escrivà de ració del senyor o alt[r] e per ell sie de les dites estimes e mostres, si ésser hi vol-*

11. S'hi reproduïx un esbós d'escut i a dins s'hi indica segell de Catalunya.

rà, a fi que neguna frau no s'i puxa fer e per veer si són reebedores les persones [179r^a] e los [cavalls]¹² e ll'arnès e per tal que sàpia nomenadament quals reebbran e quescun quals e quants homes hauran a cavall per ço que aquells puga manar anar a les fronteres e a les guaytes; e quels diputats facen sagrament e homenatge al senyor rey que s'hauran bé e leyalment [en les dites coses, esquivant frau e favor e axí mateix l'escriu de ració faça sagrament e homenatge que s'haurà bé e leyalment]¹³ en lo dit offici e que per amor, odi o favor d'alcun no reebrà alcun qui reebedor no sia ni rebujarà alcú qui a rebujar no faça.

(11) Ítem, les romanents XI persones, ço és, III del braç ecclesiàstich e III del braç dels richs hòmens e cavallers e I hom de paratge del regne de Mallorques, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, e V del braç de les ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya sien deputats per la Cort e hagen ple poder de demenar e exhigir e reebre tot ço qui exirà per qualque manera del do graciés fet per lo principat de Cathalunya e per lo regne de Mallorques e illes d'aquell, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, en la present Cort de Barchinona; e nores[179r^b]meyns, puxen demanar e reebre totes penes e tota altra peccúnia que per qualque rahó deja o puxa pervenir a la ajuda de la deffensió de la terra, e tota la peccúnia administrar e despendre en deffensió de Cathalunya e de Mallorques e de les illes adjaents, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, segons la forma e condició dessús e dejús scrites; e puxen ordonar que hagen officials a ells e al dit lur offici necessaris e a aquells constituir salaris covinents e temprats; e puxen demanar e requerir e en altra manera fer execucions contra aquells qui pagar no volran o en altra manera los seran rebelles e totes altres coses qui al dit offici se pertanguen. Emperò, en cas que alcun acte o fet notable haguessen a fer, hagen a ésser en lo acort e saber-hi almeys I prelat e I rich hom e I cavaller de Cathalunya e altra de Mallorques, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, e II ciutadans de Cathalunya dels dits diputats; e, si los fets seran tals que y sien tots necessaris quels hi appellen, emperò, pus no y haja grans fets o notables, que puxen los uns dels dits deputats comenar lur loch e lurs veus als altres, emperò sens creximent [179v^a] de salari. E que dels dits deputats vagen aquells qui obs hi seran per lo principat de Cathalunya axí per cullir lo dit do o per comanar a cullir com per qualsque altres fahenes de la dita Diputació, emperò, tota vegada ne romanguen III en Barchinona, ço és, I de cascun braç, los quals per si o per los altres tots usen del dit offici; e tenguen una caxa gran e forts en loch segur que sia ab III tancadures e ab III claus diverses de les quals quescun dels diputats tenguen una clau. E hagen los dits diputats per lur salari e provisió, ço és, los prelats qui seran ab dignitat archabisbal o bisbal e los richs hòmens ab títol de compte o de vezcomte, con seran per los affers de la Deputació, LX sous barchi-

12. *adiec. HL.*

13. *ibid.*

nonins a cascú e per cascun dia; e si són prelats d'altra dignitat o richs hòmens sens títol, com caminaran per los dits affers, haja quescun per quescun dia XXX sous, e estant en lo loch, XXV sous; tots los altres, emperò, dels dits deputats hajen, mentre caminaran per los dits affers, XX sous barchinonins quescun per cascun dia e estant en I loch XV sous de la dita moneda, salvant que aquell qui's carregarà de fer o tenir los comptes sie anedit a coneguda dels altres deputats o de la major partida de aquells. E facen tots los dits deputats clergues sacrament e home[179v^b]natge en poder de I prelat e los deputats lechs sacrament e homenatge, aquells qui en la Cort seran presents al senyor rey e los altres al veguer de Barchinona per nom del dit senyor rey e de la Cort, de haver-se bé e leyalment en les dites coses, no gordada amor ne temor del senyor rey ne favor ne desfavor d'alcú, e que retran bo compte e leyal de VI en VI meses de ço que reebut hauran e a la fi del regiment del dit lur offiçi segons que damunt se compte. E que aquells qui a les dites coses en aquest capítol contengudes seran elets per les ciutats e viles reials de Cathalunya sien I de Barchinona e altre de Leyda e, ultra aquells, en primer mig any sia elet I altre de Barchinona, e passat aquell mig any remogut aquell de Barchinona sia elet a altre mig any I altre de Leyda, e axí per aquesta forma aytant com dur lo dit do; e encara sia eleta una persona de la ciutat de Gerona e altra de Perpenyà. *Plau a la senyora reyna.*

(12) És entès, emperò, que totes les demunt dites XX persones [180r^a] hajen a ésser e sien elegides ara de present per la dita Cort, exceptades aquelles que hi seran per lo braç de les ciutats e viles reials les quals hajen a ésser e sien elegides per lurs universitats; emperò, que de present sien elegides e nomenades les ciutats e viles d'on les dites persones deuran ésser e que tantost los sia notificat que dins dos dies après que ho sabran eligen les dites persones e, donat dia, que sien sens tota requesta en la ciutat de Barchinona per fer los dits sacraments e homenatges e per posar en stament lo fet de la Diputació dessus dita. *Plau a la senyora reyna.*

(13) Ítem, que la ciutat de Tortosa e altres lochs de la vegueria d'aquella, los quals novellament són pervenguts al senyor rey, hajen a pagar e a contribuir ab lo dit braç de les ciutats e viles reials, emperò, quel braç de les ciutats e viles reials torn de la contribució de la ciutat de Tortosa e lochs dessus dits als II braços ço que ells n'ag[ue]ren segons nombre dels fochs [180r^b] qui vuy hi són si romanguessen de la lur contribució. *Plau a la senyora reyna.*

(14) Ítem, que'ls diputats puxen e dejen tatxar e compartir la dita quantitat de CXX^M liures entre los braços demunt dits e'ls singulars d'aquells, ço és, que puxen dir e declarar quantitat¹⁴ ne ve per foch e quant ne pertanyerà a cascú segons nombre dels fochs. *Plau a la senyora reyna.*

14. quanta quantitat HL.

(15) Ítem, que cascun prelat, clerga e persona ecclesiàstica, rich hom e cavaillers e ciutadà e hom de vila qui haja hòmens sien tenguts de fer, assegurar e pagar als diputats o a qui ells volran, a conexença d'aquells diputats, per les universitats de lurs hòmens o almeys per dues universitats de les millors que hagen per ells e per tots los altres lochs d'aquell se[180v^a]nyor de qui seran de pagar la dita quantitat, la qual se pach de III en III meses començadors lo primer dia d'agost que ve, és assaber, en lo derrer mes dels dits III meses; e semblant seguretat hagen a fer les universitats de les ciutats, viles e lochs reys e, si no u fehien, que encontinent, no esperats los tèrmens dessús dits, hagen a pagar tot ço que ls pertanyerà en lo do ab tots dampnatges, messions e interéssers; e que ls diputats los puxen fer d'açò forçar per vies d'osts e de marchas e per prenimet de postats e per totes aquelles vies e maneres contengudes e posades en lo capítol qui comença «Ítem, que si alcun de qualche braç que sia o condició no volia pagar etcètera». *Plau a la senyora reyna.*

(16) Ítem, que en la ciutat de Mallorques, en cas que contribuescha ab Cathalunya, sia posat I diputat ciutadà de Mallorques per cullir e posar en stament lo do fet per lo dit regne de Mallorques ab les illes adjaents, en cas, emperò, que contribuesquen ab Cathalunya, [180v^b] e totes altres coses segons que dites són, e que haja semblant salari dels altres e que reta compte per la forma dessús dita ells oyadors de comptes. *Plau a la senyora reyna.*

(17) Ítem, que les forces e destrenyiments fahedors als no volents pagar degen ésser fetes per los ordinaris de cascun loch a requesta dels diputats demunt dits o assignats per aquells; e, si los ordinaris hi eren negligents o fer o recusaven, que, en aquell cas, los dits diputats ho puxen fer. *Plau a la senyora reyna.*

(18) Ítem, que totes les quantitats del dit do venguen o hagen a venir en mans dels diputats e no d'altres persones; e axí mateix sia entès dels diputats de Mallorques en cas que contribuesquen ab Cathalunya. [181r^a] *Plau a la senyora reyna.*

(19) Ítem, que cascun dels braços dessús dits port e haja a portar tota la mone-da que ls pertanyerà¹⁵ en lo dit do o ajuda en la ciutat de Barchinona e metra en mà dels dits diputats a messió, risch, perill e fortuna lur; e que allò mateix haja a fer tot loch e tota persona qui en lo dit do dels dits braços contribuesque, posat que d'aquell braç no sien. Emperò, si als diputats serà vist fahedor, puguen ordonar cullidors que cullen lo do per veguerias o per bisbats o axí com vijares lus sia. *Plau a la senyora reyna.*

15. pertanyerà a pagar H.

(20) Ítem, que ls dits diputats e distribuïdors tots ensemps o aquells solament qui són o seran en Barchinona, ab què n'i ha I de cascun braç, puguen manlevar e obligar la dita ajuda o do e les culletes d'aquel[181r^a]la o de aquell e donar guany e interès o mogubell, lo qual fos pagat e abatut de la dita ajuda segons la forma davall escrita, ço és assaber, tota generalment o partida d'aquella. Emperò, sia entès que si la I loch era obligat per lo dit deute a pus lonch temps o a més que l'altre loch e despuys la dita ajuda cessava, ques pach generalment de tota la ajuda de la terra dels dits III braços, [en axí que la dita ajuda no puxa exir de la terra dels dits III braços]¹⁶ ne d'alcun loch de aquells dins lo dit temps de la ajuda entrò que sia pagat ço que manlevat hi serà sots la forma desús dita. E que'l racional del senyor rey reebe e haja a reebre tots albarans e altres cautelles que per rahó dels dits mogubells e manleutes seran reebuts aytals com per los dits diputats los seran donats. *Respon la senyora reyna que no és rahó que sia de la dita ajuda abatut ni pagat negun guany ni interès o usura pagadora per la moneda manlevadora per ço cor ja han cert terme a pagar segons que dit és; però, en cas que anticipassen a prechs del senyor rey o de la senyora reyna o per necessitat de la guerra, si als diputats serà vist, lavors plau a la senyora reyna que ls dits interéssers, mogubells e usures sien deduïts de la quantitat de la dita ajuda, però, mentre trobaran mogubell que [181v^a] no prenguen usura, si donchs no entanien que fos meyns dampnós pendre usura e altra barata que mogubell; e que les cautelles del mogubell sien restituïdes al racional del senyor rey a la fi del temps per ço que altra vegada lo deute no puga ésser demanat.*

(21) Ítem, que si era feta pau o treva a més de I any durant lo present do entre lo senyor rey e lo rey de Castella, que encontinent lo present do cessàs aytant com a cullir se n'hagués del dia de la dita pau o treva a avant, axí emperò, que si los diputats sobre lo dit do havien fetes algunes manleutes, que aquelles se haguessen a pagar e que lo dit do no cessàs fins que fos pagat ço que manlevat seria. *Plau a la senyora reyna.*

(22) Ítem, que jatsia que la dita quantitat se haja a levar se[181v^b]gons los nombres dels fochs, que cascun dels dits braces puxe aquella fer departir ent[r]e lurs hòmens e altres dins les dites lurs terres poblats carreguen als uns més que als altres; e aquells qui són en la terra del senyor rey sien tallats per lurs senyors dels dits braços, axí emperò que sots color de la dita contribució major quantitat no puxa ésser levada ni tallada sinó aytant com tanyarà a cascú per foch. E que per açò no puxe ésser fet perjudici en possessió ni propietat ni acresca dret ni aminva a negun dels braços demunt dits ne a singulars d'aquells per les dites coses o alcuna

16. *adiec. HL.*

d'aquelles, ans lur dret en tot e per tot romangue illès e en son ésser axí com abans era declarat. Emperò, quel senyor del loch sobre la tatxació fahedora haja a elegir III persones del loch, dels quals tatxadors, en cas que hi haja homes d'Esgleya, n'i haja a haver almeyns I d'Esgleya; e los dits tatxadors hajan a fer sagrament de tatxar bé e egualment en poder del dit senyor o de son batle. *Plau a la senyora reyna ab què la quantitat del do no sia minvada.*

(23) [182r^a] Ítem, que ls dits deputats e distribuïdors e los residents en Barchinona, ab què n'i haja I de cascun braç, pusquen fermap cartes públiques e fer letres e comissions e altres ab I segell comú per auctoritat de la Cort a tots los officials qui hi sien necessaris a ordonar, levar e a cullir e obligar la dita ajuda e, encara, puxen metre e gitar e revocar tots cullidors d'aquella e scrivans e porters e totes altres persones per cullir la dita ajuda sien diputades, e fer totes coses a açò necessàries segons que a ells mils fahedor sia vist. E que lo procurador de Cathalunya o lo portantveus d'aquell e governador de Rosselló e de Mallorques, en cas que contribuescha ab Cathalunya, els veguers de les corts, e ls officials dels lochs del senyor rey e dels altres dels dits braços sien tenguts a ells de donar consell e ajuda, com per ells requests ne seran, e de fer execucions reyalment e de fet contra aquells qui als dits cullidors en açò con[182r^b]trast farien a messió dels rebelles; e d'açò faren lo dits officials sagrament e homenatge. E, si per aventura alcun delinquia en les dites coses e aquell condemnaven, que l'hajen a condemnar per nom del senyor del loch on delinquirà e que la execució sia feta per lo senyor del dit loch on delinquit haurà; e, si serà punit peccuniàriament, que la punició sia del senyor del loch, lo qual ne¹⁷ puga fer d'aquella punició gràcia ne remissió e, si ho fa, que sia encorregut en pena de vet e, si lo senyor fer no la volia, que los deputats fer la poguessen. *Plau a la senyora reyna segons que en lo dit capítol és contengut, entén, emperò, quel senyor del loch puxe punir segons la jurisdicció que y haurà, però quel senyor rey e la senyora reyna sien exceptats de la pena del vet en lurs persones, mas que n'hajen a jurar.*

(24) Ítem, si algun cas novell se esdevenia en la dita ajuda o en la administració d'aquella en què fos algun dupte, que ls dits [182v^a] diputats o los residents en Barchinona [ab què ni haja I de cascun braç]¹⁸ hajan poder de determenar e de declarar aquell axí plenerament com la Cort poria. *Plau a la senyora reyna sens minva del do.*

(25) Ítem, que si algun de qualque braç que sia e condició no volia pagar la quantitat que li pertanyerà a pagar segons nombre dels fochs esguardada la quan-

17. no HL.

18. adiec. H.

titat promesa a la dita ajuda, que d'açò no li sia presa ninguna ferma de dret, ans sia feta execució reyalment e de fet contra aquell, remoguda tota appellació e diffugi e sens consell de assessor e de jutge; e que aquell qui seria rebel·le en pagar la dita quantitat que li pertanyerà hagués a pagar totes messions qui per ocasió del dit contrast se farien. És entès, emperò, que si per ventura n'i havia altres de qui la dita quantitat no's pogués [haver]¹⁹ per altra rahó, part pobrea, que açò no fos carregat als altres qui pagat haurien, [ans aquells qui pagat haurien]²⁰ la dita quantitat no haguessen a pagar pus aquella vegada. Açò, emperò, és entès si per contradic[182v^b]ció de fet estave que la dita quantitat no's pagava, cor si per pob[r]ea d'alcun o per altra rahó s'esdevenia, la relevació o no poder d'aquest fos departit entre los altres habitants dels lochs d'on aquests serien. E, si algun senyor de ciutat, castell, vila o loch metia alcun contrast o empatxament dave als dits deputats, fos tantost feta execució contra ells segons la forma del capítol qui comença «Ítem, que·ls dits deputats o distribuïdors pusquen fermap cartes etcètera» e que·l senyor rey o son general procurador o portantveus d'aquell o·l batle general de Cathalunya a requesta dels dits deputats encontinent hagen a demanar e pendre postats, les quals, emperò, no sien meses penyora e aquells retenir tan solament per aquest fet entrò que·ls deputats sien satisfets d'açò que degut los sia ab dons, messions e interéssers, e que·l senyor rey quant aquella vegada no la retenga per altra rahó; e noresmeyns, que hagen a fer totes altres execucions ab hosts e en altra manera segons quen seran requests per los dits deputats. E açò mateix sia entès en lo do fet en la Cort de Muntçó e en les generalitats qui foren donades [183r^a] en la dita Cort. *Plau a la senyora reyna.*

(26) Ítem, que si los dits XXII deputats o alcun d'aquells usaven mal en lo dit offici e açò era regonegut per los altres deputats, que·ls altres deputats qui roman-dren los ne puxen gitar e metre altre o altres e punir segons que de dret trobarien fahedor; e que·l senyor rey ne official seu açò no puxen embargar, ans hagen a donar en açò als dits deputats secors, favor e ajuda segons la forma del capítol qui comença «Ítem, que·ls dits deputats e distribuïdors pusquen fermap cartes etcètera». *Plau a la senyora reyna.*

(27) Ítem, que tots los moros domiciliats e poblats en les terres dels richs hòmens, cavallers e hòmens de paratge, prelats e per[183r^b]sones ecclesiàstiques e de ciutadans e de hòmens de viles e de ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya e del regne de Mallorques e illes dessus dites, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, paguen e contribuesquen per foch axí com los christians. *Plau a la senyora reyna.*

19. *adiec. HL.*

20. *ibid.*

(28) Ítem, que si los hòmens a cavall o l'armada de mar que de la dita quantitat seran pagats fahien entrades o preses o guany, que'l dret que'l senyor rey se pertany venga en mà dels deputats qui ho hagen a convertir, ultra lo do, a lur conexença, en deffensió de la cosa pública de Cathalunya e del regne de Mallorques, en cas etcètera, e d'açò lo senyor rey no puxe res demanar ne haver. ***Plau a la senyora reyna.***

(29) Ítem, que durant aquesta Cort e ans que sia finida [183v^a] haja a revocar reyalment e de fet tots greuges que haja o faça als dits III braçes o a la I d'aquells o a singulars d'aquells e, aquells, provehir justament e fer ordinacions bones a conexença de II savis en dret elegidors per lo senyor rey e I per quescun braç e per VI^a persona l'archabisbe de Terragona; e, si les dites coses o cascuna d'aquelles lo dit senyor rey no complia, que la present ajuda sia haüda per no feta e nul·la; e açò axí mateix sia entès del regne de Mallorques e illes d'aquell en cas que pach o contribuesqua ab Cathalunya. ***Plau a la senyora reyna de revocar tots los greuges, però fer-ho ha ab son consell e encara en favor de la Cort que li plau quen son consell sien aquells que la Cort hi deputarà.***

(30) Ítem, que'l senyor rey remeta a tots los dits III braçes e a cascun d'ells o als hòmens lurs e de cascun d'ells totes penes de hosts fallides, justeyes de plets contestats e totes altres penes civils e peccuniàries, axí de terçes o quints deguts per clams o reeclams o per fermes de dret com per altra manera semblant a les demunt dites o [183v^b] no semblant e, encara, totes penes de crims devallants pus que en peccúnia sien convertides; e que los dessus dits III braçes [e cascun d'els e los hòmens lurs e de cascun d'els e cascuna encara singular persona de qualsevol dels dits III braçes]²¹ generalment o en especial sien encorreguts o tenguts per qualque manera en juhy o fora juhí per tot lo present mes de juliol; e açò mateix sia entès del regne de Mallorques e illes d'aquell, en cas que paguen e contribuesquen ab Cathalunya. ***Plau a la senyora reyna que penes devallants de hosts fallides, de bans e de terçes, de obligacions, de quintes,²² de fermes de dret e encara alt[r]es civils e peccuniàries no devallants de propis crims sien remeses.***

(31) Ítem, que totes manleutes fetes e fahedores en les corts reials per fets criminals per qualsevol persones o per qualsevulla rahons, passat I any après que són o seran estades fetes, sien haüdes per nul·les e que los manlevadors, passat I any, sien haüts per absolts e deliures de les dites manleutes;²³ e que semblantment se entena d'a[184r^a]quelles a qui són o seran comenats alcun o alguns axí com a car-

21. *ibíd.*

22. e de quintes e de justeyes de obligacions *H.*

23. *Amb n. marg. possibl. de Vidal indicant quo tempore extinguatur manuleuta.*

cellers. *Plau a la senyora reyna a I any comptador après del temps del do quis féu en les Corts de Muntçó.*

(32) Ítem, quel senyor rey ne altre en loch seu no puxa fer gràcia, remissió, sobresehiment, allongament, empara o qualsevol altra provisió [a]²⁴ alcuna persona o universitat, ne pendre ne fer pendre res a obs de si ni d'altre de la dita ajuda ni de part o alcuna cosa de aquella e, si u fahia, que aytal remissió, posat encara que fos atorgada ans de la present concessió, no valla res nes tenga encara que fos atorgada e obtenguda per moviment propi del dit senyor rey. *Plau a la senyora reyna.*

(33) Ítem, alcun prelat o religiós o qualque altra persona [184r^b] ecclesiàstica, ne alcun baró o cavaller o hom de ciutat o de vila o qualsevol altra persona de qualsevol estament sia no puxa demanar ne fer demanar, en tot o en partida o qualsevol altra cosa o quantitat, per pocha que sia, de la dita ajuda, gràcia o remissió, sobresehiment, elongament o qualsevol altra provisió per la qual se pogués la dita ajuda remetre, alongar, minvar e sobreseure o per qualsevol altra manera embergar en tot o en partida o qualsevol altra cosa o quantitat per pocha que sia²⁵ ne, encara, puxa d'aquestes coses o alcuna d'aquelles per bé que fossen fetes o atorgades per moviment propi del senyor rey usar; e si alcuna persona contra açò fehia, pach en dobla tot ço en què serà contrafeyt a la deffensió de la cosa pública de Cathalunya sens tota merçè; e quel senyor rey ne la senyora reyna ne'l senyor duch ne altre per ell no puguen empatxar ne tolre poder [184v^a] a officials seus, ans aquells officials no sien tenguts de obeir a negun manament ne a neguna letra per lo dit senyor rey ne altres dessus dits contra les demunt dites coses a ells tramesa; e que si'l senyor rey o la senyora reyna o'l senyor duch o officials seus contra açò fahien, que encontinent çes lo dit do e que'ls deputats hagen a desemparrar e lexar lur offiçi; e, si d'aquí avant d'aquell usaven o res reebien, que n'hagen a retre e pagar de ço del lur propi e que no'ls sia pres en compte; e que totes aquestes coses hagen a jurar los clergues, barons e altres persones legues e n'hagen a reebre en sentència de vet; e açò mateix entén la Cort si lo senyor rey o la senyora reyna o lo senyor duch o altre per ells tochan o fan tochar en res del dit do o del do atorgat a la Cort de Muntçó. *Plau a la senyora reyna, axí emperò quel dit do no cessàs ne los dits deputats no haguessen a lexar lur offiçi sinó en cas quel senyor rey o la senyora reyna o lo senyor duch o altra per ells, qui açò fet hagués, requests per los dits deputats, no volien esmenar o tornar a loch ço en què haurien contrafet.*

24. En lloc de o, adiec. H.

25. Amb n. marg. possibl. de Llobard indicant vide per los usatges.

(34) [184v^b] Ítem, que totes les persones per qualsevol braç o braços de la clercia e de cavallaria e de ciutats e viles de Cathalunya e del dit regne de Mallorques e illes d'aquell, en cas que contribuesquen e paguen ab Cathalunya, que seran deputades a tenir e distribuir la moneda de la dita ajuda e totes alt[r]es persones que per ocasió de la dita ajuda seran a alguna cosa a fer deputades, facen sagrament e reeben en si sentència de vet de no fer ne consentir alguna cosa per si o per altra scientment o fraudulosa perquè la moneda no's convertesca tota sens alguna deducció e diminució en los affers de la deffensió de la cosa pública e no en altra cosa; de la qual sentència de vet no puxa aquell que contrafarà ésser absolt, si primerament no fa entegra e plenera satisfacció e esmena a la dobla de ço que contra serà fet, la qual esmena e satisfacció se haja a fer als braços dessús dits segons que demunt és declarat. *Plau a la senyora reyna.*

(35) Ítem, que per res la I loch no pach per l'altre, ne I rich hom [185r^a] per l'altra, ne I prelat o loch de prelat o de persona ecclesiàsticha per altra, ne alguna ciutat, vila o loch reyal de Cathalunya e del dit regne e illes, en lo dit cas, per altre, ne la I braç per l'altre [no puegue ésser marchat ne penyorat la I per l'altre]²⁶ mas, que sia feta execució per los diputats [o]²⁷ a instància d'aquells axí con se conté en lo capítol qui comença «Ítem, que ls diputats e distribuïdors pusquen fer-mar cartes etcètera». *Plau a la senyora reyna ab què haja compliment del dit do segons que en lo primer capítol és contengut; entén, emperò, la senyora reyna, que si alcun loch de prelat, rich hom, de cavaller o ciutadà o d'altre qui hagués molts lochs no volgués pagar e fadiga era trobada en lo senyor d'aquell loch o en sos oficials, los altres lochs d'aquell senyor, per bé que haguessen pagat, puxen ésser penyorats e destrets en ço que fadiga seria trobada e en les messions qui daquèn se haurien a fer; e açò sia entès axí del present do com del do qui fo atorgat en la Cort de Muntçó.*

(36) Ítem, que'l senyor rey ne altre en loch seu durant lo [185r^b] temps de la dita ajuda no puxa apellar, citar, demanar ni fer venir ni ajustar alcun o alguns dels dits diputats per res dels affers de la dita ajuda o ordinació o administració d'aquella, sinó a la ciutat de Barchinona o en los lochs on los diputats estaran o dins aquells, per ço que la administració quella no pogués ésser mudada ne torbada; e açò jur lo dit senyor rey e, si lo contrari fahia, que la dita ajuda cessàs ipso facto axí que los dits braços no fossen tenguts de res a pagar de la dita ajuda. *Plau a la senyora reyna, si donchs lo senyor rey request no u revocarà.*

(37) Ítem, que'l dit senyor rey atorch als dits III braços e a cascun d'aquells que dins X anys primers vinents, comptadors de la fi de l'atorgament del VI anys

26. *adiec. HL.*

27. *ibid.*

fo fet per lo senyor rey en la Cort de Muntçó a avant, per lo dit senyor rey ne per official seu ne per alt[r]e en loch seu no puxa ésser tramès ni posat comissari ni consellador ni jutjador ni adjunt ni scrivà [185v^a] de la tesoraria ne altre de qualsevol condició sia per qualssevol crims, excesses o delictes o penes en alcunes de les çitats, viles e lochs reys de Cathalunya e del regne de Mallorques e de les dites iles, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, ne hòmens lurs ne encara dels dits prelat, persones ecclesiàstiques, barons, cavallers e hòmens de paratge e lochs lurs e de cascun d'ells, ans de tots crims, excesses e penes comeses e cometedores dins qualsevol vegueria o batlia de les dites çitats, viles e lochs reys e altres dels demunt dits coneguen los veguers, batles e altres ordinaris officials dels lochs en los dits crims, excesses e delictes o penes són comeses e d'ací avant se cometràn. Emperò, que en açò no sien enteses lo procurador general de Cathalunya ne lo governador de Rosselló e de Cerdanya ne batle general de Cathalunya ne lo governador de Mallorcha, ans aquells per lur offici o per comissió del dit senyor rey ordinàriament e ab e de consell de lur assessor puxen enquerir e punir los crims comeses e cometadors dins los lochs on lo senyor rey ha jurisdicció. E que sien haüdes per revocades e nulles totes comissions que sien fetes a qualsevol comissaris, consella[185v^b]dors, instigadors, adjunts, scrivans o altres qui huy sien en los dits lochs reys e altres dessus dits o en alcun d'aquells e totes comissions e poders que hagen del dit senyor rey per la dita rahó. E quel dit senyor rey man ab letres sues a aquells que d'aquí a avant no usen de les dites comissions e poders a ells donats, ans tots processos, inquisicions e altres enantaments per ells [fets]²⁸ contra qualssevol persones e per les dites rahons liuren als officials dels lochs on les dites inquisicions, processos e altres enantaments sien estats fets. E, si per aventura contra les coses dessus dites en aquest capítol contengudes era feyt, que aquells contra qui seran donats comissaris no sien tenguts a aquells comissaris obeir, ans los ordinaris del loch hagen als dits comissaris a contrastar que no usen de les dites comissions. *Plau a la senyora reyna a VI anys tan solament, comptadors après de la fi dels dits VI anys, exceptat crim de lesa magestat, falsador de moneda, sodomita; e que en açò no puxa ésser feta frau sots color de assessor o adjunt o de qualsevol comissari per qualque nom sia appellat, si* [186r^a] *donchs no era a requesta de les universitats.*

(38) Ítem, quel dit senyor rey ne official seu ne altre per ell durant la dita ajuda no puxen forçar per rahó de host ne per qualsevol altra manera ensemps o departidament les hosts de les ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya ne dels dits prelat, persones ecclesiàstiques, barons, ciutadans, cavallers e hòmens de paratge o alguna d'aquelles o homes de ciutadans o homes de viles e del regne de Mallorques

²⁸. *ibid.*

e illes d'aquell, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, [en los quals]²⁹ emperò lo dit senyor rey ha dret de host e de cavalcada de exir fora lurs lochs sinó en cas que l'usatge «*princeps namque*» hagués loch per deffensió de Cathalunya. E, que per rahó de les hosts qui de present són anades vers lo comdat d'Osona a prechs de vós, molt alta senyora reyna, o per altres hosts, no sia fet perjudici algun als dits brases e hòmens d'aquells. *Plau a la senyora reyna, si donchs no era per execució de justícia que* [186r^b] *s'hagués a fer, per procés de pau e de treva o per l'usatge «Princeps [namque]*³⁰ *» o procés de somatent.*

(39) Ítem, que per los presents capítols ne alcunes paraules qualssevol sien contengudes en aquells ne per negú fet no sia ne pusque ésser fet, guanyat o adquirir algun dret en possessió o en propietat a alcun dels dits brases o universitats o singulars de aquelles ni en res disminuït, ans cascun braç, universitat e singulars sien, romanguen en tot aquell dret, ésser e stament sens alcuna lesió e perjudici en lo qual eren abans de la present Cort e dels presents capítols. *Plau a la senyora reyna.*

(40) Ítem, que'l senyor rey ni son primogènit ne procurador general ni portantveus ni negun official altre seu no pusquen ni dejen forçar ni metre per força ne[186v^a]gun hom de la Esgleya ni de rich hom ni de cavaller ni de çitats ni de viles reynals de Cathalunya ni dels regne de Mallorques ni illes d'aquell ni hòmens d'aquells, en cas, emperò, que'l dit regne e iles contribuesquen ab Cathalunya, en neguna armada, galea, estol o algun vexell de mar; e que per les forces que són estades fetes durant la present Cort, per rahó dels estols de la mar que són stats trameses per la Cort a les partides de València, no sia feyt perjudici algú a negú dels dits brases ne a lochs ne a singulars d'aquells com sia stat fet per concessió e mera libertat de la Cort e no per deute que'n fossen tenguts. *Plau a la senyora reyna, exceptats los lochs hon ho ha de costum e alguna força que sia feta de la primera Cort de Perpenyà ançà celebrada en l'any de MCCCCL no puga ésser treta a conseqüència ne introduït ús o costum.*

(41) Ítem, que per tal car en Cathalunya e en lo regne de Mallorques e illes d'aquell no ha tants hòmens a cavall com és necessari segons los affers de la guerra que [havem],³¹ [186v^b] [que]³² sia donat poder als deputats que segons lur bona discrecció puxen donar a aquells que vijares los serà de Cathalunya e del dit regne e illes, en cas que contribueschan ab Cathalunya, e axí mateix a aquells que traurien de sou per tal que mantinguessen lurs cavalls com a aquells que

29. *ibíd.*

30. *ibíd.*

31. *ibíd.*

32. *ibíd.*

encavalcats no són que's poguessen encavalcar, ço que als deputats serà vist fahedor, per tal que les gents continuassen en tenir cavalls e en haver-ne per aquells que no n'han e poguessen estar aparellats per tal que totes vegades que'ls dits deputats los volguessen metre o tornar al sou per necessitat de la guerra que ho poguessen fer; e que'ls diputats sobre aquest capítol concordants puguen fer ordinació e ordinacions quant se volran, consintén lo senyor rey. *Plau a la senyora reyna.*

(42) Ítem, que'l senyor rey o altra persona qualsevol no faça ni puxa atorgar alongaments, sobresehiments o empires a qualsevol persones de qualse[187r^a]vol condició sien qui sien obligades a censals morts o violaris a instància de part ni per propri moviment; e, si ja són atorgats o atorgades, aquells a qui sien o seran atorgades no puguen de aquelles usar en neguna manera, ans sien axí ara com lavors e lavors com ara haüdes per casses e nulles; e açò mateix sia entès de guiatges fahedors a qualsevol persona per rahó de la present guerra de Castella o per altra qualsevol manera. *Plau a la senyora reyna.*

(43) Ítem, que'l senyor rey remeta a tots los notaris de les ciutats de viles e lochs reyls de Cathalunya totes penes peccuniàries e criminals e qualssevol altres en les quals sien encorreguts o tenguts per qualque manera tro per lo present mes de juliol, si no havien servada en los contractes per ells reebuts lo capítol o constitució per lo dit senyor rey feyta en la primera Cort de Perpenyà sobre los contractes largament en los capbreus ordonadors e les cartes dels dits co[n]tract[187r^b]es liurades als parts dins temps cert. *Plau a la senyora reyna, romanent la constitució en sa força.*

(44) Ítem, entenen los dits III braçes e expressament se salven e's retenen que per la present ajuda ni per res contengut en los capítols demunt e davall scrits o en alcun d'aquells ni per res que's faça nis sia fet en la present Cort no sia ne puxa ésser fet ni engenrat algun perjudici a concessions, privilegis, libertats, uses e franqueses dels dits III braçes e de cascun d'aquells e de singular o de singulars d'aquells o de lurs hòmens en general o en special e, encara, al regne de Mallorques e illes d'aquell e habitants d'aquells, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, ans los dits privilegis, libertats, franqueses e uses sien e stien en lur plenera força e valor, la present ajuda ne los dits capítols no res contengut en aquells en alguna manera no contrestant, ne ço que's farà en aquesta Cort no puga ésser tret a conseqüència en esdevenidor; e que lo dit senyor rey ne faça ara carta e privilegi a tots los dits III braçes e a cascun d'ells [187v^a] e a singulars d'aquells e a lurs hòmens que'ls ne volran, axí com mils e pus profitosament fer e dictar se puxa a conservació de lur dret. *Plau a la senyora reyna e que aytant poch no sia fet perjudici al senyor rey.*

(45) Ítem, que'l senyor rey haja a fer als dits III brases e a tot lo General de Cathalunya e al regne de Mallorques e illes d'aquell, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, aytals cartes e pus forts, si fer se poden, a conservació de lurs privilegis e libertats com lo rey n'Amfós féu en la Cort de Muntcò e'l rey en Jacme en la Cort primera de Barchinona sobre lo fet siza. *Plau a la senyora reyna.*

(46) Ítem, que totes e sengles ciutats, viles, castells e qualssevilla lochs, rendes, drets e altres béns en qualque partida sien [187v^b] de la senyoria del senyor rey que sien stats o sien vuy d'Esgleya o universitat, col·legi, capítol o covent o de qualsevol persona dels dits III brases, los quals sien o seran perduts per la guerra present es sien cobrats es cobraran d'aquí avant per lo dit senyor rey o per sos valedors, officials e sotsmeses, tornen francament e quítia sens neguna reemçó e messió als senyors e a aquells de qui eren primer o a lurs hereus ab tots e sengles hòmens, fembres de qualque estament, condició e lig sien ab mer e mixt imperi e tota altra jurisdicció e ab tots drets, privilegis, furs, custums e libertats, les quals havien ans de la present guerra, no contrastant neguna donació o alienació per lo senyor rey feta. *Plau a la senyora reyna quels prelats e persones ecclesiàstiques, barons e los alt[r]es domiciliats en Cathalunya cobren los dits lochs e béns, si donchs per trayció o per lur fet fraudós los dits lochs o béns ne seran perduts.*

(47) Ítem, com lo senyor rey se haja preses per força dels béns de la Diputació del temps passat d'en Pere d'Ayguaviva *duo milia* florins e lo senyor duch CCC lliures barchinonines d'en Berenguer Galí, porter, als quals los diputats los havien comanats, que'l senyor rey e'l senyor duch restituesquen ara de present, abans que'l present do se leu, als diputats les dites quantitats e totes altres que hajen preses de la Diputació. *La senyora reyna de present no ha diners, emperò metrà'ls en penyora algunes [galeas]³³ e exàrcies e armes que'l senyor rey havia en la deraçana, les quals si dins II meses comptadors après que les dites galees sien tretes a terra en Barchinona no'ls serà satisfet en les dites quantitats, los diputats puxen vendre e dels preus que se n'hauran a si satisfet e del sobreplus quen responen al tresorer Pere Càncer.³⁴*

(48) [188r^a] Ítem, que de totes les coses contengudes en los dits capítols o en qualsevol d'aquells sien fetes letres e cartes per lo dit senyor als dits III brases e al dit regne e illes, en cas que contri[188r^b]buesquen ab Cathalunya, e a cascun d'aquells qui les demanaran ara o tota vegada que les demanaran, bé e largament dictades, a profit lur e de lurs hòmens que les demanaran, no mudada la substància del fet, franques de tot d[r]et de segell. *Plau a la senyora reyna ajustat ço ques segueix en lo següent capítol.*

33. *ibíd.*

34. *Sembla que a L. seria canceller.*

(49) Ítem, que totes cartes, provisions e letres que s'agen a fer per rahó de la present ajuda o per qualsevol capítol dels dits capítols e totes altres cartes, provisions e letres que ls dits deputats hauran mester ara o d'aquí avant e qui en la present Cort se provehiran a instància dels dits III braços e a singular o a singulars d'aquells, axí en general com en special, sien franques de tot d[r]et de segell e de tot altre al dit senyor rey o a scrivans o a altres per lo dit senyor rey pertanyents per rahó de les dites cartes, provisions e letres. *Plau a la senyora reyna, emperò que si cartes se n'havien a fer ab clausura a requesta de la part que se n'hagués a dar moderat salari.*

(50) [188v^a] Ítem, que la Deputació estia contínuament en la ciutat de Barchinona en la qual stien IIII deputats, ço és, I dels braç dels prelats, persones ecclesiàstiques e altre del braç dels rics hòmens e cavallers e II de ciutats e viles, qui prenguen lur salari, e los altres deputats, salvant aquells qui són diputats a les mostres e als comptes, no prenen salari si donchs no eren appellats per los dits IIII deputats, e en aquell cas, aquell o aquells qui appellats seran aytant com entenguen en los affers de la dita Deputació prenguen lur salari. *Plau a la senyora reyna.*

(51) Ítem, que ls hòmens dels ciutadans e de hòmens de viles no [paguen]³⁵ ne sien tenguts de pagar sinó segons que han pagat en lo do de la Cort de Muntçó prorata del present do, ne paguen sinó aytant com los hòmens de rics [188v^b] hòmens e cavallers. *Plau a la senyora reyna sens minva del do.*

(52) Ítem, per ço com tots los dons de tots los dits braços qui munten a CXX^M lliures de les quals s'an a fer les deduccions dessus dites són necessàries a les grans e per intollerables messions que vuy axí per terra com per mar se fan per deffensió de la cosa pú[bli]ca per rahó de la guerra de Castella, e seria perill si per altra cosa o ocasió se havia a minvar, entén la dita Cort que les provisions, ordinacions e assignacions fetes axí al bisbe d'Urgell com encara per los homes a cavall de Rosselló e de Cerdanya sien revocades ne per ocasió d'aquells alcun dels dits III braços ni singulars d'aquells no puxen fer retenció de ço que n les dits dons los pervendran, ans tot entegrament haja a venir en Barchinona en mans dels deputats que vuy són o de aquells que ells volran; mas, emperò, si los deputats conexien que per entrades de gents stranyes fos necessari a socors a la deffensió d'aquelles parts o d'altres partides de Cathaluña, que ells de la peccúnia dels dits dons puxen provehir sob[r]e la dita defenxió axí com semblant los serà. *Plau a la senyora reyna.*

35. En lloc de puguen, adiec. HL.

[CORT DEL 1365 (Tortosa)]

Cort 1365

Regis Petri 3 in Curia Barchinone

[189r^a] Com lo molt alt príncep e senyor, lo senyor en Pere, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, de València, de Mallorques, de Cerdanya e de Còrcega e comte de Barchinona, de Rosselló e de Cerdanya, hagués manades per los affers de la guerra del rey de Castella Corts Generals als cathalans, primerament, I any ha passat, en la çitutat de Barchinona e allí fossen començades e celebrades per vós, molt alta senyora dona Alianor, per la gràcia de Déu reyna d'Aragó, de València, de Mallorques, de Cerdanya, de Còrsega e comtessa de Barchinona, de Rosselló e de Cerdanya, axí com a lochtinent general e en persona del dit senyor rey; e aquelles mateixes Corts fossen despuys continuades per lo dit senyor [189r^b] rey en la çitutat de Leyda e allí celebrades per vós, dita senyora, en nom demunt dit e, aquelles mateixes Corts, sien estades continuades axí despuys en la dita çitutat de Barchinona com en la çitutat de Tortosa on lo dit senyor rey personalment és stat celebrant aquelles; e per acórrer personalment al regne de València e per contrestar al dit rey de Castella e per cobrar los castells e lochs ocupats en lo dit regne per lo dit rey de Castella, lo dit senyor rey personalment aquelles Corts no haje pogudes ne pogués continuament celebrar ne finir, en les quals Corts, continuament aquelles en la dita çitutat de Leyda, vós, dita molt alta senyora reyna, demanàs consell e graciosa ajuda ésser fahedora per lo principat a deffensió de la terra per rahó de la dita guerra que lo dit rey de Castella malvadament e iniqua ha feta e fa al dit senyor rey axí per mar com per terra e per contrestar a l'esforç inich e poderós del dit rey de Castella, e per cobrar moltes ciutats, viles e lochs per lo dit rey de Castella ocupats en los regnes d'Aragó e de València, per lo qual recobrament serà gran deffensió del dit principat de Cat-

Manuscripts collacionats: *JHI*².

halunya; e, finalment, per deffensar aquell principat e tots los habitants en aquell e per fer estol e [189v^a] yversós en la mar, emperamor d'açò, la dita Cort, vehent e considerant totes les coses dessús dites e les grans necessitats en què lo dit senyor rey és per rahó de la dita guerra, attenant que lo dit senyor rey e son patrimoni no poria complir ne bastar als dits affers de la dita guerra tocants la dita deffensió del dit principat, delibera e acorda, sots emperò les formes, maneres, condicions e retencions e altres coses devall scrites e no en altra manera, de donar a deffensió de si mateixa e de la cosa pública graciosament e no per algun deute que'n fos tenguda ne obligada, ensemps ab lo regne de Mallorques e ab les ylles a aquell adjacents, CCCXXV^m lliures de moneda barcelonesa, pagadores cascun any a compliment de II anys per les qualls la dita Cort fa lo dit do en la dita deffensió, encloses, emperò, en aquelles, aquelles C mil liures, les quals la dita Cort d'aquests dies donà en la dita deffensió; les quals CCCXXV^m liures se leven es paguen es cullen cascun any dels dits II anys en la forma e maneres següents, ço és, L^m liures havedores cascun any dels dits dos anys de les generalitats posadores per tots los dits principat de Cathalunya e regne de Mallorques e ylles a aquell adjaents en les coses, cases, [189v^b] formes e maneres ques següen.

(1) Primerament, que no contrestant la ordinació feta en la Cort General de Muntçó, la qual de certa sciència lo senyor rey de volentat de la Cort present revocha, majorment com ja sia stada revocada en Corts d'Aragó e de regne de València, tots draps de lana tints e aparellats stranys puxen entrar e entren en Cathalunya, e que paguen a la entrada XII diners per liure [e en aquell loch on se pagaran los dits XII diners per lliura]¹ sien scrits, bullats e segellats ab sagell de plom acustumat.

(2) Ítem, que tot drap estrany ques vena a tayll dins Cathalunya pach lo draper II sous per lliura de diners quant lo vendrà.

(3) Ítem, que tota persona de qualque lig, stament o condició sia que metrà en Cathalunya draps estranys per son vestir de si o de sa companyia o a obs d'altres persones qualssevilla pach e haja a pagar, quan lo metrà, III sous per lliura de diners tant solament sens pagar altre dret.

(4) Ítem, que de tot drap de la terra quis vene a tayll dins Ca[190r^a]thalunya sien pagats per lo draper o venedor XII diners per lliura de diners; e que aquesta imposició matexa sia pagada per tot drap que algú farà en la terra per son vestir o de ses companyes.

(5) Ítem, que tothom qui façe o faça fer draps en Cathalunya, com exiran del parayre, pach III diners per liure del preu o valor dels dits draps.

1. *adiec. JHI*².

(6) Ítem, que tot drap qui sia apparellat en la terra, com exirà de la terra per mar o per terra, pach III diners per lliura del preu o valor dels dits draps.

(7) Ítem, que tot drap cruu e lana filada e a filar puxe entrar dins Cathalunya sens pagar algun dret al General, però, com los dits draps seran apparellats paguen segons la forma demunt compresa, ço és assaber, III diners per lliura com exiran del parayre e XII diner per lliura lo draper, segons que demunt és dit, e III diners per liura quant hic exiran.

(8) Ítem, que de tots draps cruus e lana filada o a filar que isquen de Cathalunya se pach III sols per liure de diners; e açò mateix sia [190r^b] entès d'aquells e d'aquella qui seran venuts a persona estranya que no sia de senyoria del senyor rey.

(9) Ítem, que de tots draps d'or e de seda, xamellots, camochans, veluts e seda pach lo venedor II sols per liura de diners; e si per ventura passaran per la terra o seran venuts en g[r]os a mercader estrany per trer de la terra, pach XII diners per lliura de diners.

(10) Ítem, que tot fill d'or e d'argent e fres pach II sous per liura de diners lo venedor; e si per aventura passa per la terra o serà venut a mercader estrany en gros per trer de la terra, pach XII diners per lliura de diners.

(11) Ítem, que de totes perles, pedres precioses, encastades o no encastades, pach II sous per lliura de diners lo venedor.

(12) Ítem, que tota tela blancha e tinta e de tot altre drap de li, de cànem, d'estopa o de genesta e de tot fustani sien pagats, per lliura de diners, dos sous com exiran de la terra.

(13) Ítem, que de totes penes de vays, erminis e conills blanchs estranys pach lo venedor XVIII diners per lliura de diners.

(14) [190v^a] Ítem, de tota pelliceria crua e adobada que isque fora Cathalunya pach aquell qui la traurà XII diners per lliura de diners.

(15) Ítem, tot saffrà qui exirà fora Cathalunya pach, per lliura de diners² saffrà, II sous.

(16) Ítem, tot oli que exirà de Cathalunya pach, per lliura de diners, XII diners.

(17) Ítem, tota grana que exirà de Cathalunya pach XII diners per lliura de diners.

2. *om. JHI*².

(18) Ítem, tota mel que isque de Cathalunya pach, per lliura de diners, XVIII diners.

(19) Ítem, tot plom e alcofoll que isque de Cathalunya pach II sous per lliura de diners.

(20) Ítem, tot ferre obrat e a obrar que isque de Cathalunya pach, per lliura de diners, II sous.

(21) Ítem, tot sèu obrat e a obrar que isque de Cathalunya pach, per lliura de diners, III sous.

(22) Ítem, cuyram adobat e adobar que sia de la terra e que exirà fora de Cathalunya pach, per lliura de diners, II sous.

(23) Ítem, tot roudor, sumach e tany que exirà de la terra de Cathalunya paguen, per lliura de diners, II sous.

(24) [190v^b] Ítem, tot arroç que isque de Cathalunya pach, per lliura de diners, III sous.

(25) Ítem, figues, pances e totes altres fruytes seques e tots legums que isquen de Cathalunya paguen, per lliura de diners, II sous.

(26) Ítem, tota palma obrada e a obrar que isque de Cathalunya e tot espart obrat e a obrar pach, per lliura de diners, II sous.

(27) Ítem, tot peix sech e salat que isque de Cathalunya pach, per lliura de diners, II sous.

(28) Ítem, tota formatgeria que isque de Cathalunya pach, per lliura de diners, II sous.

(29) Ítem, tota carnsalada e sagí que isque de Cathalunya paguen, per lliura de diners, VI diners.

(30) Ítem, tot vexell de mar que sia venut a persona estranya en qualque part que sia venut, axí en Cathalunya [com de fora],³ e tota fusta apta a vexells de mar que exirà de Cathalunya sia pagat, per liura de diners, III sous.

(31) Ítem, tot vi que exirà de Cathalunya pach II sous per lliura de diners, exceptat vi que serà mès en nau o altres vexells navegants a obs de navegants, lo qual pach XII diners [191r^a] per lliura de diners, si donchs aquest vi no havia ja pagat lo vuyté.

3. *adiec. JHI*².

(32) Ítem, que de tots cavalls e rocins qui isquen de Cathalunya per vend[r] e sia pagat X sous per lliura de diners, però en açò no sien enteses los cavalls e rocins que exiran de Cathalunya e iran en servey del senyor rey en la guerra.

(33) Ítem, que tot bestiar gros e menut que ique de Cathalunya per vendre pach IIII sous per lliura de diners.

(34) Ítem, tota cera que isque de Cathalunya pach, per lliura de diners, VI diners.

(35) Ítem, pega e alquitrà que isque de Cathalunya pach, per lliura de diners, III sols.

(36) Ítem, que de tota mercaderia que isque o entre en Cathalunya axí per mar com per terra que en los capítols demunt dits no sia compresa, exceptat blat e vi, pach a la entrada e a la exida II diners per lliura de diners.

(37) Ítem, que tota persona de qualque condició o stament sia qui traurà de Cathalunya o metrà en aquella les coses demunt expressades o alguna d'aquelles per la terra de Rosselló o de Vallespir, haja e sie tengut de manifestar les dites coses a les per[191r^b]sones qui a açò seran deputades o als compradors de aquelles en la vila de Perpenyà e, a les dites persones, pagar ço que damunt és ordonat de pagar, les quals⁴ persones estimaran e segellaran los dits draps e les altres coses dessus dites; e que totes les dites coses hagen a exir de la dita vila ab albarà de les dites dues persones.

(40)⁵ Ítem, que tota persona qui traurà de Cathalunya o en aquella metrà algunes de les dites coses per la vall d'Andorra e per tot lo vezcomtat de Castellbó, haja a presentar e manifestar aquelles a les dites persones qui en la Seu d'Urgell a açò són deputades segons la forma dessus dita.

(41) Ítem, que tota persona qui algunes de les dites coses traurà de Cathalunya o metrà en aquella per lo port de Ceret, de Malpàs e de la vall de Boy, haja aquelles a manifestar en lo dit loch de Cenet e al loch de Malpàs o a la I d'aquells qui pus prop serà de lur camí.

(42) Ítem, que totes les coses dessus dites qui entraran o exiran per la terra de Pallars se hagen a manifestar en los lochs de Tírvia o de València o de Arany o de Muntanyana o de la Pobla de Belvehí o de Leberçuy, ço és, a I d'aquells lochs qui pus prop serà de lur camí.

4. *A continuació exp. coses dessus dites e.*

5. *El ms. omet abans les disposicions 17 i 18 ap.*

(43) [191v^a] Ítem, que totes les mercaderies e coses dessus dites qui entraran o exiran en Aragó sien manifestades en les çitats de Tortosa, de Leyda, de Balaguer e en los lochs de Fflic, de Aytona, de Orta, de Gandesa e en tots altres lochs que als deputats serà vist fahedor, en aquell qui pus prop serà de lur venguda a les persones qui en los dits lochs seran deputades.

(44) Ítem, que en les marítimes de Cathalunya sien ordonats principalment certs lochs a carregadors en los quals qualsque persones qui trauran o metran algunes de les coses demunt dites que sien tengudes de pagar, segons que damunt és ordonat, degen ésser denunciades e per aquelles pagar en algun dels dits lochs qui pus avinent serà del loch on carragaran o descarragaran, los quals lochs són aquests, ço és, Copliure, Roses, Torrella de Muntgrí, Palamors, Canet, Sent Lorenç, Sent Ffeliu de Guíxols, Barchinona, Ciges, Cubelles, Terragona, Cambrils e Tortosa.

(45) Ítem, que en les ylles de Mallorca, de Manorcha e de Iviça sien elets semblantment certs lochs a carragadors per los deputats e administradors qui seran ordonats [191v^b] en Cathalunya, aquells, ço és assaber, lochs que ls serà viares; e en aquells lochs o altres de les dites ylles metre e posar certes persones e guardes qui puxen cullir e reebre tot ço que exirà de les coses demunt dites, les quals, emperò, persones e guardes hajen a fer sagrament e homenatge segons que demunt és contengut. És entès, emperò, que en cascun dels dits lochs qui són assignats a carregadors sien eletes certes persones feels e leylals per los deputats de Cathalunya qui sien bones e profitoses a les dites coses cullir e reebre; e que puxen aquelles persones constituir e donar salari convinent segons que ls parrà, en cas que les generalitats no s venen; les quals persones qui eletes seran sien tengudes de fer sagrament e homenatge en poder de l'ordinari de cascun loch on seran que bé e leyalment se hauran en cullir e levar les dites coses e que d'aquelles daran bon compte e leyal als dits deputats com per aquells requests ne seran.

(46) [192r^a] Ítem, que tots officials axí del senyor rey com de altres qualssevol persones de la dita senyoria qui hajen jurisdicció e tots los senyors dels lochs dejen tenir e servir e fer servir totes les dites coses en los presents capítols contengudes; e, que tota vegada que d'açò per los dits deputats, guardes o altres persones damunt dites seran requests, axí en punició e execució a fer com en altres coses als dits affers necessàries, donen tota favor e ajuda e façen tota justícia spatxada; e açò hajen a jurar los dits officials als sants IIII Evangelis, si per aquells requests ne seran; e, si per aventura per colpa o negligència dels dits officials o dels senyors dels lochs en les dites coses justícia no s fehie, que tot ço que per colpa d'ells se perdria a la dita ajuda hajen a pagar de lur propi, lo qual dampnatge puguen estimar los dits deputats e aquell fer pagar a les persones qui contrafarien.

(47) Ítem, que si en cullir e levar les dites coses eren necessàries altres bones provisions [192^r^b] e ordinacions o en aquelles apparie als cuns duptes, que ls deputats de Cathalunya residents en Barchinona o aquells a qui ells o comanaran les puxen fer, declarar, no mudada substància, aytantes vegades com a ells serà ben vist fahedor.

(48) E és axí avengut per la Cort que totes les dites generalitats sien cullides e levades en lo principat de Cathalunya en la forma dessús dita, ço és, per via e ordinació dels dits deputats o per aquells qui per ells hi seran assignats, los quals deputats sien tenguts per virtut del sagrament e homenatge que han fet que ells ho aplegaran e u faran cullir e aplegar com mils e pus profitosament puguen e quen daran bon compte e leyal.

(49) Ítem, que totes impositicions qualssevullen, les quals són o seran posades per qualssevolle universitats o lurs senyors dels braços dessús dits o altres quals[-192^v^a]sevol persones, les quals hagen per concessió del senyor rey o del General de Cathalunya o per pròpia auctoritat, les quals sien posades en los draps cruus o altres draps tints e adobats sien de fet de present levades; e axí mateix sien levades totes impositicions que són o seran posades⁶ per entrada o per exida en qualssevolle mercaderies o coses qui entraran o exiran dins lo principat de Cathalunya, axí que d'aquí a avant no n'i sien cullides durant lo temps desús dit sinó aquestes que dessús són nomenades.⁷

(50) Ítem, que'l senyor rey e la senyora e'l senyor duch e tots lurs fills e lurs companyes e domèstichs e totes persones de qualque lig, stament o condició sien qui trauran de Cathalunya o metran en aquella algunes de les coses dessús dites, pach la impositió e ajuda en los dits capítols continguda a les persones qui aquelles compraran o a cullir aquelles deputades seran; e axí mateix paguen d'aquelles que compraran o vendran de les quals de pagar, comprant o venent és en los dits capítols feta menció.

(51) [192^v^b] Ítem, con de les coses dessús dites hagen e dejen exir LX^M liures, ço és, L^M liures que són stades profertes a la ajuda e deffensió del principat de Cathalunya e X^M lliures que hi són stades carregades per los fruits dels censals, segons que devall és contingut, e aquestes coses que damunt són posades sien dites a bon arbitri e sia incert quant exirà de cascunas, que sia comanat als deputats [del General de Cathalunya, los quals tots per los tres deputats]⁸ residents en Barchinona hagen a ésser çitats e convocats que sien personalment en Barchinona per la rahó devall escrita e, tots o la major partida d'aquells si vehien d'aquí a mig any primer

6. levades *JH*.

7. ordonades *JHI*².

8. *adiec.* *JHI*².

vinent del primer die de mayg prop vinent a avant comptadors o d'aquí a avant vehien que de les dites generalitats no deguessen ne poguessen exir les dites LX mil liures en I any, que ells, fet primerament [per les]⁹ persones ecclesiàstiques sacrament en poder del bisbe de Barchinona o de son official e ls lechs sacrament e homenatge en poder del veguer de Barchinona que s'hauran leyalment e bé en lo dit fet, puguen affíger e posar més a avant càrrech de im[193r^a]posició en les coses dessus dites en aquelles que mils ho puguen comportar, segons més o meyns, a profit de la terra. E axí mateix, si vehien e conexien que d'aquelles isqués o degués exir més avant en l'ayn de les dites LX^M liures, que puguen tolre e levar d'aquelles coses que vijares los sia que sien massa carregades, segons més o menys prorata, axí que, si fer se pot vingue egual a les dites LX^M lliures; e açò que affegiran o tolran en les dites coses sia publicat e manifestat per tots los lochs de Cathalunya e, en cas que no bastassen a les dites LX^M lliures e haguessen a affegir, affígen primerament I diner oltra los dos que ja hi són posats a totes les mercaderies qui entraran o exiran per mar o per terra e despuys a aquelles e a les altres, segons més o menys.

(52) E, con experiència del fet passat no s'haje mostrades les grans e immoderades messions que s són fetes en cullir e levar les generalitats que foren posades en la Cort de Muntçó, per esquivar aquelles messions és acordat que ls deputats dessus dits vénen en cascun loch de Cathalunya, axí de prelats e persones ecclesiàstiques com de richs hòmens e cavallers e de çiuta[192r^b]dans e de ciutats e viles reyls de Cathalunya e del regne de Mallorcha e ylls a aquell adjacents, les dites generalitats si, emperò, troben que allò profitosament fer se puegue, de tres en tres meses, los quals començan lo primer dia del mes de maig prop vinent e quel preu d'aquelles generalitats sia pagat de mes en mes o a la fi dels dits III meses; emperò, quel deputat qui serà resident en Mallorcha vene les generalitats dels dits regne e illes.

(53) Ítem, ordona la dita senyora reyna e la Cort que les generalitats qui foren posades en la dita Cort de Muntçó sien en lo derrer dia del present mes de abril relevades e toltes; e, per tal car en la dita Cort de Muntçó les dites generalitats foren promeses a la defensió de la cosa pública a II anyns e VII meses, los quals deuen finir lo derrer dia del prop vinent mes de octubre e, si ara se leven, aquest temps que és del primer die de maig prop vinent tro al derrer dia de octubre se perdés e fos levat al do fet en la dita Cort de Muntçó e tot ço que d'aquelles generalitats [193v^a] dins aquest temps exiria, per la qual cosa lo bé públich ne poria romanir indeffès, majorment com los deputats del General de Cathalunya en la dita Cort de Muntçó elets hajen aquelles imposicions esdevenidores obligades a diverses persones de qui han manlevades grans quantitats de moneda e en spe-

9. *ibid.*

cial en Berenguer Bertran, cambiador de Barchinona, per ço, és acordat que per servir e attendre les dites obligacions e per satisfer a do promès en la dita Cort de Muntçó, [que ls deputats del General de Cathalunya residents en Barchinona venguen e assumen quant haurà exit en VI meses passats de les dites generalitats posades en la dita Cort de Montsó]¹⁰ e, aytant con ne haja exit en mig any, aytant prenguen¹¹ d'açò que exirà de les generalitats presents e allò obliguen e pusquen obligar e pagar a aquells a qui són obligades o u meten en deffensió de la cosa pública en les coses en la dita Cort de Muntçó ordonades. Però, que aquestes imposicions dessus en aquests capítols contengudes sien cullides e levades en Cathalunya e en lo dit regne e illes tant e tan longament tro que d'aquelles sie exit tot ço que a tornar hauran al do de la dita Cort de Muntçó, segons que damunt és dit e, encara, les dites LX^M liures per any per cascun dels dits dos anys; e encara sien reemuts los censals e los préstechs pagats, dels quals és fet acte de Cort lo dimarçs prop passat a XV dies d'abril, e los fruyts d'aquells e tots los altres deutes qui sien [193v^b] deguts an Berenguer Bertran per la Deputació passada. [*Respon la senyora reyna, en nom del senyor rey, que reeb agradablement lo dit do, segons la forma e condicions damunt dites e segons la forma que en les respostes per ella davall fetes és contengut*].¹²

(54) Ítem, çinquanta mília lliures levadores per via de fogatge per aquesta manera, ço és, XXV mília liures pagadores per los dos braços de prelat e persones ecclesiàstiques, rics hòmens e cavallers per lurs hòmens e per tots aquells qui ab ells contribuïren en lo do qui fon en la Cort de Muntçó per lo dit senyor rey celebrada; e les altres XXV mília liures pagadores per lo braç de les ciutats e viles reials, encloent la ciutat de Tortosa e tot ço que l'infant en Fferrando havia e possehia en Cathalunya per si e per tots aquells qui ab lo dit braç contribuïren e pagaren en lo do quis féu axí en la Cort de Cervera com en la dita Cort de Muntçó per lo dit senyor rey celebrades e ab la ciutat e illa de Mallorques. Axí, emperò, que de les dites XXV^M liures pagadores per los dits dos braços e per lurs hòmens, axí com dit és, sia deduït tot ço que la dita ciutat de Tortosa e los altres lochs quel dit infant en Fferrando havia en Cathalunya pagaven segons lo compartiment fet de les XI cases de [194r^a] Cathalunya en la dita Cort de Cervera e que sia anadit a les XXV mil liures pagadores per lo dit braç de les ciutats e viles reials; les quals XXV mília liures, axí les unes con les altres com de present nos poguessen levar per rahó del fogatge qui vuy corre es leve per tot lo principat demunt dit per los dons passats se hagen a pagar e a levar per aquesta manera, ço és, lo primer any enfre

10. *ibíd.*

11. paguen JHI².

12. *adiec.* JHI².

[tres]¹³ pagues, ço és, la una per tot lo mes de octubre primer vinent e la altre per tot lo mes de janer après següent e l'altre per tot lo mes de abril despuys següent; e, en lo segon any dels dits dos anys per los quals fa la dita Cort lo dit do, axí com dit és, se leven entre tres pagues, ço és, de IIII en IIII meses. *Respon la senyora reyna, en nom que dessus, que ho reeb agradablement, axí emperò que de la quantitat del do de CCCXXV mília liures per any no sia res disminuït.*

(55) Ítem, çinquanta mília liures levadores e havedores per via de imposició, la qual sia levada per cascun dels dits III braços, si per aquella via [194^r^b] levar les volran e, sinó, per aquella via que cascun dels dits braços levar les volrà ne elegirà, les quals sien axí departides per los braços, ço és, que ls braços dels prelats e persones ecclesiàstiques, richs hòmens e cavallers per lurs hòmens e per tots aquells que ab ells pagaran e contribuïren en les Corts de Cervera e de Muntçó e ab les illes de Manorcha e de Iviça ne paguen XXV^m liures; e lo braç de les çitats e viles reys de Cathalunya per si e per tots aquells que ab lo dit braç pagaren e contribuïren en les Corts de Cervera e de Muntçó e ab lo regne e illa de Mallorques e ab la çitad e vegueria de Tortosa, ço és, los lochs qui foren de l'infant en Fferrando, ne pach les altres XXV^m lliures; les quals L mília liures, con de present pagar nos poguessen, sien pagades per cascun dels dits dos anys per los terminis e pagues següents, ço és, la terça part per tot lo mes de octubre primer vinent e la altra terça part per tot lo mes de janer après següent e la altre terça part per tot lo mes de abril après següent. *Plau a la senyora reyna, en nom que dessus, sens minva del dit do.*

(56) [194^v^a] Ítem, vint e cinch mília lliures levadores sobre çerta ajuda apposadora sobre la sal per tots los dits principat de Cathalunya e regne de Mallorques e illes a aquelles adjacents, la qual ajuda de present se pos, es meta, es leu e s culla per la forma e manera següents:

(56.1) Primerament, que per tota quartera de Barchinona de sal quis despendrà en lo principat de Cathalunya e en lo regne de Mallorques e illes adjacents a aquell regne, en cas que pach e contribuescha ab Cathalunya, sien pagats per lo venedor III sous barchinonins; en açò, emperò, no sia entesa sal de compàs.

(56.2) Ítem, que tota sal qui entrarà en Cathalunya e en lo dit regne per desprendre, axí per mar com per terra e axí per regne de Aragó com de València o d'altres parts qualssevilla, pach aquell qui la portarà per quartera III sous¹⁴ de barchinonins de imposició tan solament.

(56.3) Ítem, que tota sal de compàs qui entrarà en Cathalunya e aquella quis fa en Cathalunya [194^v^b] es despendrà dins lo dit principat e regne, pach per quartera III sous barchinonins.

13. En lloc de les, adiec. JHI².

14. los dits III sous JHI².

(56.4) E que aquesta imposició sia cullida e levada e pagada en les salines de Cathalunya e del dit regne e illes e quant la dita sal exirà de les dites salines e per aquell qui le'n traurà.

(56.5) Ítem, que tota sal qui exirà de Cathalunya e del dit regne e illes, axí per terra com per mar, per mercaderia pach e haja a pagar, per quartera de Barchinona, dos sous barchinonins tan solament e no més; e que aquell qui traurà la dita sal haje a donar seguretat en poder dels cullidors de la present imposició que aquella sal que traure volia haurà treta dins dos mesos al pus luny, e que haja a portar albarà del loch o lochs hon la hauran venuda o del batle de aquells lochs en què confés que aquella sal han allí aportada.¹⁵

(56.6) Ítem que la sal que una vegada haurà pagada la dita imposició no'n pach més avant encara que aquella sia moltes vegades venuda.

(56.7) [195r^a] Ítem, que'l senyor rey e la senyora reyna e lo senyor duch e tots sos fills e totes les lurs companyes e tota altra persona de qualque ley, estament o condició sia pach e haja a pagar la dita imposició.

(56.8) Ítem, que de tota sal qui vuy se trobarà en qualssevol lochs de Cathalunya o del dit regne e illes, axí en les salines com en qualsevol altres lochs que sia per despendre en Cathalunya e en lo dit regne e illes, sien pagats los dits III sous barchinonins per quartera.

(56.9) Ítem, que tota persona de qualque ley, estament o condició sia haja a manifestar en poder dels consellers, pahers, cònsols, jurats e altres regidors dels lochs de Cathalunya e del dit regne e illes o d'aquells qui y seran assignats per los deputats quanta sal haurà per tal que d'aquella pach e haja a pagar la dita imposició; e, si contrafarà, pach, per pena per cascuna vegada que contrafarà, la imposició doble per la sal que trobada li serà.

(56.10) Ítem, que neguna persona de qualque condició sia no faça ne [195r^b] gos fer frau en alguna de les dites coses e, si contrafarà, caygue e sia caygut en pena de C sous barchinonins, de la qual sia guanyada la terça part a la ajuda del General de Cathalunya e l'altra a l'acusador e la altra terça part al senyor del loch on lo frau se cometrà o a aquells que han acostumat de reebre les penes en los dits lochs, los quals en neguna manera no puguen fer gràcia ne remissió alguna de la pena dessús dita.

(56.11) Ítem, que per tal que la dita imposició sia mils cullida e levada e pugue ésser trobada major còpia de sal, que sia feta ordinació general que l'almirayll del senyor rey ne altres capitans o armadors en mar o en altres qualssevol persones no prenguen ne gosen pendre en neguna armada de mar neguna persona qui faça

15. portada e venuda *JHI*².

sal ne aytant poch puguen ésser forçats de anar en la guerra per terra; açò, però, sia entès en lo temps que la sal se fa e mentre que la faran.

(56.12) Ítem, que totes altres impo[195v^b]sicions qui sien posades sobre la sal o altres càrrechs qualssevilla en qualssevol lochs de prelats, persones ecclesiàstiques, rics hòmens e de cavallers e de ciutats e viles reials de Cathalunya e del dit regne e illes sien [relevades],¹⁶ axí que no n'hi haja ne n'hi prengue ne n'hi pugua haver sinó aquesta, exceptat los drets que ls senyors de les salines han acostumat de haver e reebre en les dites salines.

(56.13) És entès, emperò, que si alguna persona de qualque condició sia haurà per privilegi poder e licència de pendre sal franchament en qualsevol de les salines de Cathalunya e del dit regne e illes, que aquell privilegi li sia salvat, però que haja de la sal que traurà e despendrà a pagar la imposició dessus dita.

(56.14) Ítem, que tota persona de qualque estament o condició sia que traurà de les salines de Cathalunya e del regne e illes sal per revendre o per despendre haja a pendre albarà dels plegadors e cullidors de la dita imposició [en lo qual faça menció de la imposició]¹⁷ que pagada haurà; e, qui contra açò farà que perde la sal e la bèstia ab què la portarà e, ultra açò, pach per pena per cascuna càrrega C sous; e si la traurà per mar, que perde lo vexell; e açò mateix sia entès [195v^b] en la sal que [entrarà]¹⁸ en Cathalunya e en lo dit regne e illes o exirà d'aquells; e que ls albarans se hagen a donar franchs.

(56.15) Ítem, que ls deputats del General de Cathalunya e del dit regne, en cas que pach e contribuesque ab Cathalunya, posen e puguen posar en les salines de qualssevol dels dits braços de prelats e de persones ecclesiàstiques, rics hòmens, e cavallers, ciutadans e ciutats e viles reials de Cathalunya cullidors e plegadors de la dita ajuda, los quals hagen a fer albarà a cascuna persona qui traurà de la dita sal de la imposició quen reebren per pocha que sia; e que los senyors dels castells, viles e lo[c]s on les dites salines seran donen e hagen a donar a aquells plegadors secors, favor e ajuda e aquells deffendre e mantenir, axí com a cosa lur pròpia, tota vegada que per los deputats e per los dits plegadors ne seran requests.

(56.16) Ítem, que tota sal qualsevilla de què serà pagada la imposició dessus dita pugue córrer e ésser despesa per tota Cathalunya per lo temps dessus dit, no contrestans constitucions qualssevilla fetes sobre la gabella de la sal, [196r^a] les quals la senyora reyna, de volentat de la Cort, per lo dit temps sospèn e toll; e axí mateix vol la dita senyora que per açò no sia fet perjudici a qualssevol constitucions

16. *En lloc de levades, adiec. JHI².*

17. *adiec. JHI².*

18. *En lloc de traurà, adiec. JHI².*

fetes sobre la gabella de la sal, ans, passat lo dit temps, romanguen en sa força e valor.

(56.17) Ítem, que si per aventura la dita ajuda o imposició de la sal al dit for no basta o pujave a L mil liures barchinonines en dos anys quíties de totes messions, que la dita ajuda sia e stia tant e tan longament en Cathalunya e en lo dit regne e illes, ultra los dits dos anys, tro que d'aquell sien exides L mília liures franques segons que dit és.

(56.18) Ítem, que aquesta imposició de la sal sia cullida e levada tant solament per dos anys primer vinents, del primer die de maig prop vinent a avant comptadors e no més sinó en la forma prop dita; e que per la dita imposició ne per alguna cosa qualsevol contenguda en los dits capítols no sie ne pugue ésser engenrat algun prejudí als privilegis, libertats e franqueses de cascun dels dits braçes ne a singular o a singulars d'aquells, ans los dits privilegis, libertats e franqueses sien e romanguen a cascun passat lo dit temps en lur for[196r^b]ça e valor, la present imposició en alguna manera no contrestant, ne açò pugue en alguna manera ésser tret a conseqüència en esdevenidor. *Respon la senyora reyna, en nom que dessus, que li plau, retengut tota vegada quel dit do de CCCXXV^M lliures haja compliment.*

(57) Ítem, L^M liures pagadores e levadores en la forma següent, ço és, XXV^M lliures pagadores per los dits [dos]¹⁹ braçes de la Esgleya, richs hòmens e cavallers, per lurs hòmens e per tots aquells qui ab ells contribuïren en la dita Cort de Muntçó, segons que damunt és dit; e les altres XXV^M liures pagadores per lo dit braç de les ciutats e viles reials ab la ciutat de Tortosa per si e per totes aquelles persones qui ab lo dit braç contribuïren en les dites Corts de Çervera e de Muntçó, segons que demunt és dit; e que los dits dos braços e lo braç de les ciutats e viles reials pusquen cascun aquestes XX cinch mília liures levar e haver per aquella forma e manera que's volran, les quals sien pagades [196v^a] per cascuns dels dits braçes per los tèrmens que's segueixen, ço és, la terça part per tot lo mes de octubre primer vinent, l'altre per tot lo mes de janer après següent [e la altra per tot lo mes d'abril despuys següent].²⁰ *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(58) Ítem, cinquante mília lliures havedores per via de vendes de censals morts per la forma e manera següents, ço és, que ls tres deputats residents en Barchinona, los quals a açò la Cort ha ja constituïts síndichs ab plen poder, venen censals morts tro en la quantitat dessus dita de L^M liures e encara d'altres L^M liures, los

19. En lloc de III, adiec. JHI².

20. adiec. JHI².

quals en lo segon any dels dits dos anys se han a levar²¹ per la forma dessus dita, per les quals C^M liures sien fetes de present vendes de censals morts a la rahó davall escrita, los quals censals, per ço que mils se trop,²² puguen ésser venuts per los dits deputats e donats a rahó de X^M sous per milanar; e, per tal car en Cathalunya se donen diverses preus en los dits censals morts, que'l dit preu de X^M sous per milanar sia donat per preu just e leyal, e que per negun lo contrari no pugue ésser impugnat. E que los prelats, vica[196v^b]ris e officials lurs hajan a donar sentències de vet per los dits contractes fahedors per lo dit preu e tots los altres officials, axí reyls com altres qualssevulla, hajan a donar sentències de condempnació e posar decrets en aquelles vendes e fer totes aquelles coses e altres que per ells se acostumen de fer en vendes de censals morts e de violaris; e aquestes coses los dits prelats, officials e altres, axí ecclesiàstichs com setglars, hajan a donar franques de tot dret a ells pertanyent per les coses dessus dites; e axí mateix sien franques les dites vendes de imposició, axí en los compradors com en los venedors dessus e davall scrits. E que negun notari no gos cloure, fer, ne pendre ne fer pendre a jurat seu negun contracte ne contractes de censals ne de violaris ne negun altre contracte per juheu ne per cristià de quès responga a for de censal mort o de violari, per tolre tota frau, tro que los dits síndichs o universitats dejús scrites hajan compliment de vendes a la quantitat de C mília liures, dessus dites; e, si lo [contrari]²³ se fahia, que aquells contractes reebuts per los dits notaris neguna valor no haguessen, ans ara per lavors la dita senyora reyna e la Cort aquells dona per casses e nulles; e noresmeyns, que'ls dits notaris *ipso facto* perden lurs officis e encara ne sien punits axí com a tren[197r^a]cadors de ordinació feta en Cort General e açò, emperò, sien e tot se haja intimar ab veu de crida per tota Cathalunya. En açò, emperò, sien exceptats contractes de censals morts e violaris que's façen per matrimoni en aquesta manera: que si aquell que lo dot haurà a donar volrà fer contracte de censal mort o de violari al marit per rahó d'aquell dot, en aquest cas, aytal contracte de censal mort o de violari se pugue fer, però, si lo dot se pagave en diners e's convertien o s'havien a convertir en compres de censals o de violaris, que, en aquest cas, les compres se hajan a fer dels dits síndichs o de lurs substituïts o de les universitats davall scrites e no d'altres; e, en cas que'ls dits síndichs no trobassen quils compràs censals morts ad dit²⁴ for per les quantitats dessus dites, que aquells censals sien assegurats²⁵ e venuts per les universitats de cascun dels dits braços davall contengudes e que les dites vendes se façen en aquella

21. haver JHI².

22. troben JHI².

23. *En lloc de contracte, adiec.* JHI².

24. al dit JHI².

25. assignats JH.

manera e forma que'ls compradors volran exceptades fermançes. E que per guardar de don les dites universitats, que cascuna universitat que los dits censals vendrà per pagar lo fruyt dels dits censals se puga cascun any retenir vers si tot l'interès e fruyt dels dits censals e [197r^b] metre'l en poder dels dits compradors, si reebre ho volran, ab les messions, si alcunes li'n convendrà de fer, de les generalitats que's culliran en aquell loch; e, si per ventura en aquells lochs o alguns d'aquells no's cullien generalitats o aquelles que s'i cullissen no bastaven als fruyts o annuals dels dits censals e a les messions, que, en aquell cas, aquell cambiador o cambiadors qui reebren totes les generalitats de la terra, axí com a plans cambiadors, façen dita a les dites universitats d'açò que'ls defalcà dels fruyts dessús dits e paguen e sien tenguts de pagar a aquells cascun any ço que'ls falrà dels dits fruyts o annuals ab les messions dessús dites. E que les generalitats dessús dites no puguen jamés exir de Cathalunya ne ésser relevades o toltes t[r]o que tots los çensals demunt dits sien complidament reemuts e los interéssers, messions e dampnatges satisfets a les universitats dessús dites e a cascuna d'aquelles qui los dits çensals vendran; les quals generalitats totes la present Cort a les dites universitats e als compradors dels dits censals per lur seguretat de present obligue e promet, ab ferma e sollempne stipulació e ab totes aquelles formes e maneres que mils dictar se puga a tot profit de les universitats, com[197v^a]pradors e cambiador o cambiadors dessús dits qui les dites faran e de cascun d'ells, que les dites generalitats seran e romandran en Cathalunya e en los regnes de Mallorca e illes, en cas que pach e contribuescha ab Cathalunya, passats los dits dos anys, tant e tan longament tro que'ls dits censals sien reemuts e les pensions pagades e messions, segons que dit és, e que no consintran que sia tocat en aquelles ne aquelles convertiran en altres uses, passats los dits II anys, sinó reembre los dits censals e pagar los fruyts e messions dessús dites. E açò de present jur la dita senyora reyna en la Cort e encara los deputats e síndichs dessús dits, juren encara e prometten en façen homenatge los dits tres deputats a distribuir e ordonar lo dit do elets, que sofferan e consintran a les dites universitats qui los dits censals vendran que's retenguen es puxen retenir vers si de les generalitats quis culliran en los dits lochs los fruits o pensions dels dits censals e les messions dessús dites e que pagaran e faran pagar sens embarch per los dits cambiadors tot ço que'ls defalcà dels dits fruits o pensions, axí com dit és, e sobre açò negun embarch o empatxament no'ls donaran. E, per major seguretat dels compradors [197v^b] dels dits censals, vol e ordona la dita senyora reyna e la Cort que cascun dels dits contractes fahedors per los síndichs o per lurs substituïts o per les universitats dessús dites se puxen fermar e dictar ab totes clàusules, seguretats, renunciacions e cauteles necessàries e profitoses als dits compradors en aquella forma e manera que'ls compradors volran ne ordonaran e que aquells contractes hajan poder e vigor de ley e de consti-

tució e de acte fet per la dita Cort; e que contra aquells per los dits síndichs ne per les universitats dessús dites o alguna d'aquelles no s'puscha oposar ne allegar algunes nullitats ne vicis, deffalliments, e que ara per lavors la dita Cort, fahent-ne ley e constitució, suppleix tots deffalliments, vicis e nullitats, si algunes o alguns en aquells contractes eren atrobades. E, que passàs los dos anys per los quals lo dit do se fa, segons que dit és, los dits tres deputats eligen tres bones persones, ço és, una de cascun braç, als quals, axí ara com lavors e lavors com ara, la dita Cort dona plen poder aytant e tan gran con l'an los dits deputats qui venen e cullen les dites generalitats, los quals facen sacrament e homenatge en poder del veguer de Barchinona que s'hauran ben e leyalment en los dits affers e que [198r^a] les dites generalitats conv[er]tiran totes sens alguna deducció, passats los dits dos anys, en reemçó dels dits censals e en paga dels fruyts e annuals d'aquells tro que complidament sien reemuts e pagats; los quals III deputats reten e hajen a retre compte II vegades l'any e en aquell temps, axí com los altres III dessús dits, a aquelles persones qui són electes a hoyr los comptes dels III deputats residents en Barchinona; e que los III deputats residents en Barchinona puguen constituir als altres III per ells elegidors covinent salari a lur bona conexença. És entès, emperò, que si alguna persona volrà comprar censal o violari dels dits deputats e síndichs dessús dits o de les dites universitats, ço és, lo censal a rahó de XIII^m sous per milanar e violari a rahó de VII^m sous per milanar, que açò puguen fer però que negun no pugue comprar violari tan solament, mas que haja a comprar mig censal e mig violari ensemps, mas pugue comprar lo censal a la dita rahó de XIII^m sous per M o dels dits X mil per M tan solament, si s'volrà; però que per açò lo preu de X^m ssous per M damunt ordonat no sia dit ésser meyns just ne meyns leyal ne per aquesta ordinació a aquella no sia fet perjudici, ans sia legut a cascuna persona o comprador de com[er]prar dels dits censals a qual for se volrà.

Plau a la senyora reyna sens minva del dit do.

(58.1) E les universitats qui deuen fer les dites vendes són aquestes, ço es, per lo braç de la Esgleya Terragona, Valls, La Selva, Reus, Hulldecona, La Seu d'Urgell, Tremp, Ripoll, Banyoles, Elna, Vallmanya, Aspa, Sent Celoni, L'Esplugu de Francolí, Verdú, Olot, Arles, Vilaredona, Ça Granada, Sent Cugat de Vallès, Ça Bisbal del bisbe de Girona, Ropià e Bàsquera, Manorcha.

(58.2) E per lo braç dels richs hòmens e cavallers han a fer les vendes les universitats, ço és, Castelló d'Empúries, Paralada, Ylla, Vich, Cardona, Solsona, Balaguer, Agramunt, Falcet, Prades, [198v^b] Martorel, Muntblanch, Tàrraga, Sabadell.

(58.3) E per lo braç de les ciutats e viles reyls de Cathalunya han a fer les vendes les universitats devall scrites, ço és, Barchinona, Leyda, Gerona, Tortosa, Perpinyà, Manresa, Cervera, Vilafrancha de Penadès, Puigcerdà, Berga, Campredó, Vilafrancha de Conflent, Besuldú e Ça Reyal e Mallorques.

(59) Ítem, L^M liures havedores de la secha dels florins d'Aragó de la vila de Perpenyà, la qual secha sia del General dessus dit dins lo temps devall expressat, los quals florins sien batuts en la forma e manera contenguda en çerts capitols, los quals la dita Cort ferma apart en poder del notari devall scrit. E, en cas que les dites L^M liures no poguessen exir de la dita seccha cascun any dels dits [198v^b] dos anys, que la dita seccha romanga als dits General de Cathalunya e regne de Mallorques e illes, passats los dits dos anys tant e tan longament tro les dites L^M liures per cascun any dels dits dos anys ne fossen exides. E, que en Pere Blan, qui serà mestre de la dita seccha de Perpenyà e les guardes e altres persones qui cabran en lo dit batiment de la dita moneda d'or, façen sagrament e homenatge obligant-ne tots lurs béns que de tot guany e emolument qui de la dita secha exirà respondrà als deputats de Cathalunya elets a distribuir la moneda o a aquells a qui ells volran e no al dit senyor rey ne a neguna altra persona de qualque ley, estament o condició sia; e que açò prometen e juren los dits en Pere Blan e altres damunt dits, axí com mils e pus ferm dictar se porà a profit del General. D'açò, emperò, sien exceptats XII^M florins per any, ço és, per la guarda del castell de Perpenyà e per lo guany que'l senyor rey havia de la moneda del florí, dels quals lo dit en Pere Blan e altres demunt nomenats puguen e dejen respondre al senyor rey o a qui ell volrà, ço és, M florins per cascun mes. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus, axí emperò que'l do dels CCCXXV^M haja compliment.*

(60) [199r^a] Ítem, que per tal que'l florí haja aviament e cors, que sia feta criada general per tota Cathalunya que florí d'Aragó sia afforat a XI sous barchinonins, axí com la Cort de present al dit for lo afforra; e que tota persona de qualque condició sia haja a reebre en tots contractes qualssevilla que farà e en totes pagues, axí de viandes com d'altres coses, al for dessus dit, sots pena de perdre la moneda en dobla; e que tot cambiador haja a donar necessàriament en florins X sous XI diners barchinonins [e no menys; e que no'l puga metre més avant de XI sous barchinonins]²⁶ sots la dita pena, de la qual pena, aytantes vegades com serà comesa sia la terça part de l'accusador, la altra terça part del General de Cathalunya e la altra terça part del senyor del loch on la dita pena serà comesa e a qui farà la execució. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(61) De les quals CCCXXV^M liures se paguen o s'hajen a pagar lo sou de MD hòmens a cavall, la meytat ar[199r^b]mats, la meytat alforrats, ço és, VII sous per cavall armat e V sous per cavall alforrat; e encara se'n pach la armada de mar qui s'haurà a fer ne serà necessària a la dita deffensió; e se'n paguen estimes de cavalls e lo sou degut als hòmens a cavall cathalans de temps passat e ballesters e salaris

26. *adiec. JHI*².

dels deputats e altres messions fahedores per ells e totes altres coses concernents e guardants, a conexença dels deputats residents en Barchinona, los affers de la deffensió del principat de Cathalunya e regne e illes dessus dites, en cas que pach e contribuescha ab Cathalunya. E, per tal que mils sia çert als deputats lo nombre dels hòmens de Cathalunya qui poran ésser en la deffensió dessus dita e ls deputats mils puguen ésser provehits de moneda al sou dels dits hòmens a cavall necessaria, és acordat que ls deputats residents e aquells de les estimes e mostres tracten e menegen ab los comtes e barons, richs hòmens e cavallers e çitadans e hòmens de vila, qui han acostumat tenir cavall e armes e sàpien ab ells quants hòmens a cavall aptes a cavalcar e bé encavalcats haver poran e aquells metten en escrit per ço que n'hajen memòria en sdevenidor, però que negun comte ne vezcomte no puga haver ne té en sou ultra cent hòmens a cavall, la meytat armats e la meytat al[199v^a]forrats; e ls richs hòmens ultra L hòmens a cavall, la meytat armats e la meytat alforrats, segons que és dit; e ls cavallers e ls çitadans e homes de vila ultra X hòmens a cavall, segons que per la Cort és stat ordonat. E de aquells hòmens a cavall que cascun comte, vezcomte, rich hom e baró e ciutadà e hom de vila notificarà e prometrà que tindrà en la dita deffensió, lo cambiador o cambiadors qui reebbran los diners del dit do los façen dita de taula pagadors de dos en dos mesos, però que ls dits cambiadors no paguen res als dessus dits del sou sens albarà dels dits deputats de les estimes e mostres, segons que devall és ordonat. Lo qual do fa la dita Cort per espay de dos anys comptadors del primer dia del mes de maig prop vinent, axí com dit és damunt a avant, e que cascun any se hajen les dites CCCXXV^m liures, les quals sien compartides entre les III braçes en la forma e manera demunt expressades. *Plau a la senyora reyna, en nom que dessus, ab les retencions per ella dessus fetes.*

(62) [199v^b] Ítem, que en cars que lo dit regne de Mallorques ab les illes a aquell regne adjacents no volgués pagar ab lo dit principat de Cathalunya en la forma e manera demunt expressades, que lo senyor rey e vós, senyora, axí com a lochtinent seu, prometa e jur e prometats e jurets que farets fer de fet al dit regne e illes la dita paga e contribució, axí com dit és, car fort és cosa rahonable que l dit regne e illes no sien franchs de la dita contribució; e, en cas que lo dit senyor rey e vós, senyora, no ho fes o no ho féssets fer de fet, que la present ajuda çes de tot e sia auda per no feta e nulla e que açò's faça per lo mes de juny prop vinent. Però, és entès que abans que l do dessus dit çessàs, fos pagat tot ço que seria o serà degut an Berenguer Bertran o a qualssevol persones per la Deputació dessus dita e, allò pagat, cessàs encontinent lo do dessus dit. E, si per ventura no volien pagar e contribuir ab Cathalunya, axí com dit és, que totes mercaderies e altres coses contengudes en los capítols de les generalitats qui entraran en lo dit regne e illes e d'aquell regne e illes entraran en Cathalunya paguen en

Cathalunya totes les generalitats dessús dites e tots altres càrrechs contenguts en aquelles. E per saber lur entenció si volran pagar e contribuir, axí com dit és, que ls dits deputats residents en [200r^a] Barchinona los ne escrivén de present e, si per tot lo mes dessús dit no ator[guen] e fermen lo dit do, axí com dit és, que encontinent hajan loch les coses contengudes en aquest capítol. ***Plau a la senyora reyna en nom que dessús.***

(63) Ítem, que durant la present ajuda dins lo dit temps dels dits dos anys ne-guna altra demanda ne ajuda ne préstech per lo senyor rey ne per vós, senyora, per nom d'ell ne per lo senyor duch no ns puscha fer, demanar ne haver ne en Corts ne fora Corts per alguna rahó o cas que esdevenir o dir o pensar se puxa per qualsevol rahó e ocasió de la present guerra de Castella o per altra guerra o per altre fet; la qual demanda ne ajuda ne préstech no puscha ésser feta ne als dits III braços [ni als hòmens d'aquells ne a negun dels dits braços]²⁷ ne a singulars d'aquells ne al regne de Mallorca ne illes ne als hòmens ne a singulars d'aquell, en cas que paguen e contribuesquen en lo present do, segons la forma e manera demunt expressades; e que açò prometa e jur lo dit senyor rey e vós, senyora, en nom vostre propi e axí com a lochtinent del senyor rey, e lo senyor duch; [200r^b] e que les dites demanda e ajuda o préstech no fàcen ne s puguen fer per força ne per grat als dits III braços o a ciutats, viles e lochs d'aquells e encara a singulars persones de aquells. E, si lo contrari de res d'açò se fahia, que la present ajuda o oferta no hagués valor, ans fos cassa e nulla *ipso facto* e fos haüda per no feta e no atorgada, axí que cascun dels dits braços en aquell cas la pogués fer cessar per sa pròpia auctoritat. ***Plau a la senyora reyna, exceptat questes ordinàries,***²⁸ ***rendes e altres coses al senyor rey degudes e exceptat ço qui de grat per los dits braços o singulars d'aquells, a prechs del senyor rey o meyns de prechs, graciosament sens tota força e manaces e enfortiment li serà atorgat.***

(64) Ítem, que la dita ajuda present sia levada, cullida e distribuïda tant so-lament per aquells deputats qui per los dits III braços hi seran ordonats e que en açò ne per lo dit senyor rey ne per vós, senyora, per nom de ell ne per lo senyor duch ne per negun official lur ne vostre ne per altra persona no puscha res mudar [200v^a] ne tocar a tots los presents capítols ne a cascun d'aquells; e que negú manament en contrari no sia servat ne aquells qui per la dita Cort hi seran ordonats ne sien tenguts de obeir negun manament en contrari e, encara, que la present ajuda e oferta fos e sia haüda per cassa e nulla e per no feta ipso facto. ***Plau a la senyora reyna, si donchs lo senyor rey request dins XV jorns après no u revocarà.***

^{27.} *ibíd.*

^{28.} extraordinaris JH.

(65) Ítem, quel senyor rey ne vós, senyora, nel senyor duch ne altra persona en noms lurs o vostre no puxe tocar ni fer tochar a la moneda del present do ne distribuir ne fer distribuir aquella ne manaments vostres ne lurs no sien sobre açò obeys; e quel dit senyor rey ne vós, senyora, nel senyor duch ne altre en noms lurs ne vostre no pusquen ne puscats demanar compte a aquelles persones qui seran elegides per la dita Cort a distribuir la moneda. **Plau a la senyora reyna en nom que dessús.**

(66) [200v^b] Ítem, que de les dites CCCXXV^M liures sien pagades aquelles XXXVI^M liures, les quals l'altre dia per los affers de la guerra e per los afers de la armada foren manlevades en la ciutat de Barchinona en la taula de Aymerich Dusay e d'en Jacme de Gualbes, cambiadors; e aquelles X mília liures qui per la dita rahó foren manlevades en la ciutat de Tortosa en la taula d'en Berenguer de Bellmunt, d'en Matheu del Camí e de n'Anthoni Riera, cambiadors de Tortosa; e encara tot ço que en Berenguer Bertran, cambiador de Barchinona, estant l'altre dia en Tortosa, prestà e féu dita de taula e ha fetes dites a València e, despuys que partí de Tortosa, en la ciutat de Barchinona o en altre loch. **Plau a la senyora reyna en nom que dessús.**

(67) Ítem, que la dita ajuda sia solament despesa e convertida en sou de MD hòmens a cavall e en la armada de la mar e en ballesters per terra, los quals no puguen ésser més de M a avant l'ay e no en altres coses, salvant los salaris [201r^a] dels deputats e de cullidors e d'altres persones ordonades per la dita Cort e totes missions fahedores per cullir la dita moneda e altres coses necessàries a la dita deffensió, axí com demunt és dit. Emperò, que ls deputats sobre açò per la Cort ordonats no pusquen res mudar ne convertir en altres coses e, si lo contrari fahien, que no hagués valor ne ls fos pres en compte; e que noresmeyns, per complir açò façen-ne sacrament e homenatge. E, si el senyor rey [e als deputats de les mostres qui seran ab lo dit senyor rey]²⁹ serà vyares, que alguna partida de l'any los dits hòmens a cavall e de peu no eren necessaris tots en la dita guerra, que puguen per aquell temps que viares los serà minvar lo dit nombre dels dits hòmens a cavall e de peu, per ço que despuys en altre temps de major necessitat puguen servir. **Plau a la senyora reyna en nom que dessús.**

(70)³⁰ Ítem, que tota la ajuda feta per la dita Cort sia despesa e convertida en deffeniment dels dits principat de Catalunya e regne de Mallorques e illes a aquells adjaents, en cas quel dit [201r^b] regne e illes contribuesquen e paguen en lo dit do en la forma e manera damunt contingudes. E, si per les parts de Rosse-

29. *adiec. JH.*

30. *El ms. omet abans les provisions 20 i 21 ap.*

lló e de Cerdanya o de Conflent o de altra part del dit principat de Cathalunya per mar o per terra ere necessari de fer ajuda e deffensió per invasió de enamichs o per altra manera, que·ls dits deputats residents en Barchinona, certificats de açò per lo governador de Rosselló e de Cerdanya o per altre official o persona de auctoritat, dejen e sien tenguts de accórrer³¹ e donar recapte a aquella partida axí de homes a cavall com de peu, segons lur bon arbitri, tot hoy e tota favor postposats; e que en açò vullen ésser diligents e que messions vanes no se'n façen ne y consenten e que axí mateix guarden diligentment que les dites partides del dit principat sien bé guardades en manera que no pusquen ésser envaydes ne maltractades; e semblantment sia entès dels dits regne de Mallorques e illes, en cas que paguen e contribuesquen en lo present do en la forma e manera damunt expressades. Emperò, los dits deputats hajen poder de consentir, si vist los ho serà fahedor, que aquests hòmens a cavall e de peu e los ballesters o partida d'ells vagen en altres partides fora Cathalunya a [201v^a] prechs del senyor rey fahedors per letra o carta sua. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(71) Ítem, que per ço con és fama e oppinió de molts e és versemblant que axí sia, segons diverses espies e letres que deçà són vengudes de les parts de Castella, que·l rey de Castella fa gran esforç per mar e per terra de venir personalment ab gran nombre de hòmens a cavall en lo regne de València e, per ço que·l dit senyor rey li pugue mils contrastar o per via de batalla o per altra manera, que los III deputats residents en Barchinona elets en la present Cort pusquen e degen pagar de la present proferta o do, ultra los dits MD homes a cavall damunt nomenats, D hòmens a cavall, la meytat armats e l'altra alforrats, e açò pusquen fer tant solament per IIII meses e solament aquesta vegada, axí que aquests IIII meses pusquen pagar II^m homes a cavall; e que los D que aquests IIII meses se pagaran sien deduïts de III meses en l'ivern prop esdevenidor del nombre de MD hòmens a cavall que la dita Cort dins los dits dos anys dona contínuament [201v^b] en la dita deffensió. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(72) Ítem, que los dits III deputats residents en Barchinona ab consell de tots altres deputats pusquen fer e elegir capità de armada de mar, passat lo present any qui deu finir, dins lo qual la dita Cort ha donada la capitania de la armada al noble vezcomte de Cardona; e que lo dit senyor rey al dit capità lavors elegidors haja a donar e ara li do per lavors jurisdicció e poder sobre tots los acordadors de la dita armada, segons que en semblants fets és acostumat e segons que lo dit senyor rey ha donat ara al dit vezcomte. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus, mas ques faça ab voluntat del senyor rey con sia tal offiçi que ell hi deje saber e sentir.*

31. *Passatge subr. i amb n. marg. possibl. de Vidal indicant nota quod deputati pro defensione regni possunt expendere de pecuniis Generalis.*

(73) Ítem, que los deputats ordonats en la present Cort sien en nombre XV persones, ço és, del braç [202r^a] de la Esgleya I prelat e I cavaller de l'Espital e III persones de seus cathedrals; e del braç dels richs hòmens e cavallers I rich hom e IIII cavallers; e del braç de les çitats e viles reyls altres V persones e, ultra aquestes, n'í ha I per lo regne de Mallorques e illes d'aquell regne; de les quals XV persones hi haja III, una de cascun braç, ço és, una de les dites seus e I cavaller e I ciutadà qui hajen plen poder de demanar tot ço que exirà per qualque manera del present do e ajuda; e puxen per si e per altres levar e cullir e puxen demanar totes persones³² e tota altra peccúnia qui per qualque rahó o manera deja o puxa provenir per rahó de la present ajuda de la dita deffensió de la terra; e puxen aquella peccúnia administrar, metre e despendre en la dita deffensió segons, emperò, la forma e condició damunt e davall expressades; e puxen ordonar que hajen oficials e comissaris, ajudants e cullidors e scrivans e porters a lur offiçi necessaris e a aquells constituir salaris convinents e moderats e aquells remoure e revocar con a ells bé vist serà; e puxen demanar e requerir e encara, si los ordinaris dels lochs a requesta dels dits deputats no volien fer execució o eren negligents en fer execucions contra aquells que tenguts són de pagar en lo present do [202r^b] e ajuda qui pagar no volran o en altra manera no compliran ço que dejen per rahó de la present proferta, que, en aquell cas, los dits deputats puguen fer per si o per altres les dites execucions e totes altres coses qui al dit offiçi se pertenguen; e aquells III deputats, I de cascun braç, estiguen contínuament en la çitad de Barchinona. E, que tota la dita peccúnia que del present do exirà vengue en poder del cambiador o cambiadors elets per la present Cort es depòs en la lur taula de cambi, axí que I diner non vingue en poder dels dits deputats; e que ls deputats non puguen fer gràcia ne remissió de penes ne d'altres drets guanyats o guanyadors o comeses a la Deputació; e a aquells III deputats sia donat lo salari devall tatxat; e tenguen lo segell de la Deputació ab lo qual facen letres de comissions e altres letres a lur offiçi necessàries e expedients. E la dita Cort elegí a l'offiçi en aquest capítol contengut los dejús escrits, ço és, per lo braç de la Esgleya en Bernat Vallès, canonge de Barchinona, monsenyer en Bernat Çestorres, cavaller per lo braç de la cavelleria, en Pere Buçot, çitadà de Barchinona per lo braç de les ciutats e viles reyls. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(74) [202v^a] Ítem, que ls III deputats residents en Barchinona hajen plen poder de manlevar sobre la dita ajuda o cullites de aquella, si necessari serà, e aquella obligar en tot o en partida e donar guany e interès o mogubell lo qual fos pagat e abatut de la dita ajuda; emperò, sia entès que si la I loch era obligat per lo deute e obligació de pus lonch temps o a més que l'altre loch e despuys la dita ajuda

32. penes /.

cessava, ques pach generalment de tota la ajuda de la terra dels dits III braços en axí que la dita ajuda no puxa exir de la terra dels dits III braços ne d'algun loch d'aquella dins lo dit temps de la ajuda entrò que sia pagat ço que manlevat hi serà sots la forma dessús dita. *Plau a la senyora reyna en nom que dessús.*

(75) Ítem, que los dits tres deputats hajan plen poder de fermar totes cartes públiques so[202v^b]bre los affers tocants e concernents la Deputació e fer totes altres coses a la dita Deputació expedients e necessàries segons que a ells mils vist fahedor serà. E que lo procurador de Cathalunya e lo portantveus de aquell e los governadors de Rosselló e de Mallorcha e los veguers e les corts e ls officials dels lochs del senyor rey e dels altres dels dits III braços sien tenguts als dits deputats o cullidors de donar consell e ajuda, com per ells requests ne seran, e de fer execució reyalment e de fet contra aquells qui als dits deputats o cullidors de aquelles en açò contrast farien e a mes[sió] dels rebelles; e d'açò facen sagrament e homenatge; e, si per ventura algun delinquia en les dites coses e aquell los deputats condempnaven, que aquell hajan a condempnar per nom del senyor del loch on delinquirà e que la execució sia feta per lo senyor del dit loch on delinquit aurà; e, si serà punit peccuniàment, que la peccúnia sia del senyor del loch, lo qual no pusque fer d'aquella punició [gràcia]³³ ne remissió e, si u fa, que sie encorregut en pena de vet; e, si lo senyor del loch la execució fer no volrà, que los dits deputats la poguessen fer. *Plau a la senyora reyna en nom que dessús.*

(76) [203r^a] Ítem, que si algunes coses, cases novells o duptes apparien en la dita ajuda o en los affers de la Deputació damunt e davall dits, que ls dits III deputats hajan poder de declarar e determenar aquells duptes axí plenament com la Cort General poria; però, si los affers eren de gran pes, hajan demanar consell dels altres deputats d'aquells que a ells serà ben vist fahedor; emperò, si los affers eren de tan gran [pes]³⁴ o perill gran o gran profit se esdevenia a la terra o poria versemblant esdevenir axí com invasió gran de la terra de gentes estranyes per mar o per terra o entrada fahedora en Castella o semblants affers on fos necessari o expedient consell de grans e notables persones, que ls dits tres deputats residents en Barchinona hajan a demanar consell dels altres deputats, tots si seran en Cathalunya, los quals hajan a citar e demanar ab letres; e, si el dia per ells assignats no seran en Barchinona, que aquells qui hi sien o puguen fer e ordonar; e, si mester hi serà, consultar lo senyor rey e la senyora reyna e lo senyor duch, si lavors serà en Barchinona, e aquells de lur co[n]sell e encara a lur arbitri ab prelats, richs hòmens, cavallers e ciutadans e hòmens de viles reials, ab los quals puguen haver lur plen [203r^b] consell e provehir e acórrer als dits affers, perill e profit de la dita

33. *En lloc de gran, adiec. JH.*

34. *adiec. JHI².*

deffensió de la terra emergents dins lo temps d'aquesta ajuda; e que sobre aquells no convenga de necessitat convocar Cort General de Cathalunya e fer per ço mesions grans perquè novell do o proferta no puguén fer. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(77) Ítem, que del dit nombre de XV n'i haje altres tres, ço és, per lo braç de la Esgleya en Johan Calaff, canonge de Tarragona; e per lo braç dels richs hòmens e cavallers en Jacme de Meyà; e per lo braç de les çitats e viles reyls en Pere Alanyà de Perpenyà, qui sien oyadors e reebadors de lo comptes, los quals hauran a retre los dits III deputats nomenats en lo precedent capítol, los quals comptes reten³⁵ dues vegades l'any, ço és, passada la festa de Omnia Santor e après VIII dies passada la festa de Pascha lavors esdevenidora. E, per tal car en lo fet dels dits III deputats qui són elets a distribuir e admini[203v^a]strar lo dit do va molt, és axí acordat que als dits deputats elets a hojr los dits comptes sien adjunts a hojr, diffinir e determenar aquells, ço és, miçer Arnau de Busquets, canonge de Barchinona, monsenyer Berenguer Dezpujol e en Jacme de Besanta, ciutadà de Barchinona, los quals III adjunts, ensemps ab los dits en Johan Calaff, en Jacme Meyà e en Pere Alanyà, si per los III deputats residents en Barchinona qui lo dit compte han a retre requests ne seran e quant hauran appellats de retre aquells e no abans, vinguen a la çitad de Barchinona per hojr los dits comptes ensemps ab los dits III adjunts e no sens ells axí com dit és; e, en aquell cas, los dits III deputats ab los dits adjunts e no sens ells e los dits III adjunts sens ells, pus que demanats ne fossen per los deputats qui deuen retre los dits comptes, hajan poder de reebre o examinar, diffinir e determenar los dits comptes, de fer cartes de diffinició e de absolució; e que ls dits comptes hajan a finir e reebre e determenar cascuna vegada al meyns dins I mes. E que axí als dits III deputats, en cas que y sien appellats, com als dits adjunts, sie donat lo salari davall tatxat del dia que partiran de [203v^b] lurs alberchs per covinents jornades tro en la ciutat de Barchinona, e stant en la dita ciutat tro al meyns per lo dit mes, e despuys, tornant en lurs cases, axí mateix per covinents jornades. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(78) Ítem, del dit nombre de XV sien eletes III persones, ço és, per lo braç de la Esgleya I cavaller de l'Espital e per lo braç dels richs homes e cavallers I cavaller e per lo braç de les çitats e viles I çitadà, los quals hajan poder de reebre e pendre mostres dels hòmens a cavall e de peu quis pagaran del present do e de fer estimes dels cavalls e de regonèxer que los dits hòmens a cavall hajan compliment d'armes, segons ques pertany, e que sien convinents e aptes a cavalcar e que los cavalls armats e roçins alforrats sien covinents e tals que la dita deffensió se faça

35. reeben *JHI*².

bé e complidament e en profit de la terra e en honor del senyor rey e de la cosa pública; e hajan poder de fer albarans del sou dels dits homes [204r^a] a cavall e a peu e de les dites estimes. E, que ab aquests III sie en aquest offici en Pere de Màrgens, scrivà de ració del dit senyor rey e quest offici sia regit per tots aquests III en la forma següent, ço és, que'l dit en Pere de Màrgens tenga e haja a fer tots los comptes del dit sou quis deurà e serà degut als dits homes a cavall e de peu quis pagaran del present do e ajuda e haja a fer tots los albarans qui del dit sou se faran e haja a tenir tots los libres de les stimes dels dits cavalls qui en lo dit sou estaran e haja a ésser a totes les mostres e aquelles fer escriure e haja a fer tots los notaments de les faltes dels dits hòmens a cavall e de peu e, finalment, ques puga entrametre de totes coses necessàries dependents e emergents de les coses dessús dites. E que dels dits III deputats, ço és, I de cascun braç, si tots presents hi seran, que los dos d'ells hajan a signar tots los dits albarans e axí mateix assignar los haja lo dit Pere de Màrgens; e, que l'altre qui romandrà dels dits III deputats haje a segellar tots los dits albarans equel haje a tenir lo segell. E, si tots los dits III, ço és, I de cascun braç presents no seran, mas los dos, que la I signe ab lo dit en Pere de Màrgens e l'altre segell e tengue lo segell; e, si I d'aquells III [204r^b] tant solament serà present, que aquell signe ensemps ab lo dit en Pere de Màrgens e aquell segell e tengue lo segell; e, si tots tres hi deffalran, que en loch d'ells hi sien aquells [III]³⁶ o la I d'ells qui són elets per lo dit senyor rey en consellar sobre lo fet de la guerra e los quals paga la Cort. E, que en aquest offici haje solament I compte, lo qual tengue e faça solament lo dit en Pere de Màrgens e haje solament I segell, lo qual sia d'aytal signe, ço, I cavaller de monsenyer sent Jordi e les letres entorn diguen sigillum guerre. E que aquests III deputats ab lo dit en Pere de Màrgens se hajan axí a nomenar en los dits albarans: «De part dels deputats per la Cort General de Cathalunya a les estimes e mostres e als comptes del sou dels hòmens a cavall que paguen lo dit General» e que en lo dit signe que cascun farà en los dits albarans hajan a expressar nom propi. E que lo dit en Pere de Màrgens haje a començar lo dit compte dels hòmens a cavall e de peu al XV dia del mes de ffabrer prop passat e que aquells faça abatiment de l'acorriment que'ls és estat fet en les ciutats de Barchinona e de Tortosa e en altre loch de Cathalunya e que'ls faça lo dit abatiment del dia que n'hauran agut lo dit acorriment, car alguns l'an haüt en lo dit mes de ffebrer, altres [204v^a] en los mes de març prop passat, alt[r] es en lo present mes d'abrill. E que'l dit en Pere de Màrgens pusque substituir en sa absència son lochtinent en lo ofiç de scrivà de ració, lo qual haje e pusque fer tot ço que demunt és estat dit del dit en Pere de Màrgens. E que per sos treballs e per son salari haja lo dit en Pere de Màrgens e son substituït lo sou de I dia l'any

36. *adiec. JHI*².

que muntaran los dits MD hòmens a cavall e los hòmens de peu qui no sien ultra M hòmens l'any que pagaran los dits principat e regne, axí que posat que los dits hòmens a cavall la meytat armats e a peu se mudassen dins l'any e que adés n'i hagués uns adés altres, quel dit Pere de Màrgens e son lochtinent no pogués haver sinó sou de MD hòmens a cavall, la meytat armats e la meytat alforrats e lo sou de M hòmens a peu qui no fossen ultra nombre de M, e aquest sou de I dia no haja a pagar lo dit General, ans se haja a batre del dit sou que pendran los dits homes a cavall e a peu. E quel dit Pere de Màrgens o son lochtinent hagen a fer sagrament e homenatge que usaran bé e leyalment del dit offici, tota favor e oy postposats. E aquells qui aquest fet són elets són aquests, ço és, per lo braç de la Esgleya ffrare Guillem de Guimerà e [204v^b] per lo braç de la cavalleria monsènyer en Bernat de Thous, e per lo braç de les çitats e viles reys en Ramon de Sentmartí, çitadà de Leyda. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(79) Ítem, que sia eleta una persona bona esperta en la art de la mar a qui sia comanat lo fet del daraçanal de les galees e vexells de la armada del dit General, lo qual haje poder de reebre totes les exàrcies e armes e altres coses de les dites galees e armada e lo qual se entremete de adobament de galees e de fer-ne de noves, si mester hi serà, a conexença dels III deputats residents en Barchinona. E que haja a tenir les dites exàrcies, remes e armes e altres coses de les dites galees e armades en una casa o cases apartades; e haje a fer inventari de totes aquelles coses que trobarà en cascuna galea com desarmarà e d'açò que metrà en cascuna galea com se vararà; e que pusque oyr comptes de tots aquells qui seran deputats a comprar exàrcies, remes e armes e a fer panàtica e altres coses ne[205r^a]cessàries a les dites galees e armada, encara d'aquells que pagaran los mestres e altres persones que obraran les dites galees e vexells de la dita arma[da] e de diffinir aquells comptes, e que les restes d'aquells comptes hagen a reebre los dits cambiadors; e finalment pusque fer e entremete de totes coses dependents e emergents del fet del dit daraçanal e armada; e que en tota cosa qui sia grossa ne de pes haja a demanar consell dels dits III deputats residents en Barchinona; que haja per son salari e treballs l'any cent liures barchinonines. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(80) Ítem, que del dit nombre de XV n'i haja dos los quals se entremen e hagen poder de reebre comptes de singulars persones a les quals comenades seran quantitats de diners per los dits III deputats residents en Barchinona e per los dits cambiadors ab albarà dels dits tres deputats, e hagen poder de diffinir e determinar los dits comptes e de fer carta de diffinició e que la resta dels comptes hagen a reebre los dits cambiadors. E aquests [dos]³⁷ sien tenguts de anar per la terra a ven-

37. *ibíd.*

d[r]e [205r^b] les generalitats e les impositcions e fer vendre aquelles e cullir e, axí mateix, los fogatges e tot ço que del present do exirà e de fer-ho portar a la ciutat de Barchinona e fer-ho metre en poder dels dits cambiadors; e aquests no's pusquen entremetre del dit offici, sinó com los serà notificat on serà requests per los III deputats residents en Barchinona, ne prenguen salari sinó usant e treballant en lo dit offici de la Deputació. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(81) Ítem, que del dit nombre dels XV les romanents III persones, ço és, I prelat e I rich hom e I hom per lo braç de les ciutats e viles reynals se dejen e s'hajen entremetre del dit offici com seran appellats e requests per los III deputats residents en Barchinona per alcun acte o fet notable que vengués en la dita Deputació, ço és, si los dits III deputats residents en Barchinona havien a créixer, segons lo poder a ells demunt donat, en la ajuda de la sal e en les generalitats e en altres coses, o lo dit senyor rey o vós, senyora, o lo senyor duch o altre persona notable per nom lur [205v^a] o vostre volien pendre o fer pendre alcuna quantitat de moneda, o fer altra cosa contra tenor dels damunt dits capítols, o si se havia elegir capità general de la arma[da] finit l'any per lo qual és capità lo noble vezcompte de Cardona o dins l'any per mort o per altra manera cessava la dita capitania o per altre acte e cas fort notable. E encontinent, elegiren a açò lo reverent pare en Christ en Jacme, bisbe de Tortosa e l'alt egregi e baró en Pere, compte d'Urgell. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(82) Ítem, que lo salari³⁸ dels dits III deputats sia aytal, ço és, del prelat, si bisbe serà, e del baró, si compte o vezcomte, LX sous per cascun dia que entedran en los affers de la dita Deputació; de tots los altres deputats e adjunts sia de cascun lo dit salari XV sous per cascun dia estant contínuament en ciutat, vila o loch e XX sous anant per camí, axí emperò que vagen e stien e treballen per los affers de la dita Deputació. E los dits III [205v^b] deputats residents en Barchinona solament prenguen lur salari contínuament tots dies e los altres deputats, salvant aquells qui són deputats a les mostres e a les comptes en lo cas dessus dit e aquells lur offici e treball fahents no prenguen salari, si donchs no eren appellats per los III deputats residents en Barchinona per los affers de la Deputació e, en aquell cas, aquell o aquells qui appellats [seran]³⁹ aytant com entenguen en los affers de la Deputació prenguen lur salari. E que tots los deputats lechs façen sagrament e homenatge en poder del veguer de Barchinona o d'altre semblant official e ls clergues sagrament en poder del bisbe de Barchinona o de son official, ans que usen dels dits officis aquells qui ja fet no l'han, que usaran del dit offici bé e leyalment e que esquivaran tot dan de la cosa pública e que faran tot ço qui sia profit e honor de la

38. Amb n. marg. possibl. de Vidal indicant *salarium deputatorum*.

39. adiec. JHI².

dita cosa pública, no guardada temor, favor, oy de negú; e que no consintran ne faran ne consellaran res que sia contra tenor dels presents capítols ne de cascun de aquells. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(83) [206r^a] Ítem, que als dits tres deputats residents en Barchinona se guarden aytant com puxen de no fer mogubellar res del dit do ne a manlevar a usures o a barates ne fer alcuna anticipació de moneda e, en cas que per les quantitats ja manlevades o manlevadores de necessitat haguessen res a mogubellar o a manlevar a usures o barates, que u puguen fer; e, per ço que ls dits mogubells mils se troben e sien pus justs, que ls albarans qui per açò se daran e⁴⁰ ells reebran sien retuts franchament al senyor rey. E açò prometen de fer e complir, ço és, de no mogubellar ne de baratar, sinó en cas fort necessari, e que als al món fer no poguessen sots virtut dels dits sagrament e homenatge; e encara, que si contra açò fahien que ls dits mogubells e barates no ls fossen preses en compte. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(84) Ítem, que per cessar messions, que ls dits deputats antichs ordonats en la Cort de Muntçó ha[206r^b]jen e sien tenguts de ordonar los comptes lurs de la administració que han tenguda e de retre aquells per tot lo mes de maig prop vinent. E, per tal car monsenyer l'archabisbe de Tarragona, qui és I dels deputats ensemps ab monsenyer Ramon⁴¹ de Pontons e en Ramon de Ssenyechs elets en les Corts de Montçó e de Barchinona a hoyr los comptes d'aquells qui han administrada la moneda dels dons de les dites Corts de Muntçó e de Barchinona, no pot ésser a la recepció dels dits comptes per gran ocupació de feynes e affers, la persona del qual en la dita recepció dels dits comptes e redició seria fort necessària e profitosa, és axí acordat que en loch del dit archabisbe sien als dits comptes a hoyr elets e adjunts als dits en Ramon⁴² de Pontons, Ramon de Ssenyechs, miçer Arnau de Busquets, monsenyer Berenguer Dezpujol e en Jacme de Besanta, los quals ensemps ab los altres dos deputats dessus dits hoien los comptes dels dits deputats passats e deffenesquen aquells e ls facen, si vijares los ho serà, diffinicions, absoltes, remissions e totes altres coses al dit fet necessàries axí e en aquella forma e manera que ls fo comanat en les dites Corts de Montçó e de Barchinona; e hajan a[206v^a]quests per lo temps que han a entendre en lo dit offici e y entendran lo salari tatxat per les dites Corts; E que tantost que ls dits deputats sien desobligats de les obligacions en què són tenguts com a deputats e per nom de la dita Deputació o en nom propi, per affers, emperò, de la dita Deputació, que ses lur offici en lur salari e que d'aquí avant d'aquell no s'entrameten e aquesta

40. *En lloc de ne.*

41. Ramon Berenguer JHI².

42. *ibid.*

desobligació los facen e ls sien tenguts de fer los tres deputats residents en Barchinona com abans fer se porà. E que los dits deputats antichs, feta la dita [desobligació],⁴³ hagen a liurar als dits deputats residents en Barchinona lo segell de la Deputació e totes scriptures e cartes e totes altres [coses]⁴⁴ fahents per la dita Deputació passada. E, si per algunes obligacions als dits deputats antichs eren fetes o algunes quantitats de moneda o altres coses degudes, que hagen a donar loch e cessió a transportar-ho tot en los dits III deputats ordonats en la present Cort residents en Barchinona e que la dita desobligació e cessió e transportació e liurament de cartes e de escriptures e d'altres coses se hagen ensemps a fer. E, que ls dits deputats antichs sien tenguts de [revelar]⁴⁵ e informar los dits III deputats de tot ço que ells sàpien per qualque manera que sia degut a la dita Deputació passada, ne encara de totes alt[r]es [206v^b] coses que ells saben qui tocassen la dita Deputació ne tornassen en bé, profit ne honor de la dita cosa pública. *Plau a la senyora reyna en nom que dessús.*

(85) Ítem, que en la dita ciutat de Mallorques, en cas emperò que pach e contribuesque ab Cathalunya, sia posat I diputat ciutadà de Mallorcha per vendre les dites generalitats e altres coses demunt contengudes, segons que ls deputats residents en Barchinona ordonaran e per cullir e posar en estament lo do fet aytant com al dit regne e illes a aquell adjacents ne pertanyarà; e que haja semblant salari dels altres; e que retra compte per la forma dessús dita als dits III oydors de comptes e altres adjunts segons la forma dessús dita. *Plau a la senyora reyna en nom que dessús.*

(86) Ítem, que si algun o alguns dels deputats se morrà dins lo temps de la ajuda o per malaltia o [207r^a] per altra rahó havia lonch embargament a arbitri dels altres deputats que no y pogués entendre, que ls altres deputats romanents dels tres hi poguessen elegir altre en loch de aquell, en aquesta manera que si era del braç de la Esgleya que n'hi tornassen altre d'aquell braç mateix e d'aquella condició e loch e, axí mateix, d'aquells dels nobles e cavallers e de les ciutats e viles reys de Cathalunya. *Plau a la senyora reyna en nom que dessús.*

(87) Ítem, que si algun o alguns dels dits deputats usaven mal en lur offici e açò era reconegut per los altres deputats, que ls altres deputats romanents los ne pusquen gitar e remoure e metre altre e altres e punir aquells que n'hauran gitats e remoguts, segons que de dret e de rahó trobaran fahedor; e que l senyor rey, oficials seus, açò no puxen embargar, ans hagen a donar a açò als dits deputats romanents socors, favor e ajuda segons la forma del capítol qui comença «Ítem, que los

43. En lloc de obligació, *adiec. JHI*².

44. En lloc de cartes, *adiec. JHI*².

45. En lloc de relevar, *adiec. JHI*².

dits III deputats hagen po[207r^b]der de fermar cartes públiques etcètera». ⁴⁶ *Plau a la senyora reyna, però, que s'haja a fer ab voluntat e licència del senyor rey, però quel senyor rey per fet de la Deputació no pugue enquerir ne punir* ⁴⁷ *negun dels deputats sinó a requesta dels altres deputats romanents.*

(88) Ítem, que ls dits deputats residents en Barchinona hagen a donar sou als hòmens a cavall ⁴⁸ qui sien catalans e domiciliats en Cathalunya o qui no sien domiciliats fora Cathalunya e que en açò tota frau sia foragitada e esquivada a conexença dels deputats de les estimes e mostres. E, si algun català o a qui serà hagut per català en la forma prop dita havia tengut companyó o scuder I any o més a sa pròpia messió, posat que aquell no sia català ne haüt per català, que li pusque ésser donat sou per los dits deputats si, emperò, apte serà a cavalcar e a portar armes a conexença dels dits deputats a les dites estimes; però, si los dits dipu[207v^a]tats no trobaven tants catalans o qui són haüts per catalans al nombre dels hòmens a cavall damunt dit o los dits catalans no y volien anar, que en aquell cas los dits deputats poguessen haver e pagar altres hòmens a cavall, los quals lo senyor rey posqués elegir e haver, donant, emperò, lo sou acostumat, ço és, VII sous per cavall armat e V sous per cavall alforrat. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(89) Ítem, que els dits deputats a algun català qui no sia de paratge o honrat ciutadà o burguès qui haja quitació en casa del senyor rey o de vós, senyora, o del senyor duch o encara [qual]sevulla prelat o baró o altre de qualque condició sia a una bèstia o a II no puxen donar sou, sinó per I cavall a aquell qui pendrà quitació [una bèstia o per dos cavalls a aquell qui pendrà quitació] ⁴⁹ a II bèsties; e que ls cavalcadors els cavalls sien bons e sufficients a coneguda dels deputats a les estimes e mostres. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(90) [207v^b] Ítem, que negun cavaller o hom de paratge o ciutadà o hom de vila honrat los dits deputats no pusquen donar sou per més de X hòmens a cavall, los quals X e no més pusquen aquells tenir; emperò, que sien bons e sufficients a coneguda dels deputats a les mostres e a les estimes. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(91) Ítem, que tot cavall qui serà restituït als dits deputats per affollat, que li sia fet I senyal cert de foch en la ancha esquerra per tal que no pusque ésser tornat en sou ne frau hi pusque ésser feta. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

46. *Passatge subr. i amb n. marg. de Vidal indicant hoc capitulum est in libro anime editum per regem Petrum 3 in Curia Dertuse folio XVII capitulo 2^a.*

47. *Passatge assenyalat, subr. i amb n. marg. possibl. de Vidal indicant vide aliud capitulis regis Petri in Curia Montissono supra folio XI.*

48. *Amb n. marg. possibl. de Vidal indicant quod deputati teneantur solvere stipendia militibus.*

49. *adiec. JHI².*

(92) Ítem, que si algun qui pendrà sou de Cathalunya se'n vendrà a licència de la frontera e lejarà là los cavalls e no y lejarà los cavalcadors que y haurà acustumats de tenir, que per aytants cavalcadors com ne falran no li sia donat sinó mig sou; e, si dins I mes e mig aquells cavalcadors que y haurà acustumats de tenir no seran tornats en les dites fronteres, que perda tot lo sou de [208r^a] aquells e que'ls dits deputats no lin paguen [gens].⁵⁰ *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(93) Ítem, que los dits deputats residents en Barchinona puxen donar a aquells qui se cordaran de anar en la armada de la mar, salaris e loguers segons lo cot tatxat per la cort del senyor rey o arbitri lur, tota favor, emperò, foragitada, per la qual favor, si trobat serà que los dits deputats donassen salari oltra lo dit cot, que no'ls sia reebut en compte. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(94) Ítem, ordona la Cort que no contrastants los capítols dessus dits que fan menció, que totes coses que exiran de Cathalunya e entraran en Aragó e regne de València e aquelles qui dels dits regnes entraran en Cathalunya paguen les quantitats en los dits capítols contengudes, e si los dits regnes e cascuns d'aquells acordaven de levar la imposició qui és posada en aquells regnes a totes mercaderies e altres que entren de [208r^b] Cathalunya en los dits regnes e a aquelles que ixen dels dits regnes e entren en Cathalunya e que d'aquí a avant en aquelles coses no y poguessen ésser per ells algunes imposicions posades, que axí mateix les dites generalitats que posades són per la dita Cort e[n] les dites mercaderies e coses sien relevades e toltes. E, per tal com aquest fet se ha a menejar ab los deputats de cascú regne, vol la dita Cort e ordona que sia comanat als deputats residents en Barchinona e an Berenguer Bertran, cambiador de la ciutat de Barchinona, que ells en nom e en loch de tota la present Cort puguen tractar ab los dits regnes e ab cascun de aquells e convenir-se ab ells del dit fet e ço que per ells serà ordonat e fet convengut ab los dits regnes e ab cascun de aquells e sia haüt per ferm e per fet axí com si la Cort tota ho havia fet. E açò mateix sia entès del regne de Mallorques e illes d'aquell en cas que no volgués pagar e contribuir ab Cathalunya. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus sens minve del dit do.*

(95) E lo compartiment qui s'ha a fer per lo braç de les ciutats e viles reys de Cathalunya de les LXX^{M51} liures qui'ls pertanyen a la lur part [208v^a] en lo dit do se faça per la manera següent:

(95.1) Ço és, que çinquanta mil lliures de les dites LXXV^M liures sien cullides, levades e pagades per via de imposició, la qual sia posada sobre la farina en lochs

50. *En lloc de gents*, adiec. JH; res I².

51. LXXV milia JHI².

reyls de Cathalunya e en tots altres qui ab ells contribuïren en les Corts de Çervera e de Muntçó e en la illa de Mallorca e en la çitutat e vegueria de Tortosa; e aquesta imposició sia cullida⁵² ultra la imposició que en cascun loch dels dessús dits és posada sobre la farina, la qual sia e estia en son ésser segons uy és, e que sia posat a la quartera del forment de Barchinona VI diners de imposició barchinonins.

(95.2) Ítem, a la quartera de mostura, ço és, de forment e d'ordi, V diners barchinonins.

(95.3) Ítem, a la quartera de l'ordi e de tots altres blats qualssevilla, IIII diners barchinonins. E que segons la manera de aquesta mesura sia posat a les altres mesures dels lochs dessús dits segons més e meyns.

(95.4) [208v^b] E que aquesta imposició sie pagada als molins o en aquell loch e manera que als deputats residents en Barchinona o a aquells a qui ells ho comanaran si[a] vijares que mils e pus profitosament fer e complir se pugue e sens frau. E, per tal car és inçert si la dita imposició al dit for que damunt és posat pujarà a la quantitat de L^M lliures quíties de messions en cascun dels dits dos anys per lo qual temps lo dit do se fa, és axí acordat per lo dit braç que si d'ací per tot lo mes de agost primer vinent los tres deputats residents en Barchinona conexien que de la dita imposició no deguessen exir les dites L mil lliures quíties segons que dit és, que ells per vigor del sagrament e homenatge per ells fet puguen affíger a la dita imposició dels dits blats en aquella manera que vijares los sia en guisa que puig l'any a les dites L mil lliures segons que és dit, lo qual afegiment [209r^a] hagen a manifestar e notificar per tots los lochs dessús dits e que açò que ls dits deputats affegiran e ordoneran se haja a seguir per tots los dits lochs.

(95.5) Ítem, que ls deputats dessús dits, si a ells bé vist serà ésser profitós, venen en cascun loch dels dessús dits e en la dita illa de Mallorca la dita imposició de tres en tres meses o, si vijares los ho és, la façen cullir e levar a aquelles persones e en aquella forma e manera que pus profitosament a ells serà vist fahedor.

(95.6) Ítem, és acordat que les XXV^M lliures romanents a compartir per lo dit braç de les viles e çitutats reyls sien cullides, levades e pagades per lo dit braç ab tots aquells qui ab ell pagaren e contribuïren en les Corts de Cervera e de Muntçó e ab lo regne de Mallorca e ab la ciutat e vegueria de Tortosa e ab lo marquesat per via de fogatge. E, per tal car és incerta la quantitat que a cascuna universitat del dit braç ne vendria, és acordat que en cascuna de les dessús dites, exceptat lo marquesat e ls lochs dels çitadans e de hòmens [209r^b] de vila, sien novellament comptats los fochs, lo qual compte se haja a fer d'ací per tot lo mes de juny primer vinent e dins aquell mes hagen a ésser trameses segons la forma dejús escrita

52. cullida e levada *JHI*².

als deputats residents en Barchinona. És assaber, que en cascuna çitutat, vila o loch que sia cap de vegueria o de batlia sien eletes per los consellers, cònsols, pahers, procuradors o jurats o altres regidors d'aquelles certes persones bones e leylals, e açò per vigor del sagrament e homenatge per ells fahedors en poder del veguer o batle de cascuna de les çitutats, viles e lochs, les quals persones, com eletes seran, façen sagrament e homenatge en poder dels dits ordinaris que en comptar e scriure los dits fochs dels lochs on seran elets e dels altres lochs dins lur vegueria o batlia se hauran leyalment e ben; e que scriuran tots los fochs de cascun loch axí pobres com richs qui tenguen domicili en los lochs dessús dits; e encara, que si en algun alberch ha pubills o pubilles o altres persones qui viuen a lur [209v^a] pròpria messió, que cascun d'aquests sie comptat per foch pus que hagen sos béns partits e apartats, però, si los tudors o altres persones ab qui estaran los fahen la messió e aquells havien béns d'on poguessen viure, en cas que la messió o provisió no ls fos feta, que aquests aytals sien comptats solament per I foch, [declarant que si una dona vídua estarà ab sos fills qui no hagen partits los béns, que aytals sien comptats solament per I foch]⁵³ emperò, si la dona està ensemps ab lo fill o ab la filla qui haguessen marit o muller e la dona vivia dels seus béns propis, que sia comptat cascun per I foch; e que sia escrita la condició o offiçi de cascuna persona. E entès, emperò, que aquells que comptaran los dits fochs pusquen dir e notificar als regidors dels lochs, per virtut del sagrament e homenatge que auran fet, quants dels dits fochs que hauran scrits seran de condició que per lur pobresa no puguen res pagar; e açò los dits regidors ho notifiquen per lurs letres als dits deputats e que ls deputats puguen haver esguart en açò segons lur bon vijares. E, scrits e comptats los dits fochs de cascun dels dits lochs, los dits consellers, pahers e altres regidors dessús dits trameten aquells fochs scrits e segellats ab lur segell e ab lo segell dels oficials de les dites çitutats e lochs que sien caps de vegueries o de [209v^b] batlies als III deputats residents en Barchinona dins lo dit mes de juny axí com dit és.

(95.7) Ítem, que los dits fochs sien scrits e trameses als dits deputats a Barchinona a messió de cascun loch on los dits fochs seran scrits e, scrits los dits fochs e trameses als dits deputats, axí com dit és, los dits deputats compten quant tanyerà a pagar als fochs dels lochs dels çitadants e homes de viles reylals en les dites LXXV^M liures comptant per foch aytant com paguen e deuen pagar cascun foch dels hòmens de la Església e dels richs hòmens e cavallers; e encara, vejen e regoneguen quant pertanyerà a pagar en les dites XXV^M liures a la çitutat de Tortosa e al marquesat segons que paguen los dos braçes dessús dits, axí con dit és, com açò, segons que per la Cort és ordonat, se haje a pagar als dits dos braços e deja ésser affit a les dites XXV^M liures.

53. *adiec. JHI*².

(95.8) [210r^a] Ítem, que fet aquest compte per los dits deputats, ço és, de les LXX^{M54} liures en què los lochs dels çitadans e hòmens de vila deuen pagar per via de fogatge segons lo nombre dels fochs de la Cort de Cervera per la manera pagada o que paguen los hòmens e fochs dels dos braços dessus dits, axí com dit és e, encara, affit a les dites XXV^M lliures tot ço que ls dits dos braços de prelat e persones ecclesiàstiques se ha a tornar per los fochs de la çitad de Tortosa e marquesat dessus dit, segons que paguen los hòmens dels dits braços de prelat e persones ecclesiàstiques, richs homes e cavallers, tot aytant com sobrarà de les dites XXV^M liures o y hauran affíger sia departit per lo dit braç segons lo nombre dels fochs de les çitats e viles reials de Cathalunya e del dit regne e ylles dessus dites.

(95.9) Ítem, que si per aventura per los deputats dessus dits és atrobat que per alguna çitad, vila o loch de les dessus dites fos comès o fet algun frau o negligència en [210r^b] comptar e scriure los dits fochs, que ls dits deputats puguen, si vija res los ho serà, altra vegada fer comptar e escriure los fochs de la universitat e loch qui lo dit frau o negligència haurà fet o comesa; e, si per lo novell comptament dels fochs del dit loch era trobat lo dit frau o negligència, que totes les messions que serien fetes per lo comptament que serie fet per los deputats sien pagades per la universitat on serà atrobat aquell frau; e, si frau o negligència no y serà atrobat o trobada, ques pach de la quantitat dessus dita.

(95.10) Ítem, és acordat que ls hòmens dels çitadans ne de hòmens de viles e tots aquells qui ab ells contribuexen no sien de present comptats, mas hagen a contribuir per via de fogatge o per via de imposició segons que als deputats serà ben vist fahedor.

(95.11) Ítem, que alguns lochs o parròquies petites, jatsia sien [210v^a] reials [o de contribució del braç de les ciutats e viles reials],⁵⁵ hagen a pagar per via de fogatge o de imposició axí com als deputats serà vist fahedor.

(95.12) Ítem, que a les çitats e viles reials de les quals haje síndichs en la present Cort no caylla fer la dita notificació del comptament dels dits fochs com jals sia çert que han a comptar, mas, hagués a notificar als caps de les vegueries, ço és, aquelles çitats, viles e lochs qui sien caps de cascuna vegueria de les quals no haja síndichs en la present Cort.

(95.13) Ítem, que si en los dits capítols de la imposició de la farina e en lo comptament⁵⁶ dels fochs del braç de les çitats e viles reials pus prop dits o alguns d'aquells o en alguna de les coses en aquells contengudes apparien algunes coses duptoses o scures, que aquelles una vegada e moltes puguen declarar los dits deputats residents en Barchinona. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

54. LXXV mil JHI².

55. adiec. JHI².

56. compartiment JHI².

(96) [210v^b] E lo compartiment quis deu fer de les LXXV^M liures que pertanyen als braços dels prelatos e persones ecclesiàstiques, richs hòmens e cavallers volen los dits braços e ls plau, e que açò sia e pugue ésser fet per acte de Cort, que ls deputats lurs residents en Barchinona puguen compartir per los dits braços aquelles LXXV^M liures que a ells pertanyen, ço és, XXV^M liures de fogatge e XXV^M lliures que fallien de la imposició e les altres XXV^M liures que fallien de la moneda que foren compartides per los dits braços e per lo braç de les ciutats e viles reials, segons que damunt és dit, sien compartides per los deputats dessus dits per via de fogatge e segons lo nombre dels focs que en los dits lochs⁵⁷ foren trobats en la Cort de Cervera, però no consenten ne consentiren, ans hi contradigueren e ara expressament hi contradien en la imposició que'l braç de les ciutats e viles reials entenen a fer e posar sobre la farina e altres coses contingudes⁵⁸ que los dits braços ne lurs hòmens no [paguen]⁵⁹ ne dejen pagar en les dites imposicions.

(96.1) El braç de les ciutats e viles reials dix que com elles per tota la present Cort sia atorgat [211r^a] que pugue la quantitat que li pertany en lo dit do levar e collir per via de imposició o per aquella manera que vijares li sia, segons que per los dits capítols se appar e hajen eleta aquesta via, per ço, entenen ques sia pugut fer segons los dits capítols e estan e perseveren en aquells.

(96.2) [Els]⁶⁰ dits braços de la Església e de richs hòmens e cavallers, perseverant en ço que per ells dit és, digueren e dien que en cas que'l braç de les ciutats e viles reials les quantitats de la farina e de les L^M liures que fallien de la moneda vullen levar per via de imposició, emperò, en la dita imposició no entenen ne deuen ells ne lurs hòmens pagar com ja paguen certa quantitat entre los dits dos braços e lo braç de les ciutats e viles reials en partida.⁶¹

(96.3) E lo dit braç de les ciutats e viles reials, replican, dix que los dits dos braços han ja fermats los capítols del do perquè està e persevera en ço que dit ha e en ço que en los presents capítols és contengut.

(97) [211r^b] Ítem, ordona la dita Cort que per tal car en lo principat de Cathalunya e en les altres terres del senyor rey hon corre moneda barchinonina ha gran fretura de la dita moneda e la dita terra nes fort minva, que sia feta inibició general per tots los regnes e t[er]res del senyor rey deçà mar e en lo regne e illes de Mallorques que neguna persona de qualque condició sia no trague ne gos traure ne faça traure moneda barchinonina, axí croats com manuts dels dits regnes e terres

57. braços *JHI*².

58. com entenen *JHI*².

59. *En lloc de* puguen, *adiec.* *JHI*².

60. *En lloc de* dells, *adiec.* *JHI*².

61. compartida *JHI*².

del dit senyor rey deçà mar e del dit regne de Mallorques, sots pena de cors e de aver, en la qual pena tots aquells qui contrafaran sien encorreguts sens tota merçè. Açò, emperò, sia entès si la dita moneda qui traurien sobrepujava quantitat de XX sous barchinonins e, encara ultra açò, pach en X doblàries aytanta moneda com ultra los dits XX sous traurà. E que l'afforament del florí dessus dit dur per aytant temps con la secca del florí serà del General de Cathalunya e no més avant. E aquesta inibició de la dita moneda barchinonina sia publicada per tot lo dit principat de Cathalunya ab veu de crida. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(98) [211v^a] Ítem, que per tal que pus promptament sien trobades companyes de cavall en Cathalunya que sien al servey del senyor rey e a deffensió de la cosa pública de Cathalunya, ordona la senyora reyna e la Cort que sia donada çivada contínuament en Cathalunya per IIII anys prop vinents qui començen lo primer dia de maig prop vinent, ço és, XXX sous per mes a cavall armat e XX sous per mes a cavall alforrat pagadors de III en tres meses per la Deputació; e, aquells qui d'aquesta çivada volran pendre, se presenten a les persones a açò deputades e que cascun se faça scriure a quants cavalls armats e alforrats volrà pendre çivada e faça seguretat bona e bastant a coneguda de les persones a açò deputades e, açò, ab sagrament e homenatge e ab obligació de béns que dins XV dies après que seran requests per los deputats se presentaran en aquell loch de Cathalunya on serà ordonat per fer mostra dels cavalls e dels cavalcadors als quals hauran presa civada o als quals se seran fets scriure e aparellats de entrar en sou e pendre e anar en lo servey que'l senyor rey volrà per deffensió de la cosa pública, e que prenent [211v^b] lo sou ces la çivada; e que cascun cavall armat valla almeyns L lliures e alforrat XXV lliures a conexença dels deputats a fer les estimes o de lurs substituïts e, que axí mateix, a lur conexença haver hagen cavalcadors e armes sufficientes.

E, si per aventura dins los dits XV dies no comparien aparellats de fer la dita mostra e fer lo dit servey, que restituesquen en dobla la dita çivada que presa haurien e paguen per pena de cascun cavall armat, al qual serien escrites L liures e per cascun cavall alforrat XXV lliures.

E, si'l cap d'aquests aytals havia just embargament a coneguda dels dits deputats o substituïts lurs e, noresmeyns, haje a tramet[r]e covinent cavalcador en loch seu; e axí mateix, si haurà justa rahó a conexença dels dits deputats, que's puxe fer descriure e cessar de pend[r]e la dita çivada.

E les dites penes sien guanyades a la Deputació e que'l se[212r^a]nyor rey ne la senyora reyna ne lo senyor duch ne los deputats ne altre no pugen fer gràcia ne remissió.

(98.1) Ítem, que per ço que les dites persones ab mellor cor tenguen cavalls e armes, ordona la senyora reyna e la Cort que aytals persones per negun deute que dejen los cavalls, roçins d'armes ne arneses ne armes lurs ne dels dits cavalls

o roçins no pusquen per alcun official reyal, fisch ne altre, ésser marquats, penyorats ne en alguna manera [empatxats],⁶² posat encara que aquelles persones a açò haguessen renunciat e jurat.

(98.2) Ítem, que a tot hom anant per camí, qui men cavalls o roçins d'armes, no sia demanat negun dret de pontatge ne adobs de camins ne de barres ne de leudes, passatges ne negun empatxament no li sia fet, però que sia tengut de pagar ço que pendrà ne despendrà per los lochs e hostals on irà ne posarà e, si no u fahia, que per aquesta rahó pogués ésser embargat e no per altra fins que hagués pagat.

(98.3) [212r^b] Ítem, que per tal que bèsties cavallines se façen en la terra es nodresquen, sia ordonat que tots cavalls, egües e pollins qui sien cavalls o roçins qui exiran d'aquelles no pusquen ne dejen ésser penyorats ne marchats per neguna rahó.

(98.4) Ítem, que en pendre la dita pensió no sien enteses prelat, comtes, vezcomtes ne barons, caps de baronia ne veguers, batles o lochtinents de procurador en Cathalunya, ço és, dels cavalls que hauran e tendran a lurs pròpies persones.

(98.5) Ítem, que per lo senyor rey sien fetes letres a aquelles persones que la Cort tendrà per bé, dient e requirent que's dejen encavalcar ab aquelles mellors paraules e maneres que faça a fer, explicant la dita ordinació, per tal que les gents mils se esforçen a fer les dites coses. *Plau a la senyora reyna en nom que dessús.*

(99) [212v^a] Ítem, que si era feta pau o treva a mes de I any durant lo present do entre lo dit senyor rey e lo rey de Castella, que encontinent lo present do o ajuda cessàs aytant con a cullir se n'hagués del dia de la dita pau o treva a avant e fos nula e haüda per no feta; axí emperò, que si los III deputats residents en Barchinona o altres havents-ne poder d'aquells havien fetes algunes obligacions, manleutes o barates, les quals aquell dia no fossen pagades, que totes aquelles se haguessen a pagar e que lo dit do o ajuda no cessàs fins que tot allò fos pagat; axí emperò, que si la dita guerra tornave, quel dit do se cullís e tornàs en son ésser. *Plau a la senyora reyna en nom que dessús.*

(100) Ítem, que si los hòmens a cavall e de peu que pagarà que Cathalunya o la armada de mar qui de la dita quantitat se pagarà fahien intrades o preses o guany algun, que aquell dret d'açò quel se [212v^b]nyor rey acostuma haver ne a ell se pertany, venga e haja a venir en mà e en poder dels III deputats residents en Barchinona e dels cambiadors per la dita Cort elets, e que los dits hòmens a cavall o a peu o aquells qui en la dita armada iran sien tenguts de donar aquell dret, lo qual los dits deputats hajen a convertir, oltra lo dit do, en deffensió dels dits principat de Cathalunya e regne de Mallorques e ylls, en cas que contribuesquen, axí com dit

62. En lloc de emparats, adiec. JHI².

és, ab Cathalunya; e que d'açò lo dit senyor rey ne altra persona per ell no pugue res demanar ne haver. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(101) Ítem, que ls hòmens dels çitua[dans] ne de hòmens de viles no paguen ne sien tenguts pagar sinó segons que han pagat en lo do de la Cort de Muntçó, prorata del present do, ne paguen sinó aytant com los hòmens dels richs hòmens e cavallers. *Plau a la senyora reyna.*

(102) Ítem, que tots los moros e juheus domiciliats e poblats [213r^a] en les terres dels prelats e persones ecclesiàstiques, richs hòmens e cavallers e hòmens de paratge, çitats, viles e lochs [reyals de Cathalunya e del dit regne e illes, de hòmens de les dites ciutats e viles]⁶³ paguen e contribuesquen en lo dit do e altres coses damunt contengudes axí com los cristians poblats en les dites çitats, viles e lochs. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus, però quels juheus no paguen ne sien tenguts de pagar, sinó en les generalitats e altres imposicions damunt posades e no en fogatge.*

(103) Ítem, que si algun dels dits braçes o singulars d'aquells no volien pagar ço que pagar deuen segons que ordonat és en aquesta Cort allegant ffranquesa o qualsevol altra rahó, que d'açò no li sia presa neguna ferma de dret, ans sia feta execució reyalment e de fet contre ell, remoguda tota appellació e diffugi; e que aquell qui serà rebel·le en pagar ço que deuria hagués a pagar totes messions que per ocasió del dit contrast se farien. És entès, emperò, que si per ventura n'i havia alguns o algú que ço que deuria no's pogués haver per altra rahó, part [213r^b] pobresa, que açò no fos carregat als altres que pagat haurien, ans aquells que pagat haurien ço que deurien no s'[haguessen a pagar pus aquella vegada, açò, emperò, és entès si per contradicció de fet estava que ço que deurien no's]⁶⁴ pagàs, cor, si per pobrea de algun o per altra rahó se esdevenia, la relevació⁶⁵ o no poder d'aquests fos departit entre los altres habitants dels lochs on aquests starien. E, si alguna çitutat, castell, vila o loch o algun singular metrà contrast o empatxament donava a la paga de açò que deurien, fos tantost feta execució contra aquell o aquells qui lo dit empatxament farien segons la forma del capítol qui comença «Ítem, que los III deputats hajan poder de fermap cartes⁶⁶ etcètera» e en tota altra manera que fer se pogués; e que'l senyor rey o son general procurador o portantveus d'aquell o el batle general de Cathalunya a requesta dels dits deputats encontinent hajan a demanar e pendre postats, les quals, emperò, no sien meses penyora e aquelles retenir tan solament per aquest fet entrò que ls deputats sien satisfets de ço que degut los sia ab

63. *adiec. JHI*².

64. *ibíd.*

65. *resta JH.*

66. *cartes publiques I*².

dons, messions e interesses e que'l senyor rey quant aquella vegada no la retenga per altra rahó; e noresmeyns, que hajan a fer totes altres execucions ab hosts e en altra manera segons que'n seran requests per los dits [213v^a] deputats. **Plau a la senyora reyna en nom que dessus.**

(104) Ítem, que durant aquesta Cort e ans que sia finida lo dit senyor rey e vós, dita senyora reyna, en nom d'ell haja e hajats revocar realment e de fet tots greuges que hajats fets e faça als dits tres braços o a la I de aquells [o singulars d'aquells]⁶⁷ e aquells provehir justament; e fer ordinacions bones e constitucions a conexença de II savis en dret elegidors per lo dit senyor rey e per vós, dita senyora, en nom d'ell e I per cascun braç e per VI^a persona l'archabisbe de Terragona. E, si les dites coses e cascuna de aquelles lo dit senyor rey no complia o vós, senyora, en nom d'ell no compliets, que lo present do o ajuda sia haüda per no feta e nulla; e axí mateix sia entès del regne de Mallorques e ylles d'aquell en cas que pach e contribuesque ab Cathalunya. **Respon la senyora reyna e diu que mols dies ha passats que foren assignades certes persones a provehir tots los greuges e és cert que molts ne són stats provehits e, de les provisions, letres ja fetes e exides de la cancellaria del senyor rey a aquells qui les han de**[213v^b]**manades, emperò, si alguns n'hi ha per provehir, plau-li que certes persones hi proveesquen justament; e, si ordinacions o constitucions profitoses a la terra són necessàries de fer o declaracions de qualssevol duptes que sien o entreven-guen en los capítols del do, plau-li que sien fetes; emperò, per fer aquestes coses nos tard de fer e publicar lo do, cor la senyora reyna en nom del senyor rey vol e mana, consinten a açò la Cort, que d'aquests IIII dies primers vinents puxen ésser fetes les dites coses e hajan aquella effiçàcia e valor que hagueren si ans de la publicació del do fossen fetes.**

(105) Ítem, que'l senyor rey remeta e vós, senyora, remetats per nom d'ell a tots los dits III braços e a cascun d'ells e als hòmens lurs e de cascun d'ells totes penes de hosts fallides, justeyes de plets contestats encara que la sentència no sia donada o encara que fos donada, pus que la execució no fos feta, e totes altres penes civils e peccuniàries, axí de terçes o quints deguts per clams o reeclams o per [214r^a] ferma de dret com per altra manera semblants [a les damunt dites o no semblants]⁶⁸ e, encara, totes penes de crims devallants, pus que en p[re]ccúnia sien convertides, en què los dessus dits III braços e cascun d'ells e los hòmens lurs e de cascun d'ells e, encara, cascuna singular persona de qualsevol dels dits III braços, generalment e en special, sien encorreguts o tenguts per qualsevol manera en juhy o fora juhy per tot lo present mes d'abril. E açò mateix sia entès del regne de Mallorques e ylles a aquell adjatcents, en cas que pach e contribuescha ab Cathalunya. **Plau a la senyora reyna de penes devallants d'osts fallides o de bans o de terçes o**

67. *adiec. JHI*².

68. *ibid.*

de obligacions o de fermes de dret o encara altres civils e peccuniàries no⁶⁹ devallants de propis crims sien remeses.

(106) Ítem, que totes manleutes fetes e fahedores en corts reys per fets criminals per qualssevol persones e per qualssevulla rahons, passat I any après que són o seran fetes, sien haüdes per nulles e que los manlevadors, passat lo dit any, sien haüts per absolts e deliures de les dites manleutes; e que sem[214r^b]blantment se entena d'aquells a qui són o seran comanats alcun o alguns axí com a carcellers. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus durant lo temps del do.*

(107) Ítem, que algun prelat o religiós o qualque altra persona ecclesiàstica ne algun baró o cavaller o hom de ciutat o de vila o qualse altra persona de qualsevol estament sia no puxa demanar,⁷⁰ en tot o en partida o qualsevol altra cosa per pocha que sia o quantitat del dit do o ajuda, gràcia o remissió, sobresehimient o allongament o qualsevol altra provisió per la qual se pogués lo dit do o ajuda remetre, minvar, allongar o sobreseure [o]⁷¹ per qualsevol altra manera enbargar en tot o en partida o en alguna cosa o quantitat, per pocha que sia, ne encara puxe d'aquestes coses o alguna d'aquelles, per bé que fossen fetes o atorgades per moviment propi del senyor rey, usar; e, si alguna persona contra açò fahia, pach en doble tot ço en què serà contrafet a la deffensió de la cosa pública sens tota merçè; e que'l senyor rey ne vós, dita senyora, ne'l senyor duch ne altre per ells [214v^a] ne per vós no puguen empatxar ne tolre poder a officials seus ne vostres, ans aquells officials no sien tenguts de obeyr a negun manament ne a neguna letra per lo dit senyor rey ne altres dessus dits contre les demunt dites coses a ells tramesa; e que si lo senyor rey o vós, senyora reyna, o'l senyor duch o officials seus o vostres contra açò fehien, que encontinent çes lo do e que'ls deputats hagen a desemparrar e lexar lur offiçi, e si d'allí avant d'aquell usaven o res reebien, que u hagen a retre e pagar de ço del lur propi e que no'ls sie pres en compte; e que açò juren tots los de la Cort e encara lo senyor rey e vós, dita senyora reyna, e lo senyor duch. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus, axí, emperò, quel dit do no cessàs ne los deputats no haguessen a lexar lur offiçi, sinó en cas quel senyor o la senyora reyna o'l senyor duch o altre per ells qui açò a fer hagués, requests per los dits deputats, no volien esmenar o tornar a loch ço que haurien contrafet.*

(108) Ítem, que totes les persones per qualssevol braç o braços de la clercia o de la cavalleria e de [214v^b] ciutats e viles de Cathalunya e del dit regne de Mallorca e yles a aquell adjacents, en cas que contribuesquen o paguen ab Catha-

69. o JH.

70. demanar ni fer demanar JHI².

71. adiec. JHI².

lunya, qui seran deputades a tenir e distribuir la moneda de la dita ajuda e totes altres persones que per occasió de la dita ajuda seran a alguna cosa a fer deputades, façen sacrament e homenatge e reebre en si sentència de vet de no fer ne consentir alguna cosa, per si o per altre scientment o fraudulosa, perquè la moneda no's convertesque tota sens alguna deducció o diminució en los affers de la deffensió de la cosa pública segons la forma e manera damunt expressades e no en altra cosa, de la qual sentència de vet no puxe aquell que contrafarà ésser absolt, si primerament no fa entegra e planera satisfacció e esmena ab la dobla d'açò que contra serà fet, la qual esmena e satisfacció se haja a fer als braços dessus dits segons que damunt és declarat. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus.*

(109) Ítem, que'l senyor rey ne vós, senyora reyna, en nom d'ell, del dia de la concessió present fins que'l [215r^a] dit temps de la dita ajuda sia finit, no puxa ne puxats impetrar del papa dècima o subsidi algun en Cathalunya ne en lo dit regne de Mallorques, en cas que contribuescha ab Cathalunya, dels clergues o persones ecclesiàstiques; e, si per aventura per propi moviment del papa era atorgada o ja atorgat, que d'aquell atorgament no pogués usar ne lo dit atorgament o subsidi levar e los clergues e persones ecclesiàstiques aquella o aquells no fossen tenguts de pagar, ans de present per lavors aquella o aquells los remet. *No par a la senyora reyna que per la ajuda dels hòmens de la església deya renunciar a gràcia alguna quel papa li haja feta o li faça.*

(110) Ítem, que per res la I loch no pach per l'altre ne la I prelat o loch de prelat o de persona ecclesiàstique per l'altre, ne I rich hom o cavaller per l'altre, ne alguna ciutat, vila o lochs reys de Cathalunya o del dit regne, en lo dit cas, per l'altre ne la I braç per l'altre puga ésser marcat ne penyorat la I per l'altre. *Plau a la se[215r^b]nyora reyna ab què haja compliment del dit do segons que en lo primer capítol és contengut. Entén emperò la senyora reyna, que si algun loch de prelat, rich hom, cavaller o ciutadà o d'altre qui hagués molts lochs no volia pagar e fadiga era atrobada en lo senyor del loch e en los officials, los altres lochs d'aquell senyor, per bé que haguessen pagat, puxen ésser penyorats e destrets en ço que fadiga seria atrobada e en les messions que se n'haurien a fer; e açò sia entés axí del present do com del do qui fo atorgat en la Cort de Muntçó.*

(111) Ítem, que'l senyor rey ne vós, senyora, ne altra en loch seu o vostre durant lo temps del dit do o ajuda no puxa appellar, citar, demanar, ne fer venir ne ajustar alcun o alguns dels dits deputats per res dels affers de la dita ajuda o ordinació o administració de aquella, sinó a la ciutat de Barchinona o en los lochs on los dits deputats estaran o dins aquells, per ço que la administració d'aquella no pogués ésser mudada ne torbada; e açò jur [215v^a] lo dit senyor rey o vós, senyora, per nom d'ell e, si lo contrari fahia, que la dita ajuda cessàs ipso facto axí que los

dits braços no fossen tenguts de res a pagar de la dita ajuda. *Plau a la dita senyora reyna, si donchs lo senyor rey, request, no u revocarà.*

(112) Ítem, que'l dit senyor rey e vós, senyora, en nom d'ell el senyor duch atorguets e atorguen als dits III braces e a cascun d'aquells que dins X anys primer vinents, comptadors de la fi que l'atorgament dels VI anys fo fet per vós, senyora, enguany en la ciutat de Barchinona a avant, per lo dit senyor rey ne per official seu o vostre ne per lo dit senyor duch no puxa ésser tramès ne posat comissari ne consellador ne jutjador ne adjunt ne scrivà de la tresoraria ne alt[r]e de qualsevol condició sia per qualssevol crims, excesses o delictes o penes en algunes de les ciutats, viles o lochs reys de Cathalunya e del regne de Mallorques e de les dites illes, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, ne hòmens lurs e encara dels dits prelat, persones ecclesiàstiques, barons, cavallers e hòmens de paratge e lochs lurs e de cascun d'ells, ans [215v^b] de tots crims, excesses e penes comeses e cometedores dins qualsevol vegueria o batlia de les dites ciutats, viles e lochs reys e altres demunt dites coneguen los veguers, batles e altres ordinaris officials dels lochs en los dits crims, excesses e delictes o penes són comeses e d'aquí a avant se cometran; emperò, que en açò no sien enteses lo procurador general de Cathalunya ne governador de Rosselló e de Cerdanya ne batle general de Cathalunya ne lo governador de Mallorques, ans aquells personalment e no per substituït, si donchs no eren fora los tèrmens de lur governació per lur offici e per commissió del dit senyor rey, ordinàriament e ab e de consell de lur assessor puxen enquerir e punir los crims comeses e cometedor, dins los lochs on lo senyor rey ha jurisdicció; e que sien haüdes per revocades e nulles totes commissions que sien fetes a qualssevol commissaris, conselladors, instigadors, [adjunts, escrivans]⁷² e altres qui vuy sien en los lochs reys e altres dessús dits o en algun de aquells e totes commissions e poders que hagen del dit senyor rey per la dita rahó; e que'l dit senyor rey man ab let[r]es sues a aquells que d'aquí avant no usen de les dites commissions [216r^a] e poders a ells donats, ans tots processos, inquisicions e altres enantaments per ells [fets]⁷³ contra qualssevol persones e per les dites rahons liuren als officials ordinaris dels lochs on les dites inquisicions, processos e altres enantaments sien estats fets; e, si per ventura contra les coses dessús dites en aquests capítols contingudes era fet, que aquells contra los quals seran donats commissaris no sien tenguts a aquells commissaris de obeyr, ans los ordinaris del loch hagen als dits commissaris contrestar que no usen de les dites commissions. *Plau a la senyora reyna a VI anys tan solament comptadors après de la fi dels dits VI anys, exceptat crim de lesa magestat, falsador de moneda, sodomita; e que en açò no puxa ésser feta frau sots color de assessor o*

72. *adiec. JHI*².

73. *ibid.*

de adjunt o de qualsevol comissari per qualque nom que sia appellat, si donchs no era a requesta de les universitats.

(113) Ítem, que'l dit senyor rey ne vós, senyora, ne official seu ne vostre ne altre per ell ne per vós ne'l senyor duch durant la dita ajuda no puxen ne puxats forçar per [216r^b] rahó de l'host⁷⁴ ne per qualsevol manera ensemps o departidament les hosts de les ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya ne dels prelats, persones ecclesiàstiques, barons, cavallers e hòmens de paratge o alguna d'aquelles e hòmens de ciutadans e homes de viles e del regne de Mallorques e ylles a aquell adjacents, en cas que contribuesquen ab Cathalunya, en los quals, emperò, lo dit senyor ha dret de host [o de cavalcada de exir fora lurs lochs, sinó en cas que l'usatge]⁷⁵ «princeps namque» hagués loch per deffensió de Cathalunya. *Plau a la senyora reyna, si donchs no era per execució de justícia qui s'hagués a fer, per procés de pau o de t[r]eva o per l'usatge «Princep namque» o processés de ssometén.*

(114) Ítem, que'l senyor rey o vós, senyora, en nom d'ell ne son primogènit ne procurador general ne portantveus de aquell ne negun altre official lur ne vostre, per nom d'ells o per la I d'ells ne de vós, no pusquen ne dejen forçar ne metre per força negun hom de Esgleya ne de rich hom ne de cavaller ne de ciutats ne de viles reys de Cathalunya ne del dit regne de Mallorques e illes ne hòmens d'aquells, en cas, emperò, [216v^a] que'l dit regne e illes contribuesquen ab Cathalunya, en neguna armada, galea, estol o altre vexell de mar; e que per les forces que són estades fetes durant la present Cort per rahó de la armada per la present Cort feta, de la qual és capità lo noble vezcomte de Cardona, no sia fet perjudici a algú o alguns dels dits braços ne a lochs ne a singulars d'aquells, com sien estades fetes per concessió e mera liberalitat de la Cort e per ordinació per aquella Cort feta e no per deute que'n fossen tenguts. *Plau a la senyora reyna, exceptat los lochs on o ha acostumat e de costum; e que alguna força que sia feta de la primera Cort de Perpenyà a ençà celebrada l'any MCCCCL no puga ésser treta a consequència ne introduir ús ne costum.*

(115) Ítem, que'l senyor rey ne vós, senyora, en nom d'ell ne lo senyor duch ne procurador general ne portantveus ne negun official o altra persona, qualssevulla que sia, no faça ne puga atorgar alongaments, sobresehiments o empires per rahó de la guerra de Castella o per altre qualsevol rahó a quals[216v^b]sevol persones de qualsevol condició sien qui sien obligades a censals morts o a violaris venuts o qui d'aquí a avant se vendran a instància de part ne per propri moviment; e, si ja són atorgats o atorgades, aquells a qui sien o seran atorgades no pugen d'aquelles

74. força de host JHI².

75. adiec. JHI².

usar en neguna manera, ans sien axí ara com lavors e lavors com ara haüdes per casses e per nulles; e açò mateix sia entès de guiatges fahedors a qualsevol persona per rahó de la present guerra de Castella o per altra qualsevol manera. **Pla[u] a la senyora reyna en nom que dessus.**

(116) Ítem, que'l senyor rey remeti a tots los notaris de les ciutats e viles reyalas de Cathalunya totes penes peccuniàries e criminals e qualssevol altres en les quals sien encorreguts o tenguts per qualque manera tro per tot lo present mes de abril, si no havien servada en los contractes per ells rebuts e altres cartes per ells reebudes lo capítol o constitució per lo dit senyor rey feta en la primera Cort de Perpinyà sobre los contractes e altres cartes largament en los lurs cabbreus ordonadores, e les cartes dels dits contractes liurades a la [217r^a] parts dins temps çert. **Plau a la senyora reyna romanent la constitució en sa força.**

(117) Ítem, entenen los dits tres braçes e expressament se salven e's retenen que per la present ajuda ne per res contengut en los dits capítols demunt e devall scrits o en d'aquells algun ne per res ques faça o sia fet en la present Cort no sia ne puxe ésser fet ne engenrat algun perjudici a libertats, concessions, privilegis, usos e franqueses dels dits tres braçes e de cascun de aquells o de singular o de singulars de aquells o de lurs hòmens en general o special o encara al regne de Mallorques e ylles a aquell adjacents e habitants en aquells, en cas que contribuésquen ab Cathalunya, ans los dits privilegis, libertats e franqueses e uses sien e stien en lur plena força e valor, la present ajuda ne los dits capítols ne res contengut en aquells en alguna manera no'n contrastant ne ço que's farà en aquesta Cort no puxa ésser tret a conseqüència en esdevenidor; e que lo dit senyor rey ne faça ara carta o privilegi a tots los dits III braçes e a cascun d'ells e a singulars d'aquells que'ls [217r^b] ne volran, axí com mils e pus profitosament fer e dictar se puxa a conservació de lur dret. **Plau a la senyora reyna e que aytant poch sia fet perjudici al senyor rey.**

(118) Ítem, que'ls deputats tres residents en Barchinona eligen en cascun cap de vegueria de Cathalunya e en lo dit regne e ylles, en cas que pach e contribuesque ab Cathalunya, en aquelles, emperò, que a ells e en Berenguer Bertran [dessús dit serà vist faedor, I cambiador, lo qual en nom d'en Berenguer Bertran]⁷⁶ dessus dit reeben tots los préstechs qui en les dites vegueries se culliran e's deuen prestar, segons que per la dita Cort a part en poder del notari davall scrit és estat fermat, e façen dites a totes aquelles persones e universitats qui prestaran, segons la dita ordinació per la Cort feta, de pagar tot ço que prestaran dins I any comptador après que'l dit préstech serà fet. **Plau a la senyora reyna en nom que dessus.**

⁷⁶. *ibid.*

(119) Ítem, és ordonat que en les manleutes, obligacions e [217v^a] altres seguretats qualssevol, les quals los deputats residents en Barchinona a reebre e administrar lo dit do ordonats faran, no sien ne puguén ésser tenguts ne en alguna manera obligats los altres deputats dessús dits, si donchs en aquelles no havien fermat e no y eren especialment obligats, ne aytant poch no sien tenguts de retre compte de les coses que per los dit tres deputats seran administrades. *Plau a la senyora reyna en nom que dessús.*

(120) Ítem, que'l dit senyor rey haja a fer als dits III braços e a tot lo General de Cathalunya e al regne de Mallorques e illes a aquell adjacents, en cas que pach e contribuescha ab Cathalunya, aytals cartes o pus forts, si fer se poden, a conservació de lurs privilegis e libertats com lo rey n'Amfós féu en la Cort de Muntçó e lo rey en Jacme en la Cort primera de Barchinona sobre lo fet de la sisa, confermant aquelles. *Plau a la senyora reyna sens novella confirmació.*

(121) [217v^b] Ítem, que totes e sengles ciutats, viles, castells e qualssevolle lochs, rendes, drets e altres béns en qualque partida sien de la senyoria del senyor rey que sien estats e sien vuy de la esgleya o universitat, collegi, capítol o convent o de qualsevol persona dels dits III braços, los quals sien o seran perduts per la guerra present e's sien cobrats o's cobraran d'aquí a avant per lo dit senyor rey o per sos valedors, officials o sotsmeses, tornen franchament e quítia sens neguna reemçó e messió als senyors e a aquells de qui eren primer o a lurs hereus ab tots e sengles hòmens e fembres de qualque estament o condició e lig sien ab mer e mixt imperi e tota altra jurisdicció e ab tots drets, privilegis, furs, custums e libertats, les quals havien ans de la present guerra, no contrestant neguna donació o alienació per lo senyor rey feta o fahedora. *Plau a la senyora reyna que'ls prelats e persones ecclesiàstiques, barons e altres domiciliats en Cathalunya cobren los dits lochs e béns, si donchs per tració o per lur fet fraudós los dits lochs e béns no eren perduts.*

(122) [218r^a] Ítem, que per los presents capítols ne algunes coses o paraules qualssevol sien contingudes en aquells ne per algun fet no sia ne pusque ésser guanyat o adquirít algun dret en possessió o en propietat a algun dels dits braços e universitats o singulars de aquells ne en res disminuït, ans cascun braç, universitat e singulars sien e roman en tot aquell dret, ésser e estament, sens alguna lesió e perjudici en lo qual eren abans de la present Cort e dels presents capítols. *Plau a la senyora reyna que nols sia fet algun perjudici.*

(123) Ítem, que de totes les coses contingudes en los dits capítols o en qualsevol d'aquells sien fetes letres e cartes per lo dit senyor rey als dits III braços e al dit regne e ylles, en cas que pach e contribuesque ab Cathalunya, e a cascun d'aquells qui les demanarà ara e tota vegada que les demanaran bé e largament dictades a

profit d'aquelles e de lurs hòmens qui les demanaran, no muda la substància de fet, franques de [218r^b] tot dret de segell. **Plau a la senyora reyna ajustat ço qu'is segueix en lo següent capítol.**

(124) Ítem, que totes cartes, provisions e letres que s'hajen a fer per rahó [de la present ajuda]⁷⁷ o per qualsevol capítol dels capítols e totes altres provisions e letres que ls dits deputats hauran mester ara o d'aquí avant e d'aquí en la present Cort se provehiran a instància dels dits III braçes o singular o singulars, axí en general con en special, sien franques de tot dret de segell⁷⁸ e de tot altre al dit senyor rey [o a escrivants o a altres persones per lo dit senyor rey]⁷⁹ pertanyens per rahó de les dites cartes, provisions e letres. **Plau a la senyora reyna, emperò que si cartes se n'havien a fer ab clausura a requesta de la part, que se n'haguessen a donar moderat salari.**

(125) Ítem, lo braç dels prelats e persones ecclesiàstiques consenten en los presents capítols e fermen aquest do salva la libertat ecclesiàstica.

(126) [218v^a] Ítem, que la senyora reyna haja a licenciar la Cort present encontinent com los capítols del do dessús dit sien publicats e fermats per vós, dita senyora, e per la Cort. **Plau a la senyora reyna en nom que dessús.**

(127) Ítem, com vós, senyora, per nom e axí com a lochtinent del senyor rey hajats celebrades e celebrats les presents Corts personalment per ço com lo dit senyor per gran necessitat dels affers de la guerra les dites Corts no ha pogudes personalment continuar ne celebrar, e la celebració de les Corts de Cathalunya se pertanga a la persona del senyor rey tant solament e no a altra persona, per ço, la dita present Cort protesta que per la celebració per vós, dita senyora, axí com a lochtinent del senyor rey feta de les present Corts, no sia ne puga ésser fet ni engenrat alcun perjudici al General de Cathalunya ni als dits III braçes ni a algun d'aquells ne a singulars d'aquells, ne açò puga ésser d'aquí a avant tret a conseqüència en esdevenidor; e que d'açò sien fetes letres del senyor rey e de vós, senyora, dictades a profit de la dita Cort General de Cathalunya. **Plau a la senyora [218v^b] reyna que no ls sia fet alcun perjudici ne aytanpoch al senyor rey.**

(128) Ítem, con vós, senyora, hajats fetes les provisions dessús dites als capítols donats per la dita Cort sobre lo dit do axí com a lochtinent general del dit senyor rey, que'l poder que vós, senyora, havets del dit senyor rey sia insert a la fi dels dits capítols. **Plau a la senyora reyna en nom que dessús.**

77. *ibíd.*

78. *Passatge assenyalat i amb n. marg. possibl. de Vidal indicant franch de segell.*

79. *adiec. JHI².*

[CORT DEL 1413]

Cort 1413

Regis Ferdinandi primi in Curia Barchinone et deinde Dertuse

[221r^a] In Dei nomine pateat universis quod nos Fferdinandus Dei gracia rex Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comes Barchinone, dux Athenarum et Neopatrie, ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie:

(1) Visa nota cuiusdam publici confirmacionis instrumenti per Raymundum de Cumbis, tunc prothonotarium serenissimi domini regis Martini avunculi nostri memorie celebris, nunc vero prothonotarium nostrum, recepti et in suo registro notarie largomodo notati ac per dictum dominum regem Martinum facti, firmati et iurati in maiori aula palacii regii antiqui civitatis Barchinone nona die madii anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o quinto, regnique ipsius domini regis decimo, continencia seu tenor cuius [voce]¹ que de nostri mandato lecta et publicata fuit per dictum nostrum prothonotarium in nostri presencia ac vestri tocius Curie Generalis, quam cathalanis de presenti celebramus, sequitur et est talis:

In nomine sancte Trinitatis et unice Deitatis amen. Pateat universis quod nos [221r^b] Martinus² Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie:

(1.1) Viso quodam publico confirmacionis instrumento per serenissimum dominum regem Iohannem, alte recordacionis fratrem nostrum, facto et acto in

1. *En lloc de note, adiec. M.*

2. *Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant rex Martinus.*

quadam camera palatii regii minoris civitatis Barchinone, quod vulgariter dicitur *lo palau de la reyna*, die octava mensis marcii anno a nativitate Domini millesimo CCC^o octuagesimo septimo huiusmodi seriey:

In Dei nomine. Noverint universi quod nos Iohannes³ Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossilonis et Ceritanie:

(1.1.1) Viso quodam publico instrumento confecto in Castro regio civitatis Ilerde, IIII° ydus iunii anno Domini millesimo CCC tricesimo sexto, tenoris sequentis: In Dei nomine. Noverint universi quod nos Petrus⁴ Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone:

(1.1.1.1) Viso quodam capitulo secunde Curie Barchinone dudum per illustrissimum dominum Iacobum,⁵ recolende memorie avuum nostrum, celebrate tenor cuius capituli talis est: Item, quod nostri successores in comitatu Barchinone vel in Cathalonia unus post alium in perpetuum, antequam richi homines, milites, vel cives, vel homines [221v^a] villarum faciant sibi sacramentum vel fidelitatem, iurent et teneantur iurare et confirmare et approbare publice vendicionem et franchitudinem bovagii⁶ et omnia alia statuta et ordinaciones factas in ista presenti Curia et in Curiis Generalibus factis in Montesono et Barchinona et in aliis locis Cathalonie, et alia privilegia et gracias⁷ tam in speciali quam in generali, richis hominibus et militibus et civibus et hominibus villarum et civitatibus et locis et villis que sunt nostre vel predictorum, et si aliquis vel aliqui Cathalonie, cuiuscumque dignitatis vel condicionis sint, facerent dicto domino Cathalonie⁸ sacramentum vel fidelitatem antequam ipse fecerit dictum sacramentum et confirmacionem, quod non valeat.

(1.1.1.2) Viso etiam quodam instrumentum vendicionis, remissionis et franchitatis bovagii, terragii et erbagii per prefatum dominum regem Iacobum, bone memorie avuum nostrum, facto et iurato richis hominibus et militibus et civibus et hominibus villarum Cathalonie et hominibus eorum precio ducentarum mille librarum, in quo instrumento inter alia sequens clausula continetur:⁹ «preterea ex certa sciencia volumus et concedimus vobis et vestris et omnibus aliis et singulis supradictis specialiter vel gene[221v^b]raliter dictis seu nominatis, et notario infrascripto nomine vestro et omnium aliorum et singulorum predictorum generaliter et specialiter nominatorum a nobis legitime stipulanti, paciscenti et recipienti, et

3. *Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant rex Iohannis.*

4. *Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant rex Petrus.*

5. *Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant rex Iacobus.*

6. *Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant Bovagii.*

7. *gracias concessas M.*

8. *Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant domino Catalonie.*

9. *Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant clausula instrumenti bovagii.*

perpetuo ordinamus quod nos et omnes heredes et quoscumque successores nostros, quod successores nostri in comitatu Barchinone et in Cathalonia, tam generaliter quam specialiter, unus post alium successive, tempore sui novi dominii seu nove successionis, antequam richi homines, milites, cives et burgenses et homines villarum et aliqui alii Cathalonie sibi faciant seu prestent iuramentum vel fidelitatem, vel sibi in aliquo respondeant, et antequam aliquis requisitus expresse vel non requisitus sibi faciat vel facere teneatur homagium vel aliquam recognicionem, ratione feudorum vel qualibet alia ratione, ipse successor nostri et nostrorum in comitatu Barchinone et Cathalonie quicumque fuerit generalis vel specialis, per se et suos, laudet et confirmet et iuret publice et approbet presentem vendicionem, absolucionem, diffinicionem et remissionem bovagii, terragii et erbagii et accionis et vexacionis et iuris eorum cum publico instrumento, et usque quo predictam laudacionem et confirmacionem et iuramentum et approbacionem predictorum omnium fecerit cum [222r^a] publico instrumento, aliquis de predictis supra generaliter vel specialiter dictis seu nominatis vel eorum successores non teneantur ei respondere in aliquo». Et si per aliquem cuiuscumque condicionis seu status existeret sacramentum fidelitatis vel homagium seu alia quevis obligacio facta essent antequam predicta, ut est dictum, laudata, approbata et iurata essent per novum quemvis dominum, non valerent et pro non factis penitus haberentur:

(1.1.1.3) Viso insuper quodam capitulo per dominum regem Alfonsum, felicis recordacionis patrem nostrum, edito in Generali Curia in villa Montisalbi celebrata, quod incipit: «Insuper attendentes, quod privilegia predecessorum nostrorum et signanter serenissimi domini Iacobi,¹⁰ recolende memorie, etc».

(1.1.1.4) Idcirco nos Petrus Dei gracia rex prefatus per nos et omnes heredes et successores nostros quoscumque laudamus, approbamus et in omnibus confirmamus et etiam servare et servari facere promittimus vobis comitibus, vicecomitibus, baronibus, richis hominibus et militibus, civibus et hominibus villarum Cathalonie et successoribus vestris perpetuo et notario infrascripto, tanquam publice persone hec recipienti, paciscenti et stipulanti pro vobis et pro omnibus aliis quorum interest et intererit, vendicionem, absolucionem, deffinicionem et remissionem predictas, per prefatum dominum regem Iacobum, bone memorie avuum nostrum, vobis et cuilibet vestrum et vestris hominibus factas de bovagio, [222r^b] terragio et erbagio antedictis et omnia et singula contenta in instrumento eiusdem vendicionis, absolucionis, diffinicionis et remissionis, quod instrumentum Stephanus de Podio quodam notarius publicus Barchinone scribi fecit et clausit pridie nonas febroarii anno Domini millesimo CC^o nonagesimo nono, prout hec et alia in eodem instrumento, cuius tenorem in presencia nostri et nostri consilii

10. *Amb n. marg. possibl. de Llobard indicant capitulum regis Alfonsi antiqui.*

legi fecimus per notarium infrascriptum et ipsum et omnia in eo contenta diligenter et plene intelleximus, lacius et plenius continentur.

(1.1.1.5) Item laudamus, approbamus et in omnibus confirmamus vobis omnibus et singulis supradictis et successoribus vestris perpetuo et notario infrascripto hec recipienti, paciscenti et stipulanti ut supra, omnia et singula statuta capitula et ordinationes Curiarum Generalium Cathalonie celebratarum per predecessores nostros recolende memorie, de quibus in predicto capitulo supra inserto fit mencio, et omnia et singula privilegia et gracias de quibus in eodem capitulo supra inserto fit mencio prout in eodem capitulo plenius continetur.

(1.1.1.6) Item, per nos et omnes heredes et successores nostros quoscumque, gratis et ex certa sciencia, laudamus, approbamus et in omnibus confirmamus vobis omnibus et singulis supradictis et successoribus vestris perpetuo et notario infrascripto recipienti, paciscenti et stipulanti ut supra statutum, ordinationem, sanctionem et provisionem dudum per prefatum dominum regem Iacobum,¹¹ avuum nostrum bone memorie, pro comuni utilitate reipublice et bono ac tranquillo statu totius terre sue ac omnium subditorum suorum factas cum carta sua, bulla pendentis eiusdem [222v^a] domini regis plumbea roborata, data Terrachone XIX^o¹² kalendas ianuarii anno Domini M^oCCC^o nonodecimo¹³ de regnis Aragonum, Valencie, ac comitatu Barchinone, cum directo dominio et aliis iuribus regni Maioricarum et insularum ei adiacencium et comitatuum Rossilionis et Ceritanie, Confluentis et Vallispirii et vicecomitatum Omeladesii et Carladesii aliquo tempore non dividendis nec separandis ab invicem et omnia et singula in eadem carta contenta, prout in eadem carta quam Bernardus de Aversone, dicti domini regis notarius, de mandato eiusdem domini regis scribi fecit et clausit, cuiusque tenorem in presencia nostri et consilii nostri legi fecimus per notarium infrascriptum et ipsam et omnia in ea contenta diligenter et plene intelleximus, lacius et plenius continentur.

(1.1.1.7) Confirmamus etiam omnes alias constituciones factas et editas tam per dictum dominum regem Iacobum avum quam per dictum dominum regem Alfonsum, patrem nostros, in Generalibus Curiis Cathalonie. Predictas itaque laudaciones, approbaciones et confirmaciones facimus de predictis omnibus et singulis plene certificati et informati vobis omnibus supradictis et singulis de Cathalonia et cuilibet vestrum et successoribus vestris perpetuo et notario infrascripto hec recipienti, paciscenti et stipulanti ut supra, de predictis omnibus et singulis sicut melius dici et intelligi potest ad vestrum vestrorumque successores salvamentum et bonum, sanum et favorabilem intellectum. Vo[222v^b]lentes et expresse statuentes ac etiam mandantes predicta omnia et singula perpetuo et inviolabiliter

11. *Amb n. marg. possibl. de Llombard indicant rex Iacobus.*

12. X^o M.

13. *Precedit de nonagesimo.*

observari. Mandantes etiam cum hoc publico instrumento procuratoribus, vicariis, baiulis, curiis et aliis officialibus et subditis nostris, presentibus et futuris, quod predicta omnia, iuxta formam dictorum instrumentorum et capitulorum Curiarum iamdictarum, teneant et observent et faciant ab omnibus perpetuo teneri et inviolabiliter observari. Et ut predicta omnia maiori gaudeant firmitate promittimus et iuramus per Deum et Crucem Domini nostri Iesu Christi et eius sancta quatuor Evangelia manibus nostris corporaliter tacta predicta omnia et singula tenere et observare et teneri facere et etiam observari.

(1.1.1.8) Retinemus tamen quod, cum aliquae donaciones seu alienaciones facte fuerint a XIII° kalendas septembris anno Domini M^oCCC^o vicesimo octavo citra per dictum dominum regem Alfonsum patrem nostrum in preiudicium nostri et regnorum ac terrarum nostrarum, easdem donaciones seu alienaciones non intendimus confirmare nec intendi seu includi in confirmatione predicta. De qua retencione volumus fieri publicum instrumentum ad cognitionem Roderici vicecancellarii et Iacobi Calbeti, ac Bernardi de Olzinellis, legum doctorum, Petri de Casclarino, Petri Despens et Guillelmi Sirvent, iudicum curie nostre.

Volumus etiam et mandamus quod de predictis omnibus fiant et tradantur tot instrumenta originalia per notarium infrascriptum, quot quilibet predictorum superius expressatorum quorum [223r^a] intererit inde requisiverit fieri et petierit sibi tradi.

Actum est hoc in castro regio civitatis Ilerde IIII° idus iunii anno Domini M^oCCCXXX^o sexto:

(1.1.2) Viso etiam quodam alio publico instrumento acto in cappella palatii regii civitatis Barchinone die lune quarto kalendas aprilis anno Domini M^oCCC^oXLIII^o tenoris sequentis:

(1.1.2.a) In nomine Sancte Trinitatis et unice Deitatis, amen. Pateat universis quod nos Petrus Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, sedule cogitantes quod ab Altissimo, qui ex sue clemencia maiestatis nos regnorum et terrarum culmine decoravit ac honorificatis populis insignivit, precipue nobis imponitur ut ea sic unita servemus quod nequaquam dissolutionem incurrant nam, iuxta veritatis eloquium: «omne regnum in se divisum desolabitur», regna quoque debent unitatis substantia et indivisibilitatis [soliditate]¹⁴ gaudere, ut virtus unita sit forcior ad exercendum, sine personarum excepcione, iusticiam, sine qua omnis terra perit et habitatores eius, comunis [ruit]¹⁵ utilitas et principes nequeunt diu regnare, conflatis quidem in unum viribus, que maiori potencia fulciuntur publicas res adversus hostiles in cursus uberiori deffensionis et pacis quietitudine solidatur.

¹⁴. *En lloc de solidata, adiec. M.*

¹⁵. *Correxi, en lloc de vivit.*

(1.1.2.b) Et cum docuit experientia temporibus retrolapsis, qualiter [223r^b] attemptata divisio regnorum Aragonum, Valencie et comitatus Barchinone, a nostris primogenitoribus nimium paravit excidium induxit scandalum vehemensque periculum formidavit, sane gloriosus princeps dominus Iacobus, dive recordacionis, rex Aragonum, abavus noster premissa considerans regnis suis univit ex destinatione conquiste regnum Maioricarum et ei adiacentes insulas, quod et quas ut a[t]leta magnanimus a manibus eripuit paganorum et eandem unionem privilegiis, edictis et legibus ex tunc successivis temporibus confirmavit.

(1.1.2.c) Et quamvis postea de regno et insulis memoratis cum terris Cathalonie partibus incisionem periudicialiter attemptasset, attamen preexcelsus princeps dominus Petrus rex Aragonum, peravus noster recordacionis felicitis, incisionem prefatam reduxit ad debitam unitatem, quam serenissimus dominus Iacobus, recolende memorie, rex Aragonum avus noster, per se suosque successores, ad in perpetuum denuo fecit, ordinavit, statuit et sancivit cum privilegio suo, bulla plumbea communito, dato Terrachone XIX° kalendas ianuarii anno Domini M^oCCC^oXIX^o sicut in eo clare vidimus contineri.

(1.1.2.d) Nos autem qui dicta regna, comitatus et terras, actore Domino, posidemus, prefatum regnum Maioricarum cum insulis Minorice, Evice, ac aliis insulis adiacentibus ipsi regno cuius directum dominium nobis superioritas antea compete[223v^a]bat, ex iustis causis et processibus adquisivimus et cum utili dominio ac suis iuribus universis in propria[te] plena et possessione tenemus.

(1.1.2.e) Idem regnum et insulas necnon comitatus Rossilionis et Ceritanie, ac terras Confluentis, Vallispiri et Cauquiliberi, convocatis per nos et congregatis in civitate Barchinone sindicis universitatum, civitatum et villarum regalium Cathalonie, qui nobis super hiis ingentem instanciam faciebant cum ea solempnitate qua decuit, regnis Aragonum, Valencie, et comitatui Barchinone prefatis duximus indissolubiliter unienda cum privilegio nostro seu publico instrumento facto et clauso per scriptorem nostrum et notarium infrascriptum in ipsa civitate Barchinone XII° kalendas octobris anno Domini M^oCCC^oXL^o secundo, prout in eo noscuntur hec et alia plenius declarari.

(1.1.2.f) Et ex tunc, dum celebrabamus in civitate Valencie Curiam Generalem regnicolis Valencie regni, dictam unionem confirmavimus et denuo fecimus roboratam firmis et iuramentis singulorum ad dictam Curiam vocatorum qui solertem in hiis instanciam faciebant, cum privilegio nostro clauso et facto per eundem notarium in ecclesia cathedrali Beate Marie Sedis Valencie dum inibi publicabatur Generalis Curia memorata pridie kalendas ianuarii predicti anni.

(1.1.2.g) Cumque post apprehensionem de regno et civitate [223v^b] Maioricarum et ei adiacentibus insulis per nos, ut pretangitur, iuste factam per ipsam civitatem diadema nostram et regalia portare providissemus insignia, dictas uniones

quas inibi legi et publicari fecimus, presente gencium copiosa multitudine, confirmamus iterato, tactis per nos ad earum corroboracionem Cruce domini et Evangelii sacrosanctis, cum carta nostra seu publico instrumento facto in ecclesia cathedrali dicte civitatis Maioricerum X^o kalendas iulii anni MCCCXL tercii, per notarii supratactum.

(1.1.2.1) Nunc quippe, memorantes omnes uniones et singulas supradictas ac eas huius serie confirmantes, ad humilis et ingentis supplicacionis instanciam vestri fidelium nostrorum Guillermi Çacosta, Ffrancisci Umberti et Arnaldi de Quintana, civium Maioricarum, et Iohannis Robolli, habitatoris ville Inque, sindicorum et nunciorum, iuratorum, consiliariorum, proborum hominum et universitatis Maioricarum ad hec specialiter constitutorum nobisque missorum cum publico instrumento, de quo fecistis in posse infra nominati scriptoris nostri et notarii plenariam fidem, necnon etiam sindicorum civitatum, villarum regalium Cathalonie predictarum quorum nomina inferius describuntur. Nec minus de expresso consensu inclitorum infantium, richorum hominum et baronum ac aliorum, prout nominatur [224r^a] inferius, statim tenore presentis nostre pagine perpetuis nostris temporibus inviolabiliter durature, de certa sciencia et spontanea voluntate per nos et omnes heredes et successores [nostros], prefatum regnum Maioricarum cum civitate et insulis Minoricarum et Evice ac aliis adiacentibus ipsi regno ac comitatus Rossilionis et Ceritanie, terras Confluentis et Vallispirii et Cauquiliberi, necnon iura quevis nobis pertinencia quomodolibet in eisdem, dictis Aragonum et Valencie regnis ac comitatu Barchinone adiungimus indisso-lubiliter et unimus.

(1.1.2.2) Necnon etiam promittimus, providemus, ordinamus, statuimus, discernimus et sancimus quod dictum regnum Maioricarum cum civitate et insulis supradictis, nec non comitatus predicti cum terris aliis memoratis et locis universis et singulis situatis in illis, et cum iuribus universis ad nos pertinentibus in eisdem, cum dictis Aragonum et Valencie regnis et comitatu Barchinone sint unita perpetuo et coniuncta sine medio et sine aliquo intervallo, et sub uno solo nostro et nostrorum successorum universalium dominio indivisibili et inseparabili perseverent, ita quod quicumque sit rex Aragonum, Valencie, comesque Barchinone, idem etiam sit rex Maioricarum et predictarum ei adiacencium insularum ac comes dictorum comitatum et terrarum.

(1.1.2.3) Nos enim per nos omnes heredes et successores nostros promittimus, de certa sciencia et [224r^b] expresse, quod dicta regnum, civitatem et insulas, comitatus et terras sive loca, villas, castra, regalias, redditus, iura, esdevenimenta, officia, ususfructus aut servitutes eorum nos vel ipsi heredes aut successores nostri nullo tempore in se vel a se vel etiam intra se dividemus seu alienabimus, nec dividi, separari seu alienari faciemus vel quomodolibet permittemus, in perpetuum

vel ad tempus, a regnis et comitatu predictis seu a nostra corona regia in totum scilicet vel in partem, nec per nos vel illos dari valeant ad feudum honoratum vel aliud proprietatem vel possessionem per vendicionem, cambium vel absolucionem etiam precario, nec alias, inter vivos nec in ultima voluntate etiam in filium fili-amve seu alios descendentes aut collaterales aut alios quosvis unum vel plures aut numeri cuiuscumque, nec per arbitrium, transaccionem seu quamvis composicionem, nec per aliquam aliam racionem que dici, nominari vel excogitari possit, nunc vel etiam in futurum, quacumque etiam particulari alienacione de premissis et aliis in ipsis regno, civitate, insulis, comitatibus, terris et locis eorum nobis pertinentibus quovismodo nobis et nostris successoribus penitus interdicta.

(1.1.2.4) Promittimus etiam de certa sciencia et consulte, et per nos et omnes heredes et successores nostros decernimus et firmiter statuimus, quod iura nostra dictorum [224v^a] regni Maioricarum civitatis, insularum, comitatum, terrarum, locorum et aliorum superius distinctorum que dudum inclito Iacobo de Maiorica iure utilis dominii pertinebant, nunc autem sunt nobis, ut pretangitur, in pleno dominio adquisita, vel aliquod eorum nullatenus eidem Iacobo remitemus, renunciamus, dabimus nec concedemus, vendemus, permutabimus, vel alienabimus alio quovis titulo sive modo ad in perpetuum vel ad tempus, nec concedemus in feudum, precario, emphiteotecario, libellario vel alio titulo sive modo, nec filio seu filiis eius natis aut nascituris, nec alii vel aliis personis extraneis vel privatis etiam racione concordie sive pacis, si forsan inter nos et ipsum Iacobum tractaretur, fieret vel firmaretur, nec racione compromissi, transactionis aut pacti, que de premissis aliquatenus facere non possimus, nec ex alia quavis causa ad alicuius vel aliquorum supplicacionem, postulacionem nec motu proprio inter vivos aut in ultima voluntate n[e]c alias modo aliquo sive causa.

(1.1.2.5) Volumus, inquam, concedimus, decernimus et sancimus quod, si forsan, quod absit, nos vel nostri successores vellemus unionem pretactam quomodo libet violare seu contra eam facere vel venire vel ipsam non tenere vel observare prout superius continetur, incliti infantes Petrus Rippacurcie [224v^b] et Montanearum de Prades comes, patruus, Iacobus comes Urgelli et vicecomes Agerensis, frater, et Raymundus Berengarii Impuriarum comes, patruus, nostri carissimi et successores eorum, ac universitates predictae et earum singuli non teneantur nec possint nos vel ipsos successores nostros in aliquo iuvare in predictis vel circa ea, nec obedire nostris vel eorum iussionibus quoad ea, quinyimo dicti infantes suique successores, subditi, vassalli et valitores ac universitates pretactae, necnon omnes habitatores dictorum regni et civitatis Maioricarum eique adiacencium insularum ac ipsorum comitatum et terrarum ac singulares ipsorum presentes et futuri possint, teneantur et debeant ipsum regnum, civitatem et insulas, comitatus et terras viriliter adversus predicta deffendere cum armis et etiam sine armis.

(1.1.2.6) Quoniam in hoc casu quo ad hoc tamen ex nunc ut ex tunc absolvi-
mus et pro absolutis habemus, decernimus et censemus dictos infantes et eorum
successores, necnon barones, milites, subditos, vassallos et valitores ipsorum et
quemlibet eorundem ac universitates locorum regionum Aragonum, Cathalonie
et Valencie et earum quamlibet et singulares ipsarum et habitatores pretactos reg-
ni Maioricarum et civitatum ei adiacencium insularum ac comitatum et terrarum
et aliorum locorum de cismarinis partibus predictorum ab omni homagio, sacra-
mento [225r^a] naturalitatis ac fidelitatis quibus nobis, ratione dominii vel feudo-
rum vel cavellariarum seu infançoniarum vel alias quomodolibet, teneantur, sic
quod, eis non obstantibus, deffensionem tam comuniter quam divisim valeant
facere supradictam. Possint etiam in hoc casu pro deffensione predicta, si vide-
bitur eis, consilium vel consilia tam generalia quam specialia tociens quociens et
ubi voluerint, congregare, tenere et celebrare, necnon imposiciones proinde faci-
endas levare seu levare facere per tallias, questias vel alias exacciones, quas eis de
licencia nostra per nos ex nunc presente auctoritate concessa liceat imponere et
colligere quando, quotiens et prout fuerit eis visum, nosque vel successores nostri
per nos aut officiales nostros vel eorum nullatenus de eis intromittere non possi-
mus, exhigendo compotum seu rationem ab universitatibus vel habitatoribus me-
moratis, nec ab hiis etiam qui dictas tallias vel collectas seu exacciones alias im-
posuerint vel levaverint seu acordaverint vel peccunias provenientes tenuerint vel
expendent. Possint etiam exercitus, cavalcata et armatas facere, tam per terram
scilicet quam per mare, et ea que dicti exercitus, cavalcate seu armata ceperint vel
occupaverint efficiantur bona propria exercitus, cavalcatas vel armata faciendum
supradictas, nec de hiis etiam nos vel nostri successores, nisi ab ipsis universita-
tibus vel habitatoribus inde requisiti essemus, [225r^b] intromittere nos possimus.
Valeant inquam capitaneum vel capitaneos et alios omnes officiales, tam iuris-
dicionem exercentes quam alios, eligere et in armatis exercitibus et cavalcatis
ipsos mittere et ponere ac eos inde remove et eligere alios et ponere quando et
quocienscumque voluerint, ex nunc enim presentis auctoritate prefatis capitaneis
et officialibus concedimus potestatem exercendi iurisdiccionem omnimodam in
ipsis armatis, exercitibus et cavalcatis et personis earum ac aliis prout ceteris exer-
citus et armatas exercentibus solitum est concedi et alias prestare possint dictis
habitatoribus regno Maioricarum locis et insulis, comitatibus atque terris et ip-
sorum singulares super predictis auxilium, consilium et favorem absque impedi-
mento aliquo sine metu nostro sive primogeniti nostri procuratoris [generalis]¹⁶
et aliorum officialium regionum quicumque pro tempore fuerint quibus quoad
hec non teneantur quomodolibet obedire. Quinymo valeant in hiis sive cuiusuis

16. *adiec. M.*

incursu pene resistere si eos in premissis etiam de facto aliquatenus impedirent. Et si quid contra predicta vel aliqua predictorum per nos vel nostros fuerit attempatum, eo ipso sit illud et ex nunc presentis vigore decernimus irritum et inane.

(1.1.2.7) Ut autem omnia et singula supradicta tenacius observentur statuimus, disponimus et sancimus quod quilibet heres et successor noster et nostrorum in ipsis regnis, comitatibus, terris et insulis unus videlicet post alium successive tempore sui novi domini sui novo [225v^a] successionis vel aliqua etiam si antea iurari haberent antequam prelati, richi homines, mesnaderii, milites, cives et burgenses, homines villarum seu aliqui alii de dictis regnis, comitatibus, insulis sibi prestant seu faciant iuramentum fidelitatis vel in aliquo sibi respondeant, et antequam aliquis ex predictis requisitus expresse vel non requisitus sibi faciant vel facere teneantur homagium¹⁷ vel recognicionem¹⁸ ratione feudorum vel qualibet alia ratione, idem heres vel successor nostri et nostrorum in regnis, insulis, comitatibus et terris pretactis, quicumque pro tempore¹⁹ fuerit, per se et suos, laudet, approbet, renovet et confirmet et publice iuret, conveniat et promittat omnia et singula et inferius declarata tenere firmiter et perpetuis temporibus observare; usque quo vero dictam laudacionem, approbacionem, renovacionem et confirmacionem predictorum omnium fecerit et pro ipsis firmiter observandis cum instrumento publico promissionem fecerit et prestiterit iuramentum, non faciant sibi nec teneantur facere iuramenta fidelitates vel homagia nec per feudatarios predictorum regnorum, insularum, comitatum et terrarum in eorum regem vel comitem admitatur nec nominati superius [225v^b] vel ex eis aliqui teneantur sibi in aliquo respondere.

(1.1.2.8) Et si per aliquem cuiusvis condicionis existeret sive status heredi nostro aut successori universali predicto et novo domino quicumque fuerit temporibus successivis iuramentum fidelitatis vel homagium seu quevis alia obligati facta foret, antequam predicta sint, ut prefertur laudata, iurata, promissa et approbata existerent, non valent et pro non factis penitus haberentur.

(1.1.2.9) Hec igitur omnia supradicta et singula facimus, paciscimur et promittimus per nos et omnes heredes et successores nostros vobis Guillelmo Çacosta, Ffrancischo Umberti, Arnaldo Quintana e Iohanni Robolli, sindicis memoratis, necnon aliis sindicis supradictis et inferius nominatis, nominibus propriis et universitatum predictarum et singularum eorundem et etiam infantibus, baronibus et aliis prelibatis et subscriptis et vobis etiam subscripto notario, tanquam publice persone a nobis ea omnia et singula stipulanti pro dictis infantibus et eorum successoribus et pro omnibus sindicis universitatum predictarum et pro habitato-

17. iuramentum *M*.

18. aliqua recognicionem *M*.

19. *En lloc de* procurator, *adiec.* *M*.

ribus etiam dictorum regni Maioricarum, civitatis, insularum, comitatum, terrarum atque locorum presentibus et futuris et pro aliis etiam personis universis et singulis quarum interest et intererit et interesse potest et poterit, in futurum inconcusse tenere et inviolabiliter observare.

(1.1.2.10) Ceterum affectantes univer[226r^a]sa et singula superius et inferius comprehensa irrefragabiliter perpetuis temporibus observari, iuramus per nos et nostros solempniter per Deum et Crucem domini nostri Iesu Christi ac eius sancta quatuor Evangelia corporaliter manibus nostris tacta predicta omnia et singula, ut superius dicta sunt et distincta, tenere, complere et inviolabiliter observare et observari facere et teneri et non contra venire unquam in aliquo, iure quovis, ratione vel causa, firmiter inhibentes sub interminacione divini iudicii ac divine malediccionis, et heredi nostro universali quicumque pro tempore fuerit, necnon aliis subsequenter in dictis regnis, comitatibus, terris et insulis successivis ut omnia et singula supradicta incorruptibiliter observando contra ea vel aliquod eorum non veniant, faciant vel attemptent aut fieri faciant consenciant vel permittant dicto, verbo vel facto seu alio quovis modo. Denique, si diceretur vel aliququaliter posset dici quod in casibus memoratis vel aliquibus ex eis defficeret aliqua iuris sollempnitas, propter deffectum eorum presencium qui dicerentur presentes esse debere vel alias, nos de nostre regia plenitudine potestatis omnem deffectum in eis presentis auctoritate supplemus et damus universis et singulis hic contentis omnem roboris firmitatem hec quoque predictis [226r^b] omnibus et singulis prelatiis, richis hominibus, baronibus, mesnaderiis, militibus, civibus, burgensibus, hominibusque villarum et aliis quibuslibet subditis nostris dictorum regnorum, comitatum, terrarum et insularum, presentibus et futuris, tenenda, servanda complenda imponimus et iniungimus sub debito naturalitatis et sub fide homagio fidelitatis et iuramento quibus nostre magestatis culmini astringuntur.

(1.1.2.11) Retinemus tamen expresse nobis quod de castris, villis et locis, possessionibus, redditibus, fructibus, bonis et iuribus quibuscumque nobilium, militum, generosorum et aliorum quorumlibet de dictis comitatibus Rossilionis et Ceritanie, terris Confluentis, Vallispirii et Cauquilliberi et aliis cismarinis que ad posse nostrum vel dominium pervenerint quomodolibet, ratione rebellionis et criminum comissorum per eos vel quemlibet eorum vel alia qualibet ratione vel causa possimus ordinare pro libito voluntatis.

(1.1.2.12) Ad hec nos Gruillermus Çacosta, Franciscus Umberti, Arnaldus Çaquintana et Iohannes Robolli, syndici et nuncii antefati, et etiam nos nuncii et syndici inferius nominati, habentes ad hec plenum posse et specialia mandata cum publicis instrumentis, de quibus subscripto notario plene constat, ac alii etiam nominibus [226v^a] propriis et universitatuum subscriptarum et singularum eorundem ac successorum suorum; necnon etiam nos infantes Petrus, Iacobus et

Raymundus Berengarii supradicti ac etiam barones, milites, generosi, cives et alii nominati singulariter inferius et descripti, per nos et omnes heredes et successores nostros, acceptantes premissa universa et singula cum exultacionis aplausu tanquam publice utilitati multipliciter profutura, de voluntate expressa et mandato viri serenissimi domini nostri domini regis predicta laudamus, ratificamus et etiam approbamus et ea vobis, dicto domino regi, promittimus et etiam notario infrascripto, tanquam publice persone pro vobis et heredibus et successoribus vestris universalibus et pro aliis etiam personis quorum interest et intererit et interesse potest et poterit stipulanti, premissa omnia et singula tenere et observare, attendere et complere et eis nullo unquam tempore contra ire; et facimus inde per Deum et Crucem domini nostri Iesu Christi et eius sancta quatuor Evangelia tacta per nostrum singulos corporaliter iuramenta in quorum testimonium et noticiam presencium ac eternam memoriam futurorum, nos Petrus Dei gracia rex predictus presens scriptum nostrum seu publicum instrumentum fieri mandavimus bulle nostre plumbee pen[226v^b]dentis munimine roboratum, de quo subscriptum scriptorem et notarium tot similia fieri ac scribi et tradi iussimus quot sibi per eosdem syndicos vel alios fuerint requisita.

(1.1.2.13) Quod est actum in capella palatii regii civitatis Barchinone die lune IIII° kalendas aprilis anno domini M^oCCC quadragesimo quarto. Arnaldus vicecancellarius. Signum Petri Dei gracia regis Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitisque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, qui premissa omnia et singula videlicet, loco die et anno proxime dictis et etiam in ecclesia Beati Iohannis ville Perpiniani die iovis XI° kalendas augusti et ultimo in ecclesia maiori Beate Marie Podii Ceritani die iovis IIII° nonis septembris eiusdem anni laudamus, firmamus, concedimus et iuramus. Signum Infantis Petri serenissimi domini Iacobi, bone memorie regis Aragonum filii Ripparcucie et Montanearum de Prades comitis, qui die lune predicta hec laudamus, firmamus, concedimus et iuramus. Signum infantis Iacobi illustrissimi domini Alfonsi, bone memorie regis Aragonum filii, comitis Urgelli et [vice]comitis Agerensis qui hec laudamus, [227r^a] firmamus, concedimus et iuramus videlicet, in obsidione de Argileis die iovis VI° kalendas iulii dicti anni. Signum Infantis Raymundi Berengarii serenissimi domini Iacobi, bone memorie regis Aragonum [filii], comitis Impuriarum qui die iovis III° 20 idus madii eiusdem anni in villa Castilionis Impuriarum hec laudamus, firmamus, concedimus et iuramus. Signum Raymundi Conelli. Signum Poncii de Sancta Pace. Signum Artaldi de Focibus. Signum Gilaberti de Crudillis de Bestracano. Signum Petri de Melanno. Signum Guillermi Çacosta. Signum Francisci Umberti. Signum Arnaldi Çaquintana. Signum Iohannis Robolli nun-

20. IIII° M.

ciorum et sindicorum predictorum. Signum Iohannis de Cevacone.²¹ Signum Bernardi de Sent Boiy, nunciorum Valencie. Signum Francisci Grumii. Signum Arnaldi de Busquetis. Signum Petri de Palacio licenciati in legibus. Signum Arnaldi Dusay. Signum Bernardi Çarovira. Signum Francisci de Trilea, nunciorum Barchinone. Signum Petri Bernardi. Signum Petri Mir, nunciorum Minorice. Signum Iacobi Ianuarii. Signum Berengarii de Sancto Felice. Signum Raymundi de Angulo. Signum Galcerandi de Podiobacone, nuncio[rum] Vici. Signum Bernardi Divorra. Signum Arnaldi de Mecina, nunciorum Cervarie. Signum Guillermi de Palacio. Signum Nicholai de Saforis nunciorum [227r^b] Villefranche Penitensium. Signum Petri de Tarrega, paciarii. Signum Guillermi Çagarra iurisperiti, nunciorum Tarrage. Signum Petri Alanyanii. Signum Iacobi Ianuarii, nunciorum Montisalbi. Signum Petri de Camperiolo. Signum Guillermi de Pomerio, nunciorum Campirotundi. Signum Arnaldi Roma iurisperiti. Signum Raymundi Dolvan, consiliarii nunciorum Berge. Signum Raymundi Garini. Signum Francisci²² Porcelli, nunciorum Calidarum de Montebovino. Signum Raymundi Cohamerii. Signum Alberti de Curtibus iurisperorum, nunciorum Apiarie. Signum Poncii de Puteo nuncii Turricelle de Montegrino. Signum Guillermi Bartholomei. Signum Romei Artes, nunciorum de Pratis. Signum Petri Hugueti. Signum Petri de Apiaria, [nunciorum] Villegrasse. Signum Arnaldi de Podio, iunioris. Signum Raymundi Fferarii, nunciorum Figueriis. Qui hec laudamus, firmamus, concedimus et iuramus.

(1.1.2.14) Testes sunt qui presentes fuerunt ad firmas et iuramenta omnium predictorum: ffrater Nicholaus Acuti confessor, Arnaldus de Moraria vicecancellarius, Iohannes Ferdinandi legum doctor, magister racionalis, consiliarius, frater Petrus de Cumbis cappellanus, Bernardo de Minorisa canonicus, Iacobus Mathei, Iacobus de Faro iurisperiti, Petrus Marchi civis Barchinone, Franciscus Çacosta civis Maioricarum, Petrus de Castroveteri et Bernardus de Villacuto milites, Garsias Luppi de Tenna²³ et Petrus [227v^a] Eximinii de Pomario, uxerius dicti domini regis, et alii plures in multitudine copiosa. Signum Berengarii de Vilariacuto, qui die martis VIII° idus aprilis dicti anni, presentibus testibus Bernardo Badia, capellano dicti domini regis, et Garsia Luppi de Cetina predictis, in eodem palacio Barchinone. Signum Francisci Grunni. Signum Ar[nal]di Ombaldi. Signum Arnaldi de Busquetis. Signum Michaelis de Roure. Signum Bernardi de Avellano, sindicorum universitatum Barchinone, qui die sabbati XV° kalendas madii anni predicti, presentibus proxime dictis testibus et Anthonio Castelli ac Bernardo de Brolio notariis, in civitate Barchinone. Signum Bernardi de Boxadors, qui IX° kalendas iunii eiusdem anni, in obsidione de Argilers, presentibus

21. Cervacone *M.*

22. Petri *M.*

23. Garcias Luppi d'Entença *M.*

testibus Guillelmo de Sancto Ilario et Guillelmo de Latove²⁴ notariis hec laudamus, firmamus, concedimus et iuramus. Signum Petri de Querelato.²⁵ Signum Geraldi²⁶ de Cervilione. Signum Petri Galcerandi de Pinosio. Signum Guillermi Galcerandi de Cabrencio. Signum Guillermi de Bellera. Signum Guillermi de Apilia. Signum Fferrarii de Villafrancha. Signum Bernardi de Vilademany. Signum Guillermi Galcerandi de Cartiliano. Signum Raymundi de Caponibus.²⁷ Signum Phillipi de Boyl. Signum Raymundi de Boyl qui dicta die iovis VI° kalendas iunii in obsidione de Argilers presentibus eisdem testibus. [227^v^b] Signum Bernardi Galcerandi de Bello Podio. Signum Gilaberti de Sintillis. Signum Roderici Didaci legum doctoris. Signum Roderici de Hones, qui die veneris V^o kalendas iunii dicti [anni]²⁸ presentibus eisdem testibus, in obsidione predicta, laudamus, firmamus, concedimus et iuramus. Signum Petri domini de Exerica. Signum Hugonis vicecomitis Cardone. Signum Petri vicecomitis de Vilamuro. Signum Raymundi de Angularia. Signum Philipi de Castro. Signum Rogerii Bernardi de Pallars. Signum Nicholai Carrocii. Signum Iohannis Ferdinandi de Luna. Signum Francisci de Serviano. Signum Berengarii de Ripellis. Signum Dalmacii Raymundi Xatmar. Signum Lupi Alvari d'Espeio, qui die sabbati IIII° kalendas iunii eiusdem anni in obsidione prefata, presentibus dictis testibus. Signum Raymundi de Apilia. Signum Raymundi de Cardona de Torano. Signum Guillermi de Cardona, qui die martis kalendas iunii dicti anni presentibus testibus venerabili Hugone de Fonollete legum doctore et Guillelmo Muluerii. Signum Simonis de Muro, qui die martis XVII° kalendas iulii in eadem obsidione presentibus testibus Guillelmo Aragoni et Anthonio Castelli predicto hec laudamus, firmamus et iuramus. Signum Poncii de Ripellis, qui die veneris pridie nonas iunii dicti anni Barchinone presentibus testibus Umberto de Rivo de Foyx et Berengario de Magarola. Signum Guillermi de Barbarano, qui die iovis IIII° idus iunii dicti anni in Castro de [228^r^a] Cabella, presentibus testibus Bernardo de Barbarano, Galcerando de Barbarano. Signum Omberti de Monteolivo, qui die sabbati XIII° kalendas iulii²⁹ anni in Castro de Castlario presentibus testibus Arnaldo Rubei presbitero et Bonanato de Marfano. Signum Sibilie uxoris quondam nobilis Eymerici de Scintillis tutricisque Raymundi de Sintillis, filii michi et eidem nobili comuni, qui nomine tutorio die lune XI° kalendas iulii dicti anni in castro del Albi presentibus testibus Ray[mun]do Mironi presbitero et Berengario de Tagamanent. Signum Arnaldi d'Orchau, qui die dominica V^o kalendas iulii dicti anni in castro de Tarrana

24. Letone *M.*

25. Queralto *M.*

26. Galcerandi *M.*

27. Coponibus *M.*

28. *adiec. M.*

29. iunii *M.*

prope villam Trempi presentibus testibus Iacobo d'Aragall milite et Petro de Claromonte domicello. Signum Galcerandi de Angularia, qui die lune IIII° kalendas iulii dicti anni in loco de Terminis presentibus testibus Guillelmo d'Orenga et Bartholomeo Rosselli. Signum Bernardi de Falcs, qui die veneris VII° idus iulii in castro de Sancta Fide presentibus testibus R[aymun]do Dezfitor, Bonanato Marfa de Minorisca. Signum Berengarii de Castroeulino de Rubiano, qui die sabbati VI° idus iulii dicti anni in termino castri de Rubione presentibus testibus Simone [228r^b] de Turbi³⁰ presbitero et Arnaldo Moxo. Signum Berengarii de Iorba, qui die martis III° idus iulii dicti anni in castro de Torroella presentibus testibus Petro Dezgual et Petro Vallombra. Signum Guillermi de Calderiis, qui die et anno proxime dictis in villa Sancti Petri de Auro presentibus testibus R[aymun]do Guillermi de Calderiis et Guillelmo de Calderiis. Signum Bernardi Guillermi de Foxano, qui nomine proprio et ut tutor testamentarius Berengarii d'Urriolis die mercurii V° kalendas angusti eiusdem anni in castro de Fuxano presentibus testibus Guillelmo de Cassan domicello et Petro Borraça. Signum Guillermi de Crexellio qui die et anno proxime dicti in castro Sancti Mauricii presentibus testibus Raymundo de Guereu et Bonanato de Marfano. Signum Raymundi de Castro Eulino qui die iovis IIII° kalendas augusti eiusdem anni in valle de Bany[u]llis presentibus testibus dicto Bonanato de Marfano et Guillelmo Simonis. Signum Francisci de Curtibus. Signum Berengarii Aragones sindicorum Apiarie, qui die dominica VIII° idus iunii dicti anni in eadem villa presentibus testibus³¹ Laurencio d'Altafulla, Petro Iohannis et Guillelmo de Castelletto et aliis. Signum Vincencii Padriça. Signum Petri de Uronies, sin[228v^a]dicorum Aqualate, qui die lune VII° idus iunii dicti anni in eadem villa presentibus testibus Geraldo Domenech et Iacobo Moratonis. Signum Guillermi de Palacio. Signum Nicholay Salforis, sindicorum Villefranche Penitensium, qui die mercurii V° ydus iunii dicti anni in eadem villa presentibus testibus Berengario Splugues et Petro Masconis. Signum Francisci Mercerii. Signum Bonanati Rubei, sindicorum ville de Arbucie, qui die veneris III° idus iunii dicti anni in eadem villa presentibus testibus Romeo Dolçet et Guillelmo Çagarra de eadem villa. Signum Iacobi Mathei. Signum Berengarii Samaler, sindicorum ville de Cambrils, qui die martis predicta, XVII° kalendas iulii in eadem villa presentibus testibus Raymundo Robiol et Guillelmo Bonanat de eadem villa. Signum Bernardi d'Ivorra. Signum Bartholomei d'Ulugia, sindicorum ville Cervarie, qui die martis pridie nonas iulii dicti anni in eadem villa presentibus testibus Berengario d'Ulugia et Berengario³² de Rivo ovium presbiteris. Signum Guillermi Çagarra iurisperiti. Signum Guillermi Corbella sindaco-

30. Turri M.

31. *A continuació ratllat* Raimundo de Guercii et bona.

32. Ianuario M.

rum Tarrage, qui die mercurii nonas iulii dicti anni in eadem villa presentibus testibus Perricono Çagarra et Guillelmo de [228v^b] Turribus de dicta villa. Signum Raymundi de Ecclesiis iurisperiti. Signum Galcerandi de Ulzinellis. Signum Francisci de Ferrara, sindicorum civitatis Minorice qui die lune IIII° idus iulii dicti anni in eadem civitate presentibus testibus Raymundo de Area iurisperito et Berengario Amargosii de eadem civitate. Signum Arnaldi Roure. Signum Petri Caprons. Signum Bernardi de Porrorill, sindicorum ville Berge, qui die mercurii pridie idus iulii dicti anni in eadem villa presentibus testibus Guillelmo de Mice et Petro Tholosa. Signum Raymundi de Pomario iunioris. Signum Bernardi Felicis, consulum et sindicorum ville Campirotunde, qui die veneris XVII kalendas augusti dicti anni in eadem villa presentibus testibus Iacobo de Ulzinellis, vicario Ausonie, et Petro Mercerii. Signum Berengarii de Sancto Felice. Signum Berengarii de Sancto Augustino sindicorum partis regie civitatis Vici, qui die lune XIII° kalendas augusti eiusdem anni extra civitatem eandem et eius terminos presentibus testibus Arnaldo Colobran, Bernardo Folch. Signum Raymundi de Calidis. Signum Francisci Porcelli, sindicorum ville Calidarum de Montebovino, qui die martis XIII kalendas augusti eiusdem anni in eadem villa [229r^a] presentibus testibus Petro de Podiolo et Francisco de Podio presbiteris. Signum Petri de Prato iurisperiti. Signum Petri Venguti iurisperiti iuratorum et sindicorum civitatis Gerunde, qui die veneris X^o kalendas augusti dicti anni in eadem civitate presentibus testibus Berengario de Casanova de Ussallio et Petro³³ de Fonte, civibus Gerunde. Signum Bernardi Cavallerii. Signum Ar[nal]di de Bateto, iurati sindicorum Bisulduni, qui die sabbati VIII° kalendas Augusti dicti anni in eadem villa presentibus testibus Guillelmo de Malleo et Iohanne Nafrachi³⁴ presbiteris. Signum Ar[nal]di de Podio minoris dierum. Signum Andree Ferrarii, consulum et sindicorum ville de Figueriis, qui die dominica VIII° kalendas augusti eiusdem anni in ipsa villa presentibus testibus Castilione Baiuli de Caravall et Petro Mercaderii de Palaciolo. Signum Petri de Gayano. Signum Petri Iuliani, consulum et sindicorum ville Turricelle de Montegrino, qui die martis VI kalendas augusti dicti anni in eadem villa presentibus testibus Guillelmo de Muncada et Petro Eymerici clericis, in posse videlicet Fferrarii de Magarola notarii substituti Raymundi Sicardi scriptoris et notarii infrascripti de mandato regio hec laudamus, firmamus, concedimus et iuramus. Signum Sancii d'Orta de Arenosio qui [229r^b] dicta die veneris III° idus iunii in villa Malicha presentibus testibus Nicholao Corredor vicario et Iohanne Paschasii eiusdem loci. Signum Gondissalvi Didaci de Arenosio, qui die sabbati pridie idus iunii dicti anni in loco de Sirach presentibus testibus Petro Fernandi de Arenosio milite et Alfonso Biel. Signum Guillermi Ray-

33. Iacobo *M.*

34. Naufrachi *M.*

mundi de Montecatheno, qui die iovis XV° kalendas iulii dicti anni in civitate Valencie presentibus testibus Ray[mun]do Serra presbitero et Guillelmo Amat. Signum Gilaberti de Nogaria qui die lune prefata XI° kalendas iulii in eadem civitate presentibus testibus Raymundo Çiurana cursore et Iohanne Luppi. Signum Fran[cis]ci de Matarone, qui die sabbati VI° kalendas iulii dicti anni in loco de Alendia presentibus testibus Guillelmo Geraldi et Petro Vitalis dicti loci. Signum Bernardi de Thous, qui die martis III° kalendas iulii dicti anni in castro Xative presentibus testibus Bertrando de Figuerola milite et Esquino de Thous. Signum Gondissalbi Garsie, qui die iovis kalendas iulii dicti anni in loco de Moxin presentibus testibus Gombaldo de Castronovo et Alfonso Martini d'Alvero militibus. Signum Alfonsi Rogerii de Lauria, qui die martis iamdicta pridie mensis iulii in loco de Gocentayna presentibus testibus [229v^a] Iacobo Mironi notario, Petro Diranço et Egidio Garcia de Vilada scutiferis. Signum Peregrini de Monteacuto, qui dicta die sabbati VI° idus iulii in loco de Carlet presentibus testibus Gombaldo de Castronovo predicto et Petro de Villanova. Signum Petri Çabata de Tous qui die iovis idus iulii dicti anni in dicta civitate Valencie presentibus testibus Matheo Conill et Apparicio Conill, eius filio vicinis Valencie. Signum Ar[nal]di Asterii iurati. Signum Berengarii Corani sindicorum Morelle qui die dominica prefata VIII° idus iunii in eadem villa presentibus testibus Guillelmo de Manso civium iusticia, Arnaldo Tholosani et Iohanne Rovira notario. Signum Iasperti Renardi iurati. Signum Bartholomei Baiuli, sindicorum Burriane qui die iovis prefata IIII° idus iunii in eadem villa presentibus testibus Francischo de Vilarasa iusticia, Bernardo Çarovira et Guillelmo de Villamaiori. Signum Francisci d'Esquerra. Signum Dominici Eymerici. Signum Petri Roderici de Torrella senioris. Signum Iohannis Calvonis. Signum Bernardi Rotundi. Signum Dominici Marrades iuratorum. Signum Iacobi Scribe. Signum Iohannis de Cervacono. Signum Guillermi Andree. Signum Francisci de Valle Luprica. Signum [229v^b] Iacobi d'Orrit. Signum Iohannis Scribe. Signum Bernardi Sunyerii. Signum Iohannis de Sentleyr. Signum Bernardi de Cartillo notarii. Signum Petri Miramar. Signum Luppi Desquerra. Signum Bartholomei Fusterii, proborum hominum, civium et habitatorum dicte civitatis Valencie, qui de voluntate tocius Consilii civitatis Valencie existentis in sala curie civitatis eiusdem, ubi consuetum est consilium congregari, nomine proprio et pro tota universitate die lune prefata XI° kalendas iulii presentibus testibus Benaveno de Benviure, Berengario de Podio iusticia Valencie in civili, Arnaldo Ferrarii de la Palma, Guillelmo Magencosa, Francisco Serra et Guillelmo Amat et pluribus aliis. Signum Raymundi Gilaberti, iusticie. Signum Petri de Clariana. Signum Iohannis de Torrentibus. Signum Berengarii Vendrelli iuratorum. Signum Dominici Serra draperii. Signum Arnaldi Ven[d]relli. Signum Guillermi Poncii notarii consiliariorum. Signum Bernardi Solerii. Signum Bartholo-

mei Falconi, cerdonum. Signum Garsie de Peralta. Signum Berengarii Badia, carnificum, consiliariorum ministeriorum. Signum Petri Exench. Signum Petri de Torrentibus, notarii. Signum Iacobi Exench, notarii.³⁵ Signum Petri d'Arenys. Signum Gondissalbi de Torito. Signum Raymundi de Linyana. Signum Eximini Luppi [230r^a] de Pomario. Signum Apparici Galindo. Signum Berengarii Exench. Signum Poncii de Solerio. Signum Bernardi Orsen notarii. Signum Ferdinandi de Cascanto, habitatorum ville Alzezire, qui de voluntate tocius consilii dicte ville existentis et est solitum congregari, nomine proprio et pro tota universitate die dominica iamdicta V^o kalendas iulii presentibus testibus Guillelmo Carbonelli, sartore, Dominico Cathalani et Bernardo de Prades. Signum Berengarii Dalmacii, iusticie. Signum Bernardi de Pulcrovisu. Signum Bartholomei Seguerii. Signum Anthonii Iovelli. Signum Iacobi Pich, iuratorum Xative, qui de consensu et voluntate tocius consilii et universitatis dicte ville convocati ut moris est ad sonum tube in quadam domo que est prope ecclesiam Beate Marie eiusdem ville ubi moris est consilium congregari, nominibus propriis et pro tota eadem universitate die lune pretacta IIII° kalendas iulii presentibus testibus Dominico de Castellano, Andrea Pich, Martino de Turribus et Francisco Dentrist. Signum Bartholomei Bernabeu iusticie. Signum Anthonii Celoni. Signum Mathei Morant maioris dierum. Signum Bartholomei Bernabeu minoris dierum. Signum Andree Navarro iuratorum. Signum Didaci Martini. Signum Michaelis d'Almenar. Signum Iohannis Mathei. Signum Petri Iordani, habitatorum vil[230r^b]le Sexone, qui de consensu et voluntate tocius consilii universitatis eiusdem ville congregati, cum albaranis et publica preconitzacione in domo Curie ubi est assuetum consilium congregari novibus propriis et pro tota eiusdem universitate die lune III° nonas iulii dicti anni presentibus testibus Iohanne Navarro, Martino de Mora et Petro Beri. Signum Martini Sancii, iurati. Signum Bernardi Ferre, minoris dierum sindicorum universitatis Penagule,³⁶ qui die martis iamdicta pridie nonas iulii in eadem ville presentibus testibus Berengario Canto, Iacobo Avella et Bartholomeo Canet. Signum Iohannis Ferrarii, sindici universitatis Cascalle, qui dicta die mercurii nonas iulii in eadem villa presentibus testibus Petro Dominici, Bernardo³⁷ Paschasii et Martino Argenti, videlicet in posse Francisci Petri, notarii substituti dicti Raymundi Sicardi, et mandato regio hec laudamus, firmamus, concedimus et iuramus. Signum Petri de Fonolieto, vicecomitis Insule. Signum Petri de Queralt. Signum Petri de Caramanno. Signum Bernardi de Sono. Signum Ademarii de Mosseto. Signum Raymundi de Tacione. Signum Thome de Marciano. Signum Berengarii de Podio. Signum Guillermi Alberti. Signum Dalmacii de Tacione, ba-

35. *Signatura assenyalada amb la n. vacat.*

36. Penaguile M.

37. Berengario M.

ronum et militum Rossilionis. Signum Guillermi Rubei. Signum Bernardi [230v^a] Eybrini. Signum Petri Nathalis, sindicorum ville Perpiniani. Signum Ar[nal]di Iaufredi. Signum Iohannis Fabri iunioris. Signum Berengarii de Arullis. Signum Petri Bocanova. Signum Petri Grimau, consulum eiusdem ville, qui dicta die iouis XI° kalendas augusti in ipsa ecclesia Beati Iohannis dicte ville Perpiniani in posse et manibus prefati domini regis presentibus testibus Arnaldo de Moraria et Iohanne Ferdinandi Munionis et Garsia Luppi de Çetina, prefatis. Signum Raymundi, vicecomitis de Caneto, qui die lune VII° kalendas augusti in Castro Perpiniani presentibus proxime d[i]ctis testibus hec laudamus, concedimus et iuramus. Signum Raymundi Rogerii, comitis Pallariensis. Signum Arnaldi Saga, baronum. Signum Raymundi Corbera. Signum Petri de Naguerio. Signum Raymundi de Sancto Iohanne, consulum. Signum Ar[nal]di de Podio. Signum Petri Mercader. Signum Bernardi Companys. Signum Arnaldi Solaç. Signum Raymundi Çariba. Signum Raymundi³⁸ Marques, sindicorum universitatis ville Podii Ceritani, qui dicta die iouis nonas septembris in ecclesia maiori Beate Marie dicte ville Podii Ceritani in manibus prefati domini regis hec laudamus, firmamus, concedimus et iuramus presentibus testibus fratre Arnaldo de Castlario, de ordine minorum, fratre Petro de Cumbis, presbitero, Francisco Fuxi et Nicho[230v^b]lao Martini, scriptoribus et pluribus aliis in multitudine copiosa.

(1.1.3.a) Idcirco, nos Iohannes rex predictus, per nos et omnes heredes et successores nostros quoscumque, laudamus, approbamus et in omnibus confirmamus dictumque instrumentum in dicta civitate Barchinone supra proxime actum renovamus et etiam servare et servari facere promittimus vobis duci Montisalbi, comitibus, vicecomitibus, baronibus, richis hominibus, militibus, civibus et hominibus civitatum, villarum et locorum regalium Cathalonie et successoribus vestris perpetuo, et notario infrascripto, tanquam publice persone hec recipienti, paciscenti et stipula[n]ti pro vobis et omnibus aliis quorum interest et intererit, omnia et singula in prefatis instrumentis et eorum quolibet, quorum tenores in presencia nostri legi fecimus per notarium infrascriptum et ipsa omnia in eis contenta diligenter et plene intelleximus latius et plenius continentur.

(1.1.3.b) Item laudamus, approbamus et in omnibus confirmamus vobis, omnibus et singulis supradictis et successoribus vestris perpetuo, et notario infrascripto hec recipienti, paciscenti et stipulanti ut supra omnia et singula statuta capitula et ordinationes Curiarum Generalium Cathalonie celebratarum per predecesores nostros, memorie recolende, et omnia et singula privilegia et gracias, de [231r^a] quibus supra mencio habetur.

38. Iacobi M.

(1.1.3.c) Confirmamus etiam, omnes alias constitutiones factas et editas per dictum dominum Petrum regem Aragonum, patrem nostrum memorie recolende, in Generalibus Curiis cathalanis ubilibet coniunctim vel divisim celebratis.

(1.1.4) Predictas itaque laudaciones, approbaciones et confirmaciones facimus de predictis, omnibus et singulis plene certificati et informati, vobis omnibus supradictis et singulis de Cathalonia et cuilibet vestrum et successoribus vestris perpetuo, et notario infrascripto hec recipienti, paciscenti et stipulanti ut supra³⁹ de predictis omnibus et singulis sicut melius dici et intelligi potest ad vestrum vestrorumque successorum salvamentum et bonum sanum ac favorabilem intellectum.

(1.1.5) Volentes et expresse statuentes ac etiam mandantes predicta omnia et singula perpetuo et inviolabiliter observari.

(1.1.6) Mandantes etiam cum hoc publico instrumento gubernatori generali, eiusdemque vicesgerentibus, procuratoribus, vicariis, baiulis, curiis et aliis officialibus et subditis nostris, presentibus et futuris, quod predicta omnia iuxta formam dictorum instrumentorum capitulorum et cartarum iamdictarum teneant et observent et faciant ab omnibus perpetuo teneri [231r^b] et inviolabiliter [observari].⁴⁰

(1.1.7) Et ut predicta omnia maiori gaudeant firmitate, promittimus et iuramus per Deum et Crucem domini nostri Iesu Christi et eius sancta quatuor Evangelia, manibus nostris corporaliter tacta, predicta omnia et singula tenere et observare, et teneri, facere et etiam observari.

(1.1.8) Retinemus tamen quod cum aliquae donaciones, transportaciones, seu alienaciones facte fuerint per dictum dominum genitorem nostrum, et nos in preiudicium nostri et regnorum et terrarum nostrarum a die vicesima mensis decembris anno a nativitate Domini millesimo CCC^oLX^o⁴¹ quinto citra usque ad hanc diem hodiernam, easdem donaciones, transportaciones seu alienaciones non intendimus confirmare, nec intendi seu includi in confirmacione predicta, de qua retencione volumus fieri publicum instrumentum per vos nos notarium et scriptorem nostrum infrascriptum ad cognitionem Francisci Çacosta vicecancellarii, Bernardi de Ponte, Dominici Masconis, legum doctorum, Raymudi de Francia, in decretis licenciati, et Bernardi de Alpicato, iurisperiti.

(1.1.9) Volumus etiam et mandamus quod de predictis omnibus fiant et tradantur tot instrumenta originalia, per notarium infrascriptum, quot quilibet predictorum superius expressatorum quorum [231v^a] intererit inde requisiverit fieri et petierit sibi tradi.

39. *A continuació ratllat omnia et singula statuta.*

40. *adiec. M.*

41. *M^oCCC^oL M.*

(1.1.10) Quod est actum in quadam camera palatii regii maioris civitatis Barchinone, quod vulgariter dicitur *lo palau de la Reyna*, die octava mensis marcii anno a nativitate Domini M^oCCC^o octuagesimo septimo, regnique dicti domini regis anno primo. Ffranciscus Çacosta.

(1.1.11) Signum Iohannis Dei gracia regis Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitisque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, qui omnia supradicta laudamus, concedimus, firmamus et iuramus huicque publico instrumento sigillum nostre maiestatis apponi iussimus in pendenti in testimonium premissorum.

(1.1.12) Testes sunt qui presentes fuerunt in predictis nobilis Eximius Petri de Arenosio, Franciscus Çacosta, Dominicus Masconi, vicecancellarii, et Bernardus de Ponte, legum doctores consilarii ipsius domini regis. Signum mei Iacobi Tavaschani, locumtenentis prothonotarii dicti domini regis, regiaque auctoritate notarii publici per totam terram et dicionem eiusdem, qui instrumentum predictum per ipsum dominum regem die anno et in civitate predictis firmatum, pariter et iuratum in posse Gal[231v^b]cerandi de Ortigis, quondam consilarii et prothonotarii ipsius ut per notam instrumenti prefati inter scripturas Galcerandi, eiusdem repertam ac mandatum in pede aut subtus plicam instrumenti predicti in quatuor pergameneis cum pergameni membranulis simul iunctis scripti, et in hanc publicam formam redacti ac per Francischum Çacosta, legum doctorem, consilarium quondam et vicecancellarium dicti domini regis signati appositum manu Galcerandi premissi, necnon ut per quoddam regie scribanie registrum viride modicum ubi erat instrumentum pretactum iam registratum liquebat ob dicti Galcerandi decessum, et mandatum honorabilis Petri Çacalm, legum doctoris consilarii et vicecancellarii regii, nunch ex inde factum clausi.

(1.1.13) Constat autem, quod in primo quatuor pergamenorum superius iamdictorum sunt quinquaginta octo linee et non plures, quarum prima incipit, in Dei nomine noverint universi quod nos Iohannes, et cetera, et finit in Castro regio civitatis Ilerde, quarto et quarum ultima incipit, regnum Maioricarum cum civitate et insulis, et finit, Aragonum et Valencie regnis. Et in secundo vero pergamenorum eorum LX^a quinque⁴² linee existunt dumtaxat quarum prima incipit, comitatu [232r^a] Barchinone sint, et finit, maiorice et predicarum; et quarum ultima incipit, predictorum frater Nicholaus, et finit canonicus Iacobus. In tercio autem pergamenorum supra dictorum LX^a quatuor linee insunt tantum modo, quarum prima incipit, Mathei Iacobus de Faro et finit copiosa. Signum Berengarii; et quarum ultima incipit, dicte ville Perpiniani, et finit, die lune VII° kalendas. In quarto etenim pergamenorum superius distinctorum ultra lineas signi

42. LXX^a M.

domini regis et testium predictorum XIX^a existunt continue linee quarum prima incipit, augusti in castro Perpiniani, et finit Petri de Nogerio. Signum Raymundi; et quarum ultima incipit, quod vulgariter dicitur, et finit anno primo Ffranciscus Çacosta.

(1.1.14) Constat etiam de rasis et emendatis in lineis prime pellis, VIII lanti pacis. Et in lineis secunde pellis quarta inter vivos, et X^a nec motu, et XII^a eorum, et XXIII^a terris, et XXXI^a cum instrumento publico promissionem fecit et prestitit, et LX^a nunciorum. Et in lineis tercie pellis IX^a ripellis, et XVI^a Berengarii de Castro Eulino de Rubione, qui die sabbati VI° idus iulii dicti anni in termino Castri de Rubione presentibus testibus Simone, et XXX^a eiusdem. Et quinquagesima prima. Signum Petri Exench. Signum Petri de Tor[232r^b]rentibus, notarii. Signum Iacobi Exench, notarii. Signum Petri Dareys. Et lineis quarte pellis XVII etiam, et in secunda presentis clausure⁴³ cum pergamei menbranulis simul iunctis scripti; et in hanc et in VII^a eiusdem clausure⁴⁴ pellis.

(1.2) Et per nos et omnes heredes et successores⁴⁵ quoscumque laudamus, approbamus et in omnibus confirmamus dictumque instrumentum in civitate Barchinone, supra proxime actum renovamus et etiam servare et servari facere promittimus vobis comitibus,⁴⁶ baronibus, richis hominibus, militibus, civibus burgensibus et hominibus civitatum, villarum et locorum regalium Cathalonie et successoribus vestris perpetuo, et notario infrascripto tanquam publice persone hec recipienti, paciscenti et stipulanti pro vobis et omnibus aliis quorum interest et intererit, omnia et singula in prefatis instrumentis et eorum quolibet; quorum tenores in presencia nostra legi fecimus per notarium infrascriptum et ipsa et omnia in eis contenta diligenter et plene intelleximus lacius et plenius continentur.

(1.2.a) Item laudamus, approbamus et in omnibus, confirmamus, vobis omnibus et singulis supradictis et successoribus vestris perpetuo, et notario infrascripto hec recipienti, pa[232v^a]ciscenti et stipulanti ut supra omnia et singula statuta, capitula et ordinationes Curiarum Generalium cathalonie celebratarum per predecessores nostros, memorie recolende, omnia et singula privilegia et gracias de quibus supra mencio habetur confirmamus etiam omnes alias constitutiones factas et editas per dictum dominum Petrum regem Aragonum, patrem nostrum memorie recolende, in Generalibus Curiis cathalanis ubilibet coniunctim vel divisim celebratis.

(1.2.b) Predictas itaque laudaciones et approbaciones et confirmaciones facimus de predictis omnibus et singulis plene certificati, et informati vobis omnibus

43. clausule *M*.

44. clausule *M*.

45. successores nostros *M*.

46. comitibus vicecomitibus *M*.

supradictis et singulis de Cathalonie et cuilibet vestrum et successoribus vestris perpetuo, et notario infrafrascripto hec recipienti, paciscenti et stipulanti ut supra de predictis omnibus et singulis sicut melius dici et intelligi potest ad vestrum vestrorumque successorum salvamentum et bonum, sanum ac favorabilem intellectum, volentes et expresse statuentes ac etiam mandantes predicta omnia et singula perpetuo et inviolabiliter observari. Mandantes etiam cum hoc pu[bli]co instrumento gubernatori generali, eiusque vicesgerentibus, procuratoribus, vicariis, baiulis, curiis et aliis officialibus [232v^b] et subditis nostris⁴⁷ presentibus et futuris quod predicta omnia iuxta formam dictorum instrumentorum capitulorum et cartarum iamdictarum teneant, et observent et faciant ab omnibus perpetuo teneri et inviolabiliter observari.

(1.2.c) Et ut predicta omnia⁴⁸ maiori gaudeant firmitate, promittimus et iuramus per Deum et Crucem Domini nostri Iesu Christi et eius sancta quatuor Evangelia, manibus nostris corporaliter tacta, predicta omnia et singula tenere et observare et teneri facere et etiam observari.

(1.2.d) Retinemus tamen, quod cum aliquae donaciones, transportaciones seu alienaciones facte fuerint per dictos dominos genitorem et fratrem nostros in preiudicium nostri et regnorum et terrarum nostrarum, a die vicesima mensis novembris [anno]⁴⁹ a nativitate Domini M^oCCC^o sexagesimo quinto, citra usque ad hanc diem hodiernam, easdem donaciones⁵⁰ seu alienaciones non intendimus confirmare, nec intendi seu includi in confirmacione predicta, de qua retencione volumus fieri publicum instrumentum per vos prothonotarium nostrum infrascriptum ad cognitionem Sperantis in Deo Cardona, vicecancellarii nostri.

(1.2.e) Volumus etiam et mandamus quod de predictis omnibus fiant et tradantur tot originalia instrumenta, quod inde petita fuerint [233r^a] et notario ac prothonotario nostro subscripto visa fuerint facienda atque tradenda.

(1.2.2) Quaquidem confirmacione, ipso medio iuramento per ipsum dominum regem ut premittitur facta, statim nobilis Petrus de Queralto nomine ut dixit comitum, baronum ac militum et hominum de paratico principatus Cathalonie, verbo eodem nomine dixit se non consentire confirmacioni predicte in quantum derogare aut preiudicare videatur sibi et eius principalibus, offerens se predicta michi prothonotario et notario subscripto tradere seu tradi facere in scriptis laciis ordinata. Et nichilominus nomine quo supra tradidit et obtulit quandam supplicacionem quam in presenti instrumento sive carta regia inseri fecit, petit et

47. aliis *M.*

48. omnia et singula *M.*

49. *adiec. M.*

50. donaciones transportaciones *M.*

requisivit et ad partem fieri et tradi publicum instrumentum, cuius supplicatio-
nis tenor sequitur in hunc modum: «*Los procuradors dels braços dels magnats, barons,
nobles, cavallers e gentils hòmens del principat de Cathalunya en nom dels dits braces e sin-
gulars d'aquells, accepten la confirmació e jura per lo molt alt príncep e senyor lur feta e la
confirmació e jura demunt dites en quant per ells e per sos privilegis, libertats e immunitats
facen e no [233rb] en altra manera, protestants que les retencions e excepcions per lo d[ic]
t senyor fetes no entenen en alguna manera consentir, sinó si en quant per constitucions e
drets de la terra sien strets ni entenen a ells ni a ses libertats, immunitats o privilegis per
aquesta acceptació en alguna manera derogar, abans protesten que les coses demunt dites
totes e sengles e les altres disposades per constitucions a ells e a cascuns d'ells romanguen
salves e illeses ab tots sos universals e particulars drets, requirant açò ésser insert a la fi de la
present carta e als requeren ésser lurs feta, ad partem, pública carta sens les dites retencions
per vós notari, etcètera*».

(1.2.a) E[t] ex continenti honorabilis Raymundus de Valle, civis Barchinone
consiliarius anno presenti ac syndicus una cum aliis ibidem presentibus universita-
tis dicte civitatis Barchinone, nomine dicte universitatis et aliarum universitatum
regalium dicti principatus Cathalonie eidem adherencium seu adherere volen-
cium dixit: quod non consenciebat dictis ac supplicatis verbo et in scriptis positus
per dictum nobilem Petrum de Queralto donec de ipsis omnibus copie sibi eodem
nomine tradite fuissent, [233v^a] offerens separatim tradere dicto et subscripto
notario in scriptis responsionem ad predicta fiendam. Quibus omnibus sic gestis,
ilico dominus rex predictus mandavit michi dicto et subscripto prothonotario ne
instrumenta predicta clauderem donec ipse dominus rex requisitis supra per pre-
dictos responsionem fecerit, quam eidem prothonotario et notario tradi facere
obtulit in scriptis lacius ordinata.

(1.2.b) Que fuerunt acta in maiori aula palatii regii antiqui civitatis Barchi-
none, nona die madii anno a nativitate Domini M^oCCCC quinto, regnique dicti
domini regis decimo, presentibus pro testibus Sperante in Deo de Cardona, vice-
cancellario, Petro Ulzina de Berga, iurisperito, Petro de Turrillis, et Raymundo de
Turrillis, militibus, consiliariis dicti domini regis.

(1.2.c) Subsequenter autem die lune undecima madii proxime, dicti nobilis
Rogerius Bernardus de Pallars, Berengarius de Ulmis, miles, et Bartholomeus de
Vilafrancha, domicellus, procuratores ut asseruerunt comitum, baronum, richo-
rum hominum, militum et hominum de paratico dicti principatus Cathalonie et
eodem nomine tradiderunt michi dicto et infrascripto prothonotario, in camera
paramentorum dicti palatii antiqui Barchinone personaliter reperto, quan[233v^b]
dam papiri cedula scriptam cuius tenorem inseri requisiverunt ad finem dissen-
timenti per dictum nobilem Petrum de Queralto, nomine predicto supra facti con-
firmacioni preinserte per dictum dominum regem ut predicatur facte ut superius

continentur; cuius tenor sequitur sub hiis verbis: «*Los procuradors dels brases dels richs hòmens, barons, cavallers e gentils hòmens del principat de Cathalunya en nom dels dits brases e dels singulars de aquells, si e en quant les confirmacions de privilegis de la ciutat de Barchinona e de les altres ciutats, viles e lochs reys del dit principat deroguen o perjudiquen o seran vists e vistes perjudicar o derogar ara o en esdevenidor als staments dels dits brases e singulars de aquells e als privilegis, libertats e immunitats lurs, expressament contradien e dissenten e specialment e expressa contradien o dissenten en les concessions e confirmacions del sacramental, requirents etcètera*». Qua cedula michi prothonotario ut predicatur tradita, et lecta ilico illam in fine premissorum continuari requisiverunt verbo et eis dictis nominibus fieri et tradi publicum instrumentum: presentibus reverendo fratre Bernardo, Abbate Monasterii Sanctarum [234r^a] Crucum, et Iohanne Dezpuiol, notario ad hec pro testibus vocatis specialiter et assumptis.

(1.2.d) Item, die sabbati qua computabatur quinta iunii anno a nativitate Domini M^oCCCCVI^o, serenissimo ac magnifico principe et domino rege Martino predicto in dicta civitate Barchinone personaliter existente, Bernardus de Speluncis, notarius civis Barchinone syndicus substitutus a discreto Iohanne de Fontecohoperto, notario sindico universitatis dicte civitatis Barchinone, prout de suo syndicatu fidem fecit ocularem discretus Bonanatus Egidii, notarius publicus ac scribe honorabilis consilii Barchinone michi dicto et subscripto prothonotario per quoddam instrumentum in sui posse ut dixit receptum firmatumque per dictum Iohannem de Fontecohoperto ut syndicum predictum, eidem Bernardo de Speluncis sub kalendario diey tercie novembris anni predicti et proxime preteritum millesimi CCCC quinti de syndicatu antedicto Iohanni de Fontecohoperto, per dictam universitatem facto constare dixit dictus Bonanatus Egidii notarius instrumento inde in sui posse recepto die XXVII^a iunii anno a nativitate Domini M^oCCCC^o quarto, prout in eis continentur et eodem nomine obtulit atque tradidit michi dicto et subscripto prothonotario, in domo habitacionis me personaliter [234r^b] invento, quandam papiri cedulam scriptam responsionem per universitatem dicte civitatis Barchinone seu eius honorabiles consiliarios et consilium factam confirmacioni facte per dictum dominum regem die nona madii anni M^oCCCC^o quinti, cuiusquidem cedula tenor talis est: «*Lo sindich de la ciutat de Barchinona a notícia del qual és pervengut lo present dissentiment e contradicció per si e per tots aquells qui a ell volran ésser adherents, no admetent aquells quis dien procuradors com del poder que atleguen haver no aparega, protestant de nullitat del dit acte respon e diu que los magnats, nobles, cavallers e hòmens de paratge del principat de Cathalunya són, fan e han tots temps e deuen fer un braç tensolament a tots actes, en los quals poden e deuen entrevenir los III estaments del dit principat, ço és, braç ecclesiàstich, braç militar, braç reyal de ciutats e de viles e dels antichs hòmens d'onor de aquelles, axí en Corts Generals com specials e parlaments e altres actes, en los quals brases e braç ensemps o departidament deuen entrevenir e poden*

segons los usatges de Barchinona e constitucions de Cathalunya, e axí han usat los dits mag[234v^a]nats, nobles, cavallers e hòmens de paratge e lurs predecessors, per tant de temps que memòria de hòmens no és en contrari. Per ço, lo dit síndich, per si e per los adherents a ell, dissent e contradiu expressament a la nominació dels dits quis dien braces de la dita nul·litat de l'acte, no departint-se tàcitament o expressa per algun acte contrari entrevinent a la dita contradicció e dissentiment fet a la confirmació dels privilegis per los quis dien procuradors, dissent e no consent lo dit síndich ans hi contradiu expressament, protestant que tots los privilegis de la dita ciutat e dels adherents immunitats, concessions, usos e confirmacions romanguen en lur eficàcia e virtut e en lur plenera integritat e dret, protestant encara a superhabundant cautela que per la dita contradicció e dissentiment fet per los quis nomenen procuradors, als dits privilegis, libertats, uses, immunitats e confirmacions, alguna derogació, disminució o perjudici no pusque ésser engenrat o fet, ne a lurs staments, privilegis libertats e [234v^b] immunitats dret alguí ara o en esdevenidor pusque ésser adquirit o guanyat; als quals privilegis, libertats, staments e immunitats lo dit síndich no consent ans hi dissent expressament aytant com sien vists derogar o perjudicar a la dita ciutat privilegis, libertats, uses e immunitats de aquella e dels adherents e a les concessions del sacramental; requirent-vos en notari que la present resposta continuets a la fi de la dita cèdula e al dit síndich façats carta, etcètera». Quaquidem cedula ut premititur oblata, statim dictus syndicus substitutus illam in fine premissorum continuari et sibi et aliis quorum intersit fieri et tradi unum et plura publica instrumenta verbo requisivit per prothonotarium et notarium subscriptum, presentibus testibus discreto Bonanato⁵¹ Egidii notario, Petro de Plano sigillatore, Francischo de Guardioliis [235r^a] de scribania dicti domini regis, ac dicto Iohanne Dezpuiol notario.

(1.2.3) Que fuerunt acta diebus annis et locis predictis, presente me dicto ac subscripto prothonotario et testibus supradictis ut superius continetur. Signum Martini Dei gracia regis Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitisque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, qui dictam confirmationem concedimus, firmamus et iuramus huicque publico instrumento sigillum nostrum comune cum alia sigilla nostra nondum sint perfecta, in pendenti iussimus comuniri in testimonium premissorum, licet iam in civitate Ilerde et in hac civitate Barchinone prestiterimus iuramentum pro subscriptis prout noster prothonotarius potest facere fidem, vobis nunc etiam volumus ipsum iterum pro maiori vestri consolacione facere et prestare. Et ideo per nos et omnes heredes et successores nostros quoscumque laudamus et approbamus et in omnibus confirmamus instrumentum supra insertum in civitate Barchinone ut predicitur actum illudque renovamus et servare ac servari facere promittimus, vobis comitibus, vicecomitibus, baronibus, richis hominibus, militibus et civibus burgensibus et homini-

⁵¹. Bernardo M.

bus [235r^b] civitatum, villarum et locorum regaliū Cathalonie principatus, et successoribus vestris perpetuo in posse notarii subscripti tanquam publice persone hec recipienti et paciscenti et stipulanti pro vobis et omnibus aliis quorum interest et intererit omnia et singula in prefatis instrumentis et eorum quolibet, quorum tenores in presencia nostra legi fecimus per notarium infrascriptum et ipsa et omnia in eis contenta diligenter intelleximus prout in eis et eorum quolibet lacius et plenius continetur.

(2) Item, laudamus, approbamus et in omnibus confirmamus vobis omnibus et singulis supradictis et successoribus vestris perpetuo in posse notarii predicti hec recipientes, paciscentis et stipulantis ut supra omnia et singula statuta capitula ordinationes Curiarum Generalium Cathalonie celebratarum per predecessores nostros, memorie recolende, et omnia et singula privilegia et gracias, de quibus supra mencio habetur.

(2.a) Confirmamus etiam omnes alias constitutiones factas et editas per serenissimum dominum regem Petrum avum nostrum memorie recolende, in Generalibus Curiis cathalanis ubilibet coniunctim vel divisim celebratis.

(2.b) Predictas itaque laudaciones, approbaciones et confirmaciones facimus [235v^a] de predictis omnibus et singulis plene certificati et informati de toto tenore instrumento iamdicti, quod nobis in vulgari legi fecimus per nostrum prothonotarium supradictum, vobis omnibus supradictis et singulis de Cathalonia et cuilibet vestrum et successoribus vestris perpetuo, in posse notarii predicti hec recipientis, paciscentis et stipulantis ut supra, de predictis omnibus et singulis sicut melius dici potest et intelligi ad vestrum vestrorumque successorum salvamentum et bonum sanum et favorabilem intellectum, volentes et expresse statuentes ac etiam mandantes predicta omnia et singula perpetuo et inviolabiliter observari et teneri facere et etiam observari.

(2.c) Mandantes etiam cum hoc pu[bli]co instrumento, inclito infanti Alfonso primogenito nostro carissimo et in omnibus regnis et terris nostris post dies nostros Deus propicio legitimo successor, gubernatori generali nostro eiusque vicesgerentibus, procuratoribus, vicariis, baiulis, curiis et aliis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris, predicti omnia iuxta formam predictorum instrumentorum capitulorum et cartarum iamdictarum teneant et observent et faciant ab omnibus teneri perpetuo et inviolabiliter observari.

(2.d) Et ut predicta omnia maiori gaudeant firmitate, promittimus et iuramus per Deum et Crucem domini nostri Iesu Christi et eius Sancta quatuor Evangelia manibus nostris corporaliter tacta predicta omnia et singula tenere et observare et teneri facere et etiam observari.

(2.e) Retinemus tamen quod cum aliquae donaciones, transportaciones, seu alienaciones facte fuerint per dictos dominos reges Petrum avum, Iohannem et

Martinum avunculos nostros in preiudicium regnorum et terrarum nostrarum, a die vicesima mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo CCC^o sexagesimo quinto citra usque ad hanc diem hodiernam, easdem donaciones, transportaciones, seu alienaciones per ipsos vel eorum aliquem factas non intendimus confirmare nec intendi seu includi in confirmacione predicta. De qua retención volumus [235v^b] fieri publicum instrumentum per prothonotarium nostrum predictum et infrascriptum ad cognicionem Bernardi de Gualbis utriusque iuris doctoris vicedancellarii, ac Berengarii de Bardaxino consiliariorum nostrorum.

(2.f) Volumus et etiam mandamus quod de predictis omnibus fiant et tradantur tot originalia instrumenta quot inde petita fuerint et notario ac prothonotario nostro subscripto fienda visa fuerint et tradenda.

(2.g) Quaquidem confirmacione per dictum dominum regem iuramento medio facta et firmata in posse et manibus mei Raymundi de Cumbis notarii et prothonotarii sepedicti, eodem instanti nobilis Iohannes Raymundus Fulconis comes Cardone, nomine suo proprio, ac nomine etiam baronum et nobilium principatus predicti in presencia dicto domini regis et aliorum de Curia supradicta, ac testium subscriptorum tradidit michi dicto prothonotario quandam papiri cedulam, que per me ad ipsius requisicionem fuit lecta, cuius tenorem ad finem confirmacionis predictae inseri et continuari petiit et requisivit cuius tenor sequitur sub hiis verbis: «*Lo braç dels magnats, barons e nobles hòmens del principat de Cathalunya, accepte la confirmació e jura per lo molt alt príncep e senyor lur feta e la confirmació e jura de*[236r^a] *munt dites en quant per lo dit braç e singulars de aquell e per privilegis, libertats e immunitats facen e no en altra manera, protestant que en les retencions e excepcions per lo dit senyor fetes no entén lo dit braç en alguna manera consentir, sinó si e en quant per constitucions de la terra sie estret, ni entén lo dit braç e singulars de aquell a les libertats, immunitats e privilegis lurs per aquesta present acceptació en alguna manera derogar, ans proteste que les coses dessus dites totes e sengles e les altres disposades per constitucions al dit braç e a cascú singular de aquell romanguen salves e illeses ab tots sos universals e particulars drets. E més avant si e en quant les confirmació e jura de privilegis de la ciutat de Barchinona e de les altres ciutats, viles e lochs reials del dit principat deroguen o perjudiquen o seran vists e vistes perjudicar o derogar ara o en esdevenidor al dit braç e singulars de aquell e als privilegis, libertats e immunitats, expressament contradiu e dissent specialment e expressa a les concessions e confirmacions del sacramental e de les impositions; requirent açò ésser insert a la fi de la carta de la dita confirmació et als ésser-ne feta a* [236r^b] *part pública carta sens les dites retencions per vos notari, etcètera*». Et continuo Berengarius de Ulmis miles, nomine suo proprio e[t] aliorum militum et hominum de paratico principatus predicti, in presencia dicti domini regis et aliorum de Curia supradicta et testium subscriptorum, tradidit michi prothonotario quandam aliam papiri cedulam scriptam que per me dictum prothonotarium, ad ipsius requisicionem, fuit lecta, cuius tenor se-

quitur in hunc modum: «Lo braç dels cavallers e gentils hòmens del principat de Cathalunya accepta la confirmació e jura per lo molt alt príncep e senyor lur feta e la confirmació e jura demunt dites en quant per lo dit braç e singulars de aquell e per privilegis, libertats e immunitats lurs facen e no en altra manera, protestant que les retencions e excepcions per lo dit senyor fetes no entén lo dit braç en alguna manera consentir sinó si e en quant per constitucions e drets de la terra sia stret, ni enten lo dit braç e singulars de aquell a les libertats, immunitats e privilegis lurs per aquesta acceptació en alguna manera derogar, ans protesta que les coses desús dites e sengles a les altres disposades per constitucions al dit braç e a cascun singular de aquell romanguen salves e il·leses ab tots [236v^a] sos universals e particulars drets. E més avant, si e en quant les confirmació e jura de privilegis de la ciutat de Barchinona e de les altres ciutats, viles e lochs reials del dit principat deroguen o perjudiquen o seran vists e vistes perjudicar o derogar ara o en sdevenidor al dit braç e singulars de aquells e als privilegis, libertats e immunitats e expressament contradiu e dissent specialment e expressa a les concessions e confirmacions del sacramental e de les impositcions, requirent açò ésser insert a la fi de la carta de la dita confirmació e àls ésser-ne feta a part pública carta sens les dites retencions per vos notari, etcètera».

(2.h) Datum et actum est hoc in aula maiori palatii maioris civitatis Barchinone, vicesima tertia die decembris anno a nativitate Domini M^o quadringentesimo duodecimo, regnique ipsius domini regis primo.

(2.i) Postea die sabbati tricesima prima decembris anno a nativitate Domini M^oCCCC^o terciodecimo, Iohannes de Fontecohoperto syndicus et procurator civitatis Barchinone, ut de ipsius sindicatu michi dicto prothonotario fides facta extitit per⁵² neis Barchinone, obtulit michi dicto notario et prothonotario in hospicio sive habitacione mea civitatis predictae, quandam papiri cedu[236v^b]lam scriptam, cuius tenorem ad finem premissorum inseri et continuari requisivit presente⁵³ prothonotario et testibus infrascriptis cuius tenor sequitur in hunc modum: cum pie desiderium voluntatis et laudande diffinicionis intencio regalibus sit semper studiis adiuvanda cura que est sollicitudinis adhibenda ut ea que pro quiete publice et laudabilis conversacionis sunt disposita vel ordinata, nec dissimulacio negligere, nec quedam valeat presumpcio perturbare, set sicut ratio quod utiliter exigebat obtinuit ita quod antiquitus obtentum est non debeat violari, nam ut sanciorum patrum edocet sancio si ea destruamus que antecessores nostri statuerunt non constructores set eversores iuste comprobaremur testante veritatis voce que ait omne regnum in se divisum non stabit et omnis sciencia et lex adversus se divisa destruetur; sane die veneris vicesima tertia mensis decembris anno a nativitate Domini M^oCCCC^o duodecimo, per quosdam singulares se asserentes quidam ex eis brachium nobilium quidam brachium militum, magnifico prin-

52. A continuació un espai en blanc.

53. *ibid.*

cipe domino Ferdinando Dei gracia Aragonum rege et comite Barchinone in suo sedente trono pro habenda a suis subditis fidelita[237^a]te prius per eum prestito iuramento eisdem ut privilegia exhibent Cathalonie principatus, due oblate fuere cedule tenoris sequentis: «Lo braç dels magnats, barons e nobles hòmens del principat de Cathalunya accepta la confirmació e jura per lo molt alt príncep e senyor lur feta e la confirmació e jura demunt dites en quant per lo dit braç e singulars de aquell e per privilegis, libertats e immunitats lurs façen, e no en altra manera, protestant que les retencions e excepcions per lo dit senyor fetes no entén lo dit braç en alguna manera consentir sinó si e en quant per constitucions e drets de la terra sie estret, ni entén lo dit braç e singulars de aquell a les libertats, immunitats o privilegis lurs per aquesta present acceptació en alguna manera derogar, ans protesta que les coses dessús dites totes e sengles e les altres disposades per constitucions al dit braç e a cascun singular de aquell romanguen salves e il·leses ab tots sos universals e particulars drets e, més avant, si e en quant les confirmació e jura de privilegis de la ciutat de Barchinona e de les altres ciutats, viles e lochs reysals del dit principat [237^r^b] deroguen o perjudiquen o seran vists o vistes perjudicar o derogar ara o en sdevenidor al dit braç e singulars de aquell e als privilegis, libertats e immunitats, expressament contradiu e dissent e specialment e expressa a les concessions e confirmacions del sacramental e de les impositcions, requirient açò ésser insert a la fi de la carta de la dita confirmació e àls ésser-ne feta a part pública carta sens les dites retencions per vós notari, etcètera». «Lo braç dels cavallers e gentills hòmens del principat de Cathalunya accepta la confirmació e jura per lo molt alt príncep e senyor lur feta e la confirmació e jura demunt dites en quant per lo dit braç e singulars de aquell e per privilegis, libertats e immunitats lurs façen, e no en altra manera, protestant que les retencions e excepcions per lo dit senyor fetes no entén lo dit braç en alguna manera consentir sinó si e en quant per constitucions e drets de la terra sie stret, ni entén lo dit braç e singulars de aquell a les libertats, immunitats e privilegis lurs per aquesta present acceptació en alguna manera derogar, ans proteste que les coses dessús dites totes e sengles e les altres disposades per con[237^v^b]stitucions al dit braç e a cascu singular de aquell romanquen salves e il·leses ab tots sos universals e particulars drets. E, més avant si e en quant les confirmació e jura de privilegis de la ciutat de Barchinona e de les altres ciutats, viles e lochs reysals del dit principat deroguen o perjudiquen o seran vists e vistes perjudicar o derogar ara o en esdevenidor al dit braç e singulars de aquell e als privilegis, libertats e immunitats expressament, contradiu e dissent e specialment e expressa a les concessions del sacramental e de les impositcions, requirient açò ésser insert a la fi de la carta de la dita confirmació e àls ésser-ne feta a part pública carta sens les dites retencions per vós notari, etcètera».

(2.j) Quarum lecture et tenori per syndicos civitatis Barchinone ad prestandum fidelitatem nomine eiusdem domino regi et ad alia constitutos per se et alios eiusdem adherere volentes, contradictum extitit et dissensum, et nunc scriptura presenti Iohannes de Fontecooperto notarius syndicus dicte civitatis dissentit et contradicit rationibus sequentibus: constat a notorio, comites, vicecomites, comi-

tores, valvassores, magnates, nobiles, milites et scutiferi genero[237v^b]si, semper unum corpus, unum collegium, unum brachium per se individuum a tanto citra tempore quod hominum memoria in contrarium non existit, fecerunt, fuerunt et in omnibus Curiis Generalibus ut unum brachium processerunt, responderunt, statuerunt et obtinuerunt gracias et honores. Nunc vero contra praecessorum suorum statuta, unum brachium aliud producere contra [morem nostrum]⁵⁴ censetur, nec licet in unitate antiquorum decreta prefatis; apud nos enim inconvulsis radicibus vivit antiquitas cui legum co[n]ditores in Cathalonia reverenciam sanxerunt. Proth dolor, nimis est asperum et precipue tantorum virorum moribus inimicum, vici quempiam quantacumque rationis excusacione, que bene sunt ordinata rescindere et exemplo docere ceteros sua indebite posse constituta brachia dividere antiquata. Sciunt et etenim nobiles viri et milites prefatas cedulas offerentes, quod in Cathalonia tum in actibus Generalium Curiarum et specialium, tum in gestis Parlamentorum, tum in aliis processibus, enantamentis et actibus universis statum reipublice tocus principatus Cathalonie tangentibus semper cum tribus brachiis tantum processum extitit per eosdem unum solum brachium facien[238r^a]tes scilicet cum brachio ecclesie et brachio civitatum regaliū et villarum; alienum igitur et novum est temporibus nostris quatuor in Cathalonia edere brachia; quod si tante tribulacionis materiam Generalis Curia amplectaretur, civitates regales per se brachium facerent, et ville regales per se, cathedrales ecclesie per se et eorum capitula aliud per se; et sic, ubi multitudo ibi confusio. Set hoc procul sit ab eis qui regalias et comodum reipublice semper contra luporum insidias obtime deffensarunt n[e]c promisserunt iura regia in ruinam incidere nec rem publicam in excidium submergi fluctibus procellosis. Predictam namque adulterinam brachiorum nominationem seccionem in uno brachio inducentem abhorrent usatici Barchinone, evitant constituciones Cathalonie generales, negligit practica Generalium Curiarum et actuum solemnium Cathalonie principatus, regumque illustrissimorum dominorum, sancte recordacionis, brachii nobilium et militum nominacio in predictis et aliis solemnibus concessionibus exarata de certa sciencia et consulte nec oblivioni tradatur unitatis fructus qui comodum reipu[bli]ce extollit, nutrit et conservat, cuius utilitas preferenda est propriis, divina [238r^b] et humana pagina attestante.

(2.k) Dictus igitur Iohannes de Fontecohoperto syndicus civitatis Barchinone per se, et omnes alios eidem adherere volentes non admittendo illos qui prefatas cedulas porrexerunt, cum nulla sint potestate suffulti, protestatur de nullitate actus et obligacionis cedularum predictarum a qua et de qua nullitate recedere non intendit quovis actu contrario interveniente, dicit ut supra tactum est, quod om-

54. *En lloc de mostrum, adiec. M.*

nes magnates, nobiles, milites, et alii supra nominati faciunt et fecerunt semper ac facere debent unum tantum brachium in omnibus in quibus ut brachium intervenire possunt et debent tria brachia Cathalonie principatus, scilicet ecclesie, nobilium et militum, civitatum et villarum regalum, et hoc iure usi sunt eorum memorie laudabilis predecessores strenuitate fulgentes novitates evitantes qui sub nominacione unius brachii nobilium et militum gloriose dies suos clauserunt extremos, prout eisdem edocebant et edocent usatici Barchinone et constituciones Cathalonie generales, non seminantes inter brachia scisma, nec in agro domini lollium immittentes, nec partiti sunt brachium unicum [238v^a] partes integrales brachii unici et singularis brachia nominantes, cui nominacioni non consentit syndicus antefatus set dissentit expresse per se et alios adherere volentes, non discedendo tamen a prefata nullitate tacite vel expresse de qua solemniter protestatur.

(2.l) Ulterius, contradiccioni privilegiorum civitatis barchinone facte et aliis contradiccionibus per dictos offerentes dictas cedulas factis privilegiis aliarum civitatum et villarum regalum non consentit per se et alios adherere volentes, imo dissentit et contradicit expresse, protestando quod omnia privilegia, libertates et immunitates, confirmaciones, franquitates, usus et consuetudines dicte civitatis Barchinone et aliarum civitatum et villarum regalum dicti principatus Cathalonie eidem sindico adherere volencium sint et remaneant in suo pleno robore, efficacia et virtute nec per predicta in dictis oblatis contenta cedulis, licet instabilia in aliquo derogetur nec dictis offerentibus ius aliquod adquiri valeat nec acrescat quovis modo nunc vel in futurum cedularum oblacione prefata nec in eis serie contentarum.

(2.m) Nempе protestatem etiam dictus [238v^b] Iohannes de Fontecohoperto syndicus antefatus, quod privilegia, libertates et practica sacramentalis sint et remaneant in suis firma plena efficacia et virtute, per se antedicto, nomine et omnium eidem volencium adherere, solempniter protestando cui sacramentali ius aliquod non decrescat, nec eius privilegiis, usibus et practice antiquate nec acrescere valeat ius aliquod prefatis contradicentibus, nec sibi ius adquiri valeat per predicta: requirens sibi iidem syndicus fieri unum et plura et tot quot pecierit publicum et publica instrumenta.

(2.n) Et die iovis decima octava mensis madii anno predicto M^oCCCC^o tercio-decimo, Bernardus Laurenci procurator fischalis dicti domini regis nomine ut asseruit ipsius domini obtulit, michi dicto prothonotario in domo seu habitacione nostra predicta, quandam papiri cedulam scriptam, cuius tenorem in fine premisorum requisivit inseri et apponi cuius tenor est talis: «*Lo senyor rey no consent, ans expressament dissent e contradiu a dues cèdules e a les coses en aquellas contengudes die veneris XXIII^a decembris anno proxime lapso M^oCCCC^o duodecimo, per lo braç militar offertes, la una de les quals comença: [239r^a] Lo braç dels magnats, etcètera; e l'altre,*

lo braç dels cavallers, etcètera; si e en quant facen o sien vistes fer en alguna manera contra sos drets, preheminències, precipuitats, superioritats e regalies, requirent la present resposta ésser continuada a la fi de les dites cèdules. De Gualbis Vicecancellarius».

(2.o) Signum Fferdinandi Dei gracia regis Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitis Barchinone, ducis Athenarum et Neopatrie ac etiam comitis Rossilionis et Ceritanie, qui huiusmodi confirmacionem, laudamus, concedimus, firmamus et iuramus huicque publico instrumento sigillum nostrum comune cum sigillum Maiestatis nostre nondum sit perfectum apponi iussimus in pendenti. Fferdinandus.

(2.p) Testes sunt qui presentes fuerunt confirmacioni per dictum dominum regem et oblacioni cedularum per dictum comitem et Berengarium de Ulmis, quibus supra nominibus factis, [239r^b] venerabilis in Christo pater episcopus Legionis, Egidius Roderici de Lihori miles camerlengus, Bernardus de Gualbis vicecancellarius et Berengarius de Bardaxino et Iohannes Ferdinandi de Heredia miles consiliarii dicti domini regis, et oblacionem per dictum Iohannem de Fontecohoperto facte de cedula supra inserta, Nicholaus Ravell civis Maiorice, et Bartholomeus de Gracia scriptor sigillator in scribania dicti domini Regis et Paulus Dezmas scriptor. Oblacioni vero per dictum Bernardum Laurencii nomine dicti domini regis facte, fuerunt testes Michael Egidii et Bartholomeus de Gracia scriptores sigillatores in scribania, et Iohannes Vilagut, scriptor scribanie dicti domini regis.

(2.q) Signum me[i] Raymundi de Cumbis prothonotarii dicti domini regis auctoritateque regia notarii publici per totam terram et dominacionem ipsius qui predictis interfui eaque diebus locis et anno predictis firmata, iurata [239v^a] et acta de mandato dicti domini regis scribi feci in duobus pergamenis cum membranis pergameni iunctis; in quorum primo sunt centum triginta octo linee, prima quarum incipit, in Dei nomine, et finit do[min]i regis; secunda vero incipit, Martini, et finit ipsius domini; penultima autem linea dicti primi pergameni incipit, ferre, et finit Pascha: ultima vero linea incipit, sii, et finit de racione: in secundo autem pergamento sunt centum viginti tres linee ultra lineas signi seu firme dicti domini regis et testium predictorum, quarum prima incipit, signum, et finit signum, secunda vero incipit, Petri, et finit qui: penultima autem linea dicti secundi pergameni incipit, inseri, et finit magnates: ultima vero ipsius que non est perfecta incipit, et cetera; *e l'altre*, et finit de Gualbis vicecancellarius, et clausi. Corrigitur tamen in lineis III^a primi pergameni ac vestri, in LXXII^a regnorum, in LXXX^a servanda, in CXVIII^a eiusdem, et in lineis X^a secundi pergameni et successoribus, in XXXII^a ac etiam, in LXV^a presti, in LXXI^aX fuit lecta et alibi in eadem barons e nobles, in LXX^aXV^a fuit lecta, [239v^b] in XC ipsius domini regis primo, in XCI^a continuari, in C^a et per, IIICXX^a centibus, in C^aXXI^a nomine ut asseruit ipsius domini obtulit michi dicto prothonotario, et alibi in eadem in.

[CORT DEL 1422]

1422

Regis Alfonsi 4 in Curia Barchinone celebrate
per reginam Mariam eius consortem et procuratorem

[243r^a] In nomine domini nostri Ihesu Christi. Pateat universis, quod cum nos Maria Dei gracia regina Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitissa Barchinone, ducissa Athenarum et Neopatrie ac etiam comitissa Rossi[li]onis et Ceritanie; primogenita regis Castelle, locumtenens generalis illustrissimi domini regis, viri et domini nostri carissimi, pro conser[243r^b] vacione¹ honoris regalis diadematis dicti domini regis et nostri ac bono statu rei publice Cathalonie principatus, in civitate Dertuse cathalanis mandavisse[m] Curiam Generalem, et deinde mutavisse[m] eandem in civitate Barchinone, et ad eandem Curiam convenissent prelati persone ecclesiastice, religiosi et procuratores capitulorum cathedralium ecclesiarum, magnates, barones, nobiles, milites et homines de paratico, cives et homines villarum ac syndici et procuratores universitatum, civitatum, villarum et locorum regalium Cathalonie principatus, quorum nomina inferius sunt scripta. Ideo, tractatu super infrascriptis cum eisdem habito, ad supplicationem et de consilio approbacione et consensu eorumdem constitutiones et confirmaciones ac declaraciones fecimus infrascriptas.

(1) Primerament, a supplicació e de assentiment e aprovació de la present Cort, ordonam e statuim perpetualment que quant los officis de canceller e vicecanceller vagaran per mort, remoció o renun[243v^a]ciació o en altra manera, lo dit senyor rey o successors seus, dins dos mesos comptadors del dia de la mort renunciació o remoció havien e sien tenguts provehir dels dits officis, ço és, del canceller a algu-

1. conservacione et tuicione *NOP*.

Manuscripts collacionats: *NOP*.

na notable persona ecclesiàstica graduada en dret canònic o civil, e del offici de vicecanceller a altra persona setglar doctor o juriste solemnes experts en los furs, constitucions e altres leys dels regnes e terres del dit senyor rey, nadius, naturals e domiciliats reyalment e de fet ab veritat e sens dispensació dels regnes d'Aragó o de València o del principat de Cathalunya o del regne de Mallorques e no a altres.

(2) Volents les constitucions de Cathalunya manants que les causes de la vegueria dins la vegueria e les causes de la batlia dins la batlia sien tractades ésser observades plenerament e a la letra. Declaram, ordonam e statuim les dites constitucions haver loch axí en les causes criminals com civils, axí que a instància del pro[243v^b]curador fiscal ne de algú altre no puxen ésser tretes algunes persones de les vegueria o batlia de Cathalunya dins la qual hauran comès lo delict e seran preses; e totes e qualsevol letres, rescrits, provisions, manaments e altres coses fetes e fahedores en contrari sien *ipso facto* nulles e que per algú official o altre qualsevol persona no sien obeïdes sens encorriment de alguna pena.

(3) Ab aquesta present constitució statuim e ordonam que d'ací avant com lo dit senyor o successors seus hauran convocades Cort o Parlament en alguna ciutat, vila o loch del principat de Cathalunya e lo dit senyor rey o successors seus no seran personalment en la ciutat, vila o loch assignada o assignat la dita Cort o Parlament, no puxen ésser porrogada o porrogat en una vegada o en moltes, sinó per quaranta dies; e, si dins aquells lo dit senyor o altre successor seu no serà vengut personalment a la dita ciutat, vila o loch, la convocació e injuncció de la Cort o Parlament sien *re ipsa circumducta* e absoluta.

[244r^a] (4) Statuim més e ordonam que d'ací avant Cort o Parlament no puxen ésser convocades ne celebrades en Cathalunya en loch menor de doscents fochs.

(5) Ordonam² e statuim la Cort present approbant que lo senyor rey o son primogènit partints de alguna ciutat, vila o loch del principat de Cathalunya hon se celebrarà sa audiència per anar en altra ciutat, vila o loch e fer aquí residència ab sa Cort en la ciutat, vila o loch d'on serà partit, se pusca celebrar audiència per son canceller, vicecanceller o en son cas regent cancellaria per deu dies après del jorn qu'el serà exit de la vegueria e no pus avant per continuar decedir e exequir les causes començades e que de nou no se n'hi puxen començar si donchs dins aquells X dies no tornave dins la ciutat, vila o loch on serà la audiència romasa; ajustant que en alguna ciutat, vila o loch no's començ celebrar audiència tro a tant que sie entrat dins los térmens de aquella o aquell e que durants los dits deu dies et de la audiència romasa en lo loch d'on serà partit, [244r^b] causes començades en aque-

2. *Amb n. marg. d'una altra mà indicant* de audiencia tenenda post recessum a loco ut audienciam tenebat et quod de novo intrat in (*no es llegeix*) a cuius loci.

lla dins los dits deu dies no's pusquen aquí continuar, provehint e inhibint que en la ciutat, vila o loch hon serà la dita audiència primogènit, governador general o portantveus de aquell en Cathalunya no tinguen audiència.

(6) Occurrents a la difficultat de fermar e perill de les persones dels citats de pau e treva a instància del procurador fiscal, en cas per constitucions permès de vídues, pubils e persones miserables en la audiència del senyor rey, provehim, volem e statuim que com algun a instància del dit procurador o per miserabilitat, pupillaritat o viduïtat serà querelat en la audiència del dit senyor, aquest aytal puixa comparar, tornar penyores e fermar segons les constitucions de pau e treva requeren devant lo veguer o altre official al qual és legut de fer tal procés dins lo territori o jurisdicció del qual lo malefici o dan se dirà ésser donat o comès, lo qual official prengue [244v^a] la comparació e penyores e fermes e face altres actes necessaris a la comparació en tal manera que [lo querelat]³ puixe obtenir justícia del querelat et e contra; e, après tal procés e actes devant los dits ordinaris fets sien tramesos a la audiència del dit senyor a despeses del comparent, en la qual lo dit querelat per si o per son procurador legítim puixe deffendre la dita causa a la qual audiència lo dit veguer o altre official prenent la dita comparació, hajan a trametre e remete segurament⁴ lo dit comparent si personalment anar hi volrà, açò provehit que si lo querelat serà miserable e volrà comparar en la dita audiència haja intimar ab letra de la Cort al querelant que dins espay de XV jorns après la intimació comparega en la dessús dita audiència per procehir en la causa e que durants los dits quinze jorns lo querelant co[m]parent sie detengut en persona o donat a sufficient [capleuta]⁵ segons la qualitat del clam e, après, sie procehit⁶ en la causa per justícia segons volen les constitucions de pau e treva e les pràtiques de aquelles.

(7) A remoure calumpniosas acusacions, queeles de pau e treva e denunciacions encara que fossen per lo procurador fiscal en cas permès per constitucions de Cathalunya, fetes, donades e procurades ara sia o fos feta comparació per los accusats, querelats e denunciats ara no, volem e declaram per aquesta constitució, si los querelants, accusants o denunciants callaran per I any la instància de les dites acusacions, queeles e denunciacions, ésser perida axí que d'aquí avant los dits accusants, querelants e denunciants no sien admeses a persecució de [244v^b] aquelles e llà on no callaran ans perseguiran aquelles e dins spay de dos anys après de la comparació si serà querela de pau e treva⁷ e del clam donat o denunciació

3. *adiec. NOP.*

4. *sagrament NOP.*

5. *En lloc de compleuta, adiec. NOP.*

6. *provehit P.*

7. *Amb n. marg. d'una altra mà indicant nota quando et qualiter instancia processus pacis et tregue sit precepta.*

encara que fossen fetes o donades per lo procurador fiscal, segons dit és no seran finalment proseguïdes, peresquen ab totes condicions e fermes romanent la acció íntegra si altra instància volrà començar, salvat emperò, dret al querelat accusat e denunciât en les despes e dans contra lo accusant querelant o denunciât; e volem que en la present constitució sien compreses les causes e negocis ara pendants.

(8) La superfluïtat dels algutzirs volents squivar per vexacions a tolre als sotmes poblats en lo principat de Cathalunya, statuïm e ordonam que d'ací avant no puxen usar si no dos algutzirs⁸ del senyor rey e un de son primogènit en la ciutat, vila o loch on lo dit senyor o son primogènit seran presents dins lo principat de Cathalunya, los quals algutzirs hajan ésser nadius e naturals del [245r^a] dit principat o de aquells regnes e terres de la Corona d'Aragó on cathalans poden usar del dit ofici, provehins que los dits algutzirs e encara jutges de cort no pusquen tenir cort ni juhí, ne fer altres actes sens expressa e special comissió o manament del senyor rey o de son primogènit, canceller, vicecanceller o en son cas regent cancellaria feta o fet sobre algun⁹ fet particular e exceptada capció de persones en bregues o fragant crim e exceptades, encara, les persones familiars e domèstiques de casa del dit senyor rey e nostres e del dit primogènit, e tots actes fets en contrari sien *ipso facto* nulles, salvats emperò, los privilegis a les ciutats, viles e lochs qui de menor nombre de algutzirs son privilegiades.

(9)¹⁰ A l'abús dels scrivans de la cort del dit senyor rey e de son primogènit o governador general volents obviar, provehim, statuïm e ordonam perpetualment que d'aquí avant los prothonotari, lochtinent o regents officis de prothonotari e secretaris qui reeben lo dret del segell¹¹ principalment per quitar los [245r^b] dits scrivans imposat, hajan e sien tenguts primerament convertir lo dit dret en pagar la dècima a canceller, vicecanceller e prothonotari, e los tres mília sous assignats al dit vicecanceller sobre lo dit dret e quitar si mateix lo lochtinent e aquell quite les claus de l'archiu, scrivans, segelladors e verguers de la audiència e correus de la scrivania de lur quitació, vestit e gràcia segons lur grau, ans de totes coses com per obra de aquells lo dit dret de segell sie adquisit compartint a cascun segons més e meyns a cascuna terça a sou e a liura segons la quitació. Axí emperò, que lo dit prothonotari ne altre no puxa ésser pagat de la gràcia fins les quitacions ordinàries sien pagades, ajustant que lo scrivà qui demanarà o perdrà alguna cosa que no li sie deguda per constitucions per cascuna vegada que farà lo contrari per lo

8. Amb n. marg. d'una altra mà indicant nota algutzirii possunt uti scilicet duo tamen.

9. clam NOP.

10. Abans d'aquesta disp. el ms. omet una constitució que N anul·la i que tant O com P indiquen non fuit auctorata nec auctorizata, vide ap. prov. 32.

11. Amb n. marg. d'una altra mà indicant distributione iuris sigilli.

dit prothonotari, lochtinent o regent, sie privat per una setmana de l'exercici de son offici e de la quitació a ell per aquella setmana deguda e sie tengut restituir lo que pres haurà ab la do[245v^a]bla; los quals prothonotari, lochtinent o regent e secretaris sien tenguts prestar sacrament e homenatge ara de present e après cas-cun en lo principi de son offici de servir la present constitució a la letra, axí que per ells o per interposadas personas no puxe ésser fet lo contrari, encara que per lo dit senyor rey li fos manat en alguna manera.

(10) Aquells mateixs scrivans, secretaris e encara lochtinent o regent offici de prothonotari quant és a l'exercici de fer processos, enquestes e tots altres actes judicials tocants en qualsevol manera, cathalans qui's menaran e s'accitaran denant lo dit senyor, son primogènit o governador general e encara denant vós o en nostra audiència e sua, volem e ordonam de aprobació de la Cort ésser nadius, poblats e domiciliats dins lo principat de Cathalunya e, si lo contrari serà fet, que los actes per altres que no hagen les dites qualitats fets sien *ipso facto* nulles e exceptats manaments, letres, cartes, provisions e sentències les quals [245v^b] puixen los altres scrivans e secretaris ordinaris dels altres regnes e terres del dit senyor reebre.

(11) Volents lo abús per los prothonotaris, lochtinent, secretaris et altres scrivans qui actualment són o seran en servey del senyor, de son primogènit e nostre o del governador general tro aquí fet, ordonam, statuïm e volem que d'aquí avant com algun dels demunt dits serà empatxat per malaltia o en altra manera o se absentarà de la cort e servey dessus dits, tal axí empatxat o volent-se absentar, haje e sie tengut lejar o comanar les scriptures o actes qui s'hajen a menar denant lo dit senyor o en la sua audiència a algú dels altres scrivans cathalans actualment seguits la dita cort; e, si algun contrafarà per cascuna vegada, sie privat per spay de I any de l'exercici de son offici e de la quitació, vestit e gràcia a ell pertanyents per lo dit any, enadint que partint lo dit senyor de la vegueria on serà los fets dels quals lo dit senyor o son canceller o vicecanceller o en son cas regent cancellaria no poran [246r^a] conèxer, obstant les leys de la terra, romanguen de fet als ordinaris de la dita vegueria d'on exirà e los processos e actes als scrivans de les corts de aquelles. E axí mateix volem ésser servat en lo primogènit, governador general e portantveus de aquell en Cathalunya les constitucions de açò parlants romanents en lur força e valor.

(12) Com segons constitucions de Cathalunya offici algú no dege ésser donat ne comanat per diners, per ço, confirmants les dites constitucions, ordonam e statuïm perpetualment a les dites constitucions ajustants que si algú en lo trienni present o d'aquí avant per si o per altre directament o indirecta haurà promès, prometrà o darà diners, argent o servey algú valent més de deu sous o farà promissió o obligació al senyor rey o a vós o al primogènit o als successors de aquells o nostres o a algun altre qualsevol official o persona per obtenir algun offici de

jurisdicció dins lo principat de Cathalunya, ara sie perpetual o temporal si aquell en la dita manera obtindrà, sie pri[246r^b]vat¹² dels dits offici o officis e sie haüt per infamis sens alguna dispensació e inhàbil per deu anys a obtenir offici de jurisdicció real en Cathalunya; e los qui pendran tals diners, peccúnies, argent o servey valent més de deu sous, sien tenguts restituir aquells ab la dobla la meytat al senyor rey e l'altra meytat al General de Cathalunya. Volem més e ordonam que les constitucions de Cathalunya prohibints que algú que sie domiciliat dins la vegueria o sie de bando o que haje regit offici triennal en lo trienni passat o no haja porgada la taula¹³ no puixe obtenir offici triennal,¹⁴ sien simplament servades a la letra e les persones contra la pensa de les dites constitucions provehides dels dits officis, encontinent, sien remogudes e provehides altres hàbils e sufficients servades les dites constitucions simplament e plana.

(13) Per donar orde¹⁵ a la decisió de les causes quis menen en la Audiència e repellar les clamors dels perseguints,¹⁶ aquelles per les [246v^a] grans dilacions e vexacions que prenen e sostenen per la incultació de les dites causes, manam, volem e ordonam la dita Cort approbant que feta relació de alguna causa e los advocats plenament oyts e lo carceller, vicecanceller e en son cas regent cancellaria e lo consell plenament informats en fet e en dret, los dits canceller, vicecanceller e en son cas regent cancellaria, sien tenguts deliberar e concloure ans de oyr relació de altra causa o fet e, après dins tres jorns, promulgar e publicar la sentència e decisió de la dita causa axí relada e votada llà; emperò, on los dits canceller, vicecanceller o regent cancellaria en son cas e o lo consell no seria a ple informats o volran exhigint los cas pus clarament ésser informats e veure sobre lo dret de les parts e regonèixer lo procés si vist aquell no fretura de pus ampla instrucció, hajan e sien tenguts en lo jorn següent e con[246v^b]tínuament entendre en aquell fins a final decisió e deliberat e conclòs collits los vots del consell segons dessús és dit ans de oyr relació de altre fet o causa; si emperò vist lo dit procés freturave de pus ampla instrucció, sie manat al jutge o relador de aquell que al pus breu que pusque lo instruesque complidament e, entrentant, pusquen los dits canceller, vicecanceller o en son cas regent cancellaria altres causes començar e decidir, declarat que hon oyda relació de algú fet los dits canceller, vicecanceller e en son cas regent cancellaria se retindran deliberació per mils veure lo dret e la veritat del fet no sie per la present constitució

12. *Amb n. marg. d'una altra mà indicant* nota penna officialium qui pro peccuniis officia obtinent.

13. *Amb n. marg. d'una altra mà indicant* cuidam ex hoc innuunt quod officia non triennalia possunt dari illis qui tabula non purgaverint.

14. *Amb n. marg. d'una altra mà indicant* nota pena officialium qui non purgata tabula ad officia triennale exercent.

15. obra *NOP*.

16. proseguints *NOP*.

tolta facultat de decidir les causes poques e que encontinent sens retenció de deliberació o en aquell dia mateix que la relació serà feta se poran decidir.

(14) Ab aquest edicte perpetual statuïm, ordonam e expressament inhibim que les portantsveus de governador general ne encara altres qualsevulle officials del dit senyor no puxen ne presumesquen compellir alguna uni[247r^a]versitat o comunitat de ciutat, vila o loch, ne encara algun singular de qualsevol ley, condició o stament sie per alguna exquisida,¹⁷ color o manera acceptar o pendre remissions directament o indirecta, de la qual o per ocasió de aquell prenguen alguna quantitat o a altra cosa. E si lo contrari serà fet, volem que tals governador, portantsveus e altres officials sien tenguts restituïr a les dites universitats o comunitat e singulars ço que reebut o exhegit hauran ab la dobla, axí que pus apparrà les dites coses per extorció haver fetes no puxen usar de llurs officis ne exercir aquells fins la dita restitució ab la dobla hauran feta, e les remissions axí fetes sien nulles, si donchs los obtinents aquelles no se'n volran a lograr.

(15) Als posaders del senyor rey e nostres e encara del primogènit o governador general e de llurs e nostres successors ab tenor de la present perpetual constitució, manam que d'aquí avant en donar les posades hajen e sien tenguts de manar los regidors de les ciutats, viles e lochs on los dits senyor [247r^b] rey primogènit o governador general seran o nós serem e a arbitre e ordinació de aquells les dites posades sien tengudes donar e que per donar les posades dessus dites no gosen pendre ne reebre alguns diners; e si lo contrari serà fet, volem tals posaders ésser *ipso facto* privats de lurs officis, entès emperò, que per la present constitució no sie fet perjudici als qui en les dites ciutats, viles e lochs han o hauran jurisdicció e senyoria, ne a les ciutats, viles o lochs les quals sobre açò són ja privilegiades; volem, més, que les posades en tot loch sien pagades a conexença del posader e dels dits regidors.

(16) A la condició femenil volents defferir e per conservar honestat de aquella, ordonam e statuïm que alguna fembra per vigor de carta de comanda, scriptura de terç, [de altra qualsevol scriptura privilegiada]¹⁸ o altre qualsevol obligació no puxe ésser personalment presa o mesa en presó e que aquesta constitució no pusquen en alguna manera encara migençant sacrament renunciar, ans tals scriptures e obligacions de assentiment e approbació de [247v^a] la dita Cort, tant com toquen la presó, volem e declaram *ipso facto* ésser nulles e freturar de tota efficàcia e valor; e, lo notari que tals scriptura sacrament e obligació reebrà perde lo offici de notaria.

17. adquisida P.

18. *adiec. NOP.*

(17) Assats és cosa ridícula als juristes que volen exercir offici de judicatura o de advocació en Cathalunya e no poch dampnosa als littigants ignorar les leys de la terra, per ço statuhim, ordonam, volem e manam que cascú juriste qui volrà usar dels dits officis de judicatura o de advocació en lo principat de Cathalunya, ans que sien admesos en aquells o algú de aquells, hagen e sien tenguts haver sens frau algú los usatges de Barchinona, constitucions e capítols de Cort de Cathalunya segons les quals ans de tots altres drets ha jutjat dins lo dit principat; e, si algun dels dits juristes no havent les dites leys presumirà advocar o jutjar, aquell aytal volem incórrer pena de cinquanta liures la meytat guonyadora al fisch, l'altra meytat a l'accusador, volents en la present con[247v^b]stitució ésser compreses les juristes qui de present advoquen o jutjen si dins spay de VI meses primers vinents no hauran les dites leys de la terra.

(18) Jatsie per constitucions de Cathalunya sie lícit e permès a cascun poder anar per mar e per terra allà hon li plaurà ab lurs béns e mercaderies sens empatxament algú del senyor rey ne de sos oficials, emperò, de algú temps ençà s'és abusat de les dites constitucions, assenyalladament en temps del rey en Martí, preoncle nostre de digna recordació, lo qual en via de privilegi o provisió atorgà al loch de Copliure que en aquell e no en altre loch dels comtats de Rosselló e de Cerdanya hagués desca[r]gador [e]¹⁹ que tothom forçadament hagués en aquell descarregar contra tenor de les dites constitucions, per ço, volents la libertat e franquesa per aquelles atorgada observar e confirmar e les dites constitucions, la primera de les quals fo feta per lo senyor rey en Pere segon en la Cort de Barchinona qui comença «Estatuhim encara que cascú puixe [248r^a] anar etcètera» e l'altra per lo senyor rey en Jacme segon en la segona Cort de Barchinona qui comença «Ítem, que cascun rich home etcètera» ab aprobació e consentiment de la present Cort, statuim e ordonam que les dites constitucions sien a la letra observades, tollents, abolants, anul·lants e revocats tots los dits privilegis e concessions per los predecessors del dit senyor e vostres al dit loch e a qualsevol altres atorgats e atorgades, com sien contra les dites constitucions e per consegüent per altres constitucions sien nul·les, retengut, emperò, que llà on descarregaran dins lo comtat de Rosselló se puixe cullir e exigir la leuda reyal per ministres del dit senyor rey axí com si descarregassen a Copliure.

(19) Molts inexperts en art de monederia per fugir a la correcció e jurisdicció dels ordinaris han procurades exempcions fahents-se de for dels alca[l]des de què són seguits alguns abusos, per ço, de assentiment e aprobació de la dita Cort, prometem que d'aquí avant lo dit senyor rey ne nós, ne succesors seus o nostres no ator-

19. *ibid.*

garan [248r^b] ne atorgarem provisió alguna per rahó de la dita art de monederia, sinó a persones àbils e expertes e qui reyalment e de fet exercesquen la dita art e, feta primerament examinació per los mestres de la secca migençant sagrament e entrevinent-hi algú official reyal ordinari, que són sufficients e que aquella faran bé e leyalment, repellits los qui no sabran usar, obrar ne practicar del dit offici o art, exceptats, emperò, los officiers ordinaris e necessaris al dit offici e art; e si lo contrari serà fet per lo dit senyor o successors seus o altres havents poder, tals provisions no sien tengudes ne observades, ans los ordinaris exercesquen la jurisdicció en aquells axí com feren cessants les dites provisions; e açò mateix volem ésser observat en aquelles provisions que ja són atorgats a persones inhàbils e inexpertes en lo dit offici, axí que feta primerament la dita examinació solament sien tengudes e observades a aquells qui per la dita examinació [248v^a] seran trobats àbils e experts e sufficients e de fet exercent lo dit offici o art, com la pensa dels illustres reys e comtes de Barchinona atorgants los privilegis als moneders sie stada segons lo seny de la present constitució.

(20) Lo scrivà de la taula qui per constitucions de Cathalunya deu ésser elet per los inquisidors o jutges de aquella, les quals ab la present confirmam e a aquelles enadint, ordonam e volem que lo dit scrivà sie e haje ésser poblat, domiciliat e stadant de la ciutat, vila o loch, batlia o vegueria hon la dita taula se tindrà; e, si algun altre impetrarà la dita scrivania o serà elet contra la forma de les dites constitucions, tal impetració o elecció sie cassa e nulla e los dits jutges o inquisidors no gosen ne sien tenguts aquell admetre; e, si fahien lo contrari, *ipso facto* perden lurs officis, enadint, més avant, que lo dit notari per los dits inquisidors o jutges elet ans que ús de la dita scrivania e notaria haje e sie tengut jurar en poder de aquells que no ha comprada la dita scrivania, ne aquella tindrà o regirà per alt[r]e, [248v^b] ne'n fa o farà responsió alguna e, encara, haje aquella dita scrivania o notaria regir, exercir personalment.

(21) Havents a cor la utilitat pública del principat de Cathalunya e dels habitants en aquell, de assentiment, consell e aprobació de la Cort, ab aquesta ley perpetualment duradora, statuhim e ordonam expressament e de certa sciencia prohibim que d'aquí avant alguna persona de qualsevol ley, stament o condició sia axí del principat com fora aquell en nom seu o de altre sots qualsevol títol, color o manera per mar o per terra no gos, presumesca ne pusque metre ne portar draps alguns strangers de lana, de seda o de aur de qualsevol espècie o qualitat sien dins lo dit principat de Cathalunya o en qualsevol part de aquell per vendre a tayll o per fer-se'n vestedures o arresar-se de aquells o algun de aquells en alguna forma o manera, ne algun domiciliat o habitador del dit principat de qualsevulla dignitat, grau o stament o condició sie ne fills ne companyes de aquell gosen attentar ne pusquen tallar ne fer fer per si o por[249r^a]tar vestadura o arreus dels

dits draps estrangers, sinó de draps qui ab veritat seran stats fets e apparellats dins lo dit principat o en algú dels altres regnes e terres del senyor rey; e si lo contrari serà fet per algú, volem e ordonam, la dita Cort approbant, que tal contrafahent perde los draps estrangers e les vestedures e arreus, los quals e les quals contra la present prohibició haurà mesos tallats, fets o portats sens tota mercè, gràcia o dispensació, la qual no puxe ésser feta per lo dit senyor ne per nos primogènit o governador general ne per les portantsveus de aquell ne per algú altre official seu o nostre, ne encara per algunes altres persones havets senyoria o jurisdicció dins lo dit principat, la qual pena sie adquisida e applicada a la senyoria de aquella ciutat, vila, castell o loch on serà fet o acte[n]tat contra la constitució e prohibició presents, romanent la present constitució en sa força e valor. Emperò, en aquesta prohibició no entenem ésser compresos los draps strangers dessús dits qui seran o entraran dins lo principat dessús [249r^b] dit per passatge, pus en aquell no sien tallats ne portats, ne encara vestedures tallades fora lo dit principat per algun venint de fora aquell, les quals portarà ab si tota frau cessant. E, per ço que los draps qui d'aquí avant se faran en lo dit principat sien bons e fins, ordonam e volem de assentiment de la dita Cort que los diputats del General de Cathalunya e oydors de comptes proveesquen ab persones expertes a la bonesa e finesa dels dits draps e als fraus que si porien fer e ço que faran e ordonaran volem haver e ara per lavors haver per ley o acte de Cort. La present, emperò, constitució no entenem que estrengue a algú tro dos anys passats del dia present, però que les robes e vestedures qui ara són o seran tallades dins los dits dos anys no sien enteses ne compreses en la dita constitució, ans les puixen portar franchament e de liure.

(22) Provehim, ordonam e statuïm que si e quant a instància dels tresorer o procuradors fiscals o de qualsevol altra persona [249v^a] o per propri motiu per lo dit senyor rey o son primogènit, governador, portantveus o per altre qualsevol official havent poder serà scrit o manat a algun official ordinari que trameta lo procés de algú delat al dit senyor o a altres dessús dits e inhibit, que en l'endemig no proceesquen en alguna cosa contra lo dit delat que si dins dos mesos après dels dits manament o inhibició o presentació de la letra o rescrit per açò emanades lo dit senyor o altre dels dessús dits açò manant o inhibint no haurà rescrita la intenció al dit ordinari a qui és stat scrit manat e inhibit, passats los dits dos mesos lo dit official ordinari puixe e sie tengut procehir en la causa del dit delat per justícia segons que podie fer e ere tengut ans de la presentació de tal rescrit, manament o inhibició, algú de aquells o aquella no contrastant volent la present constitució comprendre les causes ara pendants.

(23) Ab seria de la present constitució inhibim als batle general de Cathalunya e procurador reyal de Rosselló e de Cerdanya que [249v^b] ara són o per temps

seran, que d'aquí avant no deffenen per auctoritat o color de llur offici o en altra manera algunes persones de la jurisdicció dels officials ordinaris, encara que fossen arrendadors o personers de leudes o de alt[r]es rendes e drets reys, ans aquells lexen jutjar, punir, condempnar e absoldre per los dits ordinaris axí com feren los dits arrendaments o perçoneries, cessants, volents, ordonants e declarants les dessús dits arrendadors, leuders e personers ésser de for e jurisdicció dels dits ordinaris axí en causes civils com criminals e no dels dits batle e procurador reyal. Entès, emperò, que los dits batle e procurador reyal no pusquen ne tenten exercir ne usar de altra jurisdicció, sinó en e per la forma e manera que usaven en temps del rey en Pere, proavi nostre de memòria recordable, e segons les principals comissions de lurs officis. E, revocam expressament e havem per revocades totes e qualsevol comissions e provisions en contrari fetes e d'aquí avant fahedores ultra les principals demunt dites e emanades²⁰ e, en[250r^a]cara, totes licències de portar armes e exempcions per los dits batle e procurador reyal atorgades e atorgadores; e si los dessús dits batle general e procurador reyal o lochtinent llurs se esforçaran fer lo contrari de les coses dessús dites, sien privats *ipso facto* de llurs officis e tots actes que après faran sien nulles e no sien obtemperats per los officials ordinaris.

(24) Més avant statuhim e ordonam, la dita Cort approbant, que d'aquí avant los algtuzirs del governador general e dels portantsveus de aquell en Cathalunya e en les comtats de Rosselló e de Cerdanya algun de aquells no gosen ne pusquen exhigir ne pendre salari algú per ocasió de guardes o en altra manera de alguna persona que no sie mès reyalment en presó e no haurà càrrech ne perill de guardar aquella, ne encara que fos mès en presó, si donchs per ordinació dels dits governador o dels portantsveus o de lur assessor no era mesa en la dita presó no contrastants qualsevol provisions en contrari emanades o emanadores, les quals *ipso jure* volem ésser nulles e invàlides.

(25) [250r^b] La rigor del procés de la fautoria de la pau e de la treva e les coses dejús scrites volents moderar per foragitar los abusos que'n solen exir, de assentiment e aprobació de la Cort perpetualment ordonam e statuhim que quant convindrà fer procés de fautoria a instància de la part querelant contra los ajudadors, conselladors o sostenidors dels gitats de pau e de treva, sien servades les constitucions de pau e de treva e lo ús e pràctica de aquellas si, emperò, los officials a quís pertany fer tal procés volran proceir per lur offici o a instància del procurador fiscal contra los dits fautors, ajudadors, conselladors e sostenidors proceesquen e hagen a proceir precedent monició, la qual sie feta per aquell official qui proceir volrà contra aquells, per la qual monició sie intimat als dits fautors, conselladors,

20. manades NOP.

ajudadors e sostenidors ab letra patent que dins spay del temps limitador a arbitre del dit official qui tal procés fer volrà desistesquen de favorir, consellar, ajudar e sostenir lo gitat de pau e de treva en altra manera que serà [250v^a] procehit contra tals fautors, etcètera, segons que justícia volrà. E, si feta la dita monició se trobarà per informació degudament presa, appellats los dits pretesos fautors que l'amonestat per sa durícia no destesque²¹ de tal fautoria, si vist serà al dit official qui tal procés farà, proceesca per mer offici o a sola instància del procurador fisch en publicar los dits tals fautors per gitats de pau e de treva e, en altra manera, punir aquells segons trobaran ésser punidors atesa la pensa de les dites constitucions de pau e de treva e la pràctica e ús de aquelles.

(26) Per repòs de la cosa pública del dit principat e per tolre vexacions e squivar despeses als qui són convenguts a instància del procurador fiscal en la audiència del senyor rey, ordonam, statuim e manam que quant convindrà lo dit procurador fiscal moure alguna qüestió a algú sobre alguna jurisdicció, dret o propietat, la qual lo dit procurador fiscal pretendrà pertànyer al dit senyor, que no pusque moure qüestió e donar demanda sens consell [250v^b] en scrits de l'advocat fiscal de la cort del dit senyor, del qual aparega per subscripció de sa pròpia mà en la demanda o supplicació primerament offeridora segons ja és ordonat en lo capítol fet per lo senyor rey en Martí, preoncle nostre, en la Cort de Barchinona, lo qual volem e manam ésser servat a la letra, ajustant que l'advocat fiscal no don ne gos donar consell sobre la dita supplicació o demanda tro a tant que per lo dit procurador fiscal o altre volent fer part ab ell li seran mostrades les proves de la dita demanda o supplicació; e, vistes aquelles, haje haüt consell ab dos solemnes juristes de la audiència o consell del dit senyor e lo consell de aquells sie redigit en scrits en manera que lo qui serà appellat al juhí, vist lo dit consell, puixe deliberar sis defendrà o farà rahó de si mateix de les coses en la dita supplicació o demanda contengudes, volents e manants que los dits procuradors e advocats fiscals qui ara són de present e los qui seran en lo començament de lur offici sien tenguts de prestar sagrament e homenatge que ser[251r^a]varan les coses contengudes en la present constitució.

(27) Lo fruyt de les leys és observància de aquelles, en altra manera en va són ordonades, emperamor d'açò, desijants los usatges de Barchinona, constitucions e capítols de Cort de Cathalunya e altres leys de la terra e encara los privilegis generals e comuns a tots los tres braçes atorgats ésser observats, de assentiment e aprovació de la Cort, donam facultat e statuim e ordonam que si serà cas que lo senyor rey o nós, per inadvertència o en altra manera, o lo primogènit o governa-

21. desistesque *NOP*.

dor general o los portantsveus de aquell o altres qualsevol oficials lurs e nostres, per via de manaments, provisions o altres scriptures o procehiments faran o farem alguna cosa o manaments contra²² e en derogació e perjudici dels dits usatges e constitucions, capítols de Cort o privilegis generals e comuns als dits tres braços, que los diputats del General de Cathalunya, axí generals com locals²³ si vist lus serà que ells personalment hi sien necessaris, se hagen e pusquen oposar per via [251r^b] de supplicacions, rahonaments, requestes, protestacions e appellacions e aquelles proseguir e fer proseguir tro a deguda conclusió en tal manera que los dits usatges e altres leys e privilegis dessús dits sien conservades e defeses; la diligència dels dits diputats migençant e hon los dits diputats ocupats d'altres affers per los quals personalment no y poguessen entendre o lo fet fos de tal pes que lur presència no y fos necessària, en tals casos e semblants e en cascú d'ells los dessús dits diputats generals, pusquen e hagen a fer e constituir I procurador o síndich que en loch lur proceesque los dits affers segons dessús és dit a despeses de la part de qui serà interès en totes coses necessàries, exceptat que les persones dels dits diputats no pusquen res reeb[r]e per tal rahó o causa. E més, consentim, la dita Cort approbant, que los dits diputats generals hagen facultat e puxen constituir I síndich o procurador qui en loch lur seguesque la audiència del dit senyor o de son primògenit o nostre en son loch, lo qual se oppòs als dits manaments, provi[251v^a] sions e enantaments que's faran contra los dits usatges, constitucions e capítols de Cort e altres leys de la terra e privilegis a tots los tres braços comuns segons dit és, al qual síndich o procurador los dits diputats pusquen constituir lo salari que bé vist lus serà t[r]o en quantitat de L liures e no més avant.

(28) Contra constitucions és de Cathalunya novells oficials posar en loch on no és acostumat, per ço, statuïm, ordonam e declaram tots e qualsevol oficials constituïts, creats e posats en qualsevol ciutat, vila o loch de Cathalunya de prelat, barons, cavallers, hòmens de paratge, de ciutadans e d'alt[r]es havents jurisdicció o comunió en aquelles en les quals antigament e en lo temps del senyor rey en Pere terç no eren acostumats, no deure ésser posats ne constituïts en aquells; e cascun de aquells sots qualsevulla títol o nom sien stats posats revocam e havem per revocats e tornam les dites ciutats, viles e lochs e los dits [251v^b] oficials a l'ús antich e acostumat axí que d'aquí avant no puxen ne gosen usar ne exercir jurisdicció, sinó en los lochs en e per la forma que fehien en lo temps del dit senyor rey en Pere, proavi nostre e de sos antecessors, tollents e abolints totes e sengles comissions e provisions en contrari fetes e emanades e d'aquí avant emanadores; e, si lo contrari

22. *Passatge assenyalat i amb n. marg. d'una altra mà indicant* et si ergo procedant mandato regio potest eis contradici videt hic et infra infine et stilus domus que plena est his literis.

23. *Amb n. marg. d'una altra mà indicant* nota non loquitur de auditoribus ideo solum instancia diputatorum.

serà fet per los dits oficials o algun d'ells, sien haüts per privats de lurs officis e tots actes que après faran sien *ipso iure* nulles e no sien obtemperats per los oficials ordinaris; e hon los dits oficials reduïts a l'ús antich s'esdevenrà usar de alguna jurisdicció, segons lo ús antich feta, tals oficials estrenyem e volem ésser estrets a tenir taula e assegurar aquella segons en los oficials triennals és statuït e ordonat.

(29) Ítem, per tolre vexacions als súbdits del senyor rey statuïm e ordonam ab consentiment de la dita Cort que algú comissari sots títol o nom de visrey, lochtinent, protector, refformador, procurador, delegat, instigador o sots qualsevol altre nom, tí[252r^a]tol o vocable sie nomenat o descriure se puixe e per qualsevol cas, necessitat, urgència o manera no sie ne puixe ésser per lo dit senyor rey ne per nós ne per lo primogènit o successors lurs o nostres ne per alguna altra persona de qua[l]sevulla auctoritat o poder stablida c[r]eat, ordonat, ne tramès en alguna part del principat de Cathalunya; e totes provisions fets e fahedores en contrari sie casses e nulles e los dits comissaris sien haüts totalment per privades persones e en res no sien obeïts e que ls pusque ésser resistit sens reprehensió alguna.

(30) Quasquidem constitutiones, confirmaciones et declaraciones ad humilem supplicationem dicte Curie Generalis facimus, sancimus, statuimus et volumus per dominum regem et nos ipsius nomine eiusque successores inconcusse et inviolabiliter observari, mandantes gubernatori generali eiusque vicesgerentibus, vicariis, baiulis, curiis, aliisque universis et singulis officialibus et subditis dicti domini regis et nostris presentibus et futuris, quatinus omnia et singula supra[252r^b] dicta teneant firmiter et observent et ab omnibus faciant observari et non contraveniant aut aliquem contravenire permittant aliqua racione seu causa. Et ad maiorem cautelam et firmitatem premissorum, promittimus bona fide nomine dicti domini regis et nostro omnibus et singulis qui ad dictam Curiam convenerunt, et omnibus etiam aliis dicti principatus Cathalonie, licet absentibus tanquam presentibus et notario infrascripto ut publice persone a nobis nomine dicti domini regis et nostro pro eis et pro aliis quorum interest et interesse potest et poterit in futurum recipienti, paciscenti et legitime stipulanti, ac etiam iuramus in animam dicti domini regis et nostram super crucem domini nostri Ihesu Christi et eius sancta quatuor Evvangelia a nobis corporaliter tacta, predicta omnia et singula ut supradicta sunt tenere, complere et inviolabiliter observare, et facere teneri et inconcusse penitus observari prelati vero et persone ecclesiastice et religiose que in dicta Curia presentes fuerunt ad predicta con[252v^a]senserunt, salvo iuribus ecclesie et ecclesia libertate. Acta fuerunt hec in domo capituli sedis civitatis Barchinone, ubi dicta Curia celebrabatur, die mercurii vicesima secunda aprilis anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo vicesimo secundo, regni que dicti domini septimo. De Funes, Vice.

(31) Signum Marie Dei gratia, regine Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsisce, comitisse Barchinone, ducisse Athenarum et Neopatrie ac etiam comitisse Rossilionis et Ceritanie, primogenite regni Castelle, locumtenentis generalis illustrissimi domini regis, viri et domini nostri carissimi que nomine dicti domini regis et nostro predicta concedimus, firmamus et iuramus eisque bullam plumbeam dicti domini regis apponi iussimus inpendenti. *La reyna*. [252v^b] Signum Dalmacii, archiepiscopi Terraconensis. Signum Ffrancisci, patriarche Iherosolomitane ecclesie Barchinone administratoris. Signum Andree, episcopi Gerundensis. Signum Othi, episcopi Dertusensis. Signum fratris Dalmacii, abbatis Monasterii Rivipulli. Signum fratris Marchi, abbatis monasterii Montisserrati. Signum fratris Iohannis Catrilla, abbatis monasterii sancti Cucuphatis. Signum fratris Hugonis, abbatis monasterii sancte Marie de Rosis. Signum fratris Iohannis Escarigues, procuratoris prioris Cathalonie. Signum Berengarii de Monteravano,²⁴ procuratoris episcopi Urgellensis. Signum Ffrancisci de Plano, procuratoris episcopi Vicensis. Signum Arcisci Astrucii, sindici, iconomi et procuratoris capituli Terraconensis. Signum Bartholomei Bonet, sindici, iconomi et procuratoris capituli Urgellensis. Signum Anthonii Populeti, sindici, iconomi et procuratoris capituli Dertusensis. Signum Bernardi Rogerii, comitis Pallariensis. Signum Iohannis Raymudi Fulconis, comitis Cardone. Signum Bernardi de Capraria. Signum Guillelmi de So, vicecomitis de Evolo. Signum Hugonis de Car[253r^a]dona. Signum Petri de Castre.²⁵ Signum Gilaberti de Cintillis. Signum Berengarii Arnaldi de Cervilione. Signum Francisci de Erillo. Signum Bernardi de Fortiano. Signum Poncii de Perillionibus. Signum Martini Iohannis de Cervilione. Signum Bernardi de Pinosio, minoris diebus. Signum Ludovici de Apilia. Signum Iohannis Rogerii de Erillo. Signum Arnaldi Guillelmi de Lordat. Signum Baltasaris de Queralto. Signum Raymu[n]di Çagarriga. Signum Raymundi de Bagiiis. Signum Raymundi Çaçirera. Signum Iohannis de Faro. Signum Geraldi de Palaciolo. Signum Guillelmi de Blanis. Signum Iohannis Eymerici. Signum Raymundi de Conesia. Signum Berengarii de Montebovino. Signum Gregorii Burgues. Signum Ludovici Marchi. Signum Bartholomei de Palaciolo. Signum Antonii Bertrandi. Signum Antici Almungaver. Signum Hugonis de Vilafrancha. Signum Bernardi de Vilagayano. Signum Rogerii de Pinosio. Signum Raymudi de Pagaria, maioris diebus. Signum Gabrielis Bisbal. Signum Iacobi Calis. Signum Guillelmi [253r^b] Raymundi de Castroaulino. Signum Berengarii Michaelis. Signum Yuanni de Vilamarino. Signum Leonardi de Vallesicca, militum. Signum Andree de Biure. Signum Marchi de Avinione. Signum Asberti Çatrilla. Signum Dalmacii de Castro Episcopali. Signum Ludovici de Requesens. Signum Guillelmi Almgaver. Sig-

24. Montecatenò N.

25. Castro N.

num Guillelmi Raymundi de Vilafrancha. Signum Guillelmi Arnaldi de Palacio-lo. Signum Tristanni de Pulcroloco. Signum Gisperti de Ponç. Signum Ludovici de Planella. Signum Dalmacii de Sancto Dyonisio. Signum Raymu[n]di de Papiolo. Signum Iohannis Giner. Signum Iaufridi de Sancto Minato. Signum Iacobi de Tagamanent. Signum Iacobi de Palou. Signum Poncii Çacosta. Signum Iohannis de Castroaulino. Signum Fran[cis]ci Alanya. Signum Bernardi Çabastida. Signum Petri Bertrandi. Signum Iohannis Vivot. Signum Iohannis de Planella, domicellorum. Signa Ludovici de Gualbis, Iohannis Fivaller, Petri de Sancto Clemente et Vincencii Pedriça, sindicorum civitatis Barchinone. Signum [253v^a] Iacobi Navarra, sindici civitatis Ilerde. Signum Iohannis de Valle, sindici civitatis Gerunde. Signa Iohannis Fabia²⁶ et Petri Castilionis, sindicorum ville Perpiniani. Signum Elie de Garreto, sindici civitatis Dertuse. Signum Martini de Fontarnau, sindici civitatis Vici. Signum Iohannis Andree, sindici ville²⁷ Cervarie. Signum Petri Sartre, sindici civitatis Minorice. Signum Bartholomei Ripoll et Petri Arnaldi, sindicorum ville Berge. Signum Mathei Fferrandelli, sindici Villefranche Penitensis. Signum Geraldi Balos, sindici ville Campirotundi. Signum Bernardi Millars, sindici Villefranche Confluentis; qui dictis nominibus predicta omnia aprobamus, laudamus et firmamus eisque assentimus nostrumque consensum prestamus. Signum Georgii Morera, sindici ville Cauquilliberi, qui eodem nomine predicta omnia laudo approbo et firmo eisque assencio, meumque consensum presto, excepta constitutione incipiente «*Jatsie per constitucions de Cathalunya sie lícit e permès a cascú poder anar per mar e per terra, etcètera*» in [253v^b] qua expresse dissencio.

(32) Testes fuerunt ad predicta presentes: nobilis Bernardus de Crudillis, maior-domus, Bernardus de Gualbis utriusque iuris do[c]tor magister rationalis curie domini regis et sperans in Deo Cardona, legum doctor consiliari dicte domine regine.

(33) Signum Raymudi Baiuli, dictorum dominorum regis et regine locumtenentis prothonotarii, regia que auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem eorumdem, qui premissis interfuit eaque scribi fecit et clausit, cum rasis et correctis in lineis tercia et lo tercia decima *en lo XIII^{III}^a en XXXXI^a altres àbils, XXXVIII^a²⁸ governador, portantveus LXX²⁹ expressament e de certa LXXIX^a puixe e sie LXXXVIII^a* facto de et centesima sexta Curie Generalis facimus.

(34) Domina regina exconstituonibus in dicta Curia Generali publicata et iuratis mandavit mihi Raymundo Baiuli, in cuius [254r^a] posse dicta domina regina et Curia supra dicta firmarunt.

²⁶. Fabre N.

²⁷. civitatis N.

²⁸. XXXXVIII^a N.

²⁹. sexsagesima nona N.

Imatges extretes de ACA, COLECCIONES, Manuscritos, Generalitat, 4.

IMATGE 1: Folí 1r del LVS on es pot veure l'escut reial i l'escut del General (creu de Sant Jordi), els dos a la mateixa alçada i ubicació oposada en el foli, símbol del dualisme polític i que ens indica que la legislació que conté el manuscrit és pactada entre ambdues parts.

IMATGE 2: Folí 23v del LVS on hi apareix la rubrica en vermell que ens indica el capítol de Cort mitjançant el qual es prohibeix expressament a la monarquia i a la seva administració qualsevol intromissió en els poders i atribucions de la Generalitat.

IMATGE 3: Folí 70r del LVS que dona inici a la normativa aprovada per la Cort General al 1359 i que suposarà l'establiment de la Generalitat.

guarir e coupiement en pster de
aquell ordinari la restitucio de la
atzembla o atzembles e loguer
al senyor daquelles. En aquesta
eno en altra manera los dits or
dinari e regitors dels lachs sie ten
guts lliurar als dits soldats aqlls
atzembles que ops hauran. aco
cedarat que alcu baro caualler o
altre del dit principat hauent lach
e uassalls a aquells los dits ordi
nari e regitors de lachs pladica
manera o altra no sien tenguts
lliurar algunes atzembles co aqlls

que aquell dan sie sens tota pe
na a aquell o aquells quiul hau
ran fet. **Plau** al senyor Rey.

Quel senyor Rey nel senyor duch
ne lurs officials nos pusquen en
trametia de res de la profeta ans
totes coses haen ordonar e fer
los reputar sens contrast lliur.

Item que uos senyor el seny
or duch o alcu tre lorre offi
cial comissari comestich o altre
p uos o pell o altra psona nous
puxats neq pueren empatrear
entremette ni res fer de o en la p

1359

Cort 1359

Reg. Ley. 3.

. lxx.

eludir e ocupar les terres del senyor
Rey e specialmente lo principat de ca
thaluyna segons quel any pp pas
sat ha hom vist p experientia vinent
en les mares de barchina e p oulles
lachs de la costa de barchina e de
cathaluyna. En p amor daco los li
res dels prelats religioses psones ec
clesiastiques e dels fids homes ca
uallers e homes de patge acoardat
e prouehiren ab condicions empero
e retencions e maneres dauall sen
tes e no en altra manera graciosa
ment eno p teute quen fossen ten
guts obligats de conar p lurs ho
mens e altres segons que dauall
es acordat. a desfensio de li mateyr
e de la cosa publica de cathaluyna
viij. mesos del any. Deccc. homes
a canall. la meytat armats e la
meytat alforrats coes. viij. sols p
hom a canall armat. e. v. ff per
hom a canall alforrat psoni dels
quals e ples esmenes ho esmenis
dels canalls se paguen. lxxij. llrs
de moneda de barcelonenses de tern
segons la forma seguent. lo qual
to feren a. ij. anys primeis esteue
nitors an que calum any sien pa
gates les dits lxxij. llurs en des
fensio de la cosa publica temunt di
ta. los quals a. ij. anys començen
lo primer dia de may pmiu este
ueny. la qual quantitat se hach

Qon lo molt at
ceptus princip
e senyor lo senyor
en .p. p la gra
te dei ferdina
go r. celebras
corts generals als cathalans en la
vila de ceruon en les quals ell teni
nas graciosa ajuda als cathalans
p la guerra que iustament li falo
rey de castella ab la qual ajuda po
gues ell desfensio la cosa publica
de cathaluyna. or acoardament co ha

APÈNDIXS

Apèndix 1.

Disposicions omezes

1) Ítem, ne sie exceptats tots draps de lana qui's facen e s'aparellen dins Cathalunya, los quals paguen tansolament per lliura de diners a la exida, per tal com paguen ja dret de bolla, I diner. *ABC*

2) Ítem, que vós, senyor, hajats a tenir Corts Generals a tots vostres regnes e terres ensemps dins dos meses après que'l dit passatge sia espegat, lo qual se deu espegar dins lo temps dessús dit; e, en cas que'l passatge dins lo dit temps no's faça, que les hajats a tenir dins dos meses après lo dit temps; e d'açò supliquen, senyor, a la vostra senyoria e us ho consellen los dits braçes ara per lavors e que ara de present vós, senyor, prometats e jurets de tenir en lo dit temps les dites Corts e de no allongar ne revocar açò; e que la senyora reyna e vostres consellers prometen e juren de procurar e dar obra a açò tant com en ells sia e de no empatxar ne tolre ne allongar-ho ne de consellar lo contrari. *Plau al senyor rey. E*

3) Ítem, tota especiària pach a la exida, ultra ço qui ja hi és imposat, per lliure de diners, I diners. *E*

4) Ítem, que vós, senyor, façats fer e liurar per lo vostre prothonotari als dits brases e a cascun d'ells e a ciutats, viles e lochs d'aquells e als singulars d'ells totes cartes e letres obtengudes e obtenidores sobre provisions de greuges e encara dels presents capítols e de cascun d'aquells franques e quíties de dret de segell e de totes altres missions; e que vós, senyor, contra aquelles provisions, letres o cartes res no façats ne lexets ne consintats fer en neguna manera; e que tot açò qui és contingut en lo present capítol jurets vós e lo dit prothonotari aytant com toca son offici. *Plau al senyor rey. CGK*

5) Ítem, que vós, senyor o la senyora reyna o lo senyor duch o altre per nom o auctoritat vostra o lur, com lo dit préstech per altra Cort de Catalunya serà mès en execució e hi haurà assignades persones a la administració e distribució d'aquell, no puxats aquelles persones o alguna d'elles sinó en la ciutat de Barchinona o en loch o lochs on seran residents per ordinació de la dita Cort; e que vós, senyor, e la senyora reyna e lo senyor duch açò jurets, e si lo contrari, senyor, fahiets, lo dit préstech cessàs e fos cas, va e nul·le. *Plau al senyor rey. CGK*

6) Ítem, protesta lo braç de la Esgleya que per consentiment del dit braç fet o faedor en la present Cort o en les coses contengudes en lo procés o processos d'aquella, no sia fet perjudici en res al rescrit del sant pare de la dècima atorgada al senyor rey, ne a les clàusules o condicions contengudes en aquell, ans lo dit braç e cascun d'aquell se puxa alegrar del dit rescrit e de totes les clàusules en aquell contengudes en son loch e temps e tota vegada quels serà vist faedor. *Plau al senyor rey. CGK*

7) Entén emperò la dita Cort, e ab aquesta condició fa lo dit atorgament que vós, senyor, de present revoquets tots greuges que sien fets per vós, senyor, o per vostres oficials a les universitats dels dits braços e a singulars persones d'aquells; e aquelles provisions que per justícia se faran als dits greuges los sien liurades franques de dret de segell sens tota empara e embarch. *Plau al senyor rey. C*

8) Ítem, que vós, senyor, remetats de present e hajats per remeses als dits III braços e cascun d'ells e a ciutats, viles e lochs d'aquells e a singulars persones dels dits braços e a cascun d'ells e a lurs hòmens totes e sengles penes, terces per censals e per violaris, hoc encara com haguessen tranchats homenatges per no tenir hostatges, e totes penes de hosts fallides e de bans o de terces o de quarts o de quints o de obligacions o de compromés o de contractes o de plets o de clams o reeclams, de fermes de dret o de notaris que no hagen servada la constitució de Perpenyà sobre contractes e altres cartes que hagen preses o de sosteniment de bandegats o de manleutes e totes altres penes peccuniàries no devallants de propis crims tro al die que la present Cort sia licenciada; e que les dites penes e altres coses demunt dites no puxen ésser demanades per vós, senyor, ne per lo senyor duch, ne per altres oficials vostres; e, si per les demunt dites penes e altres coses havia plet penjant o procés o penyores per execució, que sia haüt tot per remès e les penyores tornades. *Plau al senyor rey. C*

9) Ítem, que totes manleutes fetes e faedores en corts reynals e del senyor duch per fets criminals e civils per qualssevol persones o per qualssevol raons, fetes entrò al die de huy e feedores d'aquí a avant dins V anys contínuament següents, que passat I any aprés que són estades o seran fetes, sien haüdes per nul·les e quels man-

levadors, passat lo dit any, sien haüts per absolts e deliures de les dites manleutes e de les penes en aquelles contengudes; e semblantment sie entès d'aquells a qui són tro al die de vuy o seran dins los dits V anys après següents algú o alguns comanats axí com a carcellers; e encara en açò sien enteses si los criminoses se posen penes peccuniàries e altres de presentar-se o tornar en poder de la Cort a cert die e hora e com request ne fos; e axí matex si'l criminós pena peccuniària se havia posada o no ab sagrament e homenatge e cascun separadament. *Plau al senyor rey. C*

10) Ítem, senyor, la dita Cort General, entesa vostra proposició fundada en la dita entrada faedora en Castella, anadent al dit do novell de C^M lliures e ultra aquell do, done e profer per rahó de la dita entrada XL^M florins d'or en aquesta forma, ço és, que XX^M florins dels dits XL^M florins sien haüts e pagats de la resta qui devia ésser tornada al General de Cathalunya del do fet en la Cort de Muntçó, la qual resta munta a XV^M DC lliures, e que de la dita resta sien pagats mogubells, usures e messions, les quals se hagen a pagar e a fer per rahó dels dits XX^M. Entén la dita Cort e sots aquesta condició fa lo dit anadiment que los dits XX^M florins se hagen haver de la dita resta e que en altra manera lo General de Cathalunya no sia tengut de pagar los dits XX^M florins, la qual resta la dita Cort faça desobligar de la obligació d'aquella resta feta a n'Aymerich Dusay e an Jacme de Gualbes, obligant a aquells, en loch de la dita resta, la paga faedora en lo mes de juliol prop vinent de l'arrendament det de la secca dels florins de Perpenyà e altres obligacions a ells fermes e necessàries del do fet en la Cort de Tortosa. *FHI¹*

11) E los romanents XX^M florins sien haüts e pagats per la forma següent, és a saber, per vendes de censals morts o de violaris venedors sobre les generalitats e encara sobre la secca dels florins quis baten a Perpenyà e lo emolument e guany de la dita secca, de les quals vendes hagen e sien tenguts de fer les universitats de ciutats, viles e lochs de prelat e persones ecclesiàstiques, de richs hòmens e cavallers ab aquells de la lur contribució per X^M florins quitis de messions; e les universitats de ciutats, viles e lochs reyal de Cathalunya ab aquells de la lur contribució per altres X^M florins quitis de messions. E que les dites universitats per si o per lurs síndichs o procuradors puxen fer sobre les dites generalitats e secca dels dits florins totes e sengles e aquelles seguretats, obligacions e caucions axí specials com generals que's volran e axí fermament e segura com fer se puxen; e encara puxen fer les dites vendes per aquell preu o preus que poden fer les altres vendes, segons lo capítol damunt posat e en les maneres e formes en aquell capítol contengudes, anedida en aquestes vendes la dita secca dels dits florins. E los dits XL^M florins sien cullits, haüts, despeses e administrats en lo fet de la dita entrada per les persones eletes per la Cort en la administració e distribució de les C^M lliures damunt dites del novell do. *Plau al senyor rey. FHI¹*

12) Ítem, que tot cavall qui serà restituït als dits diputats per affollat que li sia fet I senyal cert de foch en la ancha esquerra per tal que no pogués ésser tornat en sou ne neguna frau hi puscha ésser feta. *Plau al senyor rey. FHI¹*

13) Ítem, que, si algun qui pendrà sou de Cathalunya se vendrà de la frontera e leixerà là los cavalls e no y leixerà los cavalcadors que y haurà costumats de tenir, que per aytants cavalcadors com ne falran no li sia dat sinó mig sou; emperò, si dins un mes e mig aquells cavalcadors que hi haurà acostumats de tenir o altres axí bons o millors que aquells no seran tornats en les dites fronteres, que perda tot lo sou d'aquells e que ls dits diputats ne lin sien tenguts de pagar res. *Plau al senyor rey. FHI¹*

14) Ítem, que ls dits diputats residents en Bachinona puxen donar a aquells qui s'acordaran de anar en la armada de la mar, salaris e loguers segons lo cot tatxat per la Cort del senyor rey e arbitre lur, tota favor, emperò, foragitada, per la qual favor, si trobat serà, que ls dits diputats donassen salaris ultra lo dit cot, que allò paguen de ço del lur propi e no ls sia pres en compte. *Plau al senyor rey. FHI¹*

15) Ítem, com devant la dita Cort sia estat dit que alguns armadors de galees se atrobarien si lo General los liurava les galees ab totes lurs exàrcies e ab panàtica e ls donava dita de taula de la moneda que bestraurien en la xurma o en armar aquelles galees, per ço, la dita Cort, veent que açò seria expedient a la cosa pública, vol e ordona que los diputats residents en Barchinona se puxen convenir, axí com a ells parrà ésser faedor, ab los dits armadors aqualssevilla sien sobre armar les dites galees, tro, emperò, en nombre de X galees, e aquelles liurar als dits armadors ab totes lurs exàrcies, armes e altres aparellaments necessaris a les dites galees e ab panàtica; e de dar dita de taula a aquells armadors de la moneda que en armar les dites galees pagaran o bestrauran e fer a ells d'aquella moneda totes aquelles seguretats de què ab ells se convendran. E tot açò puxen fer del do del segon any e encara puxen los dits diputats fer e dar aventatges a aquelles persones que viyares los serà qui iran en les dites galees; e per aquesta rahó puxen sobre lo dit do manlevar a mogubell, usura o altre interès e aquell do obligar axí als dits armadors com als cambiadors qui farien dita de la moneda com a qualssevol altres persones, no contrastants lo capítol damunt fet sobre la distribució del dit do ne la forma en aquella contenguda ne altres qualssevol capítols o ordinacions fetes o faedores qui a açò puxen contrastar. *Plau al senyor rey. FHI¹*

16) Com segons ordinació feta en la Cort General qui de present se celebre en la ciutat de Barchinona, lo braç de les ciutats, viles e lochs reys de Cathalunya e aquells qui son de contribució del dit braç puxen la part a ells pertanyent a pagar en lo do fet en la Cort de Tortosa, lo qual en la dita Cort qui de present en la dita ciutat de Barchinona se celebra es estat supplit e declarat e encara la part qui ls

pertany en lo do novellament atorgat e feren defensió de la cosa pública en la prop dita Cort pagar per via de imposició posadores en pa, vi e carn, e en altres maneres que's volran; per ço, lo dit braç concordablement per haver les dites quantitats que'ls pertanyen en los dits dons, acorda que fossen posades e posa les impositcions davall escrites, les quals començen ésser cullides e levades lo primer dia de noembre primer vinent sobre les quals féu les ordinacions següents. *J*

17) Ítem, que tota persona que traurà o metrà en aquella les coses damunt especificades o alguna de aquelles per la terra de Confent e de Capçir sia tenguda manifestar aquelles a les II persones qui a açò seran assignades en Vilafrancha de Conflent, segons la forma damunt especificada. *JHI*²

18) Ítem, que tota persona qui traurà de Catalunya o metrà en aquella alguna de les coses damunt contengudes per la terra de Cerdunya sia tenguda manifestar e denunciar les dites coses en la vila de Puigcerdà a les persones que en la dita vila seran a açò deputades e pagar per aquelles ço que damunt és ordonat; e que d'aquelles coses no gos trer de la dita vila sens albarà de les dites dues persones. *JHI*²

19) Ítem, que tota persona qui traurà de Cathalunya o en aquella metrà algunes de les dites coses per la Vall d'Andorra e per tot lo vescomdat de Castellbó haja a presentar e manifestar aquelles a les dites persones qui en la Seu d'Urgell a açò seran deputades, segons la forma dessús dita. *JHI*²

20) Ítem, que negun dels diputats ne altres persones no hajan poder de fer manleutes ne barates ne de obligar lo dit General sinó solament aquells tres qui seran residents en la ciutat de Barchinona o aquells a qui ells ho comanaran; e aquells diputats solament hajan poder de fer dites manleutes e barates convertidores en les coses damunt dites e no en altra cosa segons que dit és en lo precedent capítol; e, si per algun dels dits diputats o per altres sinó per aquells dits tres diputats residents en Barchinona o per aquells, altra la forma prop dita, se fayen manleutes o barates e obligacions, que aquelles lo dit General no sia tengut a pagar ni los hoydors de comptes a açò elets no'n deguen ne ho puguen pendre en compte. *Plau a la senyora reyna en nom que desús. JHI*²

21) Ítem, que tota la moneda del present do venga en poder de cert cambiador o cambiadors o de certes taules, axí que'ls dits diputats ne altra persona no'n puga reebre res, ans los dits cambiador o cambiadors ho hajan, degen e puguen reebre tot, los quals cambiador o cambiadors ho hajan a pagar e distribuir en lo dit sou de hòmens a cavall e estimes de cavalls degut e degudes e que d'aquí avant se deuran, faent-ne dita de taula d'aquest sou, axí com dit és, per ço que no's puxe en àls convertir; e a pagar de distribuir en lo dit fet de la armada de la mar e dels ballesters, no sobrepujant mil ballesters per terra l'any, axí com dit és, e açò ab

albarà dels tres deputats residents en Barchinona; e en pagar los salaris del cullidors, correus e altres, a coneguda dels dits tres deputats residents en Barchinona; e per açò a complir los dits cambiadors ne façen sagrament e homenatge. *Plau a la senyora reyna en nom que dessus. JHI*²

22) De les scriptures de l'arxiu: Volem e ordonam que cascun haja facultat de haver còpia o translat de les scriptures a ell necessàries de l'archiu del senyor rey e manam al tinent les claus o regent lo dit archiu qui ara és o serà per avant qui no contrestants qualsevol pramàtiques ordinacions o manaments fets, fetes o fahedores en contrari les los quals ab la present tollem e revocam les còpies de qualsevol scriptures segellades ho spaxades en la scrivania del senyor rey fahents per qualsevol persones del principat de Cathalunya encara que tocassen interés o patrimoni del senyor rey o feus reysls donan als demanants aquelles, e si lo contrari per lo dit tinent o regent lo dit archiu era fet o recusave dar o liurar les dites copies aquell volem encórrer en pena de CCC florins. *Anulla N, indiquen que la constitució no fou acordada ni autoritzada OP.*

23) Prorogatio Curie facta ad XV dies: Sobre'l primer capítol, par que la forma de la donació deja ésser aytal e la Cort dona al senyor rey CL mil lliures per la forma contenguda en los capítols donats per los braces. *Q*

24) Al segon capítol, quant és a les XXV^M lliures, no y cal parlar ne fer menció, car per via són donades que no les cal mogubellar ans se poden haver abans quel senyor rey les haja mester, e sia-hi posat terme per tot lo mes de març. *Q*

25) Del no fer evicció no sia feta menció en los capítols del do: Haja poder en Pere Vicenç que puga mogubellar e vendre censals morts e violaris sobre les generalitats e la secha del florí en quant se pertany al General a compliment de les CV^M lliures a descàrrech de les quals generalitats sien assignades los fruyts que d'aquelles exiran; e tot ço quel General ha en la dita secha del florí segons ordinació de les Corts passades e de la redempció de la sal axí que tot sia en açò convertit en tot cas e no en altres coses. És entès emperò, que les pagues que s'han a fer de la sal per tot lo mes de febrer primervinent no sien compreses en lo mogubell de les CV^M lliures. *Q*

26) Ítem, que en aquest do la I braç no sia obligat per altre ne I loch ne universitat per altra, mas, si algú hi haurà qui no complís lo do segons la forma que promesa és, que en Pere Vicenç aquest defalliment pogués mogubellar o manlevar a usura o altre qualsevol interès axí com a ell mils serà vist faedor a dampnatge d'aquell qui no ho complirà en lo temps que ordonat hi és. *Q*

27) E les coses dessus dites e devall escrites sien meses en la forma dels dons dels braces llà on mils cagen a coneguda de micer Guerau de Palou per part del

senyor rey, e de micer Guerau dez Puig per part dels barons e cavallers, e del degà d'Urgell per part del braç de la esgleya, e de micer Pere Terre per part del braç reyal. *Q*

28) Puxa encara la senyora reyna exeguir tot ço que'l senyor rey ha finat ab lo braç dels richs hòmens e cavallers, sens perjudici dels altres dits II braces, als quals II braces o algú d'ells o als singulars d'aquells no puxa ésser fet perjudici per les dites provisions, o alguna d'aquelles fetes al dit braç o als singulars d'aquell. E que dins aquests XV dies ne aprés entrò que'l senyor rey sia tornat en Barchinona, la senyora reyna no puga fer alguna ordinació ne constitució que haja fermetat per acte de Cort. *Q*

29) E haja lo dit en Pere Vicenç, o altre qui en loch d'ell hi fos posat, poder de fer e de fer fer forces, destretes e exequcions per haver lo do per los dits braces fets, semblant e en aquella forma e manera que en les Corts passades de Tortosa e de Barchinona és estat dat als deputats, e encara sobre tots contrastes, debats, qüestions o dubtes o coses escuras haja aquell poder que havien los deputats ab consell dels oïdors de comptes segons la forma del do fet per cascun dels dits braces. *Q*

30) Ítem, si per ventura entre lo dit en Pere o altre qui en loch d'ell hi fos o colidor o collidors o altres qualssevol persones serà algun debat, qüestió o contrast per qualque manera o rahó, los oïdors dels comptes hagen en açò semblant poder d'aquell qui fou donat en la Cort darrerament celebrada en Barchinona en los capítols fets sobre lo regiment qui fo comanat al dit Pere Vicenç de la Deputació de Catalunya. *Q*

31) Ítem, sia fet capítol que los officials axí reys com altres e los senyors havents jurisdicció hagen a donar al dit en Pere Vicenç o altre qui en loch d'ell hi fos, consell, favor e ajuda, e fer totes forces e destretes e exequcions etcètera, e que aquest capítol sia dictat segons la forma de la Cort de Barchinona ques celebrà l'any MCCCLXV. *Q*

32) Volem e ordonam que cascun haja facultat de haver copia o translat de les scriptures a ell necessàries del archiu del senyor rey e manam al tinent les claus o regent lo dit archiu, qui ara es o sera per avant, qui no contrestants qualsevol pramàtiques, ordinacions o manaments fets, fetes o fahedores en contrari, los quals ab la present tollem e revocam les còpies de qualsevol scriptures segellades ho spaxades en la scrivania del senyor rey fahents per qualsevol persones del principat de Cathalunya encara que tocassen interès o patrimoni del senyor rey o feus reys donan als demanants aquelles. E, si lo contrari per lo dit tinent o regent lo dit archiu era fet o recusave dar o liurar les dites copies, aquell volem encórrer en pena de CCC florins. *NOP*.

Apèndix 2.

Manuscripts collacionats

A Barcelona. ACA, *Cancillería, Registros*, núm.1509 - Profertarum 5. (s. XIV)

Paper, 194 ff.; 29 × 22 cm. La signatura antiga fou *Estància 5, orde 4, calaix 38*. No es determina si és original, còpia o esborrany. Al foli 192v P. de Bofarull hi indica les seves actuacions de reparació i enquadernació realitzades l'any 1823. Els primers vuit folis presenten atacs biològics considerables. Diverses mans. Català i llatí. Conté profertes de Corts i altres documents relacionats expeditos entre 1376 i 1380. Contingut més destacat:

1. *Capitula doni seu proferte per generale Cathalonie domino regni, facte in Curiis generalibus quas in villa Montissoni omnibus et terris suis cismarinis et regno Maioricarum celebravit.* f. 26r.-87r. Conté la informació del LVS corresponent a la Cort de 1376, celebrada a Montsó entre el 26 de juny i el 12 de setembre de 1376.

2. *Capitula oblata domino regi per brachia ecclesie et milicie regni Valencie, in curiis generalibus quas dominus rex in villa Montissoni suis regnicolis celebravit.* f. 87v.-104v.

3. *Capitula oblata domino regi per omnia brachia principatus Cathalonie et regni Valencie super mutuo eidem domino regi facto de L^M florenis per totam curiam generalem.* f. 104v.-107v.

4. *Capitula proferte brachii civitatum et villarum regaliū regni Valencie.* f. 107v.-126v.

5. *Capitula oblata domino regi per omnia brachia principatus Cathalonie et regni Valencie super mutuo eidem domino regi facto de L^M florenis per totam curiam generalem.* f. 126v.-129v.

6. *Capitula oblata per generale regni Aragone in curiis Montisoni ultimo celebratis.* f. 129v.-136r.

7. *Capitula facta et domino regi oblata in Curia generali Cathalonie celebrata in civitate Barchinone in annis MCCCCLXXVII^o et LXXVIII°.* f. 159v.-172v. Conté la informació del LVS referent a la Cort de 1378, celebrada a Barcelona el 7 d'agost.

Manuscrits relacionats: B; C; AHCB, Manuscrits, L-31; AHCTE, fons Arxiu Municipal de Tortosa, calaix Corts Generals, núm. 15; ACA, Generalitat, 955 (còpia de Jaume Garcia); AHCB, Consell de Cent, XVI-11; AHCB, Consell de Cent, VXI-12; AHCB, Consell de Cent, XVI-8.

Edicions: *Corts, parlaments i fiscalitat...*, p. 469-528.

B Barcelona. ACA, *Cancillería, Procesos de Cortes*, 8. (s. XIV)

Paper, 214 f.; 28,5 × 21 cm. Original incomplet del procés comú del protonotari de la Cort General de Montsó de 1376. Enquadernació en pergamí del s. XIX. Bon estat de conservació. Si bé predomina la mateixa mà, el protonotari hauria estat Bartomeu de Avellaneda. S'hi observen altres mans al text principal, notes i addicions. Català, llatí i castellà. Contingut més destacat (la informació dels quatre primers punts hauria estat afegida durant els treballs d'enquadernació del s. XIX):

1. *Processus curiarum generalium Montissone celebratarum incolis Corona Aragonum regni Petro IV. Scriba Bartholomeo de Avellaneda, prothonotario*. f. 1r.-161r. Conté la informació del LVS corresponent a la Cort de 1376, celebrada a Montsó entre el 26 de juny i el 12 de setembre de 1376 entre els f. 96r.-160v.

2. *Capitulum regni Aragonum super facto deffensionis*. f. 162r.-171r.

3. *Capítols de la proferta dels braços eclesiàstic e militar del regne de València*. f. 172r.-198r.

4. *Capítols de la proferta del braç de les ciutats e viles reials del regne de València*. 199r.-221v.

5. *Capitula oblata anno regi per omnia brachia principatus Cathalonie et regni Valencie super mutuo eidem domino regi facto de L^M florenis per totam curiam generalem*. f. 222r.-224r.

Manuscrits relacionats: A; C; AHCB, Manuscrits, L-31; AHCTE, fons Arxiu Municipal de Tortosa, calaix Corts Generals, núm. 15; ACA, Generalitat, 955 (còpia de Jaume Garcia); AHCB, Consell de Cent, XVI-11; AHCB, Consell de Cent, VXI-12; AHCB, Consell de Cent, XVI-8.

Edicions: *Corts, parlaments i fiscalitat...*, p. 469-528.

C Barcelona. ACA, *Cancillería, Registros*, núm. 1508 - Profertarum 4. (s. XIV)

Paper, 207 f.; 29 × 22 cm. La signatura antiga fou *Estància 5, orde 4, calaix 38*. No es determina si és original, còpia o esborrany. Al foli 206r P. de Bofarull hi indica les seves actuacions de reparació i enquadernació realitzades l'any 1823. Diverses mans. Català, llatí i castellà. Conté profertes de Corts i altres documents relacionats expedits entre 1371 i 1377. Contingut més destacat:

1. 1371. *Capitula gravaminum civitatum et villarum regalium regni Valencie*. f. 1r.-21v.

2. *Donum factum per syndicos civitatum villarum et locorum regalium regni Valencie.* f. 22r.-36v.

3. *Gravamina oblata per brachium militare.* f. 37r.-42v.

4. *Donum factum per brachium militare.* f. 43r.-53v.

5. *Gravamina oblata pro brachio ecclesiastico.* f. 54r.-60v.

6. *Donum factum per brachium ecclesiasticum.* f. 61r.-71r.

7. (1373) *Potestas Petri Bussot.* f. 90v.-94r.

8. Cort de Catalunya a Barcelona en motiu del socorriment a fer per l'illa de Sardenya. f. 94v.-135v.

9. *Potestas Bernardi Bussot.* f. 108v.-113r.

10. Cort General de Catalunya celebrada a Lleida l'any 1375 en motiu de la defensa del principat. f. 140r.-157r.

11. *Proferta facta per generale Cathalonie in defensione terre in curia generali celebrata in civitate Ilerde anno a nativitate domini MCCCCLXX quinto.* f. 158r.-193v.

12. Provisions sobre les generalitats i altres imposicions acordades durant la Cort universal de tots els regnes de l'any 1376. f. 194r.-203v. Conté part de la informació del LVS corresponent a la Cort de 1376, celebrada a Montsó entre el 26 de juny i el 12 de setembre de 1376 entre els f. 196r.-199v.

Manuscrits relacionats: A; B; AHCB, Manuscrits, L-31; AHCTE, fons Arxiu Municipal de Tortosa, calaix Corts Generals, núm. 15; ACA, Generalitat, 955 (còpia de Jaume Garcia); AHCB, Consell de Cent, XVI-11; AHCB, Consell de Cent, VXI-12; AHCB, Consell de Cent, XVI-8.

Edicions: Parcialment a *Corts, parlaments i fiscalitat...*, p. 480-584.

D Barcelona. ACA, *Cancillería, Cartas Reales, Legislación, Leg.* 4, 8. (s. XIV)

Paper, 8 f.; 30 × 23 cm. Lletre de finals del segle XIV.¹ Forma part d'un conjunt de documents solts que semblen separats amb la justa i exacta informació del LVS. Una sola mà. Únicament en català. Conté la informació del LVS referent a la Cort de 1378 celebrada a Barcelona el 7 d'agost. Segons l'ACA conté *capítulos del donativo, ordinació sobre el fogaje de Cataluña y mención de otros acuerdos y licencia de las Cortes de Barcelona de 1377-1378*.

Manuscrits relacionats: A; AHCB, Consell de Cent, XVI-14.

Edicions: *Corts, parlaments i fiscalitat...*, p. 529-542.; RAH, *Cortes*, vol. IV, p. 52-67.

E Barcelona. ACA, *Cancillería, Registros*, núm. 1510 - Profertarum 6. (s. XIV)

Paper, 117 ff.; 28 × 22,5 cm. La signatura antiga fou *Estància 5, orde 4, calaix 38*. No es determina si és original, còpia o esborrany. Al foli 116v P. de Bofarull hi indica les seves actuacions de reparació i enquadernació realitzades l'any 1823. Di-

1. J. i M.D. Mateu Ibars, *Colección paleográfica de la Corona de Aragón, siglos IX-XVIII*, Publicacions Universitat de Barcelona, 1991, p. 753 i ss.

verses mans. Català, llatí i castellà. Conté profertes de Corts i altres documents relacionats expedits entre 1380 i 1386. Contingut més destacat:

1. *Proferta facta domino regi in Curiis Cathalonie Barchinone celebratis per duo brachia, videlicet, ecclesie et civitatum et locorum regiorum, que proferta fuit facta in medio temporis Curie, videlicet, tertia die decembris anno a nativitate domini millesimo CCC°LXX° nono.* f. 13v.-29v. Conté la informació del LVS corresponent a la Cort de 1380, celebrada a Barcelona entre el 3 de desembre de 1379 al 19 de maig 1380.

2. *Hec est concordia facta per brachium baronum et militum ac hominum de paratoco principatus Cathalonie super mutuo CLM librae facto domino regi per generale Cathalonie pro facto Sardinie.* f. 33v.-40v. Conté la informació del LVS corresponent a la Cort de 1380, celebrada a Barcelona entre el 17 i 19 de maig.

3. Corts Generals celebrades a Montsó, Tamarit i Fraga de 1383-1384. f. 76r. i ss.

Manuscrs relacionats: AHCG, I.1.2.16, lligall 1; AHCB, Consell de Cent, XVI-98c; ACA, C, Processos de Cort, 9; AHCB, Consell de Cent, XVI-15, 1, 2 i 3; ACA, Generalitat, 957 (còpia de Jaume Garcia).

Edicions: *Corts, parlaments i fiscalitat...*, p. 543-581; RAH, *Cortes*, vol. IV, p. 189-217; I. J. Baiges, A. Rubió, E. Varela, *Cort General de Montsó 1382-1384*, Barcelona, 1992, p. 220-234.

F Barcelona. ACA, *Cancillería, Registros*, núm. 1505 - Profertarum 1. (s. XIV)

Paper, 185 ff.; 29 × 24 cm. La signatura antiga fou *Estància 5, orde 4, calaix 38*. No es determina si és original, còpia o esborrany. Al foli 183r P. de Bofarull hi indica les seves actuacions de reparació i enquadernació realitzades l'any 1823. Diverses mans. Català, llatí i castellà. Conté profertes de Corts i altres documents relacionats expedits entre 1359 i 1368. Contingut més destacat:

1. *Proferta brachio universitatum, civitatum et villarum regalium Cathalonie* (1359). f. 22v.-37v.

2. *Proferta brachiorum ecclesiastici et milicie Cathalonie.* f. 38r-52v. Conté la informació del LVS corresponent a la Cort de 1359, celebrada a Cervera el 18 de desembre.

3. *Trellat dels Capítols de la proferta feta al senyor duch per los braços de la església e de la cavalleria del regne de València* (1360). f. 82r-90r.

4. *Copia capitulorum proferte facte per brachium universitatum, civitatum et villarum regiarum regni Valencie* (1360). f. 90r i ss.

5. *Capitula facta in curia Barchinone super declaratione et suplezione dubiorum que occurrebant in capitulis curie Dertusen et aliis super novo dono facto pro felici intrata in Castellam* (1365). f. 135r-174v.

Manuscrs relacionats: AHCB, Consell de Cent, XVI-98a, 1 i 2; AHCB, Llibre Vermell, I; AHCG, I.1.2.16, lligall 1; ACA, Generalitat, G-222.

Edicions: *Corts, parlaments i fiscalitat...*, p. 191-228; RAH, *Cortes*, Vol. III, p. 388-419.

G Barcelona. ACA, *Cancillería, Procesos de Cortes*, 7. (s. XIV)

Paper, 261 ff.; 28,5 × 21,5 cm. Originals del procés comú del Protonotari de la Cort General de Barcelona de 1368, del procés comú del Protonotari de la Cort General de Tarragona de 1370-1371 continuada a Montblanc i Tortosa; del procés de la Cort General de Aragonesa de Casp de 1371-1373 continuada a Alcanyís; i procés comú del Protonotari de la Cort General de Barcelona de 1372-1373. Bon estat de conservació, enquadernació en pergamí i restauració del segle XIX. Divereses mans. Català, llatí i castellà. Contingut més destacat (informació que hauria estat afegida durant els treballs d'enquadernació del s. XIX):

1. *Processus curiarum generalium in civitate Barchinone indictarum Cathalanis, regnante in Aragonia Petro IV. 13 julii 1368.* f. 1r-30r.

2. *Processus curiarum generalium gentibus Cathalonie indictarum in civitate Tarracoe, regnante in Aragonia Petro IV. Conv. 30 januar 1370. Scriba curiarum Petro de Cumba, prothonotario domini regis.* f. 1r-69v. 2ª numeració.

3. *Processus curiarum generalium in loco de Caspe celebratarum incolis Aragoniae regnante Dom. D. Petro IV, conv. 3 octob. 1371.* f. 1r-83r. 3ª numeració.

4. Procés de Cort General de 1371. f. 1r-15v. 4ª numeració.

5. Ressolució als dubtes plantejats a les Corts de Tortosa de 1371. f. 1r-9v. 5ª numeració.

6. *Processus curiarum generalium Cathalanis indictarum in civitate Barchinone, regnante in Aragonia Petro IV. 25 madii 1372. Scriba curiarum Jacobo Conesa pronot. f. 1r-49v.* 6ª numeració. Conté la informació del LVS entre els f. 39v.-48v. corresponent a la Cort de 1373 celebrada a Barcelona el 14 de maig.

Manuscripts relacionats: C, K, AHCG, II.2.16, lligall 1, AHCC, Fons Municipal, Corts i Parlaments ss. XIV-XV, ACA, Generalitat, vol. 954 (còpia de Jaume Garcia).

Edicions: *Corts, parlaments i fiscalitat...*, p. 439-451; RAH, *Cortes*, Vol. III, p. 232-245.

H Barcelona. ACA, *Cancillería, Procesos de Cortes*, 5. (s. XIV)

Paper, 169 ff.; 28,5 × 22 cm. Originals del procés comú del protonotari de la Cort General de Barcelona de 1364-1365 continuada a Lleida, Barcelona i Tortosa; i procés comú del protonotari de la Cort General de Barcelona de 1365. Bon estat de conservació, enquadernació en pergamí i restauració del segle XIX. Dues mans. Català i llatí. Contingut més destacat (informació que hauria estat afegida durant els treballs d'enquadernació del s. XIX):

1. *Processus curiarum generalium Barchinone inceptarum in Illerda reductarum et continuatarum et demum finitarum Barchinone.* 1364-1365. f. 1r-30v.

2. *Processus curiarum generalium in Dertuse celebratarum anno 1365.* f. 1r-47v. 2ª numeració.

3. *Processus curiarum generalium de anno 1365 [...] super dubiis doni facti in curia Dertusae celebrata eod. am. Protonotario Jacobo Conesa. f. 1r-105v. 3ª numeració.* Conté la informació del LVS entre els f. 47v.-104v. corresponent a la Cort de 1365 celebrada a Barcelona entre el 13 i 15 de desembre.

Manuscrits relacionats: *F, I*¹, AHCB, Consell de Cent, XVI-8, ACA, Generalitat, G-156.

Edicions: *Corts, parlaments i fiscalitat...*, p. 432-392; RAH, *Cortes*, vol, II, p. 254-302.

I¹ Barcelona. ACA, *Cancillería, Cartas Reales, Legislación, Leg. 3, 13 (2).* (s. XIV)

Paper, 81 ff.; 30,5 × 22,5 cm. Forma part del conjunt de documents solts que semblen separats amb la justa i exacta informació del LVS. Es troba dins unes cobertes de pergamí reutilitzades (de 23,5 × 29,8 cm i que són d'un fragment dels capítols matrimonials de Ponç i Beatriu de 1341) intitulades *Caxa 17, Processus curiarum celebratarum Barchinone anno MCCCLXV et super dubiis occurrentibus super capitulis doni oblatis in Curia Dertusensis*; també indiquen que es tracta d'un esborrany. Diverses mans, totes de l'últim quart del segle XIV.² Únicament en català. Els folis estan deslligats i conté molta informació ratllada, molts passatges interlineats i informació de provisions afegida en altres parts del foli o folis diferents que fa pensar que efectivament fou un esborrany. Conté la informació del LVS referent a la Cort de 1365 celebrada a Barcelona entre el 13 i 15 de desembre.

Manuscrits relacionats: *F, H*; AHCTE, fons Arxiu Municipal de Tortosa, caixes Corts Generals, núm. 2; AHCB, Consell de Cent, XVI-8; ACA, Generalitat, G-949bis; ACA, Generalitat, G-950 (còpia de Jaume Garcia).

Edicions: *Corts, parlaments i fiscalitat...*, p. 331-392; RAH, *Cortes*, vol, II, p. 376-445.

I² Barcelona. ACA, *Cancillería, Cartas Reales, Legislación, Leg. 3, 13 (1).* (s. XIV)

Paper, 41 ff.; 30 × 22,5 cm. Forma part del conjunt de documents solts que semblen separats amb la justa i exacta informació del LVS. Es troba dins unes cobertes de pergamí reutilitzades (de 32,3 × 23,5 cm) intitulades *Caxa 18, Capitula doni facti in curia Dertusensis dominum Regis catalanis celebrata*; també indiquen que es tracta d'un esborrany. La lletra és contemporània (entre 1365 i 1385).³ Únicament en català. Deslligat. Conté la informació del LVS referent a la Cort de 1365 celebrada a Tortosa el 21 d'abril.

Manuscrits relacionats: *J, H*; AHCB, Consell de Cent, XVI-8, ACA, Generalitat, G-156.

Edicions: *Corts, parlaments i fiscalitat...*, p. 283-239; RAH, *Cortes*, vol, II, p. 254-302.

2. J. i M.D. Mateu Ibars, *Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón, siglos IX-XVIII*, p. 753 i ss.

3. *Ibid.*, p. 767-771.

J Barcelona. ACA, *Cancillería, Registros*, núm. 1506 - Profertarum 2. (s. XIV)
Paper, 196 ff.; 29 × 24 cm. La signatura antiga fou *Estància 5, orde 4, calaix 38*. No es determina si és original, còpia o esborrany. Al foli 196r P. de Bofarull hi indica les seves actuacions de reparació i enquadernació realitzades l'any 1823. Diverses mans. Català i llatí. Conté profertes de Corts i altres documents relacionats expedits entre 1363 i 1368. Contingut més destacat:

1. *Capitula in Curia Montissoni super concordia scilicet si barones, milites et homines de paratiko regnorum Aragonum, Valentie et principatus Catalonie teneantur solvere in impositionibus impositis*. (1363) f. 3r.-37v.

2. *Donum factum in curia celebrata Dertuse*. (1364) f. 38r.-84v. Conté la informació del LVS entre els f. 38v.-73v. corresponent a la Cort de 1365 celebrada a Barcelona el 21 d'abril.

3. *Confirmatio facta in curia generali Barchinone declaracionis facte per donum factum in generali curia Dertusensis non cessaret propter moram solucionis contingentis illos de Maiorice*. (1365) f. 99v.-107v.

4. *Capítols ordonats e fets per la Cort General de Cathalunya qui de present se celebre en la ciutat de Barchinona sobre lo creximent per aquella Cort fet axí en les generalitats qui foren ordonades en la Cort derrerament celebrada en Tortosa, com en la imposició de la sal en la dita Cort de Tortosa ordonada, e sobre la forma e manera per les quals los braçes de la dita Cort deuen haver Cent mil lliures per venda de censals morts e violaris, les quals coses se segueixen per orde en la manera davall escrita*. f. 108r.-128r.

5. *Capitula facta super dono sive subsidio concesso in sucursum regni Sardinie in parlamento celebrato Barchinone per universitates, civitatum et locorum regalium Cathalonie anno a nativitate domino MCCCCLXVI*. f. 173v.-188v.

Manuscrits relacionats: *F*, *H*; AHCB, Consell de Cent, XVI-8, ACA, Generalitat, G-156.

Edicions: *Corts, parlaments i fiscalitat...*, p. 283-239; RAH, *Cortes*, vol, II, p. 254-302.

K Barcelona. ACA, *Cancillería, Cartas Reales, Legislación, Leg* 4, 6 (4). (s. XIV)

Paper, 14 ff.; 30 × 22,5 cm. Forma part del conjunt de documents solts que semblen separates amb la justa i exacta informació del LVS. Dins el mateix conjunt de documents s'hi troba una altra còpia amb similar informació que es descarta per no contenir tots els Capítols de Cort. Document fortament atacat pel que fa al seu estat de conservació. La lletra és contemporània (entre 1365 i 1375).⁴ Únicament en català. Deslligat. Conté la informació del LVS corresponent a la Cort de 1373 celebrada a Barcelona el 14 de maig.

Manuscrits relacionats: *C*, *G*, AHCG, II.2.16, lligall I, AHCC, Fons Municipal, Corts i Parlaments ss. XIV-XV, ACA, Generalitat, vol. 954 (còpia de Jaume Garcia).

4. *Ibid.*, p. 762-766.

Edicions: *Corts, parlaments i fiscalitat...*, p. 439-451; RAH, *Cortes*, Vol. III, p. 232-245.

L Barcelona. ACA, *Cancillería, Cartas Reales, Legislación, Leg.* 3, 12. (s. XIV)

Paper, 20 ff.; 35 × 23 cm. Forma part del conjunt de documents solts que semblen separats amb la justa i exacta informació del LVS. Conté la informació del LVS corresponent a la Cort de 1364 celebrada a Barcelona del 15 al 20 de juliol, més mig foli de capítols de fogatges de 1365 que es diposa abans de la Cort, que és com apareix tant en el LVS com en aquest manuscrit. La lletra és contemporània (entre 1365 i 1367).⁵ Únicament en català. Deslligat.

M Barcelona. ACA, *Cancillería, Procesos de Cortes*, 25. (s. XV)

Paper, 232 ff.; 28,5 × 21,5 cm. Còpia del procés comú del protonotari de la Cort General de Barcelona de 1412-1413. Bon estat de conservació, enquadernació en pergami i restauració del segle XIX. Una sola mà. Català i llatí. Conté la informació del LVS corresponent a la Cort de 1412-1413 entre els f. 111v-137v.

Manuscrits relacionats: ACA, Generalitat, 964 (còpia de Jaume Garcia).

Edicions: RAH, *Cortes*, vol. XI, p. 146-180.

N Barcelona. ACA, *Cancillería, Procesos de Cortes*, 30. (s. XV)

Paper, 396 ff.; 28,5 × 21,5 cm. Còpia del procés comú del protonotari de la Cort general de Tortosa continuada a Barcelona de 1421-1423. Bon estat de conservació, enquadernació en pergami i restauració del segle XIX. Una sola mà. Català i llatí. Conté la informació del LVS corresponent a la Cort de 1422 entre els f. 260r-273r.

Manuscrits relacionats: O; P; ACA, Generalitat, 970 (còpia de Jaume Garcia); ACA, Generalitat, 971 (còpia de Jaume Garcia); AHCB, Consell de Cent, XVI-26 (còpia de Jaume Garcia).

Edicions: RAH, *Cortes*, vol. XIII, p. 525-530.

O Barcelona. ACA, *Cancillería, Procesos de Cortes*, 56. (s. XV)

Paper, 342 ff.; 30 × 22,5 cm. Original del procés comú del protonotari de la Cort General de Tortosa continuada a Barcelona de 1421-1423. Estat de conservació mitjà, sense relligadura i sense treballs de reparació. Diverses mans. Català i llatí. Conté la informació del LVS corresponent a la Cort de 1422 entre els f. 272r-283r.

Manuscrits relacionats: N; P; ACA, Generalitat, 970 (còpia de Jaume Garcia); ACA, Generalitat, 971 (còpia de Jaume Garcia); AHCB, Consell de Cent, XVI-26 (còpia de Jaume Garcia).

Edicions: RAH, *Cortes*, vol. XIII, p. 525-530.

5. *Ibid.*, p. 754-755.

P Barcelona. ACA, Cancillería, Procesos de Cortes, 57. (s. xv)

Paper, 293 ff.; 30 × 22,5 cm. Còpia coetània del procés comú del protonotari de la Cort General de Tortosa continuada a Barcelona de 1421-1423. Estat de conservació mitjà, sense relligadura i sense treballs de reparació. Diverses mans. Català i llatí. Conté la informació del LVS corresponent a la Cort de 1422 entre els f. 254v.-267v.

Manuscrits relacionats: O; N; ACA, Generalitat, 970 (còpia de Jaume Garcia); ACA, Generalitat, 971 (còpia de Jaume Garcia); AHCB, Consell de Cent, XVI-26 (còpia de Jaume Garcia).

Edicions: RAH, Cortes, vol. XIII, p. 525-530.

Q Barcelona. ACA, Cancillería, Registros, núm. 1507 - Profertarum 3. (s. xiv)

Paper, 175 ff.; 28,5 × 22 cm. La signatura antiga fou Estància 5, orde 4, calaix 38. No es determina si és original, còpia o esborrany. Al foli 174r P. de Bofarull hi indica les seves actuacions de reparació i enquadernació realitzades l'any 1823. Diverses mans. Català, llatí i castellà. Conté profertes de Corts i altres documents relacionats expedits entre 1368 i 1377. Conté la informació del LVS corresponent a la Cort de 1368-1369 entre els f. 34r.-39r.

BIBLIOGRAFIA

Fonts manuscrites¹

- ACA, Cancillería, Cartas Reales, Legislación, Leg. 3, 12.
ACA, Cancillería, Cartas Reales, Legislación, Leg. 3, 13 (1)
ACA, Cancillería, Cartas Reales, Legislación, Leg. 3, 13 (2)
ACA, Cancillería, Cartas Reales, Legislación, Leg. 4, 6 (4).
ACA, Cancillería, Cartas Reales, Legislación, Leg. 4, 8. (s. XIV)
ACA, Colecciones, Manuscritos, Generalitat, 4.
ACA, Generalitat, Sèrie G, 154
ACA, Generalitat, Sèrie G, 155/3
ACA, Generalitat, Sèrie G, 157
ACA, Generalitat, Sèrie G, 162/7
ACA, Generalitat, Sèrie G, 234/1
ACA, Generalitat, Sèrie G, 234/1bis
ACA, Generalitat, Sèrie G, 234/2
ACA, Generalitat, Sèrie G, 234/6
ACA, Generalitat, Sèrie general (N), 508.
ACA, Generalitat, Sèrie general (N), 509.
ACA, Generalitat, Sèrie general (N), 510.
ACA, Cancillería, Procesos de Cortes, 5.
ACA, Cancillería, Procesos de Cortes, 7.
ACA, Cancillería, Procesos de Cortes, 8.
ACA, Cancillería, Procesos de Cortes, 25. ACA, Cancillería, Procesos de Cortes, 30.
ACA, Cancillería, Procesos de Cortes, 56.

1. Transcritas directament (total o parcialment) i collacionades.

ACA, Cancillería, Procesos de Cortes, 57.

ACA, Cancillería, Registros, núm. 1505 - Profertarum 1.

ACA, Cancillería, Registros, núm. 1506 - Profertarum 2.

ACA, Cancillería, Registros, núm. 1507 - Profertarum 3.

ACA, Cancillería, Registros, núm. 1508 - Profertarum 4.

ACA, Cancillería, Registros, núm. 1509 - Profertarum 5.

ACA, Cancillería, Registros, núm. 1510 - Profertarum 6.

BNC Manuscrit 832.

Bibliografia impresa¹

ABADAL, R., Rubió, J. *Notes sobre la formació de les compilacions de «Constitucions i altres drets de Catalunya» i de «Capítols de Cort» referents al General*, Estudis Universitaris Catalans IV, Barcelona, 1910.

ABADAL, R., *Pere el Ceremoniós i els inicis de la decadència política de Catalunya*, Barcelona, Edicions 62, 1972.

ALCOVER, A. M., Moll, F., *Diccionari català-valencià-balear*, dcvb.iecat.net

ÁLVAREZ GÓMEZ, D., *Compendium Constitutionum Cathalonie Narcís de Sant Dionís*, Textos Jurídics Catalans, Parlament de Catalunya - Departament de Justícia, Barcelona, 2016.

ÁLVAREZ GÓMEZ, D., *Compendium Constitutionum Cathalonie Narcís de Sant Dionís*, Tesi Doctoral, UB, 2015.

ÁLVAREZ GÓMEZ, D., *Elaboració de la Compilació de 1413*, INITIUM - Revista catalana d'història del Dret, núm. 21, 2016.

ÁLVAREZ GÓMEZ, D., *Final de les Corts de 1413. Edició del memorial del 6 de setembre*, Initium, núm. 18, 2013.

ÁLVAREZ GÓMEZ, D., *Elaboració de la Compilació de 1413*, INITIUM - Revista catalana d'història del Dret, núm. 21, 2016.

ARGENTER GIRALT, J. A., *Les Corts de Barcelona, desembre de 1228, i la conquesta de Mallorca: oratòria política i autoritat a la Catalunya medieval*, Randa, núm. 57, 2006.

ARNALL JUAN, M.J., *El llibre manuscrit*, Edicions Universitat Barcelona, 2002.

Arxiu de la Corona d'Aragó. *Inventaris Generalitat G-4*, ACA, Barcelona, 1984.

BAJET ROYO, M., *El jurament i el seu significat jurídic al Principat segons el dret general de Catalunya (segles XIII-XVIII). Edició de la «forma i pràctica de celebrar els juraments i les eleccions a la ciutat de Barcelona en el segle XV»*, Universitat Pompeu Fabra, Semi-

1. Citada i consultada.

nari Permanent i Interuniversitari d'Història del Dret Català Josep M. Font Rius, Barcelona, 2009.

BALAGUER, E. (dir.), *Història de la corona d'Aragó*, Edicions 62, 2007.

BASTARDAS, J., *Usatges de Barcelona. El codi a mitjan segle XII*, Fundació Noguera, 1984.

BAUCELLS, J, Fàbrega i Grau, A., *Catàleg inventari general de l'arxiu capitular de la catedral de Barcelona*, Capítol de la catedral, Archivium, Barcelona, 2005.

BAYDAL SALA, V., «*La dita Cort General representa tot lo Regne de València*». *El desenvolupament jurídic i parlamentari valencià entre 1238 i 1370*, Anuari de l'Agrupació Borrianenca de Cultura: Revista de recerca humanística i científica, núm. 30, 2019.

BAYDAL SALA, V., *Las cortes generales de Monzón de 1289, unas cortes mal entendidas*, Aragón en la Edad Media, núm. 31, 2020.

BELLUGA, P., *Speculum principum ac iustitiae*, Preti Vidonaei, París, 1530.

BELLÉS I SALLENT, J., *Llibre dels judicis. Traducció catalana moderna del Liber iudiciorum*, Textos Jurídics Catalans, lleis i costums I/2, Parlament de Catalunya, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, Barcelona, 2008.

BERGÈS, C., Sánchez, M. *El naixement de la Generalitat de Catalunya*, Cervera, 2003.

BISSON, Thomas N. (Ed.), *Medieval representative institutions. Their origins and nature*, Hinsdale, Illinois, The Dryden Press, 1973.

BOVÉ, S., *Institucions de Catalunya. Les Corts, la Diputació, lo Concell de Cent, los gremis y'l consolat de mar*, Barcelona, La Catalana, 1894.

BROCÀ, G. M., *Juristes i juriconsults catalans dels segles XIV-XVII*, Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans, núm. 3, 1909.

BROCÀ, G. M., *Taula de les stampacions de les constitucions y altres drets de Cathaluña y de les costums y ordinaçons de ses diverses paratges*, Revista jurídica de Cataluña, tom 13, 1907.

BROCÀ, G. M., *Historia del derecho de Cataluña, especialmente del civil y exposición de las instituciones del Derecho Civil del mismo territorio en relación con el Código Civil de España y la jurisprudencia*, vol I Barcelona, Juan Gili, 1918, edició facsímil Textos Jurídics Catalans, Escriptors I/1, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, 1985.

BUENO SALINAS, M., *Edición de diversos documentos relativos a la llamada «Primera Compilació»*, Initium, núm. 5, 2000.

BUTAUD, G., *Aperçus sur la coseigneurie en Comtat Venaissin (XIIe-XVe siècles)*, Mélanges de l'École française de Rome - Moyen Âge, 2010.

CADIER, L., *Les États de Béarn depuis leurs origines jusqu'au commencement du XVIIe siècle*, Paris, 1888.

CALLÍS, J., *Extragravatorium curiarum per dominum Jacobum de Calicio*, Petrum Posa, Barcelona, 1518.

CAPMANY, A. de, *Práctica y estilo de celebrar Cortes en los reinos de Aragón, Principado de Cataluña y reino de Valencia y una noticia de las de Castilla y Navarra*, Madrid, José del Collado (impressor), 1821.

CAPPELLI, A., *Dizionario di abbreviature latine et italiane*, Milà, 1912.

CASALS, A., *La Cort General: una gran herència i un gran repte de futur*, dins Agustí Alcoberro i Diego Sola (Coords.), *Eva Serra i Puig. Sessió en memòria*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2020.

CASTELLÀ I PUJOLS, M. B. (coord.), *Poders a l'ombra: les comissions de les institucions parlamentàries i representatives (segles XV-XX)*, Parlament de Catalunya, Barcelona, 2015.

CINGOLANI, S. M., *La formació nacional de Catalunya i el fet identitari dels catalans (785-1410)*, El fet identitari català al llarg de la història, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2016.

CINGOLANI, S. M., *Lleida Agost (?) 1214*, Revista de Dret Històric Català [Societat Catalana d'Estudis Jurídics], vol. 15, 2015.

CONDE, R. Hernández, A. Riera S. i Rovira, M., *Fonts per a l'estudi de les Corts i els Parlaments de Catalunya. Catàleg dels processos de Corts i Parlaments, dins Les Corts a Catalunya: Actes del Congrés d'Història Institucional*, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Barcelona, 1991.

COREDON, C., WILLIAMS, A., *A Dictionary of Medieval Terms and Phrases*, D.S.Brewer, 2007.

CORIOLIS, G-H., *Traité sur l'administration du Comté de Provence*, 1786.

COROLEU i INGLADA, J., PELLA i FORGAS, J., *Las cortes catalanas. Estudio jurídico y comparativo de su organización y reseña analítica de todas sus legislaturas, episodios notables, oratoria y personajes ilustres, con muchos documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón y el municipio de Barcelona*, Barcelona, Revista Histórica Latina, 1876, Edició facsímil, València, Librerías París-València, 1993.

COROLEU i INGLADA, J., PELLA i FORGAS, J., *Los fueros de Cataluña. Descripción comentada de la constitución histórica del Principado, sus instituciones políticas y administrativas y sus libertades tradicionales*, Barcelona, Luís Tasso (impressor), 1878.

Cortes de los Antiguos Reinos de Aragón y de Valencia y Principado de Cataluña, Real Academia de la Historia, Madrid, 1896-1922, 26 volums.

DAVID, M., *De l'organisation administrative, financière et judiciaire du Comtat-Venaissin sous la domination des Papes (1229-1791)*, E. Tournet, Aix, 1912.

DENIZET, M., *Les Etats de Provence des origines à 1481*, Thèse manuscrite, École des Chartes, 1921.

DOGNON, P., *Les institutions politiques et administratives du pays de Languedoc du XIIIe siècle aux guerres de religion*, Toulouse, 1895.

DUBLED, H., *Histoire du Comtat Venaissin*, Marcel Petit, Raphèle-Lès-Arles, 1990.

EGEA I FERNÁNDEZ, J., Gay i Escoda, J. M., *Eficàcia de les normes a la tradició jurídica catalana des de la baixa edat mitjana fins al decret de Nova Planta*, Revista Jurídica de Catalunya, 1979.

ESTRADA-RIUS, A., *Apunts per a l'estudi dels Deputats Locals del General de Catalunya: dels primers testimonis a la Cort de Barcelona de 1413*, dins *El territori i les seves institucions històriques*, vol. 2, Barcelona, 1999.

ESTRADA-RIUS, A., *Els orígens de la Generalitat de Catalunya (la Deputació del General de Catalunya: dels precedents a la reforma de 1413)*, Tesi Doctoral, 2001.

ESTRADA-RIUS, A., *La Deputació del General de Catalunya i el territori del principat: notes per al seu estudi*, Ivs Fvgit, 8-9, 1999-2000.

ESTRADA-RIUS, A., *La iurisdictio atribuïda a la Deputació del General de Catalunya y su ejercicio*, Rudimentos legales. Revista de Historia del Derecho, 1, 1999.

ESTRADA-RIUS, A., *Una Casa per al General de Catalunya. A propòsit del VI centenari de l'adquisició de la primitiva casa de la Deputació del General de Catalunya a Barcelona, avui Palau de la Generalitat (1400-2000)*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 2000.

FELIU, G., *Els primers llibres de la Taula de Canvi de Barcelona*, Barcelona, 2016.

FELIU, G., *La disputa por los libros contables en la quiebra de la «Taula de Canvi» de Pere des Caus y Andreu d'Olivella (1381)*, REFC, vol. XXXIII, 120, 2004.

FELIU, G., *Mercaders-banquers barcelonins: l'endeutament de la monarquia i la fallida de la taula de canvi de Pere des Caus i Andreu d'Olivella el 1381*, 2007.

FERRER i MALLOL, M.T., *El naixement de la Generalitat de Catalunya (1359-1413) dins Història de la Generalitat de Catalunya, dels orígens medievals a l'actualitat, 650 anys*, Generalitat de Catalunya - Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2011.

FERRER i MALLOL, M.T., *Els primers diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1412)*.

FERRER i MALLOL, M.T., *La Generalitat de Catalunya a través dels segles: commemoració dels 650 anys de la Generalitat*, IEC, 2011.

FERRER i MALLOL, M.T., *Les Corts de Catalunya i la creació de la Diputació del General o Generalitat en el marc de la guerra amb Castella (1359-1369)*, AEM, 34/2, 2004.

FERRER i MALLOL, M.T., *Origen i evolució de la Diputació del General de Catalunya*, Barcelona, 1991.

FERRO POMÀ, V., *El Dret Públic Català. Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Barcelona, 2015.

FERRO POMÀ, V., *Algunes reflexions historiogràfiques sobre les corts generals de la Corona d'Aragó: objecte i metodologia*, Revista de Dret Històric Català, núm. 9, 2009.

FERRO POMÀ, V., *La Deputació del General, un organisme creat per les Corts. L'autogovern de Catalunya: els precedents*. Coordinators: Tomàs de Montagut, Josep M. Sans i Travé, Carles Viver i Pi-Sunyer, Fundació Lluís Carulla, Barcelona, 2004.

FERRO POMÀ, V., *El dret català durant els segles XVI i XVII*, Revista de Dret Històric Català [Societat Catalana d'Estudis Jurídics], vol. 12, Barcelona, 2013.

FONT i RIUS, J.M. (Intro.), *Constitucions de Catalunya. Incunable de 1495*, Textos Jurídics Catalans, Departament de Justícia, Barcelona, 1988.

FONT i RIUS, J.M., *La compilació manuscrita de les constitucions de Catalunya (1413-1422)*, Medievalia, 9, 1990.

FONTANA, J., *La formació d'una identitat. Una història de Catalunya*, Eumo editorial, Vic, 2014.

GARCÍA MARÍN, J. M., *El oficio público en Castilla durante la baja Edad Media*, Alcalá de Henares, 1987.

GAY ESCODA, J. M., *La legislació de la Cort i el control de la seva observança*, L'Avenç, núm. 74, 1984.

GAY ESCODA, J. M., *La creació del dret a Corts i el control institucional de la seva observança*, Les Corts a Catalunya. Actes del congrés d'història institucional, Generalitat de Catalunya, Departament de cultura, Barcelona, 1991.

GIL, X., *Parliamentary life in the crown of Aragón. Cortes, Juntas de Brazos and other corporate bodies*, Journal of early modern history, 2002.

GIRARD, J., *Les États du Comté Venaissin: depuis leurs origines jusqu'à la fin du XVIIe siècle*, H. Champion, Paris, 1908.

GONZÁLEZ ALONSO, B., «Obedézcase pero no se cumpla» en el Derecho castellano de la Baja Edad Media, AHDE, n° 50.

GONZÁLEZ HURTEBISE, E., *Guía histórico-descriptiva del Archivo de la Corona de Aragón en Barcelona*, Madrid, 1920.

GONZALVO I BOU, G., *La Pau i la Treva de Catalunya, Origen de les Corts Catalanes*, Edicions La Magrana, 1986.

GONZALVO I BOU, G., *Les constitucions de Pau i Treva de Catalunya (Segles XI-XIII), Generalitat de Catalunya*, Barcelona, 1994.

GONZALVO I BOU, G., *Les assemblees de Pau i Treva i l'origen de la Cort General de Catalunya*, Les Corts a Catalunya. Actes del congrés d'història institucional, Generalitat de Catalunya, Departament de cultura, Barcelona, 1991.

GRASES I GRALLA, F., *Epítome o Compendi de las Principals diferèncias entre les lleys generals de Cathalunya y los capítulos del Redrès o ordinaciones del General de aquella que, al molt illustre senyor Dn. Ramon de Vilana Perlas marquès de Rialp, del Consell de sa magestat y son secretari en lo despaig universal, consagra lo Dr. Francisco Grases y Gralla, ciutadà honrat de Barcelona y oydor de la Real Audiència del present Principat de Cathalunya*, Barcelona, Rafel Figueró, 1711.

- GROSSI, P., *El orden jurídico medieval*, Madrid, 1996.
- HÉBERT, H., *Unité et diversité de la Ville. Rapport introductif. Les indentités urbaines au Moyen Âge. Regards sur les villes du Midi française*, ed. by Patrick Gilli & Enrica Salvatori, Turnhout, Studies in European Urban History, 32, 2014.
- HÉBERT, M., *Parlamentar. Assamblées représentatives et échange politique en Europe occidentale à la fin du Moyen Âge*, Éditions de Boccard, Paris, 2014.
- HERNANDO I DELGADO, J., *Del llibre manuscrit al llibre imprès. La confecció del llibre a Barcelona durant el segle XV*, Documentació notarial, Arxiu de textos catalans antics, núm. 21, 2002.
- HUICI GOÑI, M.P., *Las Cámara de Comptos de Navarra entre 1328-1512*, Gobierno de Navarra, Pamplona, 1988.
- IGLESIAS FERREIRÓS, A., *Breve historia del derecho catalán en base a algunas compilaciones: materiales de trabajo*, Initium, núm. 15.1, 2010.
- HURTADO, V., *Atlas manual d'història de Catalunya. Dels comtes reis al Tractat dels Pirineus*, Rafael Dalmau Editor, Barcelona, 2016.
- IGLESIAS FERREIRÓS, A., *Compilaciones catalanas del derecho catalán*, a *El dret comú a Catalunya*. Actes del XI Simposi Internacional de Barcelona, Barcelona, 2005.
- IGLESIAS FERREIRÓS, A., *Saberes traslaticios*, AHDE, n° 51, 1981.
- JUNYENT, E., *La Pau i Treva*, Rafael Dalmau Editor, Barcelona, 1975.
- KANTOROWICZ, E., *The King's Two Bodies: A Study in Medieval Political Theology*. Princeton Classics. 2016.
- LALINDE ABADÍA, J., *La persona y la obra del jurisconsulto vicense Jaume Callís*, Il·lustre Col·legi d'Advocats de Vic, 1980.
- LALINDE ABADÍA, J., *Las Cortes de Castilla y León en la Edad Media*, actas de la primera etapa del Congreso Científico sobre la Historia de las Cortes de Castilla y León, Burgos, 30 de septiembre a 3 de octubre de 1986, Vol. 2, 1988.
- LARRAZÁBAL BASÁÑEZ, S., *Derecho público de los territorios forales, de los orígenes a la abolición foral*, Oñati, 2004.
- LECA, A., *La république européenne*, Vol 1, Librairie de l'université-P.U.A.M., 2000.
- LESAFER, R., *European Legal History*, Cambridge University Press, 2019.
- LÓPEZ ELUM, P., *Los Orígenes de los furs de València y de las cortes en el siglo XIII*, València, 1998.
- MARTENS, M., *L'administration du domaine ducal en Brabant au moyen âge (1250-1406)*, Académie Royal de Belgique, Bruxelles, 1954.
- MARTÍ, J. P., LLOPIS, J., *Constitucions i altres drets de Catalunya. Edició facsímil [1704]*. Textos Jurídics Catalans. Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. Barcelona 1995.
- MARTÍ, S., *Tipologies i mètodes d'edició*, Capítol II, dins V. Martínez-Gil (coord.), *Models i criteris de l'edició de textos*, Editorial UOC, Barcelona, 2014.

- MAS SOLENCH, J. M., *Mil anys de dret a Catalunya*, Generalitat de Catalunya, 1989.
- MASSÓ I TORRENTS, J., Rubió i Balaguer, J., *Catàleg dels Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya*, vol. 1, mss. 1154, Biblioteca de Catalunya, Barcelona, 1989.
- MATEU IBARS, J., Mateu Ibars, M. D., *Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón*, siglos IX-XVIII, Publicacions Universitat de Barcelona, 1991.
- MICHEL, P., GUMIEL, D., *Constitucions de Catalunya: incunable de 1495. Edició facsímil*. Textos Jurídics Catalans. Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. Barcelona 1988.
- MIERES, T., *Apparatus super Constitutionibus Curiarum Generalium Cathalonie*, Sebastiani A. Comellas, 2 vols, Barcelona 1621.
- Miquel Coll i Alentorn, miscellània d'homenatge en el seu vuitantè aniversari*, Fundació Jaume I, Barcelona, 1984.
- MONREAL ZIA, G., JIMENO ARANGUREN, R., *Textos histórico-jurídicos navarros, I historia antigua y medieval*, Gobierno de Navarra, Pamplona, 2011.
- MONREAL ZIA, G., JIMENO ARANGUREN, R., *Textos histórico-jurídicos navarros, II historia antigua y medieval*, Gobierno de Navarra, Pamplona, 2011.
- MONTAGUT ESTRAGUÉS, T. de, *La Constitució política de la Corona d'Aragó*, El compromiso de Caspe (1412): cambios dinásticos y Constitucionalismo en la Corona de Aragón / coord. per María Isabel Falcón Pérez, 2013.
- MONTAGUT ESTRAGUÉS, T. de, *El mestre racional a la Corona d'Aragó (1283-1419)*, Fundació Noguera, 1987.
- MONTAGUT ESTRAGUÉS, T. de, *El sistema de derecho tributario común en la Corona de Aragón. Notas para su estudio*, «Panta Rei» Studi dedicati a Manlio Bellomo, tomo IV, Il cigno edizioni, Roma.
- MONTAGUT ESTRAGUÉS, T. de, *La doctrina medieval sobre «munus» y los «comuns» de Tortosa*, Libro homenaje in memoriam Carlos Díaz Rementería, Universidad de Huelva, 1998.
- MONTAGUT ESTRAGUÉS, T. de, *La monarquía i les institucions dels territoris. Les diputacions del General*, dins E. Belenguier i Cebrià (ed.), *Ferran II i la Corona d'Aragó*, Barcelona, 2018.
- MONTAGUT ESTRAGUÉS, T. de, *Llibre dels Quatre Senyals*, Estudi introductori, Editorial Base, Barcelona, 2006.
- MONTAGUT ESTRAGUÉS, T. de, Estudi introductori. Lluís de Peguera «Pràctica, forma i estil de celebrar Corts Generals a Catalunya i matèries incidents en elles», Madrid, Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 1998.
- MONTAGUT ESTRAGUÉS, T. de, *Les institucions fiscalitzadores de la Generalitat de Catalunya. Dels seus orígens fins a la reforma de 1413*, Sindicatura de Comptes de Catalunya, 1996.

MONTAGUT ESTRAGUÉS, T. de (coord), Ferro Pomà, V. i Serrano Daura, J., *Història del dret català*, Barcelona, Editorial Universitat Oberta de Catalunya, 2001.

MONTAGUT ESTRAGUÉS, T. de, *La monarquia i les institucions dels territoris. Les diputacions del General*, E. BELENGUER (ed.), *Ferran II i la Corona d'Aragó*. Barcelona 2018.

MONTAGUT ESTRAGUÉS, T. de, Ripoll Sastre, P., *El pactisme a Catalunya: una concepció dual de la comunitat política*, Revista de Dret Històric Català [Societat Catalana d'Estudis Jurídics], vol. 20, Barcelona, 2021; aquest article reposa sobre la versió anglesa de l'article publicat en línia *Pactism in Catalonia: A Dual Conception of the Political Community*, Journal of Catalan Intellectual History, 12: 8-24, DOI: 10.2478/jocih-2019-0012.

MONTAGUT ESTRAGUÉS, T. de, *Estudi introductori*, dins Lluys de Peguera, *Pràctica, forma, y estil, de celebrar Corts Generals en Cathalunya y materias incidentes en aquellas*, Rafel Figueró, Barcelona, 1701. Edició facsímil, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, Madrid, 1998.

MORELLÓ BAGET, J., *Els creditors barcelonins i la gestió del deute públic a Mallorca, Barcelona quaderns d'història*, núm. 13, 2007.

MOULIÉRAC-LAMOUREUX, R.L., *Le Comtat Venaissin Pontifical: 1229-1791*, Comp-toir général du livre occitan, Venède, 1977.

OLEART PIQUET, O., *La creació del dret: els anomenats Capítols del Redreç del General de Catalunya*, Pedralbes: revista d'història moderna, núm. 13, 1993.

OLEART PIQUET, O., *Organització i atribucions de la Cort General*, Les Corts a Catalunya, Actes del Congrés d'Història Institucional, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991.

OLEART PIQUET, O., *Els greuges de cort a la Catalunya del segle XVI*, Universitat de Barcelona. Barcelona, 1992.

PACHECO CABALLERO, F. L., *El usatge Princeps namque, las Cortes y los juristas*, Initium, núm. 10, 2005.

PACHECO CABALLERO, Francisco Luís, «No y ha bras, no y ha bras, que bones sentències n'hi ha». *Las Cortes Catalanas y el problema del Cuarto brazo*, Initium - Revista catalana d'història del dret, núm. 7, 2002.

PEGUERA, L. de., *Pràctica, forma y stil de celebrar Corts Generals en Cathalunya y materias incidentes en aquellas*, Gerony Margarit, Barcelona 1632; *vid.* Tomàs de MONTAGUT. «Estudi introductori». A: Lluys de Peguera. *Pràctica, forma, y estil, de celebrar Corts Generals en Cathalunya y materias incidentes en aquellas*. Rafel Figueró. Barcelona 1701. Edició facsímil. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Centro de Estudios Políticos y Constitucionales. Madrid 1998.

- PÉREZ-PRENDES, J. M., *Instituciones medievales*, Editorial Síntesis, 1997.
- PÉREZ LATRE, M., *Entre el Rei i la Terra. El poder polític a Catalunya al segle XVI*, EUMO Editorial, Vic, 2003.
- PÉREZ LATRE, M., *La Generalitat de Catalunya en temps de Felip II*. Política, administració i territori, Afers, País Valencià, 2004.
- PÉREZ LATRE, M., *Sercar, ordenar y fer inventari y índex. Sobre arxius i institucions a Catalunya (segles XVI-XVII)*, Lligal: Revista catalana d'arxivística, Barcelona, 2004.
- PEREZ, S., *Le Corps du roi. Incarner l'État. De Philippe Auguste à Louis-Philippe*. Perrin. 2018.
- PLANAS ALBETS, R. PAGAROLAS SABATÉ, L. i PUIG USTRELL, P., *L'Arxiu de la Corona d'Aragó. Un nou perfil per a l'Arxiu Reial de Barcelona*, Associació d'Arxivers de Catalunya, Barcelona, 2003.
- PLANAS ROSSELLÓ, A., *El Sindicato de Fora Corporación representativa de las villas de Mallorca 1315-1834*, Palma, Miquel Font, Editor, 1995.
- PLANAS ROSSELLÓ, A., RAMIS BARCELÓ, R., *Historia del derecho: Síntesis histórica textos histórico-jurídicos y materiales auxiliares*, Edicions UIB, 2014.
- PLANAS ROSSELLÓ, A., *Los jurados de la ciudad y Reino de Mallorca*, Palma, Lleonard Muntaner, 2005.
- PLANAS ROSSELLÓ, A., *La participación del reino de Mallorca en las Cortes Generales de Aragón*, Ius Fugit, 10-11, 2002.
- POCOCK, J. G. A., *El momento maquiavélico. El pensamiento político florentino y la tradición republicana atlántica*, Madrid, Tecnos, 2002.
- POCOCK, J. G. A., *La «ancient constitution» y el derecho feudal*, Tecnos, Madrid, 2011.
- PONS I GURI, J. M., *Actas de las cortes generales de la Corona de Aragón de 1362-1363*, Dirección General de Bellas Artes, Archivos y Bibliotecas, Subdirección General de Archivos, 1982.
- PONS I GURI, Josep M. (estudi introductori), *Constitutions y altres drets de Catalunya compilats en virtut del Capítol de Cort LXXXII de las Corts per la SC y R Majestat del rey don Philip IV nostre senyor celebradas en la ciutat de Barcelona, any MDCCII*, Barcelona, Joan Pau Martí i Josep Llopis, 1704, edició facsímil Textos Jurídics Catalans, 12, Lleis i Costums IV/2), Barcelona, 1995.
- Procesos de las antiguas Cortes y Parlamentos de Cataluña, Aragón y València custodiados en el Archivo general de la Corona de Aragón y publicados de real orden por el archivero don Próspero de Bofarull y Mascaró*, CODOIN, tomos I, II i III), Barcelona, 1847-1848.
- REYNOLDS, S., *Kingdoms and Communities in Western Europe, 900-1300*, Clarendon Press, 1997.
- RIERA I MELIS, A., *La Diputació del General de Catalunya, 1412-1444. El desenvolupament d'una administració autonòmica medieval en un context conflictiu*, Acta historica et archaeologica mediaevalia, núm. 30, 2009.

RIERA I SANS, J., *Catálogo de Memoriales e inventarios. Siglos XIV-XIX*, ACA, Ministerio de Educación y Cultura, Salamanca, 1999.

RIPOLL SASTRE, P., *La Generalitat de Catalunya bajo el gobierno del regente Pere Vicenç (1367-1369)*, Revista de Estudios Histórico-Jurídicos, XLII, Valparaíso, Chile, 2020.

RIPOLL SASTRE, P., *Les Corts catalanes del 1376: un moment representatiu de la consolidació jurisdiccional i institucional de la Generalitat de Catalunya segons el Llibre de Vuit Senyals* (s. xv), La memòria del regne: arxius, fonts i tipologies documentals. 600 anys de la Generalitat Valenciana, Publicacions Universitat de València, *En premsa*.

RIU I RIU, M., *El papel de las cortes catalanas en la política de los primeros años de reinado de Alfonso el Magnánimo (1416-1423)*, XVI Congreso Internazional di Storia della Corona d'Aragona, Napoli-Caserta-Ischia, 18-24 settembre, 1997, Napoli, Paparo Edizioni, 2000.

RIUS SERRA, J., *Jaime Callís: notas bio-bibliográficas: 1364?-1434: discurso leído por José Rius Serra, prelado doméstico de S. S. en el solemne acto de la reposición de su retrato en la galería de viceses ilustres celebrado el día 10 de julio de 1944*, Vic, 1944.

ROVIRA, M., *Fonts per a l'estudi de les Corts i els Parlaments de Catalunya. Catàleg dels processos de Corts i Parlaments, dins Les Corts a Catalunya: Actes del Congrés d'Història Institucional*, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Barcelona, 1991.

RUBIÓ I BALAGUER, J., *Humanisme i Renaixement*, Abadia de Montserrat, 1990.

SABATÉ CURULL, F., *Cortes y representatividad en la Cataluña bajomedieval*, dins Germán Navarro Espinach i Concepción Villanueva Morte (Coords.) *Cortes y parlamentos en la Edad Media peninsular*, Monografías de la Sociedad Española de Estudios Medievales, Murcia, 2020.

SABATÉ CURULL, F., *Cortes y representatividad en la Cataluña bajomedieval*, Navarro, G., Villanueva C. (coords.), *Cortes y parlamentos en la Edad Media peninsular*, Monografías de la Sociedad Española de Estudios Medievales, Murcia, 2020.

SABATÉ CURULL, F., *Judici entre el comte Ramon Berenguer IV i Bernat d'Anglesola*, Ilerda, núm. 49, 1991.

SALCEDO IZU, J., *Atribuciones de la Diputación del Reino de Navarra*, Diputación foral de Navarra, Pamplona, 1974.

SALCEDO IZU, J., *Historia del derecho de sobrecarta en Navarra*, Príncipe de Viana, Gran Enciclopedia Navarra, Pamplona, 1969.

SALES, N., *Diputació, síndics i diputats. Alguns dels errors evitables*, Pedralbes: revista d'Història moderna, 15, 1995.

SÁNCHEZ DE MOVELLÁN TORENT, I., *La Diputació del General de Catalunya (1413-1479)*, Generalitat de Catalunya/IEC, 2004.

SÁNCHEZ DE MOVELLÁN TORENT, I., *Les institucions fiscalitzadores de la Generalitat de Catalunya, des de la reforma de 1413 fins al final del regnat de l'Emperador Carles I, el 1556*, Barcelona, Sindicatura de Comptes de Catalunya, 2004.

SÁNCHEZ M. I ORTÍ, P., *Corts, parlaments i fiscalitat a Catalunya: Els Capítols del donatiu (1288-1380)*, Textos Jurídics Catalans, Departament de Justícia, Barcelona, 1997.

SÁNCHEZ MARTÍNEZ, M., *El naixement de la fiscalitat d'Estat a Catalunya (segles XII-XV)*, Eumo, Universitat de Girona, 1995.

SÁNCHEZ MARTÍNEZ, M. (dir.), *La deuda pública en la Cataluña bajomedieval*, CSIC, Barcelona, 2009.

SÁNCHEZ MARTÍNEZ, M., *La convocatoria del usatge Princeps namque en 1368 y sus repercusiones en la ciudad de Barcelona*, Quaderns d'història, Barcelona, 2001.

SÁNCHEZ MARTÍNEZ, M., *La fiscalidad real en Cataluña (siglo XIV)*, Anuario de estudios medievales, 1992.

SÁNCHEZ MARTÍNEZ, M., *La presión fiscal en un año difícil: Cataluña, a mediados de 1374 - mediados de 1375*, Mayurqa, núm. 27, 2001.

SÁNCHEZ MARTÍNEZ, M., *Pagar al rey en la Corona de Aragón durante el siglo XIV: estudios sobre fiscalidad y finanzas reales y urbanas*, CSIC, Barcelona, 2003.

SÁNCHEZ MARTÍNEZ, M., *La evolución de la fiscalidad regia en los países de la Corona de Aragón (c. 1280-1356)*, Europa en los umbrales de la crisis. 1250-1350: actas de la XXI Semana de Estudios Medievales, Estella, 18 a 22 de julio de 1994, 1995.

SÁNCHEZ MARTÍNEZ, M., *Las primeras emisiones de deuda pública por la Diputación del General de Cataluña (1365-1369)*, La deuda pública en la Cataluña bajomedieval, Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), Institución Milá y Fontanals, Departamento de Estudios Medievales, Barcelona, 2009.

SANS I TRAVÉ, J. M. (coord.), Baiges i Jardí, I. J., Rubió i Rodon, A., Varela i Rodríguez, E., *Cort General de Montsó 1382-1394*, Textos Jurídics Catalans, 8. Lleis i Costums II/2, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, 1992.

SANS I TRAVÉ, J. M. (dir.) *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Barcelona, 1994.

SANS I TRAVÉ, J. M. *El catàleg de Diputats i Ordors de Comptes de la Generalitat (1359 - 1710) de Pere Serra i Postius*, Barcelona, 1980.

SANS I TRAVÉ, Josep M., *Dos projectes institucionals d'edició de fonts en marxa. Els «Dietaris de la Generalitat» i els «Processos de Cort»*, Revista de Catalunya, núm.57,1991.

SERRA I PUIG, E. (coord.), *Els llibres de l'ànima de la Diputació del General de Catalunya (1493-1714)*, IEC, 2015.

SERRA I PUIG, Eva, *Les Corts catalanes, una bona font d'informació històrica. Discurs de recepció com a membre numerària de la secció Històrico-Arqueològica*, llegit el 27 de novembre de 2003.

SERRA I PUIG, E., *És possible separar dret públic de dret civil. Una reflexió.*, Revista de Dret Històric Català, núm. 14, 2015.

SERRA I PUIG, E., *Butlletí bibliogràfic sobre les Corts Catalanes*, Arxiu de Textos Catalans Antics, núm. 26, 2007.

SERRA I PUIG, E., *La vida parlamentària a la Corona d'Aragó: segles XVI i XVII. Una aproximació comparativa*, J. Sobrequés, J. Agirreazkuenaga, M. Morales, M. Urquijo i M. Cisneros (coords.), Actes del 53è Congrés de la Comissió Internacional per a l'Estudi de la Història de les Institucions Representatives i Parlamentàries, vol. 1, Parlament de Catalunya, Barcelona, 2005.

SERRANO DAURA, J., *Història del Dret Hispànic i de les seves institucions*, Duxelm, 2021.

SOBREQUÉS I VIDAL, S., *Història de la producció del dret català fins al decret de Nova Planta*, Universitat Autònoma de Barcelona, Col·legi Universitari de Girona, 1978.

SOBREQUÉS CALLICÓ, J., *El pactisme en l'origen de la crisi política catalana: les corts de Barcelona de 1413*, a *Les Corts a Catalunya. Congrés d'Història institucional*, Actes del Congrés d'Història Institucional, Departament de Cultura, 1991.

SOLDEVILA, F., *Les quatre grans cròniques I-V*, IEC, 2016.

SOLER, S., *La Cort General a Catalunya. Síntesi de la institució. Projectió posterior a la seva extinció*, Josep Serrano (Coord.), *El territori i les seves institucions històriques*, actes, volum 1, Fundació Noguera, Barcelona, 1999.

THEIS, V., *Le gouvernement pontifical du Comtat Venaissin vers 1270 - vers 1350*, École française de Rome, Roma, 2012.

TOMÁS Y VALIENTE, F., *Manual de Historia del Derecho español*, Tecnos, 2001.

TORRA I PRAT, R., *Anticorrupció i pactisme. La Visita del General de Catalunya (1431-1714)*, Editorial Afers, 2020.

TORRE Y DEL CERRO, A., *Orígenes de la «Deputació del General de Catalunya»*, *Discursos leídos en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, Atlas Geográfico, Barcelona, 1923.

TRÉTON, R. i Jérôme Bénétzet, J., *El llibre de les monedes de Barcelona i dels florins d'or d'Aragó. Compilació redactada per Jaume Garcia, arxiver reial de Barcelona, per a ús de la seca de Perpinyà*, Fundació Noguera, Barcelona, 2009.

TURULL RUBINAT, M., *Síndicos a cortes. Perfil social, político e institucional de los representantes ciudadanos a Cortes y Parlamentos en Cataluña (1333-1395)*, *El món urbà a la Corona d'Aragó del 1137 als Decrets de Nova Planta*. XVII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó: Barcelona-Poblet-Lleida, 7 al 12 de desembre de 2000.

TURULL, M., Oleart, O., González, M., Capilla, A., *Història del dret*, Editorial UOC, 2017.

UDINA MARTORELL, Frederic, *El Archivo de la Corona de Aragón y sus fondos sobre Cortes*, *En la España Medieval*, 1982.

ULLMANN, W., *Historia del pensamiento político en la Edad Media*, Editorial Ariel, Barcelona, 2013.

VALDEAVELLANO, L. G. de, *Curso de Historia de las instituciones españolas. De los orígenes al final de la Edad Media*, Madrid, Alianza Universidad Textos, 1986.

VALLS I TABERNER, F., Pujol i Tubau, P., *El «Compendium Constitutionum Cathaloniae» de Narcís de Sant Dionís*, Revista Jurídica de Catalunya, núm. 23, 1927.

VIVES I CEBRIÀ, P. N., *Traducción al castellano de los usages y demás derechos de Cataluña*, vol. I i II, segona edició facsímil, Textos Jurídics Catalans, escriptors I/4, Barcelona, 2010.

WATTS, J. *La formación de los sistemas políticos. Europa 1300-1500*, Publicacions Universitat de València, València, 2016.

